Sven Wimnell 6 maj 2020: Planering av världen och Sverige. Debatt om vårbudgeten. Budgetmotioner. Påminnelser. Utrikes och inrikes tidningsartiklar 25 april - 4 maj 2020

http://wimnell.com/omr36-39zzzzzza.pdf

Sven Wimnell 6 maj 2020: Planering av världen och Sverige. Debatt om vårbudgeten. Budgetmotioner. Påminnelser. Utrikes och inrikes tidningsartiklar 25 april - 4 maj 2020

http://wimnell.com/omr36-39zzzzzza.pdf

Innehåll

Sida

4 **Kapitel 1: Framtidsplanering av världen och Sverige.**

5 Utredningarna i projeket om Samhällsplaneringems problem - hur ska man kunna förbättra världen.
6 Privat och gemensamt
6 Om planering av framtiden
8 Coronaviruset påverkar på många sätt
9 Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen
40 Regeringen styr Sverige - och så gott det går även världen.
41 Politikområden för politiken 1 oktober 2019

43 Sverker Sörlin: Det är nu vi väljer hur Sverige ska se ut efter pandemin

47 **Kapitel 2: Riksdagsdebatt om vårbudgeten, partiernas budgetmotioner och påminnelser**

47 Debatt med anledning av vårpropositionens avlämnande
77 Budgetmotion Vänsterpartiet.
120 Budgetmotion moderaterna
124 Budgetotion. Kristdemokraterna
127 Budgetmotion Sverigedemokraterna

128 Påminnelser om förslag om skolor, bostadsbidrag och förteckng över professorer.

Kapitel 3: De viktigaste tidningsartiklarna 25 april - 4 maj

139 Artikel från LO

142 25 april 2020
165 26 april 2020
184 27 april 2020
191 28 april 2020
211 29 april 2020
227 39 april 2020
240 1 maj 2020
255 2 maj 2020
268 3 maj 2020
298 4 maj 2020

327 **Kapitel 4 Utrikes DN- artiklar och mera inrikesartiklar 25 april - 4 maj 2020**

328 Utrikes DN- artiklar 25 april - 4 maj 2020

329 25 april 2020
355 26 april 2020
426 27 april 2020
483 28 april 2020
518 29 april 2020
555 30 april 2020
578 1 maj 2020
645 2 maj 2020
682 3 maj 2020
743 4 maj 2020

782 Mer inrikes DN-artiklar 25 april - 4 maj 2020
783 25 april 2020
869 26 april 2020
945 27 april 2020
993 28 april 2020
1046 29 april 2020
1122 30 april2020
1221 1 maj 2020
1319 2 maj 2020
1375 3 maj 2020
1426 4 maj 2020
-1459

Kapitel 1: Framtidsplanering av världen och Sverige.

Utredningarna i projeket om Samhälls-planeringems problem - hur ska man kunna förbättra världen.

Corona viruset började ställa till det i början av mars.

De 8 utredningarna http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq1+2.pdf den 6 februari till http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq18.pdf den 23 februari var grund för klimatarbetet och inställda på att klimatet var det stora problemet

I Utredningen Sven Wimnell 7 mars 2020:
Samhällsplaneringens problem. Klimatpolitiken. Coronaviruset. Mänskliga verksamheter. Planeringar för Sverige och världen. Utrikes och inrikes artiklar 22 februari - 4 mars 2020
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzr.pdf
började coronaviruset komma.

I utredningen Sven Wimnell 25 mars 2020:
Samhällslaneringens problem. Världen från Big Bang till mars 2020. Planering av framtiden för världen och Sverige. Tidningsartiklar 15-20 mars, mycket om coronaviruset och dess följder.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzs.pdf
var coronaviruset stort.

Utredningen Sven Wimnell 30 mars 2020:
Utrikes och inrikes tidningsartiklar 21-28 mars 2020.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzt.pdf
Innehöll bara tidningsartiklar mest om coronaviruset.

Utredningen Sven Wimnell 5 april 2020:
Förslag till framtidsplanering för världen och Sverige.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzu.pdf

Utredningen Sven Wimnell 7 april 2020:
Aktörer, forskare och myndigheter för framtidsplanering av världen och Sverige.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzv.pdf

Utredningen Sven Wimnell 10 april 2020:
Utrikes DN-artiklar 29 mars - 4 april och inrikes DN-artiklar 29 mars - 9 april 2020
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzx.pdf

Utredningen Sven Wimnell 17 april 2020:
Planering av världen och Sverige. Vårbudgeten 2020 och anknytande artiklar, Samhällen, hushåll och utbildning i skolorna. Utrikes tidningsartiklar 5-16 april 2020 och inrikes 10-16 april.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzy.pdf

Sven Wimnell 25 april 2020:
Planering av världen och Sverige.
Det behövs en bra förteckning över professorer.
Utrikes och inrikes tidningsartiklar 17-24 april 2020.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzz.pdf

Sven Wimnell 6 maj 2020:
Planering av världen och Sverige. Debatt om vårbudgeten. Budgetmotioner. Påminnelser. Utrikes och inrikes tidningsartiklar 25 april - 4 maj 2020
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzza.pdf

Privat och gemensamt

När man betraktar världen kan man finna att det finns individuella mänskliga verksamheter för individuella behov och gemensamma verksamheter för mångas eller allas behov.

Tidigare i historien har gällt att individerna var till för gemensamma verksamheter, men efter demokratins genombrott omkring 1920-talet gäller att de gemensamma verksamheterna är till för individernas behov.

Klimatet och de vilda växt- och djurliven tillhör gemensamma behov. De är omedvetet byggda eller ordnade av människornas verksamheter Och hur de utvecklas beror av gemensamma verksamheter. De tillhör alltså näringslivet och kan ses som de viktigaste av de gemensamma verksamheterna.

Skolor är byggnader i de gemensamm miljöerna, men undervisning som sker i skolorna är saker mellan människor och ingår i sociala miljöer. Fängelser är gemensamma byggnader, men det som sker mellan människor i fängelserna ingår i sociala miljöer. Samma med bostäder, byggnaderna ingår i de fysiska miljöerna, men det som sker i dem mellan människor ingår i de sociala miljöerna.

Välfärden i världens samhällen beror av de privata förhållandena i hemmen. Näringslivet utanför hemmen ingår i de gemensamma miljöerna. Utgångspunkten för välfärden i en demokrati utgår från hushållsverksamheterna.

Men regeringen har ingen planering för de verksamheterna. Regeringen bör skaffa sig en planering för det i en planering för hela Sverige. Och regeringen bör skaffa sig en planring för världen. En planering för världen bör utgå från individuella privata förhållanden precis som i planeringen för Sverige, men de gemensamma förhållandena i världen kan i praktiken vara viktigare.

Om planering av framtiden.

Enkel planering sker i fyra moment: hur var det, hur är det, hur kan det bli och hur bör eller borde det bli.

Coronaviruset har medfört att världen och Sverige är i kaos. Efter det första dödsfallet i Sverige den 11 mars 2020 har det gått sex veckor och Svenska folket har börjat fundera över hur det kommer att bli i framtiden. Man tycks räkna med att framtiden kommer att se annorlunda ut än framtiden före coronaviruset.

Det är läge att planera framtidens framtid. Viruset påverkar hela världen. I världen finns cirka 200 länder med 7-8 miljarder invånare. Sverige har cirka 10 miljoner invånare, cirka en promille av värden,

Levnadskostnaderna för förvärvsarbetande icke-pensionärer är 2020 i Sverige enligt konsumenverkets beräkningar med genomsnittliga hyror för boverkets standard: ensamstående 170 000 kr per år, makar/sambor 262 000 kr per år lika med per dag 466 kr för ensam och 717 kr för makar/sambor.

Minsta levnadskostnader per dag för fattiga i världen brukar anges till några få dollar per dag, dvs grovt räknat en tiondel av det man räknar för Sverige.

Antalet flyktingar i världen anses vara 65 miljoner.

Planering av världen borde kunna hanteras av statsrådet Peter Eriksson, minister för bistånd och internationellt samarbete.
Hur han kan bedriva planeringav världen beror av de kunskaper han kan få in. Han bör få kunskaper från utrikesministern, handelsministern och övriga statsråd, myndigheter o sv.

Planeringen bör ses som ständigt pågående process.

Planeringen kan bedrivas dels per land, dels för varje kunskapsområde enligt systemet för mänskliga verksamheter.

Planeringen per land blir cirka 200 länder Det kan bli för mycket. Planeraren får välja vilka länder han ska ägna sig åt, det bör bli de stora starkaste länderna och konroversiella små. Till exempel:

EU och dess delar.

Ryssland, Ukraina, Syrien, Libanon, Afghanistan, Iran, Irak, Saudiarabien, Israel, Palestina, Jordanien, Jemen, Kina, Indien, Pakistan, Japan, Korea.

Nordafrika, Västafrika, Östafrika, Sydafrika.

USA, Kanada, Mexiko Mellanamerika, Sydamerika, Basilien.

Australien, Oceanien, Polarområdena, Världshaven, Rymden.

<u>Planeringen för Sveriges framtid föreslås ledd av energi- och digitaliseringsminister Anders Ygeman.</u>

Han bör med ledning av verksamheterna i områdena 1-9 reda upp hur det är, kan bli och bör bli i Sverige, med medverkan från hela regeringen och dess myndigheter. Med det vetande som regeringen kan hitta.

Han bör dessutom lämna över förteckningen över verksamhets-område 1-9 till kommunstyrelserna och regionstyrelserna med begäran att de inom förslagsvis en månad ska meddela sina länsstyrelser vilka områden som är intressanta och av betydelse för den egna kommunen och ge en uppgift om när de kan lämna en någorlunda fullständig preliminär redovisning av vad de anser.

De ska få veta, att uppgifterna ingår i en statlig ständigt pågående planering för hela Sverige, och de bör i möjligaste mån beskriva hur det är, kan bli och bör bli och sedan vartefter som tiden går komplettera och revidera. Kommunerna och regionerna bör få veta att deras beskrivningar kan göras på enkelt språk utan några byråkratiska finesser.

Det länsstyrelserna får från kommuner och regioner ska de sammanställa med egna kommentarer och leverera till regeringens planeringsledare. Regeringen ska anpassa sin planering efter kommunernas, regionernas och länsstyrlsernas åsikter och redo-visa på sin hemsida hur planeringen fortgår.

SKR kan få besked om denna planering i den mån Ygeman tycker det är lämpligt. Men det är regeringen som ska stå för plane-ringen.

Coronaviruset påverkar på många sätt.

Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten och Myndigheten för smhällsskydd och beredskap har gjort en sammantällning om viruset och dess följder på **krisinformation.se**

Planeringarnas system med hur det var, hur det är, hur det kan bli och hur det bör bli gäller nu mer än någonsin.

Hur var det för bara ett par månader sedan och hur är det nu? Hur kan det bli vid olika tidpunkter i framtiden och hur bör det bli ?

Det är frågor som verkligen är aktuella och som man bör försöka besvara. Jag har föreslagit att Peter Eriksson ska arbeta med att besvara frågorna när det gäller de utrikes förhållandena och Anders Ygeman när det gäller de inrikes förhållandena.

Och frågorna bör ställas för alla de verksamheter som ingår i systemet för mänskliga verksamheter.

I http://wimnell.com/omr36-39zzzzzy.pdf har jag skrivit ut de 129 verksamhetsområdena och underavdelningar till dem.

Sida
10 Verksamhetsområden 1-5
11 6 Teknologiska/ekonomiska verksamheter
18 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer
32 8 Språkvetenskap- Litteraturvetenskap. Skönlitteratur
34 9 Tidningar. Allmän geografi och lokalhistoria. Biografi. Allmän historia

För alla verksamhetsområden 1-9 efterfrågas forskning, utbildning, myndigheter och yrkesverksamheter.
Klickar man på de blå adresserna kommer man till wimnell.com årgång 2014

Beskrivningarna för områden 6-9 är hämtade från Sidorna 549-745 i **Sven Wimnell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m. http://wimnell.com/omr40zl.pdf Beskrivningar om områden 1-5 finns på sidorna 107-477 och 479-548**

Verksamhetsomådena finns i korthet på följande två sidor.
Att planera innebär att man angriper verksamheterna med frågorna hur det var, är, kan bli och bör bli. Och det är viktigt att man angiper alla verksamheter. I frågorna ingår frågor om hur de olika verksamheterna påverkar varandra.

Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.

Kunskaps- och värderingsverksamheter:

Samlade kunskaper och övergripande värderingar
Samhällenas arkiv, bibliotek och gällande kunskaper och värderingar. Bl a Mänskliga Rättigheter.Kunskapsforskning. Överblickande samhällskunskap. Lärdomshistoria.

Individernas inre verkligheter.
Tankar om hur det var, är, kan bli och bör bli. Framtidsvisioner. Individens känslor, värderingar o d. Estetik. Ideologi, uppfattningar om samband o d. Psykiska mekanismer. Psykologi od. Individens logik. Vetenskapsteori od. Individens moral och tankar om moral.

Religiösa verksamheter od.

Politiska vetenskaper.
Statistik. Demografi. Statvetenskap. Nationalekonomi. Internationell ekonomi. Lagar och förordningar, traktat, juridik

De demokratiska församlingarnas verksamheter.
Riksdag. Kommun- och landstingsfullmäktige. Regering. Mellanfolkliga centrala organ, FN, EU od.

Politiska krav och politiska planeringar.
Poltiska partier o d om indidviernas kroppsliga förhållanden, utbildning o d, fysiska miljöer och ekonomiska verksamheter, sociala miljöer o d.

Sambandsforskningsverksamheter.
Samband och samordning mellan olika verksamheter

Naturforsknings- och matematikverksamheter.
Naturkunskap. Matematik. Astronomi, rymdforkning. Fysik. Kemi. Geologi. meteorologi, hydrologi o d. Arkeologi o d. Biologi, ekologi, naturgeografi, utvecklingslära, ärftlighet. Botanik, Zoologi.

Teknologiska/ ekonomiska verksamheter:

Allmänt om Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

Hälso- och sjukvårdsverksamheter, räddning o d. Veterinär.

Ingenjörsverksamheter, konstruktion o d.

Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

Hushållsverksamheter.
Mat, boende. El-, gas- värme-, vatten-, avloppsförsörjning o d. Sophantering. Användning av inventarier od. Personlig hygien och verksamheter i hemmet. Hushållsekonomi, inkomster och utgifter o d. Städning od. Personvård: barnuppfostran, hjälp till gamla och sjuka i hemmet.

Kontorsarbete o d. Datoranvändning.

Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Militära verksamheter. Fredsarbete.

Handelsverksamheter.

Telekommuniationsverksamheter.

Förlagsverksamheter o d.

Transportverksamheter. Resebyrå. Lagringsverksamheter o d.

Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.

Allmän företegsekonomi. Arbetsförmedling. Arbetsmarknad.

Marknadsförings- och reklamverksamheter o d.

Tillverkning av varor.

Tillverkning / byggande av byggnader och anläggningar.

Kulturella verksamheter:

Allmänt om fysiska och sociala miljöer och konst och kultur

Övergripande formgivning av fysiska miljöer.
Klimatproblem. Jordens geologi. Växt- och djurvärd. Världsplaner. Riksplaner. Länsplaner. Stadsplaner. Vägar, ledningar. Kvartersplaner. Kulturvård.

Formgivning av byggnader och anläggningar. Arkitektur.

Formgivning av föremål och ljud.
Skulptur. Museer. Konsutställningar. Konsthantverk. Bruksföremål. Konstmåleri. Grafisk konst. Teckenkonst. Fotografi. Musik

Sociologi. Seder och bruk.

Film, radio, TV, offentliga fester m m. Teater. Opera. Konserter. Revyer. konstdans, Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. lek. Spel. Lotteri. Tips etc.

Socialvård.

Äldre sociala miljöer.

Vissa sociala miljöer. Bl a brott och kriminalvård m m

Undervisning o d. Forskning.

Sociala verksamheter i boendet.

Verksamheter i allmänna grupper od.

Sport. Idrott od.

Språkvetenskap.
Litteraturvetenskap.
Skönlitteratur.

Tidningar o d.

Allmän geografi. Lokalhistoria. Reseskildringar.

Biografiska verksamheter.

Historieskrivande verksamheter, allmän historia.
Allmänt om allmän historia. Världs- och forntidshistpria. Medeltidens och nya tidens historia i allmänhet och i Europa. Medeltidens och nya tidens historia i Asien. Medeltidens och nya tidens historia i Afrika. Medeltidens och nya tidens historia i Nord- och Mellanamerika Medeltidens och nya tidens historia i Sydamerika. Medeltidens och nya tidens historia i Oceanien. Poler. Rymden..

Verksamhetsområden 1-5

SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
Samhällets samlade kunskaper och övergipande åsikter

SW . 101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
SW . 102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
SW . 103 Allmänna encyklopedier. Övergripande värderingar.
SW . 104 Övergripande filosofiska verksamheter om samband
SW . 105 Övergripande om forskning

SW . 106 Övergripande om ekonomiska verksamheter
Övergripande statstik om verksamheter

SW . 107 Övergripande filosofier om utbildning o d.
Övergripande statistik om utbildning

SW . 108 Samhällskunskap.
Övergripande om Sanhällsvetenskap

SW . 109 Ide- filosofi- och lärdomshistoria.
Övergripande om filosofi

SW 11/19 Individernas inre verkligheter.
Folkets kunskaper och åsikter

SW 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.
SW 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.
SW 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.
SW 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.
SW 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.
SW 16 Individens logik. Vetenskpsteori o d.
SW 17 Individens moral och uppfattningar om moral.
SW 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.

2. Religiösa verksamheter o d.
SW 2 Religiösa verksamheter o d.
SW 20 Övergripande religiösa verksamheter o d.
SW 21 Allmän religionsvetenskap.
SW 22/28 Kristna religioner.
SW 29 Icke kristna religioner o d.

3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

SW 31 Statistik och demografi.
SW 32 Statsvetenskap.
SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.
SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).

SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 36 ...om individernas kroppsliga förhållanden.
SW 37 ...om utbildning o d.
SW 38 ...om fysiska miljöer o ekonomiska verks.
SW 39 ...om sociala miljöer, nöjen, sport o d.

4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.
SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.

5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.
SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.
SW 50 Allmänt om naturforskning. Naturkunskap.
SW 51 Matematik.
SW 52 Astronomi, rymdforskning.
SW 53 Fysik o d.
SW 54 Kemi o d.
SW 55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d.
SW 56 Paleontologi, arkeologi o d.
SW 57 Biologi, ekologi. Naturgeogr. Utv.lära, ärftlighet
SW 58 Botanik.
SW 59 Zoologi.

Därefter följer områdena 6-9

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

Med teknologiska / ekonomiska verksamheter avses verksamheter som syftar till materiell nytta. Verksamheterna i avdelning 60 - 69 avser opolitiska verksamheter. Politiska verksamheter utanför de demokratiskt valdas verksamheter i 35 ingår i avdelningarna 36-39 för politiska krav och politiska planeringar.

60 Allmänt. 61 Hälso-o sjukvård, räddning. 62 Ingenjörsverksamheter. 63 Biologisk produktion. 64 Hushållsarbeten, energi- och hygienförsörjning . 651 Allmänna kontorsarbeten, datoranvändning. 652 Opolitiska offentliga verksamheter, militärväsen. 653 Handel. 654 Telekommunikationer. 655 Förlag o d. 656 Transporter. 657 Penningverksamheter. 659 Företagsekonomi, arbetsförmedling od. 659 Marknadsföring. 66/69 Tillverkning av varor och byggnader och anläggningar. 66 Kemivaror. 67 Bearbetningsvaror. 68 Komplexvaror. 69 Tillverkning av byggnader o anläggningar.

6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
SW 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter.

SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.

(61: SAB V. DC 61, 636. DK 61) 610 Allmänt.
611 Människans anatomi.

612 Fysiologi.

613 Medicinska råd om enskild hygien.

614 Offentliga hygienverksamheter, räddning, sjukvårdsorganisation o d.

615 Läkemedelsbehandlingar, sköterskevård, fysikalisk terapi o d. 615A Farmakologi, läkemedelsforkning. 615 B Allmänna sjukvårdverksamheter. 615 C Personal för mottagningar, laboratorier, och öppenvård, utom läkare. 615 D Vårdpersonal för allm. medicinska och kirurgiska vårdavd., barnavd., långvård o d 615 E Vård-personal för psykiatrisk vård och vård av utvecklingsstörda, utom läkare. 615 F Personal för röntgenterapi, röntgendiagnostik och fysiklisk terapi o d. 615 G Narkoman-o alkoholistvård, förgiftning.

616/618 Läkarverksamheter o d av läkare, operationsassistenter o d 616 Allmänläkare, laboratorieläkare o d, läkare för särskilda medicinska sjukdomar, nerv- och psykiatriska sjukdomar, infektionssjukdomar o d. 616 A Allmänläkare och läkare med allmänt laboratoriearbete o d. 616 B Läkare för särskilda medicinska sjukdomar. (6161 / 6167) . 6161 Hjärt- och kärlsjukdomar (Kardiovaskulära sjukd.). 6162 Andningsorganens sjukdomar. 6163 Matsmältningsorganen sjukdomar. 6164 Sjukdomar i blodbildande organ, endokrina körtlar, lymfatiska system o d. 6165 Hudsjukdomar. Dermatologi. 6166 Urogenitala systemets sjukdomar, urologi. 6167 Rörelseappararatens sjukdomar. Muskuloskeletala sjukdomar. 6168 Läkare för nerv- och psykiatriska sjukdomar. Neurologi. Psykiatri. 6169 Läkare för infektionssjukdomar o d, smittosamma sjukdomar.

617 Kirurgiläkare. Tandläkare o d. Läkare för ögon och öron-näsa-hals. Narkosläkare och operationsassistenter o d. 6171/6175 Kirurgiläkare. 6176 Tandläkare. 6177/6178 Läkare för ögon och öron-näsa-hals. Oftalmiatrik. Otorinolaryngologi. 6179 Narkosläkare och operationsassistenter o d .

618 Kvinno-, barn- och ålderssjukdomar. Mödravård och vård av nyfödda o d

619 Veterinärverksamheter o d

SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)

620 Allmänt.
621 Ingenjörsverksamheter: maskinbyggnad, kärnteknik, elektroteknik, mekanisk teknologi. 6211 Kärnteknik, kärnenergi, atomkraft, allmänt om värmekraftmaskiner, ånga, ångkraft. 6212 Hydraulisk energi, vattenkraft. 6213El- och telekonstruktion o d, elektronik. 6214 Värmekraftmaskiner, förbränningsmotorer od. 6215 Pneumatisk energi, kylteknik, värmepumpar od. 6216 Maskiner o d för lagring o transport av gaser o vätskor. 6217 / 6219 Plastisk bearbetning, maskinelement, verktyg, verktygsmaskiner. 6217 Plastisk bearbetning, smidning, gjutteknik, valsning, dragning, värmebehandling, ytbehandling, sammanfogning, lödning, limning. 6218 Transmissioner, växlar, kuggar, lyftdon, hissar, transportdon, fästelement, smörjning. 6219 Verktyg, vektygsmaskiner, bearbetningsmetoder.

622 Gruvkonstruktioner o d.
623 Militärkonstruktioner .
624 Konstruktion av byggnader o d.
625 Konstruktion av trafikleder till lands. Järnvägar, gator, vägar o d.
626 Vattenbyggnad i allmänhet, kanaler, anläggn. för jordbruk, fiske.
627 Anläggningar i hamnar, vattendrag och öppet hav, dammar.
628 Hygienkonstruktioner, vatten och avlopp, belysning o d.
629 Transportmedelskonstruktion o d.

(SAB P delar om konstruktion . DC, DK 62, delar om konstruktion. Delar om tillverkning till 66/69)

SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

630 Allmänt.
631 Allmänna lantbruksverksamheter, allmän lantbruksekonomi.
632 Växtsjukdomar, växtförädling o d.
633Växtodling (åkerbruk) o d.
634 Skogsbruk o d , frukt- o bärodling.
635 Trädgårdsodling o d.
636 Djurhållning.
637 Djurprodukter.
638 Biodling, silkesodling o d.
639 Jakt, viltvård, fiske, fiskevård, sjövård, o d.
(SAB Qd, Qe, Qf, Qg. DC, DK 63, industrier dock till 66/69)

SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.

SW . 641 Matlagning. 642 Måltider, matservering.
SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW . 645 Användning av inventarier o d.
SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d)
Här kan ingå umgänge och verksamheter i hemmet, o d.
SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.
SW . 648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
SW . 649 Personvård: barn, hemsjukvård.

640 Allmänt, övergripande verksamheter.
641 Livsmedel, matlagning.
642 Måltider, matservering, restauranger.
643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
645 Användning av inventarier o d.
646 Personlig hygien och skönhetsvård, klädvård o d (utom tvätt o d).
Qcg Umgängeskonst.
647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster och utgifter mm.
648 Städnings-, rengörings- och tvät-tverksamheter o d.
649 Personvård, barnavård, hemsjukvård o d, allmänt hushållsarbete.

Verksamheterna i avdelning 64 avser opolitiska verksamheter gällande användning av bl a enskilda o gemensamma bostäder mm och enskilda o gemensamma energi- och hygienförsörjningsanläggningar od.
(SAB Qc, Qm, Ohc, delar P, Qpdb, V. DC, DK 64, delar 62. DK 687.5)
640 Allmänt 6401 Registrering kunskaper od. 6402 Visioner, mål od. 6403 Värderingar od. 6404 Samband andra sektorer. 6405 Forskning, tidskrifter. 6406 Ekonomi, organisation. 6407 Utbildning o d. 6408 ”Hushållskunskap”. 6409. Historia .640
(DC, DK) 640 Hushållsverksamheter.allmänt (DC 620, DK 62). 640
(SAB) Qc Hem och hushåll, allmänt. Delar av 640 kan ingå 641-649

SW 65 Adm, distribution, kommunikation, organisation o d.

SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.

SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
I 652 ingår förvaltning på opolitisk nivå, tjänstemannanivå.
Verksamheterna i den politiska förvaltningen ingår i 35.
6520 Allmänt.
6521 Riksdagens opolitiska verksamheter, JO.
6522 Kommunnernas opolitiska förvaltningar, kommunförbund landstingsförbund.
6523 Regeringskansliets opolitiska veksamheter. Statliga myndigheter under departementen, länsstyrelserna.
6524 Opolitiska verksamheter i mellanfolkliga organ (FN, EU o d).
(6525-6529 militära verksamheter)
Verksamheter i speciella fack se specialfacken.
(SAB opolitiska delar av Od. DC, DK opolitiska delar av 35)

SW . 6525-6529 Militära verksamheter.
I 652 ingår förvaltning på opolitisk nivå, tjänstemannanivå.
Verksamheterna i den politiska förvaltningen ingår i 35. (6520-6524 civila verksamheter)

6525 Militära verksamheter i allmänhet.
6526 Infanteri, generalstab, förvaltningstjänst.
6527 Lätta trupper, motoriserade förband, kavalleri, trängförband.
6528 Artilleri, ingenjörsförband, specialförband, tygförband, flygvapnet.
6529 Flottan.
(SAB opolitiska delar av S. DC, DK opolitiska delar av 355-359)

SW . 653 Handelsverksamheter.

6530 Allmänt.
6531 Allmänna handelsfrågor. O Mått och vikt.
6533 Inrikeshandel. O Partihandel och varuförmedling, maskinuthyrning.Partihandel med råvaror, halvfabrikat, driftsförnödenheter för industrier o d, bränslen od.Konsumtionsvaruinriktad patihandel: livsmedel, drycker, textil, beklädnad, hemutrustning, cyklar, leksaker, fritidsartiklar, radio, TV, transportmedel etc.
6535 Utrikeshandel.
6537 Handelsbalans.
6538 Detaljhandel.
6539 Handeln i världsekonomin.
(SAB Qi. DC 381/382. DK 339)

6538 Detaljhandel.
O Allmänt. O Varuhushandel. O Livsmedel. O Färg och parfym. O Blommor. O Tobak, tidningar. O Bok, papper. O Bilar. O Drivmedel. O Apotek. O Systemvaror. O Konfektion, ekipering, beklädnad. O Skor. O Ur, guldsmed, fritidsvaror. O Möbler. Järnhandel. O Radio.TV. O Hushållsapparater, belysning. O Övrig hemutrustning. O Övriga sällanköpsvaror .(Enligt SNI)

SW . 654 Telekommunikationsverksamheter.

6540 Allmänt. O Telefoni, telegrafi. O Rundradio-TV. O Privatradio. O Navigering. O Satelliter. O Privata telenät . O Fax. O Internet od.
(SAB Qjg, DC 384, del 621. DK 654 del 621). Datoranvändning i allmänhet ingår i 651.

SW . 655 Förlagsverksamheter o d.

Kunskapsförmedling, kulturspridning, förlagsverksamhet o d .
6550 Allmänt.
6555 Bokförlag, speciella frågor om bokhandel. O Telegrambyråer. O Tidnings- o tidskriftsförlag, tidningdistribution. O Musik o teaterförlag. O Bildförlag, filmförlag. O Radio-TV-bolag. O Övriga förlagsverksamheter o d.
(SAB delar A, Ad. DC delar 07, 686. DK del 655)

SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.

6560 Allmänt.
6561 Gatu-och vägtransporter,
6562 Järnvägstransporter.
6563 Specialbanor.
6564 Lokala kollektivtransporter o d.
6565 Övriga landtransporter, interna transporter o d.
6566 Sjötransportter.
6567 Lufttransporter.
6568 Posten.
6569 Resebyrå, speditions- och lagringsverksamheter .
(Delar om användning av transportmedel: SAB Pr, Qjf, Qm. DC 383, 385-387, delar 62. DK656, delar 62)

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.

6570 Allmänt.
6571 Bokföring, redovisning.
6572 Kontobokföring
6573 Finansplaner, budget, balanser.
6574 Konton, kostnadsberäking.
6576 Revision.

6577 Banker, pengar, börsaffärer. 65771 Banker. 65772 Sparande. 65773 Övriga låneinstitut. 65774 Pengar, valuta. 65776 Börsväsen, kapitalmarknad, värdepappershandel, fonder. 65777 Kreditväsen. 65778 Ränta.
(657: SAB Qae, Qaf, Qbc, Ok . DC, DK 657, 368, delar 336)

6578 Försäkringar. 65780 Allmänt. 65781 Sakförsäkring i allmänhet, hemförsäkring. 65782 Transportförsäkringar, trafikförsäkringar. 65783 Livförsäkringar. 65784 Socialförsäkringar. 65785 Jordbruks-o kreatursförsäkringar. 65788 Försäkring av enskilda tillgångar.

6579 Skatter od. 65791 Allmänt. 65791 Stats-o kommunbudgetar. 65792 Skatter, acciser, fiskala avgifter. O Direkta skatter, inkomstskatter, förmögenhetsskatter. O Indirekta skatter, konsumtionsskatter. 65793 Statslån, kommunlån. 65794 Övriga offentliga inkomster. 65795/65796 Offentliga utgifter. O Folkbokföring.

SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.

6580 Allmänt.
6581 Företagsformer, finansiering, företagsledning.
6582 Anläggningar,byggnader, produktionsmedel.
6583 Personal, mänskliga faktorer o relationer. O Intresseorganisationer. O Arbetarskydd. O Arbetsförmedling.
6585 Tillverkningsorganisation.
6586 Produktion av tjänster.
6587 Inköp, anskaffning, lager.
6588 Försäljning, distribution. 6589 Annan affärsverksamhet.
(SAB Qb, Qz, delar Oha. DC, DK 658, delar 331)

Här anges också det som står för handel

6530 Allmänt.
6531 Allmänna handelsfrågor. O Mått och vikt. 6533 Inrikeshandel. O Partihandel och varuförmedling, maskinuthyrning.Partihandel med råvaror, halvfabrikat, driftsförnödenheter för industrier o d, bränslen od.Konsumtionsvaruinriktad patihandel: livsmedel, drycker, textil, beklädnad, hemutrustning, cyklar, leksaker, fritidsartiklar, radio, TV, transportmedel etc. 6535 Utrikeshandel. 6537 Handelsbalans. 6538 Detaljhandel. 6539 Handeln i världsekonomin.
(SAB Qi. DC 381/382. DK 339)

6538 Detaljhandel.
O Allmänt. O Varuhushandel. O Livsmedel. O Färg och parfym. O Blommor. O Tobak, tidningar. O Bok, papper. O Bilar. O Drivmedel. O Apotek. O Systemvaror. O Konfektion, ekipering, beklädnad. O Skor. O Ur, guldsmed, fritidsvaror. O Möbler. Järnhandel. O Radio.TV. O Hushållsapparater, belysning. O Övrig hemutrustning. O Övriga sällanköpsvaror .(Enligt SNI)

SW . 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.

6590 Allmänt. 6591 Reklam. 65911 Reklamgenomförande. 65912 Reklamidé,utformning. 65913 Optiska reklammedel. 65914 Akustisk reklam. 65915 Demonstration, utställning. 65916 Presentreklam, rabatter. 65918 Kollektiv o enskild reklam, annonsbyråer, reklamfirmor 6592 Information, propaganda. 6593 Masskomunikation, konsumentupplysning. 6594 Opinionsundersökning, PR.
Grafiska utformningsverksamheter o d ingår i 76. Industridesign ingår i 74.
(SAB Qbm. DC, DK 659)

SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.
(SAB P delar som gäller varutillverkning. DC, DK 66-68 och delar av 62 som gäller varutillverkning)

66 Tillverkning av kemivaror o d.
660 Allmänt.
661 Kemikalier.
662 Explosivämnen, tändmedel, bränslen.
663 Drycker, njutningsmedel.
664 Livsmedel.
665 Oljor, olje- o asfaltprodukter, fett, vax.
666 Glas och porslin, lergods, cement, betong.
667 Färger.
668 Hygienartiklar, läkemedel, kemisk-tekniska artiklar.
669 Metaller od

67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d.
670 Allmänt.
671 Ädelmetallvaror, ädelstensvaror.
672 Enkla metallvaror av järn o stål.
673 Enkla föremål av metaller, ej ädelmetall, ej järn.
674 Trävaror .
675 Läder och skinn .
676 Pappersmassa, papper och pappersvaror .
677 Garn, tråd, textilier.
678 Plast- och gummivaror.
679 Gruvbrytning, oljeutvinning o d, tillverkning av stenvaror
Varor av avfall

68 Tillverkning av komplexvaror.
680 Allmänt.
681 Finmekaniska produkter, instrument, optik, elektronik.
682 Maskiner.
683 Maskiner och apparater för värme, ventilation, sanitet o för el o d.
684 Möbler o d.
685 Skor,lädervaror, hjälpmedel för gång o d, sportartiklar.
686 Grafiska produkter, bokbindning o d.
687 Beklädnadsartiklar.
688 Dekorationsartiklar, leksaker o d.
689 Transportmedel.

SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.
690 Allmänt.
691.Byggnadsmaterial (tillverkas vanligen i 66-68).
692 Byggnadsdelar.
693 Murning, betonggjutning o d.
694 Byggnadsträarbeten.
695 Olika slags byggnader och anläggningar.
696 Inbyggnad o reparation av el- och sanitetsutrustning o d.
697 Inbyggnad o reparation av värme- o ventilationsutrustning o d.
698 Måleri-, glasmästeri- och inredningsarbeten o d.
699 Isolerande och skyddande byggnadskonstruktioner.
Isoleringsarbeten.

(SAB P delar som gäller byggande. DC, DK 69 och delar av 62 som gäller byggande.)

SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.

7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
70/78 Formgivning av fysiska miljöer, form- o bildkonst, musik.
70 Allmänt om konst och kultur, formgivning av fysiska och sociala miljöer.
71 Övergripande planering av fysiska miljöer .
72 Formgivning av byggnader, anläggningar.
73 Skulptur, museer, utställningar.
74 Formgivning av bruksföremål o d.
75 Konstmåleri .
76 Grafisk konst, teckenkonst.
77 Fotografi.
78 Musik.

79 Formgivning av sociala miljöer. Seder och bruk, nöjen, spel, sociala miljöer och verksamheter, sport.
791 Seder och bruk, film,TV,radio, offentliga fester mm.

792 Teater.

793 Sällskapsnöjen. lek.

794 Spel.

795 Sociala miljöer, sociala relationer o d, sociologi, socialvård, kriminalitet, polisväsen, kriminalvård, undervisning, föreningsliv.
796 / 799 Sport, idrott o d.

Verksamheterna inom områdena 1-6 ingår som förutsättningar i de kuturella verksamheterna i områdena 7-9

Område 70 gäller allmänt om kultur och är också förutsättningar för områdena 8 och 9,

Områdena 71-78 gäller fysiska miljöer och fysiska verksamheter förknippade med det.

Område 79 gäller sociala miljöer, sociala beteenden o d.

Områdena 8 och 9 gäller speciella kulturella verksamheter med språk och litteratur.

SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
SW 70 Allmänt om konst o kultur.
700 Allmänt.
701 Konstvetenskap. Konstteori. Estetik. Konstfilosofi.
702 Konstens tekniker. Konsthantverk.
703 Stilarter.
704 Konstnärliga motiv.
705 Konstens ändamål och användning.
706 Speciella problem beträffande konst.
707 Aktiviteter i samband med konstutövning.
708 Karakteristiska former för vissa arter av konstverk.
709 Övrigt. Andra kulturfrågor. Kombinationer av planeringar för fysiska och sociala miljöer
(SAB I, Ia, Ib, del Kt. DC, DK 70. DK 7.01-7.09)

Område 7, dvs 70-79, gäller:

70 Allmänt om konst och kultur, formgivning av fysiska och sociala miljöer. Kombinationer av planeringar för fysiska och sociala miljöer.

71/78 Formgivning av fysiska miljöer, form- o bildkonst, musik.
71 Övergripande planering av fysiska miljöer.
72 Formgivning av byggnader, anläggningar.
73-77 Föremål och bilder o d.
73 Skulptur, museer, utställningar.
74 Formgivning av bruksföremål o d.
75 Konstmåleri .
76 Grafisk konst, teckenkonst.
77 Fotografi.
78 Musik/ljud.

79 Formgivning av sociala miljöer. Seder och bruk, nöjen, spel, sociala miljöer och verksamheter, sport.
790 Allmänt.
7911 Seder och bruk.
7912 Planering av sociala miljöer och sociala beteenden. Världsnivå och stora regioner.
7913 Planering av sociala miljöer och sociala beteenden. Nationella och lägre nivåer.
7914-7919 Film, TV, radio, offentliga fester mm.
792 Teater.
793 Sällskapsnöjen. lek.
794 Spel.
795 Sociala miljöer, sociala relationer o d, socialvård, kriminalitet, bedrägerier, diskriminering, polisväsen o d, kriminalvård o d, undervisning, mobbning, migration, integration, föreningsliv mm.

796 / 799 Sport, idrott o d.

SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.

710. Allmänt.
711 Översiktlig samhällsplanering. Regionplanering. Generalplanering. Stadsplanering o d. 7111 Allmänna utgångspunkter och principer. 7112 Regionplanering. Generalplanering. Områdesplanering. 7113 Landsbygdsplanering. 7114 Stads- och tätortsplanering. Tätorter. Bostadsområden. 7115 Zonindelning för bebyggelse inom städer och tätorter. Stadsdelar. Byggnadskvarter. 7116 Byggnads- och stadsplanebestämmelser. 7117 Planering för trafikleder. 7118 Lednings- och kabelnät för offentligt bruk. Tekniska försörjningsnät. 7119 Övrigt.

712 Landskapsplanering. Naturvård. Trädgårdsarkitektur. Parkanläggningar. 71212 Naturen. Naturstudier. Naturskydd. Miljövård. 71214 Miljövetenskap. 7122 Allmänt om landskap. Naturreservat. Fritidsområden. Privata parker och trädgårdar. 7123 / 7129 Trädgårdsanläggningar.
713 Vägar od i landskapet.
714/716 Vatten, fiskar, vattenvård. Luft, skog, fåglar, luftvård. Mark, örter, markdjur, markvård. 714 Vatten, fiskar, vattenvård. 715 Luft, skog, fåglar, luftvård. 716 Mark, örter, markdjur, markvård.
717 Anläggningar i landskapet. 718 Kyrkogårdar. Gravplatser. Krematorier.
719 Kulturvård. Hembygdsvård.

(SAB Odg, Mua, Uh, Bgk, delar av P som gäller formgivning o d . DC, DK 71. DK 502, 504)

720 Allmänt.
721 Arkitektur och arkitektarbete i allmänhet.
722 Forntidsmiljöer. Forntidsarkitektur.
723 Medeltidsmiljöer (ca 300-1400). Medeltidsarkitektur.
724 Nya tidens miljöer och arkitektur.
725 Offentliga byggnader. Affärs- och industribyggnader. 7251 Offentliga byggnader. Förvaltningsbyggnader. 7252 Merkantila byggnader. Affärshus. Kontorshus. 7253 Byggnader för transport- och kommunikationsväsen. 7254 Industribyggnader. Fabriker. Verkstäder. Lantbruksbyggnader. 7255 Sjukhus. Vårdhem od. 7256 Fångvårdsanstalter od. 7257 Restauranger. Serveringsställen. Badinrättningar. Parkbyggnader. 7258 Byggnader och lokaler för underhållning och sport. 7259 Diverse offentliga byggnadsverk.
726 Kyrkliga byggnader. Kultbyggnader. Begravningsanläggningar.
727 Undervisnings- och forskningsanstalter. Museer. Bibliotek.
728 Bostadshus.
729 Klimatreglering inklusive ljus, färg o ljud. Detaljer i arkitektarbeten.
(SAB Ic, Mu, delar av P som gäller formgivning o d. DC, DK 72)

725- 729 mer detaljerat:

725 Offentliga byggnader. Affärs- och industribyggnader.

7251 Offentliga byggnader. Förvaltningsbyggnader.
72511 Riksdagslhus. Parlamentsbyggnader. 72512 Ministerier. Kanslihus. Byggnader för utländska beskickningar. 72513 Kommunala byggnader. Stadshus. Kommunalhus. Landstingshus. 72414 Byggnader för tull, skattemyndigheter och ämbetsverk med finansiella uppgifter. 72515 Domstolsbyggnader. Rådhus. Tingshus. Arkivbyggnader. 72516 Posthus. Telebyggnader. 72517 Residensbyggnader. Länsresidens. Landsstatshus. Tjänstebostäder. 72518 Militära byggnader. Kaserner. 725188 Polishus. 72519 Övriga offentliga byggnader. 725191 Brandstationer. 725192 Bårhus. 725193 Byggnader för vattenverk, avloppsverk och vattenreningsverk. 725194 Toaletter för allmänheten. Sanitära anläggningar. 725198 Elektricitetsverk.

7252 Merkantila byggnader. Affärshus. Kontorshus.
72521 Butiksbyggnader. Varuhus. Stormarknader. 72522 Byggnader med bostäder samt butiker, kontor o.dyl.72523 Kontorshus. 72524 Bankbyggnader. 72525 Börshus. Byggnader för handels- o hantverksorganisationer. 72526 Saluhallar. 72527 Salutorg. 72529 Övriga merkantila byggnader.

7253 Byggnader för transport- och kommunikationsväsen.
72531 Järnvägsstationer. Tunnelbanestationer. Godsmagasin. Övriga byggnader för spårbunden trafik.Verkstäder. Stallar. 72534 Byggnader för hamnändamål. Färjelägen.Varv. Dockor. Fyrtorn. 72535 Lagerhus. Kylhus. 72536 Silobyggnader. 72538 Byggnader för vägtrafik. 725381 Garage och parkeringshus. 725382 Verkstäder. 725383 Tvättanläggningar. 725384 Bensinstationer. 725388 Busstationer. 72439. Flygplatsbyggnader. Hangarer.

7254 Industribyggnader. Fabriker. Verkstäder. Lantbruksbyggnader.
O Byggnader för lantbruk, sädesmagasin, stallar, ladugårdar o dyl till verksamheterna 63. O Byggnader för energiförsörjning, kraftverk o d till verksamheter i 644 . O Byggnader för tillverkningsverksamheter i 66/69.

7255 Sjukhus. Vårdhem. Sociala inrättningar.
72551 Sjukhus. Lasarett. Kliniker. Barnbördshus.Vilohem. Sanatorier. 72552 Mentalsjukhus. 72553 Anstalter för psykiskt utvecklingsstörda. 72554 Blindinstitut. Dövstumsinstitut.72555 Vård-hem för rehabilitering. 72556 Alderdomshem. Pensionärshem. Gästhem. 72557 Barnstugor. Barnhem. 72559 Djursjukhus.

7256 Fångvårdsanstalter od.
72561 Fängelser. 72563 Korrektionsanstalter för vuxna. 72564 Uppfostringsanstalter för minderåriga. Skyddshem. 72565 Alkoholistanstalter.

7257 Restauranger. Serveringsställen. Badinrättningar. Parkbyggnader.
72571 Restauranger. Barer. Konditorier. Kiosker o.dyl. 72573 Badanläggningar. Saunas. 72574 Simhallar. Friluftsbad. 72575 Badortsbyggnader. Kasinon o.dyl. 72576 Byggnader i parker. Paviljonger o.dyl.

7258 Byggnader och lokaler för underhållning och sport.
72581 Konserthus. Konsertsalar. 72582 Teaterbyggnader mm. 725821 Operahus. 725822 Övriga teatrar.Friluftsteatrar. 725823 Musikkafeer. Varieteer. Danssalonger o.dyl. 725824 Biografer. 725826 Byggnader för sport. Cirkusbyggnader. Stadions. 72583 Samlingslokaler. Föreläsningslokaler. Konferenslokaler.72584 Biljarder. Kägelbano. Bowlingbanor. 72585 Gymnastikbyggnader. Inomhusarenor. 72586 Byggnader och anläggningar för vinter- och issport, cykel- och motorsport. 72587 Byggnader och anläggningar för vattensport. Båthus. 72586 Ridhus. Trav- och galoppbanor. 72589 Övriga idrottsanläggningar och detaljer till sådana t.ex. läktare.

7259 Diverse offentliga byggnadsverk.
72591 Utställningsbyggnader. 72592. Provisoriska och flyttbara utställningsbyggnader. 72594 Monument. Obelisker. Fontäner o.dyl. 72595 Brobyggnadsverk ur gestaltningssynpunkt. 72596 Stadsportar. Stadsmurar. Vallar. Inhägnader.

726 Kyrkliga byggnader. Kultbyggnader. Begravningsanläggningar.
7261 Hednatempel. Helgedomar. 7262 Moskeer. Minareter. 7263 Synagogor. 7264 Kapell. 7265 Kyrkor. 7266 Katedraler. Domkyrkor. 7267 Kloster. Icke-kristna kloster. Lamakloster o.dyl. 7268 Begravningskapell. Krematorier. Kolumbarier. Mausoleer. Gravvårdar. 7269 Övriga kyrkliga byggnader. Biskopssäten. Prästgårdar.Byggnader vid vallfartsorter

727 Undervisnings- och forskningsanstalter. Museer. Bibliotek.
7271 Skolbyggnader. 72712 Folkhögskolor. Internatskolor. 7273 Universitet. Högskolor. 7274 Fackskolor. Yrkesskolor. Hantverksinstitut. 7275 Forskningsanstalter. Vetenskapliga institut. Laboratorier. 7276 Vetenskapliga museer. Zoologiska och botaniska trädgårdar. 7277 Konstmuseer. Konstgallerier. Utställningsateljeer. 7278 Biblioteksbyggnader. Arkivbyggnader. Biblioteks- och arkivbyggnader för speciella användare. 72791 Observatorier. Planetarier. 72794 Radio- och televisionsstationer. Radarstationer. 72794 Ritningsbyråer. Konstnärsateljeer. Fotoateljeer.72798 Filmstudieateljeer. Byggnader för filmhögskolor.

728 Bostadshus.
7281 Bostadhus och bostäder allmänt. Bostäder i tätorter. Bostäder på den egentliga landsbygden. 72818 Provisoriska bostäder. Nödbostäder Baracker.

7282 Flerfamiljshus i flera våningar och trapphusenheter. 728222 Flerfamiljshus med stort antal trapphus och lägenheter. 728224 Flerfamiljshus med mindre än 12 lägenheter. 728226 Kollektivhus.
7283 En och två-familjshus. Villor. Radhus. Vinkelhus. 72831 Radhus. 72834 Tvåfamiljshus. Kopplade hus. 72837 Enfamiljshus. Friliggande hus. Villor. Egnahem. 72838 Marknära hus. Vinkelhus. Atriumhus.
7284 Klubbhus. Föreningshus.

7285 Hotell. Gästgivargårdar. Motell. 72851 Hotell i städer och tätorter. 72852 Hotell vid badorter o.dyl. 72853 Gästgivargårdar. Motell. 728 54 Ungdomshärbärgen.

7286 Lantgårdar. Bondgårdar.
7287 Fritidshus. Sommarvillor. Sportstugor. 72871 Weekendvåningar o.dyl.72876 Husvagnar. Trailers. 72877 Husbåtar.
7288 Borgar. Slott. Herrgårdar. 72881 Borgar (befästa). 72882 Slott. 72883 Herrgårdar.
7289 Ekonomibyggnader o d se även 7254.

729 Klimatreglering inkl. ljus,färg o ljud. Detaljer i arkitektarbeten.

Om arkitekter och arkitektarbete se även område 71

SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.

730 Allmänt.
731/738 Skulpturarbete.
731 Skulpturarbete. Material för konstnärlig bearbetning.
732 Primitiv, forntida , orientalisk skulptur.
733 Grekisk, romersk. skulptur.
734 Medeltida skulptur.
735 Nya tidens skulptur.
736 Sigill, medaljer, kaméer od. Heraldik, ordnar, hederstecken, flaggor, fanor, standard.
737 Numismatik (Myntlära).
738 Konstnärlig bearbetning. 7381/7388 Keramik. 7389 Metall o övriga material. 73898 Trä. 73899 Övriga.

739 Museiverksamheter, museer, utställning av konst od.
7390 Allmänt, olika slags museer.

7391 Ändamål, nytta, visningar.

7392 Byggnader, tekniska anordningar.

7393 Inventarier.

7394 Iordningställande o konservering av museiföremålen, modeller.
7395 Samlingar, utställningsföremål. 73953 Utställningsteknik, kataloger.
7396 Administration.

7397 Publikationer.

7398 Forskning. (SAB Id, Bg, Bh, Ky. DC, DK 73, 069)

SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.

740 Allmänt.
741 /744 Teckningens grunder, ritningsarbeten. 741 Allmänt om teckning, barnteckningar, skämtteckningar. 742 Perspektivteckning. 743 Anatomiteckning 744 Linearritning, konstruktionsritning.

745/749 Konsthantverk, industridesign. 745 Indelning efter material. 746 Sömnad, kläder, textil. 747 Inredningskonst. 748 Glas- och kristallarbeten. 749 Möbler od, övrigt, industridesign.

(SAB Ig, Ih, Mv. DC, DK 74)

SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.

75 Konstmåleri o d.
750 Allmänt. O Teknik. O Material. O Motiv.
(SAB Ie. DC, DK 75)

76 Formgivning av grafisk konst, trycksaker o d. Teckenkonst.
760 Allmänt. 761 Högtryck. Boktryck. Träsnitt. Metallsnitt. 762 Djuptryck. Etsning. Gravyr. 763 Plantryck. Litografi. Rotogravyr. 764 Teckenkonst.Skrift.Tecken.Symboler. 7642 Olika skriftarter. 7643 Olika skriftsystem.7645 Skrivdon. 7646 Symboler, monogram o d. 766 Nyttografik (Reklam mm, hemsidor på Internet ?). 769 Grafiksamlingar. 7699 Handskrifter. Bokrariteter. Bokkonst.
(SAB If, Ae, Af, Ihq, Kya, F.08 . DC, DK 76 , 09)

77 Fotografiskt arbete o d.
770 Allmänt. 771 Fotografisk utrustning. Lokaler. Apparatur. Material. 7711 Lokaler för fotoarbete. 7712 Inredningar, belysning mm. 7713 Kameror, förstoringsapparater. 7714 Övrig utrustning. 7715 Negativ- o positivmaterial. 7717 Kemikalier. 772 Fotometoder med oorganiska ämnen. 773 Fotometoder med organiska ämnen. 774 Elektroniska o övriga metoder. 776 Fotolitografi. 777 Plåtar för boktryck, djuptryck. Fotogravyr. 778 Fotografins användningsområden. 7781 Kopiering. 7782 Projektion. 7783 Vetenskapligt foto. 7784 Stereo. 7785 Filmning, filmklippning. 7786 Färgfoto. 7788 Trickfoto. 7789 Dokumentärfoto, konstfoto, motiv, fotosituation, format. 779 Fotosamlingar.
(SAB Pn. DC, DK 77) (Fotoverksamheter i industriell skala ingår i 686).

SW 78 Musik (konserter o d 792)

780 Allmänt. 781 Musikens teori, akustik, harmoni, form, komposition, verk, utövare. 782 Dramatisk musik. 783 Kyrkomusik o -sång. Sakral musik. 784 Vokal musik. Profan sång. 785 Instrumentalmusik, orkestrar, duo, trio etc 786 Musik för tangentinstrument:, piano, orgel, dragspel . 787 Musik: stränginstrument. 788 Musik: blåsinstrument. 789 Musik: slagverk och mekaniska instrument.
Konsertverksamheter ingår i 792.
(SAB Ij, X, Y. DC, DK 78)

SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.

790 Allmänt. 7911 Seder och bruk.
7912 Planering av sociala miljöer och sociala beteenden. Världsnivå och stora regioner.
7913 Planering av sociala miljöer och sociala beteenden. Nationella och lägre nivåer.
7914-7919 Film, TV, radio, offentliga fester mm.
792 Teater.
793 Sällskapsnöjen. lek.
794 Spel.
795 Sociala miljöer, sociala relationer o d, socialvård, kriminalitet, bedrägerier, diskriminering, polisväsen o d, kriminalvård o d, undervisning, mobbning, migration, integration, föreningsliv m m.
796 / 799 Sport, idrott o d.

Område 79 avser sociala miljöer, sociala beteenden od.

SW . 7911-7913 Seder och bruk.

(SAB My, Mz, Mt, Bl, Bu. DC, DK 39).
7911 Seder o bruk.
79110 Allmänt.
79111 Kläder. Dräkter. Mode. Smycken.

79112 Seder och bruk i den enskildes liv.
791121 Födelse. Dop. Omskärelse. Barndom. Manbarhetsritualer. Myndighetsförklaring 791122 Dödande av människor, t. ex. av barn, gamla och fångar. Rituella mord. Huvudjägare. Självmord, harakiri. 791123 Familjeliv. Familjens organisation. Släktskap. Patriarkat. Matriarkat.Konstlade familjerelationer. Fostbrödralag. 791124 Frieri. Äktenskapslöfte. Förlovning. 791125 Giftermål. Bröllop. Bröllopssedvänjor. Äktenskapsformer. Gruppäktenskap. Polygami. Monogami. 791126 Förhållanden mellan könen. Kärlek. Kärlekskonst. Konkubinat. Morganistiska äktenskap.Celibat: religiösa äktenskapsförbud. Prostitution. 791127 Vänskap. Gästfrihet. Fiendskap. 791128 Måltider. Mat- och dryckesvanor. 791129 Namn. Efternamn. Förnamn. Öknamn. (79113 Död, begravning , se 7956. 79114 Folkligt liv. Officiellt liv, se 7916.)

79115 Takt och ton. Etikett. Umgängesregler. Ceremoniel.
79116 Kvinnorörelsen. Kvinnans ställning i samhället.
79117 Speciella folkgrupper med hänsyn till deras seder och vanor
79118 Folktro, legender, övernaturligt, spöken, drömtydning, ordspråk, seder
79119 Krigsseder, krigsbeteenden o d.(Det är ett gammalt schema från DC-DK mest för "naturfolkens liv", som i princip kan användas även för "civilserade".)

7912 Planering av sociala miljöer och sociala beteenden. Världsnivå och stora regioner.
7913 Planering av sociala miljöer och sociala beteenden. Nationella och lägre nivåer.

SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.

(SAB Im, Ikö . DC, DK 791).
7914 Filmkonst, filmer, filmproduktion, filmförevisningar,TV,video, radio od

7915 Vaxkabinett. Marionetteater. Skuggspel o d.
7916 Offentliga fester. Marknader.Parader.Fyrverkerier.Karnevaler.Maskerader.
79161 Festmaltider. Banketter. Offentlig utspisning. 79162 Nationalfester. Folkfester. Folknöjen. Karnevaler. Maskerader. Speciella dagar t. ex. Mors dag, 79163 Lekar. Spel. Danser. 79164 Officiella högtidligheter. Kröningar. Statsbesök. Triumftåg. Jubileer. Invigningar. 79165 Processioner. Defileringar. Demonstrationer. 79166 Marknader. 79167 Ryttarfester. Torneringar. Tvekamper. Dueller. 79169 Offentlig gästfrihet. Internationella sällskapliga relationer.
7917 Nöjesfält. Tivoli o d
7918 Menagerier. Cirkusar.
7919 -

SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.

7920 Allmänt. 7922 Talpjäser. Skådespel. 7925 Operor. Operetter. Sångspel. Konserter. 7927 Varitéer. Kabareter. Revyer. Soareer. 7928 Baletter. Dansuppvisningar.
(SAB Ik . DC, DK 792)

SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.

7930 Allmänt. 7932 Julfester. Födelsedags- och bröllopsfester. Firmafester. 7933 Dans. 7934 Motionslekar. Blindbock. Kurragömma. 7935 Pantlekar. 7937 Andra sällskapsspel. Intelligenslekar. Minneslekar. Frågesport. 7938 Trolleri. Tricks. Illusionistkonst.
(SAB Rc, Rd del. DC, DK 793)

SW . 794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips etc.

7940 Allmänt. 7941 Schack. 7942 Dam, kvarnspel, halma osv. 7943 Bordsspel med turinslag.Tärningsspel. Domino. Mahjong. 7944 Kortspel. 7945 Läggspel. Tålamods- och skicklighetsspel. 7948 Små målspel. Miniatyrspel för barn, t.ex.ishockeyspel. Elektroniska datorspel o d. 7949 Hasardspel, roulett, lotto, tips, toto, lotterier.
(SAB Rd del, Re. DC 794-795, DK 794)

SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.

Sociala miljöer, sociala relationer, sociala verksamheter, socialvård, kriminalitet, polisväsen, kriminalvård, undervisning, föreningsliv od.
Verksamhetena i 795 gäller sociala miljöer och vissa sociala verksamheter i dem. Indelningen 7915-7959 följer indelningen i 72 om formgivning av byggnader i de fysiska miljöerna. 721 gäller allmänt om formgivning av byggnader och 7951 gäller allmänt om formgivning av sociala miljöer. 722-724 gäller byggnader i olika tidsepoker och 7952-7924 sociala miljöer i olika tidsepoker , men även dagens sociala miljöer i byggnader från olika epoker. 7955-7958 gäller sociala miljöer med anknytning till byggnader i 725-728 och 7959 gäller sociala miljöer o d utan anknytning till några särskilda byggnader .

7950 Allmänt. 7951 Sociologi, socialvårdsmiljöer, socialvård, kriminologi. 7952/7958 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till fysiska miljöer av olika slag. 7952/7954 Sociala miljöer i olika tidsepoker. 7955/7958 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till olika slags byggnader. 79551 -offentliga byggnader, verksamheter bl a polisväsendet. 79552 -merkantila byggnader. 79553 -transporter o kommunikation. 79554 -industri, lantbruk. 79555 - sjukhus,vårdhem. 79556 - fängelser od, verksamheter bl a kriminalvård o d.79557 - restauranger od. 79558 - fritid, underhållning, sport. 79559 - övriga byggnader. 7956 - med anknytning till död, begravning, religion. 7957 -undervisnings-, forskningsanstalter, museer, bibliotek , verksamheter bl a undervisning.7958 Sociala miljöer i boendet. 7959 Sociala miljöer och verksamheter i grupper, folkrörelser, föreningar.

SW . 7951 Sociologi. Socialvård..

79510 Allmänt.
79511 Sociologi.
79513 Social frågor, socialt läge.
79514 Samhällets vårdproblem, socialvård. 795140 Sociallhjälpens organisation. 795141 Samhällsförhållanden som påverkar levnadsnivå: näringsstruktur, nya familjetyper. 795142 Individuella förhållanden som kan föranleda vårdinsatser: dålig ekonomi, arbetslöshet, bristande utbildning osv. 795144 Samhälleliga hjälpformer, socialvård. 7951440 Heminstitutioner, daghem, ålderdomshem, blinda etc 7951442 Materiell hjälp: understöd, barnbidrag,föräldrapenning, naturabidrag skolmåltider. 7951444 Immateriell hjälp: rådgivning, rådgivning, samtalsterapi, gruppterapi, familjeplanering mm. 7951446 Aktivering till självhjälp.7951448 Social infrastruktur, socialvårdsmiljöer. 795146 Personer i socialvård. 7951462 Socialarbetare. 7951465 Hjälpbehövande. Barn. Sjuka barn. Spädbarn. Barnavårdscentraler. Ungdomar. Fritidsgårdar. Åldringar. Utlänningar. Invandrare. Flyktingar. Sjuka.Handikappade. Blinda. Synsvaga. Dövstumma. Invalider. Rörelsehindrade. Mentalsjuka. Utvecklingsstörda. Arbetslösa. Militärer. Soldathem. Sjömanshem. Låginkomsttagare.Krigsskadade.Föräldralösa barn. Fosterbarn. Fosterhem. 79516 Kriminologi.
(SAB Oa, Oh, Oepa . DC 301, 309, 36, DK 316, 304, 308, 36, 343.9)

SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.

7952 Olika sociala miljöer med anknytning till fysiska forntidsmiljöer
Motsvarande byggda miljöer se 722

7953 Olika sociala miljöer med anknytning till fysiska medeltidsmiljöer.(ca 300-1400).
Motsvarande byggda miljöer se 723

7954 Olika sociala miljöer med anknytning till Nya tidens fysiska miljöer.
Motsvarande byggda miljöer se 724

7955 Olika sociala miljöer och verksamheter med anknytning till offentliga byggnader och affärs-och industribyggnader o d.
Bl a polis och kriminalvård. Motsvarande byggda miljöer se 725.
De ekonomiska verksamheterna ingår vanligen i 61/69

79551 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till Offentliga byggnader. Förvaltningsbyggnader.
Byggnader:
72511 Riksdagshus. Parlamentsbyggnader. 72512 Ministerier. Kanslihus. Byggnader för utländska beskickningar. 72513 Kommunala byggnader. Stadshus. Kommunalhus. Landstingshus. 72414 Byggnader för tull, skattemyndigheter och ämbetsverk med finansiella uppgifter. 72515 Domstolsbyggnader. Rådhus. Tingshus. Arkivbyggnader. 72516 Posthus. Telebyggnader. 72517 Residensbyggnader. Länsresidens. Landsstatshus. Tjänstebostäder. 72518 Militära byggnader. Kaserner. 725188 Polishus. 72519 Övriga offentliga byggnader. 725191 Brandstationer. 725192 Bårhus. 725193 Byggnader för vattenverk, avloppsverk och vattenreningsverk. 725194 Toaletter för allmänheten. Sanitära anläggningar. 725198 Elektricitetsverk.

Verksamheter:
bl a polisväsendet: O Polisverksamheter, organisation , personal o d. O Polisens övervakning av allmän ordning och säkerhet. O Övervakning av moralen, fylleri, narkotikahantering, spelklubbar porrklubbar etc. O Allmän säkerhet. O Trafikpolis.
(SAB Oepb . DK 351.7, 351.8)

79552 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till merkantila byggnader, affärshus, kontorshus.
Byggnader:
72521 Butiksbyggnader. Varuhus. Stormarknader. 72522 Byggnader med bostäder samt butiker, kontor o.dyl.72523 Kontorshus. 72524 Bankbyggnader. 72525 Börshus. Byggnader för handels- o hantverksorganisationer. 72526 Saluhallar. 72527 Salutorg. 72529 Övriga merkantila byggnader

79553 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till transport-och kommunikationsväsen.
Byggnader:
72531 Järnvägsstationer. Tunnelbanestationer. Godsmagasin. Övriga byggnader för spårbunden trafik.Verkstäder. Stallar. 72534 Byggnader för hamnändamål. Färjelägen.Varv. Dockor. Fyrtorn. 72535 Lagerhus. Kylhus. 72536 Silobyggnader. 72538 Byggnader för vägtrafik. 725381 Garage och parkeringshus. 725382 Verkstäder. 725383 Tvättanläggningar. 725384 Bensinstationer. 725388 Busstationer. 72439. Flygplatsbyggnader. Hangarer.

79554 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till industribyggnader, fabriker, verkstäder, lantbruksbyggnader.

Byggnader:
O Byggnader för lantbruk, sädesmagasin, stallar, ladugårdar o dyl till verksamheterna 63. O Byggnader för energiförsörjning, kraftverk o d till verksamheter i 644 . O Byggnader för tillverkningsverksamheter i 66/69.

79555 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till sjukhus, vårdhem, ålderdomshem, barnhem o d.
Byggnader:
72551 Sjukhus. Lasarett. Kliniker. Barnbördshus.Vilohem. Sanatorier. 72552 Mentalsjukhus. 72553 Anstalter för psykiskt utvecklingsstörda. 72554 Blindinstitut. Dövstumsinstitut.72555 Vårdhem för rehabilitering. 72556 Alderdomshem. Pensionärshem. Gästhem. 72557 Barnstugor. Barnhem. 72559 Djursjukhus.

79556 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till fängelser od. Byggnader:
72561 Fängelser. 72563 Korrektionsanstalter för vuxna. 72564 Uppfostringsanstalter för minderåriga. Skyddshem. 72565 Alkoholistanstalter.
Verksamheter
bl a krininalvårdsverksamheter o d: O Kriminalvårdens organisation o d. O Fångvårdsanstalter. O Fängelsesystem. Ordningsregler. Fängelsevård. O Fängelsepersonal. O Straffverkställighetens olika grader. Enskild cell. Straffmildring. O Brottsförebyggande verksamhet.
(SAB Oeq. DK 343.8)

79557 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till restauranger, serveringsställen, badinrättningar, parkbyggnader.
Byggnader:
72571 Restauranger. Barer. Konditorier. Kiosker o.dyl. 72573 Badanläggningar. Saunas. 72574 Simhallar. Friluftsbad. 72575 Badortsbyggnader. Kasinon o.dyl. 72576 Byggnader i parker. Paviljonger o.dyl.

79558 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till fritid, underhållning och sport.
Byggnader:
72581 Konserthus. Konsertsalar. 72582 Teaterbyggnader mm. 725821 Operahus. 725822 Övriga teatrar.Friluftsteatrar. 725823 Musikkafeer. Varieteer. Danssalonger o.dyl. 725824 Biografer. 725826 Byggnader för sport. Cirkusbyggnader. Stadions. 72583 Samlingslokaler. Föreläsningslokaler. Konferenslokaler.72584 Biljarder. Kägelbano. Bowlingbanor. 72585 Gymnastikbyggnader. Inomhusarenor. 72586 Byggnader och anläggningar för vinter- och issport, cykel- och motorsport. 72587 Byggnader och anläggningar för vattensport. Båthus. 72586 Ridhus. Trav- och galoppbanor. 72589 Övriga idrottsanläggningar och detaljer till sådana t.ex. läktare.

79559 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till diverse offentliga byggnader.
Byggnader:
72591 Utställningsbyggnader. 72592. Provisoriska och flyttbara utställningsbyggnader. 72594 Monument. Obelisker. Fontäner o.dyl. 72595 Brobyggnadsverk ur gestaltningssynpunkt. 72596 Stadsportar. Stadsmurar. Vallar. Inhägnader

7956 Sociala miljöer och verksamheter med anknytning till död, begravning och religion. Se även 20/29.
Byggnader :
7261 Hednatempel. Helgedomar. 7262 Moskeer. Minareter. 7263 Synagogor. 7264 Kapell. 7265 Kyrkor. 7266 Katedraler. Domkyrkor. 7267 Kloster. Icke-kristna kloster. Lamakloster o.dyl. 7268

Begravningskapell. Krematorier. Kolumbarier. Mausoleer. Gravvårdar. 7269 Övriga kyrkliga byggnader. Biskopssäten. Prästgårdar.Byggnader vid vallfartsorter.
Verksamheter bl a:
O Begravning. O Kremering. Eldbegängelse. Likbränning. O Balsamering. Mumier. Dödsmasker. O Likvaka. O Sorg. O Begravningsseder. Sorgetåg. Dödsdanser. Dödsklagan. Offer. Gravöl. (Praktiska verksamheter ingår i 614). Religiösa verksamheter ingår huvudsakligen i 20/29.
(SAB del Mz, se även 2. DC, DK 393)

SW . 7957 Undervisning o d.

Byggnader:
7271 Skolbyggnader. 72712 Folkhögskolor. Internatskolor. 7273 Universitet. Högskolor. 7274 Fackskolor. Yrkesskolor. Hantverksinstitut. 7275 Forskningsanstalter. Vetenskapliga institut. Laboratorier. 7276 Vetenskapliga museer. Zoologiska och botaniska trädgårdar. 7277 Konstmuseer. Konstgallerier. Utställningsateljeer. 7278 Biblioteksbyggnader. Arkivbyggnader. Biblioteks- och arkivbyggnader för speciella användare. 72791 Observatorier. Planetarier. 72794 Radio- och televisionsstationer. Radarstationer. 72794 Ritningsbyråer. Konstnärsateljeer. Fotoateljeer.72798 Filmstudieateljeer. Byggnader för filmhögskolor.

Verksamheter
bl a undervisning 79571 / 79578: 79571 Undervisningens organisation, skoladministration. 795710 Undervisning, allmänt. 795711 Skolledning, lärare, övrig personal . 795712 Skolorganisation. 795713 Pedagogisk metodik. Former för undervisning och utbildning. 795714 Pedagogiska system. 7895715 Skolordning, disciplinfrågor. 795716 Skolgårdar, skolbyggnader, skolinventarier, undervisningsmateriel, läromedel. 795717 Skolsociala åtgärder, skolhygien, skolhälsovård. 795718 Livet i skolan, föreningar, traditioner. 79572 Undervisningsämnen för alla stadier och skolformer. 79573 Skolundervisning, allmän grundutbildning, allmänbildande skolformer. 79574 Folkbildning, utbildning utanför skolans ram. 79576 Specialundervisning, särskolor. 79577 Fackskolor, yrkesskolor, yrkersutbildning. 79578 Universitet och högskolor.
79579 Sociala miljöer med anknytning till undervisningsanstalter, museer, bibliotek.
(SAB E, DC, DK 37)

79571 Undervisningens organisation. Skoladministration o d

79572 Undervisningsämnen för alla stadier och skolformer.

79573 Skolundervisning. Allmän grundutbildning. Allmänbildande skolformer.
Grundskola och gymnasium.

79574 Folkbildning. Utbildning utanför skolans ram.

79576 Specialundervisning. Särskolor.

79577 Fackskolor. Yrkesskolor. Yrkesutbildning.

79578 Högskolor.(Och forskningsverksamheter som inte kan placeras i särkilda fack). 795787 Forskning.

79579 Sociala miljöer med anknytning till undervisningsanstalter , museer, bibliotek mm. Bl a mobbning o d.

SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.

Byggnader:
7281 Bostadhus och bostäder allmänt. Bostäder i tätorter. Bostäder på den egentliga landsbygden. 72818 Provisoriska bostäder. Nödbostäder Baracker. 7282 Flerfamiljshus i flera våningar och trapphusenheter. 728222 Flerfamiljshus med stort antal trapphus och lägenheter. 728224 Flerfamiljshus med mindre än 12 lägenheter. 728226 Kollektivhus. 7283 En och två-familjshus. Villor. Radhus. Vinkelhus. 72831 Radhus. 72834 Tvåfamiljshus. Kopplade hus. 72837 Enfamiljshus. Friliggande hus. Villor. Egnahem. 72838 Marknära hus. Vinkelhus. Atriumhus. 7284 Klubbhus. Föreningshus. 7285 Hotell. Gästgivargårdar. Motell. 72851 Hotell i städer och tätorter. 72852 Hotell vid badorter o.dyl. 72853 Gästgivargårdar. Motell. 728 54 Ungdomshärbärgen. 7286 Lantgårdar. Bondgårdar. 7287 Fritidshus. Sommarvillor. Sportstugor. 72871 Weekendvåningar o.dyl.72876 Husvagnar. Trailers. 72877 Husbåtar. 7288 Borgar. Slott. Herrgårdar. 72881 Borgar (befästa). 72882 Slott. 72883 Herrgårdar. 7289 Ekonomibyggnader o d se även 7254.

SW . 7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.

Organisationernas verksamheter enligt deras syften ingår i de särskilda fackområden där de är verksamma. Sociala miljöer för de här angivna typerna av sammanslutningar kan också ingå i 7951-7958.
7959 Allmänt. 79591 Olika slag av sammanslutningar. 795910 Allmänt om verksamheter i sammanslutningar. 7959101 Allmän karaktär. Grundande. Upplösning. Stadgar. 7959102 Medlemmar. Rättigheter. Skyldigheter. 7959103 Fonder. Tillgångar. 7959104 Förvaltningsorgan.Generalförsamlimng. Utskott. Styrelse. Expedition. 7959105 Verksamhet. Sammanträden. Protokoll. Publikationer över utförda arbeten. Årsberättelser. Verksamhetsberättelser. 7959106 Tävlingar. Utställningar. Prov. Diplom. Betyg. Pris. 7959107 Tillkännagivanden. Manifestationer. Kungörelser. 7959108 Personal.

795911 Officiella sammanslutningar. Akademier. 795912 Icke-officiclla, halvofficiella sammanslutningar. Allmännyttiga sällskap och föreningar. 795121 Organisationer, sällskap, rörelser med allmän inriktning. Ungdomsrörelser, t ex. scoutlörelser. 7959122 Organisationer för främjande av vetenskap och kultur. 795123 Organisationer, rörelser med speciellt syfte eller verksamhetsfält. 7951234 Organisationer, rörelser med ideologisk eller religiös inriktning. 7951235 Humanitära organisationer, rörelser med filantropiska och rehabiliterande syften. 7951236 Esoteriska, mer eller mindre hemliga . Kriminella, helt eller delvis hemliga rörelser. Ordenssällskap. Frimurare.Odd fellows, Lions m fl. 7951237 Klubbar. Sällskapsföreningar. Cirklar. Sociala klubbar. Rotary. 79513 Möten, kongresser, konferenser. 79514 Icke-permanenta utställningar. Salonger. Mässor. Världsutställningar. Allmänna internationella utställningar. Fackutställningar. Mässor. Vandringsutställningar. 79515 Affärs- och industriföretag. Firmor.79516 Vetenskapliga och tekniska insitutioner och tjänster. 79517 Festligheter. Jubileer. Mottagningar.
(SAB Kt , Bk . DC, DK 06 utom 069)

SW 796/799 Sport, idrott o d.

796 Sport. Idrott. Kroppsövningar. Gymnastik.7960 Allmänt. 7961 Lek o vederkvickelse i det fria. 7962 Motions- och skicklighetstävlingar med redskap, t.ex. krocket, bowling. 7963 Bollspel. 7964 Gymnastik. Fri-idrott. Allmän idrott. 7965 Fotvandring. Bergsbestigning. Orientering. 7966 Cykel. 7967 Motorsport. 7968 Kamp- och försvarssporter. 7969 Vintersport. 797 Vattensport. Simsport. Flygsport. 798 Ridsport. Hästsport. Sport med andra djur. 799 Sportfiske. Jaktsport. Sportskytte.
(SAB R utom Rc o Re, Qgah, Qgbh. DC, DK 796-799)

SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.

80 Språk. 81 Litteraturvetenskap. 82/89 Skönliteratur. 82 Engelsk skönlitteratur o d. 83 Tysk, nederländsk, nordisk skönlitt. 84 Fransk skönlitteratur o d. 85 Italiensk skönlitteratur o d. 86 Spansk och portuguisisk skönlitteratur o d. 87 Grekisk och latinsk skönlitteratur o d. 88 Slavisk och baltisk skönlitteratur o d. 89 Skönlitt på orientaliska och övriga språk o d

SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.

(SAB F. DC 4. DK 80)
800: Allmänt.
801: Allmän språkvetenskap. 8010 Allmänt. 80101Språkfilosofi. Teorier om språkets ursprung, uppkomst och utveckling. 80106 Språkriktighet. 80107 Praktisk språkkännedom. Språkundervisning. 80108 Indelning av språken. Språkklasser. Språkkategorier. 801092 Programmeringsspråk. 801095 Mimiska språk. Teckenspråk. 80111 Rättskrivning. 80112 Ordklasser. 80113 Lexikon. Namnforskning. Ordforskning. 80114 Fonetik. Ljudlära. 80115 Grammatik. 80116 Metrik. Verslära. 80117 Hjälpvetenskaper. 80118 Språkvetcnskapens källor.
802: Västerländska språk och engelska. 802 Västerländska språk. 8020 Engelska.
803: Germanska språk. 8030 Tyska. Högtyska, allmänt. Jiddisch. 8031 Lågtyska. 80392 Frisiska. 803931 Holländska. 803932 Flamländska. 803936 Afrikaans. Sydafrikanska. 80395 Nordiska språk, allmänt. 80399 Isländska. 80396 Norska. 80397 Svenska. 80398 Danska. 80399 Gotiska. Östgermanska.
804: Romanska och nylatinska språk, allmänt , och franska o d. 804 Romanska och nylatinska språk, allmänt. 8040 Franska. 80490 Provensalska. Sydfranska dialekter. 80499 Katalanska.
805: Italienska o d. 8050 Italienska. 80590 Rumänska. 80599 Rätoromanska. Ladin.
806: Spanska, portugisiska, iberiska språk. 8060 Spanska. 80690 Portugisiska. 80699 Galiciska.
807: Klassiska språk. 8071 Latin. 80731 Gammallatin. 80734 Nylatin. 8075 Grekiska. 80773 Gammalgrekiska. 80774 Nygrekiska.
808: Slaviska och baltiska språk. 8081 Slaviska språk, allmänt. 8082 Ryska.Storryska. 80826 Vit-ryska. 8083 Ukrainska. Rutenska. 8084 Polska. 80850 Tjeckiska. 80854 Slovakiska. 80861Serbis-ka. 80862 Kroatiska. 80863 Slovenska. 80866 Macedoniska. 80867 Bulgariska. 80883 Lettiska.
809: Orientaliska och övriga språk, bl a lapska, finska och estniska. 809 Orientaliska språk, allmänt.
8091: Indoeuropeiska (indogermanska, ariska) språk. (Med undantag av under 803 / 808 klassificerade språk). 80911 Indiska språk. 80912 Fornindiska. Sanskrit. Vedaspråket. 80914 Nyindiska. Hindi. Bengali. Pandjabi. Marathi. Singalesiska. 80915Iranska.Persiska. 809151 Fornpersiska. Västiranska. 809155 Nypersiska. 80916 Keltiska. 809162 Iriska irländska. 809163 Gaeliska, skotska. 8091981 Armeniska. 8091983 Albanska.
8092: Semitiska språk. 809211 Babylonska. Akkadiska. Sumeriska. 809212 Assyriska. 809221 Arameiska. 809222 Palestinska. Jiddisch-palestinska. 80923 Syriska. Östarameiska. 80924 Hebreiska. 80927 Arabiska
8093: Hamitiska språk. 80931 Egyptiska. 809 32 Koptiska.

8094: Ural-altaiska språk mm. 80941/80945 Ural-altaiska språk 80941 Mandschuspråk. 80942 Mongoliska språk. 80943 Turkiska språk. Tatarspråk. 809434 Kirgiska och västliga gruppen av turkspråk. 809435 Turkiska. Osmanska. 80944 Samojediska språk. 80945 Finsk-ugriska språk. Uraliska språk. 8094511Ungerska. Magyariska. 809454 Västfinska. 8094541 Finska. 8094542 Karelska. 8094545 Estniska. 809455 Lapska. 80946 Kaukasiska språk. 80947 Hyperboreiska språk. Paleoasiatiska språk. 809475 Eskimåsprak. Grönländska. 80948 Dravidiska språk.
8095: Asiatiska språk (med undantag av förut nämnda). 80951 Kinesiska. 809524 Siamesiska. 80954 Tibetanska. 80956 Japanska. 80957 Koreanska. 80958 Arakan-Burma-språk. 80959 Austroasiatiska språk.
8096: Afrikanska språk. O Negerspråk i USA. 80961 Hottentottspråk. Nama. 80962 Buschmännens språk. San. 80963 Bantuspråk. Kaffersprå k. 80966 Sudanspråk.
8097: Nord-mellanamerikanskaspråk. (Utom engelska, spanska, franska).
8098: Sydamerikanska språk. (Utom spanska och portugisiska).
8099: Austronesiska (malajo-polynesiska) språk. 80992 Indonesiska språk.Malajiska. 809923 Oceaniska språk. Melanesiska språk. 80995 Australiska språk. Papuaspråk. Tasmaniska språk.

SW 81 Litteraturvetenskap. Litteraturhistoria.

810: Allmänt.
811: Litteraturvetenskap / litteraturhistoria. 8110 Litterär teori, vetenskap och teknik. 81101. Litterär estetik. 81103 Tolkningar. Översättningar. 81108 Litterär verksamhet och teknik. Författande. 811085 Modern retorik.81109 Litterär kritik. 811091 Jämförande litteraturvetenskap.
8111/8119: Litteraturarter. 8111 Poesi. 8112 Dramatik. 8113 Romaner. Noveller. Berättelser. 8114 Essäer. Uppsatser. 8115 Tal. Föredrag. 8116 Brev. Verk i brevform. 8117 Satirer. Hlumoresker. Epigram. Parodier. 81182 Polygrafier. Diverse skrifter. Utdrag. Antologier. 8119 Övriga litteraturarter.
812/819: Litteraturvetenskap för olika språk. 812 Engelsk litteratur. 813 Tysk, nederländsk, nordisk litteratur o d. 81397 Svensk litteratur. 814 Fransk litteratur o d. 815 Italiensk litteratur o d. 816 Spansk, portugisisk litteratur o d. 817 Grekisk och latinsk litteratur o d. 818 Slavisk, baltisk litteratur o d. 819 Orientalisk och övrig litteratur. (Själva skönlitteraturen ingår i 82/89)
(SAB G. DC delar av 800-899. DK 81.)

SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.
SW 82 Engelsk skönlitteratur o d.
SW 83 Tysk, nederländsk, nordisk skönlitt.
SW 84 Fransk skönlitteratur o d.
SW 85 Italiensk skönlitteratur o d.
SW 86 Spansk och portuguisisk skönlitteratur o d.
SW 87 Grekisk och latinsk skönlitteratur o d.
SW 88 Slavisk och baltisk skönlitteratur o d.
SW 89 Skönlitt på orientaliska och övriga språk o d .

SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

90 Tidningar, tidskrifter, journalistik, skrifter i blandade ämnen. 91 Allmän geografi, reseskildringar. 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d. 93 Allmänt om allmän historia samt världshistoria och forntidshistoria. 94/99 Medeltidens och nya tidens historia : 94 i allmänhet och i Europa. 95 Asien. 96 Afrika. 97 Nord- och Mellanamerika. 98 Sydamerika. 99 Australien, Oceanien, polarområdena, rymdens historia.

SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.

905 Allmänna tidskrifter och publikationsserier. Tidningar.I den mån de inte kan ingå i särskilt fack. Årsböcker. Adressböcker, Almanackor. Kalendrar, 9051 / 9059 På olika språk. 9051 Amerikanska. 9052 Engelska (annan än amerikanska). 9053 Tyska o d. 9054 Franska o d. 9055 Italienska o d. 9056 Spanska, portugiska o d. 9057 Slaviska språk. 9058 Skandinaviska språk. 9059 Andra språk. 907 Tidningsväsen. Betydelse. Ledning. Redaktion. Journalistik. 908 Skrifter i blandade ämnen , i den mån de inte kan ingå i särskilt fack. (SAB Bb, Bd, Bs, Bt. DC 05, 07, 08. DK (05), 07, 08, (04))

905 Allmänna tidskrifter och publikationsserier. Tidningar.
Själva skrifterna. Journalistik o d ingår i 907.

907 Tidningsväsen o d.Journalistik.
Här avses det redaktionella innehållet o d.Tidningsväsen som ekonomisk verksamhet ingår i 655. Själva tidningarna och tidskrifterna o d ingår i 905.

908 Samlingsverk, skrifter med blandat innehåll, som ej ingår i särskilt fack.

Till område 90 hör "nätbedragarna" som gör lögnaktiga berättelser.

SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.

Hit förs rent geografiska arbeten, forskningsexpeditioner, resebeskrivningaroch -rapporter, resehandböcker och arbeten som behandlar ett område ur flera olika synpunkter. Arbeten som rör ett visst ämne inom ett avgränsat geografiskt område förs under ämnet ifråga. Hembygdskunskap, arbeten rörande ett lands eller en landsdels historia, geografi, kultur, etnografi, ekonomi: klassas som geografi. Arbeten som är underlag för fysisk planering ingår i 71. Biologisk geografi ingår i 57. Geologisk geografi ingår i 55, etc. Indelningen i princip som 93/99, dvs t ex Europas geografi 914 indelas som Europas historia 94.

911 Allmän, systematisk och teoretisk geografi. 912 Kartor od. 91309 Världsgeografi. 9131/9139 Forntidsgeografi. 914 / 919 Världsdelarnas o ländernas allmänna geografi. Medeltiden o Nya tiden. 914 Europas allmänna geografi. Medeltiden och Nya tiden. 9141/9149 De enskilda europeiska ländernas geografi. Medeltiden och Nya tiden. 915 Asiens allmänna geografi. 916 Afrika. 917 Nordamerika. 918 Sydamerika. 919 Australien, Oceanien, polarområdena o rymden.
(SAB N. DC, DK 91)

SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.

Hit förs såväl biografier, nekrologer osv. över enskilda personer som biografiska samlingsverk. Matriklar.
920 Allmänt. 921 / 928 Biografier över personer huvudsakligen verksamma inom 11-89. 9290/9294 Biografier över personer huvudsakligen verksamma inom 90-99. 9295 Släktvetenskap. Gravskrifter. Familjenamn och deras uppkomst. Födelse-, dop-, vigsel- och dödsböcker. Mantalslängder. 9296 Heraldik. 9297 Adelsväsen. Ordensväsen . 9299 Flaggor. Fanor. Standard. (delar 9296 - 9299 kan ingå i 73 och 79)
(SAB L. DC, DK 92)

SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

SW 93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.
SW 94 Medeltidens o nya tidens hist. i allmänhet och i Europa.
SW 95 Medeltidens o nya tidens historia i Asien.
SW 96 Medeltidens o nya tidens historia i Afrika.
SW 97 Medeltidens o nya tidens hist i Nord- o Mellanamerika.
SW 98 Medeltidens o nya tidens historia i Sydamerika.
SW 99 Medeltiden o nya tiden: Australien. Oceanien. Poler. Rymden.

93 Allmänt om allmän historia samt världshistoria och forntidshistoria.
94 Medeltidens och nya tidens historia i allmänhet och i Europa.
941/949 De enskilda europeiska ländernas historia. Medeltiden och Nya tiden.
95 Asiens historia. Medeltiden och Nya tiden.
96 Afrikas historia. Medeltiden och Nya tiden.
97 Nord-och Mellanamerikas historia. Medeltiden och Nya tiden.
98 Sydamerikas historia. Medeltiden och Nya tiden.
99 Australiens, Oceaniens, polarområdenas och rymdens historia. Medeltiden och Nya tiden.
(SAB K. DC, DK 93-99)

930 Historievetenskap. Historiens hjälpvetenskaper. Världshistoria.
9301Historien som vetenskap. 9302 Historiens metodlära, urkunds-lära,källstudier, kronologi. 9308 Allmänna sammanfattande historiska framställningar. 9309 Världshistoria. Krono-logiska sammanfattningar.
931/939 Forntidshistoria. 931 Forntidshistoria i allmänhet och gamla Kinaoch Japan..932 Gamla Egyptentill 640 e.Kr. 933 Gamla Palestina. Judiskafolkets historia . 934Gamla Indien. 935 Gamla Medien, Kaldéen,Assyrien, Babylonien, Mesopotanien. 936 Gamla Nord- och Västeuropa.937 Gamla Rom och Italien, Romarriket. 938 Gamla Grekland. Hellas.939 Övriga områdens forntids-historia, bl a i Amerika.
Fackhistoria ingår i respektive fack och på t ex 109, 1709, 509 etc.

940: Europas historia. Västerlandets historia.
9401 Medeltiden ca 375--1492. 9402 Nyare tiden från 1492. 9403 Första världskrigets allmänna historia 1914--1919. 9405 Europas historia efter 1919 . 94051 Tiden 1919-1929. 940 52 Tiden 1930-1939. 94053 Andra världskrigets allmänna historia 1939--1945.94055 Europas historia efter 1945.
941/949 De enskilda europeiska ländernas historia. Medeltiden och Nya tiden.
941: Storbritannien. 9410 Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland. 9411 Skottland. 9416 Nordirland. 9417 Irland, Irländska republiken.
942: 9420 England. 9429 Wales.
943: Mellaneuropas historia. 9430 Tyskland. 94301 Västtyskland.94302 Östtyskland. 94359 Luxemburg. 9436 Österrike. 9437 Tjeckoslovakien. 94371 Tjeckien, Böhmen. 94372 Mähren. 94373 Schlesien. 94376 Slovakien. 9438 Polen . 9439 Ungern .
944: Frankrike. 944949 Monaco.

945: Italien. 94544 San Marino. 945631 Vatikanstaten.94582 Malta.
946: Spanien mm. 9460 Spanien. 9469 Portugal. 94672 Andorra .
947: Sovjetunionens historia, Ryssland (med asiatiska delar), Baltiska länder. 9470 Sovjetunionen Ryssland. 94742 Estland. 94743 Lettland. 94745 Litauen. 9477 Ukraina. O Vitryssland, Moldavien.
948: Nordens historia, Skandinavien. 9480 Finland. 9481 Norge. 9485 Sverige. 9489 Danmark.
949: Övriga europeiska länders historia. 94911 Island. 94912 Färöarna. 94942 Holland Nederländerna. 9493 Belgien. 9494 Schweiz. 94949 Lichtenstein. 9495 Grekland. 94965 Albanien. 94971 Jugoslavien. 94972 Bosnien-Hercegovina, Kroatien, Slovenien, Makedonien, Serbien, Bulgarien. 9498 Rumänien .

950: Asiens historia.
951/959 De enskilda asiatiska ländernas historia
951: 9510 Kina. 9515 Tibet (Kina). 95174 Inre Mongoliet (Kina). 9518 Mandsjuriet (Kina). 9512317 Hongkong (Storbritannien). 9512318 Macao (Portugal). 95173 Mongoliet. 95193 Nordkorea, Demokratiska folkrepubliken Korea. 95195 Sydkorea, Rep Korea.
952: 9520 Japan. 9529 Taiwan. Formosa (Kina).
953: 9532 Saudi-Arabien. 9533 Yemen. 9534 Sydyemen. 9535 Oman. 95362 Arabemiraten, Förenade. 95364 Qatar. 95365 Bahrain. 95368 Kuwait.
954: 9540 Indien. 954131 Bhutan. 954135 Nepal. 95487 Sri Lanka. (Ceylon). 954882 Maldiverna. 95491 Pakistan. 95493 Bangladesh.
955: Iran (Persien).
956: 9560 Turkiet. 95643 Cypern. 9567 Irak. 95691 Syrien. 95693 Libanon. 95694 Israel. Gazaområdet (Egypten). 95695 Jordanien. (Tillkommer Palestina)
957: 957 Asiatiska delen av Sovjetunionen. (Europeiska delen 947): Azerbajdzjan. Georgien. Kazakstan. Kirgisistan. Tadzjikistan. Turmenistan. Ozbekistan.
958: 9581 Afghanistan.
959: 9591 Myanmar (Burma). 9593 Thailand (Siam). 9595 Malaysia. 959513 Singapore.9596 Kambodja. 9597 Vietnam. 95973 Sydvietnam. 95977 Nordvietnam. 9598 Laos.

960: Afrikas historia.
961 / 969 De enskilda afrikanska ländernas historia
961: 9611 Tunisien. 9612 Libyen.
962: 9620 Egypten. 9624 Sudan.
963: 963 Etiopien
964: 964 Marocko. 9648 Västra Sahara. 9649 Kanarieöarna (Spanien).
965: 965 Algeriet.
966: 96612 Mauretanien. 96621 Mali. 96625 Burkina Faso (Övre Volta). 96626 Niger. 9663 Senegal. 9664 Sierra Leone. 96651 Gambia. 96652 Guinea. 96657 Guinea-Bissau. 96658 Kap Verde. 96662 Liberia. 96668 Elfenbenskusten. 9667 Ghana. 96681 Togo.96682 Benin. 9669 Nigeria.966993/94 Sao Tome och Principe.
967: 96711 Kamerun. 96718/9 Ekvatorialguinea. 96721 Gabon. 96724 Kongo.9673 Angola. 96741 Centralafrikanska republiken. 96743 Tchad.9675 Zaire. 967597 Burundi. 967598 Rwanda. 96761 Uganda. 96762
Kenya. 9677 Somalia. 9678 Tanzania. 9679 Mozambik.
968: 9680 Sydafrika. 9681 Botswana. 96834 Swaziland. 96861 Lesotho. 9688 Namibia. 96891 Zimbabwe. 96894 Zambia. 96897 Malawi.
969: 9691 Madagaskar. 96941 Comorerna. 9696 Seychellerna. 96981 Reunion (Frankrike). 96982 Mauritius. 96992 Sankt Helena. Ascension.Tristan da Cunha (Storbritannien).

970: Nord- och Mellanamerikas historia.
971/979 Enskilda nord- ochmellanamerikanska länder.
971: 971 Canada.
972: 972 Mexico. 97281 Guatemala. 97282 Belize. 97283 Honduras. 97284 El Salvador. 97285 Nicaragua. 97286 Costa Rica. 97287 Panama. 97291 Cuba. 97292 Jamaica. 97293 Dominikanska republiken. 97294 Haiti. 97295 Puerto Rico (USA). 972961 Bahamas. 972968 Turks- och Caicosöarna (Storbritannien). 97297x Antigua o Barbuda. 972971 Amerikanska Jungfruöarna. 972974 Guadeloupe o grannöar (Frankrike). 972981 Martinique o grannöar (Frankrike). 9729821Dominica. Saint Lucia. 9729824 Saint Vincent o Grenadinerna. 9729828Grenada. 972986 Barbados. 972987 Trinidad och Tobago. 972988 Nederländska Antillerna. 97299 Bermudaöarna (Storbritannien).
973/979: 973 Amerikas Förenta Stater. USA.
974 Nordöststaterna USA.
975 Sydöststaterna USA.
976 Södra centralstaterna USA.
977 Norracentralstaterna USA.
978 Väststaterna USA.
979 Pacificstaterna USA. 9798 Alaska.

980: Sydamerikas historia.
981/989: De enskilda sydamerikanska ländernas historia.
981 Brasilien.
982 Argentina.
983 Chile.
984 Bolivia.
985 Peru. 9861 Colombia. 9866 Ecuador.
987 Venezuela. 9881 Guayana. 9882 Franska Guayana. 9883 Surinam 9892 Paraguay. 9899 Uruguay.

990: Australiens, Oceaniens och polarområdenas historia.
991/999 De enskilda ländernas historia.
991: 9910 Indonesien. 99112 Kalimantan (Borneo).9912 Celebes.9913 Moluckerna..991111 Sabah. 991113 Brunei. 991114 Sarawak. 992353 Portugisiska Timor. 9914 Filippinerna.
992: 9921 Sumatra 9922 Java. 9923 Små Sundaöarna. 99231 Bali.
993: 9931 Nya Zeeland. 9932/37 Melanesiska områden. 9932 Nya Kaledonien (Frankrike). 9934 Vanuatu (Nya Hebriderna).99345 Nauru. 9935 Salomonöarna.9939 Antarktiska öar.
994: 994 Australien.
995: 995 Nya-Guinea-områden. 9954 Papua Nya Guinea.
996: 996 Polynesien. 99611 Fiji. 99612 Tongaöarna. 99614 Tavalu. 996l31 Västra Samoa. 996133 Amerikanska Samoa. 99682 Kiribati (Gilbertöarna). 9969 Hawaiiöarna (USA). (997)
998: 998 Arktis. Antarktis. 9984 Sektor av Arktis, som europeiska stater gör anspråk på. 9985 Sektor av Arktis, som Sovjetunionen gör anspråk på. 9986 Sektor av Arktis, som USA och Kanada gör anspråk på. 9988 Grönland (Danmark). 9989 Antarktis.
999: Rymden.

Regeringen styr Sverige - och så gott det går även världen.

Det är sant till en del. Sverige har inflytande över världen genom FN, EU, internationella konventioner och genom andra organisationer som har ledaamöter över hela världen och har åsikter och förslag.

Det är inte möjligt för en enskild person utanför Peter Erikssons kontor i UD att sätta sig in allt detta, utan man får lita på att Peter Erikssons personal har koll och ordning på allt och kan bedöma om och hur det behövs förändringar i de regler som finns.

Peter Eriksson har Sida under sig och måste se till att de får uppgifter från regeringen så att de kan göra något nyttigt i världen, som de får pengar för från staten.

Man kunde önska att någon konvention kunde hindra religioner att misshaandla kvinnor och någon konvention kunde för vanligt folk minska innehavet av skjutvapen och andra dödliga vapen.

Regeringen styrning av inrikesförhållandena sker genom statliga myndigher o d och genom instruktioner till kommuner och regioner. Myndigheter o d och kommunerna styr Sverige och styr genom de instruktioner regeringen utfärdar för dem och genom deras tolkningar av det regeringen skrivit. Om instruktionera upplevs som otillräckliga bör regeringen ändra i dem.

Allt detta är mycket komplicerat och det är inte möjligt för en enskild person utanför regeringen att sätta sig in i allt, utan måste lita på att regeringens ministrar har koll på allt.

Det viktigaste för regeringen är att se till att folket får de informationer och kunkaper de behöver. Numera är alla infrmationer och kunskaper beroende av digitaliseringar. Digitaliseringsminister Anders Ygeman bör snarast visa en plan för hur digitaliseringsproblemen ska hanteras och bör snarast lösa problem som finns och kan uppstå.

Anders Ygeman har också föreslagits som planerare för framtidens Sverige och måste i det arbetet få hjälp av hela regeringen.

Kanske den viktigaste ministern i detta sammanhang är demokrati- och kulturministern. Demokrati och jämlikhet är det viktigaste i svensk politik. Kulturministern har på olika sätt hjälp av de andra mistrarna, bl a utbildning- och forkningsministrarna. Men har ansvar för informationsproblem genom s k konstnärliga verksamheter och tidningar o d, kort sagt alla informationsverksamheter som ligger utanför skolorna.

Det är i hög grad problem som hänger samman med digisaliseringsproblemen . Anders Ygeman får sätta sig in i vad kulturen och utbildningen och informationen i bred mening kräver.

Idag gäller informationerna i hög grad coronaviruset och problem som följer med det. Men bortsett från det har tidningar och TV börjat fundera över den nya framtiden. Men funderingarna följer mest de gamla vanliga infallsvinklingarna och missar mycket av alla de problem som finns och är sammanfattade i systemet för mänskliga verksamheter som förändrar världen.

På nästa sida en förteckning över regeringen .

Politikområden för politiken 1 oktober 2019

Regeringens ministerområden. http://www.regeringen.se

*** Partiledaren/statsministern Stefan Löfven.**
*** Allmänt om regeringens politik.**
Statsminister Stefan Löfven
statsradsberedningen.registrator@regeringskansliet.se

*** Europapolitik.**
Politik för EU
EU-minister Statsrådsberedningen Hans Dahlgren
sb.registrator@regeringskansliet.se

*** Utrikespolitik.**
Politik för en utrikesminister.
Utrikesminister Ann Linde
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Politik för juridik och migration.**
Politik för en justitie-och migrations)minister.
Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Försvar.**
Politik för en försvarsminister.
Försvarsminister Peter Hultqvist
forsvarsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Miljö och klimat.**
Politik för fysiska och sociala miljöer i regioner och kommuner. Politik för klimat.
Miljö- och klimatminister samt vice statsminister Isabella Lövin
m.registrator@regeringskansliet.se Miljödepartementet

*** Transporter och infrastruktur.**
Politik för en infrastrukturminister.
Infrastrukturminister Tomas Eneroth
n.registrator@regeringskansliet.se (Infrastrukturdepartement ?)

*** Energi- och digitalisering.**
Politik för energi och digitalisering
Energi- och digitaliseringsminister Anders Ygeman
n.registrator@regeringskansliet.se (Infrastrukturdepartement ?)

*** Landsbygdspolitik.**
Politik för en landsbygdsminister.
Landsbygdsminister Jennie Nilsson
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Internationellt utvecklingssamarbete. Bistånd.**
Minister för internationellt utvecklingssamarbete. Peter Eriksson
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Sjuk- och hälsovård o d.**
Politik för en socialminister med hälso- och sjukvård.
Socialminister Lena Hallengren
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Hushållet.Mat, boende, konsumtion, hushållsekonomi o d**
Politik för en socialförsäkringsminister. som borde ha ansvar för hushållsverksamheter.
Socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jämställdhet. Diskriminering. Segregation**
Politik för jämställdhet och mot diskriminering och segregation
Jämställdhetsminister samt minister med ansvar för arbetet mot diskriminering och segregation Åsa Lindhagen
arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Utbildning.**
Politik för utbildning i skolor. Ungdomspolitik
Utbildningsminister Anna Ekström
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Högre utbildning och forskning.**
Minister för högre utbildning och forskning Matilda Ernkrans
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Information, konst, kultur o d. Demokrati. Idrott.**
Politik för en kultursminister. Med demokrati och idrott
Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar föridrottsfrågorna Amanda Lind
kulturdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jobb.**
Politik för en arbetsmarknadsminister.
Arbetsmarknadsminister Eva Nordmark
arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Näringar.**
Politik för en näringsminister.
Näringsminister Ibrahim Baylan
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Handel.**
Politik för en handelsminiser.
Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor Anna Hallberg
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Polisen. Brott. Kriminalvård.**
Politik för en inrikesminister för brott och polis o d
Inrikesminister Mikael Damberg
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Politik för statens finanser och statens stöd till regioner och kommuner o d.**
Politik för finans- finansmarknads- och civilministrar.

Finansminister Magdalena Andersson
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Finansmarknads- och bostadsminister, biträdande finansminister Per Bolund
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Civilminister Lena Micko
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Andra aktörer**
Partisekreterare (S) Lena Rådström Baastad
Socialdemokraterna Partiet info@socialdemokraterna.se

Gruppledare för S i riksdagen. annelie.karlsson@riksdagen.se

Karl-Petter Thorwaldsson. Ordförande i LO
karl-petter.thorwaldsson@lo.se

Vänsterpartiledare Jonas Söstedt
Sjöstedt Jonas <jonas.sjostedt@riksdagen.se>

Ulla Andersson, vänsterpartiet. <ulla.andersson@riksdagen.se>

Ordf. Annie Lööf. Centerpartiet.se, info@centerpartiet.se

Ordf. Nyamko Sabuni. Liberalerna.se, info@Liberalerna.se

Med på listan finns inte moderater, krisdemokrater och Sverigedemokrater som inte hyllar demokratin, motarbetar regeringen och vill störta den

" Sverker Sörlin: Det är nu vi väljer hur Sverige ska se ut efter pandemin

DN TISDAG 5 MAJ 2020

En kris förvandlas alltid till en spegel som visar oss våra sam-hällen sådana de verkligen är. Det tog trettio år att göra oss av med beredskapen, men bara tre veckor av coronavåren 2020 att inse att det var ett stort misstag, skriver Sverker Sörlin.

Epidemihistorien är inte, som många nu lärt (varje djup kris är en stor folkbildare), en berättelse om hur virus och pester våldgästar och slumpmässigt dödar och skonar. Tvärtom, epidemiernas historia visar vad som skedde innan pesten anlände. Hur sam-hällen förberett sig. Oftast mycket illa. Som Rousseau sade om jordbävningen i Lissabon 1755: Skyll inte på jorden som skälver – skyll på dem som byggde staden!

Den New York-baserade författaren Zadie Smith skrev i DN nyligen: ”New Yorks viruskarta blir mörkare längs exakt samma linjer som den skulle ha blivit om nyanserna av lila speglat inte infektion och död utan inkomstnivåer och skolrankningar.” Jag har ännu inte hört om ett enda land där det skulle vara annorlunda. Möjligen i Afrika och Latinamerika där det är sociala eliter som rest till USA och Europa som blir smittade först. Men det dröjer inte länge förrän det är de mest utsatta som fyller tabellerna över avlidna. Först och främst de äldre, men också de trångbodda, de i serviceyrken med närkontakt med många människor, de timanställda som inte har råd att avstå sin lön utan går till jobbet trots förkylningar som i själva verket kan vara viruset. De som inte kan arbeta hemma och inte kan skydda sig.

Framtida forskning får klarlägga bilden i detalj, men mycket tyder på att Sverige gjorde sin sak värre genom att under de senaste årtiondena, säg efter 1989, som den i vanlig ordning duktigaste eleven i klassen med luthersk nitälskan, genomföra målstyrningens och konkurrensut-sättningens program. Apoteken är numera affärskedjor, många av vårdgivarna är bolag, hemtjänsten och äldrevården är privatiserad, särskilt i Stockholm. Många företag ägs av riskkapitalister.

Det dessa är verkligt duktiga på är att minska sina kostnader, inte på att förbereda sig för det värsta eller ens att tänka på det allmänna bästa. Ingen håller dyra lager av mediciner, skyddsutrustning, proviant. Ingen bygger dyra intensivvårdsplatser. Ingen behöver producera eller lagra livsmedel; självförsörjningsmål är avskaffade. Inte ens arbetskraften vill man ha något långsiktigt ansvar för, bemanningsbolag får sköta den detaljen. Inte blir det bättre av att andelen timanställda är mycket hög även i den kommunala äldrevården i Stockholm.

Ordet ”beredskap” har varit i stort sett utplånat från det svenska politiska språket sedan 1980-talet. Även försvaret kunde avrustas eftersom det med Sovjetunionens upplösning inte fanns någon fiende. Med i fallet drogs även civilförsvaret.

Det tog trettio år att göra sig av med allt detta, det tog tre veckor våren 2020 att inse att det var dumt.

Sverige gör inte allt rätt. I många fall är det tvärtom. Men ”rätt” eller ”fel” är kanske inte de rätta orden? De är snarare oreflekterade impulser, medan krisen själv egentligen handlar om något annat. För en kris är alltid också en spegel som visar oss våra samhällen sådana de verkligen är. Och hur de skulle kunna vara. Det väcker starka känslor. Som om inte bara individer utan hela samhällen lider av

confirmation bias och blint kastar sig i armarna på sina ledare eller hittar en Facebooksvans att hålla fast i.

Tänk om vår väg inte är den rätta? Är det inte den fråga som alla ställer sig, kanske i hemlighet, men också med fasa? Tänk om andra vågen tar dem som låst sig inne (i grannländerna)? Tänk om dödstalen skenar (hos oss…)? Tänk om friheten blivit för stor?

För dem som har en auktoritär agenda och vill ha ett samhälle med mer lydnad och kontroll är den svenska öppenheten direkt farlig. Läser man europeiska medier, som statsvetaren Michal Smrek gjort och redovisade på DN debatt den 22 april, kan man få veta att ”vi närmar oss en katastrof” i Sverige (tjeckiska iDnes.cz). Stefan Löfvens uttalande om att dödsfall i Sverige kommer att behöva räknas i tusental (vilket visat sig helt korrekt) tolkades av brittiska The Guardian som ett erkännande av att svensk coronapolitik misslyckats. Italienska La Repubblica har meddelat att de äldsta i Sverige numera förnekas vård. President Trump har flera gånger talat om Sveriges ”flockimmunitet” som ett misslyckande. Om man tillämpar den vanliga regeln, att sanningen är motsatsen till det Trump påstår, skulle Sveriges framtid förstås vara mycket ljus.

Folkhälsomyndighetens chef, Johan Carlson, har i intervjuer påmint om att uppdraget är brett: att främja folkhälsan i ett långt tidsperspektiv. Coronastrategin går ut på att skydda riskgrupperna. En utvärdering av hanteringen av coronakrisen kan göras först efter flera år. Det är inte VM i dödstal som pågår, det är en förhandling om vilka värden som ska vägleda oss.

Betydelsen av historia är överallt märkbar. Det har visat sig, precis som i Zadie Smiths New York, att dödsfall i covid-19 är överrepresenterade i vissa områden, i Stockholm några av de invandrartäta förorterna. En möjlig förklaring är trångboddhet. En annan, relaterad, är socioekonomisk: låg utbildningsnivå, dåliga språkkunskaper, befintlig sjukdom. Men vad är detta? Ett resultat av svagheter i integrationen, men också på ett helt fundamentalt sätt av en stadigt växande ekonomisk ojämlikhet i Sverige sedan 1980-talet.

I andra stadsdelar är våningar, villor och trädgårdar stora. Där bor få på stor yta, många av dem de är rika, på både pengar och andra resurser. Där tycks smittspridningen lägre och de avlidna färre. Allt detta är också ett historiskt arv. Det bär inte epidemiologerna ansvar för. Inte heller dagens regering.

Det betyder inte att smittskyddsåtgärder saknar betydelse och de måste förstås skärpas; Sverige är obegripligt sent på att testa. Men åtgärdernas verkningskraft påverkas av de överallt närvarande förutsättningarna. Att myndigheter och politiker i Sverige sökt sig fram till en modell som nu tilldrar sig världens häpnad, misstro och i vissa fall beundran – WHO bugar och Oxfordprofessorn Carl Heneghan har hyllat Sverige för att vi ”håller huvudet kallt” – vilar i grund och botten på en äldre tradition av tillit i det svenska samhället.

Denna i sin tur kan spåras tillbaka till ett starkt förtroende för staten, grundlagt i tusentals sockenstämmor under århundraden fram till de nya kommunernas inrättande på 1860-talet. I socknen var prästen ordförande, på samma gång statens och kyrkans man som förvaltade både själar och välfärd. Man litade på staten, som kunde lita på sitt folk. Inga uppror, inga revolutioner.

Till detta kommer en tradition av grundläggande tilltro till myndigheter, främst grundad under 1900-talet, särskilt på områden där för

lekmän svårtillgänglig expertis har stort inflytande. Departementen i Sverige har små egna expertresurser. Regeringen tar därför en risk om dess bedömningar avviker mycket från myndigheternas. En sannolik bieffekt av denna ordning är försiktighet, eller svag handlingskraft om man så vill, och det kännetecknar den svenska modellen.

Men att man kan förklara något (vilket alltid är svårt) betyder, som bekant, inte att man behöver försvara det. Ur ett ”är” följer inte ett ”bör”. Det är därför alltid genuint svårt att veta i dagsläget vad som är det bästa att göra; vore det inte svårt skulle alla redan ha gjort allt ”rätt”.

Det gäller också framtiden. När den akuta krisfasen klingar av kommer länder och regioner att välja väg. Detta vägval pågår redan. Det är först och främst politiskt. Men om vi inte använder vad ”vetenskapen säger” när vi gör dessa val är vi okloka.

Några vill nu på ett egendomligt gränslöst vis använda skattemedel för att först och främst återställa konsumtionen till gamla nivåer. De vill återuppväcka alla företagen – till evigt liv? De verkar alldeles ointresserade av att värdera deras betydelse, för mänskligheten eller ens för de egna medborgarna. Norwegian och SAS ska kunna flyga världen över igen, det ska skattebetalarna stå för. Golfbanor i Dubai måste få påfyllning och alla hotellsängar i Sverige måste betalas tills nya gäster (kanske) kommer. Den enda politik som egentligen krävs är då att öka statsskulden. Framtida generationer betalar. Är detta vad ”vetenskapen säger”? Ja, kanske någon enstaka vetenskap, men inte de flesta.

Andra, bland dem jag själv, och, noterar jag, även Angela Merkel och FN-chefen António Guterres, vill hellre se krisen som ett möjlighetsfönster. Vi pekar på att vi lärt oss något under krisen. Vi har blivit bättre på att ta vara på varandra. Vi har lärt oss hjälpa, se nya värden, kanske ifrågasatt vår individualism när vi fått så obegränsade mängder av den och insett att den ligger farligt nära ensamhet. Vi har redan rätt många prylar i garaget. Kanske tycker vi inte att varenda resa är lika viktig längre, nu när vi kan zoom och teams. Kanske förstår vi världen och oss själva litet bättre, jag skulle tro det.

Vi förefaller vara riktigt många – jag hörde även EU-kommissionens Frans Timmermans tala till EU-parlamentets miljöutskott – som nu ännu mer än tidigare vill se EU:*s green deal* förverkligas. Menar man allvar med det kommer man också att kunna tänka sig att höja skatter, och EU-avgifter, så att offentliga investeringar kan öka på den privata konsumtionens bekostnad. En och annan golfresa mindre så att det går att investera i de kolossala nya infrastrukturer, och den betryggande välfärd till medborgarna, som fossilfria samhällen kräver. Eller helt enkelt skydda oss för framtida ofärd. Försvarets nya tiotals miljarder kanske räcker även till några munskydd?

Var det verkligen så klokt att rusta ned sjukvården i år efter år och att, utan att ens tänka på att det var det man gjorde, sänka ”beredskapen” på alla områden. Var vi verkligen så fattiga att det behövdes?

Kanske krävs en kris för att vi ska klara att göra de omprioriteringar som krävs för trygghet och säkerhet – två viktiga ord som saknar enkel geografi. Det lär oss krisen också. Räckvidden för sådana ord sträcker sig från dagis ända till atmosfären. Massvält i östra Afrika, som FN nu varnar för, blir på nolltid en fråga för EU. Att minska hot är också att investera. ”Avkastning” kan få ny betydelse: inte en summa pengar, utan det som uppehåller liv och frihet.

Vi vårdar minnena. Nu är tid att sörja, både dem som lämnat oss för alltid och de underlåtenhetssynder vi svarat för i det förflutna, som i många fall minskade deras chanser att leva. Men nu är också tid att hedra deras minne genom att vara klokare. Morgondagen är den dag som är historia när nästa kris kommer. Vi kan alla göra mycket bättre. Det borde inte vara svårt.

Sverker Sörlin
kulturdebatt@dn.se "

Kapitel 2: Riksdagsdebatt om värbudgeten, partiernas budget-motioner och påminnelser

Riksdagens snabbprotokoll 2019/20:105
Onsdagen den 15 april

Sammanträdet återupptogs kl. 13.00.
§ 9 Debatt med anledning av vårpropositionens avlämnande
Proposition 2019/20:100 2020 års ekonomiska vårproposition anmäldes. Finansministern överlämnade 2020 års ekono-miska vårproposition 2019/20:100.

Anf. 38 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):
Herr talman! Sverige och hela världen befinner sig i en unik situation. Den globala pandemin är en kris för människors liv och hälsa, och samtidigt som vi ska debattera här i kammaren i dag kämpar covid-19-patienter för sina liv.

I vården jobbar personalen många och långa arbetspass samtidigt som de tyngs av tanken på hur det ska gå om patienterna fortsätter bli fler. På äldreboenden och i hemtjänsten sliter personalen, ständigt med oron över att någon ska bli smittad. Och i helgen fick Sveriges äldre fira påsk utan att barn och barnbarn kunde komma på besök. Jag vet att många tog chansen att i stället ringa och önska glad påsk till nära och kära eller skicka ett uppskattande sms till dem i bekantskapskret- sen som jobbade extrapass i vården och omsorgen. Jag hoppas att alla fortsätter att höra av sig, för även om vi inte vet hur utdraget virusutbrottet blir vet vi att det inte är över än.

Hela det svenska samhället sluter nu upp i kampen mot viruset. Människor erbjuder sig att handla åt grannar som inte har möjlighet att gå ut. Företag ställer om sin produktion till sjukvårdsmaterial, och restauranger som kämpar för att klara hyran lagar samtidigt matlådor åt personalen i sjukvården. Sverige visar sig från sin allra bästa sida.

Herr talman! Alla förutsägelser om den kommande ekonomiska utvecklingen är i dagsläget mycket osäkra. Pandemin och de åtgärder som vidtas mot den har skapat en nedgång i ekonomin vars dimensioner inte kan beskrivas som annat än historiska.

På andra sidan Atlanten ansöker amerikaner om arbetslöshetsersättning i en takt som aldrig tidigare skådats.

I Tyskland, vår viktigaste handelspartner, har redan drygt 1 miljon arbetare permitterats. Det är fler än under den globala finanskrisen, och antalet permitteringar väntas växa till det dubbla.

I går meddelade den svenska Arbetsförmedlingen att drygt 56 000 löntagare har varslats om uppsägning under mars och april och att antalet nyinskrivna arbetslösa är över 82 000. Regeringen räknar med en arbets- löshet på 9 procent, den högsta nivån på över 20 år.

Sveriges offentliga finanser försvagas av såväl fal- lande skatteintäkter som de vidtagna finanspolitiska åtgärderna. Underskotten i år bedöms uppgå till närmare 200 miljarder kronor eller motsvarande 3,8 procent av bnp. Men tack vare de senaste årens överskott har Sverige den lägsta statsskulden sedan 1977, och det ger oss stort manöverutrymme att vidta åtgärder.

Vid sidan av årets vårändringsbudget har regeringen de senaste veckorna lagt fram fem förslag till extra ändringsbudget. För att ge en tydlig bild av regeringens politik med anledning av coronaviruset

kommer jag att redogöra för samtliga dessa propositioner i ett sammanhang.

Innan jag gör det vill jag ta tillfället i akt att tacka Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna för ett mycket gott och konstruktivt samarbete. Detsamma gäller oppositionspartierna. Tack vare ert konstruktiva arbete och stora ansvarstagande har många av de åtgärder som lagts fram redan kunnat träda i kraft. Svenska folket ska veta att partierna i Sveriges riksdag tar situationen på största allvar, förstår vikten av ett snabbt och handlingskraftigt agerande och förmår samla sig i en för Sverige kritisk tid. Även svensk demokrati har visat sig från sin bästa sida i en svår tid.

Herr talman! Först och främst ska viruset bekämpas. Den 1 januari beslutade regeringen att klassificera det nya coronaviruset som en samhällsfarlig sjukdom. Sedan dess har det pågått ett oavbrutet arbete från regeringens sida för att ge sjukvård, myndigheter och andra som bekämpar viruset både resurser och verktyg.

För att minska smittspridningen har karensavdra- get och kravet på läkarintyg tillfälligt slopats. Social- styrelsen köper nu in utrustning för provtagning, skydd och intensivvård. Pengar skjuts till för att skyndsamt öka antalet tester och för att finansiera forskning som syftar till att bekämpa viruset. Och den 11 marsmeddelade regeringen att staten kommer att ta alla extraordinära sjukvårdskostnader som regionerna och kommunerna kommer att ha med anledning av coronaviruset. Samtidigt tas prestationskraven i kömiljar- derna tillfälligt bort.

Risken att det uppstår brist på material och medicin kan tyvärr inte uteslutas när i princip hela världen efterfrågar samma varor. Men när det gäller ekonomiska resurser är mitt besked till alla som arbetar med sjuk-vård och smittskyddsarbete glasklart: Brist på pengar får inte, ska inte och kommer inte att stå i vägen för ert viktiga arbete.

Herr talman! Pandemin slår också stenhårt mot stora delar av svenskt näringsliv. Många svenska företagare vet nu inte om deras verksamhet kommer att klara krisen eller hur det ska gå för deras anställda.

För att stötta livskraftiga företag och minska antalet förlorade arbetstillfällen har regeringen presenterat flera krispaket med åtgärder som både lyfter av kostnader direkt och stärker likviditeten.

För att fler företag ska klara sig genom krisen och färre anställda ska bli av med jobben har ett system med korttidspermittering införts. Sedan det infördes för några veckor sedan har över 24 000 ansökningar inkommit. Det motsvarar 9 miljarder kronor. Av dem har redan 16 000 ansökningar beslutats.

Ett hyresstöd har införts för företag i särskilt utsatta branscher, och 1 miljard anslås därutöver för att stödja kulturen och idrotten. Därutöver har arbetsgivaravgiften sänkts, och staten tar tillfälligt över hela sjuklönekostnaden.

För att stärka likviditeten medges också anstånd med betalning av skatter, och egenföretagares möjlighet att lägga vinster i periodiseringsfond utökas. Båda dessa åtgärder gäller retroaktivt, vilket för många innebär en direkt utbetalning till skattekontot. Över 8 600 företag har beviljats anstånd med skatteinbetalningar. Sammanlagt uppgår det till över 13 miljarder kronor.

Vi har också inrättat en statlig företagsakut för att små och medelstora företag ska kunna få banklån. Ett femtiotal banker har redan tecknat avtal med Riksgälden.

Almi, som har en omfattande regional närvaro i hela landet, får kapitaltillskott för att öka sin utlåning till små och medelstora företag runt om i Sverige.

Svensk Exportkredits låneram och Exportkreditnämndens garantiram har utökats för att stötta svenska exportbolag.

Sammantaget underlättar krispaketen för många hårt pressade företag. Herr talman! De åtgärder jag hittills redogjort för kommer att kosta skattebetalarna oerhörda summor. Men de kommer också att rädda många svenska företag. Många löntagare slipper på så sätt gå ut i arbets- löshet. Jag vill samtidigt vara tydlig på en punkt: Företag kommer att gå i konkurs, och människor kommer att bli arbetslösa.

Arbetsmarknadspolitiken har därför förstärkts så att den som blir arbetslös får både ekonomisk trygghet och goda möjligheter att komma tillbaka i arbete.

För att stärka den ekonomiska tryggheten höjs både grundbeloppet och takbeloppet i a-kassan samtidigt som kraven för att kvalificera sig sänks.

För att kunna möta en ökad tillströmning av arbetslösa och säkerställa likvärdig service i hela landet får Arbetsförmedlingen mer medel. Därutöver ökar vi de arbetsmarknadspolitiska in- satserna. Det handlar till exempel om arbetsmarknadsutbildning, som även ska ges på distans, om extratjänster samt om stöd och matchningstjänster.

Samtidigt förlängs tiden för dem som i dag har extratjänster, introduktionsanställningar eller nystartsjobb.

Den som blir av med jobbet ska kunna fylla på sina kunskaper. Fler utbildningsplatser skapas på universi- tet och högskolor, yrkeshögskolan, yrkesvux och folk- högskolan. Så ökar vi tryggheten, och så stärker vi möjligheterna till omställning.

Herr talman! Bortom den pågående pandemin kvarstår de samhällsproblem som regeringen och samarbetspartierna gemensamt har åtagit sig att ta itu med. Utöver den hårda press som coronaviruset lägger på personalen inom vård och omsorg kämpade såväl kommuner som regioner redan tidigare med en an- strängd ekonomisk situation.

Regioner och kommuner tillförs därför generella resursförstärkningar på 20 miljarder kronor under 2020, varav 12,5 miljarder utgör ett permanent tillskott. Detta bidrar inte bara till att säkra välfärden när de kommunala skatteintäkterna sjunker utan är också en effektiv ekonomisk politik för att möta nedgången i ekonomin.

Därutöver är kampen mot brottsligheten på intet sätt över. Varken brotten eller brottens orsaker tar hänsyn till pandemin utan måste mötas med rättsstatens fulla kraft. Det paket för att stärka rättsväsendet som presenterades i januari fullföljs nu i vårändringsbudgeten.

Vi måste också öka takten i klimatomställningen, inte bara för att lämna över en hållbar värld åt våra barn och barnbarn utan också för att säkra framtidens jobb och välstånd. För att ta Sverige närmare målet om att bli världens första fossilfria välfärdsland föreslår regeringen en satsning på gröna jobb och att stödet till solceller och biogas förstärks.

Herr talman! De krisåtgärder som hittills presente- rats bedöms kosta skattebetalarna omkring 100 miljarder kronor. Det är siffror som saknar motstycke i modern svensk historia. Mycket talar också för att belop- pen kan komma att växa innan detta har vänt, inte minst som det är fler som använder korttidspermittering.

Samtidigt kommer vi att behöva resurser för att återstarta ekonomin när den värsta krisen är över.

Sverige har ett mycket gott utgångsläge för att klara båda uppgifterna tack vare att vi har sparat i ladorna och sett till att minska statsskulden. Men inget land – inte ens Sverige – har obegränsat med resurser till sitt förfogande. Vi måste göra en avvägning mellan krisåtgärder här och nu, uthållighet om krisförloppet blir långt och bränsle för att kunna kickstarta ekonomin när viruset så tillåter.

Med all respekt för alla de röster som nu hörs i de- batten har vi olika roller, och en krisdebatt sätter fingret på just detta.

Det är ytterst regeringen och dess samarbetspartier som har ett ansvar för att säkerställa inte bara en välavvägd politik här och nu utan också en politik som säkerställer att det finns resurser även om krisen blir mer långvarig och för att kunna återstarta ekonomin när den värsta krisen är över. Men inte bara det – det ska också finnas pengar kvar till alla de undersköterskor, sjuksköterskor och läkare som nu kämpar med viruset så att de kan få sin lön utbetald också i november och så att vi kan betala ut barnbidraget i december. Detta är ett ansvar som vi har, och det är ett ansvar som vi kommer att ta.

Hur svårt läget än är kommer Sverige att ta sig igenom detta, och när vi gjort det kommer regeringen att fortsätta att arbeta med att bygga samhället starkare och tryggare för hela svenska folket runt om i vårt av- långa land.

Anf. 39 ULLA ANDERSSON (V) replik:
Herr talman! Det är, precis som finansministern be-skriver det, många bra reformer som har presenterats under denna kris. Det handlar till exempel om förslag om korttidspermitteringsstöd – förslag som vi har bi- dragit till att göra bättre så att inte aktieutdelningar ska tillåtas när staten går in med tillskott från skattebetalarna. Det är inte rimligt att staten går in med pengar och att aktieägarna tar ut dem med den andra näven.

Det har presenterats bra satsningar på en förstärkt a-kassa och på ett karensavdrag, där nivån kanske blev lite väl låg, må jag säga. Det rör sig också om bra utbildningsinsatser och omfattande krispaket för att rädda jobb och företag.

Samtidigt som vi står här och debatterar vet vi att det är väldigt många som kämpar där ute för att förhindra smittspridningen och för att ta hand om dem som har drabbats av corona. De sliter och kämpar i vård och omsorg. De hyllas och applåderas, och det är väldigt välförtjänt. Det de behöver höra i denna kris är att de inte blir lämnade i sticket – inte nu under pandemin och inte efteråt. De behöver höra att det finns hopp och framtidstro och att de kommer att få fler arbetskamrater, bättre arbetsvillkor, bättre arbetsmiljö och till och med bättre löner. Det behöver de höra.

Men när vi tittar i den budget som vi nu debatterar ser vi att regeringen – Socialdemokraterna – planerar för nedskärningar i välfärden. Det handlar om en mins- kad kommunal konsumtion motsvarande 15

miljarder för att klara demografin och för att klara minskade skatteintäkter. Detta är oerhört mycket pengar – det motsvarar löner för ungefär 25 000 undersköterskor. Än värre ser det ut framöver. Min fråga till finansministern är: Varför planerar Socialdemokraterna för dessa nedskärningar i krisen, och varför inte skjuta till de resurser som faktiskt behövs?

Anf. 40 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:
Herr talman! I den budget som jag presenterar i dag
görs det största tillskott till kommuner och regioner som någonsin har gjorts i Sverige. Det är det största krispaketet till kommuner och regioner. Detta är naturligtvis ett viktigt besked till alla dem som jobbar där ute.

Därutöver har vi lyft av sjuklönekostnaderna för kommunerna och regionerna. Vi har också varit tydliga med att vi tar alla extraordinära kostnader med anledning av detta virus.

Detta har naturligtvis varit ett viktigt besked, inte minst till alla dem som jobbar och nu gör fantastiska insatser i sjukvården och i omsorgen om våra äldre. Många gör detta samtidigt som de är oroade för sin egen hälsa.

Den kris som nu har kommit har också satt fingret på de ofta otrygga anställningsförhållanden som råder, inte minst i hemtjänsten. Det är oerhört viktigt att de som är arbetsgivare, nämligen kommunerna och de privata bolagen, ser till att det råder rimliga villkor för dem som jobbar i dessa verksamheter.

Vi har tillfört de största resurser som någonsin har tillförts. Vi har också varit tydliga med att vi kommer med ytterligare resurser. En del av detta kommer att ligga kvar under nästa år, men sedan kommer vi natur- ligtvis att följa utvecklingen väldigt noggrant. Vi är också tydliga med att vi kommer att återkomma i sam- band med höstens budget, när vi har lite mer kunskap om hur denna kris utvecklar sig, för att kunna göra en bedömning av vilket resursbehov som finns i kommuner och regioner framöver. Vilka skatteintäkter kommunerna och regionerna kommer att ha framöver handlar ju väldigt mycket om hur djup krisen blir och hur långvarig den blir.

Anf. 41 ULLA ANDERSSON (V) replik:
Herr talman! Vi vet ju att Socialdemokraterna re- dan i höstas planerade för nedskärningarna i vård, skola och omsorg i år – det kunde vi läsa i den budgeten. I den budget vi nu har på bordet kan vi läsa att dessa nedskärningar tyvärr fortsätter.

Vi vet också att de som nu kämpar där ute och ger allt de kan för att hantera denna pandemi så bra som möjligt har levt under nedskärningar under väldigt lång tid, inte minst i den underfinansi- erade äldre- omsorgen. De behöver inte höra att regeringen skjuter till det största tillskott som har skjutits till i modern tid. De kanske kan behöva höra det, men det hjälper ju inte om nedskärningarna ändå fortsätter och motsvarar lö- ner för 25 000 undersköterskor. De behöver fler arbetskamrater, inte färre. De behöver bättre arbetsvill- kor, inte sämre.

Varför ska vi inte satsa på välfärden när vi vet att detta verkligen behövs och att det faktiskt lönar sig på många sätt? Inte minst får vi ett starkare samhälle som håller ihop.

Anf. 42 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:
Herr talman! Det är precis det vi gör. Det är därför
vi gör den största satsning som någonsin har gjorts, som mer än väl kompenserar för de skatteintäktsför- luster som kommuner och regioner har. Detta kan man också läsa i budgeten.
Jag är beredd att diskutera och att lyssna på idéer om att man ska satsa ännu mer på välfärden; det har jag varit tydlig med under hela denna period. Jag är beredd att lyssna på alla förslag som finns. Det gäller naturligtvis också behov av ökade resurser i välfärden.

Jag vill påminna om att det är 100 000 fler som job- bar i välfärden nu jämfört med när Stefan Löfven blev statsminister. Detta tycker jag är viktigt att ha med sig när Ulla Andersson bara pratar om nedskärningar. Det har skett en väldigt kraftig utbyggnad av välfärden se- dan Stefan Löfven blev statsminister. Det är inte minst tack var det goda samarbete som vi också haft med Vänsterpartiet som vi både har kunnat förbättra arbetsvillkoren och sett till att det blivit fler anställda i de här viktiga verksamheterna.

Anf. 43 JAKOB FORSSMED (KD) replik:
Herr talman! Det finns mycket som regeringen har gjort som har varit bra i den här krisen. Regeringen har lyft av sjuklön, förstärkt a-kassan, och i går förstärktes permitteringsmöjligheterna ytterligare, som vi länge efterlyst.

Men min roll eller inte är jag rädd för att åtgärderna inte fullt ut står i proportion till krisens djup och has-tighet. Magdalena Andersson har ju själv jämfört krisen med ett vasalopp och sagt att det är viktigt att det finns resurser till energipåfyllnad sista milen, och det är ju självklart. Men när åkaren står vid första backen och skidorna har frusit ihop med underlaget och staven är bruten är det ju stöttning där och då som behövs för att undvika att loppet helt bryts. Då spelar det ju mindre roll om det finns energi sju mil längre fram om åkaren inte når över krönet.

Därför är det min uppfattning att regeringen måste göra mer just för att klara vården och omsorgen också i framtiden och exempelvis inse att systemet för hyresreduktion är för litet och riskerar att bli för krångligt. Man behöver införa ett större, mer rejält system för att kortsiktigt lyfta av företagens fasta kostnader, för att hindra att arbetsplatser slås sönder i krisen, för att und- vika konkurser och undvika hög arbetslöshet, som ju medför stora kostnader.

Regeringen måste vidga permitteringssystemet och förstärka och höja lönetaket, men framför allt snabbt ändra reglerna så att fler kan haka fast i sina jobb. Jag menar att det inte är rimligt i denna djupa ekonomiska kris att det finns krav på företagen att säga upp sina tillfälligt anställda för att få del av permitteringsstödet för sina fast anställda. Det är inte en åtgärd som är mo- tiverad i en djup, djup lågkonjunktur. Till och medSamhall säger nu upp sina medarbetare från sina ar- betsplatser för att klara det här kravet.

Varför är det viktigt att tvinga företag att säga upp tillfälligt anställda för att de ska få del av andra statliga stöd?

Anf. 44 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:
Herr talman! Jakob Forssmed hänvisar till systemet
för korttidspermittering. En del av förslagen i utredningen var att företag ska göra vad de kan för att minska sina kostnader innan de kan

ta del av kort- tidspermitteringssystemet. Där ingår också att göra sig av med personal som inte är fast anställd.

Syftet med hela korttidspermitteringen är att skydda livskraftiga företag så att de kan ta sig igenom krisen. Det var inte i huvudsak tänkt som ett alternativ till a-kassa. Det som Jakob Forssmed resonerar kring och skissar på skulle mer bli en form av korttidsper- mittering som en utvidgad, utökad och mer generös a- kassa. Det är ett annat sätt att se på korttidspermitteringar, och det kan jag själv tycka är ett intressant sätt att se på korttidspermitteringar. Det är jag naturligtvis också beredd att diskutera med Jakob Forssmed. Jag är beredd att lyssna på många olika åsikter.

Det är ett nytt angreppssätt att ha korrtidspermitte- ring i stället för a-kassa. Det är klart att det rejält skulle höja både ersättningsgraden och nivåerna i a-kassan jämfört med i dag.

Anf. 45 JAKOB FORSSMED (KD) replik:
Herr talman! Med all respekt är det inte ett nytt an- greppssätt. Detta finns i den lagstiftning som är vilande från 2014, och som regeringen har valt att inte aktivera, för händelser i djup lågkonjunktur och som Konjunk- turinstitutet har bett regeringen att aktivera.

Både i den utredning och i den proposition som lades på riksdagens bord, och som har beslutats, står det att tillfälligt anställda ska omfattas. Regeringen har i stället valt att arbeta med ett system som ska fungera i ett normalt konjunkturläge. Jag har respekt för att det är svårt att välja rätt system att jobba i. Men man måste ju se till att det fungerar och gör det som det faktiskt är tänkt att göra.

I Europa i övrigt såg man efter finanskrisen hur illa det gick för tillfälligt anställda. Då utökade Tyskland, Frankrike, Belgien och Österrike sina permitteringssy- stem till att omfatta också tillfälligt anställda. Sverige gör tvärtom. Jag tycker att det är förvånande och har inte hört något hållbart argument för att det ska vara på det sättet.

Anf. 46 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:
Herr talman! Vi lyfte på det system som var det
som var möjligt att lyfta på när vi gjorde det. Det var innan krisen var så djup som den är nu som vi väldigt snabbt kom fram med korttidspermitteringssystemet.

Det system som man kan använda vid en djupare och mer långvarig kris är inte alls lika generöst som det system som vi har skruvat på här och nu. Att an- vända det systemet skulle ge en lägre ersättning till fö- retagen än det system som vi har skruvat i i dagsläget, så det är inte uppenbart att det är den bästa vägen att gå framåt.

I går kom vi med en ytterligare utvidgning av kort- tidspermitterings- systemet. Det system som vi har nu riktar sig verkligen till de företag som har stora behov här och nu. Det är också så att delar av näringslivet går väldigt bra, till exempel de som tillverkar toapapper. Men även handeln går väldigt bra och behöver ju inte alls korttidspermitteringssystemet. Det är ett argument för att det här systemet, som riktar sig mer mot delar av näringslivet, är det som är mest avpassat här och nu.

Anf. 47 ELISABETH SVANTESSON (M):
Herr talman! Ingenting är längre som vanligt. För dem som tvingats uppleva coronavirusets allra mest brutala konsekvenser blir det heller aldrig mer precis som vanligt.

Jag tänker på paret som för ett par månader sedan satt tillsammans i tv-soffan och följde hur ett nytt virus spred sig på andra sidan jordklotet. Man såg en båt som var satt i karantän.

I dag sitter bara en av dem kvar i tv-soffan och har fått hela tillvaron krossad efter att ha förlorat sin livskamrat av samma virus fast här i Sverige. Jag tänker också på dottern som inte hann säga farväl till sin mamma och på föräldrarna som sett viruset på bara några veckor bryta ned deras vuxna barn.

Herr talman! Även om de allra flesta som drabbas av covid-19 blir friska tänker jag ändå i dag på alla de familjer som nu slagits sönder. Herr talman! Allt är inte som vanligt. Sverige befinner sig i ett krig. Fienden är inget annat land utan ett virus som vi inte kan se med blotta ögat. Vård- och omsorgspersonalen är våra modiga soldater i frontlinjen. De går plikttroget varje dag till jobbet för att hjälpa andra, med risk för sin egen hälsa.

Genom att göra allt vi kan för att minska smitt- spridningen hjälper vi alla till. Du som slarvar och inte riktigt lyssnar på alla de råd och riktlinjer som nu ges riskerar inte bara din egen hälsa; du riskerar att också smitta andra. Och du riskerar att bli sjuk och ta upp en plats som någon annan hade behövt bättre. Utsätt inte andra för fara genom att agera egoistiskt! Nu är det tid för ansvar. Hjälp till! Tillsammans kommer vi att ta oss igenom den här krisen.

Herr talman! Coronaviruset prövar Sverige, i första hand på ett mänskligt plan. Men det slår också rakt in i svensk ekonomi. Alla vi som på olika sätt har ansvar för just svensk ekonomi måste göra vårt yttersta för att hjälpas åt att ta Sverige igenom den ekonomiska kris som vi just nu befinner oss i.

Vi moderater fortsätter att lägga fram förslag som kan rädda jobb och företag. Vi menar att staten måste kasta ut en livlina som är tillräckligt lång för att nå fram till företag och på det sättet rädda jobb.

Riksdagens partier, alla åtta, har varit konstruktiva under de här veckorna, och jag instämmer i det somfinansministern sagt. Det är bra, och jag är glad åt att vi just har varit konstruktiva.

Vi moderater försöker också göra allt vi kan för att vara konstruktiva så att regeringen skyndsamt ska få igenom sina krispaket här i riksdagen. Samtidigt är vi oroade över att regeringen inte har agerat tillräckligt kraftfullt givet det mycket allvarliga läge som vi befin- ner oss i.

Vi har varnat för att en del av stödinsatserna inte räcker till för att hjälpa många av de företag som just nu är som mest hotade. Vi är helt enkelt oroade för att livlinan inte når fram.

Herr talman! Allt går just nu i ett rasande tempo. Företagens intäkter försvinner på bara några dagar. Så här ser det ut överallt där viruset drar fram.

I USA har inte mindre än 17 miljoner människor blivit arbetslösa inom loppet av några veckor. Här i Sverige har 82 000 skrivit in sig som arbetslösa bara sedan den 1 mars. Jag tror att vi alla här i kammaren

för samtal med små och stora företag. Det kan vara med någon som driver en taxifirma, en frisersalong, ett bageri eller en restaurang. Men det är också många inom industrin som ger oss en tydlig bild av att ingen- ting är sig likt.

En företagare i Lindesberg som jag pratade med häromdagen har AB Volvo och Scania som sina största kunder. Från den ena dagen till den andra tappade han all efterfrågan eftersom fabrikerna just då stängde ned. Detta gör att han inte har någon produktion, och han har inga utleveranser. Hans skulder riskerar nu att växa, precis som många andra företags, och bli svåra att hantera när krisen är över.

Herr talman! Detta är ingen vanlig kris. Det är en kris där välskötta företag, i vilka många har sitt arbete och sin försörjning, nu riskerar att slås ut. Företag som mådde bra före krisen står nu under en begränsad tid till stora delar mer eller mindre helt utan intäkter. De har på inget sätt förtjänat detta. De slås inte ut av kon- kurrenter, och de har inte gjort dåliga investeringar. Det är heller inte en generell strukturomvandling som nu behövs, och det är ingen finanskris. Nej, det är ett virus som nu slår sönder normalt sett starka och livs- kraftiga företag och som gör att många förlorar jobbet och ännu fler riskerar att göra det.

Herr talman! Vi moderater kommer inte att ge oss när det gäller detta. Sverige behöver genomföra kraftfulla åtgärder för att rädda jobb och förhindra massar- betslöshet och för att vi inte ska gå in i en djup recess- ion. Jag vet att en del vill hålla tillbaka, och jag vet att vi har gjort mycket här inne tillsammans. Men vilken ekonomi är det som vi ska starta om?

Vi menar att vi nu behöver göra stora insatser för att rädda jobb och branscher och för att omstarten inte ska bli så svår när den väl ska göras. Vi vill inte starta om en ekonomi där massarbetslöshet har slagit rot. Jag vet att det behöver finnas pengar kvar till barnbidrag och till undersköterskan i december, men då krävs att inte alldeles för många tappar jobbet och att vi därmed tappar skatteintäkter.

Herr talman! Jag tror att vi alla vill göra allt vi kan för att rädda så många jobb som det bara är möjligt. Detta förväntar sig svenska folket av oss som är här inne just nu. Det vi gör dessa dagar och veckor är förmodligen den kanske viktigaste uppgiften i hela vår politiska gärning, oavsett vilken roll vi har. Jag tror att vi alla känner likadant. Jag säger det igen: De beslut som vi fattar under de närmaste dagarna och veckorna kommer att påverka hela 20-talet. Och de beslut som vi inte fattar kommer vi att få leva med mycket längre än så.

Herr talman! Flera viktiga beslut har fattats här i riksdagen. Många har varit konstruktiva och snabbfotade, och många har vi varit med om att driva fram – allt från att slopa karensdagen och låta staten ta hela sjuklöneansvaret till att ta bort fribeloppet och, som nu, sänka räntan. Det är viktiga beslut.

Men det finns också beslut där regeringen har gått oss delvis till mötes men där jag menar att man inte har agerat tillräckligt kraftfullt. Att införa en företagsakut med lånegarantier för små och medelstora företag är bra, men varför låter man inte staten ta en större del av risken så att livlinan når ända fram? Att se till att staten går in och tar delar av hyreskostnaden är bra, men varför tar staten inte hälften av kostnaden så att livlinan når ända fram? Att man nu delvis sänker arbetsgivar- avgifterna, speciellt för de mindre företagen, är bra, men

varför inte ta bort hela arbetsgivaravgiften när vi vet att både små och stora företag har problem? Livlinan skulle kunna nå längre.

Herr talman! Som jag sa tidigare är detta ingen van- lig ekonomisk kris, utan det är en pandemi. Det är en extrem situation som kräver extraordinära insatser, och jag menar att vi behöver byta strategi.

Det är två delar. Den första handlar om det som jag just sa: att se till att så många jobb som möjligt räddas. Vi menar därför att staten under en kort period behöver gå in med 100 miljarder per månad, först och främst i april och maj, för att stötta företag och överbrygga den akuta krisen. Den andra handlar om att förbereda Sverige för en omstart av ekonomin, bland annat genom att möjliggöra omfattande tester så att fler kan börja leva som vanligt igen, gå till jobbet, handla i butiker och äta på restaurang. Detta kostar pengar, och jag skulle ha velat se mer av det i denna budget.

Jag har en kort kommentar om pengar till välfär- den. Jag vet att 20 miljarder är en historiskt stor sats- ning, men dessa 20 miljarder är precis vad som nu för- utspås försvinna i minskade skatteintäkter när krisen drabbar kommuner och regioner. Det är just 20 miljarder. Lägg därutöver till alla andra intäkter som man nu tappar ute i kommunerna och regionerna och alla merkostnader som uppstår. Det kommer att behövas mer.

Sammanfattningsvis och avslutningsvis, herr tal- man, behöver Sverige en ny strategi för att rädda så många jobb som möjligt. Vi riskerar massarbetslöshet och recession om vi inte gör tillräckligt nu. Det är nu vi måste kasta ut en tillräckligt lång livlina som når ända fram.

Om regeringen inte är beredd att gå oss till mötes kommer vi alltid att vara beredda att diskutera med partier i Sveriges riksdag för att göra ännu mer för att rädda jobben. För även om vi har olika roller har vi ett gemensamt ansvar: att rädda svenska jobb och svenska företag. (Applåder)

Anf. 48 ULLA ANDERSSON (V) replik:
Herr talman! Ingenting är längre som vanligt, in- ledde Elisabeth Svantesson med, och det kan vi nog alla instämma i.

I tider av kris, chock och hot – vi känner nog alla ett hot från pandemin – brukar nya insikter och kunskaper infinna sig. Egentligen undrar jag om Moderaterna också har fått nya insikter och kunskaper. Läget inom äldreomsorgen är mycket allvarligt. Smittspridningen är omfattande, framför allt här i Stockholms äldreomsorg.

Äldreomsorgen har länge varit underfinansierad. Skattesänkningar har varit pri- oriterade nationellt och lokalt, inte minst under Mode- raternas styre. Det har varit omfattande nedskärningar, vilket har lett till påtaglig stress, många deltider och visstider och många anställda som inte har någon utbildning eller enbart en kort sådan.

I den privatiserade äldreomsorgen är kontinuiteten ännu sämre, och de visstidsanställda är fler liksom deltiderna. Antalet anställda är mindre, och utbildningsni- vån är lägre. Vinstjakten har sitt pris. Här i Stockholm, där smittan är väldigt spridd i äldreomsorgen, är dess- utom privatiseringarna och vinstjakten omfattande. Ett nittiotal bolag verkar här inom äldreomsorgen, vilket gör den svår att styra och ha kontroll över.

En gammal person med stora omsorgsbehov kan ha besök av så många som 25 olika personer under en 14- dagarsperiod. Vi har sett att privata bolag inte ens rap- porterar in coronasmittade, och bristen på skyddskläder är omfattande.

Privatiseringar och skattesänkningar gör samhället skörare och sämre rustat att möta en kris. Min fråga till Elisabeth Svantesson är därför: Har dessa insikter in- funnit sig också hos Moderaterna?

Anf. 49 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:
Herr talman! Det jag har lärt mig av krisen är att allt kan ställas på ända på bara ett par dagar. Det jag har lärt mig av krisen är att det då är bra att åtta partier kan samlas omkring det som är viktigt för att rädda liv och hindra smittspridning. Jag uppskattar att åtta partier har satt detta i fokus.

Debatter om skattenivåer och om äldreboenden ska drivas i kommunal regi eller annan regi tror jag att vi ska ta efter krisen. Men jag kan påminna Ulla Andersson om att det bara var ett par månader sedan vi till- sammans såg till att kommuner och regioner, det vill säga välfärden, får mer resurser. Det behövs.

Jag är helt övertygad om att de 20 miljarder som regeringen och stödpartierna nu har kommit fram med är för lite. Det kommer att behövas mer, både för att se till att hindra smittspridningen och vårda sjuka och för att se till att välfärden har de resurser som behövs. Mitt svar till Ulla Andersson är: Ja, vi har lärt oss många saker under denna kris, men det viktigaste här och nu är att se till att vi räddar liv och sedan att vi räddar jobb, så att vi kan omstarta ekonomin.

Anf. 50 ULLA ANDERSSON (V) replik:
Herr talman! Självklart ska vi rädda liv, förhindra smittspridning och värna dem som är väldigt utsatta för smittan, de så kallade riskgrupperna, bland annat väl- digt många äldre.

Även Moderaterna borde ha funderat över varför det är så svårt att förhindra smittspridningen i äldreomsorgen. Det är ändå därför som vi har gjort alla dessa insatser, för att värna just de äldre så att inte de ska få smittan.

Jag har åtminstone funderat över vad vi kan göra annorlunda inför framtiden för att bygga ett starkare samhälle som gör att vi kan möta kriser bättre. Då tänker jag att även Moderaterna borde ha funderat över det och hunnit med det.

Även om vi har tillskjutit mer pengar till välfärden – det har varit ett jättebra samarbete för att göra det – måste man också fundera över varför samhället har blivit så skört. Jag skulle vilja svara att skattesänkningar har sitt pris, och en uppstyckad äldreomsorg gör det mycket svårt att agera för att förhindra smittspridningen. Jag undrar om Elisabeth Svantesson också ser det.

Anf. 51 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:
Herr talman! Jag är ändå förvånad över att Ulla Andersson väljer denna dag för att försöka få en debatt om privatiseringar och skattesänkningar. Tror Ulla Andersson på allvar att det beror på vilken färg de som styr har hur det nu ser ut på Sveriges äldreboenden? Det finns mycket att lära efter denna kris. Det kommer vi alla att se till att följa upp. Det behövs en kommiss- ion och annat för att följa upp hur

vi bättre kan skydda och borde ha skyddat äldre. Men att göra det till en skattesänkardebatt är ingenting som jag tänker ägna mig åt.

Anf. 52 OSCAR SJÖSTEDT (SD):
Herr talman! Det är helt klart mycket svåra tider för vårt samhälle. Jag vill börja med att säga att jag tycker att regeringen och Finansdepartementet har gjort en hel del bra saker. De har på det stora hela jobbat effektivt och skyndsamt, och vi har från finansutskottets sida gjort detsamma med enorm stöttning och backning från utskottets kanslipersonal. Sedan är det såklart så att de riktiga hjältarna kanske inte sitter i denna för- samling eller i Rosenbad, utan de finns ute i vården och i omsorgen och tar hand om våra sjuka och våra gamla.
Herr talman! Vi vet helt enkelt för lite. Vi vet inte omfattningen av antalet smittade och, dessvärre, anta- let döda. Vi vet inte heller skadeverkningarna på eko- nomin. Men vi måste ändå ha modet att fatta beslut, trots bristfällig information. Där är vi eniga kring en hel del, men vi är också oeniga kring annat. Jag är av uppfattningen att vi skulle ha behövt mer omfattande åtgärder.

Kostnaden för att öka vår statsskuld med 10 procentenheter, kanske till och med 20 procentenheter, är faktiskt i det stora hela ganska låg. Det kan låta monu- mentalt när man talar i termer av hundratals miljarder kronor. Men den faktiska påverkan på svensk ekonomi av 10 procentenheter högre statsskuld, mätt som andel av bnp, är faktiskt ganska låg och definitivt fullt hanterbar.

Jag vet inte vem som först myntade uttrycket: Det kan bli dyrt att vara snål. Men jag har använt det vid lite olika tillfällen. Det låter lite grann som en oxymoron, en självmotsägelse. Det borde vara billigt att vara snål. Men det finns ändå en viss logik bakom det.

Om man ska renovera sitt hem tar man in ett antal offerter från olika hantverkare. Då är det inte uppen- bart att man ska välja den billigaste. Gör man ett jobb med lägre kvalitet nu kan det uppstå merkostnader längre fram.

Lite grann på det sättet kan man tänka när det gäller denna ekonomiska kris också. Gör vi inte tillräckligt mycket nu riskerar det att bli betydligt dyrare längre fram. Jag tycker att det länge varit läge att ta fram det riktigt tunga artilleriet som vi har i vår arsenal.

Finansministern har å sin sida argumenterat för att vi inte ska göra för mycket nu, så att vi har kvar några tunnor torrt krut längre fram. Jag kan förstå det ration- ella bakom detta synsätt. Det finns en viss bäring i denna argumentation, men jag är av en annan uppfattning.
I nuläget kan vi egentligen inte veta, åtminstone inte med något slags säkerhet, vem som har rätt eller vem som har fel, av det enkla skälet att vi vet för lite.

Herr talman! Vi har under detta förlopp pläderat för ett antal konkreta saker. Vi tycker att hela arbetsgivaravgiften, inklusive egenavgiften, ska slopas under denna period. Vi tycker att staten borde ha tagit ett betydligt större kostnadsansvar för dessa korttidspermitteringar som vi har beslutat om, i likhet med exempelvis vårt grannland Norge. Det kan mycket väl visa sig vara skillnaden mellan ett mycket stort antal företags- konkurser och ganska få företagskonkurser. Med de senaste förändringarna börjar man nu närma sig, men man är inte riktigt i mål.
Jag vill tillägga att vi i flera år, långt före denna kris, argumenterat för att arbetslöshetsförsäkringen borde ha ett högre tak men också vara obligatorisk, centraliserad och statligt finansierad och administre- rad.
Det är bra att regeringen, och nu också riksdagen, har vidtagit åtgärder så att taket höjs och fler kan omfattas. Mindre bra är dock att denna

anakronism – att det är politiskt orienterade fackförbund som tar sina medlemmars pengar och ger dem primärt till det soci- aldemokratiska arbetarepartiet – ska administrera våra a-kassor, trots att det är alla andra skattebetalare som måste finansiera dem. När vi har återkommit till ett läge med någorlunda arbetsro bör riksdagen ta sig en seriös fundering på hur man kan utveckla och stärka arbetslöshetsförsäkringen, inte minst som ett skydd vid framtida kriser, och gärna med utgångspunkt i Sverigedemokraternas förslag.

Herr talman! Vi har under hela denna process för- sökt vara konstruktiva. Vi har lotsat igenom de åtgär- der som regeringen har lagt förslag om på riksdagens bord så skyndsamt som det över huvud taget har varit möjligt. Och jag vill återigen vara noga med att poängtera att det inte har varit fel på dessa åtgärder i sig. Tvärtom har regeringen gjort en del rätt bra saker. Men med detta sagt tycker jag att man borde våga ta både ett och två och kanske till och med tre och fyra steg till.

Herr talman! Vi kommer att ställa oss bakom även en hel del av det som regeringen föreslår i denna ekonomiska vårproposition, inte minst vad gäller förstärkningar av kommuner och regioner. Vi kommer också att presentera ett eget förslag. Framför allt kommer vi att fokusera på kommunernas och regionernas mer långsiktiga ekonomi. Självklart har de drabbats av direkta kostnader i samband med denna kris, inte minst vad gäller sjukvården. Men framgent kommer de att drabbas även av indirekta effekter i form av ökad arbetslöshet, lägre skatteintäkter och högre utgifter för försörjningsstöd.

Vi behöver från statens sida hjälpa kommunerna och regionerna genom denna kris och dess följdverkningar. Men även helt bortsett från detta behöver vi hitta sätt att stärka deras ekonomi också långsiktigt och varaktigt. Självklart är regionernas förmåga att hålla en hög beredskap, exempelvis vad gäller skyddsutrustning eller sjukvårdsutrustning i största allmänhet, yt- terst en resursfråga och därmed en prioriteringsfråga som så ofta i politiken. Regioner med stark ekonomi kommer – allt annat lika – att ha bättre förutsättningar att hålla en hög beredskap än de som har en svag eko- nomi. Detta kommer vi att återkomma med förslag om.

När jag säger långsiktigt och varaktigt menar jag just det. Det är nämligen inte i kristider som man byg- ger en god beredskap. Det gör man tvärtom i goda tider när allt är frid och fröjd. Detta handlar inte om att stå och vara efterklok på något sätt; det kan egentligen vem som helst vara. Näst intill ingen hade kunnat förutspå exakt detta scenario med exakt detta förlopp. Men det måste komma någonting positivt ut ur allt detta – alla människor som har blivit av med jobbet, insjuknat och till och med dött, alla företagare som har kämpat som djur och kanske ändå gått omkull. Kan då vi – riksdag och regering – gärna i total enighet, få en mer nykter och kanske till och med bister syn på vad det innebär att hålla en hög beredskap har allt detta inte skett förgäves, därför då har det fört någonting gott med sig.

Sjukvårdsutrustning, livsmedelsförsörjning, ener-giförsörjning, oljedepåer, brandbekämpningsförmåga, skyddsrum, hemvärn, fältsjukhus och krigsplaceringar – här har både blå och röda regeringar lämnat en hel del i övrigt att önska. Vi kommer med nästan hundra procents säkerhet att genomleva fler kriser, och nästa kris kommer högst sannolikt att vara av en helt annanart och karaktär än den vi nu genomlever. Låt oss där- för göra allt som står i vår makt, tillsammans, för att vara så beredda som det över huvud taget är möjligt.

Anf. 53 EMIL KÄLLSTRÖM (C):
Herr talman! När vi samlas till denna debatt härjar en global pandemi i landets alla delar. Vår ekonomi befinner sig till del i fritt fall, och hela vårt samhälle präglas av en osäkerhet vi aldrig tidigare har varit med om.

Trots allt detta står Sverige starkt. Trots påfrest- ningar vi inte har upplevt i mannaminne står Sverige enat. Just nu visar så många vad svensk beslutsamhet innebär i praktiken. Det är undersköterskor, sjuksköterskor och läkare i vårdens frontlinje och småföretagare som arbetar dag och natt för att rädda sina företag från konkurs och rädda personal från uppsägningar.

Vi är många som drar vårt strå till stacken genom att göra vårt jobb, följa råd från myndigheter, följa rikt- linjer och på andra sätt nu ta vårt samhällsansvar när det behövs som allra mest.

Det politiska arbetet de senaste veckorna har pri- märt handlat om tre saker. Det handlar om att säkra centrala samhällsfunktioner, om att stötta upp välfärden och de verksamheter som måste fungera – coro- nakris eller ej – och om att rädda svenska jobb och fö- retag i den utsträckning det går.

När det handlar om centrala samhällsfunktioner är det en bred palett av åtgärder. Det handlar om det sjukvårdslöfte som tidigt gavs till kommuner och regioner om att alla extraordinära kostnader för att säkra upp sjukvården i landet tas av staten. Ingen kommun och ingen region ska behöva säga nej till motiverade åtgärder för att hindra eller avhjälpa smittspridning av ekonomiska skäl. Den prislappen är enligt den senaste pro- gnosen uppe i 3 miljarder, och det finns ingenting som tyder på att denna siffra inte kommer att vara betydligt högre innan detta är klart.

Det har handlat om att säkra upp det svenska inri- kesflyget på de orter där man behöver den typen av infrastruktur, inte minst för vårdens behov av snabba transporter av såväl personal som materiel.

Det finns flera olika ytterligare saker som har gjorts för att centrala samhällsfunktioner – det som måste fungera – ska kunna fortsätta trots coronakrisens alla olika aspekter.

Mått och steg har tagits för att säkra den svenska välfärden. Skolor, äldreomsorg och sjukvård ska fort- sätta att fungera trots de mycket tuffa tiderna och trots att våra kommuner ser mycket skarpa fall i de senaste prognoserna för skatteintäkter. Där har vi nu gått fram med ett flertal miljarder i förstärkningar. I den budget vi debatterar och kommer att fatta beslut om i dag är siffran totalt på drygt 20 miljarder. Det här är ett område som vi hela tiden måste följa, inte minst för att vi vet att det i ett antal kommuner var mycket tuffa tider redan när vi gick in i coronakrisens mer akuta skede. Det handlar om att på ett godtagbart sätt kunna leverera den samhällsservice som vi alla ska utgå från ska finnas i landets alla delar.

Mått och steg har tagits för att säkra välfärden i hela landet, och detta område kommer även fortsatt att vara i största möjliga fokus.

Flertalet av de åtgärder som vi nu har gått fram med finns i ett antal extra ändringsbudgetar, och ett flertal av dem finns dessutom med i det dokument som kom- mer att klubbas av riksdagen lite senare som en del av denna budgetprodukt. De flesta åtgärder handlar om att säkra upp svenska jobb och företag. Det handlar om nya möjligheter till

krediter för att kunna säkerställa likviditet ute i våra företag trots tuffa tider.

Men det handlar också till väldigt stor del om lätt- nader i form av att kostnader lyfts från företagens axlar för att skapa rimligare förut- sättningar att hantera dessa tuffa tider. Det är slopat sjuklöneansvar för företagen och sänkta arbetsgivaravgifter, där denna kammare och de åtta partier som här röstar fram de extra änd- ringsbudgetarna i strid ström har slagit svenskt rekord i skattesänkningar under kort tid.

Så sent som i går gick januaripartierna fram med förstärkning av systemet för korttidspermittering för att kunna lyfta av ytterligare av de personalkostnader som utsatta företag har mycket svårt att säkra upp i ett läge där omsättningen faller.

Den totala omfattningen av dessa åtgärder är redan i dag historisk. Men det är också uppenbart att vi måste ha beredskap att göra mer när vi följer förloppet ytterligare.

Vi opererar just nu, såväl politiskt som ute i företa- gen, med en total osäkerhet. Det är ingen som vet hur länge coronakrisens mer akuta skede kommer att pågå. Är det två veckor, två månader eller tolv månader framåt i tiden som vi måste hantera den mer extraordinära fasen i detta? Det är ingen som vet. Vi lär oss mer varje dag, men vi måste ha möjlighet att operera såväl här och nu som på medellång och på lång sikt.

Centerpartiet tillhör de partier som har varit ute och signalerat en beredskap att ta ytterligare steg på kort sikt. Ett sådant steg togs i går, men vi har också med intresse sett vad som görs inte minst i Danmark och Norge när det gäller inriktade stöd som går just till de företag som på kort sikt har tappat en väldigt stor del av sin omsättning.

Vi behöver fortsätta detta arbete, och vi behöver fortsätta att se vad vi kan göra ytterligare för att säkra svenska jobb och företag på kort, medellång och lång sikt. Beredskapen för att göra ytterligare saker finns. Men vi måste också bibehålla en beredskap för att det akuta skedet blir mer långvarigt och se hur vi då kan arbeta om de nu temporära åtgärderna till att fungera också på lite längre sikt.

Vi måste ha en beredskap för att om olyckan är framme och krisen letar sig in i andra sektorer som hittills inte har varit så drabbade kunna hantera också detta. Då tänker jag givetvis inte minst på fastighets- och banksektorn, om det skulle gå så pass illa.

Vi måste ha resurser kvar för att göra den lite mer långsiktiga kickstarten av den svenska ekonomin när det akuta skedet är bakom oss och när vi måste be- stämma oss för hur vi bygger ett nytt och starkare

Sverige baserat på de lärdomar som vi har dragit av coronakrisen. Där måste vi återkomma och ha fokus på de offentliga finanserna. Vi måste se till att vi efter de åtgärder som vi nu vidtar återkommer till den låga statsskuldsnivå som vi gick in i coronakrisen med. Det är uppen- bart att de goda statsfinanser som vi har har tjänat oss mycket väl. Man vill knappt tänka på hur det skulle ha varit att hantera de svårigheter vi nu har om Sverige hade haft den statsskuldsnivå som gäller i länder i södra Europa, som har samma problem men inte alls samma möjligheter att agera.

Vi måste också dra slutsatser när det gäller civil be- redskap och civilförsvar och hur vi bygger ett hållbart Sverige som kan hantera påfrestningar eller chocker oavsett hur de ser ut. De senaste åren har vi fått ett antal påminnelser om att Sverige inte är så väl berett som vi skulle behöva vara. Det har handlat om beredskap för att kunna hantera skogsbränder, och det har handlat om de svagheter som vi nu ser och som vi måste lappa och laga i i den svenska beredskapen i coronakrisens spår.

Här behöver vi dra lärdomar. Det kommer att kosta pengar att lösa de problem som 90-talets och det tidiga 2000-talets förtroendevalda skapade när man drog ned den svenska beredskapen alltför långt.

Vi måste också, likväl som vi här och nu måste vara beredda att göra stora insatser för att säkra svenska jobb och företag, i en svensk nystart se hur vi får igång de privata investeringarna. Hur bibehåller vi Sverige som ett industriland i världsklass? Hur ser vi till att vi gör de gröna investeringar som måste till för att skapa såväl en levande landsbygd som ett Sverige som fortsatt är i första rummet när det gäller att skapa en hållbar framtid också i klimat- och miljöperspek- tivet?

Det är väldigt mycket arbete framför oss. Det har varit ett antal hektiska veckor. Jag har inga illusioner om att de kommande veckorna kommer att vara någonting annat än just hektiska.

Det är ytterligare mått och steg som måste tas. Det är ytterligare av reformer som krävs för att upprätthålla centrala samhällsfunktioner, upprätthålla den svenska välfärden och rädda det som räddas kan. Vi ska göra det vi kan för att säkra svenska jobb och företag. Vi har gjort mycket. Men vi har en stor del av den resan framför oss.

Anf. 54 JAKOB FORSSMED (KD) replik:
Herr talman! Det blev uppenbart av Emil Käll- ströms anförande att januaripartierna har gjort en hel del i den här krisen. Jag sa det redan till finansmi- nistern att mycket av det som sker är bra. Det gäller borttaget sjuklöneansvar, förstärkt a-kassa, tillskott till regioner och kommunsektorn. Det är mycket angeläget i det här läget. Det handlar om insatser för persontrafik i Sverige. Det är naturligtvis också viktigt. Där jag ser att det brister handlar det kanske framför allt om före- tagens fasta kostnader i ett läge där de kanske har tapppat 90 procent av intäkterna men fortsatt står med höga kostnader.

Låt mig ta ett exempel från en liten familjeägd de- taljhandelsbutik i Umeå med tre anställda. De har fått se en kraftig nedgång i efterfrågan. De har tack vare förändringar som vi gemensamt har röstat igenom och förbättrat här i riksdagen kunnat permittera. Det gäller både dottern – som inte hade kunnat permitteras enligt ursprungsför- slaget men nu kan det tack vare samar- betet oss emellan – och den andra anställda. Det kommer att underlätta för dem. Men de står fortfarande med 53 000 kronor i fasta kostnader. Det säger sig självt att den butiken har små förutsättningar att över- leva om inte någonting görs.

Januaripartierna har gått fram med ett förslag om kostnader. Om hyresvärden sätter ned hyran ska staten gå in med ett delbelopp. Men det har tyvärr visat sig, och också i fallet från Umeå, att hyresvärdarna inte är beredda att göra det de ska i det här systemet. Det är ett väldigt litet system.

Regeringen budgeterar för 5 miljarder. När våra grannländer Danmark och Norge gör motsvarande är det 85 miljarder för att lyfta av fasta

kostnader för fö- retag. Gör vi inte någonting snart är jag rädd att det kommer att leda till masskonkurser och en onödigt hög arbetslöshet. Frågan till Emil Källström är: När kommer ett förslag som på riktigt och på allvar lyfter av företags fasta kostnader i det korta perspektivet?

Anf. 55 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:
Herr talman! Tack, Jakob Forssmed, för frågorna! För att förstå det system som nu finns och är genomfört när det gäller hyressänkningarna handlade det om att se och understödja någonting som redan skedde i stor utsträckning. Väldigt många fastighetsägare tog redan innan det här kom på plats sådana initiativ. Man fixade rabatter och nedsättningar temporärt. Man ville ha kvar sina hyresgäster.

Jag har noterat att det är väldigt olika bland olika fastighetsägare. Vissa helt eller delvis statliga har varit ganska njugga här. Det är totalt oacceptabelt. Det har vi påtalat i olika kanaler. Jag tror dessutom att det är oerhört kortsiktigt från fastighetsägarens sida. Om det är så att den här utvecklingen fortsätter kommer det att vara hyrestagarens marknad när det gäller förhandlingar om hyresnivåer.

Jakob Forssmed kom med ett exempel. Låt mig komma med annat. Det är sant att vi skulle behöva titta på hur man kan bredda detta. Många företag äger själva sina lokaler. De har ingen hyra men däremot kostnader för uppvärmning, leasingkostnader och lik- nande. Vi tittar nu på om man kan ta ytterligare steg inspirerade inte minst av Danmark och Norge.

Sedan undrar Forssmed: När kommer detta? I den position som jag har i den här debatten måste det vara klart när vi väl säger en siffra, ett datum eller omfatt- ningen på en satsning. Då måste det vara berett för att kunna genomföras på en gång. Vi är inte där. Hade vi varit där hade vi stått på en presskonferens och gett det beskedet.

Centerpartiet har varit tydligt med att vi inspireras av vad som görs i de andra länderna. Vi ser det behovet, och vi följer detta framgent. Jag har inga närmare besked än så att ge i den här debatten annat än att vi verkar var helt överens om problembilden.

Anf. 56 JAKOB FORSSMED (KD) replik:
Herr talman! Till att börja med vill jag säga till ledamoten att det inte finns något förbud att lämna besked i Sveriges riksdag. Man måste inte lämna dem på en pressträff. Det går bra att lämna dem här i kammaren till ledamöterna som så småningom ska besluta om de åtgärder som man presenterar.

Det är bra. Med ”vi” tolkar jag det som att det är regeringen, Liberalerna och Centerpartiet som jobbar med frågan, eftersom Emil Källström sa vi. Det är i sådana fall väldigt glädjande att man jobbar med den här typen av förslag. Jag tror att det är extremt angeläget att få fram detta.

Det är här som det stora kvarvarande hävet finns att göra för just företagens kostnader i det korta perspektivet. Det är i sådana fall väldigt välkommet om detta ”vi” är regeringen och samarbetspartierna.

Anf. 57 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:
Herr talman! I just det här fallet när jag säger vi hänvisar jag till det faktum att min chef i Dagens Ny- heter och Dagens industri sagt att

detta är något som Centerpartiet driver på för och som vi inte bara inspi- reras av utan vill se komma på plats.

Jag har noterat att andra partier också har gjort det. Jakob Forssmed var en av de personer som talade om det i Ekot i går och även Liberalernas Nyamko Sabuni. Flera har varit ute i den frågan. Det är uppenbart att det håller på att formeras någon form av konsensus i svensk politik. Låt oss se vart det tar vägen.

Jag har inte möjlighet att utsträcka vi:et bredare än så. Ett bredare vi än så brukar kommuniceras gemen- samt. Det brukar vara presskonferenser. Men vem vet, någon dag kanske det är i riksdagens kammare som vi presenterar de idéerna.

Jag hoppas också att vi kan föra bra diskussioner med såväl Moderaterna som Kristdemokraterna. Vi har haft många goda samtal hittills. Jag hoppas att vi kan fortsätta med det. Den konsensus som just nu finns i svensk politik är mycket välkommen.

Anf. 58 ULLA ANDERSSON (V):
Herr talman! Alla oroar vi oss nu för nära och kära. Vi tänker på dem vi älskar som är i riskgrupperna, vi hoppas innerligt att de inte ska smittas. Vi undrar när vi ska få träffa dem igen, och vi tänker på dem som redan har förlorat sitt liv i sjukdomen. Vi funderar på hur många som ska förlora jobbet i krisen och hur många företag som ska gå under.

Så tänker, känner, sörjer och hoppas vi. Vi gör det tillsammans med miljarder andra människor runt om i vår värld. Här finns oron, rädslan och frustrationen över det som inte fungerar som det ska. Men här finns också känslan av samhörighet och solidaritet. Vi hjälper varandra, och vi blir då mycket starkare. Det är värdefullt med ett välfungerande välfärdssamhälle.

Det här är en tid som ställer saker och ting på ända. Det är en tid som får många att tänka om och få nya erfarenheter och insikter. Jag tror att krisen leder till många nya politiska insikter.

Det gäller till exempel insikten att marknaden inte på egen hand trollar fram beredskapslager av medicin. Det är insikten om vad det innebär att ha en uppsplitt- rad sjukvård och äldreomsorg som inte håller ihop på grund av privatiseringar och underfinansieringar. Det gör samhället skört och ineffektivt, med sämre för- måga att möta en kris.

Men det handlar också om insikter om att de skat- tesänkningar som har prioriterats före välfärden i decennier, nu senast borttagandet av värnskatten, har fått konsekvenser.

Herr talman! Jag och många med mig känner en stor oro för smittspridningen i äldreomsorgen. Skattesänkningar har lett till en skör äldreomsorg med underbemanning, stress, deltider, många visstidsanställda och många utan eller med kort utbildning. Allt det har toppats med en vinstjakt.

Det gäller inte minst här i Stockholm där ett nittio- tal bolag är aktiva i äldreomsorgen. Det gör det hela svårstyrt och behovet av insatser mot smittspridning stort. Det finns exempel där man har haft så många som 25 olika personer som har kommit hem till en under två veckors tid när man har haft stort omsorgsbehov.

Personalen kämpar och gör fantastiska insatser, men förutsättningarna är inte de bästa. Vi i Vänsterpartiet har föreslagit stora permanenta

resurstillskott för att förhindra nedskärningar och göra satsningar. Vi har föreslagit att alla kommuner ska få i uppdrag att få ned antalet besök per brukare i hemtjänsten, för att förhindra smittspridningen. Om det kräver överbemanning ska det få vara så, och kommunerna ska få kom- pensation för det.

Vi har även föreslagit att det ska göras smitt- skyddsinspektioner i hela äldreomsorgen och snabba utbildningsinsatser i smittskydd samt att det ska inrät- tas coronateam där specialutbildade ska ta hand om smittade äldre. Personal ska inte gå mellan smittade och friska. Genom att skydda personalen skyddar vi de äldre, och alla ska självklart ha den skyddsutrustning som behövs. Det är lätt att säga men svårare att åstad- komma, och vi har föreslagit ett statligt investerings- stöd till företag som ställer om sin produktion för att tillverka skyddsutrust- ning. Vi måste göra allt i vår makt för att få ned smittspridningen i äldreomsorgen. Här menar vi att det saknas insatser och åtgärder.

Det klassamhälle vi lever i blir väldigt tydligt i co- ronakrisens spår. Vi ser det då smittan sprids mest i områden med låga inkomster, där trångboddheten är stor och den underliggande hälsan är sämre. Männi- skor med klassrelaterade sjukdomar utgör riskgrupper. Vi ser det på vilka som kan jobba hemma och inte och på vilka som finns där för att köra oss till jobbet, som vårdar de gamla och sjuka och som ser till att vi kan handla i affären och hämta ut våra mediciner. Vi ser det på vilka som tar hand om våra barn i förskola och skola. Vi ser det i den underfinansierade välfärden. Vi ser hur privatiseringarna har gjort att vi inte har de lager som behövs eller de skyddskläder vi efterfrågar, liksom att vi har en otillräcklig personalstyrka och för få intensivvårdsplatser.

I ett sådant här läge är det nödvändigt att staten agerar kraftfullt med nödvändiga reformer för att rädda jobb och livskraftiga företag. Det råder det bred sam- stämmighet kring, och det är bra i sig. Det är bra med en förstärkt a-kassa, som självklart borde ligga kvar även efter krisen. Slopande av karensavdraget är också en bra och nödvändig insats, för smittspridningen måste förhindras. Det är svårt att vara hemma om man har en månadslön på 20 000 kronor; det blir liksom en stark press att gå till jobbet trots att man kanske smit- tar. I Norge har karensdagen slopats permanent, för där tycker de att det är rimligt att folk är hemma från jobbet om de är sjuka – oavsett corona eller inte.

Herr talman! Självklart ska det inte göras några aktieutdelningar när företag tar del av statligt stöd. Vi i Vänsterpartiet drev detta i finansutskottet, gällande korttidspermittering, och vi fick igenom det. Det är inte rimligt att skattebetalarna – undersköterskan, svetsaren, fastighetsskötaren – går in med pengar till företagen, och sedan plockar ägarna ut pengarna med andra handen. Att det fanns bolag som hade planerat det visar hur fel de har hamnat.

Även om det gjorts många bra och nödvändiga insatser lyser en del krisåtgärder fortfarande med sin frånvaro. Ungdomar går hungriga därför att gymnasieskolan har gått över till distansundervisning och skolmatsalen är stängd. Det för många unga enda målet la- gad mat per dag är borta. Ett extra studiebidrag borde kunna införas för att se till att alla får mat på bordet.

Möjligheten att få försörjningsstöd måste lättas upp under krisen, så att människor inte tvingas sälja sitt hem eller sin bil när de måste gå till socialtjänsten och be om hjälp. Alla som inte har råd med hyran – de barnfamiljer som riskerar att vräkas – ska inte tillåtas bli vräkta. Precis som de drabbade företagen borde hy- resgästerna kunna få hjälp från

staten, och ett vräk- ningsstopp borde införas. Att intellektuellt funktionsnedsatta med sin otroligt dåliga ekonomi inte får behålla ersättningen när den dagliga verksamheten stänger ned är liksom lite obegripligt.

Att just de här insatserna saknas säger en del om vilka som blir lyssnade på och vilka som inte blir det, och det visar även hur klassamhället slår. Det behövs ett krisstöd för vanligt folk i mycket större utsträckning än vi hittills har sett.

Herr talman! Jag inledde med att tala om betydel- sen av, och insikten om betydelsen av, en stark och sammanhållen välfärd. Det talas nu om hur mycket re- geringen vill skjuta till när det gäller kommunsektorn, det vill säga välfärden. Men låt oss konstatera att med de summor som nu nämns kommer nedskärningarna i vård, skola och omsorg att fortsätta. I år kommer det att saknas ungefär 15 miljarder och nästa år miljarder. Det innebär fortsatt stress, fortsatta sjuk- skrivningar och uteblivna kvalitetsförbättringar.

Vad de som sliter inom dessa verksamheter behö- ver höra nu är inte att nedskärningarna kommer att fortsätta. Vad de behöver höra är att de får bästa möjliga stöd under krisen – men också att de inte kommer att lämnas i sticket när krisen är över. De behöver höra att de efter detta kommer att möta fler arbetskamrater, mindre stress, bättre arbetsvillkor, bättre löner och bättre arbetsmiljö. Jag menar att det finns ett stort folk- ligt stöd för detta; det är bara att lyssna på alla dem som nu lovordar de insatser som görs och den personal som kämpar inom vård och omsorg men också inom förskola och skola.

Skjut alltså till de resurser som behövs! Det behövs verkligen. Låt oss alltså göra vad vi kan för att rädda jobb och livskraftiga företag, men framför allt för att förhindra smittspridning och skydda de mest utsatta, till exempel de äldre. Låt oss använda de insikter som krisen gett, och låt oss därför bygga ett starkare väl- färdssamhälle! Det är nämligen bra även för att möta eventuella kommande kriser.
I detta anförande instämde Ali Esbati (V).

Anf. 59 JAKOB FORSSMED (KD):
Herr talman! Vi står mitt uppe i en allvarlig kris. Den slår mot liv och hälsa, och vi har personal som gör allt de kan, dygnet runt, för att värna sjuka och sköra människors liv. Vi känner en djup respekt för och tacksamhet mot alla som bidrar i det arbetet just nu, och jag tror att vi alla i den här kammaren känner en stor ödmjukhet inför att vi ska försöka göra vad vi kan för att bidra till att det arbetet ska gå så bra som det över huvud taget är möjligt.'

I coronakrisen ser vi också en ensamhet och isole- ring som det ankommer på oss alla att göra vad vi kan för att bryta. Den finns i vårt samhälle även i vanliga fall, men den finns på ett påtagligt sätt i den här tiden. Det är en tid som över huvud taget stämmer till eftertanke om vad vi bör göra bättre i framtiden, men eftertanken finns också här och nu – inte minst när det gäl- ler den ekonomiska krisen, som har en hastighet och ett djup som vi aldrig tidigare skådat.

Människor ser sina livsverk formligen smälta ihop framför deras ögon, och arbetsplatser som människor älskar riskerar att slås sönder.

Människor tvingas lämna gemenskaper och blir inte längre efterfrågade och sedda på samma sätt som tidigare. De riskerar också långvariga negativa hälsoeffekter av en ökad arbetslöshet. Vi vet att finanskrisen och de spår den förde med sig i termer av arbetslöshet och

utanförskap fortfarande påverkar människors hälsa negativt. Det vi gör och ser i dag har långsiktig påverkan.

Vi riskerar nu också att det entreprenörskap som har burit och bär Sverige slås sönder. Det är samma entreprenörskap som vi nu ser i aktion när företag ställer om sin produktion från bilar eller lastbilar till skyddsutrustning. Man smider kanske inte om svärd till plogbillar, men däremot gör man om sprit till handsprit ute i våra verksamheter. Det är det entrepre- nörskapet som riskerar att förstöras om vi inte klarar så många företag, jobb och arbetsplatser som möjligt.

Därför vill jag börja med att säga att mycket av det som regeringen har gjort har varit bra. Det har varit viktiga åtgärder att lyfta bort sjuklöneansvaret och att förstärka a-kassan och bredda den så att inte minst fler personer ska kunna få ett skydd under den här tiden. Det har varit viktigt att införa systemet med korttidspermitteringar, och i går kom beskedet att detta för- stärks. Det har vi efterlyst länge, så det är ett väldigt välkommet besked. Det kommer att innebära en hel del.

Vi har också kunnat agera konstruktivt tillsammans och i finansutskottet både föreslå sådant som regeringen sedan har genomfört och ändra i en del förslag så att de har blivit bättre. Inte minst gäller det ett bra förslag från regeringen om att företag ska kunna få ret- roaktivt anstånd med skatteinbetalningarna; vi i finans- utskottet har kunnat både tidigarelägga förslaget, för att säkra likviditet tidigare i processen, och få ned den ränta på uppskovsbeloppet som man ska betala. Det är bra och värdefullt att vi har kunnat ha det samarbetet.

Med det sagt är jag rädd för att de åtgärder som hittills har presenterats inte står i proportion till den mag- nitud som den här krisen innebär, vare sig vad gäller dess hastighet eller dess djup. I vår omvärld ser vi varselsiffror och en handelsnedgång som vi aldrig tidi- gare har skådat. Vi ser också en mycket snabb inbromsning i Sverige. Vi ser det i de varseltal som Arbetsförmedlingen presenterar och också på hur många som söker sig dit.

Det är framför allt ett kostnadsstöd som nu behövs för att lyfta av fasta kostnader från företag så att man inte tvingas in i konkurs eller tvingas säga upp mer personal än vad man kanske redan har gjort. Det är viktigt att det snabbt kommer på plats och att det hyresstödssystem som regeringen har föreslagit, och som har visat sig vara för litet och inte riktigt fungera, ersätts av eller kompletteras med ett system som mer liknar det som våra grannländer har. Då kan vi få ett bättre stöd på plats för att klara detta kortsiktigt så att inte företag, arbetsplatser och jobb slås sönder.

Jag menar också att vi kan göra mer i permitteringssystemet. Vi kan ytterligare stärka permitterings- graden upp till 90 procent och höja lönetaket så att fler anställda omfattas. Framför allt har jag gång på gång i denna kammare och i finansutskottet påtalat det problematiska i att använda ett regelverk, och framför allt en regel, som innebär att företag måste säga upp visstidsanställda, konsulter, provanställda och till och med personer från Samhall för att de ska få permitterings- stöd för sina tillsvidareanställda.

Jag har försökt lyssna på argumenten, och hittills har det inte presenterats ett enda hållbart argument för varför den här regeln är viktig i den djupa lågkonjunktur som vi nu är inne i. Det är lätt att förstå varför den regeln ska finnas i ett ekonomiskt normalläge. Då är det ett företag eller kanske en bransch som drabbas, och då finns det

helt andra möjligheter på arbetsmarknaden än vad det gör just nu. Därför är det fullt rimligt, och regeringen och riksdagen borde ha gjort det för länge sedan, att pausa den bestämmelsen under 2020.

Man säger att det skulle få oöverblickbara konsekvenser och att det inte är konsekvensutrett. Men fak- tum är att det är det. I den lagstiftning som togs fram 2014 – det första korttidsarbetessystemet, som faktiskt ligger vilande och är färdigt att användas – påpekades det både i utredning och proposition att tillfälligt anställda ska omfattas i den typ av lågkonjunktur som systemet är anpassat för. Och det är precis den situat- ionen vi befinner oss i nu.

Vi ser att de som framför allt nu sägs upp är tillfäl- ligt anställda. Det är de som i första hand har sökt sig till Arbetsförmedlingen. Det är för dem som rege- ringen särskilt motiverar att man förstärker a-kassan. Den typ av kris som vi är i nu är inte en strukturkris eller en kris som är baserad i ekonomiska obalanser, och i en sådan kris borde det vara prio ett att försöka ha kvar så många arbetsplatser och arbetstillfällen som möjligt för att personer ska kunna haka fast i sina anställningar och senare kunna gå tillbaka till dem.

Vi vet att hamnar man i arbetslöshet, hur bra omställningsmöjlig heterna än är och hur många utbild- ningsplatser det än finns, tar det tid att ta sig tillbaka. För en del blir vägen lång. Nu blir den onödigt lång på grund av att staten tvingar företag att göra detta. De gör det med direkt hänvisning till den här regeln. Det är bara att gå in på Tillväxtverkets hemsida och titta för att förstå att den här regeln tvingar fram detta.

Sätra Brunn har gjort det av det här skälet. Spaljisten har gjort det av det här skälet. Voi har gjort det av det här skälet. Det är precis så här det ser ut på företag efter företag. Man säger upp alla tillfälligt anställda för att man uppfattar att det är kravet från lagstiftarens sida, och sedan korttidspermitterar man övrig personal.

Vad gör andra länder? Efter finanskrisen förändrade man sina permitteringssystem till att också inkludera tillfälligt anställda. Man gjorde det i Tyskland, Frankrike, Belgien, Luxemburg och Österrike för att man såg att de visstidsanställda, de tillfälligt anställda, redan är utsatta och att det behöver göras förändringar. Sverige väljer att göra tvärtom.

Vi behöver också få andra reformer på plats nu. Jag tror att vi behöver göra någonting ytterligare för att säkra att vårdpersonalen både får skyddsutrustning och också kan klara sina scheman genom hela det här krisförloppet.

Vi har sagt: Låt oss se till att de arbetsgivare som är beredda att till vården låna ut personal som är vård- utbildad men som i dag arbetar i andra branscher får en kostnadstäckning på 120 procent. Låt den anställde få 80 procent av sin vanliga lön och även sin nya lön från vården så att det blir lönsamt att göra detta skifte. Då tror vi att vi snabbt kan få mer vårdpersonal på plats.

Vi behöver också se att civilsamhället har kanske sina största uppgifter på länge just nu i att hjälpa utsatta personer samtidigt som deras intäkter viker. Här måste vi göra mer. Här behöver regeringen göra mer och se till att vi får igång ett arbete där man går igenom samtliga åtgärder som hittills har vidtagits så att de också fungerar för civilsamhället. Vi ser att det inte är så nu. Till exempel kräver kreditgarantierna att verksam- heten är ett företag och inte en stiftelse

eller organisat- ion även om man bedriver näringsverksamhet. Här måste vi göra väsentligt mycket mer.

Herr talman! Vi måste göra mer i det här läget. Annars är risken stor att det finns långt mindre än vi skulle önska att återstarta så småningom.

Anf. 60 MATS PERSSON (L):
Herr talman! Varje dag kämpar nu sjuksköterskor, läkare, undersköterskor och vårdbiträden i vården och äldreomsorgen för att hantera coronaviruset.

När det nu var påskledigt var det många av oss som i normala fall åker hem till släkten och barnens mor- mor och morfar eller farmor och farfar som fick vara hemma och sköta kontakten på annat sätt. Många män- niskor upplever sig isolerade, håller social distans och kan inte leva ett normalt liv.

Det här är en hälsokris och en sjukvårdskris som också får stora ekonomiska konsekvenser. Det handlar om människor som blir av med jobbet och kastas ut i arbetslöshet. Det handlar om företagare som ser sin livsdröm, sitt livsverk, slås i spillror för att inga kunder längre kommer till affären eller ringer och efterfrågar en tjänst.

Herr talman! Många av oss minns 90-talskrisen väl. Själv gick jag i skolan, så jag minns inte krisen direkt på nära håll, men där jag är uppvuxen i södra Småland var den påtagligt närvarande. Många av de företag som har funnits länge upplevde extrema svårigheter, och människor drabbades av arbetslöshet. I min egen familj blev min mor arbetslös under 90-tals- krisen.

Det vi ser nu riskerar att bli precis så allvarligt som 90-talskrisen blev, nämligen att människor som i nor- mala fall inte har några som helst svårigheter att få jobb inte längre kommer att ha något jobb att gå till. De som i normala fall har svårt att få jobb får en ännu lägre väg in på arbetsmarknaden och till arbetsplatsens gemenskap, och de får det väldigt svårt att över huvud taget få någonting att göra.

Massarbetslöshet och hundratusentals konkurser handlar om krossade drömmar, om människor som har startat företag och ser sitt livsverk försvinna, om män- niskor som drömmer om ett jobb, om människor som inte lägre har ett jobb att komma till och om människor som redan har ett jobb men blir av med det och inte kommer att komma tillbaka. De slås ut i förtidspension och slås ut från arbetsmarknaden och kommer aldrig att komma tillbaka.

Arbetslöshet är farligt. Arbetslöshet gör ett samhälle svagare, gör människor svagare och gör oss gemensamt svagare.

Herr talman! Det är därför vi de senaste veckorna har presenterat krispaket efter krispaket. I går presenterades det sjätte, om jag har räknat rätt.

Vi gör det inte i politisk konflikt. Vi gör det i bred politisk enighet. Nu är tid för politisk samling. Det är inte tid för politiskt käbbel. Och vi gör det för att vi vill säkra jobben, undvika massarbetslöshet och undvika hundratusentals konkurser. Vi vet nämligen att arbets- löshet gör ett samhälle svagare och fattigare.

Vi sänker nu arbetsgivaravgifterna, ser till att staten tar sjuklöneansvaret och inför ett ännu mer generöst system med

korttidspermittering. Därigenom kan människor gå ned i arbetstid men ändå behålla sina jobb då staten står för en stor del av lönekostnaden. Vi skjuter till pengar till kommuner och regioner, så att inte läkare, sjuksköterskor och undersköterskor ska behöva lämna sina jobb när en coronakris pågår runt hörnet.

Vi stärker a-kassan. Människor som har tillfällig anställning och som tidigare inte har kunnat kvalificera sig för att få a-kassa ska nu kunna få samhällets stöd och känna trygghet, i en tid av kris, i en tid av oro. Herr talman! Den budget som vi nu hanterar, som kommer att hamna på riksdagens bord och som vi nu debatterar, är en väldigt bra budget.

Det är en budget som ser till att vi säkrar jobben, som ser till att vi kan mota arbetslösheten och som ser till att vi kan undvika konkurser. Den är bra. Men vi kommer att behöva göra mer. Ett antal branscher har extremt stora problem. Ett antal branscher upplever ett tapp i efterfrågan och ett tapp i kunder som de aldrig tidigare har skådat. Det in- nebär att vi kommer att behöva göra mer.

Länder i vår omvärld som vi är beroende av – USA, Tyskland och hela Europa – har problem och riskerar att få stora problem, inte bara nu utan också i nästa skede. Då kommer en liten och öppen ekonomi som den svenska att drabbas hårt. När amerikaner inte längre vill köpa svenska produkter och när tyskar inte längre vill köpa från den svenska industrin riskerar det att slå direkt in i människors vardag och innebär arbetslöshet.

Politiken måste ha beredskap för detta. Jag hoppas att det jag beskriver inte blir sanning. Jag hoppas att omvärlden repar sig och att omvärlden kommer att vilja köpa svenska produkter och ha förmåga att göra det.

Men vi måste förbereda oss för ett scenario där så inte sker. Vi måste förbereda oss för att krisen blir långvarig, djup och bestående.

Därför är det bra att politiker, oavsett färg, under många år har sparat i ladorna så att vi nu kan använda de pengar som finns i ladorna för att möta krisen. Det är precis därför vi har sparat. Många av oss har fått be- möta kritik. Man har sagt: Varför sparar ni? Det handlar just om att vi ska kunna använda de pengarna nu, för att säkra svenska jobb, för att undvika hundratusen- tals konkurser och för att se till att människor kan känna trygghet i en väldigt orolig tid.

Herr talman! Det handlar också om att se de många små och växande bolag och företagare som fram till corona drömde om och tänkte att de skulle bli 2020- talets Spotify men som nu ser att pengarna inte finns där. Framtidstron har förvandlats till pessimism. Man känner inte längre att det bolag man har drömt om och de framtidsplaner man hade kan bli verklighet. Vi måste se också dem och göra insatser för dem, så att de som kan bli framtidens företag också kan bli de företag som framöver kommer att bygga Sverige och vår välfärd.

Herr talman! Jag tycker att svensk politik visar sig från sin allra bästa sida i dessa tider. Det är en arena där vi lyssnar på varandra, där olika partier kommer med olika förslag på vad vi kan göra och driver olika typer av förslag och agendor och där vi gemensamt och tillsammans försöker göra förslagen bättre. Vi har i riksdagens finansutskott vid flera tillfällen gjort förslagen bättre och mer anpassade till den kris som vi just nu möter. Så agerar svensk politik när den är som allra bäst.

Vi har respekt för varandra. Vi ser inte ned på andra partier för att de lägger fram förslag som vi inte själva tycker om eller tror på, utan vi

lyssnar respektfullt på varandra och ser möjligheter i de förslag som läggs fram.

Jag välkomnar de förslag som lyfts fram och som vitaliserar diskussionen om vad Sverige kan göra i det här läget för att säkra jobben. Det är bra för den svenska politiken. Eftersom det finns många olika förslag på bordet blir också de förslag som blir verklighet bättre.

Herr talman! Det som är viktigt för Liberalerna är att vi gör det som krävs för att säkra jobb, för att undvika konkurser och för att undvika massarbetslöshet.

Anf. 61 JAKOB FORSSMED (KD) replik:
Herr talman! Tack, Mats Persson!
Jag har noterat att vi båda de senaste dagarna har identifierat att det behövs ökade stöd till företagen. Det behövs stöd för att lyfta av företagen fasta kostnader på ett mycket tydligare sätt än regeringens förslag och januariparternas förslag om hyrorna. De bygger i grun- den på en välvillig hyresvärd. Även om man har en så- dan är det relativt begränsat.

Min första fråga till Mats Persson är alltså om han kan säga något ytterligare om processer för att få ett sådant förslag på plats. Det är tyvärr så med den här krisen att det brådskar. Varje dag och varje vecka spelar roll för konkurser och för arbetslösheten framåt.

Jag ser, precis som Mats Persson, att vi tillsam- mans har kunnat göra saker. Vi har lyssnat på varandra och har kunnat förbättra förslag i finansutskottet. Jag tänker inte minst på en del av de bolag som Mats Pers- son lyfte fram, techbolag, högkvalificerade konsultbolag och andra bolag, som i en del fall faktiskt inte har kollektivavtal. Det beror inte alltid på att de inte har velat ha det – jag tror att Mats Persson och jag är överens om att det är bra med kollektivavtal. Men de har helt enkelt inte hunnit, eller så har det inte funnits kollektivavtal som är anpassade till deras situation.

De har nu kraftigt begränsade permitteringsmöjligheter jämfört med dem som har kollektivavtal. De måste till exempel permittera 70 procent av de anställa och måste förkorta arbetstiden lika mycket för alla anställda. Men om de anställda jobbar i olika byggnader kan man ha mycket mer flexibla regler.

Jag undrar om Mats Persson är beredd att i finansutskottet, tillsammans med mig och andra, ändra de reglerna så att vi får mycket större flexibilitet också för företag som inte har kollektivavtal. De ska inte behöva säga upp personal som är viktig för deras framtid utan i stället kunna behålla dem och permittera dem. Dagens regler motverkar tyvärr det

.
Anf. 62 MATS PERSSON (L) replik:
Herr talman! Jakob Forssmed och jag är helt över- ens om vikten av korttidspermittering och att också företag utan kollektivavtal ska kunna använda sig av det. I debatten har det ibland förts fram krav på kollektivavtal för att få ta del av korttidspermittering. Jag är glad för att det inte är det som vi nu går fram med. Alla företag, oavsett om de har kollektivavtal eller inte, om- fattas av detta.

Jag är beredd att diskutera allt i riksdagens finansutskott. Som jag sa tidigare har vi respekt för varandra och lyssnar på goda argument.

Man bör bära med sig att hela lagstiftningen om korttidspermittering egentligen är en del av den svenska modellen. Det är egentligen en trepartsöver- enskommelse mellan politiken, arbetstagarna och arbetsgivarna. Det bygger i nästa skede på avtal mellan arbetstagarna och arbetsgivarna. Annars har vi inget fungerande korttidspermitteringssystem. Det måste man ha respekt för i detta läge.

Det har också varit en fördel. Vi ser nu i vilken otrolig hastighet det tecknas avtal om korttidspermittering och hur många som nu omfattas av det.

När man pratar med företag i en massa olika branscher slås man av – jag är nästan förvånad – hur väldigt många som nu använder sig av korttidspermit- tering som ett sätt att minska sina kostnader och möta den här krisen. Det visar fördelen med den svenska modellen. När tre parter är överens går det fort, och då sker det med kraft. I de här diskussionerna måste man bära med sig att det bygger på att det finns avtal i bot- ten. Det är det som gör det här möjligt.

Vi sköter detta i ett konstruktivt samtalsklimat. Det är klart att vi kan diskutera det.

Anf. 63 JAKOB FORSSMED (KD) replik:
Herr talman! Jag vill tacka Mats Persson för svaret och för inbjudan att försöka göra någonting åt detta.

Jag noterar dock att regeringen och januaripartierna nu ska ta fram en ny proposition, och än så länge har ni inte aviserat att ni tänker göra några regelföränd- ringar över huvud taget utöver höjd permitteringsgrad. Det är djupt olyckligt i det här läget. Det riskerar att leda till fler uppsägningar än nödvändigt.

När det gäller systemet för dem som inte har kollektivavtal tycker jag att man ska ha det, men en kris är inte tiden för att hamra in den spiken ordentligt. Det här handlar om att försöka rädda jobb och att inte förstöra de företagens framtidsmöjligheter. Kan Mats Persson säga något ytterligare om vad han eller regeringen är beredda att göra? Jag tror att det vore välkommet för företagen.

Situationen är märklig. Om de hade suttit i två olika byggnader hade flexibiliteten varit enormt mycket större än om de sitter tillsammans i ett kontorslandskap. Det här är en konstighet som finns i lagstiftningen.

Anf. 64 MATS PERSSON (L) replik:
Herr talman! Detta system är väldigt bra och används av väldigt många. Systemet används av fler än vad vi hade trott och kunnat drömma om. Det är väldigt bra eftersom det visar att det fungerar.
Nu gör vi det ännu mer generöst och sänker därmed kostnaderna för företagen ännu mer. För ett normalföretag i Sverige med anställda med medellön handlar det om en halverad kostnad mot i dag. Jag tror att det kommer att innebära att ännu fler företag kommer att använda sig av detta. Det vore väldigt bra.

Detta bygger som sagt på en trepartsöverenskommelse mellan politiken och arbetsmarknadens parter. Det måste man respektera. Men vi måste vara beredda att diskutera alla förändringar man kan göra som gör att det hela anpassas mer efter hur dagens situation ser ut. Vi får se var det landar.

Anf. 65 KAROLINA SKOG (MP):
Herr talman! Coronakrisen har slagit till i hela världen. Människors liv, hälsa och ekonomi står på spel. Vi står inför en situation som ingen av oss någonsin har upplevt. I Sverige är de ekonomiska konsekvenserna mycket stora. Varslen har ökat i rekordtakt, och många företag har snabbt i stort sett mist hela sin in- täkt. Människor har över en natt blivit av med sin för- sörjning, och småföretag har sett sina livsverk gå förlorade.

Herr talman! Drastiska tider kräver drastiska åtgär- der. Regeringen har inte stått handfallen. Från dag ett har vi varit glasklara. I arbetet med att säkra sjukvården och begränsa smittspridningen får pengar aldrig vara en begränsande faktor. Kommuner och regioner kommer att ersättas för de vårdkostnader som viruset för med sig. Stora räddningspaket har tagits fram. De ger företag förutsättningar att ta sig igenom krisen. Fler människor får sin ekonomi säkrad genom en utvidgad och utökad a-kassa. Korttidspermitteringar, sänkta arbetsgivaravgifter, stöd till småföretagare, fler utbildningsplatser och satsningar på gröna jobb är några av alla de åtgärder som har vidtagits för att lindra krisens effekter för den enskilda människan.

Herr talman! Den trygghet som en stark välfärd innebär har sällan varit lika tydlig som i dessa dagar. Vår sjukvård och omsorg är ingenting utan alla de människor som arbetar där. Med rätta hyllar vi nu dem som sliter dag och natt för att rädda liv och lindra smärta. Men när krisen är över är det inte med applåder som vi ska visa vår tacksamhet. Det gör vi i stället genom att målmedvetet och långsiktigt arbeta för att ge dem bättre arbetsvillkor och fler kollegor. Vi har länge känt till att kvinnor sliter ut sig i vården och omsorgen. Det är yrken med låga löner och dåliga arbetsvillkor. Vi har vetat att en hög personalomsättning innebär brister i kvaliteten. När vi blickar framåt måste vi dra lärdom av de sprickor som pandemin har blottat.

De pengar som nu kommer landets kommuner och regioner till del ska säkra välfärden så att den finns på plats för oss alla, inte bara för att vi ska klara oss genom krisen utan för en lång tid framöver. Denna långsiktighet är viktig, och det är bra att vi nu kan ge besked att kommuner och regioner får pengar både här och nu och kommande år.

Förutom välfärden finns det ännu en sektor som får långsiktiga besked, nämligen medierna. Vi höjer mediestödet för en framtid där lokaltidningar även i fortsättningen ska ställa makthavare till svars.

Herr talman! Det kommer en tid efter detta. Det blir en tid då ekonomin ska byggas upp, då nya jobb ska säkras och då beredskapen för framtida kriser ska byggas upp. Världen efter corona kommer inte att vara densamma. Det är upp till oss att se till att den blir bättre. När vi hjälps åt kan vi förändra samhället i grun- den. Den ekonomiska krisen behöver mötas med politik för hopp och framtidstro. Med gröna investeringar ska vi minska utsläppen, skapa nya arbetstillfällen och ge alla en möjlighet att vara med i den nödvändiga om- ställningen. Detta görs med en politik som utjämnar klyftor och ger varje barn rätt förutsättningar att växa upp till trygga vuxna.

Det kommer att komma en tid efter krisen. Men vi vet att det kommer att ta tid och kräva mycket av var och en. Mitt i det svåra är solidariteten i vårt land hoppingivande. Det gäller barnbarnet som ringer till mormor en extra gång, vårdstudenterna som direkt anmälde sig för att gå in i vården och de som handlar åt det äldre paret i

våningen under. När det väl gäller visar sig Sverige från sin allra bästa sida.

Anf. 66 JAKOB FORSSMED (KD) replik:
Herr talman! Tack, Karolina Skog! Det är alltid in- tressant att lyssna på dig, tycker jag. Du målade upp en fin vision på slutet. Jag tror att många kan dela den och känna att vi tillsammans kan arbeta för den. Jag tycker också att vi har gjort det i många avseenden. Regeringen har gjort en hel del. Mycket har varit bra, viktigt och nödvändigt i krisen. Det gäller inte minst att man har tillfört resurser till vård och omsorg, så att man där känner att det finns resurser att plocka fram för att göra det som just nu är nödvändigt.

Jag har en specifik fråga. Det handlar om att rege- ringen framhärdar i att företag för att kunna få korttidspermitteringsstöd av det offentliga ska säga upp sina tillfälligt anställda personer, såsom konsulter, pro- vanställda och visstidsanställda. På så vis ställs anställda mot anställda.

Jag har försökt få argument för varför detta är en rimlig ordning. Jag har fått lite olika. Ett har varit att det bara är Kristdemokraterna som tycker detta. Detta sas dock inte av Karolina Skog utan av någon annan. Jag har då svarat att även Konjunkturinstitutet, i stort sett alla europeiska länder och OECD tycker så här. I dag fick jag höra argumentet att jag förespråkar ett nytt förhållningssätt till korttidspermitteringar där även tillfälligt anställda ska inkluderas eller i varje fall inte tvingas att sägas upp.

Detta förhållningssätt fanns redan i utredningen från 2012 och senare även i den proposition som lades fram 2014. Man hade kunnat välja att utgå från den och skruva upp permitteringsgraden i den lagstiftning som är vilande och som är tänkt att användas i en djup lågkonjunktur. Nu valde regeringen att arbeta med en an- nan lagstiftning som är mer anpassad för ett normalt konjunkturläge och har gjort vissa justeringar i denna lagstiftning för att anpassa den efter krisen.

Min fråga kvarstår. Varför är det så viktigt att i en djup lågkonjunktur tvinga företag att säga upp personal för att kunna få del av offentligt stöd?

Anf. 67 KAROLINA SKOG (MP) replik:
Herr talman! Jag vill börja med att tacka Jakob Forssmed och de andra kollegorna i finansutskottet för det otroligt konstruktiva arbete som vi gör där. Jag vill specifikt tacka Jakob Forssmed för att han med en så- dan skärpa granskar de förslag som vi lägger fram.

Sanningen att säga har förslagen till stora delar ta- gits fram i mycket högre takt än den vi brukar ha. Det har inte remitterats som brukligt är. Det har heller inte beretts och gnuggats som brukligt är. Det blir därför ett stort ansvar för utskottets ledamöter att läsa noga, ställa kritiska frågor och ställa oss mot väggen. Det har Jakob Forssmed gjort. Denna fråga är viktig. Det är en brist som är värd att titta på och diskutera vidare framöver.

När krisen började och när vi började förstå att det gick illa för svenska företag var det viktigt att vara snabb. Regeringen valde då att gå fram med ett regelverk för korttidspermitteringar som just var anpassat för en hög ersättningsnivå för en snabbare kris och få ut detta snabbt. Nu behöver vi titta framåt och försöka förstå hur krisen kommer att se ut. Kommer den att pågå under lång tid? Det kan ge

anledning att omvär- dera saker. Jag hoppas att vi kan fortsätta att diskutera detta i utskottet i samma konstruktiva anda som vi hit- tills har gjort.

Anf. 68 JAKOB FORSSMED (KD) replik:
Herr talman! Det är bra att Karolina Skog är beredd att diskutera detta. Jag har påtalat detta i veckor. I går stod januaripartierna på en pressträff och sa att de skulle ta fram ny lagstiftning. Beskedet kom: De här reglerna blir kvar. När jag pratade med statsministern om detta stod han här och sa: Vi är beredda att se över alla regler.

Uppenbarligen finns det skäl till att den här regeln inte kan pausas under 2020, skäl som ingen har lyckats presentera i den här kammaren. Någon gång måste man göra det om man väljer att ha kvar en regel som faktiskt driver människor ut i arbetslöshet. Jag har pekat på företagsexempel efter företagsexempel där man nu säger upp tillfälligt anställda. Regeringen har själv motiverat förändringarna i a-kassan med att det just är de tillfälligt anställda som drivs ut först i arbetslöshet. Skadan är delvis redan skedd, men ni kan delvis re- parera den, eller i varje fall prestera ett argument för varför den här regeln är viktig att ha kvar.

Anf. 69 KAROLINA SKOG (MP) replik:
Herr talman! Jakob Forssmed har rätt i att vi har presenterat förändringar av korttidspermittering. Det är många som granskar det här regelverket och föreslår förbättringar. Vad jag har hört har det varit oerhört tydligt från företrädare för mindre företag runt om i Sverige att de har sagt att det viktigaste för dem är att få upp permitterings- graden. De har angett det som prio ett, och det har varit styrande för arbetet som har gjorts. Man har gjort den förändringen. Det handlar om att ha örat mot marken. Det betyder inte att vi stänger dörren till alla andra förändringar. Men jag tycker att det var en klok sak att genomföra den förändringen, eftersom så många mindre företag säger att det är detta de behöver här och nu. Vi kunde presentera det i veckan. Jag tycker att det var en bra prioritering.

Debatten med anledning av vårpropositionens avlämnande var härmed avslutad.

Partimotion V043 Motion till riksdagen 2019/20:3605 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) med anledning av prop. 2019/20:100 2020 års ekonomiska vårproposition. Tillsammans genom krisen

Motion 2019/20:3605 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V)
Motion till riksdagen 2019/20:3605 av Jonas Sjöstedt m.fl. V med anledning av prop. 2019/20:100 2020 års ekonomiska vårproposition. Tillsammans genom krisen

Innehållsförteckning Innehållsförteckning 1Sammanfattning 2Förslag till riksdagsbeslut 3Covid-19 4Det ekonomiska läget 5Regeringens åtgärder mot coronakrisen
2020-04-30
Motion 2019/20:3605 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) (pdf, 333 kB)

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning 1
1 Sammanfattning 3
2 Förslag till riksdagsbeslut 7
3 Covid-19 7
4 Det ekonomiska läget 8
5 Regeringens åtgärder mot coronakrisen 10
6 Riktlinjer för den ekonomiska politiken 12

7 Vänsterpartiets förslag på ytterligare åtgärder 15
7.1 Värna välfärden – tillskott till kommunsektorn 16
7.2 Inrätta en företagsakut 17
7.3 Stärk sjukvården 19
7.3.1 Tillfälligt öka antalet anställda inom vården 20
7.3.2 Bättre samordning av vårdens resurser 20
7.4 Insatser mot smittspridning i äldreomsorgen 21
7.4.1 Stöd till företag att producera den skyddsutrustning välfärden behöver 22
7.4.2 Taxiresor för anställda inom vården och äldreomsorgen 22
7.5 Gör det lättare att få försörjningsstöd 22
7.6 Statlig hyresfond 23
7.7 Lunchpeng 24
7.8 Uppsagda lokalvårdare mot smittspridning 24
7.9 Pausa rehabkedjan 24
7.10 Dagersättningar 26
7.11 Coronakrisens påverkan på migrationspolitiken 27
7.12 Rädda kulturlivet 28
7.13 Ökat stöd till hemlösa 29
7.14 Trångboddhet 29
7.15 Utbildningssatsning för att lyfta Sverige o välfärden ur krisen 30
7.16 Sommarpaket för hemester 30
7.17 Företagspaket 33

7.18 Stöd till civilsamhället 33
7.19 Coronakrisen och internationell solidaritet 34
7.20 Förstärkningar av sjöfart och järnväg 35
7.20.1 Tidigarelägg järnvägsunderhåll 36
7.20.2 Slopad banavgift för tågföretagen under 2020 36
7.20.3 Tillfälligt slopade farledsavgifter 36
7.20.4 Fullt sjöfartsstöd 37
7.20.5 Flexibel investeringspott för hållbara godstransportlösningar 37
7.20.6 Statlig finansiering av ERTMS-ombordutrustning 37
7.20.7 Utbildningssatsning järnväg och sjöfart 38
7.21 Ekonomiska stimulanser med anledning av coronapandemin 38
7.21.1 Genomför försök med regionala center för beredskapslivsmedel 38
7.21.2 Öka investeringarna i nattågsfordon 39
7.21.3 Stöd för bredband till landsbygden och bredbandsutbyggnad 40
7.21.4 Tidigarelägga investeringar Inlandsbanan 40
7.21.5 Stimulans för fler hyresrätter nu 41
7.21.6 Digitalisering i större skala hos kulturarvsinstitutioner 41
7.21.7 Verkställ planer för ett fossilfritt Sverige 41
7.22 Slopat karensavdrag 42
7.23 Krissjukpenning för timanställda 43
7.24 Arbetsförmedlingen 44
7.25 Ge personalen chans att rädda nedläggningshotade företag 45
7.26 Stöd för lanthandeln/gränshandeln 45
7.27 Mer tillgängliga stödlinjer för de som behöver någon att prata med 47

8 Investeringsplan för framtiden 48
8.1 Energiomställning m.m. 49
8.2 Bostäder och byggande 49
8.3 Offentliga lokaler 50
8.4 Infrastruktur 51
9 Skattepolitik efter krisen 52
Bilaga 1 Tabell 1 Vänsterpartiets satsningar i vårbudgeten 2020 54

1 Sammanfattning

Utbrottet av coronapandemin har förändrat många människors liv och runtom i hela världen brottas såväl enskilda individer som beslutsfattare med olika utmaningar.

Sjukvården och andra samhällsviktiga instanser gör sitt yttersta för att rädda liv och se till att samhället fungerar. För många är detta en orolig tid. Vi oroas över nära och kära som är i riskgrupperna och sörjer de som nu mister livet. Vi oroas över att förlora jobbet eller att inte kunna betala hyran i arbetslöshetens spår. Vi vet inte när det kommer ta slut eller hur tillvaron kommer att vara när det väl är över.

Ett robust samhälle med en stark välfärd som garanterar ekonomisk trygghet vid sjukdom och arbetslöshet, med en välfungerande och välfinansierad sjukvård och äldreomsorg är bättre rustat att möta såväl de direkta som de indirekta konsekvensernaav coronavirusets spridning. Sverige är bättre rustat än många andra länder. De senaste årtiondenas nedskärningar i välfärden och nedmonteringen av trygghetssystemen har dock försämrat våra förutsättningar avsevärt.

Vänsterpartiet vill vända den utvecklingen. Vi vill bygga ett starkare samhälle som klarar av att ta hand om sina invånare oavsett om krisen är global och drabbar oss alla eller om den är personlig och bara drabbar dig.

Denna motion är Vänsterpartiets svar så här långt på krisen. I motionen presenterar vi vad som behöver göras utöver det som regeringen har gjort.

Vänsterpartiet står i huvudsak bakom de insatser regeringen hittills har presenterat och har även varit delaktiga i att förbättra dem.

Regeringens åtgärder med anledning av coronakrisen består dels av förslag för att hantera smittspridningen och hälsoeffekterna av viruset, dels av åtgärder för att motverka de ekonomiska effekterna när stora delar av ekonomin stängs ner. Totalt sett så efterfrågar dock Vänsterpartiet ett mer balanserat svar på den ekonomiska krisen.

Företagen har fått stora omfattande stöd och mer förväntas komma samtidigt som sjukvården, äldreomsorgen och arbetsförmedlingen går på knäna p.g.a. otillräckliga resurser. Krispolitiken får inte bidra till ökade klyftor utan bör utformas så att den bidrar till ett mer robust och starkare samhälle.

Den ekonomiska krisen slår också hårt mot landets kommuner och regioner, dels i form av fallande skatteunderlag, dels i form av stigande kostnader. Regeringen planerar i praktiken för stora nedskärningar och skjuter inte till de pengar som behövs.

Regeringens egna siffror visar att det fattas 15 miljarder kronor i år för att klara av de kostnadsökningar som följer av den demografiska utvecklingen. Motsvarande siffra för 2021 är hela 30 miljarder. De anställda som nu sliter hårt inom välfärden, i vård, omsorg, förskola och skola, ska inte behöva mötas av ytterligare nedskärningar när coronakrisen är över. Vänsterpartiet anser att de i stället bör tackas med bättre arbetsvillkor, fler kollegor, högre löner och bättre arbetsmiljö. Det bedömer vi att det finns ett stort folkligt stöd för. Vänsterpartiet föreslår därför att kommunsektorn tillförs 25 miljarder kronor i år i form av generella statsbidrag.

Stora ansträngningar måste också göras inom ramen för arbetsmarknads- och utbildningspolitiken när många nu förlorar sina jobb. Arbetsmarknadspolitiken bör inriktas mot bristyrken. Sjukvården och äldreomsorgen står inför mycket stora rekryteringsbehov den närmaste tiden, många av de som nu förlorar jobben bör beredas tillfälle till utbildning för yrken inom dessa sektorer. Den planerade privatiseringen av stora delar av arbetsmarknadspolitiken måste stoppas.

För att möta behoven av personal och omskolning föreslår Vänsterpartiet bl.a. en utbildningssatsning på totalt 4,3 miljarder kronor för vård- och omsorgspersonal, åtgärder för att tillfälligt kunna öka antalet anställda i vården, samt en pott för uppsagda lokalvårdare som kan avlasta befintlig personal och stärka insatserna för att minska smittspridning i offentlig verksamhet. Vidare föreslår vi en ökning om 2 miljarder kronor till Arbetsförmedlingens anslag, detta för att ge Arbetsförmedlingen förutsättningar att kunna hantera den snabbt stigande arbetslösheten och erbjuda de arbetslösa stöd ochutbildning.

Flera av dem som sliter inom framförallt äldreomsorgen är timanställda. För att minska risken för spridning av coronaviruset uppmanas alla att stanna hemma vid minsta sjukdomssymptom.

Därmed är det extra viktigt att det finns ett ekonomiskt skydd för de som av denna anledning inte kan arbeta. Vi vill därför att det inrättas en tillfällig sjukpenning för de timanställda som idag inte har rätt till sjuklön. Vi avsätter 430 miljoner kronor för att möjliggöra detta. Vi vill även att karensavdraget slopas permanent.

Sommaren 2020 kommer inte att bli som vanliga somrar. Fler än vanligt kommer att spendera sin semester i Sverige och i sitt närområde. I många fall med en betydligt mindre semesterkassa än i normala fall. Det finns dock mycket att upptäcka och uppleva i Sverige och i närområdet, men också mycket vi kan göra för att sommaren och

semestern ska bli ännu bättre samtidigt som vi skapar fler välbehövliga anställningstillfällen samt ger stöd till förenings- och kulturlivet.

För att ge alla förutsättningar för en fin och upplevelserik sommar föreslår Vänsterpartiet ett omfångsrikt sommarpaket för hemester om 1,3 miljarder kronor.

Det organiserade civilsamhället spelar en viktig roll både för enskilda personer och för samhället i stort. Coronakrisen riskerar att påverka civilsamhället mycket negativt ekonomiskt sett, varmed Vänsterpartiet anser att civilsamhällsorganisationerna bör få behålla sina bidrag och anslag trots inställd och försenad verksamhet, samt att de tillförs 500 miljoner kronor som ett akut krisstöd.

För företagen så inrättar vi en företagsakut samt har tagit fram ett företagspaket som bl.a. innebär att småföretag räntefritt ska kunna låna pengar via Almi. För att inga gymnasielever ska behöva gå hungriga föreslår Vänsterpartiet att studiebidraget för landets gymnasieelever höjs med 700 kronor per månad under tiden gymnasieskolorna är stängda. Det utökade studiebidraget bör betalas ut retroaktivt för den period som gymnasierna är stängda. Vänsterpartiet avsätter 747 miljoner kronor för detta ändamål.

Sveriges offentliga finanser är mycket starka. Regeringen bör utnyttja detta fullt ut för att rädda företag, hålla uppe sysselsättningen och investera för framtiden. Vi behöver investera i grön omställning, infrastruktur, energieffektivisering och ny teknik för attställa om ekonomin i en mer klimatvänlig riktning. Vänsterpartiet presenterar i denna motion ramarna för hur ett sådant investeringsprogram bör se ut.

Vänsterpartiet föreslår även en rad olika investeringar och ekonomiska stimulanser på kort sikt, det handlar bl.a. om att öka investeringarna i nattågsfordon, tidigarelägga investeringar i inlandsbanan, stimulans för byggande av hyresrätter samt verkställa planerna för ett fossilfritt Sverige.

Vänsterpartiet tycker att det är hög tid att inleda en diskussion om hur krisens bördor ska fördelas och betalas. Företag och kapitalägare, de som främst varit föremål för de olika stödpaketen, måste i större utsträckning vara med och betala för välfärden och de investeringar som måste göras. Sverige har det minst omfördelande skattesystemet bland EU:s kärnländer. Den främsta förklaringen till detta är våra obefintliga eller mycket låga skatter på förmögenheter, fastigheter, arv och gåvor samt kapitalinkomster.

För att få ett samhälle som håller ihop och för att finansiera de stora resurstillskott som välfärden behöver och de investeringar som den gröna omställningen kräver behöver dessa skatter återinföras och höjas. Genom höjda skatter omfördelar vi privat konsumtion till offentlig konsumtion. På så sätt omfördelar vi också makt och resurser och ökar det gemensammas del av ekonomin. För att uppnå ett jämlikt samhälle krävs en radikal omläggning av skattepolitiken.

2 Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen godkänner förslaget till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (avsnitt 6-9 i motionen).

3 Covid-19

Utbrottet av covid-19 har präglat allt från nyhetsrapportering till arbete och vardagsliv under våren 2020. Coronapandemin har inneburit en drastisk och omvälvande förändring av tillvaron för de allra flesta människor. Runtom i världen har olika insatser gjorts för att förhindra och stoppa virusets framfart och spridning, samtidigt somsjukvården kämpar med att vårda patienter som blivit svårt sjuka i covid-19.

Hur länge coronaviruset kommer fortsätta att utgöra ett hot mot liv och hälsa samt hindra oss från att leva våra normala liv vet vi ännu inte. Inte heller vet vi hur livet kommer att se ut när krisen är förbi. Det vi vet är att denna kris, precis som alla andrakriser, drabbar de mest utsatta allra hårdast. Äldre och de med sviktande hälsa löper störst risk att mista livet. De med små eller inga marginaler drabbas hårdast när arbete och inkomst försvinner. De som inte kan jobba hemifrån löper störst risk att smittas.

Vi måste göra allt vad vi kan för att förhindra smittspridning till riskgrupperna. I dessa tider är vi många som är oroliga för de vi älskar, för nära och kära i riskgrupper,vi undrar när vi ska få träffa dem, vi oroar oss över hur många som ska förlora jobbet och hur det ska gå för vår egen ekonomi och för samhället i stort. Den oron och rädslan delar vi med resten av världens befolkning.

En annan aspekt av spridningen av coronaviruset, dess samhällseffekter och konsekvensen av att allt fler är hemma med ett begränsat umgänge, är att kvinnor och barn som lever med våldsamma män riskerar att drabbas hårt. Isolering och ekonomiskkris kan trigga våldet, samtidigt som det är känt sedan tidigare att våld mot kvinnor och barn vanligtvis eskalerar under semestertider och sammanhängande ledigheter, som jul-och nyårshelgerna, när mycket tid spenderas i hemmet. Kvinnor och barn som utsättsför mäns våld måste få stöd både från det offentliga och från särskilda specialist-verksamheter.

Olika samhällsmodeller möter kriser på olika sätt. Ett robust samhälle med en stark välfärd som garanterar ekonomisk trygghet vid sjukdom och arbetslöshet, med en välfungerande och välfinansierad sjukvård och äldreomsorg är bättre rustat att möta såväl de direkta som de indirekta konsekvenserna av coronavirusets spridning. Sverige är bättre rustat än många andra länder.

De senaste årtiondenas nedskärningar i välfärden och nedmonteringen av trygghetssystemen har dock försämrat våra förutsättningar avsevärt.

Vänsterpartiet vill vända den utvecklingen. Vi vill bygga ett starkare samhälle som klarar av att ta hand om sina invånare oavsett om krisen är global och drabbar oss alla eller om den är personlig och bara drabbar dig.

4 Det ekonomiska läget

Spridningen av coronaviruset och de smittskyddsåtgärder som vidtas leder till mycket stora negativa ekonomiska effekter på såväl ekonomins utbuds- som efterfrågesida, i Sverige och i omvärlden.

Många länder har stängt ner stora delar av ekonomin och infört kraftiga reserestriktioner för såväl varor som personer. Detta leder till enorma produktionsstörningar när globala leverenskedjor stannar av. Än värre drabbas den inhemska tjänstesektorn. I syfte att hindra

smittspridningen stannar folk hemma, går inte på restauranger eller handlar i butiker. Stora delar av världens ekonomier har mer eller mindre stått stilla under flera veckor. Detta har resulterat i en kraftig ökning av antalet varsel och av antalet arbetslösa. Den ekonomiska aktiviteten begränsas alltså både av minskad efterfrågan och begränsningar i produktionsförmågan.

Det är i dagsläget mycket svårt att veta hur pandemin kommer att utvecklas. Detta leder till stor osäkerhet bland företag och konsumenter, vilket minskar den ekonomiska aktiviteten ytterligare.

BNP beräknas falla med ca 6 procent under det andra kvartalet. Det blir det kraftigaste fallet som någonsin uppmätts. I vårpropositionen räknar regeringen med ett BNP-fall på 4 procent. Antalet varsel ligger på rekordnivåer (se figur 1 nedan). Hittills är det främst arbetsgivare inom de privata tjänstebranscherna som varslat personal, men risken är uppenbar att varslen sprider sig till tillverkningsindustrin.

Figur 1 Antal varsel
Tusentals personer, månadsvärden

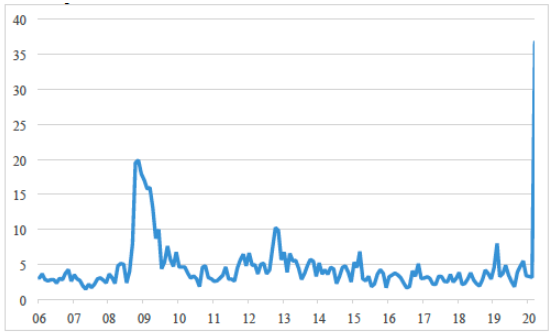

Källa: Konjunkturinstitutet

Konjunkturinstitutets barometerindikator, som sammanfattar stämningsläget från både företag och hushåll, föll med hela 34 enheter från 92,5 i mars till 58,6 i april. Fallet under april är det största som någonsin har observerats. Nedgången är särskilt kraftig inom tjänstesektorn, tillverkningsindustrin och detaljhandeln medan verksamheterna inom bygg- och anläggning än så länge står emot förhållandevis väl.

Figur 2 Barometerindikatorn
Index medelvärde = 100

Källa: Konjunkturinstitutet

I vårpropositionens ekonomiska huvudscenario beräknas arbetslösheten stiga till 9 procent i år på årsbasis. I ett alternativt scenario, där krisen blir djupare och mer långvarig, stiger arbetslösheten till hela 13,5 procent i år.

Världens regeringar och centralbanker har svarat på krisen med stora likviditetsprogram, sänkta räntor och finanspolitiska stimulanser. Regeringens olika krisåtgärder beräknas försvaga de offentliga

finanserna med ca 100 miljarder kronor under 2020.1 Förutom kostnaderna för dessa åtgärder försvagas de offentliga finanserna av det svaga konjunkturläget. De offentliga finansernas underskott beräknas motsvara 3,8 procent av BNP under 2020.

På en presskonferens den 24 april redogjorde finansminister Magdalena Andersson för Finansdepartementets uppdaterade makroekonomiska bedömning. Finansdepartementets huvudscenario är nu att ekonomin utvecklas någonstansmittemellan vårpropositionens basscenario och det alternativa sämre scenariot. Detta skulle i sådana fall resultera i ett BNP-fall på ca 7 procent, en arbetslöshet på omkring 11 procent och ett underskott i de offentliga finanserna på ca 6,5 procent i år.

5 Regeringens åtgärder mot coronakrisen

Varje år insjuknar människor i olika virussjukdomar. Det saknas vaccin och medicin mot många av dem. Den pågående coronapandemin har drabbat hela världen hårt medan andra virus, som t.ex. zika och ebola, ofta drabbar fattigare regioner. Forskning för att fåfram vaccin och antivirala medel är därför viktig för att motverka mänskligt lidande.

1 Denna siffra är i skrivande stund uppreviderad till 130 miljarder kronor. Den kommer dessutom att öka ytterligare då det planeras för nya åtgärder.

Regeringens satsning på forskning om covid-19 är välbehövlig men virusforskningen behöver vara vidare för att även kunna motverka andra virussjukdomar. Vänsterpartiet bedömer att det kan finnas behov av att tillskjuta ytterligare medel framöver tillforskningen.

Regeringens åtgärder med anledning av coronakrisen består dels av förslag för att hantera smittspridningen och hälsoeffekterna av viruset, dels av åtgärder för att motverka de ekonomiska effekterna när stora delar av ekonomin stängs ner.

Åtgärderna för att hindra smittspridningen handlar främst om allmänna råd från Folkhälsomyndigheten om social distansering och isolering av personer som tillhör riskgrupper. Folkhälsomyndigheten har också fått i uppdrag att starta och koordinera arbetet med utökad provtagning av covid-19. Socialstyrelsen har utsetts till nationell inköpscentral för sjukvårdsmaterial, skyddsutrustning och viss medicinskteknisk utrustning. Regeringen har också fattat beslut om att ersätta regionerna för de extra vårdkostnader som coronaviruset medför. Vidare har regeringen slopat det s.k. karensavdraget i sjukförsäkringen och ersatt det med ett schablonbelopp på 700 kronor samt tagit bort kravet på läkarintyg under sjuklöneperioden.

De ekonomiska åtgärderna som regeringen, riksdagen och myndigheter vidtagit kan grovt sett delas in i tre kategorier: (i) förslag för att stärka företagens likviditet, (ii) förslag för att sänka företagens kostnader och (iii) förslag för att hjälpa individer som drabbas av den ekonomiska krisen. För att stärka likviditeten på de finansiella marknaderna har Riksbanken annonserat utökade köp av värdepapper för 300 miljarder kronor under 2020 samt breddat innehavet till att, förutom statsobligationer, också kunna köpa bostadsobligationer samt företagscertifikat. Riksbanken har också inrättaten kreditfacilitet på 500 miljarder kronor under två år för banker som ökar sin utlåning till företag och hushåll. Riksgäldskontoret får ingå kreditgarantiavtal motsvarande 100 miljarder kronor med banker om lån till företag. Regeringen har också utökat kapaciteten hos flera andra statliga aktörer, som t.ex. Almi, Svensk Exportkredit och Exportkredit-

nämnden, i syfte att underlätta företagens kreditförsörjning. Till detta ska också läggas riksdagens beslut om en tillfällig skattekredit på moms, preliminärskatt för anställda och arbetsgivaravgifter.

För att tillfälligt sänka företagens kostnader har regering och riksdag lagt och beslutat om en rad olika åtgärder. Det viktigaste förslaget här är att regeringen har tidigarelagt implementeringen av korttidspermittering och ökat subventionsgraden under 2020. Korttidsarbete innebär att arbetstagare går ner i arbetstid samtidigt somstaten ersätter en viss del av lönebortfallet. Regeringen föreslår också en tillfällig rabatt för fasta hyreskostnader inom vissa särskilt utsatta branscher som hotell, restauranger, sällanköpshandel m.fl. Vidare tar staten över sjuklöneansvaret från företagen under april och maj.

Riksdagen har också beslutat om sänkta socialavgifter mellan 1 mars och 30 juni 2020. Beslutet innebär att företagen endast behöver betala ålderspensionsavgiften.

Nedsättningen ska gälla för upp till 30 anställda och på den del av lönesumman för den anställde som inte överstiger 25 000 kronor per månad. Vårändringsbudgeten innehåller flera olika förslag inom arbetsmarknads- och utbildningspolitiken. Regeringen skalar upp och avsätter mer pengar för tidigaarbetsmarknadspolitiska insatser som bl.a. extratjänster, arbetsmarknadsutbildningar på distans och gröna jobb. Inom utbildningspolitiken tillförs yrkesvux, högskolan, folkhögskolorna och YH mer pengar och platser. A-kassan har stärkts genom höjda golv och tak och genom att arbets- och medlemsvillkoren har sänkts.
Vänsterpartiet har påverkat utformningen av flera av regeringens förslag inom ramen för behandlingen av förslagen i Finansutskottet. Vi fick till stånd att de företag som använder sig av korttidsarbeten och kreditgarantierna inte samtidigt ska få göra aktieutdelningar samt att det s.k. familjemedlemsundantaget tillfälligt slopas i syfte att underlätta för små familjeföretag. Vänsterpartiet var också med och förhandlade nedräntan på förslaget om anstånd med inbetalning av skatt för företagen.

Vänsterpartiet efterfrågar ett mer balanserat svar på den ekonomiska krisen.

Företagen har fått stora omfattande stöd och mer förväntas komma samtidigt som personalen inom sjukvården, äldreomsorgen och Arbetsförmedlingen går på knäna p.g.a. otillräckliga resurser.

Krispolitiken får inte bidra till ökade klyftor utan bör utformas så att den bidrar till ett mer robust och starkare samhälle.

6 Riktlinjer för den ekonomiska politiken

Världens regeringar och centralbanker har svarat på krisen med stora likviditetsprogram och ekonomiska stimulanser, vilket är bra och helt nödvändigt. Sveriges offentliga finanser är mycket starka. Regeringen bör utnyttja detta fullt ut för att rädda företag, hålla uppe sysselsättningen och investera för framtiden. I det rådande läget är dock nyttan med breda efterfrågestimulanser till hushållen begränsad.

Den vikande efterfrågan beror inte på att hushållens finanser generellt sett är svaga, utan snarare på
ändrat beteende i spåren av de åtgärder som införts för att förhindra smittspridningen.

Huvudproblemet är att företagens inkomster rasar när stora delar av samhället och omvärlden mer eller mindre är nedstängda. Då måste fokus vara att hålla livskraftiga företag levande till dess att smittspridningen minskar och ekonomierna öppnar upp igen.

De anställda i dessa företag sitter på avgörande kompetens som annas riskerar att gå förlorad.

Vänsterpartiet bedömer att regeringens åtgärder i detta avseende i form av likviditetsstöd, permitteringslöner, hyresstöd m.m. i huvudsak är väl avvägda. Vi avvisar dock regeringens generella nedsättning av socialavgifterna. Förslaget innebär en oproportionerlig och ineffektiv överföring av pengar till alla företagsägare. Även om ekonomin nu faller brant finns det många företag som går relativt bra, inom t.ex. dagligvaruhandeln och techsektorn. Det bör också framhållas att företagen har ett eget ansvar att stärka sina balansräkningar när ekonomin går bra. Detta har dock företagen i stor utsträckning underlåtit att göra.

I stället har många företag drivits med låg soliditet och maximerad aktieutdelning. Vi har fått en ordning där risker och förluster socialiseras samtidigt som vinsterna förblir privata. Det är ett orimligt system. Vinster brukar ju ses som kompensation för risk. Då blir det märkligt om staten tar hela risken samtidigt som ägarna behåller hela vinsten.

Regeringens åtgärder kan också visa sig vara otillräckliga. Vi menar att det inte gåratt utesluta att staten kan behöva gå in med rena kapitaltillskott för att rädda vissa strategiskt viktiga företag. Vi anser att den typen av insatser behöver förberedas redan nu. Därför föreslår vi att en krismyndighet inrättas för att hantera det stöd som företagen kan behöva. Men innan staten går in med pengar behöver såväl aktie- som skuldägarnas kapital användas. Vid kapitaltillskott ska staten få ägande eller inflytande på annat sätt som står i proportion till kapitaltillskottet. Vi kommer inte att kunna rädda alla företag, vissa kommer att försvinna i krisen. Men vi bör rädda stora livskraftiga företag som är väsentliga för landets och olika regioners ekonomi, företag som har en strategiskt viktig roll i samhället.

Den ekonomiska krisen slår också hårt mot landets kommuner och regioner, dels i form av fallande skatteunderlag, dels i form av stigande kostnader. Här bör staten ta ett större ansvar för att förhindra uppsägningar och för att kommuner och regioner ska kunna upprätthålla en god kvalitet i välfärden. Människor måste kunna garanteras en fungerande välfärd. Redan innan krisen hade kommunsektorn stora ekonomiska bekymmer, som främst handlar om den demografiska utvecklingen med en växande andel äldre och fler elever i grundskolan.

Den ekonomiska vårpropositionen är i detta avseende en dyster läsning. Regeringens egna siffror visar att det fattas 15 miljarder kronor i år för att klara av de kostnadsökningar som följer av den demografiska utvecklingen. Motsvarande siffra för 2021 är hela 30 miljarder. Detta är chockerande siffror och kommer att medföra stora nedskärningar i en redan skör och underbemannad välfärd.

Vänsterpartiet föreslår att kommunsektorn tillförs 25 miljarder kronor i år i form av generella statsbidrag.

Stora ansträngningar måste också göras inom ramen för arbetsmarknads- och utbildningspolitiken när många nu förlorar sina jobb. Arbetsmarknadspolitiken bör inriktas mot bristyrken. Sjukvården

och äldreomsorgen står inför mycket stora rekryteringsbehov den närmaste tiden, många av de som nu förlorar jobben bör beredas tillfälle till utbildning för yrken inom dessa sektorer. Den planerade privatiseringen av stora delar av arbetsmarknadspolitiken måste stoppas.

Trycket på Arbetsförmedlingen ökar nu rejält i takt med stigande arbetslöshet. Då måste Arbetsförmedlingen ges tillräckliga resurser för att kunna klara av sitt arbete. Efter påtryckningar från Vänsterpartiet tillförs Arbetsförmedlingen mer pengar i vårändringsbudgeten, men tillskottet på 330 miljoner kronor räcker inte för att kunna verkställa beslutet om att öppna upp de nedlagda kontoren och ännu mindre för att klara av den ökade mängden arbetslösa i krisens spår. Det innebär att Arbetsförmedlingen kommer att vara kraftigt underbemannad i ett läge då den svenska ekonomin är i fritt fall. Detta är minst sagt olyckligt och regeringens politik på området kommer att förvärra krisen.

Coronakrisen har visat hur skört samhällets motståndskraft är på många områden. År av skattesänkningar har dränerat välfärden på resurser. Krisen har visat att när vi göra saker tillsamman står vi starkare än när vi gör saker var och en för sig. Besparingar och privatiseringar har lett till en underdimensionerad sjukvård och äldreomsorg, med brist på såväl personal som utrustning och skyddskläder. Inom hemtjänsten har privatiseringarna resulterat i låg bemanning, många timvikarier och hög personalomsättning – en kombination som under coronakrisen fått förödande effekter där äldre tvingats ta emot i vissa fall upp till ett tjugotal olika anställda från hemtjänstföretagen under kort tid. Vi ser också hur krisen har blottlagt det svenska klassamhället. Många tjänstemän och akademiker kan skydda sig från smittan genom att jobba hemma, vilket sällan personer med arbetaryrken kan. Smittan har också drabbat vissa socialt utsatta områden särskilt hårt.

Krisen har också visat att arbetslöshetsförsäkringen har betydande brister. Vänsterpartiet välkomnar de förslag om stärkt a-kassa som regeringen tidigare presenterat och som nu föreslås i vårändringsbudgeten. Vi vill dock betona att a-kassan behöver permanenta förbättringar.

Behovet av en fungerande arbetslöshetsförsäkring minskar inte när den mest akuta delen av krisen har passerats. Förutom detta vill vi bl.a. se ett borttagande av den nedtrappningen som sker efter 100 dagar. För den som har varit arbetslös längre än 100 dagar och slår i det lägre taket, betyder ingen av de förstärkningar som nu genomförs av a-kassan någon förbättring.

Utöver åtgärder för att hantera krisens mest brännande frågor bör regeringen ta tag i mer långsiktiga strukturfrågor. Det saknas inte arbetsuppgifter. Vi behöver investera i grön omställning, infrastruktur, energieffektivisering och ny teknik för att ställa om ekonomin i en mer klimatvänlig riktning. Bostadsbristen i storstäderna måste byggas bort och inom välfärden finns stora eftersatta behov. Dessa investeringar håller uppe efterfrågan samtidigt som de stärker Sveriges långsiktiga tillväxtförutsättningar.

Vänsterpartiet presenterar i denna motion ramarna för hur ett sådant investeringsprogram bör se ut.
Den ekonomiska krisen kommer att leda till kraftigt ökad arbetslöshet. Arbetslösheten kommer att slå brett, men de som främst kommer att drabbas är de som redan har en svag ställning på arbetsmarknaden,

nyanlända, personer med låg utbildning och personer med funktionsnedsättningar. Många mindre företag i utsatta områden riskerar att gå i konkurs. Samtidigt innebär regeringens och Riksbankens räddningspaket, även om de är helt nödvändiga, en direkt överföring av skattebetalarnas pengar till kapitalägarna. På sikt kan också dessa räddningsprogram blåsa upp tillgångspriser, vilket gynnar de redan välbeställda. Sammantaget riskerar detta att öka de redan stora ekonomiska klyftorna i Sverige.

Det behövs därför en diskussion om hur krisens bördor ska fördelas och betalas. Sverige har det minst omfördelande skattesystemet bland EU:s kärnländer. Den främsta förklaringen till detta är våra obefintliga eller mycket låga skatter på förmögenheter, fastigheter, arv och gåvor samt kapitalinkomster.

För att få ett samhälle som håller ihop och för att finansiera de stora resurstillskott som välfärden behöver och de investeringar som den gröna omställninge kräver behöver dessa skatter återinföras samt höjas.

I höstas föreslog Vänsterpartiet att den planerade översynen av det finanspolitiska ramverket borde tidigareläggas. Bakgrunden till kravet var att vi såg en begynnande diskrepans mellan överskottsmålet och det s.k. skuldankaret. Denna divergens gäller fortfarande och huvudförklaringen är att räntorna är betydligt lägre än vad som låg i prognoserna när målen formulerades av Överskottsmålskommittén (se SOU 2016:67).
Även efter den nuvarande krisen kommer Sveriges offentliga finanser att vara starka.

Den sedan länge väntade demografiska utvecklingen, med en ökad andel äldre, är sedan en tid verklighet i landets kommuner och regioner. Då är det orimligt att ha som krav att de offentliga finanserna måste gå med överskott. Det finanspolitiska ramverket får inte stå i vägen för de investeringar som behöver göras. För att kunna göra nödvändiga investeringar för framtiden bör överskottsmålet ersättas med ett mål om balans över en konjunkturcykel.

7 Vänsterpartiets förslag på ytterligare åtgärder

Vänsterpartiets politik gör att Sverige står starkare rustat att möta kriser. Vår politik skapar en robustare välfärd generellt och mer resurser till sjukvården i synnerhet. Det är en politik för starkare ekonomiska trygghetssystem, men även sådant som stabil läkemedelsförsörjning och en sammanhållen sjukvård. Det är en politik för den jämlikhet som gör att människor kan samarbeta bättre och ta sig igenom krisen tillsammans. Det är en politik för gemensamma lösningar på gemensamma problem, i vetskapen om att vi är ett samhälle och att vi är beroende av varandra. Vänsterpolitik gör samhället starkare mot kriser.

Under den pågående coronakrisen har vi presenterat flera reformer som nu genomförts av regeringen och andra som håller på att genomföras. Bland dessa finns en förstärkt a-kassa, en garanti att studenter inte blir av med sitt studiestöd om undervisningen måste ställas in p.g.a. coronakrisen och ett stopp för vinstutdelningar i företag som permitterar anställda samt en anpassning av korttidspermitteringarna till familjeföretag och slopade krav på sjukintyg.

Nedan presenterar vi ytterligare förslag på hur Sverige skulle kunna klara av krisen ännu bättre och stå starkare och bättre rustat för den tid som följer när krisen är förbi.

Sammanlagt innebär Vänsterpartiets förslag satsningar på cirka 45,5 miljarder kronor och därutöver förmånliga lån på 15 miljarder kronor.

För en översikt och sammanställning av samtliga ekonomiska satsningar som Vänsterpartiet föreslår se tabell 1 i bilaga 1.

7.1 Värna välfärden – tillskott till kommunsektorn

Välfärden har länge varit underfinansierad. Den sedan länge omtalade demografiska förändringen – med en högre andel äldre i befolkningen och fler elever i grundskolan – är sedan ett antal år verklighet i kommuner och regioner. Under flera år har kommunsektorns resurser inte räckt till för att klara de kostnadsökningar som följer av den demografiska utvecklingen (se figur 3 nedan).

Detta har resulterat i stora besparingar inom sjukvården, skolan, hemtjänsten och barn- och äldreomsorgen. Den nuvarande ekonomiska krisen innebär att ett redan vikande skatteunderlag kollapsar.

Det är nu av yttersta vikt att kommuner och regioner får de resurser de behöver, dels föratt inte förvärra krisen, dels för att värna kvalitén i välfärden.

Välfärdsverksamheterna ikommuner och regioner är helt centrala för en god samhällsutveckling. Ett rikt land somSverige kan inte snåla med resurserna till verksamheter som skola och sjukvård. De som arbetar i dessa verksamheter behöver fler arbetskamrater och bättre arbetsvillkor.

I vårbudgeten tillför regeringen kommunsektorn 15 miljarder kronor för innevarande år och 12,5 miljarder för 2021 och 2022. Detta tillskott är dock långt ifrån tillräckligt föratt hindra nya besparingar inom välfärden, vilket tydligt framgår av regeringens egna siffror i vårpropositionen. Finansdepartementet bedömer att den demografiska utvecklingen medför en kostnadsökning på 1,1 procent i kommunsektorn under 2020, samtidigt som prognosen för den kommunala konsumtionen ligger på -0,3 procent. Den kommunala konsumtionen skulle alltså behöva öka med minst 1,1 procent för att klara de kostnader som följer av den demografiska utvecklingen, men finansdepartementetsprognos pekar på en minskning av konsumtionen med 0,3 procent.

Konsumtionsgapet på 1,4 procent motsvarar ett resursgap på ca 15 miljarder kronor.

För 2021 fattas det minst 30 miljarder kronor för att kommunsektorn ska klara av de demografiska kostnadsökningarna. Detta är anmärkningsvärda siffror i ett läge då i princip samtliga sektorer inom välfärden redan är underbemannade. Det innebär att regeringen helt kallt planerar för ytterligare nedskärningar inom välfärden. Detta i ett läge då det torde vara uppenbart för alla att de anställda inom välfärden behöver flerarbetskamrater. Vänsterpartiet föreslår att kommunsektorns tillförs, utöver regeringensförslag, 25 miljarder kronor i år. Vänsterpartiet föreslår även en omfattande

utbildningssatsning för att förstärka personalförsörjningen, se avsnitt 7.15 nedan.

Figur 3 Kommunal konsumtion och demografiska behov

Procentuell förändring, fasta priser

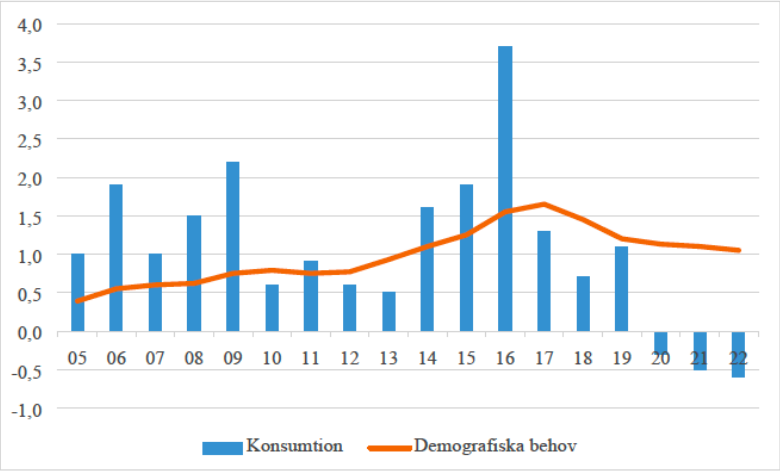

Källa: Demografi: VP20, Konsumtion: VP20 och Konjunkturinstitutet.

7.2 Inrätta en företagsakut

Hittills har statens stöd till företagen skett i form av lån, kreditgarantier och minskadekostnader. Men Sverige kan mycket snart vara i en situation där staten behöver gå inmed rena kapitaltillskott för att rädda vissa viktiga företag. Vi menar att den typen avinsatser måste förberedas redan nu. När krisen fördjupas kan detta behövas för att inteviktiga delar av svensk produktion ska slås ut. Det skulle allvarligt kunna skada samhället och ytterligare fördjupa krisen.

Vi kommer inte att kunna rädda alla företag,vissa kommer att försvinna i krisen. Men vi bör rädda stora livskraftiga företag som är väsentliga för landets och olika regioners ekonomi, företag som har en strategiskt viktigroll i samhället och som är viktiga för att klara klimatomställningen.

Statligt ägda bolag i vissa nyckelfunktioner kan spela en viktig roll för att lösasamhällsproblem, bidra till en hållbar utveckling och förbättra Sveriges beredskap inför kommande kriser. Vänsterpartiet anser att om staten skjuter till kapital för att rädda företag ska staten också gå in som ägare och få motsvarande inflytande. Detta för att öka möjligheterna att skattebetalarna får tillbaka sina pengar och för att öka möjligheterna att styra samhällsutvecklingen. Här kan EU-ramverket för hantering av krisande banker fungera som modell, där såväl aktie- som skuldägarnas kapital används innan staten går in med pengar (s.k. bail-in).

Vänsterpartiet föreslår därför att en krismyndighet inrättas för att hantera det stödsom företagen kan behöva. Denna myndighet ska inte bara ta emot ansökningar ochhantera kapitaltillskotten, utan också förvalta den ägarandel som staten får tillbaka.

Att staten går in som ägare i krisdrabbade företag skulle inte vara unikt för Sverige.

Både Tyskland, Frankrike och USA har öppnat för att vid behov helt eller delvis ta över inhemska bolag i coronakrisens spår. Att låta den svenska staten gå in och hjälpa företag är inte heller något nytt, senast i finanskrisen 2008 fick staten under en period ta över banken Carnegie. Banken såldes sedan vidare när den akuta krisen var över.

När vi står inför en större samhällskris blir det tydligt hur viktiga företagen kan vara för att klara krisen. Men företagen är inte och kommer aldrig att vara verksamheter som är skilda från samhället i övrigt. Vi är tätare sammanlänkade än så. Det offentliga utbildar arbetskraften, ser till att infrastrukturen fungerar, satsar på forskning och ser till att barn- och äldreomsorgen fungerar så att folk kan jobba. Företagen har också ett eget ansvar i den pågående ekonomiska krisen.

Många företag har drivits med hög skuldsättning och har prioriterat hög utdelning och aktieåterköp framför produktiva investeringar. När krisen kom hade de dålig motståndskraft. En anledning till detta är de höga avkastningskraven i näringslivet.

I en artikel i Svenska Dagbladet refererar förre chefen för Riksgäldskontoret, Thomas Franzén, till en amerikansk studie som visar att det ekonomiska fallet i samband med finanskrisen 2008-2009 fördjupades och uppgången fördröjdes av företagens ambition att snabbt komma tillbaka till de höga avkastningskraven. Företag vill ha avkastning på 15-20 procent i ekonomier som bara växer med ett par procent per år. Franzén noterar att i jakten på hög avkastning sjunker företagens vilja till samhällsansvar och i stället föratt investera har företagen höjt sina utdelningar. Detta har resulterat i stagnerande tillväxt samtidigt som aktiekurserna pressas upp.

Ett ökat statligt ägande skulle kunna vara en motvikt till denna utveckling. Att företag är med och tar ansvar är viktigt inte minst för att klara klimatomställningen.

Sverige ska vara klimatneutralt om bara några årtionden, vi måste sätta fart om vi ska klara det. Om vi inte snabbt kapar utsläppen kommer vår planet att förändras i grunden.

Ett helt eller delvis statligt ägande av strategiskt viktiga företag skulle göra det lättare att nå klimatmålen. Tillsammans kan vi klara inte bara den kris som vi nu är mitt uppe i,utan också framtida utmaningar.

7.3 Stärk sjukvården

Den svenska sjukvården var redan överbelastad före coronakrisen. Till följd avspridningen av coronaviruset har sjukvården nu behövt ställa om och fokusera helt på de patienter som drabbas hårdast av covid-19. Svåra prioriteringar måste göras, operationer och behandlingar som inte är livsavgörande ställs in. Anställda inom sjukvården gör nu oerhörda insatser för att rädda liv och hyllas med rätta för det.

Vänsterpartiet instämmer i hyllningarna, men menar att vårdanställda bör få bättre arbetsvillkor, löner och arbetsmiljö, i stället för ett tomt tack.

Om sjukvården varit starkare finansierad, haft fler anställda och en verklig lagerhållning av sjukvårdsmateriel, hade Sverige stått bättre rustat inför denna kris.

Vänsterpartiet menar att sjukvården behöver stärkas väsentligt, varför vi vill tillföra omfattande resurser till regionerna (se avsnitt 7.1). I detta akuta skede föreslår vi också en rad mer kortsiktiga lösningar.

Många tidigare anställda har redan lämnat vården och omsorgen och risken att ännu fler gör det är stor. Centralt för att klara vårdens och omsorgens arbetskraftsbrist är att de anställda har bra arbetsvillkor och inflytande över sitt arbete. Det krävs riktade insatser för att förstärka personalens villkor inom hälso- och sjukvården. Vänsterpartiet vill därför bygga vidare på den satsning på förbättrad arbetsmiljö, kompetensutveckling och förbättrade arbetsvillkor som vi fick igenom i budgetsamarbetet under förramandatperioden.

7.3.1 Tillfälligt öka antalet anställda inom vården

I dag finns det strax över 12 000 legitimerade sjuksköterskor som är verksamma i andra yrken än inom vården. Belastningen på vården är hög och sannolikt kommer en betydande andel av den verksamma vårdpersonalen att få sjukdomssymtom, bli sjuka eller behöva vara hemma från jobbet för vård av barn. Mot bakgrund av det och för att kunna upprätthålla den grundläggande och samhällsviktiga verksamhet som hälso- och sjukvården bedriver, vill Vänsterpartiet införa en temporär lag som innebär att all vårdutbildad personal som i dag arbetar i andra yrken (som inte utgör samhällsviktiga funktioner) med omedelbar verkan ska ha rätt till tjänstledighet för att kunna arbeta inom vård när sådana behov uppstår. Det kan antingen handla om att arbeta påvårdcentraler och sjukhus eller genom att avlasta genom att bemanna telefonrådgivning.

7.3.2 Bättre samordning av vårdens resurser

Vänsterpartiet anser att vårdens samlade resurser bör samordnas på ett bättre sätt. På så vis skulle resurserna användas mer effektivt och fokuseras utifrån verkliga behov i stället för marknadens logik. I dessa tider, när vården är under extrem press, är behovet av samordning ännu större. Att delar av den skattefinansierade vården i detta läge gör andra prioriteringar utifrån vinstintresse är inte rimligt.

Därför vill Vänsterpartiet attregionerna ska kunna samordna och vid behov styra vården, inklusive de privata vårdgivare som regionerna har avtal med. Under den tid som coronakrisen sätter press på vården är detta extra viktigt.

Regeringen har genom proposition 2019/20:155 Tillfälliga bemyndiganden i smittskyddslagen med anledning av det virus som orsakar covid-19 givits rätt att meddela föreskrifter om tillfällig omfördelning av läkemedel eller skyddsmaterial och annan medicinsk utrustning när det gäller privata vårdgivare och andra privata aktörer.

Vänsterpartiet anser att denna möjlighet till omfördelning ska vara permanent.

Regeringen får också meddela särskilda föreskrifter om samverkan och inbördes handel eller omfördelning av läkemedel och medicinsk utrustning när det gäller regioner och kommuner, i syfte att upprätthålla ett effektivt smittskydd.

Vänsterpartiet menar att det är bra och nödvändigt att regeringen har givits denna

rätt. Samtidigt saknas möjligheter för det offentliga att styra över ytterligare resurser inom vården, exempelvis personal och lokaler. Vi utgår ifrån att de skattefinansierade vårdgivarna accepterar att inordna sig i regionernas planering, men om de inte vill vara med och samarbeta, måste den offentliga vården ges möjligheten att bestämma hur den privata vårdens resurser ska användas för att möta krisen. Det kan handla om att bistå med personal för att bemanna vårdavdelningar, så att den som är inlagd känner sig trygg och personalen hinner göra ett bra jobb. Det kan handla om att testa personer medsymptom eller att avlasta andra delar av den offentliga vården, så att resurser därifrån i sin tur kan sättas in i arbetet mot coronaviruset.

Vi vill också omgående se till att privata vårdsförsäkringar inte tillåts styra någon del av vården. De personer som har störst behov av vård ska inte trängas undan av personer med mindre behov, bara för att de har privat försäkring.

7.4 Insatser mot smittspridning i äldreomsorgen

Situationen med smittspridning i äldreomsorgen är mycket allvarlig. Smittan är spridd just bland de som allra mest behöver skyddas.

Många äldreboenden har personer som insjuknat och även situationen i hemtjänsten är mycket oroande. Vi vet sedan tidigare att äldre där kan få besök av ett stort antal olika personer. Enligt Kommunal i Stockholm kan en äldre som har hemtjänst få besök av hela 25 olika personer inom loppet av två veckor. Var fjärde som jobbar inom den kommunala äldreomsorgen är tillfälligt anställd och var femte är timanställd. Värst är det i stockholmsregionen, där smittspridningen på äldreboendena också varit mest omfattande. I den privata äldreomsorgen är andelen visstidsanställda ännu högre. Därmed berörs många inomäldreomsorgen inte av ändringarna i karensavsdraget.

Tillgången på skyddsutrustning ärbristfällig och så även kunskapen om smittskydd. Att sektorn domineras av privata utövare är ett problem både för arbetsmiljön, anställningstryggheten, resurserna och möjligen att snabbt åtgärda bristerna.

Vänsterpartiet instämmer i hyllningen av de anställda inom äldreomsorgen som nu gör stora och avgörande insatser, men anser att de bör tackas med bättre arbetsvillkor, högre löner och bättre arbetsmiljö. Hemtjänstens resurser behöver öka och bemanningen måste stärkas. Arbetsmiljön och arbetsvillkoren måste förbättras, timanställningar måste ersättas med fasta, trygga tjänster. Av dessa skäl föreslår Vänsterpartiet omfattande satsningar på hemtjänsten genom ökade resurser till kommunerna (se avsnitt 7.1).

I detakuta skede vi nu befinner oss i föreslår vi också ytterligare satsningar.

Vänsterpartiet vill minska antalet personal som besöker varje äldre i hemtjänsten.

Alla kommuner ska åläggas att göra en översyn av schemaläggning och organisation föratt minska antalet personer som besöker de äldre inom hemtjänsten, i syfte att förhindra smittspridning. Vi vill också att alla kommuner ska snabbutbilda samtliga som arbetarinom äldreomsorgen i smittskydd. Även alla de vikarier som nu tas in måste omfattas.

Vänsterpartiet vill se ett bemyndigande för att det offentliga ska kunna gå in och ta över privata aktörers verksamhet om de missköter sig gällande smittskydd och smittspridning. Vidare vill vi att testning av personal inom äldreomsorgen prioriteras upp samt att länsstyrelserna och smittskyddet tillsammans med MAS (Medicinsktansvarig sköterska) gör inspektioner på samtliga boenden samt övrig äldreomsorg.

Man bör också ta in utbildade undersköterskor från vårdcentraler till äldreomsorgen och inrätta speciella coronateam i kommunerna.

7.4.1 Stöd till företag att producera den skyddsutrustning välfärden behöver

Bristen på skyddsutrustning är akut och eftersom bristen är internationell behövs inhemsk produktion. Vänsterpartiet vill införa ett statligt stöd till företag för att ställa om produktionen till att producera skyddsutrustning under krisen. Det kan handla om skyddsvisir, munskydd, handskar m.m.

Vi föreslår att 500 miljoner kronor avsätts för detta och att staten med dessa medel medfinansierar företagens omställning med upp till 50 procent. Tillväxtverket bör administrera stödet i samråd med Socialstyrelsen för att säkerställa att rätt materiel prioriteras och för att undvika att det blir överproduktion av en vara och underproduktion av en annan. Utöver att försöka minska bristen på skyddsutrustning, skulle ett stöd till omställning av produktionen bidra till att rädda jobb som annars skulle riskera att gå förlorade i krisens spår.

7.4.2 Taxiresor för anställda inom vården och äldreomsorgen

Samtidigt om Folkhälsomyndigheten och regeringen uppmanar alla att undvika att åka kollektivtrafik under den pågående pandemin måste de som arbetar inom vården och äldreomsorgen kunna ta sig till sina arbeten. Det innebär i många fall att de utsätts för en smittorisk. Smitta bland dessa grupper får dessutom väldigt olyckliga konsekvenser.

Vänsterpartiet menar därför att det offentliga under ett kort kritiskt skede bör erbjuda taxiresor till anställda i intensivvård och äldreomsorg. En sådan lösning skulledessutom innebära ett välbehövligt tillskott för den krisande taxinäringen. Kommunerna och regionerna bör administrera insatsen, t.ex. genom ett utvidgat färdtjänstavtal, och staten bör stå för kostnaden.

7.5 Gör det lättare att få försörjningsstöd

Konsekvenserna av coronakrisen är fortsatt svårförutsägbara, men vi vet att många i vårt land kommer att förlora sin inkomst. Behoven av försörjningsstöd kommer sannolikt att öka framöver. För att inte försvåra livet ytterligare för de som nu drabbas är det nu extra viktigt att kraven och praxis kring försörjningsstöd förändras och lättas upp.

Vänsterpartiet föreslår att lättnader ska införas i krav och praxis kring försörjningsstödet under den pågående coronakrisen. Fler ska, under en kortare period (4 månader), kunna få ekonomiskt stöd. Det kan t.ex. innebära att man inte ska behöva sälja hem och bil för att få försörjningsstöd under perioden.

7.6 Statlig hyresfond

Under coronakrisen förlorar tusentals löntagare sina jobb. Risken är stor att många av dem, som också är hyresgäster, inte kommer att ha råd att betala sina hyror. I förlängningen kan det leda till att tusentals arbetslösa hyresgäster vräks och blir hemlösa.

Finansinspektionen har meddelat att bankerna får ge bostadsägare undantag från amorteringskraven under en period om de drabbas av inkomstbortfall kopplat till coronakrisen. Det är välkommet och behövligt. För hyresgäster som drabbas av inkomstbortfall p.g.a. coronakrisen finns dock i dagsläget inget stöd.

Vänsterpartiet vill därför att staten inrättar en hyresförlustgarantifond. Medlen i fonden lämnas till den hyresvärd som drabbas av hyresförluster p.g.a. att hyresgäster inte har råd att betala hyran i coronakrisens spår (mars 2020 till augusti 2020, med möjlighet till förlängning). Staten ska stå för 75 procent av hyresnedsättningen och värden för resterande 25 procent. Fonden ska administreras och betalas ut av Boverket.

Den enskilde hyresvärden ansöker om medel. Till ansökan bifogar hyresvärden uppgifter som styrker att denne har drabbats av hyresförluster. För att få ta del av hyresförlustgarantin ska hyresvärden först göra en överenskommelse med Hyresgästföreningen som innebär följande: (i) hyresgäster som inte kan betala hyran p.g.a. inkomstbortfall i coronakrisens spår ska få bo kvar (moratorium på uppsägningar), (ii) inga förfallna betalningar ska gå till inkasso.

För hyresgästen innebär förslaget en nedsättning av hyran med maximalt 75 procent(utfallet avgörs av förhandling och storlek på inkomstbortfallet). För att få ta del avnedsättningen behöver hyresgästen styrka att hen har för låg inkomst (jmf.inkomstprövning för att få hyreskontrakt). Vi föreslår att 500 miljoner kronor avsätts för de första sex månaderna.

7.7 Lunchpeng

Efter uppmaning från Folkhälsomyndigheten och regeringen har de flesta gymnasieskolorna i Sverige nu stängt och gått över till distansundervisning. För mångaelever innebär skolan den största tryggheten, där man har sina vänner, omges av engagerade vuxna personer och får ett varmt mål mat om dagen.

Enligt Rädda barnensrapport ”Barnfattigdom i Sverige: Årsrapport 2018” var det 186 000 barn som då levde ien ekonomisk situation där familjen har svårt att klara sina kostnader. När skolorstänger blir det en utmaning för många föräldrar att få ekonomin att räcka till ytterligare ett mål mat om dagen.

För att inga skolbarn ska behöva gå hungriga föreslår Vänsterpartiet att studiebidraget för landets gymnasieelever höjs med 700 kronor per månad under tiden gymnasieskolorna är stängda. Nivån i dag är 1 250 kronor, den tillfälliga nya nivån blir 1 950 kronor. Det utökade studiebidraget bör betalas ut retroaktivt för den period som gymnasierna är stängda. Förslaget beräknas kosta 249 miljoner kronor per månad som gymnasieskolorna är stängda.

Vänsterpartiet avsätter 747 miljoner kronor för att täcka kostnaderna för tre månader.

7.8 Uppsagda lokalvårdare mot smittspridning

Många lokalvårdare inom hotellbranschen har nu varslats eller sagts upp. Samtidigt finns det behov av att avlasta befintlig personal och stärka insatserna för att minska smittspridning i offentlig verksamhet.

Vänsterpartiet föreslår därför att uppsagd städpersonal via kommunernas arbetsmarknadsenhet ska kunna bistå med städning inom exempelvis äldreomsorgen, på allmänna platser, i idrottshallar, skolor och förskolor samt på fritidsgårdar m.m. Städning som sker hemma hos äldre eller på äldreboenden sker under ledning av äldreomsorgen och enligt deras rutiner.

Vänsterpartiet vill att staten avsätter resurser i form av en pott för kommunerna och regionerna att söka pengar ifrån för detta ändamål. 1 miljard kronor bör avsättas till kommunerna och 500 miljoner kronor till regionerna. Statens finansiering genom den avsatta potten bör uppgå till hela kostnaden och endast finansiera sådan städning som inte redan görs för att inte konkurrera ut befintliga företag.

7.9 Pausa rehabkedjan

Sjukpenningens regelverk bygger på fasta tidsgränser som reglerar mot vad arbetsförmågan ska bedömas (den s.k. rehabkedjan). De första 90 dagarna i ett sjukfall bedöms arbetsförmågan mot den försäkrades vanliga arbete eller annat lämpligt arbete som arbetsgivaren tillfälligt erbjuder den försäkrade. Från och med dag 91 ska det vid bedömningen även beaktas om den försäkrade kan försörja sig genom omplacering till annat arbete hos arbetsgivaren. Från och med dag 181 bedöms arbetsförmågan mot normalt förekommande arbete såvida det inte finns särskilda skäl mot att göra en sådan prövning eller om det annars kan anses oskäligt att göra en sådan prövning. Från och med dag 366 kan en prövning mot normalt förekommande arbete skjutas upp endast om det kan anses oskäligt att göra en sådan prövning.

Coronakrisen har inneburit en kraftigt ökad belastning på hälso- och sjukvården och många arbetsgivare och arbetstagare. Insatser för rehabilitering och återgång i arbete inom hälso- och sjukvård kommer inte att kunna genomföras i tid. Samtidigt fortsätterrehabiliterings-kedjans tidsgränser att gälla för pågående sjukskrivningsfall och för de sjukskrivningsfall som kommer att inträffa framöver. Som följd riskerar sjukskrivna som inte får tillgång till rehabilitering och andra åtgärder för återgång i arbete p.g.a. coronakrisen att utförsäkras.

Vi har redan sett exempel på detta. Försäkringskassan har efter samtal med regeringen gjort ett nytt rättsligt ställningstagande som säger att det ska anses oskäligt att pröva arbetsförmågan motnormalt förekommande arbete i de fall den försäkrades planerade återgång till sitt vanliga arbete eller annat arbete hos arbetsgivaren förskjuts p.g.a. den rådande coronapandemin. Det krävs att förskjutningen beror på störningar i verksamheter som den försäkrade är beroende av för att få vård och rehabilitering.

Försäkringskassans besked är välkommet, men det finns brister i den lösning som man valt. Dels omfattar den inte förskjutning som beror på exempelvis uppskjutna rehabiliteringsinsatser hos arbetsgivaren.

Det är också så att sjukpenningen minskar efter ett års sjukskrivning. De som tvingas leva med en sjukskrivning i över ett år p.g.a. coronakrisen kommer alltså att få en lägre ersättning.
Vänsterpartiet föreslår därför att sjukskrivna som inte kan ta del av rehabilitering och andra åtgärder för återgång i arbete får ”stå still” i sin sjukperiod med bibehållen ersättning. Detta bör gälla fram till dess att den särskilda situationen kring covid-19 har upphört, då sjukperioden fortsätter att rulla på och de tidsgränser som finns inom rehabiliteringskedjan blir åter gällande.

7.10 Dagersättningar

De som uppbär olika typer av dagersättning, exempelvis habiliterings-ersättning eller dagbelopp för deltagande i Arbetsförmedlingens program riskerar att bli utan ersättning om de själva är sjuka eller tillhör riskgrupp och därmed inte kan delta i de aktivitetersom är kopplade till ersättningen. Samma sak gäller om företaget/ verksamheten däraktiviteten är förlagd stänger, eller begränsar sin verksamhet p.g.a. coronaviruset. De tidsgränser som finns i dessa system kan också leda till att människor förlorar sin ersättning om de blir kvar i systemen längre än planerat p.g.a. coronakrisen. De människor som berörs har redan dåliga ekonomiska villkor.

Därför är det viktigt att hitta en lösning som säkerställer att de får sin ersättning.

Av de grupper som uppbär någon form av dagersättning är det sannolikt de medhabiliteringsersättning och dagbelopp för deltagande i Arbetsförmedlingens programsom riskerar att drabbas. Det kan även finnas andra kommunala verksamheter somberörs. Vänsterpartiet menar att regeringen bör göra en genomlysning av olika typer av dagersättning för att säkerställa att ingen drabbas på ett orimligt sätt av den pågående krisen.
Arbetsförmedlingen har infört vissa åtgärder med anledning av coronaviruset, bl.a. tillfälligt tagit bort kravet på aktivitetsrapportering för arbetssökande och rekommenderat sina leverantörer att övergå till distansutbildning där det kan vara aktuellt. Regeringen har också föreslagit att tillfälligt ta bort karensdagen för den som deltar i ett program hos Arbetsförmedlingen, förlängt tidsgränserna för extratjänster, introduktionsjobb, nystartsjobb och start av näringsverksamhet.

Vänsterpartiet ser en viss risk i att en så stor del av ansvaret läggs på Arbetsförmedlingens leverantörer. Det handlar både om att de ska erbjuda distansutbildning och när det är nödvändigt att tillhandahålla utrustning till de som behöver. Vi ser en risk att den enskilde drabbas på ett orimligt sätt av de rådande omständigheterna genom indragen ersättning. Därför anser Vänsterpartiet att regeringen bör säkerställa att ingen blir av med sitt dagbelopp p.g.a. coronakrisen.

Habiliteringsersättningen, som utgår vid deltagande i daglig verksamhet, är ett kommunalt ansvar och den är inte reglerad i lag, förordning eller föreskrift. I förarbetet bakom LSS, den lagstiftning som reglerar dagersättningen, framgår dock att ansvarigtstatsråd ansåg att habiliteringsersättning bör utgå vid deltagande.

Många kommuner har med anledning av corona stängt ned sina dagligaverksamheter. En del kommuner har då låtit deltagarna behålla denhabiliteringsersättning som utgår vid deltagande andra har det inte.

Vi menar attgruppen bör få behålla sin ersättning under stängningen då de enligt lagstiftningen ska finnas daglig verksamhet och gruppen är

ekonomiskt utsatt. Även om deltagarna uteblir p.g.a. sjukdom under den pågående coronakrisen (med anledning av Folkhälsomyndigheternas råd om smittspridning) bör de få behålla sin habiliteringsersättning. Regeringen bör återkomma med en förordningsändring som möjliggör att deltagarna i daglig verksamhet får behålla ersättningen.

7.11Coronakrisens påverkan på migrationspolitiken

På alla andra områden tar det tagits breda politiska initiativ för att människor inte ska drabbas orimligt av pandemins konsekvenser, det anser Vänsterpartiet behöver ske även inom det migrationspolitiska området. Migrationspolitiken har påverkats på flera sätt av den pågående coronakrisen. Migrationsverkets verksamhet har begränsats, bl.a. genom färre asylintervjuer, vilket leder till längre handläggningstid och en längre väntan i ovisshet för den som sökt asyl i Sverige.

Effekterna på arbetsmarknaden påverkar också på så sätt att möjligheten till den försörjning som krävs för att få permanent uppehållstillstånd och återförenas med sin familj är kraftigt begränsad.

Arbetskraftsinvandrare riskerar att förlora sina uppehållstillstånd när arbetet som är grunden för tillståndet sägs upp. Studenter från tredje land riskerar att drabbas på samma sätt när studierna inte kan fullföljas.

Vänsterpartiet menar att möjligheten till uppehållstillstånd och rätten att leva med sin familj ska vara rättvis och förutsägbar. Det ska inte vara de skiftande konjunkturerna som bestämmer. Därför anser vi att ingen bör utvisas eller förlora sin rätt till permanent uppehållstillstånd eller familjeåterförening till följd av coronakrisen. Därför bör Migrationsverket pausa alla utvisningar och göra undantag vid bedömning av försörjningskrav.

En av de grupper som påverkas extra hårt är de ensamkommande. Enligt lagen (2017:353) om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå (gymnasielagen) kan den som är 17–24 år gammal, studerar på gymnasial nivå och som har sökt asyl iSverige under vissa förutsättningar få uppehållstillstånd för gymnasiestudier. Efter studierna har den sökande rätt att stanna kvar i Sverige i upp till sex månader för att söka arbete.

För att få ytterligare uppehållstillstånd krävs en anställning som gäller i två år framåt. Provanställningar eller subventionerade anställningar räcker inte.

Migrationsverket har beslutat att tolka erbjudanden om korttidspermittering som en form av subvention. Eftersom subventionerade anställningar inte ger uppehållstillstånd p.g.a. arbete kommer de ensamkommande som har fått ett fast jobb och nu permitteras att nekas förlängt uppehållstillstånd.

Kraven i gymnasielagen är orimligt högt ställda i vanliga fall. Under rådande omständigheter, med en ekonomisk kris och stigande arbetslöshet till följd av coronapandemin, blir kraven extremt svåra att leva upp till. Frågan är om detta var lagstiftarens mening?

Vänsterpartiet vill i första hand fortsatt se en permanent lösning för de

ensamkommande. Vi menar att de partier som stod bakom lagen har ett ansvar att se till att den fungerar som avsett. I detta akuta läge bör dessa partier försöka enas om en lösning på problemen.

Vänsterpartiets ingång är att den tid som löper från det att den sökande avslutar sina studier bör pausas för den som avslutar sina studier under den pågående coronakrisen, för att återupptas när krisen är över. Tiden från avslutade studier till det att den sökande ska ha fått anställning bör förlängas till ett år.

Ävenprovanställningar och subventionerade anställningar bör räknas.
I hela Europa kämpar samhällen för att minska smittspridning och skyddariskgrupper. Samtidigt, på de grekiska öarna, sitter 40 000 människor i trånga läger avsedda för 6 000 människor. Medan vi håller avstånd, tvättar händerna och är hemma om vi har symptom, sitter dessa människor fast i en humanitär katastrof. I lägret Moria,som är byggt för 3 000 personer bor nu 20 000 i trånga tält och utan tillräcklig sanitet eller hälsovård. På varje vattenkran går det 1 300 personer. Riskgrupper kommer nu att flyttas från öarna och kommissionär Ylva Johansson har uppmanat medlemsländerna att ta emot de 1 200 ensamkommande. Den svenska regeringen har hittills sagt att den inte vill hjälpa till att evakuera lägren. Vänsterpartiet är mycket kritiskt mot detta beslut och menar att Sverige självklart bör vara ett av de länder som solidariskt bidrar till att ta emot människor på flykt.

7.12Rädda kulturlivet

Kulturlivet är hårt drabbat av coronakrisen. Det gäller såväl de stora institutionerna som den enskilde kulturarbetaren. Vänsterpartiet föreslår en rad insatser för kulturlivet.

Detär alltifrån stöd för att ersätta inkomstbortfall till resurser för att hitta nya digitalalösningar för att tillgängliggöra kultur i en tid när de vanliga vägarna inte fungerar.
Vänsterpartiet vill utöka stödet till Konstnärsnämnden och Författarfonden. Att krismedel ska avsättas till kulturinstitutioner, arrangörer av kulturevenemang och fria grupper inom samtliga konstområden. Vi vill se ett omställningsstöd till centrumbildningarna och att kultursamverkansmodellen stärks. Vi vill också se ökade resurser till dans- teater- och musikallianserna, kompensation av inkomstbortfall för destatliga kulturinstitutionerna, stöd till kulturinstitutionerna för digitala lösningar samt enpott till biblioteken för fler e-lån och utkörning av böcker till riskgrupperna.

Kostnaden för de åtgärder vi föreslår uppgår till en knapp miljard kronor.

7.13 Ökat stöd till hemlösa

Människor som saknar bostad blir extra utsatta i coronakrisens spår. När man inte har något hem är det svårt att minska smittspridningen genom att hålla sig isolerad och upprätthålla sin hygien. Därför vill Vänsterpartiet tillföra extra stödpengar för arbetetmed hemlösa. Fler hemlösa ska under krisen få en sängplats och även möjlighet att vara där dagtid. Vänsterpartiet föreslår att det statsbidrag till kommuner som finns i dag för arbete med hemlöshet och stödet till frivilligorganisationer som arbetar mot hemlöshet utökas med 25 miljoner kronor.

7.14 Trångboddhet

Var tjugonde person i Sverige bor i extrem trångboddhet, men skillnaderna i landet ärstora. I Stockholm är trångboddheten värst i Spånga-Tensta och Rinkeby-Kista där 38 procent av hushållen är trångbodda. I de allra allvarligaste fallen kan det handla om hela familjer som tvingas dela ett rum på 20 kvadrat.

Trångboddhet har många negativa konsekvenser. Under den senaste tiden har vi även fått tydliga bevis på att trångboddhet med största sannolikhet bidragit till smittspridningen av coronaviruset. Folkhälsomyndigheten menar att mycket talar för att trångboddhet är en riskfaktor. Det är också i trångbodda områden vi sett stor smittspridning av covid-19.

Trångboddhet är en tydlig klassfråga. För att verkligen komma åt problemen krävs långsiktiga satsningar. I det akuta läge som råder p.g.a. coronapandemin krävs dock snabbare, tillfälliga lösningar. Vänsterpartiet vill därför att staten, under den pågående coronapandemin, ska betala för tillfälliga boenden för de som tillhör riskgrupper och är trångbodda. Enligt vårt förslag ska kommunerna se över hur behoven ser ut, för att sedan hitta alternativaboendelösningar som de kan erbjuda invånare i behov av sådana. Därefter kan kommunerna ansöka om pengar från staten. Till en början föreslås att 200 miljoner kronor avsätts.

Utbildningssatsning för att lyfta Sverige och välfärden ur krisen

Coronaepidemin har på ett övertydligt sätt blottat den svenska välfärdens brister. Ett tydligt exempel på det är den fragmenterade äldreomsorgen som präglas av otrygga anställningar, låga löner, låg personaltäthet och på vissa håll en alltför lågutbildningsnivå hos personalen. Vänsterpartiet vill lyfta Sverige ur krisen genom att lyfta välfärden. Personaltätheten måste öka och fler måste få stabila anställningsvillkor och goda möjligheter till vidareutbildning. Det finns goda förutsättningar att bättrekomma till rätta med den arbetskraftsbrist som var känd redan innan utbrottet av corona, eftersom många nu under coronakrisen sökt sig till vård- och omsorgsyrkena.

Vänsterpartiet vill lyfta vård och omsorg genom utbildningar som kombinerar betalt arbete med utbildning. Vänsterpartiet vill bygga ut och öka takten i de tidigare kompetenslyft som finns som möjliggjort att vårdbiträden kunnat vidareutbilda sig tillundersköterskor på arbetstid. Vi vill även att de som nu blivit arbetslösa i coronakrisens spår ska kunna anställas i vården och omsorgen samtidigt som de utbildar sig till undersköterskor. De erfarenheter som finns bl.a. från dalamodellen för lärare säger att utbildningar som kombineras med arbete är något som möjliggör studier för de som är lite äldre och har familj, som annars skulle välja bort utbildning av ekonomiska skäl.

Sedan 2017 finns kompetenslyftet, som är en statlig satsning på att låta vårdbiträden vidareutbilda sig till undersköterskor och som är planerat att avslutas 2020.

Vänsterpartiet vill nu med anledning av coronapandemin utveckla modellen genom att de som är visstidsanställda i vården och omsorgen, samt andra som vill bli undersköterskor ges en heltidsanställning inom äldreomsorgen där de ges möjlighet att kombinera studier på deltid med arbete på deltid. Kostnaden för att finanseria ca 5 000 heltidsanställningar under två års tid är 4,3 miljarder kronor. Vänsterpartiet avsätter för detta ändamål 1 075 miljoner kronor 2020.

7.16 Sommarpaket för hemester

Sommaren 2020 kommer inte att bli som vanliga somrar. Fler än vanligt kommer attspendera sin semester i Sverige och i sitt närområde. I många fall med en betydligt mindre semesterkassa än i normala fall. Det finns dock mycket att upptäcka och uppleva i Sverige och i närområdet, men också mycket vi kan göra för att sommaren och semestern ska bli ännu bättre samtidigt som vi skapar fler välbehövligaanställningstillfällen samt ger stöd till förenings- och kulturlivet.

Redan nu märks ett ökat intresse för utomhusaktiviteter och många byter besök i shoppinggallerior mot besök i skog och mark. Det innebär större efterfrågan på information, tillgänglighet och underhåll av t.ex. motionsspår, stadsnära parker, vandringsleder, naturreservat och nationalparker. Även stugor, vandrarhem och fjällstugor kan behöva rustas upp, skyltning och digitalisering stärkas för att öka tillgängligheten och kapaciteten i den här delen av besöksnäringen.

Här spelar friluftsorganisationerna, såsom STF, friluftsfrämjandet och 4H-gårdarna en viktig roll för att bidra till en rikare semester på hemmaplan för fler. Vänsterpartiet tillför därför totalt 390 miljoner kronor för dessa ändamål och till friluftsorganisationerna.

I vårt land finns även många kulturhistoriska besöksmål och kulturarv som utgör viktiga, oftast avgiftsfria besöksmål i närområdet. I syfte att både bevara och tillgängliggöra dessa av kulturmiljöer samt för att skapa arbetstillfällen inom olika yrkeskategorier. Vänsterpartiet har sedan tidigare drivit igenom fri entré på de statliga museerna. I sommar vill vi tillfälligt införa en pott till de museer som inte är statliga och som under sommaren erbjuder avgiftsfria besök. Det skulle förhoppningsvis leda till fler öppna museer, som i sin tur kan locka extra besökare och därmed ökade intäkter irestaurang, café och museibutiker. För dessa båda ändamål avsätter vi 100 miljoner kronor totalt.

Fungerande och ändamålsenliga föreningslokaler är centrala för utvecklingen av kultur- och föreningsliv och lokaldemokrati. Många förenings- och samlingslokaler är eftersatta. På mindre orter och landsbygden är de föreningsdrivna mötesplatserna garanten för att det ska finnas ett kulturutbud och nod för lokal utveckling. Detsamma i många förorter. Folkets Hus och parker, Våra gårdar och Bygdegårdarna och Hembygdsföreningarna är de stora samlingsorganisationerna men det finns även helt fristående förstås. Satsningen leder också till att fler arbetstillfällen skapas på mindre orter runtom i landet. Vi avsätter 50 miljoner kronor för detta.

Kultur, musik och rörelse har generellt sett positiva effekter för människors välbefinnande. Vänsterpartiet vill därför inrätta en särskild pott för sommarkulturarrangemang på gator och torg. Detta för att möjliggöra lokala kulturaktiviteter av olika slag. Det kan handla om utställningar, konserter och dylikt.

Många äldre människor har även i vanliga fall har svårt att ta sig till kulturevenemang på grund av ålder, avstånd eller begränsad rörlighet. I dessa tider har isoleringen av våraäldre blivit oerhört omfattande. I syfte att göra musikaliska upplevelser mer tillgängligför äldre som exempelvis bor på äldreboenden och på så sätt berika den isolerade tillvaron, vill Vänsterpartiet avsätta pengar som kan användas till olika aktiviteter och uppträdanden som på olika sätt kan bidra till att berika äldres liv och tillvaro.

Vänsterpartiet avsätter totalt 47 miljoner kronor till dessa kulturpottar. Alla barn och ungdomar har rätt till ett bra sommarlov. I vårt land lever många barn och ungdomar i familjer som har svårt att få pengarna att räcka till hela månaden.

Klyftorna mellan de som har, och de som inte har, ökar för varje år. Och för alla som oroar sig för sin ekonomi, är exempelvis busskort, ett besök i simhallen eller någon annan sommarlovsaktivitet ofta en utgift för mycket. Därför vill Vänsterpartiet införa ett sommarlovsstöd för att möjliggöra för kommuner och regioner runt om i landet attanordna avgiftsfria aktiviteter för barn och unga under sommarlovet.

Det kan handla om att anordna bussutflykter, mobila fritidsgårdar och bokbussar, odlingskurser, teaterskolor, sommaröppna fritidsgårdar, sportaktiviteter, pysselkvällar, parkour och konserter. Vänsterpartiet vill även införa fria bad för unga och äldre, för att alla ungaoch äldre oavsett storlek på plånbok, ska kunna besöka en simhall för att träna, öva upp sin simkunnighet eller bara ha roligt och skapa och behålla sociala kontakter.

Vi riktar även ett särskilt bidrag till ideella barnorganisationer för sommarlovsarrangemang samt återinför vår tidigare så uppskattade reform med avgiftsfri kollektivtrafik och färdtjänst för unga under sommarlovet. I hemmet med små inkomster kan busskortet vara en utgift för mycket. När kompisarna tar bussen för att bada ska inte den som har föräldrar med lite sämre ekonomi behöva stanna hemma. Det totala belopp som avsätts för dessa ändamål är 713 miljoner kronor. Vänsterpartiet menar att samtliga dessa förslag ovan skulle förbättra sommaren för många som har knappa resurser till följd av coronapandemin. Vi menar också att förslagen skulle kunna hjälpa till att möta en troligen ökande efterfrågan på aktiviteter i Sverige denna sommar. Vilka aktiviteter som är möjliga att genomföra under sommaren 2020 beror givetvis på risken för smittspridning och hur det kommer att se ut i sommar vet vi ännu inte. Det kommer också sannolikt att se olika ut i olika delar av landet.

Sommarstödet bör därför ge stor flexibilitet för aktörerna att anpassa utifrån rådande rekommendationer och föreskrifter. Vi avsätter totalt 1,3 miljarder kronor för detta paket.

7.17 Företagspaket

För att underlätta för de företag som har det svårt nu p.g.a. covid-19, anser Vänsterpartiet att kommunerna bör uppmanas att skjuta upp krav på inbetalningar av avgifter för sopor, vatten och avlopp under tiden krisen pågår. Uppskovet ska vara räntefritt nu, för att senare kunna beläggas med ränta en tid efter krisens slut.

Kommunerna kan i sitt arbete säkerställa en nedgång för företagets omsättning. Om kommunerna behöver ska de kunna ansöka om pengar från staten som kompensation för detta. Vänsterpartiet anser även att

det är viktigt med hyresnedsättningar och förordaratt kommunerna tillämpar en liknande modell som vi föreslår ovan om statlig hyresfond för hyresgäster (se avsnitt 7.6 Statlig hyresfond).

Många småföretag har nu problem att klara de fasta kostnaderna då deras omsättning fallit kraftigt. Många av dessa har också svårt att få lån genom regeringens förslag om kreditgarantier då dessa går genom bankväsendets kreditprövning, vilket i sig är rimligt under normala förhållanden. Dock kan även dessa företag vara livskraftiga även om de inte klarar bankernas prövning då de saknar relevanta tillgångar. Vi menar att företag inom särskilt drabbade branscher som t.ex. taxinäringen bör kunna ges möjligheten attfå en låneansökan prövad via Almis kreditprövning via särskilda regler under krisen och därigenom ges möjligheter till lån. Lånen bör vara amorteringsfria under de första 6 månaderna och helt räntefria under det första året.

Om lånen behöver förlängas kan en lägre ränta komma att påföras efter ett år. Genom att de blir räntefria så blir det också möjligt att klara av lånet trots de svåra tider som råder. På så sätt kan jobb, kunskap och företag räddas och skattebetalarna också få tillbaka de pengar som getts i stöd. För att möjliggöra dessa lån avsätter vi 25 miljarder kronor.

7.18 Stöd till civilsamhället

Det organiserade civilsamhället är en viktig del i samhällsbygget. Det civila samhällets organisationer bidrar i sin roll som röstbärare till att en mångfald av idéer och uppfattningar synliggörs och till att intressen och uppfattningar hos olika grupper i befolkningen företräds i offentligheten. Genom att engagera människor i allt ifrån idrott, miljöfrågor och stödverksamheter för olika grupper bidrar ideella organisationer och föreningar till samhällsnyttan. Civilsamhället har även en viktig roll i kristider då ideellt engagemang och medmänsklighet fungerat som en motvikt till polarisering och motsättningar.

Konsekvenserna av coronakrisen riskerar att bli väldigt svåra för civilsamhället. När Sveriges ekonomiska aktivitet går på sparlåga dras också en stor del av grunden för civilsamhällets finansiering undan. När lägerverksamhet eller andra sociala aktiviteter tvingas ställas in dras också finansieringen för organisationernas verksamhet in.

Men också de aktörer som har avtal med kommuner och regioner riskerar att tappa intäkter då den vanliga verksamheten dras ner eller ställs in till följd av fokus på covid-19-vård.

Alla dessa ekonomiska effekter sammantaget riskerar att försvaga civilsamhället och den idéburna välfärden i en tid då dessa sektorer behövs som mest.

Vänsterpartiet anser därför att civilsamhällsorganisationerna bör få behålla sina bidrag och anslag trots de eventuella förseningar eller inställda projekt och årsmöten som kan uppkomma i spåren av pandemin. För att kunna hantera den akuta situation som är nu vill Vänsterpartiet även avsätta 500 miljoner kronor som ska fördelas mellan civilsamhällets organisationer.

Sannolikt kommer mer åtgärder och stöd behöva vidtaspå sikt, vilket Vänsterpartiet kommet att återkomma om.

7.19 Coronakrisen och internationell solidaritet

Coronavirusets spridning över världen har fått stora konsekvenser. Effekterna slår särskilt hårt mot de redan mest utsatta och kommer att förstärka den redan ojämlika världsordningen. Enligt FN:s utvecklingsprogram UNDP förväntas inkomstförlusterna till följd av pandemin överstiga 220 miljarder dollar i utvecklingsländer och nära hälften av alla jobb i Afrika riskerar att försvinna. Remitteringarna väntas minska med 100 miljarder dollar i år vilket även det kommer slå oerhört hårt.

Knappt hälften av jordens befolkning uppskattas ha något socialt skyddsnät. Globalt saknar en stor del av alla arbetstagare någon form av arbetslöshetsförsäkring. Dessutom arbetar två miljarder människor i den informella sektorn där många står utan tillgång tillsjuklön. Det är människor för vilka en ekonomisk kris får mycket kännbara följder.

Eftersom kvinnor världen över är hårdare drabbade av fattigdom än män riskerar pandemin även att öka ojämlikheten även mellan män och kvinnor. Kvinnor får dessutom betala ett högt pris när t.ex. mäns våld mot kvinnor ökar och SRHR får stå tillbaka i spåren av pandemin.

Särskilt allvarlig är situationen för de miljontals människor som befinner sig på flykt eller i flyktingläger runt om i världen. I fattiga eller krigsdrabbade länder där bristen på såväl rent vatten som mediciner är alarmerande och där trångboddheten är stor riskerar konsekvenserna av coronapandemin att bli förödande.

Världshälsoorganisationens uppmaningar om social distansering och om att tvätta händerna ofta för att undvika smitta blir meningslösa när man tvingas leva på en mycket liten yta och när basala förutsättningar för hygien och sanitet brister.

Världsbanken befarar att fattigdomsbekämpningen i och med coronavirusetsspridning inte kommer att kunna ske i tillräckligt snabb takt för att det globala målet om att utrota den extrema fattigdomen till 2030 ska kunna uppnås. Decennier av fattigdomsbekämpning riskerar nu att gå förlorade. Behoven av samarbete mellanvärldens länder för att hantera coronapandemin och de ekonomiska effekterna av den är mycket påtagliga. Det inkluderar inte minst skuldavskrivningar för de fattigaste länderna och ett tydligt stöd för internationella institutioner som WHO.

Vänsterpartiet föreslår ett additionellt coronabistånd om 500 miljoner kronor som syftar till åtgärder för att minska smittspridningen och för att möta akuta sjukvårdsbehov. Pengarna kan t.ex. användas till inköp av skyddsutrustning, medicinsk utrustning eller att anställapersonal.

Men också till t.ex. omställning i syfte att få igång nya näringar för att möta arbetslösheten eller till SRHR som riskerar att få stå tillbaka i skuggan av coronapandemin. Sannolikt kommer det framöver behöva tillskjutas ytterligare biståndsmedel för att förhindra svält och andra negativa effekter som följer i krisens spår. Vänsterpartiet avser att återkomma om det längre fram.

Den pågående coronapandemin kräver exceptionella åtgärder. Samtidigt har det blivit tydligt hur auktoritära ledare använder restriktioner mot sprittspridning i syfte attinskränka de mänskliga rättigheterna. Det gäller exempelvis yttrandefriheten, rättssäkra

rättegångar och aborträtten. Hur olika länder agerar under den pågående krisen kommer att påverka miljontals människors demokratiska fri- och rättigheter under lång tid.

Därför är det extra viktigt att stå upp för demokratiska principer och värderingar och attvärna rättsstaten.

7.20 Förstärkningar av sjöfart och järnväg

Vänsterpartiet vill att en så stor del av godstrafiken som möjligt ska gå via järnväg och sjöfart för att värna klimatet. Det är därför viktigt att skydda även järnvägen och sjöfarten under coronakrisen så att den klarar av de ökade krav som kommer när krisen är över, och samtidigt kan växla upp kapaciteten för en klimatvänlig omställning.

Svenskflaggade fartyg är har högt renommé när det gäller arbetsvillkor och miljöarbete och vi vill behålla och flagga in så många fartyg som möjligt under svensk flagg. För att Sverige ska uppnå fossilfri transportsektor krävs en utökad tåg- och kollektivtrafik ochen fungerande och tillgänglig tåg- och kollektivtrafik är nödvändig för ett fungerandesamhälle. Vänsterpartiet vill därför genomföra flera satsningar på järnvägen och sjöfarten.

7.20.1 Tidigarelägg järnvägsunderhåll

En av de trånga sektorerna för att utföra bra järnvägsunderhåll är tillgång till anläggningarna, främst spåren. Eftersom de normalt sett är näst intill konstant trafikerade är det svårt att få tillgång till dem för underhållsinsatser. På grund av coronakrisen ställs allt fler tåg in och kommer sannolikt fortsätta att göra det en tid framåt. Därmed öppnas en möjlighet att genomföra välbehövligt underhåll, som både Trafikverket och underhållsbolagen vill utnyttja.

Rälsbyten, sliperbyten, rälsslipning, växelreparation, vegetationsröjning, dränering, säkerhetshöjande åtgärder (t.ex. siktröjning vid vägar), och byte av kontaktledningar är några exempel på arbeten som snabbt skulle kunna utföras och som också skulle få endirekt positiv effekt för järnvägssystemet. Några objekt som särskilt nämnts är Kimstad- Finspång och Mälarbanan. Det finns gott om personal som tidigare har friställts och som snabbt skulle kunna återrekryteras.

Det finns både vilja och beredskap hos aktörerna, men det saknas i dagsläget pengar. Relativt stora underhållsanslag finns aviserade i statsbudgeten, men investeringarna växlas inte upp på riktigt förrän 2022. Vänsterpartiet föreslår därför att underhållsramen ökas med 1,5 miljarder kronor för innevarande år.

7.20.2 Slopad banavgift för tågföretagen under 2020

Redan innan coronakrisen var konkurrensläget tufft för järnvägsoperatörerna gentemot vägtransporterna. I synnerhet påverkas godstransporterna på järnvägen men även persontrafiken.

Vänsterpartiet föreslår därför att tågoperatörerna inte ska behöva betala några banavgifter till staten under 2020. Därmed slipper branschen en utgift på 2 020 miljoner kronor under året. Då intäkterna från banavgifterna går till järnvägsunderhåll ökas anslaget för detta ändamål med motsvarande kostnad.

7.20.3 Tillfälligt slopade farledsavgifter

Coronakrisen har slagit hårt mot sjöfarten, inte minst mot passagerar-sjöfarten där vissa linjer också är väsentliga för godstransporterna. Många rederier har fått lägga upp fartyg, en del kör fortfarande men med mycket mindre volymer, vilket gör att marginalerna och omsättningen blir mycket lägre än annars.

Vänsterpartiet föreslår därför att farledsavgifter tillfälligt tas bort under tre månader, vilket motsvarar 325 miljoner kronor som vi tillför Sjöfartsverket. Vi avsätter ytterligare 325 miljoner kronor för att kunna möjliggöra en halvering av avgiften under återstående delen av året. Den halverade avgiften kombineras med tydligare miljödifferentiering.

7.20.4 Fullt sjöfartsstöd

En stor del i inflaggningen till Sverige har berott på möjligheten till sjöfartsstöd och det är så svenska rederier har haft ekonomisk möjlighet att ha svensk flagg. När rederier nu tvingas lägga upp sina fartyg innebär det att de förlorar rätten till sjöfartsstödet för de fartyg som läggs upp. Detta blir ytterligare en stor ekonomisk belastning och kan innebära utflaggning av fartyg.

Vi vill ha en tillfällig regeländring som innebär att sjöfartsstödet fortsätter att utbetalas till rederier som tvingats lägga upp sina fartyg p.g.a. kraftigt minskad omsättning. Enligt reglerna i dag förlorar dessa rederier rätten till sjöfartsstöd vilket kan leda till ökade ekonomiska svårigheter och ökad utflaggning. Vänsterpartiet anser attregeringen bör tillse att en tillfällig regeländring möjliggör sjöfartsstöd även när fartygläggs upp.

7.20.5 Flexibel investeringspott för hållbara godstransportlösningar

Coronakrisen visar att behov inom en kort tidsperiod kan uppkomma för tillgång till hållbara godstransporter för näringslivet. För att möjliggöra sådana investeringar, sominte tillgodoses eller uppmärksammas i gällande nationella plan 2018-2029, föreslår Vänsterpartiet en flexibel investeringspott om 100 miljoner kronor, utöver nuvarandenäringslivpott, för stöd till kombiterminaler/ omlastningscentraler, triangelspårsutbyggnader (rondell för tåg) eller andra investeringar som underlättar ökad överflyttning av godstrafik till sjöfart och järnväg samt investeringar som bidrar till mer hållbar inhemsk åkerinäring.

7.20.6 Statlig finansiering av ERTMS-ombordutrustning

Tågoperatörerna beräknas ha en uppskattad samlad kostnad på minst 3 miljarder kronorför att anpassa tekniken i loken för det nya signalsystemet. Detta är en kostnad sombranschen själv förväntas bära i Sverige till skillnad mot ett antal andra länder där statentar ett betydande ansvar för finansieringen. Kostnad för varje enskilt lok är minst 3 miljoner kronor och ungefär 1 000 lok behöver denna åtgärd.

Nuvarande plan är att en stor andel av lokflottan ska vara anpassad till ERTMS-systemet till oktober 2023.

Vänsterpartiet anser att staten bör finansiera kostnaden för ombordutrustning för ERTMS med 100 procent om det genomförs

under år 2020. För detta ändamål avsätterVänsterpartiet därför 500 miljoner kronor.

7.20.7 Utbildningssatsning järnväg och sjöfart

Det finns ett stort behov av att rusta och bygga ut järnvägen. Samtidigt råder det brist på personal som kan göra detta. En utredning från 2018 från fackförbundet SEKO bedömde att åtminstone 1 700 nyckelpersoner kommer att saknas inom några år inomjärnvägssektorn. Det vill säga bantekniker, spårsvetsare, el-, signal- och teletekniker.
För att ställa om samhället och satsa på järnvägen föreslås en satsning på att möjliggöra för de som studerar till viktiga yrken inom järnvägen att kunna kombinera studier och arbete. För att möjliggöra detta föreslås Trafikverket få ett utökat anslag med 110 miljoner kronor för att kunna anställa upp till 200 studerande på deltid i två år.

Sjöfarten har något annorlunda behov. Där handlar det framför allt om att möjliggöra för redan yrkesverksamma som nu blivit arbetslösa att få fortbildning för att kunna fortsätta inom sjöfarten men inom andra verksamheter. För detta föreslås Trafikverket få ett tillskott på 10 miljoner kronor för att kunna utöka utbudet avrelevanta kurser.

Arbetsförmedlingen Sjöfart föreslås få ansvar för att ge stöd till de som har behov av fortbildning.

7.21 Ekonomiska stimulanser med anledning av coronapandemin

I spåren av coronakrisen kommer det behövas investeringar och ekonomiska stimulanser på kort och lång sikt. I detta avsnitt har Vänsterpartiet samlat några av de stimulanser och investeringar som vi anser kan och behöver genomföras omgående.
Förslag som leder till fler jobb och bidrar till ett mer hållbart samhälle. Även i tidigare avsnitt, se 7.20 ovan, finns exempel på sådana stimulanser.

7.21.1 Genomför försök med regionala center för beredskapslivsmedel

I Naturvårdsverkets Fördjupad utvärdering av miljömålen 2019 presenterade ett flertal myndigheter genom samverkan ett antal förslag till regeringen för att stärka möjligheterna att nå våra miljömål. Myndigheterna, däribland Naturvårdsverket, Skolverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och Försvarsmakten,föreslår att en pilotstudie bör genomföras där naturbruksgymnasier testar att produceraberedskapslivsmedel löpande på ett hållbart sätt baserat på de lokala kretsloppen.

Förslaget motiveras av att en fossil- och giftfri livsmedelsproduktion baserad på inhemsk tillverkning av insatsmedel dramatiskt skulle minska importberoendet och därmed öka motståndskraften mot störningar. De tekniska lösningarna för att ställa om till ett fossilfritt lantbruk finns i dag men det produceras inte tillräckliga mängder av vare sig alternativa drivmedel eller gödsel för att genomföra en omställning.

Genom förslaget bedömer Naturvårdsverket att positiva effekter för miljön kan uppnås genom att det, förutom att lokal fossil- och giftfri produktion stimuleras, även kan stimuleragenetisk mångfald samt användande av alternativa brukningsmetoder.

Vänsterpartiet föreslår att 25 miljoner kronor tillförs Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) för att i samarbete med berörda myndigheter inleda en pilotstudie för regionala center för beredskapslivsmedel.

7.21.2 Öka investeringarna i nattågsfordon

Trafikverket upplyser regeringen i sitt budgetunderlag för perioden 2021–2023 att man successivt behöver öka låneramen kopplat till investeringsbehov av nattågsfordon. De vagnar som finns i dag är ålderstigna och slitna. Trafikverket har i dag upphandlad nattågstrafik för två trafikavtal med fordonsbehov av 100 vagnar och 16 lok. Totala kostnaden för fordon att ersätta egna, och operatörens fordon bedöms vara 3,7 miljarder kronor. Eventuellt kan ytterligare avtal för nattågstrafik till Europa tillkomma enligt Trafikverket.

Myndighetens preliminära bedömning av fördelningen för investeringskostnaden är: 10 procent 2021, 20 procent 2023, 30 procent 2024 samt 40 procent 2025. Trafikverket har just nu ett pågående regeringsuppdrag att se överförutsättningarna att upphandla nattågstrafik till Europa. I sin delredovisning av uppdraget i januari i år föreslog Trafikverket att Malmö-Köln skulle bli första sträckan, men att ett problem är bristen på nattågsfordon samt att svenska nattåg inte kan köras i Europa. De befintliga fordonen är byggda med nordisk profil som är bredare än den europeiska profilen och kan därför inte köras söderut i Europa. Vagnar med europeisk profil kan däremot köras från Narvik ner till södra Europa utan att begränsas av profilen.

Vänsterpartiet föreslår att 370 miljoner kronor satsas innevarande år för ökade investeringar i vagn och lok för förbättrade nattåg. Vi stödjer därmed Trafikverketsbudgetförslag men tidigarelägger den sammanlagda satsningen på 3,7 miljarder kronor med ett år.

7.21.3 Stöd för bredband till landsbygden och bredbandsutbyggnad

Vänsterpartiet anser att det är mycket angeläget att den digitala klyftan minskas och att även landsbygden ges digitala förutsättningar för framtida välfärd och stärkt beredskap inte minst i kristider. Var femte hushåll har i dag bristande bredband.

En ökad digitalisering minskar även de fysiska transportbehoven och därmed klimatpåverkan och stärker förutsättningarna för småföretagare utanför våra tätorter. Betydelsen av att ha tillgång till bredband för att kunna arbeta och kommunicera och umgås med vänner och familj har blivit extra tydlig under coronapandemin.

Vänsterpartiet föreslår att 300 miljoner kronor tillförs i stöd till bredbandssatsningar på landsbygden. Skälet är att Jordbruksverket meddelade den 17 april 2020 att man tvingats omfördela medlen i landsbygdsprogrammet. Då efterfrågan av miljöersättning för betesmarker och slåtterängar och ersättning för ekologisk produktion varit så stort inom programmet har myndigheten tvingats dra in stödpengar till bredband.

Vi anser att det är oacceptabelt att landsbygdens förutsättningar (som redan innan coronakrisen var bristfälliga när det gäller nivån på bredbandsstödet) för framtida välfärd och stärkt beredskap åsidosätts i kristider.
Vänsterpartiet vill även öka stödet för bredbandsutbyggnad genom att tillföra ytterligare 150 miljoner kronor innevarande år till Post- och telestyrelsen (PTS). PTS har 150 miljoner kronor i år för att inrätta ett nytt statligt bredbandsstöd. Syftet med bredbandsstödet är att verka för snabbt bredband i hela Sverige, särskilt i mer glest befolkade områden.

Det ingår i uppdraget att främja att bredbandsstödet får spridning till alla landsdelar. PTS ska hantera bredbandsstödet så att det ger så god tillgång till snabbt bredband som möjligt, samtidigt som stödet ska ges med geografisk spridning och till glest befolkade områden. Genom att tillföra ytterligare 150 miljoner kronor är det möjligt att öka takten för att uppnå målet med stödet.

Vänsterpartiet föreslår därmed satsning för utökad bredbandsutbyggnad med sammanlagt 450 miljoner kronor under 2020.

7.21.4 Tidigarelägga investeringar Inlandsbanan

Vänsterpartiet vill tidigarelägga investeringar i Inlandsbanan. Satsningen möjliggör att i stor skala påbörja säkerhetshöjande åtgärder såsom siktröjning och gallring längs järnvägsfastigheten, trumbyten samt nybyggnation av ekodukter och renstängsel. Även markentreprenad samt arbeten med kanalisation av ny optofiber på hela sträckan Mora till Gällivare kan påbörjas. Dessa åtgärder skulle förutom att skapa uppemot 300 arbetstillfällen även påskynda färdigställande av en prioriterad godskorridor med mycket låga klimatutsläpp. Vänsterpartiet föreslår därför att Inlandsbanan AB tillförs 400 miljoner kronor för upprustning innevarande år.

7.21.5 Stimulans för fler hyresrätter nu

I dag råder bostadsbrist i en majoritet av landets kommuner. För motverka ett kraftigt fall i bostadsbyggandet i en tid då byggtakten i stället behöver öka bör staten investera mer i bostadsbyggande. Vänsterpartiet föreslår därför att investeringsstödet förbyggande av hyresrätter utökas med 1 miljard kronor redan i år. Detta för att ge en extra stimulans för att redan tänkta byggen kommer igång tidigare, men även för att få igång ett ökat byggande av bostäder.

7.21.6 Digitalisering i större skala hos kulturarvsinstitutioner

Tidigare större digitaliseringssatsningar har haft prägeln av arbetsmarknadsinsatser eftersom en del av arbetet inte kräver akademisk examen. I tider av stor arbetslöshet är det här en satsning som både betyder mycket för museisektorn och för tillgängliggörandet av landets samlingar för alla invånare. Enligt Sveriges museer behöver de 369 årsverk för att komma ifatt med det som är eftersatt.

Filminstitutet har också stora arkiv som behöver digitaliseras snarast, medan teknisk utrustning för äldre format fortfarande går att få tag på. Vänsterpartiet föreslår att 200 miljoner kronoravsätts i projektstöd för ändamålet under en 3-årsperiod. För 2020 avsätts således 34 miljoner kronor.

7.21.7 Verkställ planer för ett fossilfritt Sverige

Coronakrisen kräver ekonomiska stimulansåtgärder som främjar sysselsättningen. Det ger oss goda förutsättningar att främja hållbara investeringar för att även möta klimatkrisen. Internationella energimyndigheten (IEA) har nyligen konstaterat att storskaliga investeringar för att främja utveckling, spridning och integrering av klimatvänlig teknik bör vara en central del av regeringarnas planer, då det kommer både att stimulera ekonomin och skynda på omställningen till förnybara energikällor.

Vänsterpartiet delar den uppfattningen. Vår uppfattning är att näringen själv bör bära en väsentlig del av omställningskostnaderna men att det inte minst i skuggan avcoronakrisen krävs skyndsamma statliga åtgärder för att medverka till en omställning med minskade utsläpp och gröna jobb.

Inom ramen för Fossilfritt Sverige har ett antal branscher tagit fram egna färdplaner för hur respektive bransch ska bli fossilfri med stärkt konkurrenskraft som följd.

Färdplanerna innehåller konkreta förslag på åtgärder för både aktörerna och politiken.

Hittills har 13 färdplaner överlämnats till regeringen, och ytterligare 8 är färdigställda för att överlämnas till regeringen. Färdplaner har bl.a. tagits fram för Bygg- och anläggningssektorn, Sjöfartsnäringen och Återvinningsindustrin m.fl. Bland förslagen som Vänsterpartiet anser vara lämpliga hör:

- Stöd för ökad elektrifiering inom vägtrafiken.
- Inför generella ekonomiska incitament som gör återvunnet material mer konkurrenskraftigt på marknaden.
- Snabb tillväxt av laddpunkter för personbilar samt ökad inhemsk produktion avbiodrivmedel.
- Inför ytterligare incitament för fordonsägare att nyttja biodrivmedel.
- Investera mer och snabbare i klimatsmarta transporter som järnväg.

Vänsterpartiet vill att 1 miljarder kronor anslås för 2020 i syfte att skyndsamt verkställa lämpliga åtgärder i de branschvisa färdplaner som presenterats av Fossilfritt Sverige.

7.22 Slopat karensavdrag

Efter påtryckningar från bl.a. Vänsterpartiet meddelade regeringen den 13 mars 2020 att den tillfälligt ville slopa karensavdraget. Förslaget som lades fram i proposition 2019/20:132 Extra ändringsbudget för 2020 - Åtgärder med anledning av coronaviruset innebär att regeringen bemyndigas att under den pågående pandemin lämna föreskrifter om karens för att kompensera inkomstbortfallet som följer av karensavdraget.

Förslaget röstades igenom av riksdagen den 2 april 2020 och det nya regelverket gäller från 11 mars till 31 maj.

Regeringens förslag motiverades med att man vill att människor ska stanna hemma från arbetet när de är sjuka och därmed minska smittspridning under den pågående coronapandemin. Regeringen har

framställt reformen som ett slopat karensavdrag. Detär så det beskrivs på regeringens hemsida och det är så regeringens företrädare talat om det i medier. Det var också utifrån den beskrivningen som Vänsterpartiet röstade för förslaget.

I själva verket innebär regeringens föreskrifter en möjlighet för den enskilde att retroaktivt ansöka om ersättning för karens. Ersättningen uppgår till 700 kronor för löntagare, vilket är väldigt lågt för många löntagare. För att motivera människor att stanna hemma från arbetet när de är sjuka, och på så vis minska smittspridningen, måste den ekonomiska kompensationen vara högre. Att ekonomiskt försvåra för dem som tar sitt ansvar för att stoppa spridningen av pandemin är en märklig åtgärd i dessa tider.

Regeringen motiverar den låga schablonen med att man inte vill öka arbetsbördan hos Försäkringskassan som är hårt belastad i dessa tider. Vänsterpartiet förstår denna invändning, men menar samtidigt att det är viktigt att den enskilde snabbt får sin ersättning och inte behöver ta den ekonomiska risken medan ansökan till Försäkringskassan handläggs.

Vi menar att problemet går att lösa på två olika sätt. I första hand anser vi att arbetsgivaren bör betala ut full sjuklön, alltså 80 procent av lönen, utan att göra karensavdrag. Hela arbetsgivarens sjuklöneansvar ersätts av Försäkringskassan retroaktivt via skattekontot, enligt tidigare beslut. I andra hand menar vi att schablonen bör höjas så att den i alla fall motsvarar karensavdraget upp tillmedianlönen.

Vänsterpartiet har länge krävt att karensavdraget slopas. Vi menar att människor som är sjuka inte ska tvingas gå till arbetet för att få ihop sin ekonomi. Sverige är i dag det enda landet i Norden som har karensavdrag.

Vi anser därför att karensadraget bör slopas permanent.

Coronapandemin kommer med all säkerhet innebära att många av oss ska stanna hemma från arbetet vid minsta symptom en tid framöver.

Perioden för regeringens bemyndigande bör därför förlängas.

Ändringen av karensadraget i enlighet med vårt förslag beräknas kosta staten omkring 1,8 miljarder kronor för 2020, utöver deresurser som redan tillskjutits genom proposition 2019/20:132 Extra ändringsbudget för2020 - Åtgärder med anledning av coronaviruset.

7.23 Krissjukpenning för timanställda

För att minska risken för spridning av coronaviruset uppmanas alla att stanna hemma vid minsta sjukdomssymptom. Därmed är det extra viktigt att det finns ett ekonomiskt skydd för de som av denna anledning inte kan arbeta. Detta gäller särskilt iäldreomsorgen där smittspridning får förödande konsekvenser.

Var fjärde person som jobbar inom den kommunala äldreomsorgen är tillfälligt anställd och var femte är visstidsanställd med timlön. Många saknar därmed ekonomiskt skydd vid sjukfrånvaro.

Värst är det i Stockholmsregionen, där smittspridningen på äldreboendena också varit mest omfattande. I den privata äldreomsorgen är andelen visstidsanställda ännu högre.

Som visstidsanställd med timlön har man begränsad rätt till både sjuklön och sjukpenning. Vänsterpartiet vill att heltid ska vara norm och att anställningsformen allmän visstidsanställning ska avskaffas.

Det skulle lösa en stor del av de problem som tydliggjorts inom äldreomsorgen den senaste tiden. För att snabbt kunna åtgärda de akuta problem som råder just nu behövs dock en snabbare lösning på frågan.

Vänsterpartiet anser att det viktigaste problemet åtgärdas. Den exakta formen för lösningen är vi beredda att diskutera. Här presenterar vi dock ett tänkbart förslag till lösning.

Vänsterpartiet föreslår att en tillfällig sjukpenning införs under en avgränsad period, medan coronapandemin pågår. Den tillfälliga sjukpenningen administreras av

Försäkringskassan och vänder sig till timanställda som inte har rätt till sjuklön. För att kvalificera för den tillfälliga sjukpenningen ska man uppfylla samma arbetskrav som tillfälligt gäller för a-kassan.

Ersättningsnivån är samma som för vanlig sjukpenning. En grundnivå behöver införas för den som har väldigt låg eller ingen SGI.

I vårt förslag uppgår grundnivån till 600 kronor per dag. Antalet dagar man får ersättning för baseras på hur många dagar man arbetat under valfri månad under en föregående sexmånadersperiod. Utifrån den modell som beskrivs ovan skulle kostnaden för detta bli omkring 430 miljoner kronor.

7.24 Arbetsförmedlingen

Coronapandemin har slagit hårt mot svensk arbetsmarknad. Drygt 60 000 personer har blivit varslade om uppsägning sedan 1 mars. Arbetslösheten ökar i snabb takt och uppgår nu till 8 procent. Vecka 16 (13–19 april) var drygt 400 000 personer inskrivna som arbetslösa på Arbetsförmedlingen. Sedan den 1 mars har 95 445 personer skrivit in sig som arbetslösa. Trycket på myndigheten är således mycket högt.

Samtidigt är Arbetsförmedlingen under stark press då anslagen chocksänktes förra året. Mer än var tredje medarbetare har lämnat myndigheten och hälften av lokalkontoren är nedlagda.

Om Arbetsförmedlingen ska kunna hantera den snabbt stigande arbetslösheten och erbjuda de arbetslösa stöd och utbildning, krävs mer resurser. Vänsterpartiet föreslår attArbetsförmedlingens förvaltningsanslag ökar med en halv miljard kronor och att 1,5 miljard kronor tillförs anslag arbetsmarknadspolitiska program och insatser. Totalt tillförs 2 miljarder kronor innevarande år.

7.25 Ge personalen chans att rädda nedläggningshotade företag

Många företag i olika storlekar hotas av den kris som uppkommit i samband med spridningen av coronaviruset. Många företag kommer att läggas ned och verksamheter kommer att försvinna. När detta händer borde möjligheterna för personalen att ta överföretaget innan det läggs ned utökas. Det skulle göra att antalet personalägda företag skulle ha möjlighet att öka under perioden och det ger en chans att folk som i dag är varslade skulle kunna fortsätta jobba. Genom att ge det

statliga företaget Almi pengar att utfärda lån till sådana processer efter genomgång av affärsplanen för det kooperativa företaget skulle därför fler anställda själva kunna rädda sina jobb.

Vänsterpartiet föreslår därför att Almi ska ges ett tillskott om 100 miljoner kronor för att lösa underskott och lån vid övertagande av företag och omstrukturering till personalägt. Stödet ska vara tvådelat, ett rent stöd för att omstrukturera, göra ordentligaaffärsplaner för att säkerställa att övertagandet är hållbart och en andra del som är ett lån utifall kapitalinsats behövs vid övertagandet, t.ex. om företaget ska tas över av en stiftelse vilket är vanligt i de här fallen.

I förslaget ingår också att Almi får resurser för en utbildningsinsats riktad mot dessa grupper. Syftet med utbildningsinsatsen är att ge den personal som vill ta över företaget de arbetar på, reella förutsättningar att kunna och lyckas med att driva företag.

7.26 Stöd för lanthandeln/gränshandeln

Lanthandeln är en bärande del av många mindre orters överlevnad. De som bor på landet ska inte behöva åka flera mil för att få tag i livsmedel och annan service.

Lanthandeln har en nyckelfunktion för bygdernas attraktivitet och utveckling. Förutom att tillgängliggöra livsmedel är ofta lanthandeln en servicehub som tillhandahåller andravaror och tjänster så som apotek, postuthämtning och systembolag.

Stora delar av handeln i glesbygd och landsbygd stödjer sig på den gränshandel som sker från bl.a. Norge och Finland där besökare från dessa länder står för upp till 90 procent av kundunderlaget på vissa orter. En stor del av den försäljningen sker förmånga under påskveckorna. Dessa inkomster gör att man kan erbjuda både arbetstillfällen och service till de här orternas befolkning och har därför i många fall en avgörande betydelse för bygden.

Dessa handlare har drabbats hårt av coronakrisen och dess konsekvenser. Många småbutiker i glesbygd tappar kunder när samhället och gränser stängs samtidigt som man har mindre marginaler vilket gör att en månad utan kunder riskerar hela butikers existens. I vissa fall har hela den inkomstökning som påskhelgen brukar ge gått förlorad. Man behöver därför på många håll ha akut hjälp tills den vanliga handeln åter kan upptas efter krisen.

Vänsterpartiet vill stärka den lokala kommersiella servicen på landsbygden och föreslår därför en höjning av det särskilda driftstödet i utsatta och sårbara områden.

Vänsterpartiet vill utöka stödet med 30 miljoner kronor för att möta de underskott och bortfall av kunder som många butiker nu har. Utöver det bör stödet delas ut oftare för att snabbt kunna möta det akuta läge vi nu ser. Stödet bör delas ut upp till 3 gånger per årunder 2020 för att snabbt kunna komma de aktuella butikerna tillhanda. Utöver det vill vi även tillfälligt göra justeringar av kraven för att kunna ta del av detta stöd genom att höja nettoomsättningsgränsen från 11 miljoner kronor till 20 miljoner kronor samt minska kravet på 1 000 olika varor till 500 olika varor.

Lanthandlarna fungerar i många fall som servicepunkter och har förutom handel även ofta apotekstjänster, posttjänster och andra tjänster knutna till sig. Att stärka möjligheten för dem att kunna dela ut

varor via hemkörning spelar stor roll både för att butikerna ska kunna nå ut med sina tjänster, men framför allt för dem som inte kan besöka handeln för att de exempelvis tillhör en riskgrupp. Som ett komplement till det redan befintliga hemsändningsbidraget tillför Vänsterpartiet 20 miljoner kronor till ett hemkörningsstöd. Stödet beräknas räcka de närmaste månaderna och om ytterligare behov uppkommer eller ytterligare medel behövs är vi beredda att se över det då.

Redan i dag finns ett hemkörningsbidrag, men Vänsterpartiet anser att det finns behov av ettkompletterande stöd för att möjliggöra hemkörning till en bredare grupp personer och där det är mer flexibelt och enkelt för butikerna att få stöd för utkörning.

7.27 Mer tillgängliga stödlinjer för de som behöver någon att prata med

Många mår dåligt av den rådande situationen. Det kan handla om att man själv eller någon man älskar blir sjuk. Det kan handla om att livet vänds upp och ned när man förlorar jobbet. Många är oroliga för situationen i Sverige och i världen. Behovet av att prata med någon i krisen är stort, samtidigt innebär krisen att vi just nu tvingas leva isolerade från varandra. Många är ensamma nu, särskilt gäller det äldre och personer i riskgrupper som ska undvika sociala kontakter.

Vården har ett ansvar när det gäller psykisk ohälsa. Behovet av att ha någon att pratamed är dock mycket större än så. Det finns i dag ett antal stödlinjer dit man kan ringa för att få prata med någon, de drivs i allmänhet ideellt och har begränsade resurser.

Vänsterpartiet vill därför tillföra 10 miljoner kronor till de organisationer som i dag driver sådana stödlinjer. Fler som behöver någon att prata med ska få det.

8 Investeringsplan för framtiden

Coronakrisen visar hur skört vårt samhälle är. År av skattesänkningar har dräneratvälfärden på resurser. Besparingar och privatiseringar har lett till en underdimensionerad sjukvård och äldreomsorg, med små marginaler och brist på såväl personal som utrustning. Mycket av det offentliga är så hårt nedbantat att även småstörningar leder till stora problem. Centrala samhällsuppgifter har splittrats upp ochöverlåtits på olika privata företag utan blick för det gemensammas bästa.

Coronakrisen visar också att när vi gör saker tillsamman står vi starkare än när vi gör saker var och en för sig. Gemensamma problem kräver gemensamma lösningar.

Därför vänder sig människor till det offentliga och till myndigheterna när det verkligen gäller, medan idén om att marknaden löser alla problem i dag är hopplöst passé. Under lång tid har politiken förhållit sig passiv till samhällets långsiktiga utveckling, den tidenmåste nu vara över.

För att möta krisen bör Sverige starta ett omfattande statligt investeringsprogram. Det skulle fylla flera funktioner på samma gång, alla direkt nödvändiga. Genom att staten över lång tid satsar stora summor på investeringar skapas en mängd arbetstillfällen. Det sker såväl direkt i arbetet med investeringarna, som indirekt genom att dessa jobb i sin tur får fart på ekonomin. Genom dessa investeringar ser vi också tillatt komma ifatt de stora samhällsbehov

som länge har präglat mycket av det gemensamma. Det handlar om alltifrån att se till att tågen går som de ska, till att barnenpå förskolan får tillbringa sina dagar i vackra och funktionella lokaler.

Vi skapar ett robustare samhälle som står starkt också när det blåser. En investeringsplan på 2020-talet måste även ta sig an större uppgifter än så. Det ligger på vår generation att ställaom hela samhället för att klara klimatet. Det är mycket konkret – Sverige behöverbyggas om. Vi måste göra det för att nå nollutsläpp och göra det möjligt att leva bra och rika liv på ett hållbart sätt.

Vänsterpartiet vill att Sverige gör massiva investeringar de kommande åren för attskapa jobb, möta nödvändiga behov och ställa om för klimatet. Över tid handlar det ommånga hundratals miljarder kronor som behöver satsas på statlig nivå. Det bör ske i form av en tydlig investeringsplan där prioriteringar, kostnader och tidsperspektiv finns redovisade. En sådan plan är viktig inte minst ur ett demokratiperspektiv.

Hur vill vi att samhället utvecklas? Vilka områden ska prioriteras och vad ska få stå tillbaka? Det är beslut som bör formas öppet och demokratiskt av medborgarna, inte överlåtas åt marknadskrafternas jakt på vinst. Här pekar vi ut några områden som bör ingå i ensådan investeringsplan.

8.1 Energiomställning m.m.

Vänsterpartiets huvudmål med energipolitiken är stora reformer som syftar till att ständigt bygga ut den förnyelsebara energin och som är steg på väg i omställningen från fossila bränslen till förnyelsebara.

Inom energiområdet finns utrymme för satsningar som inte bara är viktiga för klimatomställningen utan även för att få fart på ekonomin.

Det finns i dag en underproduktion i södra Sverige och en överföringsproblematik från norra Sverige som sätter stopp för omläggning av energisystem. En viktig del i att hantera detta är att använda de resurser som finns vid och runt Gotland. I dag är det inte möjligt att bygga ut vindkraften där då kablarna som ligger till stamnätet inte klarar enstörre produktion.

En sådan uppbyggnad skulle också avhjälpa en av våra största utsläppare, Cementa, att påskynda sin omställning. Redan 2009 beslutades det om att entredje kabel skulle byggas, vilket senare stoppades av Svenska Kraftnät då man ansåg att det blev för dyrt. Vi kräver att gotlandskabeln byggs omgående. Vi vill även se en utbyggnad av elnätet.

Vattenfall som ett av de absolut största energibolagen och dessutom statligt ägt bör gå i bräschen för omställningen till förnyelsebart. Med sin unika position måste mer göras än vad som sker i dag. Vi vill se ett utökat uppdrag för Vattenfall att öka sina investeringar i vindkraft.

Vänsterpartiet vill fasa ut fossilberoendet bl.a. genom en omfattande elektrifiering av transportsektorn och industrin och genom att styra om så att en större andel avgodstransporterna sker via järnväg. De största utmaningarna i att minska utsläppen i Sverige återfinns inom bl.a. basindustrin och en ökad styrning måste gå hand i hand med stärkt konkurrenskraft. Det behövs vidare ekonomiska incitament för framför allt industrin och bostadssektorn att investera i energieffektivisering.

Satsningar på energieffektivisering och förnybar energi innebär förutom de miljömässiga vinsterna en stor möjlighet att skapa många arbetstillfällen.

För att underlätta omställningen vill Vänsterpartiet att Sverige, före 2022, ska ha inrättat en grön statlig investeringsbank med minst 100 miljarder kronor i kapital. Urden ska stora och små företag kunna låna pengar för gröna investeringar till låg ränta.

8.2 Bostäder och byggande

Rådande bostadspolitik måste ersättas av en politik som kan möta de olika utmaningar vi står inför i form av bostadsbrist, bostadssegregation och klimatomställning – en bostadspolitik som tar ansvar för att bygga bort bostadsbristen, bryta bostadssegregationen och minska bostadssektorns klimatpåverkan. Det kräver en bostadspolitik med högre ambitioner där staten och kommunerna tarett större ansvar jämfört med i dag.

Det råder bostadsbrist i en majoritet av landets kommuner. Enligt Boverket behöver det byggas omkring 67 000 bostäder per år de närmaste åren. Samtidigt sjunker nu bostadsbyggandet. Bristen på bostäder begränsar människors frihet och i förlängningen samhällets utveckling. Det saknas framför allt hyresrätter med rimliga hyror, något marknaden inte klarar av att bygga på egen hand.

Bostadsbristen ska byggas bort med en politik för ökat bostadsbyggande, med fokus på miljövänliga hyresrätter med rimliga hyror. För det krävs att staten tar ett större ansvar för finansieringen och att kommunerna lever upp till sitt bostadsförsörjningsansvar.

Vänsterpartiet vill åstadkomma detta genom att bl.a. införa statliga topplån, höja investeringsstödet för att stimulera byggandet av hyresbostäder samt stärka stödet till renovering och energi-effektivisering. Vänsterpartiet vill även se ett investerings- och renoveringsstöd för idrottsanläggningar, detta för att skapa förutsättningar för att alla barn och ungdomar ska ha en jämlik tillgång till idrottsanläggningar över hela landet.

8.3 Offentliga lokaler

I kommunerna finns omfattande behov av investeringar i nya offentliga lokaler, såsom förskolor, skolor, gruppboenden och äldreboenden för att möta den demografiska utvecklingen. Enligt de demografiskt betingade behoven skulle det behöva byggas ca 719 förskolor, 398 grundskolor, 278 gymnasieskolor samt 700 äldreboende fram till 2026. Flera kommuner har för perioden 2019-2022 redan planerade investeringar. Det fanns redan innan corona en stor diskrepans mellan vad som behövs, vad som är planerat och vad som verkligen byggs. Just nu är dessutom osäkerheten mycket stor om hur kommunerna kommer att hantera sina planerade investeringar i år och kommande år.

Vänsterpartiet anser att det är viktigt att staten tar ansvar och bidrar till att viktiga samhällsfastigheter som är nödvändiga för olika välfärdsfunktioner faktiskt byggs, det är en viktig investering för framtiden. Därför bör ett statligt investeringsstöd införas där staten medfinansierar en del av investeringskostnaderna. Vi anser även att det ska ställas krav på energiförbrukning för att få ta del av stödet.

8.4 Infrastruktur

Utsläppen inom transportsektorn står för en tredjedel av Sveriges utsläpp. Sverige har som målsättning att utsläppen från inrikes transporter ska minska med minst 70 procent senast 2030. Målet nås dock inte med dagens beslutade åtgärder och kommer att kräva omfattande åtgärder i form av nya styrmedel och investeringar för att uppnås.

I den klimatomställning som måste till är utbyggd järnvägstrafik en central komponent.

Godstrafiken behöver i ökad omfattning flyttas från väg till räls och vatten. För att nå nödvändiga utsläppsminskningar måste även transporteffektiviteten öka genom att förutsättningarna för att gå, cykla och resa kollektivt förbättras. Privatbilismen måste minska, inte minst i våra städer och tätorter. För att öka andelen resande med kollektivtrafik och järnväg måste staten ta ett ökat ansvar för att stärka tillgängligheten i hela landet och göra de klimateffektiva färdsätten billigare än de klimatbelastande.

Staten måste med åtgärder och styrmedel stärka järnvägens och kollektivtrafikens konkurrenskraft. Resor med kollektivtrafik kan inte vara ett färdalternativ för alla i glesbygden men genom stärkt stöd för anpassad kollektivtrafik kan tillgängligheten stärkas för många grupper som saknar möjlighet att färdas med bil eller som i dag saknar hållbara alternativ till bilresor. En utbyggd kollektivtrafik i lands- och glesbygd skapar förutsättningar för minskade klimatutsläpp och stärkta förutsättningar att bo och leva även i glesbygd.

Vänsterpartiet vill storsatsa på järnväg i hela landet, för att rädda klimatet och för att göra det möjligt för människor att bo, leva och arbeta i hela Sverige med tillgång till hållbart resande. Nya stambanor med snabba tåg möjliggör klimatsmart resande med tåg i stället för flyg och bil samt frigör utrymme för ökade godstransporter på järnväg.

Vänsterpartiet kan konstatera att norra Sveriges infrastruktur länge lämnats efter. Vi vill öka investeringarna för att byggandet av Norrbotniabanan ska färdigställas 2030, vilket är tidigare än vad som föreslås i nationella planen 2018–2029. Vänsterpartiet vill även se en utbyggnad av dubbelspår mellan Gävle och Härnösand.

Var femte hushåll har i dag bristande bredband. En ökad digitalisering minskar även de fysiska transportbehoven och därmed klimatpåverkan och stärker förutsättningarna för småföretagare utanför våra tätorter. Utbyggnadstakten för utbyggnad av bredband har de senaste åren stannat av då man alltmer närmar sig områden där det inte är ekonomiskt lönsamt för aktörer.

Vänsterpartiet anser att det är mycket angeläget att den digitala klyftan minskas och att även landsbygden ges digitala förutsättningar för framtida välfärd och stärkt beredskap inte minst i kristider.

Vänsterpartiet vill därför se större statliga satsningar på utbyggnad av bredband för att möjliggöra för att de allra flesta hushåll ska ha tillgång till ett stabilt och fungerande bredband.

9 Skattepolitik efter krisen

Ett strukturproblem i den svenska ekonomin är de stora och kraftigt växande ekonomiska klyftorna. Sverige är det OECD-land där den ekonomiska ojämlikheten ökat mest sedan mitten av 1980-talet.

3 En viktig orsak till de ökade klyftorna är hur det svenska skattesystemet utvecklats. Sverige har gått från att vara ett av de länder vars skattesystem omfördelar mest till att ha det minst omfördelande skattesystemet inom EU:s kärnländer.

4 En annan central faktor bakom den växande ojämlikheten är kapitalinkomsternas utveckling och fördelning. Inkomsterna från kapital har ökat markant sedan mitten 1990-talet och uppgick 2017 till 395 miljarder kronor, ocheftersom fördelningen av kapitalinkomsterna är mycket ojämn har det lett till ökadeklyftor.

Som framgår av figuren nedan går ca 90 procent av kapitalinkomsterna till den tiondel av befolkningen som har de högsta inkomsterna. Bryter man ned kapitalinkomsterna inom denna grupp framgår att det mesta går till den hundradel av befolkningen som har högst inkomster. I Konjunkturrådets (SNS) rapport för 2018 görs bedömningen att ungefär hälften av de ökade klyftorna sedan 1995 kan härledas tillkapitalinkomsterna.

5 Den ökande ojämlikheten leder till en rad negativa effekter. När ojämlikheten ökar tenderar skolresultat, förväntad livslängd, social rörlighet, psykisk ohälsa, droganvändning, tonårsfödslar, fetma och kriminalitet att utvecklas negativt.

6 I ojämlika samhällen får klass och status ökad betydelse och påverkar hur vi i ett samhälle ser på varandra. Den ökade ojämlikheten leder också till lägre ekonomisk tillväxt. OECD uppskattar i en rapport att den ökade ojämlikheten har minskat den sammanlagda BNP-tillväxten med 4,7 procentenheter mellan 1990 och 2010 i en studie över 19 OECD-länder.

7 För Sveriges del finner en annan OECD-studie att den ökade ojämlikheten har minskat den sammanlagda BNP-tillväxten med hela 7 procentenheter mellan 1990 och 2010.8

Figur 4 Inkomst av kapital per decil, 2017, tkr

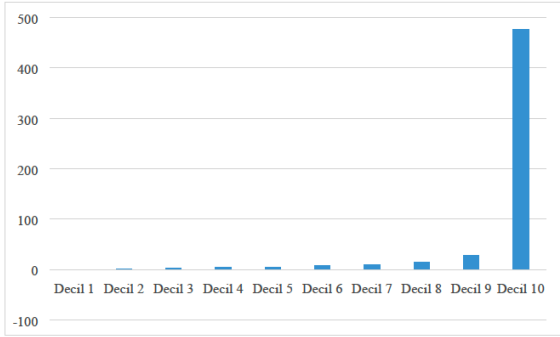

Källa: SCB

Vi kan konstatera att ett samhälle har mycket att vinna på att driva en politik för ökad jämlikhet. Denna insikt präglar Vänsterpartiets ekonomiska politik och där är utformningen av skattepolitiken central. Detta gäller inte minst efter coronakrisen. De ekonomiska stödpaketen mot coronakrisen har inneburit en stor överföring av skattebetalarnas pengar till företagen och kapitalägande. Riksbankens och regeringens stöd kan på sikt också blåsa upp olika tillgångspriser, vilket gynnar de redan välbeställda. Detta riskerar att öka ojämlikheten ytterligare.

Denna utveckling måste brytas. Vänsterpartiet föreslår en radikal omläggning av skattepolitiken. Företag och kapitalägare, de som främst varit föremål för de olika stödpaketen, måste i större utsträckning vara med och betala för välfärden och de investeringar som måste göras. Vi föreslår höjd skatt på höga inkomster och sänkt skatt för låg- och medelinkomsttagare.

Skatt på förmögenheter, arv och gåvor ska införas samtidigt som miljöskatterna skärps. Skatten på stora aktieutdelningar och kapitalvinster bör höjas samtidigt som ränteavdragen trappas ned. Det totala skatteuttaget behöver öka för att finansiera nödvändiga satsningar på välfärden och grön omställning. Genom höjda skatter omfördelar vi privat konsumtion till offentlig konsumtion. På så sätt omfördelar vi också makt och resurser och ökar det gemensammas del av ekonomin. Vänsterpartiet återkommer med den konkreta utformningen av skattepolitiken i höstens budgetmotion.

---

3 OECD (2015), ”In It Together – Why Less Inequality Benefits All”. Jämförelseåren i studien är 1985
och 2013 (eller det senaste året då data finns tillgängligt).
4 Verbist, G & Figari, F. (2014), ”The redistributive effect and progressivity of taxes revisited: An International Comparison across the European Union”, EUROMOD Working Paper No. EM 6/14. Studien har 1999 och 2008 som jämförelseår. Med EU:s kärnländer avses de 15 länder som ingick i EU 1998.
5 SNS (2018), Konjunkturrådets rapport 2018, ”Kapitalbeskattningens förutsättningar”.
6 Se t.ex. Wilkinson, R och Pickett, K (2010), ”The Spirit Level – Why Equality is Better for Everyone”.
7 OECD (2015), ”In It Together – Why Less Inequality Benefits All”.
8 Cingano, F. (2014), ”Trends i Income Inequality and its Impact on Economic Growth”. OECD Social, Employment and Migration Working Papers No. 163.

Bilaga 1 Tabell 1 Vänsterpartiets satsningar i vårbudgeten 2020

Tabell 1 Vänsterpartiets satsningar i vårbudgeten 2020
Avvikelse mot regeringen, miljoner kronor 2020

Värna välfärden - tillskott till kommunsektorn	25 000
Stöd till företag att producera den skyddsutrustning välfärden behöver	500
Statlig hyresfond	500
Lunchpeng vid stängda gymnasieskolor	747
Uppsagda lokalvårdare mot smittspridning	1 500
Rädda kulturlivet	1 000
Ökat stöd till hemlösa	25
Trångboddhet	200
Utbildningspaket	1 075
Sommarpaket för hemester	1 300
Stöd till civilsamhället	500
Additionellt coronabistånd	500
Tidigarelägg järnvägsunderhåll	1 500
Slopad banavgift för tågföretagen under 2020	2 020
Tillfälligt slopade farledsavgifter	650
Flexibel investeringspott för hållbara godstransportlösningar	100
Statlig finansiering av ERTMS-ombordutrustning	500
Utbildningssatsning järnväg och sjöfart	120
Genomför försök med regionala center för beredskapslivsmedel	25
Öka investeringarna i nattågsfordon	370
Stöd för bredband till landsbygden och bredbandsutbyggnad	450
Tidigarelägga investeringar trafik/infrastruktursatsningar - Inlandsbanan	400

Stimulans för hyresrätter nu	1 000
Digitalisering i större skala hos kulturarvsinstitutionerna	34
Verkställ planer för ett fossilfritt Sverige	1 000
Slopat karensavdrag	1 800
Tillfällig sjukpenning för timanställda	430
Arbetsförmedlingen	500
Arbetsmarknadspolitiska program	1 500
Ge personalen chans att rädda nedläggningshotade företag	100
Stöd för lanthandeln/gränshandeln	50
Mer pengar till stödlinjer	10
Totalt	45 406

Utöver ovan förslag skjuter Vänsterpartiet till 25 miljarder kronor till Almi för att stärka dess kapacitet avseende utlåning till mindre företag.

Jonas Sjöstedt (V)
Hanna Gunnarsson (V)
Maj Karlsson (V)
Håkan Svenneling (V)
Ulla Andersson (V)
Tony Haddou (V)
Karin Rågsjö (V)
Jessica Wetterling (V)

Partimotion Motion till riksdagen 2019/20:3602 av Ulf Kristersson m.fl. (M) med anledning av prop. 2019/20: 100 2020 års ekonomiska vårproposition

Motion till riksdagen 2019/20:3602 av Ulf Kristersson m.fl. M med anledning av prop. 2019/20: 100 2020 års ekonomiska vårproposition Förslag till riksdagsbeslut Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som anförs i motionen. En ny ekonomisk strategi för att rädda de svenska
2020-04-29
Motion 2019/20:3602 av Ulf Kristersson m.fl. (M) (pdf, 226 kB)

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som anförs i motionen.
En ny ekonomisk strategi för att rädda de svenska jobben – Moderaternas ekonomiska vårmotion 2020

Innehåll

Förslag till riksdagsbeslut 1
Inledning 2
Utgångspunkter för den ekonomiska krishanteringen 4
1. Rädda de svenska jobben 5
1.1. Krisen slår hårdast mot redan utsatta grupper på arbetsmarknaden 6
1.2. Moderaternas ekonomiska strategi för att rädda jobben 8
1.2.1. Slopade arbetsgivaravgifter och egenavgifter 9
1.2.2. Heltidspermittering 11
1.2.3. Stöd för fasta kostnader till följd av inkomstbortfall 11

2. Plan för att öppna upp ekonomin 12
2.1. Internationella exempel 13
2.1.1. WHO:s riktlinjer för att kunna öppna upp ekonomin 13
2.1.2. Europeiska Unionen 13
2.2 Sveriges exit-strategi 14
2.2.1. Tydliga kriterier för när smittspridningen är tillräckligt kontrollerad så att ekonomin kan öppna 15
2.2.2. Investeringsprogram för ökad testkapacitet 16
2.2.3. Utbyggd vårdkapacitet 19

3. Hela samhället ska fungera – även i kris 21
3.1. Resurser till välfärden 21
3.2. Resurser till rättsväsendet 22
3.2.1. Fler poliser genom högre lön och betald polisutbildning 23
3.2.2. Förstärk hela rättsväsendet – satsning på åklagarmyndigheten, domstolarna och kriminalvården 24
3.2.3. Särskild satsning mot våld i hemmet 25

4. Offentliga finanser 26
4.1. Sveriges offentliga finanser och förväntad utveckling 27
4.2. Den ekonomiska politiken bör utformas för en uthållig statsskuldsnivå 31

Inledning

De politiska beslut som fattas under våren kommer att prägla hela det svenska 20-talet. Vilken framtid ska de som idag går i skolan kunna se fram emot? Hur ska de integrationsproblem som var stora redan innan coronapandemin, lösas om hela branscher nu slås ut? Hur ska Sverige, som hade lägst tillväxt per person i hela EU redan före krisen, kunna finansiera den välfärd vi alla vill ska finnas där när vi som mest behöver den? I den här vårmotionen föreslår Moderaterna ett strategibyte för att rädda jobben – så att ekonomins återhämtning kan ske snabbare.

Den viktigaste uppgiften här och nu är allt jämt att hindra smittspridning och att ge sjukvården de bästa förutsättningarna att vårda sjuka. Samtidigt är en sak glasklar; gör inte politiken allt som går för att rädda svenska jobb nu, i krisens akuta skede, riskerar vi massarbetslöshet och att Sverige går in i en djup och långvarig recession, i nästa skede.

Den ekonomiska krisen har slagit snabbt, hårt och brett. Mellan den 1 mars och 24 april blev över 100 000 svenskar arbetslösa. Under samma period varslades även fler än 60 000 personer om uppsägning, vilket är de högsta varseltalen någonsin. April månad innebär också rekord i antal konkurser för hela 2000-talet. Familjeföretag som funnits i flera generationer har fått se alla intäkter förvinna över en natt. Det är inte deras fel. Det är inte dåliga investeringar eller smartare konkurrenter som slår ut dem. I vanliga fall skulle deras tjänster och produkter efterfrågas. Men det här är ingen vanlig kris, det är en pandemi. Och därför krävs ett helt annat angreppssätt. Vi moderater tänker inte ge oss när det gäller detta. Vi vill gå längre än regeringen. Vårt förslag till strategibyte innebär satsningar på 100 miljarder kronor per månad – för att rädda de svenska jobben.

Utgångspunkten är att åtgärderna ska vara rejäla och lösningarna enkla. Moderaternas strategi för att rädda jobben innebär helt slopade arbetsgivaravgifter och egenavgifter i två månader. Den innebär att företagen ges möjlighet till korttidspermittering på heltid. Och att staten går in och täcker fasta kostnader för företag med inkomstbortfall som uppstår till följd av coronakrisen.

Det är omöjligt att sätta ett datum för när den akuta fasen av krisen är över. Det är dock inte bara möjligt – utan helt nödvändigt, att redan nu bygga upp en exit-strategi för vad som behöver göras för att vi ska kunna öppna upp den svenska ekonomin. Moderaterna pekar i denna vårmotion på tre huvudsakliga områden där den ekonomiska politiken behöver växla upp. Det handlar om att få smittspridningen under kontroll, att utöka den svenska testningen och att bygga ut sjukvårdens kapacitet.

Hela samhället ska fungera – även i kris. De samhällsproblem Sverige hade innan pandemin har inte försvunnit. Tvärtom. Välfärden är under än större press och dess finansiering är än mer otillräcklig till följd av krisen. I Moderaternas vårmotion föreslås att resurserna till välfärden ökar med fem miljarder kronor vilket sammantaget innebäratt de generella statsbidragen till välfärden skulle öka med 27,5 miljarder kronor under 2020. Det möjliggör särskilda insatser för personalen som nu står i frontlinjen under coronakrisen, täcker upp för det kraftiga fallet i skatteintäkter och ser till att välfärdeninte behöver stå tillbaka bara för att Sverige är i kris.

Antalet skjutningar ökar jämfört med samma period förra året. Samtidigt som rekordmånga platser står tomma på polisutbildningen. Moderaternas vårmotion beskriver våra förslag för att göra polisyrket mer attraktivt genom höjda polislöner och betald polisutbildning.

En nedslående effekt av coronakrisen är att våld i nära relationer ökar. I denna vårmotion gör Moderaterna bland annat en särskild satsning på landets kvinnojourer för att de ska kunna öka sina stödinsatser

De beslut som fattas – och inte fattas – de närmaste veckorna kommer att påverka oss alla under hela 20-talet. Att begränsa smittspridning och ge sjukvården rätt förutsättningar att vårda sjuka är politikens viktigaste uppgift och helt avgörande för när vi kan återgå till något som liknar ett normaltillstånd. Att dämpa krisens effekter på ekonomin är helt avgörande för vilket tillstånd det blir. Därför behöver Sverige byta strategi. För att rädda jobben.

Utgångspunkter för den ekonomiska krishanteringen

De ekonomiska åtgärderna för att hantera coronakrisens effekter delas upp i tre faser.

I den första fasen – vilken Sverige befinner sig i nu – handlar det om att motverka det fria fallet i ekonomin, att rädda jobb samt att förhindra konkurser. I denna fas är åtgärderna inriktade på att så många jobb som möjligt ska kunna övervintra.

I den första fasen handlar det också om att säkerställa att det finns resurser att utöka vård- och testkapacitet. Detta i syfte att dels kunna ge den vård som behövs och dels kunna hantera, spåra och övervaka den nuvarande smittspridningen. Utbyggd vård- och testkapacitet gör det också möjligt att bygga upp motståndskraft inför en möjlig andra våg av smittspridningen.

Det är också viktigt att de resurser som skjuts till sjukvården och äldreomsorgen är tillräckliga för att klara kostnader kopplade till covid-19. Pandemin ska inte medföra kraftiga besparingar inom andra delar av den kommunala och regionala verksamheten. Om staten inte ger tillräcklig kompensation för extraordinära kostnader riskerar det medföra att ökningen av arbetslöshet i den privata sektorn förstärks av ökad arbetslöshet från den offentliga sektorn vilket ytterligare förstärker den ekonomiska nedgången.

I den andra fasen handlar fortsatt om att motverka arbetslöshet och hålla uppesysselsättningen samt att återstarta ekonomin genom stimulanspaket. Det är viktigt att åtgärderna som genomförs är strukturellt riktiga samt tillväxtdrivande för att lägga grunden för en stabil återhämtning. Reformer som kan vara aktuella är strukturellt riktiga förstärkningar av hushållens ekonomi, reformer för att underlätta för omställningen, samt tidigareläggande av genomförbara infrastrukturinvesteringar. Även i denna fas finns troligen behov av att skjuta till ytterligare resurser till kommuner och regioner, för att hålla uppesysselsättningen i ekonomin.

I den tredje fasen är fokus att säkerställa en långsiktigt hög tillväxtbana. Reformer för höjd kvalitet i utbildningsväsendet samt förbättringar av Sverige som investeringsland är aktuella i denna fas. Även reformer för att hantera integrationsproblemen kommer fortsatt att vara viktiga.

Moderaternas ekonomiska vårmotion fokuserar på hur Sverige bör hantera den första fasen och vilka förberedelser som bör göras för att kunna gå över till den andra fasen.

Utöver de förslag för att rädda de svenska jobben som Moderaterna redan har presenterat återfinns följande kostnadssatta förslag i den ekonomiska vårmotionen.

Tabell 1. Kostnadssatta förslag i den ekonomiska vårmotionen utöver redan presenterade förslag för att rädda de svenska jobben.

Förslag (miljoner kr)	
Investeringsprogram för ökad testning	6 000
Resurser för att täcka extraordinära kostnader för covid-19	5 000
Ökade generella resurser till välfärden	5 000
Ökade resurser till kvinnojourerna	100
SUMMA	16 100

.....

Ulf Kristersson (M)

Tobias Billström (M)	Hans Wallmark (M)
Jessika Roswall (M)	Karin Enström (M)
Elisabeth Svantesson (M)	Lars Hjälmered (M)
Johan Forssell (M)	Lotta Finstorp (M)
Saila Quicklund (M)	Camilla Waltersson Grönvall (M)
Mats Green (M)	Sten Bergheden (M)

Kristdemokraternas budgetmotion Partimotion KD Motion till riksdagen 2019/20:3604 av Ebba Busch m.fl. (KD) med anledning av prop. 2019/20:100 2020 års ekonomiska vårproposition

Motion 2019/20:3604 av Ebba Busch m.fl. (KD)
Motion till riksdagen 2019/20:3604 av Ebba Busch m.fl. KD med anledning av prop. 2019/20:100 2020 års ekonomiska vårproposition Innehållsförteckning Förslag till riksdagsbeslut En politik som tar oss genom krisen Ekonomiska utsikter Kristdemokraternas ekonomiska politik En hälso- och sjukvård att lita på Att åldras

Utskottsberedning: 2019/20:FiU20
Motion 2019/20:3604 av Ebba Busch m.fl. (KD) (docx, 339 kB)
Motion 2019/20:3604 av Ebba Busch m.fl. (KD) (pdf, 518 kB)

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut....2
En politik som tar oss genom krisen....2
Ekonomiska utsikter....4
Kristdemokraternas ekonomiska politik....9
En hälso- och sjukvård att lita på....13
Att åldras i trygghet och värdighet....14
Rätten till assistans en självklarhet....16
Stärk socialtjänsten....17
Stärkt folkhälsa....19
Familjepolitik för ökad trygghet och frihet....21
Stärkt rättsväsende för ökad trygghet....22
Ansvarsfull och human migrationspolitik....24
Bättre och mer effektiv integration....25
Ett företagsklimat för fler jobb....27
Reformer för fler bostäder....28
En skola för kunskap och bildning....29
Tryggare ekonomi för äldre....30
Goda kommunikationer i hela landet....31
En hållbar miljö- och klimatpolitik....32
Ett stärkt jordbruk....33
Sammanhållning över gränserna....34
Försvaret och samhällets krisberedskap....36
En politik som stödjer, inte styr, kulturen....37
Det civila samhället....37
Kristdemokraternas tillkommande reformer våren 2020....39
Kristdemokraternas reformer som införts....39
Rädda jobben....39
Värna personalen i välfärden....45
Åtgärder för civilsamhället....53
Sammanställning av Kristdemokraternas nya satsningar....57

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som föreslås i motionen.

En politik som tar oss genom krisen

För närvarande pågår den största hälsokrisen i modern tid. Den hotar liv och hälsa på ett påtagligt sätt. För några slutar livet. För en större grupp handlar det om en hård kamp i kroppen i flera veckor men som man ändå överlever. Men krisen innebär också att samhället påverkas på ett genomgripande sätt av såväl hälsokrisen som den ekonomiska krisen i spåren av densamma: förutom de direkta konsekvenserna på hälsan så påverkas livsbetingelserna när människor isoleras från nära och kära och oron växer när arbetsplatser stängs ned och konkurser och arbetslöshet ökar. Samtidigt tydliggörs vårt beroende av varandra och vår känsla av samhörighet ökar – och att vi behöver ta oss igenom krisen tillsammans.

Politikens uppgift är nu att ge allt det stöd som sjukvården och äldreomsorgen behöver för att klara den medicinska aspekten av krisen samt att ge stöd för företag och jobb så att den ekonomiska krisen blir så lindrig som möjligt. Att lindra de ekonomiska effekterna handlar ytterst inte om pengar utan om människor. Det är känt att när människor bli arbetslösa, ser sina livsverk gå i kras, så ökar också depressioner, missbruk och självmord. Staten måste därför göra vad den kan för att hantera skadeverkningarna av Covid-19.

Värna jobb och företag

De nödvändiga åtgärderna och rekommendationerna för att minska smittspridningen har satt stora delar av ekonomin – såväl i Sverige som globalt - helt eller delvis ur spel. Efterfrågan inom handel, hotell och restauranger har minskat på ett sätt som för bara någon månad sedan var närmast omöjligt att ens föreställa sig. Men även andra branscher inom tillverkning, transport med mera är också starkt lidande.

Kristdemokraterna vill i det korta perspektivet arbeta för att livskraftiga företag inte går under i en temporär kris som företagen inte råder över och att anställningar som under normala omständigheter hade funnits ska få en möjlighet att finnas kvar.

Därför vill vi ha ett kostnadsstöd till företag som fått ett kraftigt fall i efterfrågan under de närmaste månaderna. Ett system för att lyfta av delar av företags fasta kostnader såsom hyror och leasingavtal, som liknar det som finns i Norge och Danmark.

Kostnadsstödet är dock en kortsiktig åtgärd för att möta krisen här och nu. Vi föreslår därför en sänkning av arbetsgivargifterna hela 2020 för branscher som drabbats särskilt hårt i krisens spår.

Vi vill också bygga ut korttidspermitteringssystemet så att permittering upp till 90 procent blir möjlig, att även visstidsanställda skyddas och att lönetaket i systemet höjs från 44 000 kronor till 50 000 kronor i månadslön så att fler yrkesgrupper omfattas fullt ut.

Värna anställda inom vård och omsorg

Svensk sjukvård och äldreomsorg upplever för närvarande de mest kritiska månaderna någonsin. Tack vare personalens heroiska insatser och en mobilisering av resurser har svensk sjukvård hittills kunnat klara vårdplatser och tillströmningen av patienter. Men belastningen på personalen är extremt hög på ett sätt som riskerar att bli ohållbart i såväl vården som omsorgen.
Kristdemokraterna föreslår i denna motion att stimulanser införs för de personer som temporärt går från andra jobb till sjukvården eller äldreomsorgen. Detta för att ge befintlig personal andrum och öka möjligheterna för vila och ledighet inte minst under de kommande sommarmånaderna.

Inom äldreomsorgen vill vi också temporärt stimulera att timanställda får tillsvidareanställning genom en bonus till de arbetsgivare som väljer att göra omvandla tillsvidareanställningar Det ger även mer stadga åt äldreomsorgen som verksamhet och ökad trygghet för de som får fasta jobb. Vi föreslår en långsiktig och kraftfull satsning på bl.a. personalkontinuitet och förbättrade villkor för äldreomsorgens personal.

Varsel måste i möjligaste mån undvikas inom välfärdssektorn dels för att säkra verksamheten i sig och dels för att så långt möjligt hålla tillbaka arbetslösheten. Kristdemokraterna föreslår därför att statsbidragen till kommunsektorn höjs med ytterligare 5 miljarder 2020.

Värna civilsamhället
En viktig aktör som tyvärr inte tillräckligt inkluderats i regeringens olika krisåtgärder är det civila samhället. Civilsamhällets gemenskaper – föreningar, organisationer, trossamfund, sociala företag spelar en stor roll för vårt samhälle och i kristider blir detta särskilt tydligt. Då växer behoven av insatser och gemensamma krafter.

För att även dessa organisationer ska klara krisen föreslår Kristdemokraterna i denna motion att gränsen för skattereduktion för gåvor höjs till 100 000 kr under innevarande år, att ett kostnadsstöd införs för organisationer som snabbt tappat intäkter, ökade medel till det samtalsstöd som BRIS och Mind tillhandahåller samt att statliga lånegarantier ska kunna gälla även för organisationer i det civila samhället.

Ekonomiska utsikter.....

Sammanställning av Kristdemokraternas nya satsningar Miljoner kronor

Värna jobben	**101 300**
Kostnadsstöd företagare	80 000
Utvidgad korttidspermittering visstidsanställda/konsulter	6800
Korttidspermittering upp till 90%	6200
Höjt lönetak korttidspermittering till 50 000 kr	1700
Sänkta arbetsgivaravgifter i utsatta branscher	6600
Värna personalen i välfärden	**7 175**
Statsbidrag till kommunerna för minskat varsel	5 000
Fasta anställningar och förbättrade villkor inom äldreomsorgen	1000
Personalavlastning inom sjukvård	150
Personalavlastning inom äldreomsorg	600
Återinför omvårdnadslyftet	225
Utbildning äldreomsorgens chefer	25
Utbildning schemaläggare	75
Vuxenutbildning tidsbegränsade anställningar.	100
Värna civilsamhället	**1815**
Intäktsstöd vid större intäktsbortfall	1000
Kostnadsstöd vid extraordinära kostnadsökningar	100
Tillskott samtalsstöd	15
Höjt tak gåvoskatteavdrag	700
Aviserade satsningar i vårmotionen totalt	**110 290**

Ebba Busch (KD)
Jakob Forssmed (KD)
Andreas Carlson (KD)
Hans Eklind (KD)
Camilla Brodin (KD)
Acko Ankarberg Johansson (KD)
Mikael Oscarsson (KD)

Partimotion SD. Motion till riksdagen 2019/20:3603 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) med anledning av 2020 års ekonomiska vårproposition.

Motion till riksdagen 2019/20:3603 av Jimmie Åkesson m.fl. SD
med anledning av 2020 års ekonomiska vårproposition. Förslag till riksdagsbeslut Riksdagen godkänner förslaget till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett omsättningsstöd
2020-04-29
Motion 2019/20:3603 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) (pdf, 196 kB)

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen godkänner förslaget till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett omsättningsstöd för företag vars omsättning har gått ned under corona-krisen och tillkännager detta för regeringen.

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut 1
Motivering 1
1 Extraordinära omständigheter under 2020 4
2 Regeringens åtgärder räcker inte 5
2.1 Omsättningsstöd 5
2.2 Slopad arbetsgivar- och egenavgift 6
2.3 Förstärk systemet med korttidspermittering 7
2.4 Sänk räntan på statliga krediter 7
2.5 Vi gör vad som krävs 8
3 Politiken måste prioritera 9
4 Krisberedskap i ett robust samhälle 10
5 Sjukvård och trygghet i skuggan av corona-krisen 11
5.1 Åtgärder under pågående kris 12
5.2 Kompetensförsörjning 13
5.3 En trygg sjukförsäkring under corona-krisen 13
5.4 Åtgärder för att skydda riskgrupper 14
6 Kommuner och regioner i ekonomisk kris 16
6.1 Stärk det kommunala utjämningssystemet 17
6.2 Ökade intäkter för regionerna 17
6.3 Indirekta effekter och minskade utgifter 20
7 Rättsväsendet 22
7.1 Ett av samhällets fundament 22
7.2 Beredskapspolis 23
8 Försvar 24
8.1 Återupprätta totalförsvaret 24
8.2 Två procent av BNP 24
9 Arbetsmarknad 25
9.1 Särskilda omständigheter på arbetsmarknaden 25
9.2 Statligt finansierad a-kassa 25
9.3 Arbetsförmedlingen i sin nuvarande form avvecklas 25

9.4 Skyddsombud 26
10 Livsmedelsförsörjning och beredskapslager 27
10.1 Alltför låg självförsörjningsgrad 27
10.2 Beredskapslager 27
10.3 Det svenska lantbrukets konkurrenskraft 27
10.4 Personalförsörjning i kristid 29
11 Migration 30
12 Övriga besparingar 31
12.1 Reformerad migrationspolitik 31
12.2 Internationellt bistånd 31
12.3 Symbolåtgärder för klimatet 32
12.4 Felaktiga utbetalningar – dags för en folkräkning 32
13 Transporter 35
14 Nordiskt samarbete 36
14.1 Krisberedskap och forskning 36

.....

Jimmie Åkesson (SD)
Oscar Sjöstedt (SD)
Julia Kronlid (SD)
Richard Jomshof (SD)
Martin Kinnunen (SD)
Bo Broman (SD)
Henrik Vinge (SD)
Mattias Bäckström Johansson (SD)
Mattias Karlsson i Norrhult (SD)
Carina Ståhl Herrstedt (SD)
Aron Emilsson (SD)

Påminnelser om förslag i

Sven Wimnell 17 april 2020:
Planering av världen och Sverige. Vårbudgeten 2020 och anknytande artiklar, Samhällen, hushåll och utbildning i skolorna. Utrikes tidningsartiklar 5-16 april 2020 och inrikes 10-16 april.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzy.pdf

Skolorna. Förslag till förbättringar

Här ska betraktas vad www.skolverket.se 13 april 2020 har nu.

Kriminaliteten bland ungdomar kunde ha blivit mindre om alla fått bra utbildning i skolan.

Religionskunskapen bör ändras till **Religion och levnadskunskap** i princip enligt det som står därom i det nyss visade avsnittet om hushåll. Det bör stå om gunddragen om samhällen och hushåll och om laglydighet och kriminalitet. Det som står i skolverkets inledande värdegrund och uppdrag bör finnas med.

Hemkunskapen hsndlar i skolverkets kursplan mest om att laga mat. Men mer finns i ett hushåll. Ämnet bör kompletteras med sådant som står om hushållsverksamheter i avsnittet om hushåll.

Samhällskunskapen behöver förbättras grundligt. I Skolverkets Inledning finns mycket vackert om vad skolorna ska göra, bl a står om skolans uppdrag: "En viktig uppgift för skolan är att ge överblick och sammanhang." Men Samhällskunskapen och hela upplägget med alla skolämnen ger ingen överblick och inget sammanhang.

Samhällskunskapen bör klargöra om samhällen och hushåll och utgå från den samhällsbeskrivning som Systemet med mänskliga verksamheter ger.Människorna påverkar och påverkas genom verksamheter i fyra olika roller i livet:

A.Huvudroll: allmän levnadsroll lekmannaroll-fritidsroll.

A1: att i största allmänhet leva med kropp och psyke i de fysiska och sociala miljöerna med de möjligheter och innanför de ramar som ges av de politiska styrningarna.

A2: att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas levnadsförhållanden, som beror av de fyra ovan nämnda faktorerna.

B. Biroll: förvärvslivsroll-expertroll-yrkesroll.

B1: att hitta lämplig plats i de gemensamma förvärvslivssystemen och göra arbetet med hänsyn till egna egoistiska krav.

B2: att sköta arbetsuppgifterna i förvärvsarbetet med hänsyn till vad de övriga samhällsmedlemmarna kan begära att få uträttat i den gemensamma arbetsfördelningen.

Förbättringarna för grundskolorna bör också göras för gymnasierna.

Bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över 29 år upp till pensionsåldrar. Förslag för 2019

För bostadsbidrag till enamma utan barn föreslås här samma bidrag som för åldrarn 18-29 år och samma avtrappningsfaktor 33,33%, men inkomstgräns för avtrappningens början som är satt så att bidraget är avtrappat vid inkomst där underskotten är noll. Cirka 18300 kr/månad = cirka 220000 kr/ år för ensam och cirka 13700 kr/månad = 164400 kr/år per make för makar.

Enligt reglerna kan bostadsbidraget bli 90% av hyran mellan 1800 och 2600 kr per månad = 720 kr per månad = 8640 kr per år. Samt 65% av hyran mellan 2600 och 3600= 650/mån = 7800 kr per år. Ensam summa bidrag och makar summa bidrag 16440 kr per år =1370 kr/månad.

16440 är 9,45% av hela levnadskostnaderna 174000 för ensam.
16440 är 6,11% av hela levnadskostnaden 269000 för makar.
Då bör man komma ihåg att skattesystemet gynnar makar med 39000kr på året i förhållande till ensam.
Om makarna var för sig har samma inkomst som en ensamstående har makarna tillsammans 2x39500kr= 79000 kr mera disponibelt sedan inkomstskatter och levnadskostnarna betalats.

Avtrappningssträckan blir 49320 kr per år. Inkomst när bidraget för ensam tar slut om avtrappning sker från inkomst 41000 kr blir: 41000+49320= 90320 per år = 7527kr/mån.

Om man höjer gränsen för avtrappnings början till 220000-49320= 170 680=14223kr/månad ska underskottet bli noll.
Kontroll:
Inkomst 220000 minus skatt cirka 45802= 174198 nästan precis som ensams levnadskostnader 174000

För makarna blir avtrappningsgänsen 164400x2 minus 49320= 279480. 139740 per make.

Kontroll:
Inkomst 164400 minus skatt 29376 =134664 för varje make= 269328 för båda, nästan precis som makars levnadskostnader 269000

Bostadsbidragen bör trappas av från inkomst 170680 kr för ensam och trappas av från inkomst 139740 för make.

De beloppen bör rundas av på lämpligt sätt, förslagsvis inkomst-gräns när bostadsbidrag ska börja trappas av med 33,33%:
170 000 för ensam = 14157 kr /månad och
140 000 för make = 11667 kr/månad.

Bidragen är slutavtrappade vid inkomst cirka
För ensam 18300 kr/ månad
För makar 13700 kr/månad för make

Avtrappning sker
För ensam: inkomster mellan 14157 och 18300 kr/ månad.
För make: inkomster mellan 11667 och 13700 kr/ månad.
Marginalskatten är i dessa intervall cirka 29% för ensam och cirka 23% för makar. Med avtrappning 33.33% för bostadsbidrag gör det summa marginaleffekt cirka 62% för ensam och cirka 56% för makar. Vid kommunal utebitering 33% som är nästan precis som genomsnittet i Sverige.

Om avtrappningseffekt 20% hade valts hade marginaleffekterna kblivit lägre, men avtrappningarna hade börjat vid en lägre inkomst så att bidragen blivit lägre vid lägre inkomster. Därför har faktorn 33,33% valts istället för 20%. 33,33% är också det som gäller för ungdoms-bostadsbidragen. Förslaget för äldre har tidigare innehållit 20% och det kanske kan accepteras, men då får man räkna om.

Bostadtillägg och garantipension för pensionärer.

Verkan av kapital

Varken promemorian, regeringen eller utredningarna behandlar inverkan av kapital enligt de gällande reglerna.

De gällande reglerna om att 15 % av kapital ska tas upp som inkomst vid bostadstilägg för pensionärer bör tas bort. Det är särskilt viktigt att taxeringsvärden för pensionärernas fritidshus tas bort.

De gällande reglerna säger att kapital över 100 000 kr för ensam och 200 000 för makar ska inverka på bostadstilläggen så att 15% ska tas upp som inkomst. Det innbär en förmögenhetsskatt för dem med låga inkomster vilket är synnerligen orättvist eftersom de med högre inkomst inte betalar någon förmögenhetsskatt.

Vid skattereformen 1970 sattes de nuvarande gränserna 100 000 och 200 000 till 75 000 och 150 000 och skulle de har räknats upp med inflationen enligt KPI skulle de nu ha varit drygt 400 000 och 800 000.

Att de gällande reglerna för bostadstilläggen är mycket krävande och olämpliga för pensionärer med låga inkomster har påpekats under flera decennier och det är anmärkningsvärt att regeringen och utredningarna inte beaktar detta.

Barnfamiljer med bostadsbidrag. Förslag för 2019

Enligt gällande regler för barnfamiljernas bostadsbidrag ska de trappas av med 20% av den del av inkomsten som överstiger 150 000 kr per år.

Det bör höjas till 200 000 kr per år= 16 666 kr per månad.

För ensamma med 1, 2 och 3 barn räcker då inkomsterna efter skatt till levnadskostnader ungefär enligt konsumentverkets beräknade kostnader mm och hyror för lägenheter enligt boverkets krav.

Enligt beräkningarna i det föregående ligger den lämpliga inkomstgränsen för ensamma på cirka 17000 kr per månad= 204 000 kr per år

För makar/sambor med 1 barn skulle avtrappningen kunna börja vid cirka 14 000 kr per månad, för 2 barn vid inkomst cirka 16 000 kr och för 3 barn vid cirka 17 000 kr. För enkelhets skull kan man nog sätta gränsen till 16 666 kr per månad = 200 000 kr/ år.

Marginalskatten i avtrappningsperioderna är cirka 30%, bostadsbidragen avtrappas med 20% och barntillsynsavgifterna ligger kanske på 2-4% av inkomsterna. Summan blir marginal-effekter cirka 52-54%.

Om inkomstgränsen för avtrappnings början höjs med 50000 kr innebär det att avtrappningarna minskar med 10000kr under året. Om man behåller gränsen vid 150000 kr betyder det att levnadskostnad 174000 kr för ensam förälder minskar till 164000 kr. För makarna minskar 269000 till 259000.
Men vill man ha mer exakt måste man räkna mer exakt.

Påminnelser om förslag i

Sven Wimnell 25 april 2020: Planering av världen och Sverige. Det behövs en bra förteckning över professorer. Utrikes och inrikes tidningsartiklar 17-24 april 2020.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzz.pdf

Kapitel 2: Det behövs bra förteckningar över professorer/professurer

Politiska aktörer av alla slag, den stora allmänheten och gymnasister både de som utbildar sig till yrken och de som vill in på universitet och högskolor har behov av att få veta vad professorer gör ifråga om utbildning och forskning.

Men det är nu svårt, nära omöjligt att få en översikt över vad professorerna gör. Det bör på internet göras en bra och lätt tillgänglig förteckning över dem med uppgifter om deras vetande och forskning.

För planeringen av världen och Sverige behövs kunskaper.

Det främsta vetandet i Sverige bör finnas hos Sveriges högskolor och universitet, deras professorer/professurer. De kan också forska om det man inte vet. Politiker, myndigheter, organisationer ov olika slag och enskilda människor behöver lätt få tag i professorernas kunskaper.

Tyvärr är det mycket svårt att komma åt deras vetande och forskningar. I flera decennier har hos regeringen och Universitetskanslerämbetet och dess föregångar påpekats behov av en bra lättåtkomlig förteckning över professurer, utan resultat. De har inte gjort någon förteckning.

I projektet om samhällslaneringen problem på wimnell.com har gjorts ett system för mänskliga verksamheter som är lämpligt för en förteckning över professorer.

I Sven Wimnell 20 mars 2018, http://wimnell.com/omr40zl.pdf. finns en beskrivning av systemet, se bifogade innehållsförteckning. Kapitel 4: Statliga myndigheter stiftelser och bolag. Professorer vid universitet och högskolor

Avsnitt 105, Övergripande om forskning. Om det mer vetande man vill ha i kapitel 2 bifogas även .

Verksamhetsområden och underavdelningar finns beskrivna på sidorna 10- 38 i Sven Wimnell 17 april 2020: http://wimnell.com/omr36-39zzzzzy.pdf

Sven Wimnell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m.
http://wimnell.com/omr40zl.pdf.

Innehåll:

7 **Kapitel 1: Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter. Systemet för mänskliga verksamheter.**

7 Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse.

8 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter

11 Utvecklingens krafter.

12 Systemet för mänskliga verksamheter

15 Den fundamentala påverkanskedjan

17 Systemet med mänskliga verksamheter, nedbantat till 44 områden. Kan vara lämplig uppställning på biblioteken.

37 Sveriges regeringar under 100 år

39 Makthavare i världen efter andra världskriget.

41 Världskarta med världens befolkning

42 Sven Wimnells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem.Hur ska man kunna förbättra världen ?

52 **Kapitel 2: Något om världshistoria och Sveriges historia**

53 ÅKE HOLMBERG: Vår världs historia.

61 World Values Survey
62 Kulturkartan 2015

63 Världsarvslistan
63 Världsnaturfonden WWF

64 Utrikespolitiska institutet

65 Gapminder
65 Exempel på statistik: Choose a graph

66 MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER I SVENSK UTRIKESPOLITIK
67 Afrika söder om Sahara
68 Asien och Oceanien
69 Europa och Centralasien
70 Mellanöstern och Nordafrika
71 Nordamerika Latinamerika och Karibien

72 Amnesty. Årsrapport - mänskligarättigheter 2016/2017
74 Amnestys årsrapport 2016: En politik som demoniserar skapar rädsla och splittring

80 Sveriges historia
85 Vänstervåg. Högervåg
89 Sveriges kungalängd
92 Regeringskansliet genom tiderna
106 Palm, August, "Mäster Palm"

107 **Kapitel 3: Något om områdena 1-5**

110 **SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.**

111 **101 Arkiv och 102 bibliotek. Om det vetande som finns.**
111 Kungliga biblioteket - SverigesNationalbibliotek.
117 Klassifikationssystemet för verksamheter och biblioteks-systemen.
118 Om klassifikation
120 LIBRIS/SAB klassifikationssystem
121 Dewey decimalklassifikation

124 **103. Encyklopedier och övergripande värderingar**
123 Encyklopedi
125 FN:s högkommissarie för mänskligarättigheter
126 Europeiska konventionen om de mänskligarättigheterna
127 Medborgerliga fri- och rättigheter

129 **104. Övergripandefilosofiska versamheter om samband**
130 Systemet för mänskliga verksamheter
139 Kommentarer till Samhällsplaneringens problem.
142 Kort om skillnader mellan klassifikationssystemet för mänskliga verksamheter och biblioteksystemen DC, DK och SAB.

148 **105. Övergripande om forskning. Om det mer vetande man vill ha**
148 Samhällsplaneringens problem.
150 Standard för svensk indelning av forskningsämnen 2016
177 Vetenskapsrådet
181 forskning.se
183 Formas

184 Forte
185 Riksbankens Jubileumsfond
186 VINNOVA
186 KK-stiftelsen

187 **106-107. Övergripande om ekonomiska och kulturella verksamheter**
187 Yrkesverksamheter enligt SSYK 2012. Näringsliv enligt SNI 2007. Utbildning enligt SUN 2000, SCBs statistik om allt.

189 Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 Reviderad 2016
194 Gymnasiet

208 **108. Samhällskunskap**
208 Klassifikationssystemet för verksamheter. Med några förtydligande kommentarer
214 Mer om verksamheter
216 Sociologi
222 Framtidsplaneringar
223 Schema över påverkans- och förändringsproblem
224 Förteckning över verksamheter

225 **109. Filsofins historia. Idé- och lärdomshistoria**
226 Filosofi
234 Filosofins historia. Bertrand Russel om västerlandets visdom.
235 De stora filosoferna
236 Ludwig Wittgenstein
238 Idé- och lärdomshistoria
241 I skuggan av framtiden. Modernitetens idéhistoria.

262 **11-19. Individernas inre verkligheter**

262 **SW 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter**
263 Schema om inre och yttre verkligheter och verksamheter
264 Hjärnan
285 människosyn
287 tro och vetande
288 erfarenhet
289 minne
294 bildning
297 realism
300 idealism
302 förnuft
303 intuition
304 attityd
306 inlärning
307 intellektualism
310 antiintellektualism
313 vanföreställning
314 dagdröm
315 hallucination
317 fördom
318 opinion
320 norm
321 institution

323 **SW 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d**.
324 förändring.
354 framstegstanken
327 tradition
328 framtidsforskning
330 Framtidskonventet
332 växthuseffekten

338 **SW 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.**
339 värdering
340 emotion
341 empati
343 sympati
344 kärlek
352 erotik
353 estetik
358 stress
360 depression

362 **SW 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d**.
363 nätverk
364 världsbild
366 världsåskådning
367 livsåskådning
368 ideologi
370 religion
372 buddhistisk filosofi
374 indisk filosofi
375 islam
382 konservatism
385 liberalism
389 socialism
392 kapitalism
395 globalisering
397 nationalism
399 populism
400 rasism
403 främlingsfientlighet
404 hedersvåld
406 islamisk kvinnosyn.
407 etnicitet
408 integration
409 levnadsnivå
410 livskvalitet
411 politik

413 **SW 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.**
414 biologisk psykologi
417 personlighetsutveckling
418 personlighetspsykolog
420 perceptionsstörning
421 ADHD
422 psykisk störning
424 psykossjukdom
425 psykiatri
429 socialpsykologi

430 **SW 16 Individens logik. Vetenskpsteori o d.**
431 logik

437 **SW 17 Individens moral och uppfattningar om moral.**
438 etik
443 moral
444 kardinaldygder
445 dödssynd
446 rättvisa
447 brottslighet
448 polisen
454 Tidningsutgivarna
455 dagstidning

460 **SW 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.**

461 Informationsstress vår nya folksjukdom.
462 Opinionsundersökningar.SOM-institutet

464 **2. Religiösa verksamheter.**

465 **31-34. Politiska vetenskaper**

466 **35. De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter**
467 SW . 351 Sveriges riksdag

468 SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige

469 Sven Wimnell 9+16+26 maj 2016: Sveriges 6 regioner. Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp. http://wimnell.com/omr36-39zzzq.pdf

470 SW . 353 Sveriges regering
471 Politikområden för politiken 28 juli 2017
473 Politiska och opolitiska planeringar

474 SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).

475 **36-39. Politiska partier och organisationer. Politiskt verksamma personer. SOU.**
475 Politiska partier i Sverige
475 Statens Offentliga Utredningar, SOU
475 Sven Wimnell 27 februari 2010 + 3 april 2014: Fackföreningar och arbetsgivareföreningar 2014. Statistik om arbete och näringar. Arbetsförmedlingens hemsida. http://wimnell.com/omr658f.pdf

476 **4. Sambandsforskningsverksamheter**

477 **5. Matematik och naturvetenskap.**

478 **Kapitel 4: Statliga myndigheter stiftelser och bolag. Professorer vid universitet och högskolor**

479 Kompletteringar med yrken, näringsliv, utbildning m m

480 **SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.**

515 **SW 2 Religiösa verksamheter o d.**

521 **SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.**

535 **SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.**

536 **SW 5 Naturforsknings - och matematikverksamheter.**

549 **SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.**
550 SW 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter.
551 SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.
570 SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)
586 SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske o
595 SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.

605 SW 65 Administration, distribution
606 SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
607 SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
608 SW . 6525-6529 Militära verksamheter o d
614 SW . 653 Handelsverksamheter.
623 SW . 654 Telekommunikationsverksamheter
624 SW . 655 Förlagsverksamheter o d.
625 SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå,lagring o d.
628 SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
633 SW . 658 Företagsekonomi, Arbetsförmedling. Arbetsmarknad.
642 SW . 659 Marknadsförings- ochreklamverksamheter od

643 SW 66/68 Tillverkning av varor.
646 SW 69 Tillverkning/ byggande avbyggnader o anläggningar

647 **SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.**
648 SW 70 Allmänt om konst o kultur

653 SW 71 Övergripande formgivning/ planering fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
664 SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning
667 SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål.
672 SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, tecken 77 Fotografi.
675 SW 78 Musik (konserter o d 792)

681 SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
683 SW . 7911-7913 Seder och bruk.
686 SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
688 SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
691 SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
692 SW . 794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips
693 SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.
694 SW . 7951 Socialvård..
695 SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
701 SW . 7957 Undervisning o d.
724 SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet
725 SW . 7959 Sociala miljöer i allmänna grupper o d.
726 SW 796/799 Sport, idrott o d.

730 **SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur**
731 SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.
735 SW 81 Litteraturvetenskap.Litteraturhistoria.
737 SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.

738 **SW 9 Saklitterära verksamheter. Allmän geografi och historia. Biografi.**
739 SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.
741 SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
743 SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.
744 SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

Kapitel 3:Viktigaste artiklarna i DN 25 april - 4 maj 2020

Artikel från LO 1 maj 2020

”Vi vill att regeringen satsar på uppgradering av infrastruktur”

DN FREDAG 1 MAJ 2020

" DN. DEBATT 20200501
Regeringens insatser mot krisen måste förstärkas ytterligare med bland annat ökade statsbidrag för att renovera och uppgradera svensk infrastruktur, särskilt för elektricitet och datatrafik. Ökade resurser bör också satsas på järnväg och annan transportinfrastruktur samt energi och klimatåtgärder, skriver LO-styrelsen.

Vårt land befinner sig nu i den allvarligaste kris de flesta av oss någonsin har upplevt. Framför allt är det en kris för att människor har drabbats av ett farligt virus. Men också för att pandemin slår sönder så mycket av det vi har byggt upp tillsammans. Corona har tvärbromsat Sverige.

Samtidigt är det LO-förbundens medlemmar som nu håller samhället uppe. De kan sällan välja att arbeta hemma. I stället står de i frontlinjen i kampen mot viruset, alltför ofta utan tillräckligt skydd.

Låt oss därför göra en sak fullkomligt klar: Vi accepterar inte att våra medlemmar utsätts för i värsta fall livsfarlig smitta för att de gör sitt jobb. Det är varje arbetsgivares ansvar att se till att de anställda kan göra sitt jobb utan att riskera liv och hälsa.

Smittskyddet måste givetvis ha högsta prioritet. Samtidigt gör de nödvändiga åtgärderna för att bekämpa smittan stor skada på vår ekonomi. Sverige är på väg mot en arbetslöshetskris. Sedan första mars har nästan 100 000 personer skrivit in sig som arbetslösa hos Arbetsförmedlingen.

Under samma period har 60 000 personer varslats om uppsägning. Politiken måste nu förhindra att ett stort antal företag läggs ner och att jobb försvinner. Det bäddar också för en snabbare återhämtning.

När vi sen tar oss ur den akuta krisen måste vi skapa en tryggare arbetsmarknad och ett mer jämlikt samhälle. Vi måste rusta vårt land med färre osäkra anställningar, bättre välfärd, tryggare löntagare samt investeringar i det som bygger samhället starkt.

Den socialdemokratiskt ledda regeringen har agerat snabbt och kraftfullt för att hantera krisen. Men insatserna måste förstärkas ytterligare, och kompletteras med fler:

1 Trygga välfärden. Kommuner och regioner behöver minst 30 miljarder kronor ytterligare per år för att klara välfärden, som redan före krisen var underfinansierad. Statsbidragen måste öka och vara permanenta för att kommunerna ska klara både den demografiska utmaningen och lösa underbemanningen inom såväl äldreomsorgen som barnomsorg och LSS. Staten bör också ta initiativ till satsningar på utbildning med syfte att förstärka bemanningen inom framförallt vård och omsorg.

2 Förstärk modellen med korttidspermittering. Redan i dag omfattas omkring två miljoner löntagare, genom drygt 500 nya kollektivavtal, av systemet med korttidspermittering. Det är en mycket bra krispolitik som räddar jobb. Men för att skydda fler löntagare från arbetslöshet och fler företag från konkurs behöver systemet bli ännu bättre. I dag finns möjlighet att permittera på upp till 80 procent. Men under en kortare period behövs även möjligheten till heltidspermittering, där staten tar största delen av kostnaden.

För att undvika skattefusk och utnyttjande av anställda måste krav ställas på kollektivavtal eller hängavtal. Självklart måste de företag som får stöd från skattebetalarna också stoppa aktieutdelningar och direktörsbonusar. Det behövs också omfattande utbildning och kompetenshöjande åtgärder under den frigjorda tiden för löntagare som permitteras.

3 Skydda de arbetslösa. Många som nu blir arbetslösa har haft osäkra anställningar. För dem är skyddsnätet i Sverige svagt. Många har inte kunnat kvalificerat sig till a-kassan. Men även de måste givetvis få ekonomiskt skydd. Ingen ska behöva be om försörjningsstöd eller tvingas lämna sitt hem enbart för att de förlorat jobbet. Därför är det bra att regeringen snabbt sett till att fler kan omfattas av a-kassan. Men administrationen måste förenklas för att förkorta handläggningstiderna. Folk måste få sina pengar i tid för att kunna betala sina räkningar.

Regeringen har höjt taket i a-kassan till 1 200 kronor om dagen de första 100 dagarna. Därmed försäkras inkomster på upp till 33 000 kronor. Men höjningen är bara tillfällig och många kommer att vara arbetslösa längre än så. Därför bör förstärkningen bli permanent. Taket behöver höjas och gälla hela ersättningsperioden. Det kommer att bli avgörande när arbetslösheten i allt större utsträckning består av de som haft en månadslön över 25 000 kronor.

4 Stöd omställning till de nya jobben. LO välkomnar att staten bygger ut utbildningsformer, inte minst yrkesutbildningar. Nu behöver regering och riksdag också ge arbetslösa goda möjligheter till studiefinansiering. Använd arbetslöshetskrisen till att utbilda till bristyrken. Låt människor studera på Komvux, Yrkesvux och Yrkeshögskola med arbetsmarknadspolitisk ersättning. Det krävs också ett totalt stopp för nyliberala experiment och reformer av Arbetsförmedlingen.

5 Öka stimulanserna till infrastruktur, digitalisering och klimat. Staten bör kraftigt öka statsbidragen till att renovera och uppgradera svensk infrastruktur, särskilt för elektricitet och datatrafik. Tillstånds- och planeringsprocesser behöver förenklas och snabbas upp för att korta startsträckan för infrastrukturprojekt.

Offentliga aktörer bör redan nu planera för att tidigarelägga upphandlingar kring nya infrastrukturprojekt samtidigt som redan planerat underhåll och byggnationer måste fortsätta. Ökade resurser bör också riktas mot järnväg och annan transportinfrastruktur samt mot energi- och klimatåtgärder. Kraven på schyssta arbetsvillkor i offentliga upphandlingar måste också skärpas.

Det som historiskt har byggt Sverige starkt, en väl fungerande välfärd och en arbetsmarknad som ger trygghet vid omställningar, har under lång tid skalats ned. Det starka samhället har i stället ersatts av nyliberala skrivbordsprodukter med fokus på marknadslösningar och privatiseringar.

I krisens tid blir dock fördelarna med gemensamma lösningar tydligare. Det som sker nu kan inte hanteras av marknaden. Det kan bara hanteras gemensamt, genom att bygga vidare på den svenska modellen.

Karl-Petter Thorwaldsson, LO:s ordförande
Therese Guovelin, LO:s förste vice ordförande
Berit Müllerström, LO:s andre vice ordförande
Torbjörn Johansson, LO:s avtalssekreterare
Tobias Baudin, ordförande Kommunalarbetareförbundet
Marie Nilsson, ordförande IF Metall
Susanna Gideonsson, ordförande Handelsanställdas förbund
Johan Lindholm, ordförande Byggnadsarbetareförbundet
Valle Karlsson, ordförande Seko
Tommy Wreeth, ordförande Transportarbetareförbundet
Per-Olof Sjöö, ordförande GS
Malin Ackholt, ordförande Hotell och Restaurangfacket
Magnus Pettersson, ordförande Fastighetsanställdas förbund
Eva Guovelin, ordförande Livsmedelsarbetareförbundet
Urban Pettersson, ordförande Elektrikerförbundet
Mikael Johansson, ordförande Målareförbundet
Pontus Georgsson, ordförande Pappersindustriarbetareförbundet
Jan Granvik, ordförande Musikerförbundet

25 april 2020

" Ledare: Krisen kommer inte att vara över till sommaren

DN LÖRDAG 25 APRIL 2020

Fallet är snabbare än beräknat, konstaterade finansminister Magdalena Andersson (S) på fredagens pressträff. Nedstängningarna av stora delar av Europa och USA under mars och april innebär att de ekonomiska hjulen har tvärstannat. Även här, trots att vår sociala distansering i hög grad präglats av frivillighet.

När Magdalena Andersson presenterade sin senaste ekonomiska prognos förutspådde hon att bnp skulle sjunka med 4 procent i år. Hon hade också med sig ett mörkare alternativscenario, där ekonomin skulle krympa med 10 procent. Nu pekar det mesta på att vi ligger någonstans mellan de två, noterade finansministern.

Vad värre är, det är inte bara det här kvartalet som är ekonomiskt becksvart. Något ljus vid tunnelns slut är fortfarande svårt att skymta.

Ett vaccin ligger sannolikt åtminstone ett år bort. Och på torsdagen publicerades – av misstag – en ny studie av det antivirala läkemedlet remdesivir på WHO:s hemsida. Resultaten tyder på att det inte är särskilt effektivt. De amerikanska börserna, som klättrat under dagen, sjönk tillbaka.

Det är inte så konstigt att finansmarknaderna reagerade. De ljusaste ekonomiska scenarierna har byggt på förhoppningar om att vi ska vara igenom pandemin till sommaren, att det till hösten ska finnas effektiva mediciner som minskar covid-19:s dödlighet och press på sjukvården.

De flesta länderna skulle då kunna lätta på restriktionerna, de ekonomiska hjulen snurra som vanligt. Vi skulle få en så kallad v-formad recession: brant ner under våren, lika skarpt upp till hösten. Det går naturligtvis att hoppas på att senare tester ska visa att remdesivir visst är ett effektivt botemedel mot covid-19. Eller på andra medicinska framsteg.

Men vi bör vara förberedda på att coronaviruset kommer att fortsätta att härja – och därmed att orsaka ekonomisk skada – resten av året, och kanske en bra bit in på nästa.

De utbrott som just nu plågar stora delar av världen får förhoppningsvis ett slut de närmaste månaderna. Men risken är att det kommer nya, som kräver ytterligare nedstängningar. Eller en konstant högre grad av social distansering för att minska risken för sådana.

Den kinesiska erfarenheten sedan viruset kuvades där uppmuntrar inte.

Det har tagit tid att få i gång fabrikerna av rädsla för att sjukdomen ska blossa upp på nytt. När de väl har startats har utbrott på andra håll i världen betytt att efterfrågan ändå varit begränsad. Häromveckan genomfördes nya nedstängningar i området kring mångmiljonstaden Harbin efter att ett hundratal människor insjuknat.

Ett sådant tidsperspektiv ställer särskilda krav på de krisåtgärder som sätts in. Hittills har diskussionen handlat dels om kraftfulla stödpaket för att hålla företag under armarna under en kort period när efterfrågan

försvinner helt, dels om stimulanser för att kickstarta ekonomin när pandemin blåst över.

Men om det tar ett år innan normaliteten helt återvänder måste den första kategorin åtgärder präglas av en stor dos uthållighet.

En del debattörer har efterfrågat ett datum för när de ekonomiska hjulen kan snurra som vanligt igen. Ett sådant kan knappast meddelas förrän vi har antingen bra mediciner eller flockimmunitet – antingen via ett vaccin eller för att tillräckligt många har varit sjuka. Däremot går det att kräva en ekonomisk plan för ett sjukdomsförlopp som sträcker sig betydligt längre än ett par månader.

DN 25/4 2020 "

”Regeringen ska utreda fri hyressättning i nyproduktion”

DN LÖRDAG 25 APRIL 2020

"DN. DEBATT 202004
Nu tas ytterligare ett steg i genomförandet av januariavtalet. Våra partier är överens om direktiv till en utredning om fri hyressättning vid nyproduktion. Den nya modellen ska bidra till en välfungerande hyresmarknad och ett effektivt utnyttjande av beståndet, skriver Morgan Johansson (S), Ola Johansson (C), Robert Hannah (L) och Emma Hult (MP).

Det råder brist på bostäder i stora delar av Sverige. En överväldigande majoritet av landets kommuner rapporterar att de har underskott. Unga har svårt att flytta hemifrån. Barnfamiljer bor trångt. Hittar man inte någonstans att bo går det inte att tacka ja till ett arbete eller söka en utbildning. Om utbudet av lägenheter inte motsvarar den efterfrågan som finns blir ekonomin och hela samhället lidande. Det behövs därför både fler bostäder och ett effektivare utnyttjande av beståndet.

Hyresrätten fyller en viktig funktion på bostadsmarknaden.

Bostadsbyggandet har ökat på senare år, men det behövs ännu mer för att möta behoven. Om fler bostäder ska byggas krävs det långsiktiga spelregler som gör det tryggt att bo, lönsamt att bygga och enkelt att flytta.

Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet har i januariavtalet kommit överens om ett antal reformer på det

bostadspolitiska området. Investeringsstödet till bostadsbyggandet på 3 miljarder per år från 2021 och framåt har återinförts och gjorts mer effektivt, vilket förbättrar förutsättningarna för fler hyresbostäder med rimliga hyresnivåer i hela landet.

Vi har också tillsatt en utredning som ska se över strandskyddslagstiftningen med syfte att förbättra förutsättningar för bostäder och näringsverksamhet i områden med lågt exploateringstryck. För att ytterligare öka byggandet ska regelförenklingar genomföras, vilket gör byggandet snabbare och billigare. Utöver det har vi också kommit överens om att den så kallade flyttskatten ska tas bort genom att räntebeläggningen på uppskovsbeloppet avskaffas, klimatdeklarationer blir ett krav och byggandet i trä ska öka.

Nu tas ytterligare ett steg i genomförandet av januariavtalet då våra partier är överens om direktiv till en utredning om fri hyressättning vid nyproduktion, vilket motsvarar januariavtalets punkt 44. Regeringen har i går beslutat om direktiven som har följande utgångspunkter:

1 Fri hyressättning införs vid nyproduktion. Hyran inom dessa bestånd sätts efter en inledande period med fri hyressättning antingen enligt en tariff grundad på jämförbara nybyggda objekt med en gradvis anpassning för att uppnå förutsägbarhet eller genom gängse förhandling. Fastighetsägaren väljer vilken av dessa modeller som tillämpas. Fri hyressättning kommer enbart att omfatta nyproduktionen och berör inte befintligt bostadsbestånd. Utredaren ska även titta på relevanta erfarenheter från andra länder.

2 Den enskilda hyresgästens intressen ska tillvaratas. Information om hyresnivåer ska göras tillgänglig så att den som ska tillträda en nybyggd lägenhet som omfattas av detta kommande system ska kunna göra sig en bild av det aktuella hyresläget i området/kommunen. Det ska även finnas ett skydd mot orimliga hyreshöjningar. Hyresgäster i nybyggda lägenheter kommer att ha ett reellt besittningsskydd.

3 Den nya modellen ska bidra till en långsiktigt välfungerande hyresmarknad och ett effektivt utnyttjande av det aktuella delbeståndet. Förutsättningar ska ges för ett uthålligt och kontinuerligt utbud av hyreslägenheter. Marknaden ska vara välfungerande, stabil och trygg och leda till större öppenhet. Modellen ska ge bostadsområden med olika förutsättningar, möjligheter att utvecklas och möta den lokala efterfrågan som finns på bostäder.

4 Det bör råda en hög grad av transparens och konsumentmakt i fråga om de hyresnivåer som gäller. Därför ska det utredas hur en hög grad av transparens kan åstadkommas för hyror bland nybyggda lägenheter. Det ska även utredas hur statistik om hyresnivåer kan göras tillgänglig. Senast den 31 maj 2021 ska utredaren presentera sina förslag. En proposition om fri hyressättning i nyproduktion ska därför kunna antas av riksdagen i början av 2022 och kunna träda i kraft under året.

Tillsammans med andra åtgärder syftar utredningen till att utveckla bostadsmarknaden och till att fler bostäder byggs i hela landet.

Morgan Johansson (S), justitie- och migrationsminister
Ola Johansson (C), bostadspolitisk talesperson
Robert Hannah (L), bostadspolitisk talesperson
Emma Hult (MP), bostadspolitisk talesperson "

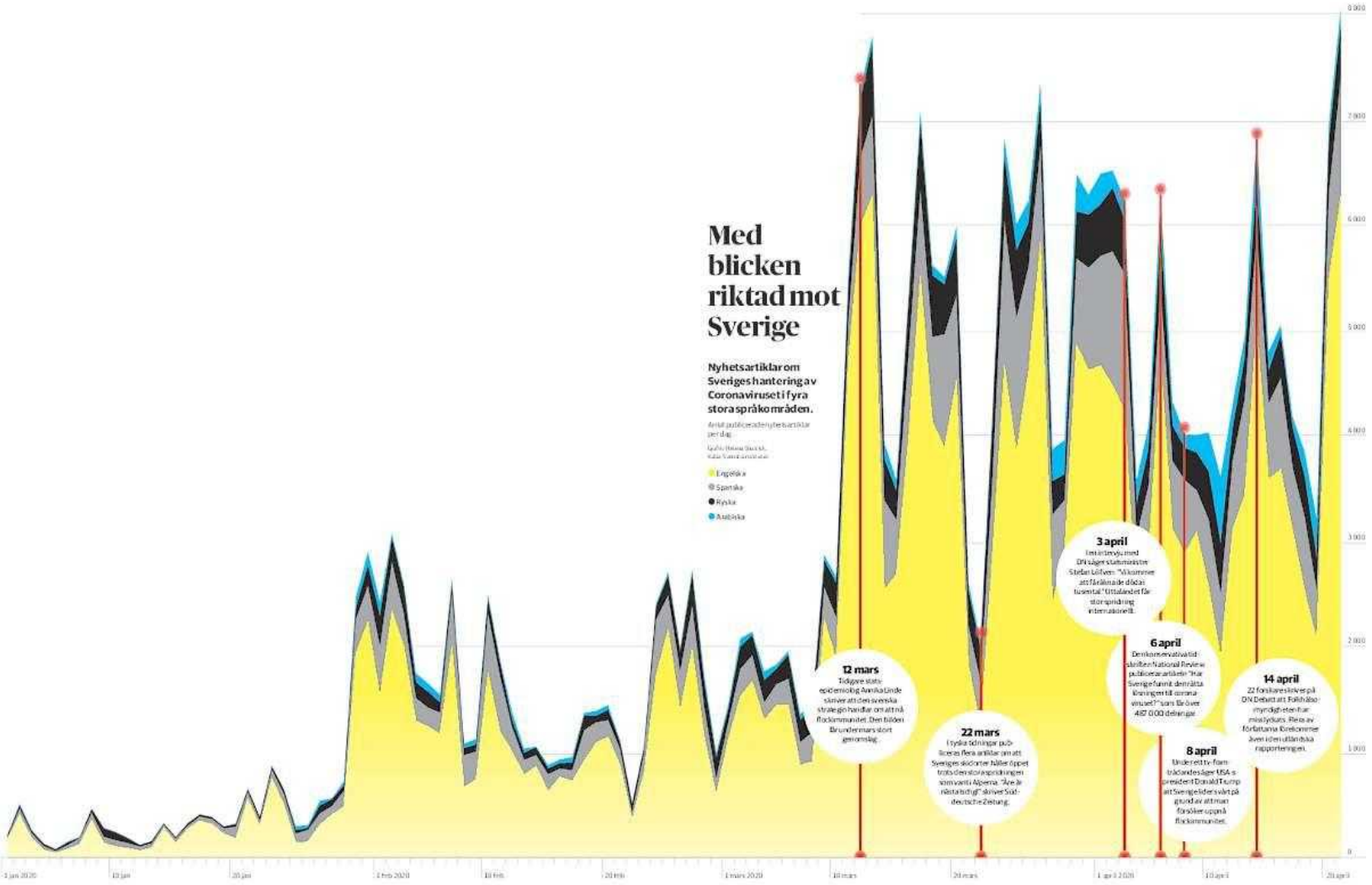
Med blicken riktad mot Sverige
Nyhetsartiklar om Sveriges hantering av Coronaviruset i fyra stora språkområden.
Engelska
Spanska
Ryska
Arabiska
12 mars
Tidigare statsepidemiolog Anna Linde skriver att den svenska strategin handlar om att nå flockimmunitet. Den bilden får undermars stort genomslag.
22 mars
I tyska tidningar publiceras flera artiklar om att Sveriges skiorter håller öppet trots den stora spridningen som vanti Alperna. "Äre är nästa tidig!" skriver Süddeutsche Zeitung.
3 april
Den intervju med DN säger statsminister Stefan Löfven: "Vi kommer att få nämna de dödas tusental." Utlandet får stor spridning internationellt.
6 april
Den konservativa tidskriften National Review publicerar artikeln "Har Sverige funnit den rätta lösningen till corona viruset?" som får över 487 000 delningar.
8 april
Underrett tv-framträdande säger USA s president Donald Trump att Sverige lider svårt på grund av att man försöker uppnå flockimmunitet.
14 april
22 forskare skriver på DN Debatt att Folkhälsomyndigheten har misslyckats. Flera av författarna förekommer även i den utländska rapporteringen.

" Världens blickar riktas mot Sverige – ”vi har aldrig stött på något liknande”

DN LÖRDAG 25 APRIL 2020

Landet som lyssnar till vetenskapen och går sin egen väg – eller som experimenterar med sina invånare och hyllas från oväntat håll. Sverige har nagelfarits i världens medier under den senaste månaden, enligt hittills opublicerad data som beskriver den internationella rapporteringen. – Vi har följt Sverigebilden sedan 2012 och inte stött på något liknande, säger Sofia Bard på Svenska institutet.

Den tidigare statsepidemiologen Annika Linde hade inte tänkt ge sig in i diskussionen om Folkhälsomyndighetens strategi för att bekämpa det nya coronaviruset.

– Jag halkade in på ett bananskal, säger hon.

Bananskalet var en fråga den 12 mars från en lokal skolpolitiker som ville ha hjälp att förklara varför det är rätt av Sverige att inte stänga skolorna.

Annika Linde, som är fritidspolitiker för Liberalerna, skrev ihop en text och skolpolitikern tyckte att texten var så bra att hon ville dela den på Facebook.

– Jag insåg inte först att det hade något värde, säger Annika Linde. *”Eftersom vi inte har vaccin skulle jag ändå önska att vi kunde hålla i gång en måttlig spridning bland de yngre med flockimmunitet som mål. (…) Vad jag beskrivit är i själva verket vår Folkhälsomyndighets strategi. Jag ser den som den bästa möjliga i ett ganska omöjligt läge!”* stod det i inlägget som snabbt delades vidare.

Om en stor del av befolkningen blir immun mot en sjukdom, bromsar det smittspridningen. Detta kallas flockimmunitet.

Varför säger inte Folkhälsomyndigheten bara att flockimmunitet är planen, undrar folk i sociala medier upprört efter Lindes inlägg. Andra tycker att planen låter rimlig.

– Sedan förnekade Folkhälsomyndigheten att det var tänkt så, säger Annika Linde.

Men hennes påstående har hängt kvar ändå. Några veckor senare hade det flugit hela vägen till Vita huset i Washington.

○ ○ ○

○

Sedan coronaviruset fick fäste i Sverige har myndigheterna och regeringen agerat mindre restriktivt i jämförelse med andra länder. Grund- och förskolor har inte stängts, restauranger är öppna och folksamlingar upp till 50 personer tillåts. Sveriges regering och myndigheter uppmanar sin befolkning i stället för att bötfälla den.

I en tid när alla länder tittar på varandra för att dra lärdomar om hur viruset ska bekämpas så har det svenska tillvägagångssättet rönt ett historiskt stort intresse.

De fem personer som arbetar på Svenska institutets enhet för Sverigebildsanalys har under de senaste veckorna kunnat se hur intresset för Sverige stigit runt om i världen.

– Vi har följt Sverigebilden sedan 2012 och inte stött på något liknande där Sverige har varit så länge i fokus under en global kris, säger enhetschefen Sofia Bard.

Som mest har över 6 000 artiklar publicerats om Sverige på en enskild dag, bara på engelska. Den siffran rymmer både fördjupande reportage och artiklar där Sverige bara nämns i förbigående. Enligt Svenska institutets data har det totalt publicerats strax över 300 000 artiklar om Sverige och viruset på engelska, spanska, ryska och arabiska – kartläggningen omfattar även en del blogginlägg.

Under 2015 fick Sveriges flyktingpolitik mycket internationell uppmärksamhet. Då använde inte Svenska institutet samma mätmetoder, men enligt Sofia Bard nådde inte den rapporteringen alls samma nivå som den man nu ser.

Sedan mars har hennes enhet helt ägnat sig åt att studera bilden av Sverige i förhållande till rapporteringen och debatten om det nya coronaviruset. DN har tagit del av en hittills opublicerad rapport och data som beskriver den internationella rapporteringen och utvecklingen under en månad, från den 25 mars till den 22 april.

– Redan för fyra veckor sedan såg vi att narrativet etablerades att Sverige har valt en annan väg som sticker ut jämfört med andra länder. Det ser vi fortsatt. Det förekommer kritik, men också nyfikenhet, säger Sofia Bard.

Enligt myndighetens kartläggning skrivs det inte nödvändigtvis så mycket mer om Sverige, enbart sett till antalet artiklar. Men det som skrivs är betydligt mer omfattande än vanligt. I stället för att Sverige nämns som ett land bland flera så är artiklarna ofta fördjupande reportage som helt och hållet fokuserar på hur Sverige agerar och påverkas av viruset.

– De flesta artiklar har en neutral ton, de kan innehålla både kritik eller vara mer positiva, men ändå vara sakliga. Det finns ofta en underton av att det faktiskt är osäkert vilken som är den rätta strategin, säger Sofia Bard.

Den senaste veckan har det förekommit ifrågasättande och enstaka mycket kritiska artiklar på alla språk som Svenska institutet följer. Andelen kritiska artiklar har varit något högre i brittiska och italienska medier, medan de flesta artiklar i Spanien har varit mer positiva, enligt rapporten.

– Inledningsvis såg vi exempelvis mycket kritik i tyska medier, bland annat en artikel om att Åre skulle bli nya Ischgl, men nu ser vi mycket mer positivt från Tyskland, säger Sofia Bard.

○ ○ ○

Sveriges hantering av coronaviruset har också fått stöd från oväntat håll.

Den absolut mest delade artikeln om Sverige på engelska är från den konservativa amerikanska tidskriften National Review – som tidigare har publicerat en mängd artiklar som bland annat kritiserar Sveriges flyktingpolitik.

”Har Sverige funnit den rätta lösningen till coronaviruset?” publicerades den 6 april och har fått över 487 000 delningar på Twitter och Facebook, enligt myndighetens rapport.

Krönikören John Fund och forskaren Joel Hay skriver att Sverige förmodligen kommer att bevisa att alla andra länders metoder för att stoppa smittspridningen har varit förgäves, ”trots att många anstränger sig för att misskreditera den svenska strategin”.

”Sverige utvecklar flockimmunitet genom att vägra drabbas av panik”, hävdar artikelförfattarna.

I den amerikanska debatten om delstater som stänger för att stoppa viruset från att spridas har Sverige blivit ett exempel för dem som vill följa presidentens uppmaning att snart öppna samhället igen. På bild från en demonstration i delstaten Minnesota syns en demonstrant hålla upp skylten ”BE LIKE SWEDEN” bredvid en annan skylt om ”Fake crisis” – ”påhittad kris”.

Bland de nyblivna fansen av den svenska modellen finns Fox News-profilerna Tucker Carlson och Laura Ingraham som tidigare har spridit bilden av Sverige som ett land i kris till följd av flyktingpolitiken. Nu har Laura Ingraham flera gånger hyllat det svenska agerandet och Tucker Carlson har gått till attack mot delstaten Michigans guvernör som han anklagar för att välja ”den kinesiska modellen”, med tvång och förbud, i stället för den svenska.

– Så här långt har Sverige färre fall av coronaviruset och färre döda än Michigan. Vet Michigans guvernör det? Bryr hon sig? Nej, säger han bland annat i ett inslag den 13 april.

○ ○ ○

Enligt Svenska institutet har det i rapporteringen förekommit missförstånd kring den svenska strategin. Inte minst utifrån påståendena om flockimmunitet.

Även i Sverige har det flera gånger blossat upp diskussioner om vilken roll flockimmunitet har i strategin. Folkhälsomyndigheten har upprepade gånger förnekat att det är huvudstrategin – men samtidigt har statsepidemiolog Anders Tegnell uttalat sig i positiva ordalag om just flockimmunitet.

– Begreppet flockimmunitet har ju nämnts mycket i artiklar som handlar om Sverige i internationell press, bland annat på arabiska har vi sett det väldigt mycket. Efter att Trump tog upp det såg vi en del rapportering om det, främst i våra nordiska grannländer, säger Sofia Bard.

– Sedan intervjuades (utrikesminister) Ann Linde i CNN som ett svar på det, något som plockades upp och fick spridning.

○ ○ ○

Nya röster har fått ta plats i och med coronakrisen och i internationell press hörs i hög grad samma personer som nationellt. Det gäller både myndighetsföreträdare som Anders Tegnell och kritiker som KI-professor Cecilia Söderberg Naucler. Den senare är en av författarna till en uppmärksammad artikel på DN Debatt, som har förekommit upprepade gånger även i utländska mediers rapportering om kritiken mot den svenska strategin.

Sofia Bard säger att även i de flesta artiklar med ett kritiskt anslag ges utrymme för den officiella svenska ståndpunkten.

– Jag skulle säga att det har funnits en möjlighet för både den svenska regeringen och för svenska experter att synas och nå ut, det är väldigt tydligt.

Med tanke på att de ändå anser att det finns missförstånd om den svenska strategin, hur effektiva har de varit på att nå ut?

– Det är svårt för mig att värdera deras effektivitet, men de har haft möjlighet att komma ut och synas.

Statsepidemiolog Anders Tegnell säger att de medier som har påstått att Sverige arbetar med en strategi utifrån flockimmunitet har fel. Men han tycker inte att det är ett problem.

– Nej det tycker jag inte, det verkar räta ut sig. Folk förstår mer och mer vad vi håller på med och vi möts också av stor förståelse, säger Anders Tegnell.

Hur ser du på den utländska rapporteringen om Sverige?

– Ja det är spännande och beror väl delvis på en viss mån av missförstånd när de tror att vi inte gjort något alls i Sverige, men vi har gjort jättemycket i Sverige.

○ ○ ○

När berättelsen om den avvikande svenska strategin hade etablerats handlade rapporteringen inledningsvis om vad det innebar i praktiken, med bilder på sorglösa svenskar som frekventerade öppna kaféer och restauranger. Det rapporterades om motsättningar mellan kritiska forskare och företrädare för Folkhälsomyndigheten och regeringen.

Sedan gick rapporteringen och diskussionen i sociala medier över till att handla om tolkningar av utfallet av den svenska strategin med fokus på jämförelser mellan antalet döda och smittade. Att smittan har spridits på svenska äldreboenden, och resulterat i många dödsfall, tas upp som exempel på att strategin inte har fungerat.

Ytterligare en förändring har skett den senaste veckan, enligt Svenska institutet.

En liten svängning kan skönjas i en del utländska artiklar. Där diskuteras om Sveriges strategi är mer hållbar över tid jämfört med länderna som har vidtagit mer restriktiva åtgärder. Men det kan snarare ha att göra med utvecklingen i de andra länderna än i Sverige, tror Sofia Bard.

Anders Tegnell har noterat att medierapporteringen utomlands är mer positiv nu.

– I princip kan man ju säga att väldigt många länder nu håller på att gå mot den svenska modellen, när man börjar öppna skolor och liknande och börjar gå mot ett mjukare sätt, säger han.

○ ○ ○

Tisdagen den 8 april är det dittills dödligaste dygnet under pandemin i USA med 1 858 avlidna i covid-19. Men när president Donald Trump ställer sig vid talarstolen i Vita huset denna dag väljer han att rikta blicken mot – Sverige.

Han formar en oregelbunden cirkel i luften med händerna, som för att visa.

– Flocken. De kallar det flocken. Sverige lider svårt. Det är ett sätt att göra det, men alla tittar på alla andra och hittills gör nästan alla länder

samma sak som vi gör. Om vi inte gjort det hade hundratusentals fler människor dött.

Den tidigare statsepidemiologen Annika Linde tänker inte så mycket på att hennes budskap om den svenska strategin tog sig hela vägen till Vita huset, säger hon. Däremot tänker hon fortfarande att flockimmunitet är målet för Sverige, i väntan på ett vaccin. Men hon försöker låta bli att kommentera sina efterträdares arbete.

– Det finns något som kallas ”lösa kanoner på däck”. De skjuter lite hit och dit och kan träffa skeppet och sänka det helt och hållet och sedan inte ha något ansvarstagande. Så jag nöjer mig numera med att svara på enstaka frågor, som nu från dig om att jag inte höll tyst där i början. Annika Linde hoppas dock att den svenska strategin utvärderas ordentligt i efterhand.

– Jag vet att många länder runt omkring uppskattar att vi gör som vi gör, för att man då får ett jämförelseobjekt. Det känns som att folk ärligt tycker att det är viktigt att vi gör på det här sättet. Det tycker jag också. Det enda jag vänder mig mot är löftet om att skydda de äldre, där har Sverige misslyckats.

Emma Bouvin
emma.bouvin@dn.se
Mikael Delin
mikael.delin@dn.se "

"Fakta. Sverige i sociala medier
Svenska institutet följer också diskussionerna i sociala medier, där samtalet om Sverige och coronaviruset nådde en topp med över 50 000 inlägg på engelska den 6 april.

Då handlade diskussionen mycket om malariamedicinen klorokin som Trump har hyllat som ett motmedel, men som svenska sjukhus och Läkemedelsverket har varnat för på grund av biverkningarna.

De tre mest delade engelska artiklarna på sociala medier är:
National Review, 6 april. *”Har Sverige funnit den rätta lösningen till coronaviruset?”*
487 257 delningar.

People, 16 april. *”Prinsessan Sofia av Sverige arbetar på sjukhus under coronaviruset.”* 278 357 delningar.

CNN, 10 april. *”Sverige utmanar Trump – och forskningsmainstream – genom att vägra stänga ner.”*
181 148 delningar.

Datan för engelska delningar på sociala medier kommer främst från Twitter, och avser originalmeddelanden och retweets. Andra källor är bloggar, forum och i begränsad utsträckning Facebook.

Källa: Svenska institutet"

"Risk för kraftigt ökad spridning av smittan

DN LÖRDAG 25 APRIL 2020

Återigen syns en ökning av antalet nya smittade i Sverige. Trots de senaste veckornas stabilisering säger statsepidemiolog Anders Tegnell att det finns en risk att smittspridningen ökar kraftigt.
– Den finns ju uppenbarligen för nu ser vi ju att kurvan börjar gå åt fel håll igen.

Mellan torsdag och fredag har 812 nya smittade bekräftats i Sverige, totalt har nu drygt 17 500 testat positivt för covid-19. 2 152 personer har dött av sjukdomen, en ökning med 131 personer sedan torsdagen. Ökningen som skett i Sverige gäller antal nya fall per dag. Efter att kurvan har legat stabilt ungefär de senaste två veckorna så har nu två dagar följt med stigande siffror.

Statsepidemiolog Anders Tegnell tror att ökningen kan vara ett resultat av det varma vädret, som gjort att svenskarna blivit sämre på att följa rekommendationerna om social distansering.

– Det kan vara så att påskhelgen och nya sociala kontakter har sparkat i gång någonting igen, vi får se hur utvecklingen fortsätter. Om det är en topp som sedan försvinner är det tydligt så, säger han.

Trots den stabila utvecklingen de senaste veckorna menar Anders Tegnell att det finns en risk att smittspridningen åter drar iväg.

– Den finns ju uppenbarligen för nu ser vi ju att kurvan börjar gå åt fel håll igen. Det betonar ju vikten av att vi fortsätter följa rekommendationerna och tvättar händerna, undviker trängsel och så vidare.

Flera orsaker tros ligga bakom ökningen i antal nya smittade: dels har fler tester gjorts, av vårdpersonal och boende på äldreboenden. Det finns även en ökning i antal fall i sjukvården, som tyder på att smittspridningen har fått ny fart.

Folkhälsomyndigheten har under de senaste veckorna underskattat hur många dödsfall som Sverige kommer att ha, vilket Sveriges Radio har rapporterat.
Anders Tegnell säger att covid-19 kommer orsaka en betydligt högre överdödlighet än säsongsinfluensan brukar göra. Sverige nådde dödstalen för en allvarlig influensasäsong redan för fyra veckor sedan. Trots att fler har dött än vad myndigheten trott menar Anders Tegnell att det inte påverkar Sveriges strategi. Han säger också att man inte missbedömt hur farlig sjukdomen är.

– Nej, vi har hela tiden vetat att den är väldigt farlig för den här gruppen över 70 år.

Amanda Dahl "

"Fakta. Läget just nu
Antalet laboratoriebekräftade fall den 24 april enligt Folkhälsomyndigheten:
Antal sjukdomsfall: 17 567 varav 9 570 kvinnor och 7 997 män.
Antal intensivvårdade: 1 256 varav 329 kvinnor och 927 män.
Antal avlidna: 2 152 varav 939 kvinnor och 1 213 män.
Flest konstaterade sjukdomsfall, cirka 3 100, finns in åldersgruppen 50–59 år.
Antalet avlidna är störst i åldergruppen 80–89 år: 853 dödsfall.

Folkhälsomyndigheten "

" Trots trängseln – därför har inte restaurangerna stängts

DN LÖRDAG 25 APRIL 2020

Om stockholmarna inte skärper sig och håller avstånd för att hindra smitta så hotar regeringen, Stockholms stad och Smittskyddet att stänga restauranger. Men delat ansvar och juridiska oklarheter har försvårat kraftfulla åtgärder.

Inför våryra och löneutbetalningar så serverades svenska folket på fredagen beska varningar. Särskild måltavla är de stockholmare och andra som med inrikesminister Mikael Dambergs (S) ord inte visar ”folkvett”. Det vill säga nonchalerar Folkhälsomyndighetens rekommendationer om social distans, eller slappnar av i tron att krisen är över och inte förstår allvaret.

– Det är skarpt läge nu, slog Mikael Damberg fast och hänvisade till att antalet covid-19-fall i Stockholm inte minskar och att sjukvården är hårt ansträngd.

I Stockholm har 1500 uteserveringar de senaste dagarna fyllts på under det varma, vackra, vårvädret. Rekommendationen om att hindra trängsel, köer och hålla två meter mellan borden följs av många, men inte av alla.

– Jag vill inte se några trånga restauranger. Det är inga tips, det är regler. Följer man inte dem så kommer vi att stänga, sade Mikael Damberg.

Men varken regering, kommuner eller smittskyddet kan på egen hand stänga någon restaurang. Det kräver samarbete. Regeringen uppdrog på fredagen åt länsstyrelserna att i sin tur fråga kommunerna om de ökat sin tillsyn av restaurangerna.

Stockholms stad har inspekterat 200 restauranger i april. Men det är först sedan man på två krogar sett att smittspridning kan förekomma som kommunen vänt sig till Smittskyddet, som har makt att förbjuda verksamheten. Men ingen krog har hittills förbjudits och nu ska kontrollerna öka, dygnet runt.

– Detta är en varning till alla de krogar som i dag inte sköter sig. Ni kommer att stängas ner, hotade finansborgrådet Anna König Jerlmyr (M). Hon sade att många följer reglerna, men ”nu är det upp till stockholmarna” om alla restauranger ska få vara kvar.

– Inspektionerna kommer att utökas, så vi ser framför oss att vi kommer att ha ett antal beslut om stängning att ta ställning till, säger smittskyddsläkaren Per Follin vid Smittskydd Stockholm, som ingår i Region Stockolm.

En stängning är ett hårt slag mot en restaurangägare som kan överklaga till Förvaltningsrätten. Om krögaren då har rätt att begära att stängningen kan hävas i väntan på dom kunde DN inte få besked om på fredagen.

Anna Starbrink (L) är hälso- och sjukvårdsborgarråd i Region Stockholm. Hon efterlyser ”många fler verktyg för att kunna handla snabbt i ett akut läge”.

– Som vi har förstått det så är det inte vi som kan utfärda hårdare regler, utan det krävs att det är Folkhälsomyndigheten eller regeringen som gör det, säger hon.

Ett annat vårtecken i Stockholm är att många samlas på gator och i parker – utan att hålla distans inbördes eller mot andra grupper. Men att sprida smitta på allmän plats är inget som täcks av kommunens ordningsföreskrifter – eller av annan lagstiftning.

Kommunala ordningsvakter har enligt Anna König Jerlmyr försökt ingripa i Hässelby när ungdomar samlats för att trotsa covid-reglerna. Men ordningsvakterna saknar laglig befogenhet att sätta stopp. Det har däremot polisen – men endast vid folksamlingar över 50 personer, vilket ju regeringen förbjudit.

Inrikesminister Mikael Damberg säger att regeringen litar på att medborgarna nu följer råden från myndigheterna.

Om varningar som getts i dag inte fungerar, förbereder ni då skärpningar?

– Regeringen har redan förberett en lagstiftning som ger oss ytterligare befogenheter. Men Folkhälsomyndigheten har inte kommit till regeringen och sagt att man ska ändra till exempel regleringen av 50 personer på offentliga tillställningar och allmänna platser. Så nej – vi har inte de förslagen just nu. Utan när människor förstår hur regelverket ska tolkas – så är de allra flesta följsamma och ändrar sig.

Grundlagen säger att regeringen styr riket, måste ni vänta på Folkhälsomyndigheten – ni kan ju gå ut själva och se hur det ser ut i verkligheten?

– Ja. Och då lyssnar vi på våra myndigheter som sköter arbetet och tar det på stort allvar. Och än så länge så ser vi stora förändringar, svarar Mikael Damberg.

Mikael Holmström
mikael.holmstrom@dn.se"

"Fakta. Smittskyddets regler gäller för alla
”Var och en i Sverige har ett ansvar att förhindra spridning av covid-19. För att begränsa smittspridning”.

Så står det i ”Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19 m.m.” som utfärdades den 16 april. Här finns detaljerade regler om att alla ska tvätta händerna i tvål och vatten i minst 20 sekunder, hålla distans och att de över 70 år ska begränsa sina sociala kontakter. Några böter eller andra straff för den som bryter mot föreskrifterna finns inte. (HSLF-FS 2020:12)

För restauranger gäller Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om att förhindra smitta av covid-19 på restauranger och caféer med mera. De utfärdades den 24 mars. Det straff som finns är stängning: ”Om det föreligger risk för smittspridning av covid-19 får smittskyddsläkaren efter samråd med kommunen besluta om att förbjuda verksamheter.” (HSLF-FS 2020:9)"

" Riktlinjerna för personer över 70 år ändras

DN LÖRDAG 25 APRIL 2020

Minskande antal patienter med allvarliga sjukdomar under coronakrisen har väckt oro inom vården. Nu lättar Västra Götalandsregionen på riktlinjerna för personer äldre än 70 år som tidigare avrådts från fysiska läkarbesök. – Vi måste se till att vården fungerar även för andra än covidpatienter, säger Ann Söderström, hälso- och sjukvårdsdirektör, i regionen.

Sahlgrenska Universitetssjukhuset har tidigare larmat om ett minskat antal patienter till kardiologi- och strokevården efter utbrottet av det nya coronaviruset. Även på andra håll i landet uttryckte vården en oro för att allvarligt sjuka inte vågade söka. Ann Söderström, hälso- och sjukvårdsdirektör i regionen, tog upp problemet i samband med fredagens pressträff om coronaläget.

– Det är viktigt att personer med andra sjukdomar som kan försämras får tillgång till den vård vi har. Det kommer mer och mer rapporter om att vi har undanträngningseffekter och det behöver vi inte ha just nu. Vi har kapacitet att ta hand om dessa patienter.

Personer över 70 år ska, enligt Folkhälsomyndighetens riktlinjer, begränsa sina sociala kontakter. Lättnaderna i Västra Götalandsregionen gäller enbart hur dessa personer ska tas emot i vården under coronakrisen.

– Vissa återbesök kan man bara skjuta på eller göra via telefon men nu ska vi göra individuella bedömningar för att avgöra vilka som behöver komma till läkaren. Det kan handla om personer med hjärtsvikt eller liknande. Det har inte varit förbjudet nu heller för äldre att söka vård för akuta besvär men nu ska man titta i patientlistor vilka som inte behöver vänta längre.

Söderström betonar att det är viktigt att säkerställa att smittorisken minimeras i samband med besöket.

– Man måste se till att det inte är fulla väntrum. Patienten ska gå direkt till sin läkare.

– Vi vill inte heller att någon som är 70 plus ska åka kollektivt och trängas. Men kan man köra egen bil och kan träffa sin doktor, och gör det med distans till andra, då kanske ett fysiskt besök kan vara det bästa.

Det är också viktigt att lättnaderna inte tolkas som att faran är över, menar hon.

– I går fanns det 300 inlagda med covid-19 på våra sjukhus och i dag är det 310. Det ökar hela tiden och så kommer det att fortsätta ett tag framöver, säger Ann Söderström.

Marina Ferhatovic
marina.ferhatovic@dn.se "

"Malmöpolisen i ny kraftmätning mot gängen i operation Norrsken

DN LÖRDAG 25 APRIL 2020

Med mindre än två månader kvar av Operation Rimfrost har polisen de senaste dagarna gjort en ny kraftinsats mot de kriminella nätverken i Malmö. DN följde en grupp poliser i jakten på narkotika och vapen i kvarteren runt Möllevången.

Malmö.
I slutet av januari drog operation Hagelstorm in i Malmö. Ett tillslag där polisen finkammade bostadskvarter och spärrade av hela stadsdelar i kampen mot de kriminella nätverken.

Den här veckan har det gjorts en ny insats under namnet operation Norrsken, med 250 poliser, tulltjänstemän och kronofogdar.

– Vi riktar in oss på strategiskt utvalda platser i staden, allt för att störa och försvåra den kriminella livsstilen, säger Fredrik Jönsson, chef för en grupp poliser som riktat in sig på trappuppgångar, källare och allmänna utrymmen i några fastigheter i närheten av Möllevångstorget.

Bara några gator bort ligger pizzerian där 15-årige Jaffar kallblodigt sköts ihjäl den 9 november i fjol. Mordet blev kulmen på en lång rad grova brott i Malmö under hösten och fick polisen att tillsätta en nationell särskild händelse: operation Rimfrost. Liksom operation Hagelstorm i januari är Norrsken en del av Rimfrost.

DN följer med en grupp poliser vars mål är en föreningslokal där personer med kopplingar till Malmös undre värld antas befinna sig. Femton poliser och två sökhundar rundar kvarteret. Lokalen, som är vanliga fall är välbesökt, visar sig vara tom när en polis klättrar upp mot fönsterblecket och tittar in.

Brytverktyg används för att bända upp misstänkta knarkgömmor i tegelfasaden. Trapphusen till lägenheterna genomsöks med ficklampor. En tom portionsförpackning, vanlig i narkotikasammanhang, hittas på marken. Cigarettfimpar i trapporna. Skräp och brandfarligt bråte. Men inte ett ljud av mänsklig närvaro.

– Märkligt va? säger Fredrik Jönsson och ler snett.

Ett intensivt samtal inleds i gruppchefens kommunikationsutrustning. Två personer har påträffats i en lägenhet, båda med narkotika på sig. Ytterligare personer misstänks befinna sig i fastigheten och nu ska husrannsakan genomföras. Insatsstyrkan tillkallas. Uppståndelsen är stor när bilarna dundrar in på Bergsgatan, en av Malmös livligast trafikerade gator. På snabbmatsrestaurangernas uteserveringar är det gott om folk som tittar på när styrkan tar sig in beväpnade och med full skyddsutrustning. Under tiden förs de två gripna personerna, märkbart påverkade, iväg för transport till Rättscentrum.

En stund senare meddelas att en minderårig person påträffats i lägenheten där insatsstyrkan gått in. Några patruller kör vidare till andra adresser med kopplingar till de gripna. Samtidigt kommer information om oroligheter i stadsdelen Lindängen, där kronofogden tidigare under dagen beslagtagit en bil.

Allt sammantaget har det gjorts hundra sökinsatser under veckan. Resultatet: Beslag av ett skjutvapen, 1 354 narkotikaklassade tabletter, mindre mängder narkotika och sex misstänkt stulna elcyklar. Därtill ett antal misstänkta fall av rattfylleri, narkotikabrott och narkotikainnehav.

– Vi har inte gjort några stora beslag, men det är heller inget självändamål. Den stora biten är att vi har sökt i alla de områden där vi fått indikationer om gömt gods, vilket i sin tur har genererat fler underrättelseuppslag och en mängd tips som leder oss vidare till nya utredningar och fler brottsförebyggande insatser, säger lokalpolisområdeschef Andy Roberts.

Han menar att man inte ska underskatta den trygghetsskapande aspekten – att boende, fastighetsägare och malmöbor nu vet att deras bostadshus är tomma på vapen och droger – åtminstone för stunden. I juni avslutas operation Rimfrost, och nu förbereder sig polisen för en avveckling.

– Metoderna och arbetssättet som vi använt under Rimfrost kommer att leva vidare. Just nu planerar vi hur vi ska utveckla arbetet i egen regi, säger Mattias Sigfridsson, tillförordnad Polisområdeschef i Malmö.

Under årets första kvartal har Malmö haft två dödsskjutningar, varav en med tydlig koppling till de kriminella nätverken. När det gäller mordet på 15-årige Jaffar, som var den utlösande faktorn till att operation Rimfrost drogs igång, sitter en person häktad på sannolika skäl misstänkt för att ha utfört dådet.

Hanna Grosshög riksnatverket@dn.se "

" **Fakta. Polisoperationer i Malmö**

Rimfrost
Den 10 november 2019 inleddes Operation Rimfrost, en nationell särskild händelse mot gängvåldet i hela Sverige men framför allt i Malmö.

Operationen startades som respons på en rad grova våldsbrott i Malmö under hösten. Kulmen kom med mordet på en 15-årig pojke vid - Möllevångstorget.

Syftet med Rimfrost är att med hjälp av poliser från resten av landet minska antalet skjutningar och öka tryggheten i samhället.

I januari i år genomfördes en stor polisinsats i Malmö som en del av Operation Rimfrost. Insatsen med namnet Hagelstorm spärrade av flera stadsdelar och drygt 700 fastigheter genomsöktes. 39 vapen och ett kilo sprängämnen togs i beslag. Tolv personer frihetsberövades.

Norrsken
Den här veckan görs en ny insats, operation Norrsken. 250 poliser och andra myndighetspersoner deltar i arbetet, som riktar in sig på narkotika- och vapenförsäljning. "

" Svensk ekonomi går sämre än förutspått

DN LÖRDAG 25 APRIL 2020

Det ekonomiska läget är sämre än prognosen. Det konstaterar finansminister Magdalena Andersson (S). Men redan till hösten kan det ske en återhämtning.

Sveriges ekonomi har tagit mer stryk av coronautbrottet än det huvudscenario som Finansdepartementet presenterade den 31 mars. I stället går det mot det mer negativa scenariot, säger Magdalena Andersson.

– Det är naturligtvis ett mycket allvarligt ekonomiskt läge, inte bara i Sverige utan i hela världsekonomin, säger Magdalena Andersson.

Under år 2020 väntas Sveriges BNP falla med mellan 4–10 procent, enligt de siffror som presenteras på fredagen. Antalet varslade i Sverige uppgår till över 40 000 personer och det har skett en viss ökning inom antalet konkurser. Över 220 000 personer är korttidspermitterade och 12 miljarder kronor har betalats ut till företagen för att täcka kostnaderna för de anställda. Stockholm och Jönköping har flest personer som är korttidspermitterade per 1 000 invånare och vanligast förekommande är det inom kultursektorn och hotell- och restaurangbranschen. Fler åtgärder måste till för att stärka företagen, säger Magdalena Andersson.

– Behovet av ytterligare åtgärder ökar när läget förvärras, säger hon. Vilken typ av åtgärder det kan handla om vill hon i dagsläget inte svara på.

– Vi måste analysera noga vad som är träffsäkert och effektivt, säger Magdalena Andersson.

Det så kallade inköpschefsindex, som används för att mäta konjunkturen, har fallit rejält och är för euroområdet nere på den lägsta nivån sedan mätningen började för 20 år sedan. Bottennoteringen dessförinnan var under finanskrisen. Fallet är störst i Frankrike och Storbritannien, medan Kinas kurva har börjat vända uppåt igen.

Hotell- och restaurang, tillverkningsindustri, detaljhandel och tjänstesektorn är de värst drabbade branscherna. Dagligvarubranschen däremot, går mot strömmen, där det finns en ökad optimism, enligt Magdalena Andersson.

De ekonomiska prognoserna utgår från att läget vänder uppåt under hösten.

– Vi bedömer att det är ett kraftigt fall av BNP under första halvåret men att man sedan ser en gradvis återhämtning under andra halvåret, med en långsam återhämtning som kommer pågå under flera år, säger Magdalena Andersson.

Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se "

" Läkare: Vi tvingas till hårda prioriteringar om intensivvård

DN LÖRDAG 25 APRIL 2020

Det finns fortfarande intensivvårdsplatser lediga, enligt sjukhusledningen på Karolinska och Region Stockholm, och felaktiga prioriteringar utreds nu av Inspektionen för vård och omsorg. Samtidigt larmar flera läkare på Karolinska till DN att prioriteringarna är så hårda att patienter dör i onödan. – Vi tvingas låta människor dö framför våra ögon, säger en läkare.

Budskapen om vilka patienter som får och inte får intensivvård på Karolinska universitetssjukhuset har skilt sig starkt åt under de senaste veckorna. Internt har iva-chefer varnat om att tuffare val än normalt kommer att behöva göras. Sjukhusdirektör Björn Zoëga har dock uppgett att prioriteringar sker som vanligt.

Samtidigt är överlevnaden exceptionellt hög ur en internationell jämförelse, enligt preliminära siffror – cirka 80 procent av covidpatienterna på iva har skrivits ut därifrån levande – vilket enligt akutchefen Per Mattsson delvis förklaras med att sjukhuset ”är bra på att välja ut patienter som klarar iva-vård”.

Svårt sjuka covidpatienter som inte vårdas på iva hamnar på intermediär-, infektions- och medicinavdelningar. DN har varit i kontakt med nio läkare – sex av dem uppger att prioriteringarna är orimligt hårda och att många inte ges chansen att överleva. Alla uppger att frågan är så känslig att de vill vara anonyma.

– Man säger nej till patienter som behöver respirator som det annars inte brukar vara något snack om: 60–70-åringar med relativt milda sjukdomar, säger en läkare.

– Jag och många av mina kollegor mår direkt dåligt av att tvingas låta människor dö framför våra ögon, när vi vet att de hade haft en hygglig chans att överleva ifall de fått intensivvård. Detta händer flera gånger dagligen, säger en annan.

Det interna prioriteringsdokument för iva under coronapandemin som tagits fram på Karolinska, presenterades på ett möte den 6 april. ”Vi är i ett allvarligt läge och kommer på detta möte att diskutera känsliga frågor”, anges i inbjudan. En läkare som närvarade beskriver uppmaningar om att inte ta bilder eller prata med media, och att flera var upprörda.

– Vi fick se dokumentet som skulle aktiveras i en katastrofsituation. Vi upplevde att det redan hade aktiverats, trots att det fanns lediga platser. En grupp som exempelvis inte bör prioriteras är patienter som har en uppskattad biologisk ålder över 70 år, och svikt i fler än ett organ, exempelvis sviktande cirkulation, andning eller njurfunktion. I ett mer detaljerat dokument för prioriteringar som regionen antog den 17 mars, anges regelbunden dialys som en orsak till att inte inleda intensivvård hos covidsjuka.

I början av april inkom fyra anonyma skrivelser från anställda i vården i Stockholm till Inspektionen för vård och omsorg, Ivo, om att sjukhusen prioriterar olika och att patienter som skulle ha fått intensivvård prioriterats bort.

”Man har tagit fram egna kriterier utan evidens där dialyspatienter anses vara för grundsjuka för att bli aktuella för intensivvård. Detta inkluderar dialyspatienter i 40–50 års ålder som arbetar heltid och står på väntelista för njurtransplantation. Vi räknar med att dessa patienter har en kvarstående livslängd på 30–40 år efter transplantation”, lyder ett av tipsen.

Ett annat beskriver de nya riktlinjerna som ”mycket tveksamma” och ”inte framtagna multidisciplinärt med andra viktiga aktörer såsom infektion eller njurmedicin – än mer upprörande är att de redan satts i verket när det fortfarande finns utrymme på iva”.

När tipsen kom in kallades regionens chefläkare snabbt till ett möte innan påsk, för att säkerställa att alla sjukhus prioriterar lika. Sabina Wikgren Orstam, avdelningschef på Ivo region öst:

– Vi såg allvarligt på det här.

Efter det första mötet skickade chefläkarna Elda Sparrelid och Johan Bratt ut ett mejl till sjukhusen: ”I ett läge när vi har mer än 70 lediga intensivvårdsplatser är det viktigt att kriterierna för intensivvård inte blir för snäva”.

– Vi har påmint sjukhusen om att vi fortfarande har iva-kapacitet och därmed behöver man inte aktivera det prioriteringsdokument som Socialstyrelsen skickat ut. Det ska bara användas i händelse av katastrof och då platserna inte räcker, säger Elda Sparrelid.

– Från regionens sida är vi väldigt noga med att det är normala prioriteringar som gäller, säger hon.

Ett uppföljande möte hölls i fredags och efter det beslutade Ivo att göra inspektion på Karolinska.

– Vi tyckte att upplysningarna var tillräckligt allvarliga för att göra en tillsyn, säger inspektör Maria Lindvall.

En läkare uppger för DN att ett möte med intensivvårdsläkare i Huddinge hölls häromdagen, där Socialstyrelsens riktlinje och Karolinskas anpassning gicks igenom.

– Vi ställde frågan om den verkligen bör användas trots att det inte råder resursbrist. Svaret blev att den används och att cheferna och medarbetarna på iva har en helt motsatt bild av läget än chefsläkare och myndigheter.

Enligt Svenska intensivvårdsregistret är medianåldern för covidpatienter i landet som lagts in på iva 60 år, jämfört med 64 år före pandemin. På Karolinska är medianåldern just nu 58, enligt sjukhuset.

Alla läkare DN talat med håller inte med om kritiken. Christina Agvald Öhman, överläkare inom intensivvården på Karolinska i Huddinge och fackligt ombud, anser att det interna prioriteringsdokumentet ger stöd i svåra beslut.

– Jag upplever att Ivo-anmälan är märklig. Inom intensivvården bedömer vi även normalt massor med patienter. Men vi måste välja de patienter som har störst chans att komma ut från det här med en livskvalitet som patienten kan acceptera. Patienter med covidinfektion har också ett långdraget vårdförlopp.

Samtidigt uppger hon att prioriteringarna tvingats bli hårdare. Regionen hade tidigare runt 90 iva-platser, som på kort tid mer än fördubblats utan att personalresurserna hängt med.

– Det sägs att vi har en kapacitet att ta emot fler patienter. Men jag tror att kollegor i andra specialiteter inte förstår att vi måste prioritera ännu tydligare. Ju fler patienter vi tar in, desto lägre vårdnivå blir det.

Att läget är ansträngt framgår inte riktigt av kommunikationen från regionen, anser Christina Agvald Öhman, och nämner att Stockholm erbjudit iva-platser till Sörmland. Lediga sängar och respiratorer betyder inte att personal står och väntar.

– Självklart ska vi hjälpa andra, men det stämmer inte att vi har så god kapacitet. Kollegorna sliter och många är extremt stressade, har sömnsvårigheter och gråter efter sina arbetspass, säger hon.

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se
Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se "

" Intensivvårdschef: Vi får utvärdera vår selektering efteråt

DN LÖRDAG 25 APRIL 2020

Björn Persson, verksamhetschef för intensivvården på Karolinska uppger att han inte känner till några fall där man prioriterat hårdare än normalt. Ändå kan det ske. – Om vår höga överlevnad är ett resultat av att vi selekterat hårdare får vi nog utvärdera efteråt.

Flera läkare på Karolinska beskriver att prioriteringar till intensivvården är hårdare än vanligt – att patienter som tidigare fått plats nu får nej. DN har sedan länge sökt chefen för intensivvården David Konrad, men hänvisas till verksamhetschef Björn Persson.

– Inga uppgifter har framkommit till mig om att man prioriterat annorlunda än i vanliga fall. Det som är skillnaden med covid-19 är dels att vi vet att covidpatienter i behov av intensivvård som är äldre, framför allt över 80 år, har väldigt dåliga resultat. Vi använder biologisk ålder för att bedöma förutsättningar man har att överleva intensivvård – kanske på ett lite tydligare sätt än vi gjort tidigare, säger han.

Karolinska har gått upp från 38 till som mest 185 iva-platser, med hög belastning.

– Då är det ännu viktigare att vi får de patienter som vi ser har allra störst chans att överleva. I ett normalt läge kan man ibland ha större möjlighet till rådrum – att ge intensivvård något dygn eller två för en

patient för att se åt vilket håll det går, för att sedan utvärdera. Under den här extrema pressen har den möjligheten varit mindre.
För en vecka sedan gick David Konrad ut med att 80 procent överlever iva på sjukhuset – något flera läkare anser speglar en hård prioritering och att man inte ”chansar” på tveksamma fall.

Men siffrorna är överdrivna enligt Björn Persson.

– Det är en ögonblicksbild. Överlevnaden på iva kommer sannolikt inte vara 80 procent på lite längre sikt. Vi har lagt in patienter för 2–3 veckor sedan varav en hel del tyvärr kommer avlida och siffran kommer förändras. I övrigt kan jag inte kommentera om vår höga överlevnad är ett resultat av att vi selekterat hårdare – det får vi nog faktiskt utvärdera efteråt.

Kritiken om att dialyspatienter nedprioriteras vänder sig Persson emot.
– Det är direkt felaktigt att vi skulle nedprioritera dialyspatienter. Vi bedömer funktionsnivå innan man blev sjuk och andra grundsjukdomar – njursjukdom är absolut en sådan faktor, men om man i övrigt är i bra skick finns det absolut ingen som helst anledning att inte starta intensivvård för en njurpatient, säger han.

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se
Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se "

" V om äldreboendena: Krisavtalen borde ha aktiverats

DN LÖRDAG 25 APRIL 2020

Antalet smittade på Stockholms äldreboenden hade kunnat vara färre om politiska beslut fattats i tid. Det hävdar oppositionsborgarrådet Clara Lindblom (V) som riktar stark kritik mot det politiska styret i kommunen. – Den passivitet man visat är under all kritik, säger hon.

DN har berättat om hur det nya coronaviruset hittat in på 75 procent av Stockholms stads äldreboenden. Enligt äldreborgarråd Erik Slottner (KD) fanns det inga ytterligare politiska beslut som hade kunnat tas för att förhindra smittspridningen.

– Jag säger: kom gärna med dem, berätta gärna vilka de är så tar jag beslut om dem i morgon. Men jag har svårt att se dem. När jag hör oppositionen så hör jag inga förslag heller, sa han till DN tidigare.
Oppositionsborgarrådet Clara Lindblom (V), tidigare äldreborgarråd, ger en helt annan bild.

– Jag har lagt fram skrivelser, skrivit debattartiklar och lyft frågor i krisledningsnämnden. Det är mycket som hade kunnat göras mer och tidigare, det gäller inte minst Erik Slottner och Stockholms stad, säger hon.

Clara Lindblom har bland annat lyft frågan om att aktivera krisklausuler i avtalen med privata aktörer som driver äldreboenden. Krisklausulerna kan hänvisas till under speciella omständigheter,

exempelvis en global pandemi. De stycken Clara Lindblom vill se handlar om att staden ska få ökat inflytande över insatser, även hos privata utförare.

– Då skulle man kunna ställa skarpa krav – dels att samtliga boenden som har konstaterad eller misstänkt smitta ska inrätta kohortvård – alltså isolera smittade – och att dessa tas hand om av ett mycket begränsat antal personal, säger hon.

Vad hade detta kunnat ha för betydelse av antalet smittade på äldreboenden?

– Jag tror att de hade varit färre än i dag. Sedan kan man såklart inte garantera att ingen blivit smittad. Men om man vidtagit åtgärder tidigare så är jag helt övertygad om att vi haft en helt annan situation på våra äldreboenden.

Clara Lindblom anser också att rekommendationerna från staden till äldreboendena kommit för sent.

– Vid påsk började man uppmana att isolera smittade, men inte ens nu kan man svara på om detta faktiskt efterlevs. Folkhälsomyndigheten har tidigt sagt att riskgrupper ska isoleras och att man ska hålla distans – det hade inte varit svårt att översätta till att lägga om scheman hos personal för att minimera kontakt med smittade och hålla smittade isolerade.

Enligt Erik Slottner finns det dock ingenting som tyder på att äldreboendena inte följer rekommendationerna om att isolera smittade äldre. Hans pressekreterare hälsar att han inte har tid för en telefonintervju, men han skriver i ett mejl:

”Däremot kan det i vissa fall vara svårt att få vissa personer med lindriga symptom, i kombination med kognitiv svikt, att stanna på sina rum. Det är en anledning till att stadens krisledningsnämnd i dag fattade beslut om att personer med covid-19 i kombination med diagnoser som kan medföra ett riskbeteende, kan erbjudas plats vid särskilda korttidsboenden för personer med konstaterad smitta.”

Gällande krisklausuler lyfter Erik Slottner att dessa redan använts – dock för andra åtgärder än de Clara Lindblom efterlyser.

”Detta i form av fördelning av skyddsutrustning, där alla utförare kan anmäla behov till staden och få del av den fördelning som staden har. Gällande personalförsörjning har behovet i enlighet med skrivningen ännu inte uppkommit. Dock sker nu vissa förberedelser inom SLK och arbetsmarknadsförvaltningen för detta om behov skulle uppstå”, skriver han.

Erik Slottner står fast vid att han inte uppfattat några konkreta genomförbara förslag från oppositionen som staden inte redan tagit i beaktande eller genomfört.

”Enligt min mening har det ofta handlat om att göra politiska poänger på coronavirusets spridning, i en tid som istället kräver politisk samling”, skriver han.

Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se "

”Det är uppenbart att 500 miljoner inte kommer att räcka”

DN LÖRDAG 25 APRIL 2020

Stödet på 500 miljoner kronor till kultursektorn ska nu börja betalas ut. Flera myndigheter varnar dock för att pengarna snabbt kommer att ta slut. Och de statligt ägda institutionerna täcks inte in.

På fredagen presenterade kulturminister Amanda Lind (MP) och kulturutskottets ordförande Christer Nylander (L) hur arbetet med att fördela pengarna i stödpaketet till kulturlivet ska gå till.

Ansvariga för att ta slutgiltiga beslut om pengarna blir Kulturrådet (370 miljoner), Filminstitutet (50 miljoner) samt Konstnärsnämnden och Författarfonden (80 miljoner).

– Situationen med coronaviruset har mycket stora konsekvenser för kulturlivet. Vi har jobbat så snabbt vi har kunnat för att få till en så bra fördelning som möjligt av de här medlen, säger Amanda Lind till DN. Att pengarna fördelas genom expertmyndigheterna är viktigt för att behålla principen om armlängds avstånd mellan politiken och den fria kulturen, menar kulturministern.

– Våra expertmyndigheter har en nära kontakt med kulturlivet och kännedom om vilka aktörer som har mest behov av det här, säger hon. Stödet som nu fördelas är framför allt riktat till det fria kulturlivet. På fredagen uppgav kulturministern att det framöver kan bli aktuellt att diskutera nya stödpaket till statligt ägda institutioner.

Några tydliga besked om hur institutioner som exempelvis Vasa-museet, som vittnat om ett akut ekonomiskt läge, ska få hjälp att trygga överlevnaden har hon dock inte.

– De har ett väldigt tajt ekonomiskt läge. Paradoxalt är att de verksamheter som i hög grad finansierat sig själva genom exempelvis biljettintäkter drabbas särskilt hårt av coronasituationen. Men vi jobbar med att analysera deras situation och behov av åtgärder och kommer att återkomma, säger Amanda Lind.

När kommer ni att återkomma?

– Det får vi återkomma till.

Myndigheterna som fått uppdraget att fördela pengarna uppger att de omgående inleder arbetet med det nu införda stödpaketet. Kulturrådet hoppas att samtliga medel ska vara utbetalda före midsommar, medan Filminstitutets mål är att pengarna betalas ut före Kristi himmelsfärdshelgen.

Anna Serner, vd på Filminstitutet, framförde på fredagen att det är uppenbart att stödet på längre sikt inte kommer att räcka till för att täcka inkomstbortfallet i branschen. Det gäller inte minst distributörer och produktionsbolag.

– Vi hoppas innerligt att det kommer nya krispaket för det finns stora delar av sektorerna som inte nås av det som finns i dag, säger Anna Serner på en presskonferens.

Även Klys, Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd, hade efterlyst mer pengar som skulle kunna fördelas till de enskilda konstnärerna och kulturskaparna.

– Problemet är att väldigt många inte kommer att nås av de här medlen. I och med att man fortfarande inte har stöttat de enskilda näringsidkarna tillräckligt så menar vi att väldigt många kulturskapare kommer att hamna i kläm i de här systemen, säger Ulrica Källen, verksamhetsledare på Klys, till TT.

Amanda Lind poängterar att kultursektorn även täcks in av de ekonomiska stöd som gått ut till näringslivet i stort.

– Det är uppenbart att 500 miljoner inte kommer att räcka för att täcka alla de behov och ekonomiska förluster som kulturlivet i Sverige nu lider av. Men det är ett rejält krisstöd. Det är viktigt tillsammans med regeringens övriga insatser för att värna jobb och företagande, säger Amanda Lind.

Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se "

"Så ska pengarna fördelas.
Stödpaketet till kultursektorn ligger på totalt 500 miljoner kronor. Kulturrådet ska fördela 370 miljoner kronor. Pengarna ska gå till kulturverksamheter som förlorar intäkter till följd av evenemang som ställs in eller drabbas av merkostnader till följd av att evenemang har skjutits upp.

50 miljoner kronor fördelas av Filminstitutet, och pengarna ska framför allt gå till biografer och filmfestivaler som drabbats ekonomiskt.

Konstnärsnämnden ska fördela 70 miljoner kronor och Sveriges Författarfond 10 miljoner kronor. De pengarna ska gå till enskilda kulturskapare i form av stipendier.

Källa: Regeringen."

26 april 2020

" Ledare: Det våras för den ekonomiska debatten

DN SÖNDAG 26 APRIL 2020

Att Socialdemokraterna rusar i opinionen är ingenting konstigt. Som DN:s Lina Lund skrev tidigare i veckan syns samma corona-effekt i flera länder, där folk sluter upp bakom regeringscheferna, oavsett partifärg. För S del handlar det om en ökning från 23,2 procent i februari till 30,4 procent i april, enligt SVT/Novus väljarbarometer.

Li Bennich-Björkman, professor i statsvetenskap vid Uppsala universitet, menar att den här typen av stöd ofta bygger på känslor snarare än politik, eftersom människor i kristider svetsas samman mot en gemensam fiende, varpå andra frågor läggs åt sidan. Det är dock sannolikt inte hela förklaringen.

För det är inte bara S som växer i opinionen. Även Moderaterna ökar. Visserligen bara från 18,0 till 18,7 procent, men det sker samtidigt som alla andra partier minskar eller i något fall står stilla. Exempelvis dalar Sverigedemokraterna, precis som andra högernationalistiska partier i Europa, från 23,9 till 19,7 procent mellan februari och april, medan både Miljöpartiet och Liberalerna hamnar under riksdagsspärren.

Det visar dels att många av SD:s sympatisörer föredrar ett annat parti när det verkligen gäller och stora saker står på spel. Dels att det är de två partier som i flera decennier har tävlat om statsministerposten, och därmed kan klassas som statsbärande, som väljarna byter till när de söker stabilitet. Ytterligare en sak som blivit tydlig under de senaste veckorna är att det är Ulf Kristersson (M) som leder oppositionen, vilket inte alltid märktes under fjolåret.

Men det finns troligtvis fler skäl till att det är just Socialdemokraterna och Moderaterna som ökar just nu. Under större delen av 2010-talet var det frågor om invandring, integration, kultur och identitet som styrde den politiska dagordningen. Det är områden där framför allt Sverigedemokraterna och Miljöpartiet, och på senare tid även Centerpartiet, Kristdemokraterna och Vänsterpartiet, känner sig hemma. Däremot är det inga favoritämnen för S och M, bortsett ifrån när de under 1900-talet gick ihop och bildade en järnaxel för en stram migrationspolitik.

Nu är det andra tider. Inte bara för att ett virus har satt stora delar av världen i undantagstillstånd, utan för att den inrikespolitiska debatten kretsar kring hur man bäst kan dämpa de ekonomiska effekterna av att ett samhälle går på halvfart. Det arbetet kommer att fortgå långt efter att restriktionerna och direktiven kring folksamlingar och resor tagits bort, eftersom det går fortare att hamna i massarbetslöshet än att återställa ekonomin till det normala.

I ett sådant läge, där många saknar jobb och välfärden sannolikt kommer att tvingas ta delar av smällen, ökar intresset – åtminstone en stund – för de frågor som redan under våren har börjat rankas högre: landets ekonomi, sysselsättning och den egna ekonomin. Alltså områden där väljarna i regel känner störst förtroende för S och M, som dessutom generellt har väldigt olika åtgärdsförslag för hur man ska få ner arbetslösheten och stärka familjernas plånböcker.

Det öppnar för debatter med tydliga alternativ i den ekonomiska politiken, som kommit i skymundan på senare tid.

På så sätt kan Sverige post corona inte bara se en återställare av ekonomin. Vi kan med lite tur även se början på en återställare av den politiska debatten.

DN 26/4 2020 "

”20 år av nedskärningar har drabbat de äldre hårt”

DN SÖNDAG 26 APRIL 2020

"DN. DEBATT 20200426
Vår granskning av kommunernas budgetar för äldreomsorg visar att dagens situation är resultatet av 20 år av nedskärningar. År 2020 är inget undantag, hela 96 procent av kommunerna skär ner på äldreomsorgen i årets budgetar. Nu behövs en långsiktig plan för att säkra tillräcklig finansiering, skriver Åsa Plesner och Lisa Pelling, Arena Idé.

Spridningen av det nya coronaviruset har blixtbelyst krisen inom äldreomsorgen. Men situationen har varit ohållbar och dessutom försämrats under lång tid. Arena Idé kan i en omfattande granskning av kommunernas budgetar för äldreomsorgen visa att dagens situation inom äldreomsorgen är resultatet av 20 år av nedskärningar. År 2020 är inget undantag, hela 96 procent av kommunerna skär ner på äldreomsorgen i årets budgetar.

I dag arbetar drygt 275 000 personer inom hemtjänsten och på äldreboenden. Det handlar om kompetenta sjuksköterskor, undersköterskor och vårdbiträden som tvingas arbeta med pressade minutscheman som inte ger tid att arbeta smittsäkert. Det handlar också om otillräckligt utbildad personal som ibland saknar förutsättningar att följa basala hygienrutiner. Många har osäkra, tidsbegränsade timanställningar, och har inte råd att vara hemma ens när de har symtom.

Regeringens vårändringsbudget för 2020 innehåller ett välkommet tillskott till välfärden. Redan innan utbrottet av det nya coronaviruset var kommunerna ekonomiskt pressade, trots regeringens satsning i januari på fem extra miljarder i generella statsbidrag.

I vårändringsbudgeten föreslår regeringen ytterligare femton miljarder i generella statsbidrag till kommunsektorn 2020, alltså totalt en ökning på 20 miljarder jämfört med 2019. 14 miljarder ska gå till kommunerna, och 6 till regionerna. Dessutom föreslår regeringen 12,5 miljarder i form av ett permanent tillskott till kommunerna och regionerna.

Vår granskning visar att detta är långt ifrån tillräckligt. Vi har gått igenom samtliga kommuners budgetar år 2020 för kommunalt finansierad hemtjänst och särskilda boenden (som äldreboenden). Vi bygger våra beräkningar på detaljerade data från 155 kommuner där nämndbudget eller frågor till förvaltningen har gett tillräcklig information för att äldreomsorgens förutsättningar ska kunna avgöras.

Kommunerna i urvalet har sammanlagt sju miljoner invånare. Övriga 115 kommuner har antingen inte svarat på vår begäran om handlingar och uppgifter inom datainsamlingsperioden (en månad), eller haft handlingar som inte gått att bedöma med tillräcklig säkerhet.

Vår granskning visar att 96 procent av de undersökta kommunerna gör nedskärningar i budgeten för äldreomsorgen under 2020. Ofta döljs nedskärningarna bakom omskrivningar som effektiviseringskrav, rationaliseringsbeting, effektivitetsuppdrag eller generell besparing.

Det är en förklaring till att nedskärningarna har kunnat pågå utan att uppmärksammas tillräckligt. Oavsett omskrivning innebär

nedskärningarna att de ekonomiska resurserna för äldreomsorgen minskas jämfört med behoven och prisökningarna, samtidigt som de styrande förväntar sig att verksamheten ska prestera samma eller till och med bättre resultat.

Utifrån granskningen gör vi i rapporten tre beräkningar, med olika antaganden, av det totala sparbehovet baserat på kommunernas uppgivna budget för äldreomsorg (hemtjänst och särskilt boende) 2019 jämfört med motsvarande uppgift för 2020. Beräkningarna visar att sparbehovet ligger på mellan 2,5 och 3,5 miljarder kronor i hela landet.

Och nedskärningar av resurserna till äldreomsorgen är inget nytt. Statistik från SKR:s databas Kolada visar att äldreomsorgens andel av kommunernas totala driftskostnader har sjunkit från 21,4 procent år 2002 till 18,4 procent år 2018. Om äldreomsorgen hade haft 2002 års andel av kommunernas driftskostnader även år 2018, hade den haft mer än 20 miljarder kronor mer än den fick – 146,7 miljarder i stället för 126,3. Äldreomsorgens finansiering har alltså stramats åt med 1,3 miljarder kronor per år sedan år 2002 (i 2018 års penningvärde). Detta samtidigt som både antalet och andelen äldre har ökat.

Och vi är inte de enda som konstaterat stora och växande brister i äldreomsorgen.

Enligt äldreforskarna Szebehely, Stranz & Strandell (2017) besökte en medarbetare i hemtjänsten i snitt fyra äldre varje dag i mitten av 80-talet. År 2015 har antalet stigit till nästan 12 per dag. Ett nattpass i hemtjänsten innebar år 2015 besök till i snitt 23,4 personer. Sedan dess har arbetsbelastningen ökat ytterligare, samtidigt som arbetsvillkoren försämrats.

Enligt Socialstyrelsens senaste lägesrapport (mars 2020) var undersköterskor och annan personal i hemtjänst, hemsjukvård och på äldreboenden sjukskrivna dubbelt så många dagar som samtliga anställda – redan före coronakrisen.Den tunga arbetsbelastningen och de otrygga villkoren har gjort det svårt att rekrytera och behålla personal. I dag träffar en äldre med behov av hemtjänst i snitt 16 olika personer under en tvåveckorsperiod, en ökning från 12 personer 2007, enligt Socialstyrelsen. Det ökar risken för smittspridning.

Tidigare i år presenterade Arbetsmiljöverket en nationell tillsyn av den psykosociala arbetsmiljön inom äldreomsorgen. Arbetsmiljöverket genomförde 1 012 inspektioner. De hittade brister i arbetsmiljön på nio av tio arbetsplatser, och ställde sammanlagt 4 541 krav på arbetsmiljöåtgärder (Arbetsmiljöverket 2020).

Enligt Finansdepartementets egna beräkningar behövs 90 miljarder mer i kommuner och regioner år 2026 än vad de beräknas få i intäkter med dagens skattesats. Det motsvarar intäktsökningar, till exempel ökade statsbidrag, med i snitt 13 miljarder per år.

Enligt Konjunkturinstitutet måste statsbidragen höjas med 14 miljarder per år i fasta priser fram till 2050 för att inte kommunerna ska behöva höja sina skattesatser. Detta belopp bygger på antaganden om att medellivslängden kommer att öka och att arbetslivet kommer bli längre.

Coronaviruset drabbar de äldre hårdast. Vår rapport visar att årliga besparingar har drabbat de äldre och sköra oacceptabelt hårt sedan länge. Kanske kan pandemin vara på väg att mattas av. Men de årliga besparingarna finns kvar.

Nu behövs en partiöverskridande långsiktig plan för att säkra tillräcklig finansiering till äldreomsorgen, oavsett regering. Tillräcklig finansiering innebär som ett minimum att hemtjänsten och äldreboende ges förutsättningar att uppfylla de lagar och regler som gäller för verksamheten, inklusive arbetsmiljölagen.

Det behövs en plan som säkrar att budgeten för den kommunala hemtjänsten och kommunernas äldreboenden år från år innehåller utrymme för såväl pris- och löneökningar och volymförändringar som satsningar för att öka kvaliteten på omsorgen och förbättra de anställdas arbetsmiljö.

Åsa Plesner, tankesmedjan Balans. Författare till ”Budget ur balans – En granskning av äldreomsorgens ekonomi och arbetsmiljö“ (Arena Idé 2020)

Lisa Pelling, statsvetare och utredningschef, Arena Idé "

Olika gruppers överrepresentation i brottsstatistiken

Den så kallade överrepresentationen, eller överrisken, för olika grupper ställs i relation till jämförelsesiffran 1 (personer födda i Sverige av svenskfödda föräldrar). En överrepresentation på 2,5 betyder i detta sammanhang att lagföringar för angiven grupp är två och en halv gånger vanligare än för personer födda i Sverige med svenskfödda föräldrar.
I forskningsstudien definieras barn till utlandsfödd som person med båda föräldrarna födda utomlands.

Källa: Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet

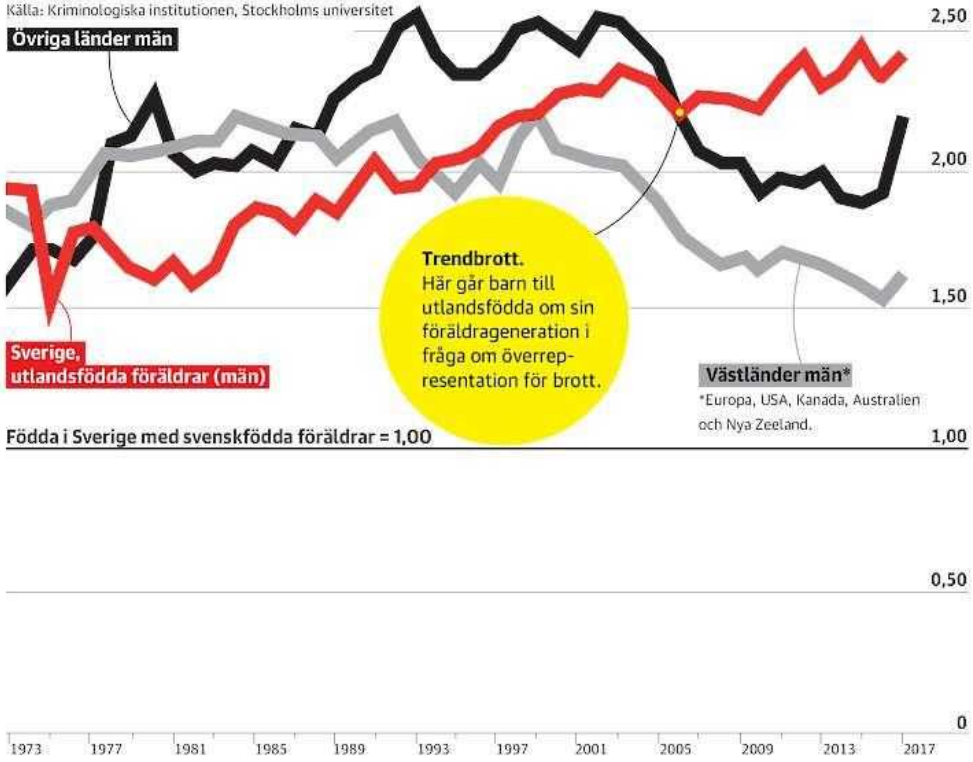

Olika utveckling för olika brottstyper

Lagföringsregistret är det register över individers brottslighet som täcker längst tidsperiod i Sverige. Det omfattar fällande domar i tingsrätt, åtalsunderlåtelser och strafföreläggande. Så har utvecklingen sett ut för tre olika brottstyper över tid. Att narkotikabruk kriminaliserades 1988 påverkar utfallet. (Per 100 000 invånare, 15–75 år)

Källa: Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet

Generell nedgång i brottslighet

Den i västvärlden generella nedgången i brottslighet, från 1990-talet och framåt, brukar ibland refereras till som "crime drop". Här Sveriges utveckling sett till antal lagföringar - borträknat vissa trafikbrott och fylleri, som avkriminaliserades 1976. (Antal)

Källa: Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet

"Rapport: Barn till utlandsfödda mer lagförda än sina föräldrar

DN SÖNDAG 26 APRIL 2020

Brottsligheten har minskat i alla grupper i samhället, visar en ny studie från Stockholms universitet. Under en 40-årsperiod märks flera trendbrott: Överrepresentationen bland utlandsfödda är inte längre lika stor. Däremot löper deras barn i dag en större risk att lagföras än sin föräldrageneration.

I en ny svensk studie har brottsligheten för olika samhällsgrupper kartlagts från mitten av 1970-talet till 2017. Forskare på kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet har kopplat avidentifierad data från 15 miljoner individer i det så kallade lagföringsregistret till data från andra befolkningsregister.

Brottsförebyggande rådets (Brås) så kallade lagföringsregister är det register över individers brottslighet som täcker längst tidsperiod i Sverige. Det omfattar fällande domar i tingsrätt, åtalsunderlåtelser och strafföreläggande.

Sett till lagföringsstatistiken har brottsligheten gått ner i alla grupper i samhället, visar forskningsrapporten. Totalt föll antalet lagföringar 1975–2017, borträknat vissa trafikbrott samt fylleri (av-kriminaliserades på 1970-talet), från 126 033 till 80 063.

”Minskningar av lagföringar sker framför allt under 1990-talet respektive under 2010-talet. Det har dock skett tydliga förändringar i brottslighetens struktur där exempelvis stöldbrotten minskar, våldsbrotten är mer stabila och narkotikabrotten ökar kraftigt från 1990-talets början och framåt”, skriver kriminologiprofessorn Felipe Estrada Dörner – som ihop med kollegorna Anders Nilsson, Olof Bäckman och Fredrik Sivertsson ligger bakom rapporten.

Att narkotikabruk kriminaliserades 1988, liksom att fängelse infördes i straffskalan fem år senare, kan enligt rapporten till viss del förklara siffrorna.

När det gäller brott i relation till härkomst hade Felipe Estrada Dörner och hans kollegor förväntat sig större skillnader mellan olika grupper. – Men i huvudsak ser utvecklingen tämligen likartad ut i de här långa serierna. Och på 2010-talet är skillnaderna mellan utlandsfödda och födda i Sverige mindre än vad vi hade tidigare.

Den så kallade överrepresentationen för utlandsfödda män – födda utanför Europa, USA, Kanada, Australien och Nya Zeeland – var som högst mellan 1992 och 2004. Då låg den på runt 2,5, vilket betyder att lagföringar för denna grupp var två och en halv gånger vanligare än för personer födda i Sverige med svenskfödda föräldrar. I slutet av den undersökta perioden har överrepresentationen minskat till cirka 2,0. Samtidigt har överrepresentationen för utlandsfödda män från västländer under samma period gått från cirka 2,0 till 1,6.

Men barn till utlandsfödda bryter mönstret.

Även för denna grupp, här definierad som personer med båda föräldrarna födda utomlands, har antalet lagföringar visserligen minskat. Men minskningen är mindre kraftig, vilket gör att barn till utlandsfödda i dag har en överrepresentation på 2,4 (avser män). Detta jämfört med 1,6 i början av 1980-talet och 2,0 i mitten av 1990-talet. Siffrorna sticker ut från tidigare svensk forskning.

Brytpunkten kommer under 2000-talets början.

Vad ser du för förklaringar?

– Det är knepigt att svara på, men en faktor som skulle kunna bidra är segregation. Vi visar ju i studien att även social bakgrund spelar roll. Men varför de här två grupperna går isär är svårt att förklara. Det kan handla om saker som vi inte har kunnat titta på – till exempel om det rör sig om barn till arbetskraftsinvandrare eller flyktingar, säger Felipe Estrada Dörner.

När hänsyn tas till socioekonomiska parametrar försvinner i princip nivåskillnaderna mellan män från olika härkomstgrupper, visar forskarna.

– Det är ju väldigt tydligt att till syvende och sist är det under vilka förhållanden som människor växer upp som har betydelse, inte varifrån man kommer, säger Felipe Estrada Dörner.

Studien tittar på lagföringsutvecklingen fram till 2017. Efter det har gängkriminalitet och dödligt våld tagit sig högst upp på den politiska agendan.

Finns anledning att misstänka att kurvorna har förändrats efter studiens slutdatum?

Nej, säger Felipe Estrada Dörner och fortsätter:
– Det dödliga våldet begås av en extremt liten grupp individer, som oftast har en rad olika psykosociala problem. Det gör att de generella huvudtrenderna inte kommer att påverkas.

Lisa Edwinsson
lisa.edwinsson@dn.se "

" Ewa Stenberg: Så förändrar viruset svensk politik

DN SÖNDAG 26 APRIL 2020

Vi har stoppat halva planeten för att rädda liv. Vem kan hädanefter säga att stora politiska projekt är omöjliga? Coronakrisen förändrar svensk politik i grunden – men den gör det inte lättare att regera.

Ett okänt virus började spridas i Wuhan, och inom månader var världen helt förändrad.

Saker som har förefallit rent omöjliga eller har tarvat långa utredningar och åratal av diskussioner har nu genomförts på några veckor.

Svensk sjukvård har mer än fördubblat antalet intensivvårdsplatser, och mycket av sjukhusbyråkratin har kastats över ända. Kabinpersonal från SAS har tillfälligt omskolats till vårdare. Finansministern har föreslagit ökade statsutgifter för över 100 miljarder kronor.

När många länder stängde gränser och satte stora delar av sin befolkning i karantän minskade resandet och utsläppen radikalt. Det märks redan på miljön. I New Dehli har luften blivit renare och himlen ser blå ut. I Venedig är kanalernas vatten klart. Larmen från klimatforskare fick inte något starkt gehör, men virusbekämpningen har visat att det går att platta ut kurvan också när det gäller koldioxidutsläpp.

Om världens länder kan göra det förut otänkbara för att bromsa spridningen av ett nytt coronavirus – kan världen då inte bromsa den globala uppvärmningen eller förhindra att barn dör i behandlingsbara sjukdomar? Om intensivvårdsplatserna snabbt kan fördubblas, kan då inte vården organiseras om på andra sätt?

De radikala förändringarna möjliggjordes av en kris. Och alla åtgärder som beslutats gör inte nytta. Men handlingskraften visar att världen går att förändra och det snabbt.

Det är en iakttagelse som kommer att påverka politiken i årtionden framöver. De politiska partierna kommer förstås att dra olika slutsatser om vad som bör förändras eller återställas utifrån sin ideologi och övertygelse. Men kunskapen att det mesta är möjligt lär bestå.

Coronakrisen möblerar också om den politiska dagordningen.
Den ekonomiska politiken blir både annorlunda och viktigare än de senaste åren. Skattepengar skottas ut i krisstöd, vilket kommer att försvaga statsfinanserna för lång tid framöver. Arbetslösheten ökar snabbt, företag går i konkurs, vilket minskar skatteintäkterna. Det kan bli ett uppsving för de gamla höger-vänsterkonflikterna om hur en ekonomisk kris bäst ska hävas. Stimulera företagare med sänkta skatter eller öka sociala tryggheten och offentliga sektorn med höjda skatter?

Samtidigt kommer bristerna i vården och omsorgen i blickpunkten. Sjukvården kommer att befinna sig i en brant uppförsbacke när coronakrisen är över. Just nu ställs 7 000 operationer in varje vecka i Sverige, enligt en granskning av Dagens Samhälle. De måste hämtas igen.

Personalomsättningen och arbetsvillkoren i äldrevården har också hamnat i fokus, när smittan tagit sig in på många äldreboenden. Det är svårt att tro att någon politiker är nöjd med vad de sett.

Den nya dagordningen kan fresta på januarisamarbetet. I den ekonomiska politiken är spänningarna stora mellan Socialdemokraterna och Miljöpartiet å ena sidan och Centern och Liberalerna på den andra. De gick samman för att förhindra att Sverigedemokraterna skulle få inflytande över svensk politik, inte på grund av en ekonomisk samsyn. Men frågan är om kittet att hålla SD undan fungerar längre.

I skuggan av Coronakrisen har Sverigedemokraternas Jimmie Åkesson bjudits in till partiledarsamtal med statsministern på samma vilkor som alla andra. Och i riksdagens utskott har alla åtta partierna samverkat för att snabbt kunna ändra lagar och statsbudgeten som ett led i krisbekämpningen.

Om SD får vara med i en akut kris med snabba beslut – varför ska partiet inte få vara med senare?

Så länge smittspridningen är akut och regeringen inte trampar fullständigt snett i väljarnas ögon kommer krisens tyngdkraft att trycka samman januaripartierna. Sedan väntar en påminnelse om att det senaste valresultatet består. Situationen i riksdagen är fortfarande instabil sedan oppositionspartier till höger och vänster börjat gå samman för att förändra januarisamarbetets agenda.

Det blir svårregerat också den avlägsna dag då krisen har lagt sig.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se "

" Infektionsläkaren om överlevarna: ”Vi ser ett skrämmande stort behov av rehab”

DN SÖNDAG 26 APRIL 2020

Infektionsläkarna var först att möta det nya viruset när det kom till Sverige. Nu är hela vårdapparaten med i kampen och specialisterna kan lägga kraft på sin stora passion: Att begripa covid-19.Ulrika Marking på Danderyds sjukhus arbetar med ett pussel som ingen på jorden någonsin har haft på bordet förut.

Klockan 02.07 varje natt plingar det till i Ulrikas mejlbox. Hon prenumererar på en siffra, och den levereras i ett nyhetsbrev mitt i natten. Det är ett utskick med information från Smittskyddet i Stockholm och berättar hur många nya fall av covid-19 som har konstaterats under det senaste dygnet.

Den senaste tiden är det något som börjat klarna när hon ser den. Ulrika Marking är infektionsläkare på Danderyds sjukhus och som sådan var hon bland de absolut första att möta de svenska fallen i den här pandemin.

I början av mars, när hon förstod att det skulle ta fart, kände hon en yrkesmässig energi.

– Det är klart att det är jättehäftigt att vara just infektionsläkare när landet står inför en pandemi! Det passar sig inte att säga i ett hjälte-reportage, men det är ju så. Jag minns när de första fallen av samhällsspridning dök upp hos oss. Jag vet att jag tänkte på måndagen att det var lite spännande. Men redan på tisdagen var det mer en stressad känsla av att ”hör ni, nu släcker vi bränder här”, och på onsdagen tänkte jag ”det här kommer aldrig att gå”.

Det gick så snabbt. En dag senare, på torsdagen, var Ulrika Marking på besök på ett sjuhus som ännu inte sett sina första fall och hon minns att hon tänkte att det var som om de var kvar i hennes måndagsläge.

– Jag såg att det fortfarande lyste lite i ögonen på dem, men för mig var det redan en tragedi.

Från glöd till tragedi på bara fyra dagar. Nu har det där sakta börjat vända igen. För infektionsläkarna är det stora detektivarbetet i gång nu. Pandemin ska så klart bekämpas – och det arbetar alla med på alla fronter hela tiden. Liv ska ju räddas. Men viruset ska också begripas, och det är Ulrikas passion. Plinget i natten blir en del av det pussel hon lägger.

Så mycket är nytt med covid-19.

– De som är svårt sjuka i infektioner brukar må ordentligt dåligt. Ha feber, må pyton och vara ganska väck. Men covidpatienterna kan sitta och knappa på sina datorer, tills de plötsligt inte kan andas. Vi ger syrgas… men har inte så mycket mer att erbjuda.

Börjar ni lära er att undvika det där läget, vartefter tiden går?

– Nej, för vi har inget, vi *har inget*. Det pågår studier, men en del märker ju inte ens att de har viruset, för andra brakar det bara i väg. Med ett så brett spektrum är det svårt att förstå vem som kommer att bli så där dålig. Det försöker hela världen ta reda på nu.

Ulrika Marking läser allt hon kommer över av vetenskapliga publikationer där viruset tas upp. De stora internationella tidskrifterna brukar hon lita på, men nu vet hon inte längre. Det är som om även de famlar i det enorma suget efter information. Rapporter som inte granskats som vanligt kablas ut av de annars så kräsna och kritiska redaktionerna.

– Jag är väl ett kontrollfreak. Och det är så klart jättekonstigt och stressande att öva i skarpt läge. Alla på sjukhuset står inför en situation ingen av oss känner till. Vem ska man fråga liksom?

Hon har själv haft det, viruset hon nu försöker begripa sig på. Några dagar gick febern upp till 39, hon var enormt trött och höll sig så klart hemma, med marginal. Hon var ingen supernojig person innan, men visst – nu är den egna stressen väsentligt lägre. Hennes infektion är över och allt gick bra.

– Det är som en vinstlott. Körsbäret på tårtan. Nu har jag förhoppningsvis de där antikropparna som alla vill ha.

Det var en kompis som sa det där om körsbäret till henne, och hon pratar ofta om de här sakerna på ”epidemiluncherna” med de andra infektionsläkarna på Danderyd. Förr åt de lunch som alla andra, men nu sitter de i sammanträdesrummet med sina lunchlådor och stämmer av, varje dag.

Vad har de hört, läst, sett – vad har de lärt sig? Hur utvecklas situationen på sjukhuset? Vad är på gång?

I dag handlade det om antikroppstesterna. 2 000 anställda på Danderyd ska testas för att se om de bär på antikroppar mot covid-19. Samtidigt görs liknande satsningar på andra sjukhus i Stockholm och enorma förhoppningar knyts till detta. På individnivå: Tänk om det visar sig att jag har haft viruset utan att märka det ens? På gruppnivå: Åh, att få papper på att vi alla är immuna och kan träffa farmor! Och på samhällsnivå: Då så, alla som har haft sjukdomen, ut och jobba, handla, res!

En som hoppas är Stockholms smittskyddsläkare Per Follin.
– Absolut. För att vi kommer kunna lära oss så mycket nu. Vi kan förstå mer om spridningen och hur vi har det med flockimmuniteten. Kommer det också att ge den här friheten som folk kanske drömmer om?

– Nej. Även om du kan visa att du har antikroppar så finns det inget sätt att visa hur länge du har det skyddet, eller ens om skyddet är hundraprocentigt, för det vet vi inte. Än så länge skulle jag inte våga utsätta mig för smitta bara för att jag har antikroppar. Vi lär oss, men har nog en bra bit kvar, säger Per Follin.

På lunchrasten som förvandlats till gruppmöte går Ulrika Markings tankar i liknande banor. Allt som görs kan leda till ny kunskap. Pusslet byggs ut.

– Det ska ju till exempel bli väldigt spännande att se om vi har större andel med antikroppar bland de anställda här på Danderyd, än i övriga samhället. Är vi smittade i ungefär samma utsträckning som alla andra, så har våra skydd fungerat, tänker jag. Men om vi är många fler smittade här, så har ju inte skyddsrutinerna räddat oss. Då har vi bara haft tur som fått lindriga infektioner, säger Ulrika Marking.

Efter ett besök inne hos en patient med covid-19 står hon i den gamla expeditionen, där bord och datorer har lyfts ut när det gjordes om till omklädningsyta. De försöker vara där en och en för att inte ”kladda på varanda”, men det går inte alltid. I dag krockar Ulrika med sjuksköterskan Agneta Åström. De spritar av sina visir, slänger de använda munskydden och desinfekterar omsorgsfullt händer och underarmar innan de går in på den del av avdelningen som ska vara ”ren”.

Agneta behöver byta mer och sprita oftare, för hon kan inte göra sitt jobb utan att gå in till patienten. Ulrika och hennes läkarkollegor har börjat hitta alternativa lösningar.

– Det händer att jag står utanför rummet, utomhus, och tittar in genom fönstret och pratar med patienten i en mobiltelefon. Det känns ju knasigt, men sparar en omgång skyddsutrustning. Och jag måste inte vara där inne. Sjuksköterskorna och undersköterskorna gör ett helt avgörande patientnära arbete. Agneta är den riktiga hjälten här, säger Ulrika Marking.

För någon vecka sedan började de anställda på Danderyd prata med varandra om en ny grupp patienter. Det har funnits olika fokus att ta itu med under epidemins olika faser. Först var det provtagningarna. Sedan akutbesöken, inläggningarna och IVA-platserna. Dödsfallen var så klart också en enorm utmaning, när de började. Men nu kommer – för första gången i lite större kvantiteter – överlevarna.

– Under förra veckan när de började komma ut från IVA såg jag hur märkta de var och tänkte: ”Nu har de överlevt IVA, men överlever de detta?”

Det är lätt att tro att allt blir bra, bara man blir lagd i respirator. Då andas ju maskinen åt en. Men det är ett tufft arbete för en människokropp att hantera en superlunga som pressar in luft i systemet. Hjärtat ska till exempel orka matcha den hårda mekaniska andningen. Även en stark kropp tar stryk.

– Nu ser vi – svart på vitt – hur slitna de här från början friska människorna har blivit av intensivvård. Att vara nedsövd så länge är en fruktansvärd påfrestning. En del blir faktiskt helt förvirrade och många kan inte röra sig. När de kommer från IVA och läggs på nästa vårdnivå kan flera inte ens larma – så svaga är de, säger Ulrika Marking.

Får de leva med märken av detta resten av sina liv?

– Det tror jag. Man blir kanske inte en lika snabb löpare igen, om man var det innan. Man kan säkert ha en fullt bra vardag, men det där kommer sitta i länge. Tror jag.

Coronaepidemins post-IVA-patienter är unika. Helt ny kunskap kan växa fram kring dem just för att de har legat inne så länge, och klarat sig.

– I början när vi bara fyllde upp IVA och parkerade patienterna där var det en enorm stress för oss alla. Om någon ligger i respirator vecka in och vecka ut – då brukar det oftast sluta illa. Så det är jätteglädjande att få se att det finns ett slut. Jag träffade två i dag – 70-plus-patienter – som båda sa att det här trodde jag faktiskt inte att jag skulle klara. Men nu är de ute på andra sidan.

Folkhälsomyndigheten har räknat med att det krävs fem dygns fortsatt slutenvård för de som skrivs ut från IVA. Ulrika Marking tror att det handlar om mycket mer. Det här blir nästa puckel.

– Vi ser ett skrämmande stort behov av rehab. Det är inget vi är dimensionerade för och alla frågor hänger i luften. Vi kan trappa ner syrgas och ge antibiotika under några dygn, men vad händer med dem sedan? De har svaga muskler och en del har organsvikt, deras rehabilitering får inte bara vara att ligga i en säng och vänta, det krävs tuff och professionell träning. Samtidigt kanske de fortfarande smittar, det vet vi inte heller.

Läkarna har sinsemellan börjat tala om Älvsjömässan. Kanske är det för den här växande gruppen patienter som fältsjukhuset ska tas i bruk?

Regionen har också tänkt den tanken.

– Vi har ju Älvsjö som en stor reservkapacitet, men än så länge har vi plats kvar på sjukhusen. Det här är verkligen en speciell sorts rehab och vi har absolut diskuterat att öppna Älvsjö för just detta, men i nuläget är det inga beslut tagna, säger Björn Eriksson, hälso- och sjukvårdsdirektör i Region Stockholm.

På de nattliga meddelandena från Smittskyddet började Ulrika Marking tidigt se det alla talar om nu. Platån.

Smittskyddsläkaren Per Follin var trots utvecklingen skarp i veckan och uppmanade alla stockholmare att hålla på – kanske till och med skärpa – restriktionerna.

– De två närmsta veckorna vill jag se en nedgång. Inte bara en utplaning, vi måste ner, säger han till DN.

Ulrika Marking drar inga andra slutsatser, men när hon läser siffrorna väcks ändå ett hopp. För när Italien hade det som värst fick de dubbelt så många smittade var tredje dag. När Stockholm hade sitt hittills svåraste förlopp hittills var fördubblingstakten fem eller sex dygn. När Ulrika räknar baklänges nu – i sina siffror varje morgon – får hon det till sexton dygn. Minst. Först då dubblas fallen.

– När det här började fick vi ju ett stort förtroende, när man valde att inte stänga ner, men allt bygger ju på att vi följer rekommendationerna. Jag ser den flacka kurvan som stockholmarnas belöning. Jag vill ge alla en klapp på axeln och säga – tack, för att ni gör detta! Det funkar. Håll i nu. Vi kan så klart inte andas ut än. Men för varje dag lär vi oss mer, det är enda vägen fram.

Kristina Hedberg
kristina.hedberg@dn.se "

" Samhällsbärarna berättar

DN SÖNDAG 26 APRIL 2020

Pandemin sveper över Sverige. De som står längst fram när samhället ska möta hotet är vanliga människor, i viktiga roller. Samhällsbärarna berättar om sin vardag mitt i en kris som saknar motstycke i historien.

”Jag vill inte ha det på mitt samvete att någon skulle smittas”
Namn: Medo Manetheren. Ålder: 36 år.
Yrke: Undersköterska inom hemtjänsten i Linköping och fackligt arbetsplatsombud.

Jag är inte på jobbet just nu eftersom jag har misstänkt coronainfektion. När man uppvisar symtom, i mitt fall torrhosta, så ska man stanna hemma. I vår bransch har vi hand om så många som är i riskzonen. Jag vill inte ha det på mitt samvete att någon skulle smittas.

Vi har några misstänkt sjuka och några bekräftade fall. Oftast behöver de sjukhusvård. Jag funderar mycket på var jag kan ha fått smittan – på stan? genom jobbet? – men det är egentligen fruktlöst att fundera på det. Vi vet alla att vi riskerar att få det här, och det viktiga är att skydda våra vårdtagare. Därför har jag rakat av mig skägget så att jag ska kunna ha ansiktsmask ordentligt. Och nu är jag alltså hemma och försöker att undvika att smitta min partner i den mån det går.”

”Det är jättemycket att lära och patienterna är väldigt sjuka”
Namn: Catarina Resic. Ålder: 49 år.
Yrke: Anestesisjuksköterska vid Skånes universitetssjukhus i Malmö.
Sedan en vecka tillbaka har jag arbetat på en IVA-avdelning för coronapatienter. Jag är annars van att jobba på en operationsavdelning som anestesisjuksköterska, så det är jättestor skillnad. Omställningen är jobbig. Det är jättemycket att lära och patienterna är väldigt sjuka. I arbetsgruppen med mina arbetskamrater så är det stor frustration. Det är gott arbetsklimat oss emellan, men frustrationen är stor för att arbetsbelastningen på oss är väldigt hög, och vi har fått nya scheman. Det är flera av oss som har blivit sjuka i den här omställningen. Vi måste ju hålla oss friska, för att kunna vårda andra.

”Jag funderar på hur det blir när applåderna tystnat”
Namn: Mattias Bergström. Ålder: 43 år.
Yrke: Intensivvårds- och anestesiläkare vid Skånes universitetssjukhus i Malmö.
Jag funderar på hur det kommer att bli när detta är över, när toppen är nådd och andra nyheter tränger ut detta. När applåderna tystnar. Jag kan inte riktigt bestämma mig för om pandemin är en välsignelse eller ett rejält hugg i sidan på offentlig vård. Å ena sidan har det ökat intresset för vårdyrken, vilket är jättepositivt. Å andra sidan tänker jag på alla medarbetare som redan nu är i vården. Många har lagt ner så otroligt mycket arbete. Hur kommer man att känna när det här är över?

För jag tror att i ett skattefinansierat system så kommer det inte att finnas utrymme för den typ av belöning som många är värda. Och det kanske inte ska vara så heller, det är ändå våra allmänna medel. Men jag är orolig för vilka känslor det kommer att väcka, när många känner att de gjort stora insatser.” "

" Fler män än kvinnor behöver intensivvård

DN SÖNDAG 26 APRIL 2020

Kvinnor står för nära hälften av de svenska dödsfallen i sjukdomen covid-19. Men på landets intensivvårdsavdelningar utgör de bara 26 procent. En förklaring enligt forskare: Coronavirusets förökning i cellerna bromsas sämre hos män – vilket utvecklar en allvarligare form av sjukdomen. Men det räcker inte för att förklara hela överrepresentationen, enligt statsepidemiolog Anders Tegnell.

På fredagen hade 2 152 svenskar dött i covid-19 enligt Folkhälsomyndighetens siffror. 939 av dem var kvinnor, vilket utgör 44 procent. Av det totala antalet bekräftade smittade var 54 procent kvinnor. Men bland de som vårdas på intensivvårdsavdelningar ser könsfördelningen annorlunda ut.

Bara en fjärdedel av patienterna – eller 26 procent – är kvinnor.
– Personligen är jag inte så förvånad, säger Petter Brodin, forskare inom immunologi vid Karolinska institutet.

Varför?
– Män och kvinnor har olika överlevnad i infektioner, det vet vi sedan tidigare.

– För covid-19 finns en särskild mekanism i immunsystemet som tycks central och som vi vet skiljer mellan män och kvinnor. När celler blir virusinfekterade finns en mekanism som man kan kalla för första linjens försvar, det gäller i alla celler – i det här fallet celler i lungan. Första linjens försvar syftar till att bromsa virusets förökning, men den mekanismen är olika effektiv för män och kvinnor från grunden. Kvinnor har normalt sett en kraftigare sådan.

Varför kvinnors antivirussystem i cellerna, i mer vetenskapliga termer kallat typ 1 interferon-systemet, är starkare än männens har forskarna ännu inget svar på. Förmodligen ligger förklaringen i en kombination av genetik och hormoner, säger Petter Brodin.

– Att den här könsskillnaden blir så tydlig i coronaviruset tror jag beror på att viruset har en speciell egenskap som verkar runda just den här antivirusmekanismen, och detta troligen lättare hos män som har ett svagare sådant system från början.

Att könsfördelningen samtidigt är mer jämn när det handlar om smittade och avlidna är inte konstigt, menar Petter Brodin. Kring smittade är det svårt att dra några slutsatser eftersom det beror på vilka som testas, säger han. Han fortsätter apropå dödsfallen:

– Där måste man titta på vilka det är som dör. Majoriteten är äldre som inte är intensivvårdade och nödvändigtvis inte har en väldigt kraftig infektion. Många av de äldre som avlider gör det för att de är sköra från början. När de får den här infektionen puttar den dem över kanten. Vi har dessutom fler kvinnor än män i den äldre populationen.

– Det som är intressant i sammanhanget är om patienten har fått en allvarlig covid-19 eller en mild form.

Klara Bergmark är verksamhetschef på intensivvårdsavdelningen på Danderyds sjukhus. Hon bekräftar bilden av en fjärdedel kvinnor bland covid-19-patienterna.

– Männen blir uppenbarligen sjukare och behöver mer intensivvård, säger hon.

– För dem som blir riktigt dåliga är det som att immunförsvaret löper amok.

De allvarliga lungsymtom som kan utvecklas kallas ARDS (acute respiratory distress syndrome).

– Den typen av lungreaktioner ser vi vid flera allvarliga infektioner, bland annat vid blodförgiftning. Och då handlar det just om hur immunförsvaret agerar.

Statsepidemiolog Anders Tegnell säger att Folkhälsomyndigheten ännu inte har ett bra svar på varför män är så kraftigt överrepresenterade på intensivvården.

– Det kan finnas en rad olika anledningar till den här skillnaden. Vi har nu i dagarna fått den grunddata vi behöver för att göra djupare analyser kring detta, säger han.

Tegnell tror inte att män behöver vara mer försiktiga än kvinnor för att undvika smitta.

– Några sådana åtgärder tror jag inte behövs. Jag tror att de här siffrorna har en annan bakgrund.

Männens överrepresentation på intensivvården i Sverige är så pass stor att det måste finnas andra bakomliggande faktorer som påverkar siffrorna, menar Anders Tegnell. Han påpekar att andra länder inte har en lika stor skillnad mellan könen.

Så det är inte kön som avgör hur sjuk du blir?
– Nej, det tror jag inte. Eller till viss del finns nog en sådan påverkan. I nästan alla genomgångar så har männen varit lite mer sjuka och det har funnits lite fler dödsfall bland män. Men de stora skillnaderna som vi har i Sverige ser vi ingen annanstans.

Lisa Edwinsson
lisa.edwinsson@dn.se "

Från idé till publicerad studie

Granskning av forskningsartiklar, så kallad peer review, är en process med syftet att hålla hög vetenskaplig standard på studier som publiceras i vetenskapliga tidskrifter.

Text: Maria Gunther. Grafik: Maria Westholm

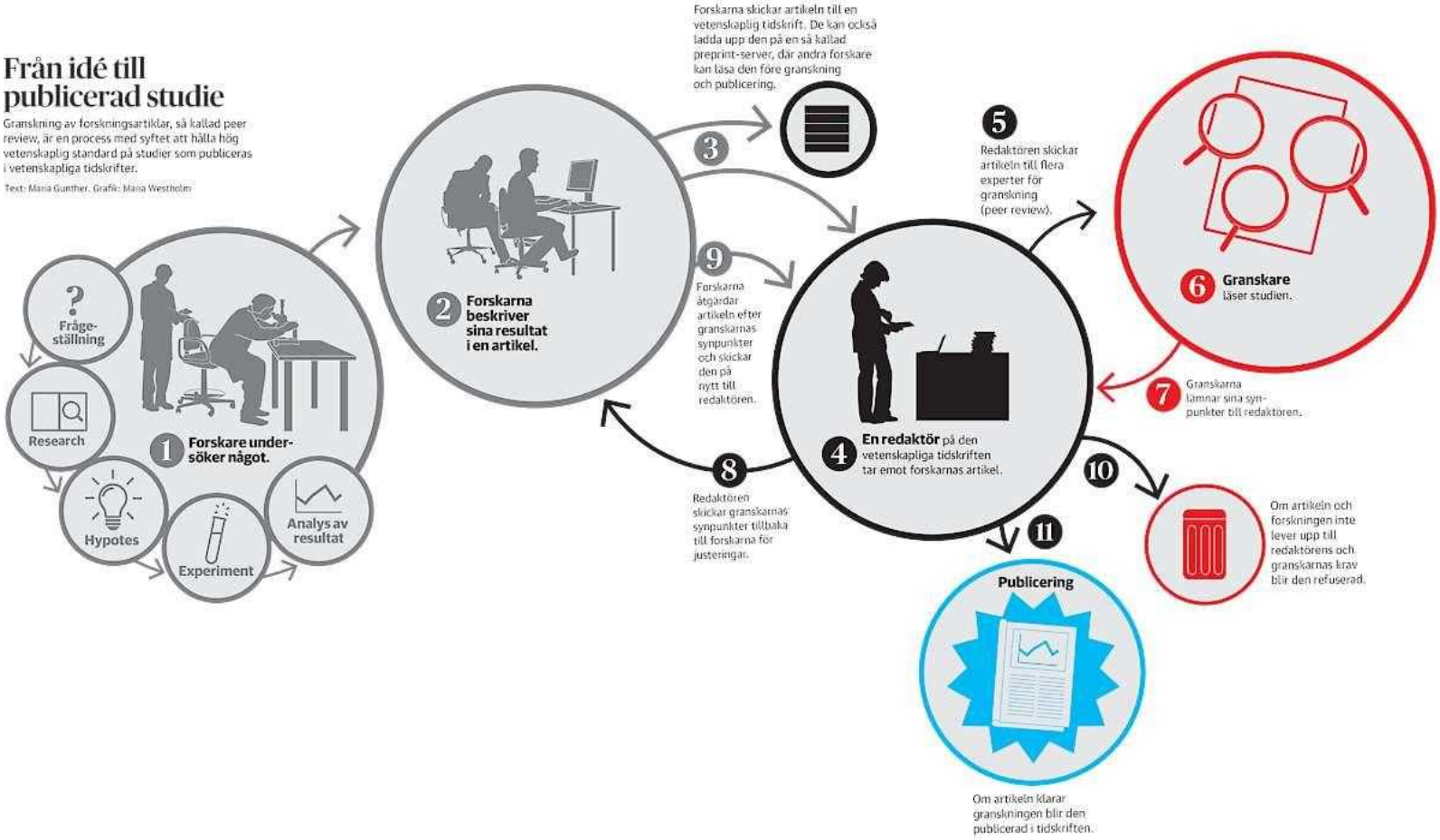

" En kris är ingen ursäkt för sänkta krav på forskning

DN SÖNDAG 26 APRIL 2020

Många sänker kraven för att snabbt få fram och få ut nya forskningsresultat om covid-19. Men under en pandemi är det viktigare än någonsin att hålla hög vetenskaplig kvalitet, anser forskare i medicinsk etik.

När världen behöver vaccin och behandlingar mot covid-19 blir efterfrågan stor på nya, snabbt framtagna resultat. Medier rapporterar om forskning som inte är granskad, och ansedda vetenskapliga tidskrifter tar in slarvigt eller dåligt gjorda forskningsstudier.

– Jag var med i en kommitté som granskade de kliniska studier som gjordes under utbrottet av ebola 2014–2015. Jag känner igen många av argumenten, och är rädd att vi ska göra om samma misstag nu som vi gjorde då. Om forskningen inte håller tillräckligt hög kvalitet kommer den inte att ge oss de svar vi behöver, säger Alex John London, som leder centret för etik och politik vid Carnegie Mellon-universitetet i Pittsburgh.

I början av april skrev New York Times att malariamedicinen hydroxiklorokin kunde lindra symtomen för covid-19, utifrån en liten studie som ännu inte hade publicerats i någon vetenskaplig tidskrift, och därför inte genomgått granskning av andra forskare, så kallad *peer review*. Studien fanns på en *preprintserver*, en databas där forskare kan se varandras resultat innan de är godkända och publicerade.

– Jag är varken för eller emot preprintservers. Men det oroar mig att resultat därifrån används för att fatta verkliga beslut. New York Times är ju en stor tidning, och reportern hade inte gjort sin hemläxa: studien var inte utformad på ett sätt som kunde ge sådana resultat. Sådant hade fångats upp av peer review-granskare som kan hindra att falska fynd sprids inom forskarsamhället och läkarkåren, säger Jonathan Kimmelman, ledare för avdelningen för medicinsk etik vid McGill-universitetet i Montreal.

– Forskare lägger ut opublicerade studier och hävdar att de kommit fram till anmärkningsvärda resultat. Sedan gås de igenom av de främsta forskarna i fältet, som hittar fel eller tveksamheter, och kan sätta in resultaten i ett sammanhang. Det är en del av den vetenskapliga processen. Men om medier redan har rapporterat om resultaten innan de granskats kan det få allvarliga konsekvenser, säger Alex John London.

Inte heller de vetenskapliga tidskrifterna har haft samma krav på kvalitet som vanligt. New England Journal of Medicine publicerade en studie om att använda ebolamedicinen remdesivir för patienter med covid-19. Det var ingen regelrätt medicinsk studie. Det handlade i stället om så kallat *compassionate use*, där riktigt svårt sjuka eller döende patienter kan få läkemedel som ännu inte är godkända när det saknas andra behandlingar.

– Det här publicerades som en forskningsstudie i världens mest ansedda medicinska tidskrift. Men det var ingen forskningsstudie. Det fanns ingen kontrollgrupp, som inte fick behandlingen, att jämföra med. Det var compassionate use, och det är inte forskning. Att en vetenskaplig tidskrift tar beslutet att publicera en artikel som inte ens

är en vetenskaplig studie är för mig ett tydligt exempel på hur kvalitetskraven har sänkts, säger Jonathan Kimmelman.

I veckans nummer av tidskriften Science skriver Alex John London och Jonathan Kimmelman om problemet, och att det nu under covid-19-pandemin är viktigare än någonsin att se till att forskning görs på rätt sätt och håller hög kvalitet.

– Vi befinner oss i en krissituation, och många tycker att det är nödvändigt att släppa på några av kraven på hur vi gör forskning. Det är fullt förståeligt. Det är riktigt, riktigt svårt att forska, och vi behöver lösningar snabbt. Men om vi lättar på vår måttstock för vetenskap och etik, oavsett om det gäller idén till en studie, upplägget eller rapporteringen av studien, kan det leda till rejäl skada som faktiskt leder bort från målet att få fram vetenskapliga lösningar för den pågående krisen, säger Jonathan Kimmelman.

De båda forskarna sätter upp kriterier som forskning alltid bör leva upp till, både under normala förhållanden och i kriser som denna: studier ska handla om viktiga och relevanta frågor, de ska vara upplagda på ett vetenskapligt sätt – till exempel med tillräckligt stora grupper, slumpmässiga urval, kontrollgrupper och tydliga angivelser om vad som ska undersökas – analysen av data ska göras statistiskt riktigt, resultaten ska rapporteras tydligt även om de inte blev som förväntat, och studierna måste gå att genomföra.

I den här extrema situationen måste forskare också samarbeta på nya sätt.
– Just nu, bara i USA, pågår det fler än 15 försök med fler än 75 000 patienter för att testa hydroxiklorokin, alltså bara en enda möjlig behandling för covid-19. Och då räknar vi inte ens med studier som pågår i Asien och Europa. Det är ett enormt slöseri med forskningsresurser, säger Jonathan Kimmelman.

– Forskare måste hitta sätt att samarbeta så att vi får fram svar snabbare och undviker onödigt extraarbete och konkurrens om samma patienter. Annars riskerar en del av studierna att bli så små att de inte kan ge oss några svar alls, säger Alex John London.

Det finns också bara ett begränsat antal experter i världen som har kompetensen att granska alla nya studier om covid-19 som släpps. Så även systemet med peer review är under enorm press.

– Peer review är en process med mängder av brister och problem, även när vi inte befinner oss mitt i en pandemi. Det finns massor av dåliga artiklar som har klarat peer review, och massor av bra artiklar som inte har gjort det. Men det är med peer review som man säger om demokrati: det är den sämsta styrelseformen som finns, förutom alla andra alternativ, säger Jonathan Kimmelman.

Maria Gunther
maria.gunther@dn.se "

" Maria Gunther: Så bedömer du vetenskap

DN SÖNDAG 26 APRIL 2020

Sällan har medier svämmat över av så mycket vetenskap som nu. Men hur ska man veta vilka resultat man kan lita på? DN:s vetenskapsredaktör Maria Gunther reder ut.

Att skilja ut pålitliga forskningsresultat i floden av nya rön kräver både erfarenhet och kunskap. Därför har medicinreporter Amina Manzoor och jag skrivit en policy för vetenskapsjournalistik i DN: en grundkurs i att bedöma vetenskap för att undvika de vanligaste fallgroparna. Här är några av punkterna på checklistan:

Är studien publicerad i en vetenskaplig tidskrift? Då har den genomgått *peer review*, och är alltså granskad och godkänd av andra forskare. Det är inget vattentätt filter, långt därifrån, men det är ett bra minimikrav att ha.

Var är studien publicerad? Är det i en tidskrift med högt anseende, som Science, New England Journal of Medicine eller Physical review letters, eller i en så kallad rovtidskrift, *predatory journal*, som publicerar vad som helst mot betalning? Även ansedda tidskrifter gör misstag, men kvaliteten där är ändå mycket högre.

En forskare med professorstitel från ett etablerat universitet kan man väl alltid lita på? Nej. Vare sig en professorstitel eller prestigefyllda universitet är en garant för att forskningen håller.

Är studien gjord på djur eller människor? Möss är inte människor. Var försiktig med långtgående slutsatser utifrån en studie gjord på djur.

Är resultatet verkligen ett orsakssamband? Antalet drunkningsolyckor stiger när glassförsäljningen ökar. Det betyder inte att glass orsakar drunkning. Men när det är varmt äter folk mer glass, och badar mer. Och badar folk mer kommer även olyckorna att bli fler.

Hur står sig resultatet mot annan forskning? En enda studie med ett spektakulärt resultat kullkastar sällan ett helt forskningsfält.

Är forskaren verkligen expert på detta? Många forskare tycker om att uttala sig långt utanför sina expertområden.

Är det en enskild patientberättelse? En person som säger sig ha blivit botad av en kontroversiell behandling räcker inte för att dra några generella slutsatser.

Maria Gunther
maria.gunther@dn.se "

27 april 2020

”Kötid ska inte längre få användas för urval till skolan”

DN MÅNDAG 27 APRIL 2020

" DN. DEBATT 20200427
Utredningen om en mer likvärdig skola föreslår i dag ett förändrat skolval. Bland annat ska kötid inte längre få användas för urval. Sättet att beräkna skolpengen bör ändras då kommuner har ett ansvar som genererar betydande merkostnader. Frågan om ett ännu större statligt ansvar för skolan behöver däremot utredas vidare, skriver utredaren Björn Åstrand.

En elevs möjlighet att lyckas i skolan ska inte på ett systematiskt sätt bero på elevens familjebakgrund, var i landet eleven bor eller i vilken skola eleven går. Det finns tyvärr flera tecken på att detta inte är fallet.

Utredningen om en mer likvärdig skola lämnar i dag förslag om ett förändrat skolval och en förändrad resurstilldelning till skolan för att alla elever ska få samma chans. Den övergripande slutsatsen är att staten behöver ta ett större ansvar för att skolan ska bli mer likvärdig.

Familjebakgrundens betydelse för skolresultaten är stor och har om något ökat under de senaste 20 åren. Elever med starkare studieförutsättningar går i ökande grad i skolor med något högre kvalitet. Den kanske mest slående trenden i svensk skola är emellertid den kraftigt ökade spridningen i skolornas kunskapsresultat sedan början av 1990-talet. Det råder bred enighet om att dessa ökande skillnader mellan skolor i mycket hög grad kan hänföras till ökad skolsegregation. Eleverna har alltså blivit alltmer uppdelade mellan olika skolor utifrån socioekonomisk bakgrund och migrationsbakgrund. Likvärdigheten är svårare att upprätthålla när skolan är segregerad.

En viktig förklaring till den ökade skolsegregationen är den allt större boendesegregationen men skolvalet och den ökade andelen elever i fristående skolor har bidragit till utvecklingen. Sett ur skolans hela uppdrag är allsidigt sammansatta skolor och klasser väsentligt.

Skolans funktion kan beskrivas i termer av kvalifikation för arbetsliv och för ett aktivt samhällsliv, socialisering och personlig utveckling. Allsidigt sammansatta skolor och klasser ger goda möjligheter för alla elevers utveckling i samtliga avseenden och stärker skolans demokratiska roll som mötesplats. Det är centralt att alla elever går i skolor som håller hög kvalitet.

Internationellt sett är den svenska grundskolan som helhet relativt likvärdig och skolsegregationen begränsad. Detta beror dock i hög grad på att svensk grundskola är sammanhållen relativt högt upp i åldrarna. Svensk skola är däremot internationellt sett endast medelmåttig vad gäller att klara det så kallade kompensatoriska uppdraget och uppväga elevernas socioekonomiska förutsättningar och vad värre är, utvecklingen går åt fel håll. Skolsegregationen ökar, vi ser tecken på minskad likvärdighet och att skolan klarar det kompensatoriska uppdraget allt sämre. Detta är allvarligt och en utveckling som måste brytas.

Utredningens analyser av skolors resurser per elev visar på mycket stora skillnader mellan olika delar av landet. Skolor i en del av landet har dubbelt så stora resurser tillgängliga per elev som skolor i en

annan. Det kan finnas helt rimliga förklaringar till varför skillnaderna är stora, till exempel påverkar glesbygdsgrad, lokalt löneläge och elevernas förutsättningar kostnaderna. Utredningen finner dock att endast ungefär hälften av variationen mellan kommuner förklaras av de faktorer som utredningen prövat. Det faktum att till exempel kommunens finansieringsförmåga får genomslag i sambandsanalyserna utgör ett tydligt problem i ett likvärdighetshänseende.

Olika styrning svarar mot olika mål och syften. Ett system med starka centrala institutioner och tydlig central styrning svarar mot mål om enhetlighet och likvärdighet. Ett decentraliserat system ger i stället möjlighet till lokal anpassning, variation i skolors inriktning samt en nära kontakt mellan medborgare och beslutsfattare. När målet är ökad likvärdighet och kvalitet innebär det en förskjutning mot ett ökat centralt ansvarstagande men också mot en verksamhet som i högre grad vilar på skolprofessionernas kunskaper.

Utredningen lämnar därför ett antal förslag i denna riktning för att motverka skolsegregationen och öka likvärdigheten i den svenska förskoleklassen och grundskolan däribland:

1 Ett gemensamt skolval där alla vårdnadshavare och alla huvudmän deltar föreslås införas och administreras av Skolverket. Det fria skolvalet, det vill säga att vårdnadshavarnas önskemål beaktas vid skolplaceringen, ska behållas och det ska även fortsatt finnas en garanti för elever att bli placerad vid en kommunal skolenhet i närhet till hemmet om vårdnadshavaren inte önskar en annan skola.

2 Möjliga urvalsgrunder till skolor föreslås förändras och regleras.När det finns fler sökande än platser vid en skola ska skolans huvudman kunna välja att använda någon eller några av urvalsgrunderna syskonförtur, geografiskt baserat urval, urval för att främja en allsidig social sammansättning av elever (kvoter) eller förtur till en skolenhet med högre årskurser (skolspår eller verksamhetsmässigt samband).

En huvudman ska också kunna välja att ge elever lika möjligheter att få en plats, det vill säga att ett randomiserat urval görs bland de elever som önskar en viss skola. Varken kötid eller verksamhetsmässigt samband mellan förskola och förskoleklass föreslås vara tillåtna urvalsgrunder. Detta för att alla elever ska ha möjlighet att få en plats vid alla skolor vid tidpunkten för det gemensamma skolvalet och inte påverkas av att de till exempel är nyinflyttade.

3 Utredningen föreslår en förändring av hur ersättningen till enskilda huvudmän, den så kallade skolpengen, beräknas. Avdrag ska göras för de merkostnader som uppstår på grund av att olika huvudmän har olika ansvar. Kommunen har, till skillnad från enskilda huvudmän, i ansvar att dels erbjuda alla barn i kommunen en plats i en skola nära hemmet, dels ha beredskap att ta emot nya elever, något utredningen funnit över tid genererar betydande merkostnader. Beräkningen av avdraget ska redovisas och motiveras.

4 Flertalet riktade statsbidrag föreslås slås samman till ett sektorsbidrag till skolan. Sektorsbidraget ska stödja skolverksamheten och stimulera skolutveckling utifrån lokala behov och prioriteringar.

För att erhålla statsbidrag ska huvudmannen utifrån analyser av den egna verksamhetens utvecklingsbehov sammanställa en treårig handlingsplan för att stärka likvärdighet och undervisningskvalitet. Resultatet av handlingsplanen ska följas upp och redovisas och Skolverket ska följa och stödja huvudmännens arbete. Staten föreslås också tillskjuta ytterligare 3 miljarder kronor till sektorsbidraget.

5 Skolverket bör etablera en regional organisation för att säkerställa ett aktivt och nära samarbete med huvudmännen i varje region. Genom en tydlig regional närvaro kan en starkare samlad kapacitet för att genomföra skolans uppdrag åstadkommas samtidigt som samarbetet på regional nivå mellan huvudmän, såväl kommunala som enskilda, och staten inklusive till exempel universitet och högskolor underlättas.

Detta är särskilt nödvändigt för att skolor med svaga resultat, mätt i förhållande till skolans förutsättningar eller elevernas faktiska kunskapsresultat, snabbare ska kunna identifieras och insatser vidtas.

Dessa förslag bedöms relativt omgående kunna införas och ge positiva effekter på den svenska skolans likvärdighet. Frågan om ett ännu större statligt ansvar för skolan behöver däremot utredas vidare. De fördelar som det decentraliserade skolsystemet var tänkta att ge har inte infriats.

Björn Åstrand, regeringens särskilda utredare, lektor vid Umeå universitet och tidigare ledamot av Skolkommissionen 2

"Bakgrund. Utredningen
”Utredningen om en mer likvärdig skola” tillsattes i juli 2018. Artikelförfattaren har varit särskild utredare. Utredningen lämnas till regeringen i dag 27 april. "

" Carl Johan von Seth: Tre sätt som pandemin kan förändra ekonomin

DN MÅNDAG 27 APRIL 2020

Analys. DN:s ekonomikommentator
När miljarder människor och miljoner företag hankar sig fram under hårda smittskyddsregler, med stängda gränser och nedsläckta fabriker, kommer världsekonomin någonsin att bli som förr?

Det verkar inte så. Pandemins konsekvenser är redan historiska. De senaste veckorna har regeringar i världen lanserat tidernas största och på flera sätt mest radikala krispaket. Arbetslöshet och konkurstal har stigit i en takt som aldrig skådats förr. Helt nyligen har vi sett negativa oljepriser.

Krisen drabbar inte alla lika. En del företag och branscher klarar sig bättre, och när chockvågorna har lagt sig kommer deras relativa styrka att märkas. Många kommer också att försöka dra lärdomar av pandemins trauman.

Vad sensmoralen blir är inte så lätt att veta på i dag. Några saker är ändå sannolika.

1. Den stora staten stannar kvar
Statens ansvar vidgas alltid under krig och ekonomiskt tumult. Och ofta behåller den sin mer omfångsrika roll långt efteråt.
Det är troligt att det blir så även nu. Stödsystemen för näringslivet som nu införs kommer inte att avskaffas över en natt. Den nya

beredskapspolitik som väljare lär efterfråga efter pandemin betyder också att staten tar ett ordentligt kliv framåt, även inom ekonomin. Efter andra världskrigets slut hände även något annat.

Forskningsbudgetar växte mångdubbelt – en effekt av vi nyss gått in i atomåldern – och den ekonomiska politiken inriktades i många länder på att aktivt ge stöd åt nya industrier som växte fram. Industripolitik, kallades det, fast begreppet sedan föll i glömska.

Det ordet hade återigen började bli på modet i USA och Europa redan innan 2020. Många har sneglat mot Kina. Pandemiåldern kan mycket väl förstärka tendensen: Att vi på nytt vänder oss till vetenskapen och den avancerade industrin för att de, med statens hjälp, ska förnya en sargad ekonomi.

2. Jättarna övervintrar, de små dukar under
Coronakrisen är en småföretagskris. Det är dels därför att de sociala branscher som drabbas hårdast befolkas av småföretagare. Men det är också för att småföretag har betydligt mindre pengar i kassan och därför klarar stora intäktstapp sämre.

Apple och Google har pengar i kassan som motsvarar ett mindre europeiskt lands bnp. De överlever. Men en typisk restaurang eller ett litet tjänsteföretag har inte mer än att de går under efter ett par veckor utan intäkter. Obalansen gäller även inom branscher, där större koncerner och kedjor kan övervintra lättare än många småbutiker och enskilda företag.

De riktigt stora kan alltså dominera ännu mer efter pandemin.

3. Självförsörjning får ett uppsving
Den globala varuhandeln repade sig aldrig riktigt efter finanskrisen. De globala leverantörskedjorna fick sig en ny törn när president Trump inledde sitt handelskrig mot Kina.

Pandemin blir ytterligare ett slag mot den moderna handeln. En lastbil som monteras i Sverige innehåller komponenter från dussintals länder – men i pandemin står fabriken helt stilla.

Trenden har tidigare gått mot regionalisering av världsekonomin. Det kan byta att en industrijätte väljer en underleverantör i Östeuropa hellre än Kina. I viss mån har man också sett så kallad ”reshoring”, att produktion hämtas hem helt. Effektivare industrirobotar gör det allt billigare.

Även om globaliseringen inte rullas tillbaka helt lär vi få se mer självförsörjande marknader.

Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se "

" Fullt på ecmo-centrum – sjuka flyttas till andra län

DN MÅNDAG 27 APRIL 2020

Ecmo-centrum på Karolinska universitetssjukhuset har utökat antalet platser för att klara pandemin. Men sedan i fredags är det fullt - Stockholmspatienter har börjat flyttas till andra län.
– Det är surrealistiskt. Behovet av ecmo tycks omättligt just nu, säger Lars Falk, sektionschef på ecmo-centrum på Karolinska.

För att möta pandemin påbörjades i mars en sedan länge efterfrågad flytt och ombyggnation av ecmo-centrum, för den mest avancerade formen av intensivvård, på Nya Karolinska. Antalet platser har nu fördubblats från tre till sex. Men det räcker inte.

– Det är tufft. Ecmo-vården är ansträngd. Det vore fel att säga något annat, säger Lars Falk, sektionschef på ecmo-centrum.

Sedan i fredags är det helt fullt, som Aftonbladet var först att rapportera om, med nio inlagda covid-patienter då extraplatser åstadkommits genom att patienter lagts in på thorax-intensiven. I fredags flyttades två Stockholmspatienter till sjukhus utanför länet, till Uppsala respektive Linköping.

– Det är surrealistiskt. Behovet av ecmo tycks omättligt just nu. Karolinska har även ett nationellt ansvar för den avancerade ecmo-vården, som blir aktuell först då vanlig intensivvård inte fungerar. Men hittills fylls platserna i huvudsakligen av Stockholmspatienter då Stockholm drabbats hårdats av pandemin.

– Det som är oroande är att trycket redan är så stort bara av Stockholmspatienter, medan övriga landet kommer efter och vi har ett ansvar för hela.

Om den vanliga intensivvården för covid-sjuka på Karolinska nu märkt av en avmattning i inflödet som DN tidigare rapporterat, så är läget ett annat för ecmo.

– Vi ligger normalt ett par veckor efter. När man inom den övriga vården just nu talar om en platå, så har vi inte alls nått den. Vi har en uppgående kurva, och vet inte var den slutar.

För att klara den personalkrävande vården har narkossjuksköterskor snabbutbildats samtidigt som all planerad vård ställts in. En ecmo-sjuksköterska har nu hand om två patienter mot normalt en, samtidigt som tidigare medarbetare rycker in. På tisdag tillkommer två platser inne på barnintensiven på Karolinska, som kan beläggas av både barn och vuxna.

– Jag måste verkligen hylla personalens insatser. Det är väldigt ansträngande att arbeta och andas i skyddsutrustningen.

Att beräkna behovet av ecmo har varit svårt, då erfarenheterna av behandlingen vid covid-19 är liten.

Ecmo-resurerna samordnas även internationellt, och Karolinska har landets enda mobila transportenhet för att flytta patienter.

Men i nuläget är vården ansträngd i hela Europa, och i slutet av veckan var alla cirka 500 ecmo-platser fullbelagda.

Lars Falk skrev i början av mars till socialdepartementet, och pekade på behovet av nationell samordning av landets ecmo-resurser. Så har det också blivit genom att Socialstyrelsen fått ett samordnande ansvar för alla intensivvårdsplatser, som också ska kunna omfördelas genom myndighetsbeslut.

I brevet varnade Falk för att landets resurser riskerade att uttömmas snabbare än under svininfluensan. En förklaring är de betydlig längre vårdtiderna för covid-patienter i jämförelse med under svininfluensan och vanlig säsongsinfluensa.

– Normalt brukar det handla vårdtider på i snitt elva dygn. För de 11 patienter som hittills vårdats på ecmo-centrum handlar det om fyra till sex veckor.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se "

"Fakta. Ecmo
Ecmo, extracorporeal membrane oxygenering, är den mest avancerade formen av intensivvård och innebär att blodet syresätts utanför kroppen genom ett membran, som fungerar som en konstgjord lunga.

Behandlingen sätts in då vanlig intensivvård inte hjälper, och andningen inte kan klaras med respiratorer. Ecmo blir aktuellt då patienten annars beräknas avlida inom 24 timmar.

Utbyggnaden av ecmo-centrum påbörjades i mars, och innebär att antalet platser utökas från tre till sex. Utbyggnaden pågår och nu finns sex platser på Nya Karolinska. Ecmo-platser finns även i begränsad omfattning på landets universitetssjukhus i Linköping, Uppsala, Örebro, Göteborg, Lund, Umeå och Karlskrona.

Överlevnaden för patienter i ecmo är normalt 75 procent. För covid-patienter uppskattas överlevnaden till mellan 50 och 70 procent. "

" Arbetsförmedlingen larmar om pressat läge

DN MÅNDAG 27 APRIL 2020

Budgeten skars ner. Personal sades upp. En omvälvande reform inleddes. Då slog coronakrisen till med rekordvarsel och stigande arbetslöshet. – Det är ett otroligt pressat läge på myndigheten, säger Arbetsförmedlingens generaldirektör Maria Mindhammar.

I december månad 2019, när Maria Mindhammar tillträdde som ny generaldirektör för Arbetsförmedlingen, var antalet personer som varslades om uppsägning inom hotell- och restaurangbranschen 37. Fyra månader senare, i mars i år, hade det stigit till 13 229.

Det totala antalet varsel hade under samma tid ökat från 3405 till 42 415. Sedan den 1 mars har antalet arbetslösa stigit med mer än 100 000.

Du tackade ja till det här jobbet i en annan värld. Kunde du då föreställa dig den situation du arbetar i nu?
– Nej, absolut inte. Det är helt surrealistiskt, den situation som vi är i. Vi såg tidigt att antalet inskrivna hos oss skulle öka och frågade oss hur vi skulle hantera den situationen utifrån det ansträngda läge som vi hade redan före det, säger Maria Mindhammar.

2020 var året då Arbetsförmedlingen skulle komma vidare efter en ytterst turbulent tid. Den utdragna regeringsbildningen fick som effekt att myndigheten hann få tre olika budgetbesked innan det stod klart hur mycket pengar man hade att röra sig med 2019. Då hade man

redan hunnit varsla 4 500 personer om uppsägning, för att parera neddragningarna, vilket fick till följd att mer än tusen anställda självmant flydde det sjunkande skeppet. Man började lägga ner kontor men fick sedan kontraorder från regeringen.

På det följde en politisk strid i riksdagen som slutade med att regeringen och samarbetspartierna C och L fick backa på delar av sina reformplaner för Arbetsförmedlingen. Men nu är reformen igång och det handlar om en djupgående förändring där privata aktörer ska få en större och friare roll i att rusta och matcha de arbetssökande.

Fungerar det att reformera myndigheten i grunden samtidigt som ni ska hantera den största krisen på arbetsmarknaden sedan 1930-talet?
– Jag vill vara väldigt tydlig med att vårt fokus är att hantera kris-situationen. Det måste ligga längst fram i vår medvetenhet. Vi har reformuppdraget, vi jobbar med det – men vi måste alla vara väldigt flexibla i det här läget och ta ett steg i taget, säger Maria Mindhammar.

Det nya systemet testas nu i 32 kommuner runtom i landet, men även i övrigt spelar privata utbildningsföretag en viktig roll i arbetsmarknadspolitiken. Enligt Maria Mindhammar finns det god tillgång till privata anordnare dit Arbetsförmedlingen kan anvisa de arbetslösa för stöd och matchning.

Flaskhalsen är att få in alla nyinskrivna i systemet. Digitaliseringen underlättar men myndigheten bågnar under trycket.

– I den här krissituationen har vi verkligen fått fokusera inte minst på att de arbetslösa skrivs in så att de kan få ersättning. Det har varit vår högsta prioritet. Med hundratusen ytterligare inskrivna sedan den 1 mars så är det en otrolig press på oss. Vi håller på att bemanna upp den delen för att klara belastningen. Vi fyller på med arbetsförmedlare över hela landet och rekryterar 400 personer för att klara av de personliga distansmöten som krävs för att de arbetssökande ska få en plan.

Det låter paradoxalt att ni först har sagt upp folk och nu behöver ni rekrytera. Hur ser du på det?
– Det blir svåra förutsättningar att planera. Absolut blir det tufft. Men myndigheten hade inget val. En budget ska hållas. Det är en situation som ingen myndighet önskar, säger Maria Mindhammar.

Om man skriver in sig som arbetslös i dag, hur lång tid tar det innan man får hjälp?
– Du kommer i stort sett direkt få beskedet att du kan höra av dig till din a-kassa. Sedan får du ett planeringssamtal, jag kan inte säga exakt när men i närtid. Vi har en gräns på 30 dagar och har tidigare haft ambitionen 10 dagar, det ligger någonstans där.

Hur har de tvära kasten när det gäller er budget påverkat era förutsättningar att hantera coronakrisen?
– Det har förstås påverkat, det är ett otroligt pressat läge på myndigheten. Vi är fortfarande i omställning, vi sade upp väldigt många personer förra året och en del har ännu inte slutat. Samtidigt ser jag medarbetare som har så stort engagemang och vi går för högtryck för att klara situationen. Men det finns en oro för hur vi ska orka med och det finns en oro kring reformeringen, säger Maria Mindhammar.

Ni har fått ett föreläggande om vite från Arbetsmiljöverket för arbetsbelastningen. Hur ser du på det?
– Det är naturligtvis svårt med en så neddragen budget som myndigheten hade under förra året att ge bra förutsättningar. Vi lyssnar på Arbetsmiljöverket och de vill följa upp de åtgärder vi planerat. Men det är klart att det skapar ytterligare oro bland medarbetarna.

Regeringen och samarbetspartierna C och L sköt till mer pengar i vårbudgeten. Men pengarna till åtgärder är paradoxalt nog svåra att göra av med, enligt Maria Mindhammar.

– Arbetsgivarna varken kan eller vill ta emot folk, de kanske själva har permitterat personal eller är oroliga för smitta. Dessutom passar inte

alla arbetsmarknadsutbildningar på distans. Så det går trögt att nyttja de medlen fullt ut.

Ett annat osäkerhetsmoment är att budgeten för nästa år. En neddragning är aviserad och vårbudgeten gav inga andra besked. Maria Mindhammar ser en oro bland medarbetarna även för det men själv räknar hon med att mer pengar kommer.

– Jag känner en stor välvilja från både regering och samarbetspartier i att vi ska klara den här situationen.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se"

" Fakta. Ska reformeras i grunden
Maria Mindhammar tillträdde som generaldirektör för Arbetsförmedlingen i december 2019. Då hade hon arbetat som överdirektör på myndigheten i två år. Hon är en domstolsmeriterad jurist med en lång karriär inom statlig förvaltning, bland annat på Kronofogdemyndigheten och Skatteverket.Regeringen och samarbetspartierna C och L har skjutit till mer pengar till Arbetsförmedlingen i en extra ändringsbudget på grund av coronakrisen. Det handlar om 330 miljoner kronor till själva förvaltningen och närmare 2 miljarder till arbetsmarknadsinsatser. Reformeringen av Arbetsförmedlingen är en av punkterna i Januariavtalet mellan S, MP C och L. Enligt avtalet ska myndigheten reformeras i grunden. Att rusta och matcha de arbetssökande mot jobb ska till största delen tas över av privata aktörer som ska få ersättning baserat på prestation. "

28 april 2020

"Ledare: Helt rätt att ta bort medelklassens gräddfil

DN TISDAG 28 APRIL 2020

Om 100 elever vill gå i en skola med 50 platser kommer den ena halvan att få som den vill – den andra inte. Då uppstår frågan vilken modell som är bäst för att fördela stolarna, vilket är en av frågorna som utredningen om en mer likvärdig skola, som presenterades på måndagen, har haft att besvara (DN Debatt 27/4).

Här kan vi börja med att konstatera att inget av urvalskriterierna som används i dag är helt rättvist. Närhetsprincipen gynnar dem som bor i attraktiva områden. Tillämpas förtur för barn med äldre syskon i skolan får småsyskon plats på storasyskons och ensambarns bekostnad. Kötid gör att barn med föräldrar som ställde dem i kö för många år sedan kommer in på populära skolor, medan barn vars föräldrar började tänka på skolstarten först när den närmade sig inte har en chans.

Med det sagt så finns det en klar poäng med att alla barn är garanterade en plats i en kommunal skola nära hemmet, även om det gör att boendesegregationen avspeglas i skolan, precis som att ge småsyskon förtur till lågstadieskolor för att underlätta föräldrarnas vardag. Däremot gynnar kötid ofta barn till föräldrar som är pålästa, förutseende, resursstarka och har bott på ungefär samma plats sedan barnet föddes.

Det spär på skolsegregationen, som har ökat under de senaste decennierna. Samtidigt har likvärdigheten minskat och det kompensatoriska uppdraget som ska ge alla elever, oavsett bakgrund, samma möjligheter fungerar allt sämre.

För att vända utvecklingen föreslår utredaren Björn Åstrand att varken kötid eller verksamhetsmässigt samband, där elever från en förskola ges förtur till en viss friskola, ska vara tillåtet. I stället tycker han att friskolorna ska få välja ett eller flera av följande kriterier:

syskonförtur, geografiskt baserat urval, lottning och kvoter för att främja en allsidig social sammansättning av elever. Vidare föreslås att alla vårdnadshavare ska delta i skolvalet, oavsett om de väljer en kommunal eller en fristående skola, och att processen ska skötas av Skolverket.

Dessutom lanseras en ny princip för skolpengen, där fristående aktörer ska kunna få en mindre andel än de kommunala. Motiveringen är att de senare har kostnader som fristående inte har, eftersom de exempelvis behöver erbjuda alla barn utbildning förhållandevis nära hemmet och ha beredskap för nya elever. Så var det när friskolesystemet infördes i början av 1990-talet och ersättningen sattes till 85 procent.

Sammantaget är det här flera förslag i rätt riktning. Att medel- och överklassföräldrar kan skapa gräddfiler för sina barn till populära skolor med hög kvalitet, genom att ställa dem i kö innan de börjar förskolan, gynnar barn som redan har bättre förutsättningar på övrigas bekostnad. För att motverka det bör alla platser, när skolvalet görs, vara lika tillgängliga oavsett om man just flyttat till kommunen eller har bott där i flera generationer, och oavsett om man funderat mycket eller lite på barnets skolgång.

Är de sökande fler än platserna får lotten avgöra, om inte friskolan föredrar närhetsprincipen, men då bör det även finnas en kvot för barn med en mindre gynnsam socioekonomisk bakgrund. I alla fall om Skolverket märker att elevgruppen är skev och att huvudmannen inte främjar en allsidig social sammansättning, vilket den enligt utredningen ska vara skyldig att göra.

Inga av dessa nyheter äventyrar på något sätt det som i dag kallas för det fria skolvalet, som i praktiken innebär att föräldrar har rätt att önska var barnet ska få sin utbildning. Därför är det svårt att förstå hur förslagen skulle kunna vara ”döden för valfriheten i den svenska skolan”, som Moderaternas skolpolitiska talesperson Kristina Axén Olin uttrycker saken, när det i själva verket snarare är tvärtom.
Eller vad har Axén Olin att säga till den nyinflyttade mamman, som sätter sig ner för att fylla i sin ansökan, och i samma stund inser att det i många fall redan är flera år för sent?

DN 28/4 2020 "

" Självförsörjning ger bara falsk säkerhet

DN TISDAG 28 APRIL 2020

Coronaviruset tycks ha stigit världen åt huvudet. Sällan har väl så många prövade och förkastade politiska idéer och föreställningar släpats fram från historiens skräphög. Staten och nationen är plötsligt svaret på universum och allting.

Det räckte med ett (i efterhand modererat) larm om brist på flockningsmedel för att rena dricksvattnet för att vänsterpartisten Clara Lindblom skulle twittra indignerat om hur skandalöst det var att så viktiga kemikalier inte tillverkades i landet.

Som om det vore svaret. Kemikalier tillverkas av andra kemikalier, i fabriker sammansatta av tusentals komponenter, av maskiner som kräver drivmedel och energi. Ska de också tillverkas inom landet? Till vilken kostnad jämfört med i dag? Den som funderar lite inser snart att egentillverkning av allt viktigt är en illusion.

Av samma skäl är det feltänkt att Sverige borde bli självförsörjande när det gäller livsmedel, en dröm om nationell inskränkthet som Miljöpartiets Pär Holmgren nyligen dammat av (Expressen 27/3). Modernt jordbruk är en högteknologisk verksamhet beroende av såväl drivmedel och gödning som avancerad teknik och en mängd maskindelar som ingalunda kan tillverkas enbart i ett litet land för en liten marknad.

Dessutom är det inte bara ekonomiskt utan även miljömässigt en dålig idé att varje land producerar sina egna livsmedel. Världshandel är ett av de bästa sätten att undvika att vattenresurserna tar slut på alla de ställen där dessa är knappa.

När länder gynnar nationell produktion bidrar dessutom kostsamma subventioner till att mindre produktiv mark tas i bruk, vilket kräver mer gödning och bekämpningsmedel.

Den nationella försörjningen garanteras också bäst genom en välfungerande och stor internationell marknad. De flesta katastrofer är lokala och regionala. När Sverige 2001 hade stora översvämningar slogs en betydande del av potatisskörden ut. Inga svenska hushåll märkte detta eftersom vi kunde importera potatis med någon kronas prispåslag.

En brittisk rapport från den ansedda tankesmedjan Chatham House citerar livsmedelsexperten Alan Matthews, som konstaterar att ”möjligheten att handla är den främsta garanten för matsäkerhet”.

Att tänka på sin egen säkerhet först är en sund princip. Likaså att se om den genom beredskap och strategisk lagerhållning. Men det första ett litet land i norr ska tänka på är att vi skulle vara betydligt svagare om vi i stället för att tillverka det vi är bra på med hela världen som vår marknad ägnade oss åt småskalig tillverkning enbart åt oss själva.

Mattias Svensson
mattias.svensson@dn.se "

”Vi tar fram en handfast plan för en omstart av Sverige”

DN TISDAG 28 APRIL 2020

" DN. DEBATT 20200428
I höst när budgetarbetet börjar och riksdagen öppnar, vill vi bidra med en rejäl och handfast plan för hur Sverige kan starta om efter coronakrisen. Vi vill ge de politiska beslutsfattarna ett klokt och brett underlag för hur Sverige ska återvinna sin styrka – det är fullt möjligt att tänka strategiskt och systematiskt även i brinnande kris, skriver Omstartskommissionen.

Sverige behöver en omstart. Just nu är vi i kris. Massiva åtgärder sätts in för att rädda liv och stoppa det ekonomiska fallet utför. Än vet vi inte när botten nås. Men förr eller senare ska Sverige startas om. Då krävs nya insatser, som hjälper till att dra i gång vårt land – samtidigt som de ska lägga grunden för en sund ekonomi. Sverige behöver då en långsiktig agenda för reformer, omvandling och utveckling.

Stockholms Handelskammare, som samlar en stor del av det svenska näringslivet, har därför beslutat att tillsätta en Omstartskommission. Den ska lägga fram konkreta förslag till hur nystarten ska gå till och hur Sveriges jobb och inkomster ska främjas framöver.

Vi som undertecknat den här artikeln kommer att skriva varsin analys av vad som krävs inom våra respektive områden – arbetsmarknad, finanspolitik, skatter, bostäder, EU-samarbetet med mera. Analys och slutsatser ska överlämnas till regering och riksdag i augusti, i samband med att budgetarbetet kör i gång. Avsikten är att ge de politiska beslutsfattarna klokt och brett underlag för hur Sverige ska återvinna sin styrka efter krisen.

Kommissionens arbete är viktigt. Sverige står inför stora utmaningar:

1 Arbetsmarknaden är segregerad, och arbetslösheten har ökat starkt under krisen. Arbetslinjen måste återupprättas. Hur får vi in de arbetslösa – i synnerhet de svaga grupper som står långt från arbetsmarknaden – i reguljära jobb? Hur ska vi balansera mellan att trygga existerande jobb och skapa drivkrafter för omställning?

2 Sverige behöver en fungerande bostadsmarknad, med rörlighet och bostadsbyggande som löser bostadsbrist och trångboddhet och tacklar de undermåliga livsvillkor som finns i flera av storstädernas förorter.

3 Krisen har tillfälligt slagit sönder undervisning och kompetens-utveckling. När vi nu omstartar Sverige, hur ska framtidens utbildning utformas för att bygga den kompetens som krävs? Hur ska nyanlända med svag skolbakgrund slussas in i utbildning som ger arbete?

4 Bara näringslivet kan utgöra det lok som ska dra Sverige ur krisen. Hur skapar vi starka drivkrafter för företagare och entreprenörer att satsa igen, när mångas livsverk har slagits sönder?

5 Hur bör skattesystemet reformeras för att stimulera till arbete, förkovran och framtidsinvesteringar? Hur bör relationen mellan skatt på arbete och skatt på kapital se ut? Bör skulduppbyggnad bli mindre attraktiv, för att skapa en sundare ekonomi?

6 Det finanspolitiska ramverket med överskottsmål har tjänat oss väl. Det har funnits att ta av i ladorna. Staten bör stimulera efterfrågan under omstarten. Men hur långt kan statsskulden öka? Hur ska vi återgå till en mer normal finanspolitik och bygga nya buffertar inför framtida kriser? Hur ska vi klara personalförsörjning och finansiering av välfärdstjänsterna när befolkningen åldras?

7 Under återbyggnaden av Sverige krävs omfattande investeringar i framtidens infrastruktur. Men vilka? Hur väljer vi dem där vi får mest

”bang for the buck”? Hur bör stat och näringsliv samarbeta? Och hur ska framtidens infrastruktur finansieras?

8 När vi startar om produktionen bör den klara höga miljö- och klimatkrav. Hur ska det ske? Vilka investeringar i ny teknik bör göras? Hur ska konsumtionen vridas om? Med vilka styrmedel?

9 Den tekniska utvecklingen tar språng. Under pandemin har vi vant oss vid att mötas via skärmar och appar. Hur bör vi agera för att Sverige bäst ska dra nytta av den nya tekniken, i 5G och artificiell intelligens? Och hur ska tekniken rullas ut utan skadliga effekter på jämlikhet och jobb?

10 Sist men inte minst: krisen fräter på de internationella relationerna och det mellanstatliga samarbetet. EU har svårt att enas om tillräckligt verksamma insatser mot krisen. Hur bör Sverige agera i Europa och världen för att stötta de institutioner som är de små staternas främsta värn mot stöddiga stormakter? Hur ska vi på bästa sätt värna frihandel och ett öppet samhälle?

Frågorna är många och svåra. Men de måste besvaras. Även andra länder kommer att omstarta sina ekonomier. Ett nytt konkurrenslandskap kan öppna sig.
Sverige har både goda och dåliga erfarenheter av krisbekämpning. Under 1970-talet gled vårt land ned i en hemlagad kostnadskris, som slog ut stora delar av industrin. Problemen tacklades inte med framåtsyftande reformer. I stället genomfördes ett antal halvhjärtade insatser för att bevara det gamla, inte minst genom upprepade devalveringar.

Under och efter den djupa kraschen i början av 1990-talet genomfördes däremot en rad strukturella reformer för att göra den svenska ekonomin långsiktigt starkare. Däribland kan nämnas Riksbankens självständighet och ett nytt inflationsmål, nytt ramverk för finanspolitiken, EU-medlemskap, åtgärder för att stärka konkurrensen i flera sektorer, en stor skattereform och så vidare. En viktig inspirationskälla var den så kallade Lindbeck-kommissionen som mitt under krisen lade fram omfattande reformförslag.

Det är således fullt möjligt att tänka strategiskt och systematiskt även i brinnande kris. Omstartskommissionen hoppas kunna bidra till fokus, analys och konkreta policyförslag för att stödja Sveriges långsiktiga inriktning. Vi kommer att under våren och sommaren anordna seminarier och hearings om vårt arbete, delrapporter ska läggas fram – och när budgetarbetet börjar och Riksdagen öppnar, vill vi kunna bidra med en rejäl och handfast plan för hur vi omstartar Sverige.

Susanne Ackum, fil dr nationalekonomi, tidigare statssekreterare vid finansdepartementet
Tor Borg, analytiker, Boverket
Pontus Braunerhjelm, professor, Entreprenörskapsforum, Kungliga Tekniska Högskolan och Blekinge Tekniska Högskola
Lars Calmfors, professor i nationalekonomi, Institutet för näringslivsforskning och Stockholms universitet
Klas Eklund, seniorekonom, Mannheimer Swartling, ordförande för omställningskommissionen
Åsa Hansson, docent, nationalekonomiska institutionen, Lunds universitet
Lars Hultkrantz, professor i nationalekonomi, Örebro universitet
Amy Loutfi, professor i datavetenskap, Örebro universitet
Cecilia Malmström, gästprofessor, Handelshögskolan vid Göteborgs - universitet, tidigare EU-kommissionär
Oskar Nordström Skans, professor i nationalekonomi och föreståndare för Uppsala universitets centrum för arbetslivsforskning
Maria Wetterstrand, vd, Miltton purpose, tidigare språkrör (MP) "

"Ministern: Som skolvalet ser ut i dag får barn olika livschanser

DN TISDAG 28 APRIL 2020

Utbildningsminister Anna Ekström (S) tog på måndagen emot utredningen om en mer likvärdig skola. Kötid ska inte längre räknas när föräldrar väljer skola till sina barn. – Föräldrar har ett intresse av att deras barn går i den bästa skolan. Men också för att de växer upp i ett samhälle som håller ihop, säger Anna Ekström.

Svensk skola har länge kritiserats för att skillnaderna mellan hög- och lågpresterande elever är stor. Det har Skolkommissionen påpekat och även den internationella organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling, OECD, som genomför Pisamätningarna var fjärde år.

Också utbildningsminister Anna Ekström har varnat för effekterna av skolsegregationen i Sverige, och på måndagen tog hon emot utredningen för en mer likvärdig skola som ska råda bot på detta.

Den mest kontroversiella förslaget i utredningen handlar om det fria skolvalet. Enligt utredningen ska det ersättas av ett mer styrt val där inte bara vårdnadshavaren, utan även skolhuvudmännen och Skolverket ska ha ett finger med i spelet, för att försäkra sig om att det blir en mer blandad elevmix på skolorna.

Kötiden ska inte längre räknas eftersom den kan göra att resursstarka föräldrar ställer sina barn i kö till de mest åtråvärda skolorna och på så sätt bidrar till uppdelningen i ett a- och ett b-lag.
– Problemet med det svenska skolvalet som det är uppbyggt i dag är att barn får olika livschanser. Det är inte elevens egen ansträngning och hårda arbete som avgör om han eller hon ska lyckas, säger utbildningsminister Anna Ekström.

Om barn med olika bakgrund inte möts i skolan så blir det ett problem för hela samhället på sikt, menar hon.

Även systemet för skolpengen ska ses över så att kommunala skolor kompenseras ekonomiskt för att de tar ett större ansvar.

Det är ett förslag som inte oväntat får kritik från Friskolornas riksförbund som vänder sig emot att friskolor straffas genom att riskera sänkt skolpeng.

Dessutom fokuserar utredningen inte på segregationens verkliga - orsaker, tycker organisationen.

– Den största orsaken till segregation i skolan är boendesegregationen, och den åtgärdas inte eftersom närhetsprincipen ska finnas kvar, säger Ulla Hamilton, vd för Friskolornas riksförbund.

Fredrik Lindgren, vd för Kunskapsskolan, är besviken på flera delar av utredarens förslag.

– Att beskära möjligheterna för familjerna och barn att välja och i stället införa regionala skolmyndigheter leder inte till ökad likvärdighet som jag ser det.

Att minska skolpengen till friskolor för att man anser att kommunen har ett större åtagande är fel, menar han.
Det beror på att kommunen måste ta ett större ansvar om en friskola lägger ned eller om fler barn plötsligt dyker upp.

Är det då inte rimligt att friskolor, som inte behöver ta samma ansvar, får mindre ersättning?

– Nej, eftersom det är extra kostnader som kommunen redan i dag har möjlighet att få ersättning för utanför skolpengen, säger Fredrik Lindgren.

Även en friskola har åtaganden som gör att den kan få ökade kostnader om mängden elever plötsligt ökar, enligt Fredrik Lindgren.
– Dessutom ser jag inte att en minskad skolpeng har någon som helst koppling till likvärdighet, säger han.

Internationella engelska skolans vd Anna Sörelius Nordenborg menar att utredningen har ett lovvärt syfte, men känner inte igen sig i beskrivningen av friskolor.

– Vi har elever från 160 olika kommuner. Vi har en blandad elevgrupp, säger Sörelius Nordenborg och menar att närhetsprincipen som utredningen förordar snarare förstärker effekterna av bostads-segregationen.

Såväl Ulla Hamilton som Anna Sörelius Nordenborg är också skeptiska till förslaget om nya regionala skolmyndigheter.

– Det innebär en gigantisk omorganisation. Det finns inga garantier för att den leder till bättre resultat, säger Hamilton.

– Jag har mycket svårt att se hur fler skolbyråkrater ska kunna påverka likvärdigheten i skolan, säger Sörelius Nordenborg.

Anna Ekström, kommer förslagen att röstas igenom i riksdagen?
– Regeringen har ännu inte tagit ställning till något av de här förslagen. Men nu har vi en utredning, och jag ser fram emot att ta del av remissinstansernas och riksdagspartiernas synpunkter innan vi lägger fram förslag för riksdagen.

Är det inte politiskt svårt att flytta makt från välinformerade och resursstarka föräldrar till kommun och stat, som får mer makt om de här förslagen går igenom?

– Jag hoppas att vi när vi tittar tillbaka på den här perioden kan säga att ”ja, här togs steg för att säkra att det fria skolvalet bidrar till en likvärdig skola”.

– Föräldrar har ett intresse för att deras barn ska få gå i den bästa -skolan. Men de har också ett intresse för att barnen växer upp i ett samhälle som håller ihop, säger Anna Ekström.

Peter Letmark
peter.letmark@dn.se
Anders Bolling
anders.bolling@dn.se "

"Fakta. Förslagen
Utredningen lägger fram fem förslag för att öka likvärdigheten i svensk skola.

1. Skolvalet samordnas centralt av Skolverket.

2. Kötid slopas som ett kriterium för förtur till skolplatser. I stället ska geografisk närhet, syskonförtur, socioekonomisk kvotering mm användas. Även lottning kan förekomma.

3. Kommunerna ska ges extra pengar för att de till skillnad mot friskolorna har ansvar att erbjuda alla elever en plats.

4. Statsbidragen till skolan bör göras generella istället för att öronmärkas.

5. Skolverket bör skapa en regional organisation för att komma närmare huvudmännen "

" Att slopa köerna möter motstånd från höger

DN TISDAG 28 APRIL 2020

Nya förslag om begränsningar i det fria skolvalet möter hårt motstånd från höger. M, KD och SD sågar utredningen som vill slopa kötid som en faktor när eleverna tilldelas skolplatser.
– Det här är döden för valfriheten, säger Kristina Axén Olin (M).

Regeringens utredare Björn Åstrand presenterade i går, måndag, förslag till hur det fria skolvalet kan förändras för att öka likvärdigheten i den svenska skolan.

Enligt utredaren bör kösystemet avskaffas och kötid slopas som ett urvalskriterium i skolvalet. Det är Moderaterna mycket kritiska till.
– Det här är döden för valfriheten i den svenska skolan, säger Moderaternas skolpolitiska talesperson Kristina Axén Olin.

Hon anser att problemet inte är vilka barn som går i vilka skolor utan att för många skolor håller för låg nivå.

– Vi måste ta tag i kvaliteten först, lösningen kan inte vara vilka barn som ska lottas till de dåliga skolorna. Alla skolor måste komma upp i god kvalitet. Vi har ju ett oerhört allvarligt problem när var fjärde elev går ut årskurs nio utan fullständiga betyg. Jag ser inte att utredningens förslag löser det.

Bidrar inte den bristande likvärdigheten till den bristande kvaliteten i skolorna?

– Vi har problem med segregation och det syns absolut i skolan. Men det löser vi inte genom att ta bort möjligheten att välja skola och i stället fördela barn på kriterier som är väldigt oklara. Det är fortfarande så att bostadssegregationen gör att den närmaste skolan i ett utanförskapsområde kommer att ha fler barn därifrån, säger Kristina Axén Olin.

Kristdemokraterna liksom Sverigedemokraterna har liknande kritik. Patrick Reslow är SD:s skolpolitiska talesperson.

– I princip betyder det här att man avskaffar det fria skolvalet. Man ska förbjuda skolorna att ha egna kösystem, man inför kvotering och lottning. Det fria skolvalet har djup förankring bland elever. Det är inte politiker och byråkrater som ska välja var man går i skolan, säger han.

Liberalernas Nyamko Sabuni är betydligt mer positiv till utredningens förslag. Att Skolverket ska samordna skolvalet är bra, anser hon. Färre öronmärkta statsbidrag till skolan och fler generella får också tummen upp, liksom att kommunerna ska kompensera mer ekonomiskt för att de ytterst är ansvariga för att alla elever ska få sin skolgång. Nyamko Sabuni ser utredningens förslag som ett steg mot partiets långsiktiga mål, en förstatligad skola.

Köerna vill hon också åtgärda, men här anser L att utredaren går för långt.

– Vi har också påpekat problemet med att föräldrar i princip kan sätta sina barn i skolkön redan innan de lämnar BB. Det skapar orättvisor för de som flyttar till en kommun och inte minst för de som är nyanlända i vårt land. Vi menar att det fyller en funktion med kösystem

men det ska inte vara möjligt att anmäla sig så tidigt som i dag, säger Nyamko Sabuni.

Så hur lång ska kötiden få vara?

– Kanske ett år eller två.

Såväl Miljöpartiet som Vänsterpartiet välkomnar förslaget att slopa kösystemet. Men V vill helst gå ännu längre och helt avskaffa det fria skolvalet i grundskolan.

– Det här systemet är till för att gynna de fristående aktörerna som gör allt större vinster, säger Daniel Riazat, skolpolitisk talesperson för Vänsterpartiet.

Centern vill avvakta remissinstanserna innan man uttalar sig om förslagen.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se !

" Ewa Stenberg: Förslaget bäddar för strid med medelklassen

DN TISDAG 28 APRIL 2020

Lottning och kvoter är kontroversiella inslag i svensk skolpolitik. Men de kan enligt en ny utredning motverka skolsegregation och lyfta de svagaste eleverna. Ändå är det tveksamt om riksdagspartierna vill ta strid med medelklassväljarna i storstäderna och slopa kösystemen till de populäraste friskolorna.

Anna Ekström (S) lämnade sin post som generaldirektör på Skolverket och tog plats som minister i Stefan Löfvens regering 2016. Hennes främsta politiska mål har sedan dess varit att öka likvärdigheten i skolan.

På måndagen fick hon ett verktyg som kan göra det möjligt. En statlig utredning som föreslår bland annat en ökad statlig styrning över skolan, ökade anslag, obligatoriskt skolval och att kötid ska tas bort som urvalsgrund när det finns fler sökande än platser på populära skolor. Dessutom vill utredaren minska bidragen till friskolorna visavi kommunala skolor.

Förslagen är delvis en återgång till det som tidigare gällt i svensk skola, innan kommunalisering, privatisering och fritt skolval.

Skolvalet ska finnas kvar, men det ska inte längre vara lika gynnsamt för barn till välutbildade i storstäderna och för friskolorna. Föräldrar ska inte kunna ställa sina barn i kö till en eftertraktad skola redan på BB. I stället ska det bli möjligt att kvotera eller lotta ut platser.

De gångna årtiondenas skolreformer är ett lapptäcke som skapat sin egen dynamik. Vissa av effekterna var inte önskade från början, och det gäller inte bara sjunkande kunskapsresultat.

Skolsegregationen har ökat. ”Elever har blivit allt mer uppdelade mellan olika skolor utifrån socioekonomisk bakgrund och migrationsbakgrund.”, skriver utredningen. Skolorna i storstadskommunerna håller högre kvalitet än skolor på landsbygden, och klyftan ökar.

Förbättrad integration och bättre skolkunskaper är mål för alla riksdagspartier. Ett skolsystem med små klyftor gynnar landet som helhet, enligt OECD:s utvärderingar.

Men det kan missgynna enskilda föräldrar och barn. Det svårt att ta tillbaka friheter och möjligheter för en, dessutom röststark, grupp väljare.

Friskolorna har gynnats av det nuvarande kösystemet när de får barn till välutbildade föräldrar, som troligen kräver mindre specialundervisning. Nu föreslår utredningen också att deras skolpeng minskas relativt kommunala skolor. Räkna med att de avsätter tid och pengar för att försöka stoppa förslagen.

Det kommer att bli politisk strid om det fria skolvalet och friskolorna. Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna har redan tagit avstånd från utredningsförslagen. Utbildningsminister Anna Ekström måste få med Centern och Liberalerna på en uppgörelse för att kunna åstadkomma något. L-ledaren Nyamko Sabuni har redan signalerat att hon inte vill slopa kösystemet helt och Centern har inte visat korten alls. Ska Anna Ekström närma sig sitt mål behöver hon både förhandlingsskicklighet och kompromissvilja.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se "

" 80 procent av dem som avlidit i covid-19 hade högt blodtryck

DN TISDAG 28 APRIL 2020

Åtta av tio av dem som dött i covid-19 hade högt blodtryck, visar en sammanställning från Socialstyrelsen. Enligt professor Johan Sundström är det dock inte blodtrycket som är en riskfaktor, utan hög ålder: – Det här är vad man kan förvänta sig av en grupp människor över 70 år även om de inte är smittade av corona-viruset.

I Sverige har nu 2 274 personer avlidit i sviterna av coronaviruset. Det senaste dygnet har 80 nya dödsfall registrerats. Totalt har 18 926 personer bekräftats smittade.

Biträdande statsepidemiolog Anders Wallensten på Folkhälsomyndigheten underströk på måndagens presskonferens att siffrorna kommer att stiga när eftersläpningen har korrigerats.

– Sista dagarna är ofullständiga och så brukar det vara efter helgerna. Det är mycket preliminära siffror, säger Anders Wallensten.

Socialstyrelsen presenterade detaljerad statistik över 1 700 personer som har avlidit i covid-19. Nio av tio avlidna är äldre än 70 år, en av 100 är under 50 år. En stor majoritet av de avlidna har en eller flera riskfaktorer. 79,6 procent av dem som dött i covid-19 hade högt blodtryck. Knappt hälften hade en hjärt- eller kärlsjukdom och 29 procent diabetes.

Johan Sundström, professor i klinisk epidemiologi vid Uppsala universitet, är inte förvånad över att en så stor andel av de avlidna hade högt blodtryck.

– Den som lever tillräckligt länge får högt blodtryck. Hälften av alla 65-åringar har högt blodtryck och sedan stiger det. Det är åldern som är avgörande och det betyder att yngre människor med högt blodtryck inte utgör någon riskgrupp för coronaviruset, säger han.

Socialstyrelsen ansvarar för den officiella statistiken om hälsa, vård och omsorg och dödsorsaker i Sverige. Men eftersom dödsorsakerna rapporteras in enligt särskilda rutiner, och ska kodas enligt WHO:s regelverk, har vården tre till fyra veckor på sig att skicka in dödsorsaksintyg. Därför har det dröjt innan siffrorna blivit tillgängliga.

– Vi hittar ungefär 10 procent fler personer än vad som har framkommit hittills i Folkhälsomyndighetens uppgifter, säger Mona Heurgren, avdelningschef på Socialstyrelsen.

Enligt Anders Wallensten kommer det alltid att finnas en skillnad mellan Socialstyrelsens och Folkhälsomyndighetens

sammanställningar över dödsfallen. Skillnaden förväntas bli mindre ju fler personer som testas. Det viktigaste är att ha en konsekvent rapportering som löpande går att utvärdera över tid.

– Vi tittar bara på de fall som har fått en laboratoriediagnos medan Socialstyrelsen även har med de fall där läkare har bedömt att personen har haft covid-19, säger Wallensten.

– Det kommer att finnas olika säkra data i olika delar av den här utvecklingen. Jag tror att vi får det riktiga facit först när det går att titta på överdödlighetskurvor under ett år, där man fångar fall som kanske inte ens har fått diagnosen av en läkare.

Mona Heurgren betonar också att det är mycket svårt att göra internationella jämförelser, dödstalen mäts på olika sätt i olika länder och hänsyn måste också tas till befolkningens sammansättning.

Nyligen har det kommit rapporter om ökad trängsel i nöjeslivet och i kollektivtrafiken i flera städer. I Stockholm har fem restauranger fått stänga. Men enligt den undersökning som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, gör tillsammans med Kantar/Sifo finns det ingenting som pekar på att människor följer råden sämre nu än för några veckor sedan. Snarare tvärtom.

Fler tillfrågade än tidigare säger att de undviker resor och att bjuda hem folk. 63 procent säger att de håller större avstånd till andra i butiker. De beteendeförändringar som de flesta gör är att tvätta händerna oftare eller mer noggrant (85 procent) och undviker att skaka hand (77 procent). Sex av tio använder handsprit och 66 procent följer nyheterna mer än vanligt.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se "

Avlidna i Stockholms kommun

Avlidna per 10-dagarsperiod 1 januari till 20 april i Stockholms kommun.

Avlidna i Sverige per dag

Avlidna i genomsnitt per dag, vecka 1-16 2015-2020.

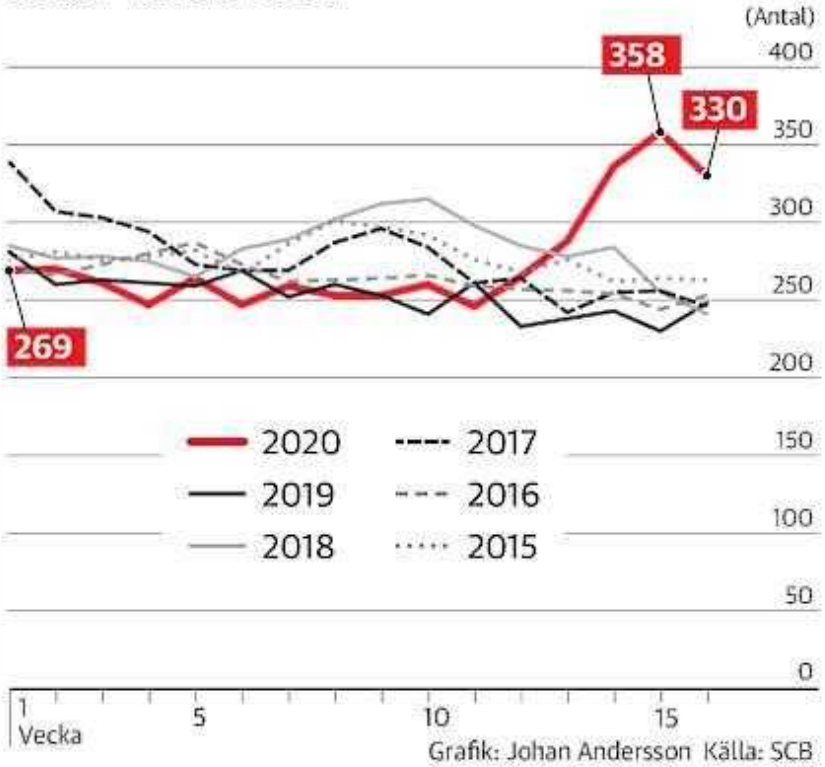

Grafik: Johan Andersson Källa: SCB

"Högsta antalet döda under 2000-talet rapporterade i påsk

DN TISDAG 28 APRIL 2020

2000-talets högsta dödstal registrerades i påskveckan i år, visar statistik från Statistiska centralbyrån (SCB). Orsaken är covid-19-pandemin.

SCB:s preliminära statistik är nu uppdaterad till och med fredagen den 24 april. Under påskveckan (vecka 15) dog 2 505 personer (358 personer per dag). Det är närmare 150 fler döda än det näst högst uppmätta dödstalet under en vecka, som var 2 364 döda under vecka 1 år 2000.

Men siffrorna är preliminära. SCB får sitt underlag från de intyg om dödsorsak som när någon avlidit sänds in till Socialstyrelsen. Det innebär att siffrorna har en eftersläpning på två tre veckor.

– Det är viktigt att tydligt påtala att det här är preliminär statistik och att dödstalen för främst de senaste veckorna kommer att revideras uppåt, säger Tomas Johansson på SCB:s enhet för statistik om befolkning och ekonomisk välfärd.

I Stockholms län är dödstalen fortfarande höga. Under veckorna 14–16 har de varit mer än dubbelt så höga som motsvarande veckogenomsnitt åren 2015–2019.

Stockholm som är största kommunen i länet är också den som har flest antal döda. I tiodagarsperioden fram till och med påskdagen avled 444 personer.

I nästa tiodagarsperiod fram till och med förra måndagen, den 20 april, har 384 personer avlidit. Men det är för tidigt att säga att det återspeglar en nedgång eftersom det finns en eftersläpning i rapporteringen.

Under samma period, veckorna 14–16, har ytterligare sex län under minst en vecka haft dödstal som varit minst 50 procent högre än veckogenomsnitten åren 2015–2019. Det rör sig om Uppsala,

Södermanland, Östergötland, Gotland, Västmanland och Dalarna. Kommunen med högst uppmätt överdödlighet under perioden 21 mars–20 april är Sundbyberg. Andra kommuner med högt antal döda under samma period är Borlänge, Salem, Sollentuna och Gnesta.

– Både i Sundbyberg och i Borlänge har mer än tre gånger fler dött under 2020 än genomsnittet för åren 2015–2019, säger Tomas Johansson vid SCB.

På måndagen redovisade också Socialstyrelsen sin första fördjupade analys av dödsorsakerna bakom SCB:s siffror över det totala antalet dödsfall.

Det visar sig nu att Socialstyrelsen kommit fram till att antalet avlidna i covid-19 är 10 procent högre än vad Folkhälsomyndigheten redovisat.

Orsaken är att Folkhälsomyndigheten vid sina dagliga redovisningar endast tar med de dödsfall där viruset verifierats genom laboratorietest och där patienten avlidit inom 30 dagar. Socialstyrelsen räknar även med de som avled utan att något test gjorts, men där läkare angett diagnosen covid-19.

Socialstyrelsen hade till i torsdags, den 23 april, fått in uppgifter om 1 684 avlidna i covid-19 (även här finns en eftersläpning på två-tre veckor vilket förklarar att totalsiffran är lägre än de 2 274 som Folkhälsomyndigheten angav på måndagen).

Att Stockholms län är centrum för smittan visas tydligt: 940 personer, 56 procent av de avlidna i covid-19 var skrivna i länet. Därefter följer Södermanland och Västra Götland med vardera 126 avlidna, vilket var för sig motsvarar 7,5 procent av de döda i covid-19.

Dalarna har 103 avlidna, 6 procent av totalantalet avlidna följt av Östergötland med 67 personer, eller 4 procent. På sjätte plats av drabbade län ligger Uppsala med 57 avlidna följ av Västmanland med 42 döda i covid-19.

Mikael Holmström
mikael.holmstrom@dn.se "

" Färre varsel men ökad arbetslöshet

DN TISDAG 28 APRIL 2020

Arbetslösheten är nu 8,1 procent, en ökning med 0,1 procentenheter sedan förra veckan. Det visar Arbetsförmedlingens veckosiffror, som presenterades vid lunchtid på måndagen.

Antalet nya varsel fortsätter dock att sjunka, precis som förra veckan. ”Den senaste veckan, 20–26 april, har 13 689 personer skrivit in sig som arbetslösa. Flest nyinskrivna har haft arbete inom hotell- och restaurangverksamhet, försäljning och transport. Samtidigt har 6 940 inskrivna arbetslösa fått arbete under vecka 17, jämfört med 6 589 samma vecka förra året”, skriver myndigheten i ett pressmeddelande.

– De viktiga ingångsjobben finns i de branscher som varslat flest personer. Detta drabbar framför allt de med kortare arbetslivserfarenhet som ungdomar och utrikes födda säger Annika Sundén, analyschef på Arbetsförmedlingen.

Antalet inskrivna arbetslösa är 414 495 personer vilket motsvarar en arbetslöshet på 8,1 procent. Veckan dessförinnan var siffran runt 410 000 personer, 8 procent. Samma vecka förra året var antalet inskrivna arbetslösa 338 205, vilket motsvarar 6,8 procent.

Vid den förra sammanställningen var det nästan 100 000 fler arbetslösa jämfört med den 1 mars, och med den takten skulle det leda till en ökning av arbetslösheten med 200 000 framåt sommaren.

Arbetslösheten var då nästan 8,0 procent av arbetskraften, det vill säga runt 410 000, var inskrivna som arbetslösa på arbetsförmedlingarna.

Varslen tappade dock fart, vilket är ett tecken på att ökningen av arbetslösheten på grund av coronakrisen kanske börjat bromsa in. Även SCB:s siffror för mars månad var dystra. De pekade på att 60 000 färre varit sysselsatta jämfört med februari.

Den mätningen, som sträckte sig mellan den 24 februari och den 29 mars, fångade bara en del av de effekter som stängningen av delar av samhället har fått på svenskarnas sysselsättningsgrad.

Juan Flores
juan.flores@dn.se "

" Svårmätt läge när Riksbanken ger räntebesked

DN TISDAG 28 APRIL 2020

Det är svårt att göra prognoser för hur ekonomin kommer utvecklas. Annika Winsth, chefekonom på Nordea, tror att räntan kommer lämnas oförändrad när Riksbanken lämnar besked i dag tisdag. – Men man ska komma ihåg att det inte är räntan som är det största stressmomentet för hushållen i det här läget utan arbetsmarknaden, säger hon.

Under tisdagen väntas Riksbanken lämna besked om styrräntan. Det är ett beslut som bygger på ett omfattande underlag med bedömningar av hur konjunkturen och inflationen förväntas utvecklas. Men coronakrisen försvårar prognoserna.

– Det är svårt att mäta inflationen nu eftersom de parametrar som man brukar använda inte längre går att använda. I stället för att titta på exempelvis priset på charterresor får man göra uppskattningar. Dessutom har vi ett oljepris som har fallerat. Lägger man ihop det så blir det svårt att göra någon bedömning, säger Annika Winsth.

För att inte återgå till den femåriga era av minusränta som fick sitt slut i december, tror hon att Riksbanken kommer låta räntan vara oförändrad.

– Stefan Ingves har varit ganska tydlig med att han inte tycker att en räntesänkning är den mest lämpliga åtgärden nu, eftersom man inte får så mycket effekt av det. Jag tycker att det är klokt att det inte är deras

prioritet. Nu handlar det om att hantera den här krisen genom att till exempel se till att företagen har likviditet. Och i framtiden kanske köpa bostadsobligationer för att stötta så att inte räntorna går upp för hushållen, säger Winsth.

Hon tror däremot inte att direktionens ledamöter är eniga om beslutet.
– Det finns några som är lite mer bekymrade för inflationen och för dem är det säkert jobbigt att se att man kommer komma in långt under målet.

Med tanke på nollräntan, vilka möjligheter har Riksbanken att stimulera ekonomin i ett sådant här läge?
– De har många andra möjligheter som de använder sig av, som till exempel att köpa bostadsobligationer. Men man ska komma ihåg att den här bostadsobligationsstocken är väldigt stor. Om det blir halvpanik på marknaden och man inte vill ha någon risk kan det vara svårt för riksbanken att styra bostadsobligationsräntorna genom deras köp. Då kan de behöva sänka räntan, men där är vi inte än, säger Annika Winsth.

Hon är kritisk till att Riksbanken inte höjde räntan när ekonomin var på topp. Då hade de haft fler verktyg att ta till nu.

– Det är lätt att vara efterklok, men nu är vi där vi är. Det de gör nu tycker jag är klokt, särskilt om de avvaktar.

Lovisa Ternby"

" Var femte anställd på sjukhus har haft smittan

DN TISDAG 28 APRIL 2020

De första resultaten från Danderyds stora test av antikroppar mot covid-19 hos sjukhuspersonalen visar att var femte bär på sådana. – Det är jättesvårt att värdera om det är mycket eller lite, men snart vet vi mer, säger Charlotte Thålin, specialistläkare och ansvarig för studien.

Antikroppstesterna som görs av anställda på Danderyds sjukhus är ett helsvenskt test som tagits fram på KTH. När testet ger utslag för antikroppar visar det att viruset funnits hos individen för cirka två veckor sedan, eftersom det tar tid att utveckla antikroppar.

Totalt ska 2 000 medarbetare testas, men redan nu – när bara 527 anställda hunnits med att testas – publiceras resultat. 20 procent var positiva.

– Det betyder att de var smittade med viruset för ungefär tre veckor sedan. Om man utgår från Folkhälsomyndighetens prognos att 25 procent av stockholmarna kommer att ha haft smittan i maj, så skulle detta vara ett lite högre värde. Men vi vet ingenting. Det finns inga säkra data, säger specialistläkaren Charlotte Thålin, en av de som driver studien på Danderyd.

Nu ska forskarna ta reda på om de som bär på antikroppar känt några symtom på sjukdom, och dessutom sortera in dem efter var på sjukhuset de arbetar: Är personal som arbetar i direkt kontakt med

covidpatienter mer utsatta än andra? Troligen finns inget svar förrän alla de 2 000 planerade testerna är gjorda.

– Jag undrar också mycket över om vi på sjukhuset kan jämföras med resten av samhället. Å ena sidan är vi mer utsatta för smitta, men å andra sidan är vi kanske bättre på att skydda oss mot den, säger Charlotte Thålin.

Kristina Hedberg
kristina.hedberg@dn.se"

" Daniel tog steroider i fem år: ”Har blivit väldigt vanligt”

DN TISDAG 28 APRIL 2020

"Han fick sömnproblem, tappade sexlusten, hade ont i huvudet, blev lätt irriterad och ljög för sin husläkare för att få medicin mot det höga blodtrycket. Risken för framtida men fick Daniel Hellgren att sluta med anabola steroider. Nu vill han berätta sin historia för att få andra att låta bli att dopa sig.

När Daniel Hellgren läser DN:s artikelserie om dopningsfabriken som sprängdes i Göteborg stannar han till vid en av bilderna ur förundersökningen. Han reagerar på etiketten på en flaska med dopningspreparat. Han känner igen märket.

– De där har jag handlat av. Det är en av de stora leverantörerna, säger han.

Daniel är 27 år och arbetar som mentalskötare i Stockholm. En vanlig kille som inte tävlar i någon idrott, men som alltid gillat bodybuilding. Under nästan fem gick han på anabola steroider för att få musklerna att växa. Det är snart två år sedan han bestämde sig för att sluta.

– Jag mådde väldigt dåligt och det känns skönt att inte vara så fanatisk längre, säger han och berättar om ett inrutat liv som gick ut på att äta den rätta kosten och ta preparaten som de talades om på gymmet och på nätforumet.

Daniel började med styrketräning redan när han var 13 och hade bilder på Arnold Schwarzenegger. Han köpte kosttillskotten som förebilderna gjorde reklam för, men även om han visste att det fanns genvägar dröjde det till han var 21 innan han köpte anabola steroider första gången.

På Flashback fick han tips om vilken plattform på nätet som var den bästa att handla på.

Tre dagar senare kom en förpackning med den anabola steroiden Dianabol och en med antiöstrogenet Novaldex med posten. Han betalade 1 000 kronor.

Hur mycket dopningen kostat honom i pengar vågar han knappt tänka på.

– Det dyraste jag köpte var ett tillväxthormon. Det kostade 8 000 kronor och räckte en och en halv månad, säger Daniel.

Redan efter andra kuren märkte han hur styrkan ökade. Plötsligt klarade han tio kilo mer i varje lyft. Skygglapparna åkte på och som mest vägde han 15 kilo mer än i dag.

Han visste väl vad han gett sig in på. Han läste på om biverkningar och visste hur jobbigt det kunde bli mellan kurerna, men säger att även om han fick sömnproblem, huvudvärk och förlorade sexlusten var det viktigare att stå sig i konkurrensen på gymmet.

– Man jämför sig hela tiden med de andra och tappade jag något halvkilo någon gång tog jag på mig långärmad tröja för att dölja det. Mentalt blir man extremt beroende. Har man väl börjat med preparaten vill man bara ha mer och mer, säger han.

När blodtrycksmätaren visade 180/90 frågade husläkaren om han använde anabola steroider. Daniel ljög henne rakt upp i ansiktet och fick läkaren att skriva ut blodtryckssänkande medicin.

– Jag ljög för mina nära och kära också och alla lögnerna känns som det värsta, säger han.

Daniel tycker att det finns många myter kring anabola steroider och säger att precis som människor reagerar olika på alkohol blir alla inte aggressiva monster för att de tar steroider. Att hälsokonsekvenserna av ett långvarigt missbruk blir allvarliga går däremot att slå fast. Det var därför han till slut insåg att han måste lägga av.

Han skräms av missbruket av anabola steroider, som han säger sig med egna ögon kunnat se hur det ökar i samhället.

– Det har spårat ur och blivit hur vanligt som helst. Om folk käkade kosttillskott tidigare tar de anabola i dag i stället. Många är ute efter en ”quick fix” och saknar konsekvenstänkande. Man tar steroider och tänker inte på vad det gör med kroppen på längre sikt, säger han.

Samtidigt skräms han av berättelserna om dopningsfabriken i Göteborg, där tabletter och flytande steroider tillverkades i en inte särskilt ren miljö.

Han berättar om de allvarliga infektionerna han drog på sig efter att ha injicerat dopningsmedel. En gång svullnade benet så kraftigt att han blev tvungen att sjukskriva sig en vecka.

I dag mår Daniel bra och känner sig inte särskilt orolig över hälsoproblem på längre sikt. Efter att när han var som mest fanatisk ha tränat två timmar, sju dagar i veckan kör han numer fyra pass. Genom Arne Ljungqvist antidopningsstiftelse Pure for sure ska han börja föreläsa om farorna kring att dopa sig.

Att dopade vill berätta är mindre vanligt. Daniel tycker att det känns både skönt och viktigt att få prata om det och hoppas att en berättelse från någon som själv varit med kan fungera avskräckande.

– Kan jag bara få en person att hoppa av är jag glad och ännu mer vill jag få ungdomar att aldrig börja, säger Daniel.

Vilket är budskapet du vill skicka?

– Det är inte värt det – och att det går att träna och få stora muskler utan att dopa sig.

Och vad tänker du om de här personerna i Göteborg, som tillverkat anabola steroider som du tagit?

– Ja, de tjänar i varje fall väldigt mycket pengar.

Jens Littorin
jens.littorin@dn.se "

"Läs hela serien
Det här är del 5 i artikelserien Dopningsfabriken som sprängdes.
Läs de andra delarna på dn.se/sport "

" Johan Croneman: Yngre skulle chockas om de förstod hur deras mor- och farföräldrar slet

DN TISDAG 28 APRIL 2020

Varenda svensk skola borde visa Nils Petter Löfstedts nya dokumentär ”Himlens mörkrum – bilder från arkivet” för sina elever. Det är en nödvändig historielektion.

Filmaren Nils Petter Löfstedt fick 2017 en Guldbagge för sin mycket fina dokumentär om Malmöfotografen Jean Hermanson (1938–2012) – han kallade den för ”Himlens mörkrum”, en både vacker och dubbeltydig titel som berättade något viktigt om fotografen, hans bilder, och mellanrummet däremellan.

I dokumentären berättar Jean Hermanson om både sina fotografier och sina dokumentärfilmer, men också om det han betraktar som sitt största misstag från åren i slutet av 60-talet och början av 70-talet: Han fotograferade säkert tusentals arbetande människor runt om i Sverige, som framför allt utmynnade i tre klassiska samlingar:

”Byggnadsarbetare” (1969), ”Dom svarta. En bok om gjuteriarbetare i Sverige” (1970), och ”Nere på verkstadsgolvet. En bok om metallarbetare” (1971). Men: Det var anonyma bilder, Jean Hermanson tog aldrig namnet på dem han fotograferade.

I Nils Petter Löfstedts nya dokumentär ”Himlens mörkrum – bilder från arkivet” (som man på SVT Play både kan se som en

sammanhållen film eller i 10 korta femminutare) reser han tillbaka till de orter och arbetsplatser där Jean Hermanson fotograferade för över 50 år sedan – han ska fullborda Jean Hermansons mästerverk med att spåra upp personerna på bilderna och ge namn åt de anonyma.

Det finns många politiker och debattörer som slänger sig med uttryck om ”dom som byggde landet” och dessutom säger sig företräda dessa människor. Jean Hermanson dokumenterade inte bara det hårt arbetande folket, deras slit, deras historia, han dokumenterade också ett industriliv som vi i dag har svårt att tro ens existerade.

Halvvägs in i Nils Petter Löfstedts Sverigeresa vill man dra i väg ett massutskick till hela sin vänskapskrets och påbjuda det som ett obligatorium att se filmen – jag tror inte bara att många lite yngre människor kommer att bli förvånade över hur deras morföräldrar släpade och slet, skulle snarare säga chockade.

Jean Hermansons bilder var (och blev) politisk dynamit när de publicerades, när vi får se många av personerna på bilderna sitta och bläddra i högarna av fotografier, när vi får höra dem peka ut människorna och ge dem namn – när vi får höra deras berättelser om 30, 40 och 50 år på de tuffaste jobben man kan tänka sig, ja då infinner sig en slags nödvändig ödmjukhet inför historien.

Jag hoppas varenda svensk grundskole- och gymnasieutbildning bestämmer sig för att skolvisa Nils Petter Löfstedts nya film. Det är en helt nödvändig historielektion.

Hur Jean Hermanson kommit så fruktansvärt nära sina objekt, han letar sig närmast in i porerna på folk, är lite av en gåta, men säkert också en yrkeshemlighet. Han kände sig hemma i de här miljöerna, och han skulle inte ha kunnat ta en enda av de här bilderna utan att ha arbetarnas medgivande – och fulla förtroende.

Kanske är en av hemligheterna att han faktiskt aldrig begärde de fotograferade arbetarnas namn, det fanns liksom inget publicistiskt löfte eller hot bakom fotograferandet och poserandet, anonymiteten kändes kanske också för de fotograferade som ett slags integritetsskydd..?

I dag är bilderna kanske inte lika brännande politik som de var under vänsteruppsvinget i början av 70-talet, de har också skaffat sig andra mäktiga konstnärliga värden, och vi kan numera definitivt se en slags obeskrivlig skönhet i en del av dokumentationen.

Nils Petter Löfstedts film fullföljer Jean Hermansons livsverk på ett sätt som inte kan betraktas som annat som storartat.

Johan Croneman
johancroneman@gmail.com "

29 april 2020

”Sverige behöver exitstrategi för återstart av ekonomi”

DN ONSDAG 29 APRIL 2020

"DN. DEBATT 20200429
Regeringen bör ge Folkhälsomyndigheten uppdraget att fastställa kriterier för vilken utveckling i viruset som gör det möjligt att börja återöppna ekonomin. Sverige behöver också genomföra provtagning i mycket större skala än i dag. Dessutom behövs resurser för att bygga ut sjukvård och omsorg efter coronakrisen, skriver Ulf Kristersson (M) och Elisabeth Svantesson (M).

Stora delar av den svenska ekonomin har stannat till följd av coronapandemin. Hundratusentals jobb kan gå förlorade och tusentals livskraftiga företag hotas av konkurs. De beslut som regering och riksdag fattar den här våren kommer bli avgörande för hela 20-talet. I den insikten lägger vi fram Moderaternas ekonomiska strategi för att ta Sverige genom krisen.

Coronakrisen är en tragedi med många bottnar. Över två tusen personer har redan mist livet och långt fler sörjer nu en vän eller en anhörig. Samtidigt har hundratusen svenskar förlorat jobbet när företagare ser sina livsverk gå under. April var den värsta konkursmånaden hittills – under hela 2000-talet. Människor som såg ljust på framtiden i januari, ser nu ingen räddning alls.

Coronakrisen är en helt annan sorts kris än tidigare kriser. Det handlar inte om företag som har misskött sig, om för höga skulder eller djupa obalanser i ekonomin. Det är stor skillnad mot 90-talskrisen och finanskrisen. Därför måste den politiska strategin se annorlunda ut. Svensk ekonomi har den här gången drabbats av en global nedstängning för att förhindra smittspridning. Fabriker har stängt och människor stannar hemma. Det leder till en kombinerad utbuds- och efterfrågechock som vi inte har upplevt sedan andra världskriget. Mot detta står enskilda företagare och anställda maktlösa.

Den enskilt viktigaste lärdomen från tidigare kriser är att när krisen slår till måste staten vara förberedd och ha starka offentliga finanser. Det är i bistra tider resurserna ska mobiliseras som har byggts upp i goda tider. Ska det finnas jobb och företag att komma tillbaka till efter krisen, måste de få en chans att övervintra. När det som ingen kunde förutse händer ska staten agera som ett stort försäkringsbolag.

I Moderaternas vårbudget som vi presenterar i dag lägger vi allt fokus på att bekämpa pandemin och att rädda jobb och företag. Vi tror att Sverige har mycket goda möjligheter att klara krisen – om den politiska viljan verkligen finns. Vi har välskötta företag, starka offentliga finanser och bland EU:s lägsta statsskuld.

Den ekonomiska strategi som regeringen och stödpartierna har valt är uppenbart otillräcklig. De gör för lite, för motvilligt och för krångligt. IMF bedömer att Sverige med dagens politik kommer att få väsentligt högre arbetslöshet än länder som Tyskland, Finland, Nederländerna och Danmark.

Det är särskilt allvarligt då Sverige redan före krisen hade stora problem på arbetsmarknaden. Sedan 2014 har 27 av 28 EU-länder sänkt arbetslösheten. Alla utom Sverige. Och redan före krisen hade Sverige lägst tillväxt per capita i hela EU. Vi har inte råd att bara

hoppas att det kommer gå bra, när länder i vår närhet tar sina jobb och sina företag på så mycket större allvar.

Moderaternas ekonomiska politik för att ta Sverige ur krisen sker i två steg:

1 Byt ekonomisk strategi för att rädda jobben. Över 200 000 personer riskerar att bli långtidsarbetslösa. Sverige måste byta strategi och göra mer för att rädda jobben. Det handlar om slopade arbetsgivaravgifter, korttidspermittering på heltid och ett kraftfullt stöd som täcker fasta kostnader i företag som har förlorat stora delar av sina intäkter. Detta summerar till 100 miljarder kronor per månad under krisens akuta fas.

Det är rent oförsiktigt av den svenska regeringen att inte agera kraftfullare. Tyskland, Norge och Danmark gör större ansträngningar för att rädda sina jobb och företag. Finansminister Magdalena Andersson säger att Sverige måste ”ha råd med barnbidrag även i december”. Det har vi.

Men Socialdemokraternas politiska motvilja att stötta jobben nu kommer tvinga oss att lägga mer pengarna på a-kassa och socialbidrag sen. Det vore en extremt dålig utveckling för Sverige. Redan nu tror regeringen på en arbetslöshet över 10 procent. Det är bara riktiga jobb i riktiga företag som finansierar framtidens barnbidrag.

2 Förbered en exitstrategi. Det går inte att nu sätta ett datum då den akuta fasen är över. Men Sverige måste börja staka ut kursen som återstartar ekonomin när smittspridningen till slut tillåter det. Alla som nu undrar hur länge krisen ska pågå behöver få veta vad som görs för att förbereda en återgång till det normala livet vi saknar.

För det första måste vi veta när smittspridningen är tillräckligt kontrollerad. Regeringen borde ge Folkhälsomyndigheten uppdraget att – tillsammans med även ekonomiska experter – fastställa kriterier för vilken utveckling i viruset som gör det möjligt att börja återöppna ekonomin. Det kan till exempel handla om under hur lång tid antalet nya fall måste minska. Smittskyddstrategin borde knytas närmare en bra ekonomisk strategi.

För det andra måste Sverige genomföra provtagning i mycket större skala än i dag. Det är nödvändigt för att få en bra bild över smittspridningens utveckling. Andra länder testar i betydligt större skala och bygger upp den komplexa kedja av insatser som krävs för att under lång tid testa väldigt många. I Sverige går det alldeles för långsamt.

När ekonomin börjar öppna igen måste vi snabbt kunna mäta om smittspridningen tar fart eller inte. Provtagning är alltså en vital del av en strategi för att återfå vardagen. I längden är det naturligtvis inte alla friska som ska hållas i karantän, utan de som är smittade.

För det tredje behövs det resurser för att bygga ut sjukvården och omsorgen efter coronakrisen. Kommuner och regioner kommer tvingas säga upp personal – eller höja kommunalskatten i en lågkonjunktur – för att täcka kostnader om inte staten skjuter till nödvändiga resurser.

Det finns stor risk att regeringens resurser inte kommer att täcka alla de extraordinära kostnaderna som sjukvården och omsorgen står inför. Moderaterna föreslår därför att fem miljarder kronor ytterligare tillförs sjukvården och omsorgen för att vara säkra på att de verkliga kostnaderna för exempelvis vårdkapacitet och skyddsutrustning fullt ut

täcks. Kampen mot smittspridningen får inte leda till nedskärningar inom andra delar av välfärden.

Få saker är så skadliga för ett samhälle som långvarig ovisshet om framtiden. En genomtänkt och realistisk exitstrategi kan ge hela Sverige värdefull information om hur och när en återstart av ekonomin är möjlig. Vi behöver alla kunna se det ljus som ännu lyser långt bort i tunneln.

Det är många års skatteinbetalningar från löner och vinster som har byggt upp Sveriges goda statsfinanser. Det är hårt arbete som ligger bakom varje krona i statsbudgeten. Tack vare de bidragen, från människor och företag till staten under goda tider, har staten nu råd att ge tillbaka när det är mycket tufft. Men klockan tickar och Sverige har inte råd att vänta.

Ulf Kristersson (M), partiledare
Elisabeth Svantesson (M), ekonomisk-politisk talesperson "

" Coronasmittad skickades från sjukhus till äldreboende

DN ONSDAG 29 APRIL 2020

Äldre som vårdats på sjukhus för covid-19 skickas till äldreboenden – utan att testas. – Vi misstänker i flera fall att smittan förts in på det här sättet, säger Stefan Amér, enhetschef och läkare på Familjeläkarna, som ansvarar för läkarinsatser på 45 procent av länets äldreboenden.

Covid-19 har tagit sig in på tre fjärdedelar av Stockholms äldreboenden, har DN avslöjat. Ett av boendena som klarat sig ligger i centrala Stockholm, med ett 60-tal boendeplatser. Där beskriver personalen hur man arbetat metodiskt och hårt för att hålla smittan utanför.

Man införde besöksförbud tidigt, är noga med hygienen och har varit hård med att hålla personal med minsta symtom hemma.

Men i slutet av förra veckan togs en ny boende emot – en man i 80-årsåldern som konstaterats smittad av det nya coronaviruset och som vårdats på geriatrisk klinik. Han ansågs ha varit symtomfri i 48 timmar, och skulle därför skickas direkt till boendet.

Boendets personal ifrågasatte processen.

– Vi vädjade om att sjukhuset skulle genomföra en ny provtagning innan patienten skickades till oss, men fick inget gehör. Det var rutin,

sade man, och skickade honom hit i alla fall, säger en sjukgymnast till DN och fortsätter:

– Patienten levererades till oss i en liggande transport med personal i full skyddsutrustning. Patienten själv hade munskydd. Jag och mina kollegor stod i fönstret och såg hur bilen sedan sanerades i 15 minuter. Vi ringde sjukhuset som svarade att det var standardförfarande.

På personalens initiativ isolerades och testades mannen. Dagen efter kom provsvaret – som visade positivt för covid-19.

– Myndigheterna upprepar att vi ska skydda våra äldre. Nu har man alltså utsatt ett helt boende för en väldigt onödig risk, upplever vi. Det här riskerar att bli en gigantisk kedjereaktion – vi hör ju skräckhistorier från andra boenden. Jag har kollegor som själva är i riskgrupp, som gråter och vill säga upp sig på grund av situationen.

Man önskar att de skulle lyssna på oss som står på golvet mitt i stormen och ser verkligheten, den stämmer inte överens med det fina vi får höra på tv.

Personalen uppger att man först under helgen fått tillgång till ordentlig skyddsutrusning.

En sjuksköterska på boendet säger till DN:

– Det är så sorgligt eftersom vi hittills lyckats hålla viruset borta. Våra chefer har inte haft mandat att säga nej, det är kommunen som hänvisat patienten till oss. Rutinen borde självklart vara att testa alla som vårdats för covid innan de får komma till ett äldreboende.

Enligt Folkhälsomyndigheten skyddas omgivningen från smitta om man stannar hemma i 48 timmar efter att man haft symtom som halsont, hosta eller snuva. Det är något regionen och kommunen i Stockholm har tagit fasta på i sin hantering av patienter som skrivs ut. När patienter som vårdats för covid-19 ska placeras på ett äldreboende utgår man från information som kommit från sjukhuset eller regionen, enligt Veronica Carstorp Wolgast, biträdande enhetschef vid stadsledningskontoret i Stockholms stad.

– De ska meddela om patienten är smittad eller inte, och om personen är smittfri. Vad som gäller är tydligt enligt alla riktlinjer: efter att man varit utan symtom i 48 timmar ses man som smittfri.

Om det angetts i kösystemet att en patient som skrivits ut fortfarande smittar, finns särskilda platser inom staden där de kan tas om hand, enligt Carstorp Wolgast.

Lars Göran Lundberg är medicinskt ansvarig läkare vid Dalen-geriatriken, som drivs av bolaget Praktikertjänst, där mannen vårdats.

– Vi har inte fått några direktiv om att alla patienter som skrivs ut ska testas. Vi går på de råd vi fått från Folkhälsomyndigheten och infektionsläkarna – att det ska ha gått tillräcklig tid sedan man insjuknat och efter 48 timmars symtomfrihet är man smittfri.

Om man efter denna tid testas positivt för covid-19, ska man räknas som riskfri när det gäller smitta ändå?

– Jag är inte infektionsläkare. Det man vet från andra infektioner är att man kan utsöndra virus i små mängder utan att vara smittsam. PCR-testet, som alltså mäter virusförekomst, kan ibland vara positivt och

upptäcka döda rester av viruspartiklar i luftvägarna även i läkningsfas, när infektionen är över. Och det betyder alltså inte att man är smittsam, trots att man får ett positivt svar. Men riktigt hur det är med det här enskilda fallet, det ska man fråga experter på området om.

Enligt Lars Göran Lundberg är det inte av kostnadsskäl man avstått från tester.

– Vi ser inga begränsningar – om vi ser behov av att ta prov så gör vi det. Ett positivt svar betyder inte att patienten fortfarande smittar. Vi är inte motståndare till att testa – vi försöker bara följa de riktlinjer som finns. Men det är klart, man lär sig nya saker, det är en ny sjukdom och riktlinjer kan ändras med ny kunskap, säger han.

Christoffer Bernsköld, enhetschef vid Region Stockholm, ansvarar för avtalen om geriatrik. Han uppger att det är läkaren inom geriatriken som står för bedömningen – om det inte längre finns behov av slutenvård ska patienten skrivas ut.

Därefter är det kommunen som avgör på vilket boende som patienten hamnar.

Räcker det att konstatera att en patient varit symtomfri i 48 timmar för att man ska ses som frisk och inte längre smittsam?

– Ja, det är de riktlinjer som finns från regionens smittskydd och från Folkhälsomyndigheten. Jag känner mig trygg med det. Sedan ska ju boendet ändå följa sina basala vårdhygieniska riktlinjer, säger Christoffer Bernsköld.

Stefan Amér, enhetschef och läkare på Familjeläkarna, som ansvarar för läkarinsatser på 45 procent av äldreboendena i Stockholms län, bekräftar bilden av att smitta förts in från sjukhus.

– Fortfarande skickas patienter direkt från sjukhus eller från hemmet in till äldreboenden utan provtagning för covid-19. Det är så.

– Vi har sett flera fall där patienter strax efter inflyttning utvecklat sjukdom. Och vi har också flera fall där det finns indikationer på att de har smittat andra på äldreboendet.

– Vi misstänker också att det i flera fall har varit den första smittan på vissa äldreboenden och avdelningar. Att smittan förts in på det här sättet.

När patienter flyttas mellan avdelningar på sjukhus provtas de rutinmässigt för covid-19. Men äldreboendenas personal ska betrakta alla som skrivs ut från sjukhus som ”smittade tills annat påvisas och vidta åtgärder utifrån det”, eftersom det inte är säkert att slutenvården hinner informera om eventuell smitta, enligt Stockholms stads hemsida.

– Det är jättebra att man tänker på skyddsutrustning, och är extra försiktig. Men det är samtidigt inte bra om friska då riskerar att hamna på avdelningar för covid-19, säger Stefan Amér.

– Vi tror att man relativt enkelt skulle kunna ta ett näsprov dagen innan en patient ska flytta till äldreboenden och att detta skulle kunna underlätta för hela vårdkedjan och minska risken för smittspridning.

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se

Marijana Dragic
marijana.dragic@dn.se "

"Fakta. Var tionde äldre på boende drabbad
75 procent av äldreboendena i Stockholms stad har haft ett eller flera bekräftade fall av covid-19, enligt siffror från Region Stockholm. Statistik från den 22 april visar att det nu är 76 av 101 äldreboenden som har drabbats.

58 av äldreboendena rapporterade under förra veckan till Stockholms stad att de har pågående smitta.

Sammanlagt handlar det om 580 äldre som vid något tillfälle konstaterats ha det nya coronaviruset. Det motsvarar ungefär 10 procent av de äldre på stadens boenden. "

" Tester stoppades för att underlätta flödet i vårdkedjan

DN ONSDAG 29 APRIL 2020

Den 15 april fattades beslut om att alla äldre som flyttas från sjukhus till äldreboende i Stockholm skulle coronatestas.
Men när flaskhalsar uppstod hävdes beslutet, kan DN nu berätta.
Enligt statsepidemiolog Anders Tegnell går det inte generellt att säga att en patient är smittfri efter 48 timmar.

Den 15 april sammanträder Region Stockholms särskilda lokala sjukvårdsledning, LSSL. En av frågorna som diskuteras är, enligt chefsläkare Elizabet Haking som arbetar med patientsäkerhetsfrågor, hur man ska förhindra att patienter tar med sig covid-19 när de flyttas från sjukhus till äldreboenden,

Sjukvårdsdirektör Mikael Ohrling beslutar på mötet att alla patienter som vårdats inom slutenvården ska provtas inför utskrivning, oavsett om de vårdats av andra orsaker än corona. Likaså alla äldre som flyttas mellan äldreboenden.

– Detta för att vi till varje pris ville förhindra smittspridning, säger chefsläkare Elizabet Haking.

Men bara en vecka senare upphävs beslutet eftersom det uppstått flaskhalsar, som innebar att covid-positiva patienter och patienter som väntade på provsvar inte kunde skrivas ut från slutenvården, enligt Elizabet Haking.

– Och det beror på att de positiva covid-testerna är svårtolkade. En person som testar positivt och har symtom ska betraktas som smittbärare.

– Men om du sedan har en person som inte har symtom, som till exempel har vårdats på geriatriken på grund av en stroke, och du får ett positivt provsvar – då vet man inte vad man ska göra med det, därför att det kan tolkas på flera olika sätt, säger Elizabet Haking.

– Ett sätt att tolka det är att den här personen har varit sjuk, för vi vet att ett positivt provsvar kvarstår flera veckor efteråt. Har man inte haft några symtom på 48 timmar, feber eller symtom från luftvägarna, då är man inte smittsam.

Ni menar att även om testerna är positiva så smittar personerna inte?
– Vad smittskyddet säger är att man inte är smittsam om man har varit utan symtom i 48 timmar. Ett positivt test efter de här 48 timmarna är svårtolkat. Då är man inte smittsam enligt smittskyddets riktlinjer.

Personal på äldreboenden blev enligt Elizabet Haking förvånade över förändringen:

– Vi fick jobba med att förklara för dem att vi tyvärr hade tänkt fel.
Region Stockholms smittskyddsläkare Per Follin:

– Om man konstaterats ha covid och är stabilt symtomfri har vi gjort bedömningen att det bör ha gått två dygn innan man blir friskriven.

Enligt statsepidemiolog Anders Tegnell går det inte generellt att säga att en patient är smittfri efter 48 timmar.

– Det här är en biologisk process som är väldigt olika från person till person, säger han och fortsätter:

– Det är helt uppenbart att om du har varit väldigt allvarligt sjuk och legat på sjukhus så kommer det att ta längre tid innan du blir av med viruset helt om hållet. Pratar vi

48 timmar efter diverse olika symtom ute i samhället, då känner vi oss trygga med att det är väldigt liten risk att smitta någon och det är där vi har den rekommendationen.

Är det rätt att köra en symtomfri person direkt från ett sjukhus till ett äldreboende utan att ta ett test?

– Vi håller just nu på att diskutera med infektionsläkare och hygienläkare vad man ska sätta upp när det gäller just patienter som har vårdats, för det är ju en mycket mer komplicerad situation. Där finns det nu betydligt mer kunskap och då kan vi förhoppningsvis i nästa vecka landa i bra råd på det området, säger Anders Tegnell.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se
Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se
Marijana Dragic
marijana.dragic@dn.se"

" Ewa Stenberg: Tre skäl till att partiet rest sig

DN ONSDAG 29 APRIL 2020

Socialdemokraterna var själv ett krisparti i februari. Sedan drabbade en långt större kris världen. Inom loppet av två månader har S ökat sju procentenheter i DN/Ipsos. Här är tre skäl till Socialdemokraternas – bräckliga – framgång: analys

1 Kriseffekten
”Det spelar ingen roll om katten är svart eller vit, så länge den fångar möss.”, sade den pragmatiske kinesiske ledaren Deng Xiaoping om sin reformpolitik.

Världens väljare verkar tänka ungefär likadant om sina ledare. De kan vara höger eller vänster, driva en stenhård linje eller en mer liberal för att stoppa smittspridningen. De får stöd så länge de inte trampar fullständigt snett i krishanteringen.

Stefan Löfvens Socialdemokrater hade 22 procent i februari. Nu är partiet uppe på 29 procent, i nivå med valresultatet från 2018. Statsminister Löfven har varit synlig, jordnära och tydlig.

Väljarna sluter upp och paradoxalt nog har de börjat se mer positivt på samhällsutvecklingen. I februari ansåg endast nio procent att utvecklingen går åt rätt håll. I senaste DN/Ipsos hade andelen ökat till 25 procent.
Men när den akuta krisen är över kommer ansvarsutkrävandet. Om S behåller stödet beror på om deras coronastrategi räddade liv så långt det var möjligt och om regeringen kan visa en väg ut ur den ekonomiska krisen.

2 I stället för brott talar vi om vård
Sjukvård, företagspolitik och arbetsmarknad dominerar tidningar, radio och tv visar en mätning som Kantar Sifo gjort för Ekots räkning.

Förändringen är dramatisk. Före krisen var det frågor om lag och ordning samt invandring som fick det mesta medieutrymmet. Det passade Sverigedemokraternas agenda. SD kämpade med S om att vara största parti.

Den tätstriden har slutat att vara spännande. S leder med åtta procentenheter.

Mycket talar för att ekonomi, vård, omsorg och arbetsmarknad kommer att vara stora frågor också när den akuta hälsokrisen är över. Det är frågor där S har hög trovärdighet hos väljarna, men de passar också M (jobb och ekonomi) och KD (vård).

3 Oppositionen har blivit snäll
Oppositionspartierna har alla ställt sig bakom regeringens strategi för att bromsa smittspridningen, och de talar om en konstruktiv oppositionsroll.

Partiledarna möts varje tisdag och tonläget är nedskruvat. I riksdagsutskotten pågår grupparbeten för att snabbt och ofta enigt fatta beslut som kan lindra krisen.

Väljarnas höga krismedvetande och förtroende för regering och myndigheter begränsar möjligheterna att opponera. De fyra

oppositionspartierna får ge sig till tåls medan regeringen tar medieutrymmet.

Trots att regeringen Löfvens parlamentariska stöd är bräckligt vill inte oppositionen skaka den i grunden just nu, om nu inte Löfvens ministär trampar rejält snett i väljarnas ögon.

Stefan Löfven försöker styra förväntningarna genom att förbereda alla på en lång kris med många döda. Men förr eller senare kommer ansvarsutkrävandet och då vaknar oppositionen till.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se "

Så skulle väljarna rösta om det var val i dag

DN/Ipsos redovisar väljarstöd avrundat till heltal.

Partisympatier i Ipsos april-mätning. Förra månadens siffra inom parentes (procent).

Grafik: DN Källa: Ipsos

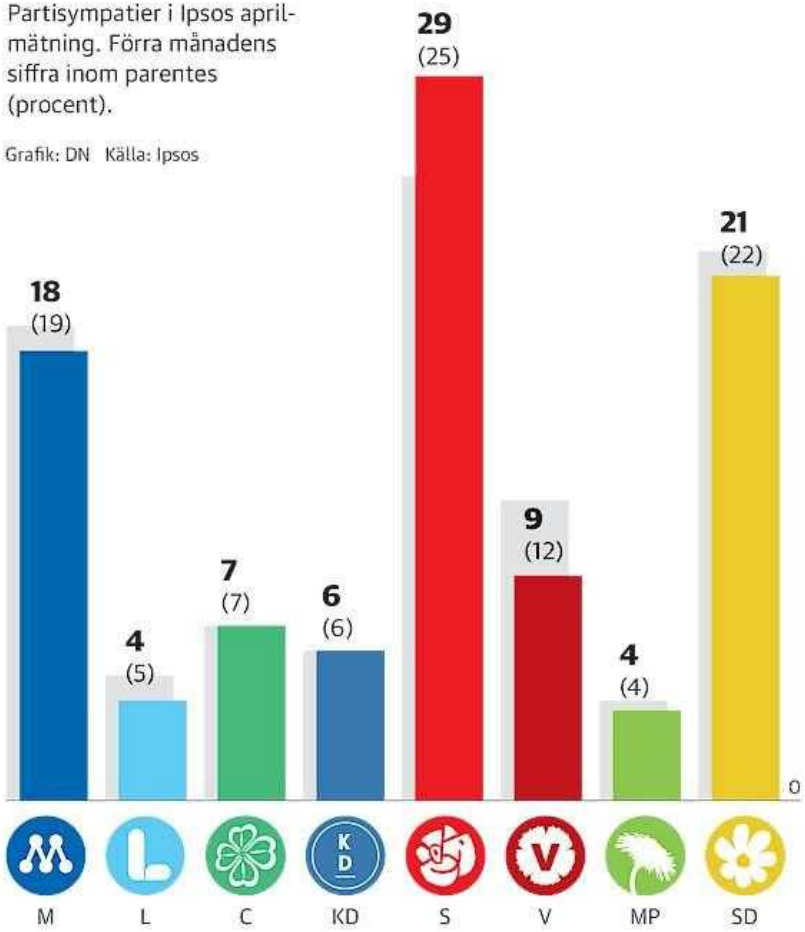

Opinionen har svängt

Väljarstöd för S och SD enligt DN/Ipsos (procent).

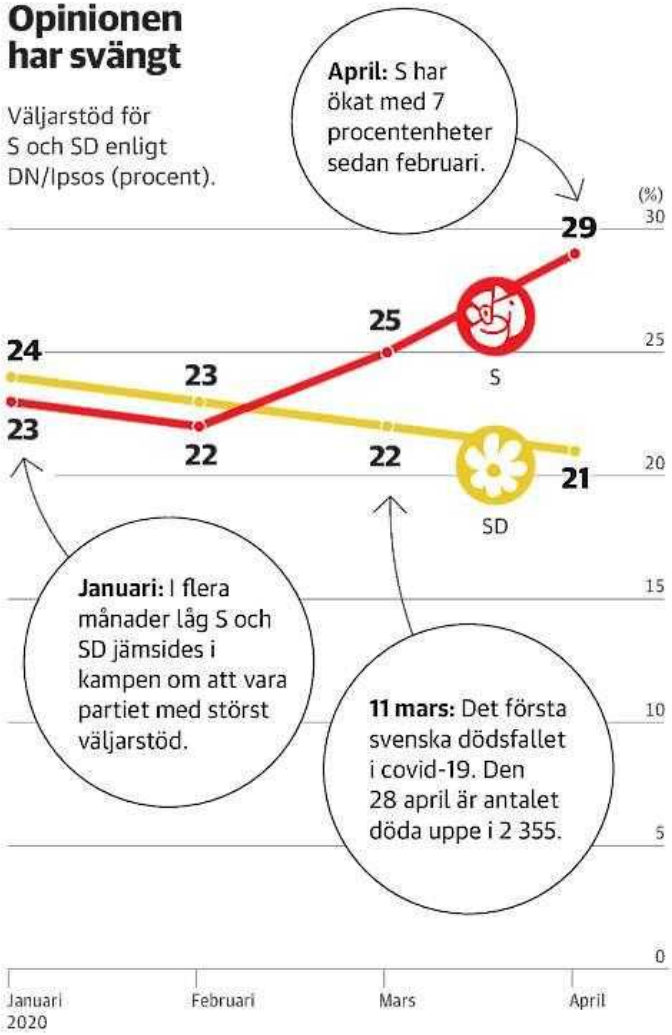

" Stort lyft för S under krisen – upp med 5 procentenheter

DN ONSDAG 29 APRIL 2020

Socialdemokraterna ökar med nästan 5 procentenheter i DN/Ipsos aprilmätning. Ett väljarstöd på 29 procent är den högsta nivån för partiet sedan januariavtalet trädde i kraft. Samtidigt fortsätter den negativa trenden för Sverigedemokraterna.

Att väljare i kristider tenderar att samlas kring sitt lands ledning är ett välkänt fenomen som nu även syns i Sverige. Tendensen fanns redan i DN/Ipsos marsmätning där S ökade med dryga 2 procentenheter.

Sedan dess har trenden förstärkts och sedan i februari handlar det sammantaget om en uppgång på cirka 7 procentenheter till 29 procent avrundat neråt i april.

Nicklas Källebring är opinionsanalytiker på Ipsos.

– Det är en dramatisk omsvängning i väljarkåren och en ovanligt stor uppgång för S som är tillbaka i nivå med valresultatet, säger han.
Det har skett under en period då S–MP-regeringen har presenterat fem ändringsbudgetar med anledning av coronapandemin tillsammans med Centern och Liberalerna. En rad andra åtgärder har vidtagits för att bromsa smittan.

Nicklas Källebring poängterar dock att mätningen är en ögonblicksbild och att opinionen kan svänga igen beroende på hur krisen utvecklas.
Alla partier utom Kristdemokraterna har tappat väljare till S.

Vänsterpartiet allra mest. Det handlar enligt Nicklas Källebring i stor utsträckning om väljare som tidigare har övergivit S men nu återvänt. Uppgången sker brett i många väljargrupper som yngre, LO- och TCO-medlemmar liksom lågutbildade.

Scenförändringen som ägt rum under årets första månader är slående. 2020 inleddes med att SD med 24 procent för första gången någonsin i DN/Ipsos mätningar hade ett större väljarstöd än S. Skillnaden var så liten att det i praktiken inte gick att avgöra vilket parti som var störst, men symboliken saknade inte betydelse.

Coronakrisen har sedan dess urholkat stödet för SD, även om nedgången inte är dramatisk. I april uppger 21 procent avrundat neråt att de skulle rösta på partiet.

I och med att coronakrisen tar allt utrymme i debatten så har SD:s profilfrågor invandring och brottslighet hamnat i skymundan. När SD under hösten och vintern nådde rekordnivåer var gängkriminaliteten en av de allra största politiska frågorna.

Största tappet i april står Vänsterpartiet för med dryga 2 procentenheter ner till 9 procent avrundat neråt.

Nedgången sker dock från höga höjder som partiet inte varit på sedan Gudrun Schymans dagar i början på 2000-talet. V har liksom SD tappat bland annat i LO-grupperna där S går framåt.

– Det är inte förvånande att V tappar med tanke på S uppgång. - Partierna har historiskt varit kommunicerande kärl, även om effekten är mindre nu än för 25 år sedan, säger Nicklas Källebring.

Moderaterna har haft en dubbel strategi under coronakrisen. Dels har man vinnlagt sig om att vara samarbetsvillig visavi regeringen. Dels har man gått på offensiven i de ekonomiska frågorna och krävt betydligt större stöd till krisande företag.

I DN/Ipsos senaste mätning bryts partiets försiktigt stigande trend sedan flera månader och man får ett väljarstöd på 18 procent avrundat uppåt.

– Men Moderaterna har etablerat sig på en nivå som ligger klart över där man befann sig för ett halvår sedan, säger Nicklas Källebring.
I övrigt syns inga tydliga förändringar, vare sig på kort eller lång sikt. Liberalerna och Miljöpartiet ligger alltjämnt och kippar efter luft precis vid riksdagens 4-procentspärr.

Centern ligger mer eller mindre still runt 7 procent och KD likaså på 6. Det samlade stödet för partierna bakom Januariavtalet (S, MP, C, L) stiger i april till 44 procent medan M, KD och SD sammantaget sjunker till 45.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se "

Ipsos har under perioden 14–26 april intervjuat 1 544 röstberättigade väljare. Från ett slumpmässigt urval har 350 svarat via talad telefoni, och 415 via sms-länk. Därutöver har 779 digitala intervjuer har gjorts med ett kvoturval från en slumpmässigt rekryterad webbpanel. Syftet med kvoturval är att säkerställa representativiteten hos de svarande.

Eftersom kvoturval tillämpas kan inte felmarginaler beräknas på traditionellt sätt. 1 345 har uppgivit partisympati.
Frågan som ställdes var: ”Om det var val till riksdagen i dag, vilket parti skulle du då rösta på?”

Opinionsmätningar är alltid förknippade med viss osäkerhet. För mer information om urval, bortfall och svarsfrekvens, se ipsos.se eller kontakta Ipsos opinionsanalytiker Nicklas Källebring. "

”Det stämmer inte att blodtrycksmedicin ökar risken för covid-19”

DN ONSDAG 29 APRIL 2020

Högt blodtryck är en riskfaktor för covid-19, men det finns ingenting som talar för att blodtrycksmediciner ökar risken, enligt statsepidemiolog Anders Tegnell. Hög ålder är den viktiga parametern.Många oroliga läsare har hört av sig till DN efter Socialstyrelsen kartläggning av de svenskar som avlidit i sviterna av virussjukdomen.

Socialstyrelsens sammanställning av över 1 700 personer som har avlidit i covid-19 visar att åtta av tio lider högt blodtryck, vilket har väckt många frågor hos DN:s läsare. Hade de avlidna behandlats för blodtrycket? Kan det vara läkemedel mot högt blodtryck gör människor utsatta för covid-19?

– Vi har ingen mer fakta om mediciner eller annan bakgrund, men däremot kan vi konstatera att med hög ålder kommer högt blodtryck. Förenklat så är åldern den viktiga parametern, sade Johanna Sandwall, krisberedskapschef på Socialstyrelsen, på myndigheternas presskonferens på tisdagen.

Nio av tio av dem som avlidit i covid-19 i Sverige är äldre än 70 år. Statsepidemiolog Anders Tegnell för ett liknande resonemang om att åldern utgör den stora risken.

– Det har gått en del rykten om att vissa blodtrycksmediciner möjligen ökar risken. Dessa har visat sig vara helt felaktiga, det är viktigt att

påpeka. Det finns ingenting som talar för att blodtrycksmediciner ökar risken, säger Anders Tegnell.

– Högt blodtryck i sig är en signal för diverse bakomliggande orsaker och som har kommit upp i många studier. Sedan är högt blodtryck vanligt hos äldre personer. Ingenting pekar på att ett välbehandlat blodtryck hos en yngre person innebär någon större riskökning.

Är det normalt att åtta av tio i en grupp med personer över 70 år har högt blodtryck även utan coronasmitta?

– Nej, i det här fallet är de fler, det har analyser visat. Inte jättemånga fler, men högt blodtryck är en riskfaktor i sig. Men vad det egentligen säger är svårt att veta, eftersom högt blodtryck har en rad olika bakomliggande orsaker. Det är inte högt blodtryck i sig som gör att en person blir sjuk utan en hjärt- och kärlsjukdom, lungsjukdom eller annan sjukdom som man har i botten, säger Anders Tegnell.

Det senaste dygnet har 81 smittade personer i Sverige registrerats som avlidna, vilket får den totala dödssiffran att stiga till 2 355. Antalet dödsfall i Sverige ser ut att mattas, enligt Folkhälsomyndigheten.

Även fallen på äldreboenden verkar minska något.

– Det är förstås hemskt med alla dessa personer som dör i den här sjukdomen och vi ska absolut inte förminska dem till rena siffror, men det är också viktigt att förstå hur utvecklingen ser ut, säger Anders Tegnell.

Totalt har nu 19 621 personer bekräftats smittade av coronaviruset i Sverige. Bland de bekräftade nya fallen ingår ganska många vårdanställda som inte är så allvarligt sjuka.

Antalet sjuka som behöver intensivvård har minskat något i Stockholm, men ökat i andra delar av landet. För att jämna ut belastningen flygs patienter mellan olika regioner med hjälp av militären.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se "

"Fakta. Nio av tio avlidna är äldre än 70 år
Socialstyrelsen presenterade på måndagen detaljerad statistik över 1 700 personer som har avlidit i covid-19.

Nio av tio avlidna är äldre än 70 år, en av 100 är under 50 år. En stor majoritet av de avlidna har en eller flera riskfaktorer.

79,6 procent av de som dött i covid-19 led av högt blodtryck. Knappt hälften hade en hjärt- eller kärlsjukdom och 29 procent hade diabetes. Källa: Socialstyrelsen "

" 50-tal kommuner vill slippa ge omsorg till sommargäster

DN ONSDAG 29 APRIL 2020

Ett 50-tal kommuner har kontaktat SKR och larmat att de inte kan erbjuda omsorg till deltidsboende under coronakrisen. Nu hamnar de i en situation där de kan komma att bryta mot lagen. – Som läget är nu känner många att det är svårt att tillgodose den egna befolkningens behov, säger Greger Bengtsson, samordnare för äldrevården på SKR.

Göteborg.
Kommunerna som har kontaktat Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, är främst traditionella semesterkommuner som om somrarna får en anstormning av besökare från främst storstäderna.

– Det är kommuner som Norrtälje, Värmdö, Båstad, Sotenäs och Orust men också en del andra som till exempel Arjeplog. Det är kommuner som redan nu ser att de inte kommer att ha möjlighet att erbjuda hemtjänst och andra insatser för deltidsboende i år, säger Greger Bengtsson.

Att kommuner i normalfallet har den skyldigheten beror på en ändring av socialtjänstlagen för ett tiotal år sedan då man slog fast att personer skrivna i andra kommuner skulle ha rätt till socialtjänstinsatser även i sitt sommarhus.

– Om du exempelvis bor i Stockholm men vill ha hemtjänst i Norrtälje, då är det Stockholms kommun som skickar in en begäran till Norrtälje och det är också Stockholm som står för kostnaderna, förklarar Greger Bengtsson.

Flera semesterkommuner i Västsverige har redan tagit beslutet att, i strid med socialtjänstlagen, tacka nej till den typen av förfrågningar i år. Elva kommuner i Bohuslän gick ihop förra veckan och vädjade till regeringen om att slippa ge vård och omsorg åt deltidsboende under coronakrisen.

SKR skickade för en månad sedan en kravlista till socialminister Lena Hallengren (S) där man bland annat tog upp lättnader i vistelsekommunernas ansvar att ge socialtjänstinsatser till delårsboende.

Där föreslår man att lagen ska ändras så att det ska krävas en överenskommelse mellan de berörda kommunerna innan en person kan få insatser i kommunen den vill resa till.

– Det ska inte heller vara ett tvärförbud, för det kan finnas kommuner som inte skulle ha några problem med detta, säger Greger Bengtsson. Lena Hallengren sade tidigare i en DN-intervju att det är en komplicerad och tidskrävande process att ändra i socialtjänstlagen. I stället hoppas hon att kommunerna ska ”lösa detta i dialog med varandra”.

Greger Bengtsson är kritisk till det.

– Det betyder att man i princip vill att storstadskommuner av solidaritetsskäl ska låta bli att begära hemtjänst och annat för sina invånare. Det blir en uppmaning att kringgå lagen, säger han.

Eftersom SKR skickade sina krav för en månad sedan har det funnits gott om tid att ta tag i problemet, enligt Greger Bengtsson.

– Det är inte omöjligt, det är en fråga om hur viktigt man tycker att det är. I just det här sammanhanget är det en så liten förändring som krävs. Dessutom, om ministern skulle inleda den processen i dag, skulle det bli en tydlig signal för kommunerna om att detta är på g och hur man bör agera.

Moderaternas socialpolitiska talesperson, Camilla Waltersson Grönvall, menar att det inte går att förvänta sig att ”sommarkommuner” ska leva upp till samma krav som annars.

– Utifrån rådande förutsättningar tycker jag att det är helt rimligt att man tar bort lagkravet. Även om regeringen har varit tydlig med att man ska stanna hemma och inte resa är det uppenbart att det inte har skett. Regeringen borde verkligen förstå detta och inte stoppa huvudet i sanden, säger hon.

Enligt Camilla Waltersson Grönvall är det viktigt att man tar tag i problemet nu.

– Jag begär inte att man löser detta inom 24 timmar men inom ett par veckor borde man kunna ha en lagförändring.

Riksdagsledamoten Johan Hultberg (M), själv bosatt i Fjällbacka, har ställt en skriftlig fråga till ministern om vistelsekommunernas ansvar gentemot deltidsboende under coronakrisen.

Svaret blev att regeringen följer utvecklingen.

– Det är otillräckligt. Lagstiftningens legitimitet går förlorad om till och med ministern tycker att det är okej att kommuner bryter mot lagen. Om det är något den här krisen har visat är att man kan bereda nya lagförslag snabbt om viljan finns, säger han.

Hur ser ni på att andra än de som behöver kommunal service kommer till Bohuslän?

– Jag som bohuslänning vill gärna välkomna alla de tiotusentals besökare som kommer till våra kommuner om somrarna. Vi är oerhört beroende av turismen. Men ju bättre vi är på att följa myndigheternas riktlinjer nu desto snabbare kan vi som land lätta på restriktionerna och livet kan återgå till det normala.

Marina Ferhatovic
marina.ferhatovic@dn.se "

" KD och SD kräver ökat stöd till företag

DN ONSDAG 29 APRIL 2020

Både Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna kräver i sina budgetförslag mer stödpengar till krisdrabbade bolag. – Nu är det rätt läge att värna jobb och företag, säger KD-ledaren Ebba Busch.

På tisdagen presenterade både Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna sina förslag till vårbudget. Precis som i det övriga politiska livet överskuggar coronakrisen allt annat just nu.

Både KD och SD vill att regeringen gör mer för att stödja de företag som drabbats hårdast av den ekonomiska nedgången. KD vill se ett direkt kostnadsstöd till företag som har tappat mer än 40 procent av sin omsättning på grund av coronakrisen. KD vill även sänka arbetsgivaravgifterna året ut för särskilt utsatta branscher.

– Vi bedömer att det är helt nödvändigt med fler åtgärder. Vi behöver skala upp stöden kraftfullt, säger Jakob Forssmed (KD), ekonomisk-politisk talesperson.

KD:s förslag summerar till 110 miljarder kronor. Det ska läggas till de 130 miljarder som regeringen och samarbetspartierna hittills presenterat i krisåtgärder – det vill säga totalt 240 miljarder kronor. KD anser att åtgärderna ska finansieras genom att staten lånar upp de belopp som krävs.

– Vi bedömer att Sverige har de marginalerna, säger Jakob Forssmed.

Även SD vill se ett direkt omsättningsstöd till företag som tappat stora delar av intäkterna som en följd av den ekonomiska nedgången.

– Vi borde låta alla branscher vara involverade i ett sånt här system och ta sikte på alla fasta kostnader, säger Oscar Sjöstedt (SD), ekonomisk-politisk talesperson.

Omsättningsstödet beräknas kosta staten 100 miljarder kronor för ett kvartal och ska enligt SD:s modell betalas ut efter en trappa där större nedgång av omsättningen ger mer i ersättning.

SD vill också slopa arbetsgivaravgiften helt och hållet samt att staten tar fullt kostnadsansvar för korttidspermitteringar. I dag står staten för 80 procent av lönekostnaden i samband med permittering.

Kristdemokraterna föreslår också rejäla satsningar på personalen inom vården och omsorgen. Enligt KD-ledaren Ebba Busch har många verksamheter problem med fler sjukskrivningar än normalt och det leder till extra press på övrig personal.

– Väldigt många medarbetare inom vård och omsorg vet inte hur de ska mäkta med och de har alldeles för få kollegor, säger Ebba Busch.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se "

39 april 2020

”Alternativ coronastrategi för Sverige kan rädda liv”

DN TORSDAG 30 APRIL 2020

"DN. DEBATT 20200430
Den svenska coronadebatten har missat det allra viktigaste: det fundamentala strategivalet. Svenska Folkhälsomyndigheten bestämde sig tidigt för ”bromsstrategin”. Andra länder har valt den mer ambitiösa ”hammaren och dansen”. Då få nåtts av smittan i stora delar av landet menar vi att ett byte av strategi skulle kunna rädda många liv, skriver fem forskare.

Den svenska coronadebatten handlar till stor del om frågor som Folkhälsomyndighetens kommunikation, huruvida intensivvården klarar trycket och skillnader mellan Sverige och andra länder i åtgärder för fysisk distansering. De är alla viktiga frågor, men vi menar att debatten nästan helt missat det allra viktigaste: ett mer fundamentalt strategival som sällan berörs.

Hur ska man hantera farliga och smittsamma sjukdomar? Ett sätt är att utrota sjukdomen, som skedde med exempelvis smittkoppor. Efter framgångsrik bekämpning kunde den förklaras utrotad 1980. Vad gäller covid-19 hade utrotning kanske varit möjlig på ett tidigt stadium av den inhemskt kinesiska spridningen, men är i nuläget knappast realistiskt.

De alternativ som därmed återstår är huvudsakligen två: å ena sidan vad man kan kalla ”bromsstrategin”, och å andra sidan det som i den internationella debatten har kommit att kallas ”hammaren och dansen” (i den vetenskapliga litteraturen benämns de oftast ”mitigation” respektive ”suppression”).

Folkhälsomyndigheten bestämde sig tidigt för ”bromsstrategin”. Tanken är att epidemin bara kan hejdas genom att en tillräcklig andel av befolkningen smittas för att uppnå så kallad flockimmunitet. För covid-19 är den vanligaste bedömningen att denna andel är omkring 60 procent. Utmaningen ligger då i att se till att smittan sveper genom befolkningen tillräckligt långsamt och kontrollerat för att sjukvården inte ska överlastas. Smittan ska inte stoppas, endast bromsas.

”Hammaren och dansen” är en mer ambitiös strategi. I inledningsfasen – Hammaren – inför man striktare restriktioner, för att pressa ned smittans utbredning till låga nivåer. Därefter vidtar Dansen, som innebär omfattande testning för att tidigt upptäcka nya regionala utbrott, som man sedan snabbt kväser. Dansen ska fortgå fram tills att vi fått fram ett effektivt vaccin eller annat botemedel – förhoppningsvis någon gång 2021.

Sydkorea är ett bra exempel på en – åtminstone hittills – framgångsrik tillämpning av ”hammaren och dansen”. Det har ibland hävdats att kulturskillnaderna är så stora att samma sak omöjligen kan uppnås i väst, men detta är såvitt vi kan se en öppen fråga, och försök görs på närmare håll. Bland annat Storbritannien har anammat denna strategi.

I Danmark har Kåre Mølbak (”Danmarks Tegnell”) förordat den i en aktuell intervju, och även Norge har gjort ett tydligt val att initialt agera med ”hammaren och dansen” som grundprincip.

Den norska motsvarigheten till Folkhälsomyndigheten, Folkhelseinstituttet, publicerade i slutet av mars en föredömligt klar och pedagogisk rapport som förklarade för- och nackdelar med de båda strategierna. Det vore önskvärt att Folkhälsomyndigheten publicerade en liknande analys.

Det finns flera faktorer som gör ”hammaren och dansen” till ett alternativ värt att överväga. En viktig faktor är virusets dödlighet: andelen smittade som dör. Ju högre dödlighet desto starkare skäl att tillämpa ”hammaren och dansen”, och omvänt. Inledningsvis visste vi inte särskilt väl hur dödlig covid-19 är, och olika hypoteser kunde vara rimliga, alltifrån att den ligger ungefär i nivå med den vanliga influensan (högst 0,1 procents dödlighet), till att den är mycket värre.

På senare tid har dessvärre allt starkare evidens dykt upp för en betydligt högre dödlighet än de 0,1 procent man hoppats på. Ett problem med dödlighetsskattningar har hittills varit att det är svårt att få exakt grepp om hur många som är smittade. Statistik från bland annat New York City och vissa kommuner i norra Italien visar emellertid på långt högre dödlighet än 0,1 procent även om man skulle anta att 100 procent av befolkningen är smittad (den verkliga andelen är naturligtvis klart lägre). Tillsammans med annan evidens pekar detta mot att så hög dödlighet som 1 procent inte kan uteslutas. Exakt hur dödligt viruset är kan av olika skäl variera geografiskt, och visst går det att hoppas att dödligheten är lägre i Sverige än i New York, men det kan inte tas för givet. Utöver dödligheten finns också frågan om omfattande permanenta lungskador och andra men hos en del av dem som överlevt covid-19 – en aspekt som hittills inte fått den uppmärksamhet den förtjänar.

Att sjukdomen är så farlig är förstås dåliga nyheter. Men det finns också goda nyheter. Till en början visste vi inte hur svårt det skulle vara att minska smittspridningen. Det hade kunnat vara så att inte ens mycket kraftfulla åtgärder hade räckt för att hålla covid-19 stången, något som i praktiken skulle ha gjort ”hammaren och dansen” omöjlig att genomföra. Lyckligtvis har så inte visat sig vara fallet. Alla våra nordiska grannländer har fått bukt med smittan utan att använda sig av långtgående lockdowns.

I Norge har man initialt valt ”hammaren och dansen” delvis för att strategin är flexibel. Vi får hela tiden mer relevant information om sjukdomen, om behandling och om potentiellt mycket kostnadseffektiva åtgärder, såsom ett mer allmänt bruk av ansiktsmasker. Om vi satsar på ”hammaren och dansen” men den visar sig vara orealistisk, kan vi byta strategi om några månader med ekonomiska kostnader som visserligen skulle vara stora, men ändå mindre än de skulle vara om vi fortsätter med den strategin fram tills ett vaccin eller motsvarande kommer. ”Bromsstrategin” har inte riktigt samma flexibilitet, eftersom den på kort tid leder till stora irreparabla kostnader i termer av liv och hälsa.

Dessa överväganden behöver dock införlivas i en bredare kalkyl som tar hänsyn till bland annat de psykologiska och ekonomiska effekter som en mer omfattande tillfällig nedstängning av olika samhällssektorer kan medföra. Vi vill inte låta påskina att det är ett enkelt val. Tvärtom är valet mellan de båda strategierna ett av de svåraste och viktigaste politiska val som Sverige stått inför på många år. Just därför är det viktigt att frågan genomlyses grundligt i en öppen och transparent diskussion.

En aspekt att ta hänsyn till är om det är någon idé att byta strategi så här långt in i epidemiförloppet. Vi har emellertid långt kvar till de nivåer som krävs för flockimmunitet. Vad gäller andelen smittade i Stockholms län går meningarna isär: en forskargrupp på London School of hygiene & tropical medicine tror att den är cirka 5–10 procent, medan Folkhälsomyndighetens beräkningar pekar mot 26 procent. Oavsett det är andelen i landet som helhet helt säkert avsevärt lägre, vilket ger hopp om att ett framgångsrikt genomförande av ”hammaren och dansen” skulle kunna rädda många tusen människor från att dö, och ännu fler från svåra och farliga sjukdomsförlopp. Ingen kan med hundraprocentig säkerhet svara på vad som är rätt vägval i denna oerhört komplexa fråga, där mycket hänger på sådant vi ännu inte vet, om virusets egenskaper och om samhällseffekter av olika åtgärder. Vi får dock inte låta oss paralyseras av denna osäkerhet: beslut behöver fattas snabbt. Frågan om övergripande coronastrategi behöver därför skyndsamt lyftas till sansad och nyanserad debatt, som utifrån nuvarande kunskapsläge och osäkerheter belyser för- och nackdelar med att byta strategi. Här vilar ett tungt ansvar på politiker, myndighetsföreträdare, journalister och forskare i olika discipliner.

Olle Häggström, professor i matematisk statistik vid Chalmers, forskar bland annat om global risk
Olof Johansson Stenman, professor i nationalekonomi, Göteborgs universitet
Joacim Rocklöv, professor i epidemiologi och folkhälsovetenskap, Umeå universitet
Stefan Schubert, forskare vid Social behaviour and ethics Lab, University of Oxford
Markus Stoor, doktorand i pedagogiskt arbete vid Umeå universitet och sammankallande i den svenska gruppen för studier av existentiell risk "

" Löfven: ”Med stor sannolikhet har vi inte kommit igenom det här i sommar”

DN TORSDAG 30 APRIL 2020

Enligt statsminister Stefan Löfven (S) kan det bli svårt att genomföra resor i sommar på grund av coronakrisen – både utrikes och inrikes.– Med stor sannolikhet har vi inte kommit igenom det här i sommar, säger Stefan Löfven.

På fredag är det 1 maj men årets firande kommer inte att genomföras på traditionellt vis. S-ledaren och statsministern Stefan Löfven ska hålla ett webbsänt tal som inte i första hand riktar sig till den egna arbetarrörelsen, utan mer till nationen. Enligt Stefan Löfven är det en naturlig följd av att hela befolkningen har tvingats ställa om sina liv med anledning av coronasmittan.

– Jag kommer ännu tydligare att rikta mig till svenska folket, inte bara till arbetarrörelsen. Vi går igenom den här prövningen som ett land, och då är det den betoningen jag vill ha, säger han.

Att 1 maj är arbetarrörelsens högtidsdag är enligt Stefan Löfven i år av underordnad betydelse. Han framhåller att vi är inne i den värsta kris som Sverige har varit i på decennier och att vi vet att den kommer att pågå ytterligare en tid.

– För en statsminister är det alltid landet först. I den här situationen är det viktigt att ta den ledarrollen som statsminister.

Vad vill du säga till de medborgare som funderar på hur de ska planera sin semester eller när de kan besöka sina äldre släktingar igen?

– Jag har inget datum för när saker fungerar igen. Men tänk månader, inte veckor. Jag kan inte se att det är aktuellt med resor utomlands. Vi har ett förbud som sträcker sig till mitten av juni men det är mycket som talar för att det kommer att förlängas. Det ska man utgå ifrån.

– Det är samma sak med möjligheterna inom landet. Myndigheterna måste återkomma om det, men även här gäller folkvettet. Om det jag gör riskerar att öka smittspridningen, om jag kommer att befinna mig i sammanhang där det är för mycket människor och för tätt, då ska man tänka bort det helt enkelt.

Du menar att resor utomlands i sommar känns osannolikt, men även resor inrikes?

– Alla de här rekommendationerna måste komma från myndigheterna. Från mitt perspektiv kan jag inte se att utlandsresor kommer att kunna vara aktuella. Jag kan inte se att vi har fått en så positiv utveckling att vi plötsligt ska kunna göra det. Men det beslutet återstår att fatta för regeringen.

– Om vi tittar på hur smittspridningen ser ut i Sverige – vi har olika utveckling i olika delar av landet. Med stor sannolikhet har vi inte kommit igenom det här i sommar. Vi kommer att ha olika situationer på olika håll i landet och det är det som måste avgöra.

S ser sig själva som det stora välfärdspartiet – hur ser du på att välfärden inte har lyckats skydda några av de äldsta och mest utsatta under coronakrisen?

– Det är inte bra att det är så många smittade inom äldreomsorgen. Sen måste vi dra slutsatserna av det senare, och det är bland annat det som Folkhälsomyndigheten arbetar med. Det här kan ha påverkats av många olika faktorer.

– Samtidigt har svensk sjukvård under den här perioden lyckats fördubbla sina intensivvårdsplatser. Det är inte äldreomsorgen men en del av vår generella välfärd. Så det är delade bilder, men det är ingen tvekan om att vi hade velat se en annan bild från äldreomsorgen.
Vad är S ansvar för att det blivit på det här sättet?

– Det är många regeringar som måste fundera på varför vi har den här situationen. Jag kan bara tala för mig själv och det parti jag leder. När vi tillträdde hösten 2014 hade vi bestämt att göra en rejäl satsning på äldreomsorgen och vi kunde i slutet på förra mandatperioden säga att vi har 5 000 fler anställda i äldreomsorgen. Det var vi som såg till att det blev ett avtal om heltid. Vi har haft siktet inställt på det här och vad den här krisen visar på är att vi måste fortsätta på den här vägen. Bättre villkor, anställningsformer, fler arbetskamrater, skydda undersköterskетiteln och förstärka utbildningen. Här har vi mer att göra.

Det finns en del som tyder på att smittan tagit sig in på äldreboendena via personalen. Hur ser du på det?

– Återigen, vi vill naturligtvis skydda våra äldre och andra riskgrupper. Folkhälsomyndigheten har påbörjat en analys av detta och jag vill gärna avvakta den innan vi drar alltför långtgående slutsatser. Men det har stor betydelse med anställnings- och arbetsvillkoren för personalen. Därför måste vi fortsätta att se till att det finns resurser till välfärden så att personalen kan ha bra arbetsvillkor och att utbildningen fungerar.

Dåliga anställningsförhållanden, dålig arbetsmiljö och dålig utbildning – hur har S kunnat tillåta att arbetsvillkoren för era kärnväljare ser ut så här?

– För det första är det något vi aldrig tillåter eller accepterar. Om det är någonting som ligger högt upp på vårt partis dagordning så är det arbetsmiljö och arbetsvillkor. För det andra är det inte så att socialdemokratin har haft ett obrutet maktinnehav. Men inriktningen från det att jag tillträdde 2014 har varit: mer resurser till välfärden och fler anställda i välfärden. Det är den vägen som måste fortsätta. Det som händer här och nu förstärker bara behovet av att vi har ett starkt samhälle.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se "

" Vården rustar för kraftigt ökad psykisk ohälsa i pandemins spår

DN TORSDAG 30 APRIL 2020

Sjukvården måste göra sig beredd att hantera en ökad psykisk ohälsa i coronapandemins spår. En riskgrupp är personer över 70 år som blir isolerade, men enligt statsepidemiolog Anders Tegnell finns det ingen lättnad av restriktionerna om att undvika sociala kontakter i sikte.

Region Stockholm har larmat om att depressioner, självmord och missbruk väntas öka som en följd av coronautbrottet. Psykiatrin rustar för en kraftigt ökad psykisk ohälsa. Just nu arbetar man med akut krisstöd för patienter, personal och anhöriga på sjukhusen i Stockholm Enligt statsepidemiolog Anders Tegnell är Folkhälsomyndigheten väl medveten om den här aspekten. Det har ännu inte gjorts någon djupare analys, men han menar att den svenska strategin påverkar den psykiska hälsan på ett mildare sätt än i många andra länder.

– Vi har absolut den åsikten att den typ av social distansering som vi rekommenderar och som har införts i Sverige har betydligt mindre sidoeffekter än de modeller som används i många andra länder, säger Anders Tegnell.

– Det är väldigt viktigt att ha uppmärksamhet på den här frågan. Från sjukvården och andra ska man ha med sig att det här kan bli en effekt som vi på olika sätt måste hjälpas åt att hantera på ett bra sätt och möjligen försöka förebygga.

Anders Tegnell säger att det pågår ett löpande arbete på Folkhälsomyndigheten för att dämpa en utveckling där psykisk ohälsa blir mer utbredd och att kartlägga vilka grupper av människor som är i riskzonen.

Thomas Lindén, avdelningschef på Socialstyrelsen, ser också en utveckling där coronapandemin slår mot redan utsatta människor.

– Precis som viruset drabbar personer med de minsta medicinska marginalerna, så kommer alla åtgärder i form av nedstängningar och annat att drabba människor med de minsta ekonomiska och sociala marginalerna. En 55-åring med låg utbildning som blir arbetslös kommer att ha väldigt svårt att få jobb framöver. Och alla kan inte i lika stor utsträckning hjälpa barn som inte får gå till skolan med sitt lärande, säger Thomas Lindén.

Många äldre upplever det som ett stort problem med social distansering. Är det en grupp som riskerar att drabbas av psykisk ohälsa?

– Redan före covid-19 har vi fångat upp att ensamhet bland äldre är ett av våra stora folkhälsoproblem. Det problemet blir större med påtvingad isolering och man kan tänka sig att det leder till depression, alkoholism och självmord.

Enligt Anders Tegnell finns det ingen lättnad av restriktionerna i sikte när det gäller personer över 70 år som lider av att inte få träffa barnbarn och vänner.

– Nej, tyvärr inte. Det är en av de svåraste frågorna vi har kvar. Väldigt många andra restriktioner kan man börja trappa ned på så småningom,

men så länge det här viruset finns kommer nog personer över 70 att vara en riskgrupp under ganska lång tid framöver, säger Anders Tegnell.

Antalet bekräftade fall av covid-19 i världen är nu fler än tre miljoner och drygt 210 000 personer har avlidit.

– Det börjar bli väldigt stora tal. Så stora tal att det börjar bli svårt att förstå omfattningen. Det var länge sedan världen upplevde någonting liknande, sade Anders Tegnell på onsdagens presskonferens.

I Sverige har totalt 2 462 personer avlidit i sviterna av covid-19. Det är en ökning med 107 personer det senaste dygnet. Sammanlagt 20 302 har smittats av viruset.

Stockholm har fortfarande det allvarligaste läget, men epidemin börjar skifta fokus till andra delar av Sverige. Bland annat ses en ökning av antalet smittade i Halland och Värmland, regioner som så här långt har haft väldigt få fall.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se "

" Fakta. Vårdplatser
Totalt 1 435 covid-smittade personer har fått eller får intensivvård. Enligt Socialstyrelsen syns vissa tecken på att antalet nyinläggningar minskar något.

Antalet disponibla intensivvårdsplatser fortsätter att öka i hela Sverige. På onsdagen fanns det totalt 1 096 platser, vilket är elva fler än dagen innan. Ungefär 30 procent av dessa platser används inte, men belastningen är ojämnt fördelad över landet. "

" M-ledaren: Nuvarande strategin för jobb och företag håller inte

DN TORSDAG 30 APRIL 2020

Moderaterna vill se en ny ekonomisk strategi för att rädda svenska jobb och företag. Enligt M gör regeringen för lite för att bromsa effekterna av coronakrisen.– Den nuvarande strategin håller inte, säger M-ledaren Ulf Kristersson.

I sin vårbudgetmotion efterlyser Moderaterna att regeringen lägger fram en ny ekonomisk strategi för att möta effekterna av coronakrisen. Enligt M görs nu alldeles för lite för att rädda pressade företag och branscher.

– Vi måste byta ekonomisk strategi. Den nuvarande strategin håller inte, säger Moderatledaren Ulf Kristersson.

M vill se ett kraftfullare stöd till de företag som nu varslar, säger upp personal eller går i konkurs.

– Det vill säga att ta krisens djup på det allvar som det förtjänar och gör större insatser nu så att fler kan övervintra den här perioden, säger Ulf Kristersson.

Den nya strategin som M efterlyser bygger på tidigare förslag om att arbetsgivaravgiften bör slopas helt och hållet för samtliga företag under två månader, att staten bör stå för 100 procent av lönekostnaden vid permitteringar och att företag som tappat mycket av sin omsättning ska få ett direkt stöd. Förslagen om olika företagsstöd beräknas kosta

cirka 130 miljarder kronor mer än det som regeringen nyligen presenterade i sin vårbudget.

– Varje dag som går utan ett besked är en förlorad dag.

Moderaterna försöker samla en majoritet i riksdagen för att driva igenom ett omsättningsstöd till företagen. Fem av riksdagens åtta partier har öppet uttalat att de vill se ett sådant stöd, varav två är regeringens samarbetspartier Centern och Liberalerna.

C och L är dock bundna av sitt budgetsamarbete med regeringen och skulle bryta mot januariavtalet om de kom överens med oppositionspartierna om att tvinga fram ett omsättningsstöd i riksdagen. Ulf Kristersson anser att det inte är något hinder.

– Det finns ingen som nu vill vålla en regeringskris. Regeringen styr riket men riksdagen bestämmer över den ekonomiska politiken. Jag kan inte tänka mig att regeringen vill vålla en regeringskris bara för att riksdagen vill göra mer för att rädda jobb och företag, säger Ulf Kristersson.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se "

" Regeringen tillsätter utredare för att ta fram lex Lilla hjärtat

DN TORSDAG 30 APRIL 2020

Regeringen tillsätter utredaren Charlotte Lönnheim för att ta fram konkreta lagförslag till en lex Lilla hjärtat. Uppdraget är att se över flera förändringar som stärker tvångsvårdade barns rättigheter och hur principen om barnets bästa kan stärkas i domstol. – Det som hände Lilla hjärtat ska inte få hända igen, säger socialminister Lena Hallengren (S).

Redan 2015 lämnade utredaren Håkan Ceder en rad lagförslag för att stärka tvångsvårdade barns rättigheter. Några antogs, de flesta hamnade i byrålådan.

Efter DN-reportaget om Lilla hjärtat råder politisk enighet kring uppfattningen om att barnets bästa och rätt till stabilitet och trygghet måste prioriteras högre i rättsprocesser kring utsatta barn.

Socialutskottet beslutade för några veckor sedan att gå vidare med Moderaternas utskottsinitiativ som innehåller flera lagförslag direkt hämtade från tvångsvårdutredningen 2015.

– Nu går vi vidare direkt till riksdagen och stiftar lag. Det är ovanligt men det händer då och då. Allt bygger på att det redan fanns färdigutredd lagstiftning, sa Moderatledaren Ulf Kristersson till DN då.

Ett av de centrala förslagen – som handlar om att låta barnets bästa vara ett självständigt rekvisit vid prövningen av om tvångsvård ska upphöra – har dock fått kritik av remissinstanser.

Kritiken handlar bland annat om att förslaget inte uppfyller grundläggande rättssäkerhetskrav och problem kring hur det ska förhålla sig till Europakonventionens krav.

– Det är viktigt att nya lagar får verkligt genomslag och kan tillämpas i praktiken av socialnämnder och domstolar, säger socialminister Lena Hallengren (S).

Därför har regeringen utsett Charlotte Lönnheim, kansliråd på socialdepartementet, att utreda hur principen om barnets bästa ska stärkas för LVU-placerade barn.

I utredarens uppdrag ligger också att se över socialnämndernas möjligheter att kräva alkohol- och drogtester för vårdnadshavare som vill ha umgänge eller få tillbaka vårdnaden om sitt placerade barn.
En annan fråga handlar om huruvida det ska införas en skyldighet för socialnämnden att följa upp barns situation efter det att en placering har upphört.

Socialutskottet har ju redan beslutat att gå vidare med Moderaternas utskottsinitiativ och planerar att rösta igenom förslag redan i höst, varför gör ni det här?

– Vi har ännu inte sett något konkret resultat av socialutskottets beslut, men vi går oavsett vidare med vår egen process. Vi måste ha en lagstiftning som är tillräckligt stark för att skydda utsatta barn, säger Lena Hallengren.
Utredningen ska vara klar senast den 26 februari nästa år.

Josefin Sköld
josefin.skold@dn.se "

" Den svenska modellen får beröm av WHO

DN TORSDAG 30 APRIL 2020

Sverige sätt att agera kan vara framtidens modell för hur man ska möta en smitta. Det sa Michael Ryan, Världshälsoorganisationens ansvarige för WHO:s krisberedskap på onsdagen.

Det var på en fråga om Sverige kan ha en bättre chans att klara sig från en andra våg av smittspridning, eftersom flera personer nu exponerats för smittan, som Michael Ryan lyfte fram Sverige som ett gott exempel i samband med en presskonferens på onsdagen:

– Det finns en uppfattning om att Sverige inte har vidtagit några kontrollåtgärder utan bara låtit smittan sprida sig, inget kan vara längre från sanningen. Sverige har lagt en mycket stark policy när det gäller folkhälsan, det handlar om fysisk distansering och mycket annat. Vad man har gjort annorlunda är att myndigheterna har litat på sina invånare. Om det kommer att lyckas helt det får vi se.

Michael Ryan berömde Sverige för att ha klarat trycket på sjukvården:
– Sverige har testat, man har utökat kapaciteten att ta hand om iva-patienter och sjukvårdssystemet har klarat sig inom sin kapacitet.
När det gäller smittspridningen inom äldrevården sa Ryan att detta inte är unikt för Sverige:

– Som många andra länder i Europa har Sverige drabbats av ansamlingar av sjukdomen på äldrevården. Det är tragiskt men inte unikt. En rad länder har upplevt samma sak. Våra äldre dör över hela Europa.

Enligt Michael Ryan förändrar coronaviruset vårt sätt att leva för en lång tid framåt.

– Ska vi nå ett nytt normalläge så tror jag att Sverige representerar en framtida modell, om vi vill återvända till ett samhälle som vi inte måste stänga.

– Det innebär att vi måste förändra våra liv. Och jag tror att det är det Sverige just nu undersöker hur man kan klara av. Jag tror det finns saker att lära oss.

Smittskyddsexperten och professorn Johan Giesecke, som är rådgivare åt WHO, menar också att Sverige har gått rätt väg:

– Covidutbrottet har hanterats fel i hela världen utom i Sverige. Men kanske kan andra länder lära sig något. Andra länder har redan lika hög dödlighet som vi. England har till exempel dubbelt så många döda som Sverige räknat på folkmängden, Belgien har fler döda än Sverige, Spanien har fler döda. Det är bara Danmark, Norge och Finland som sticker ut, säger Giesecke.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se "

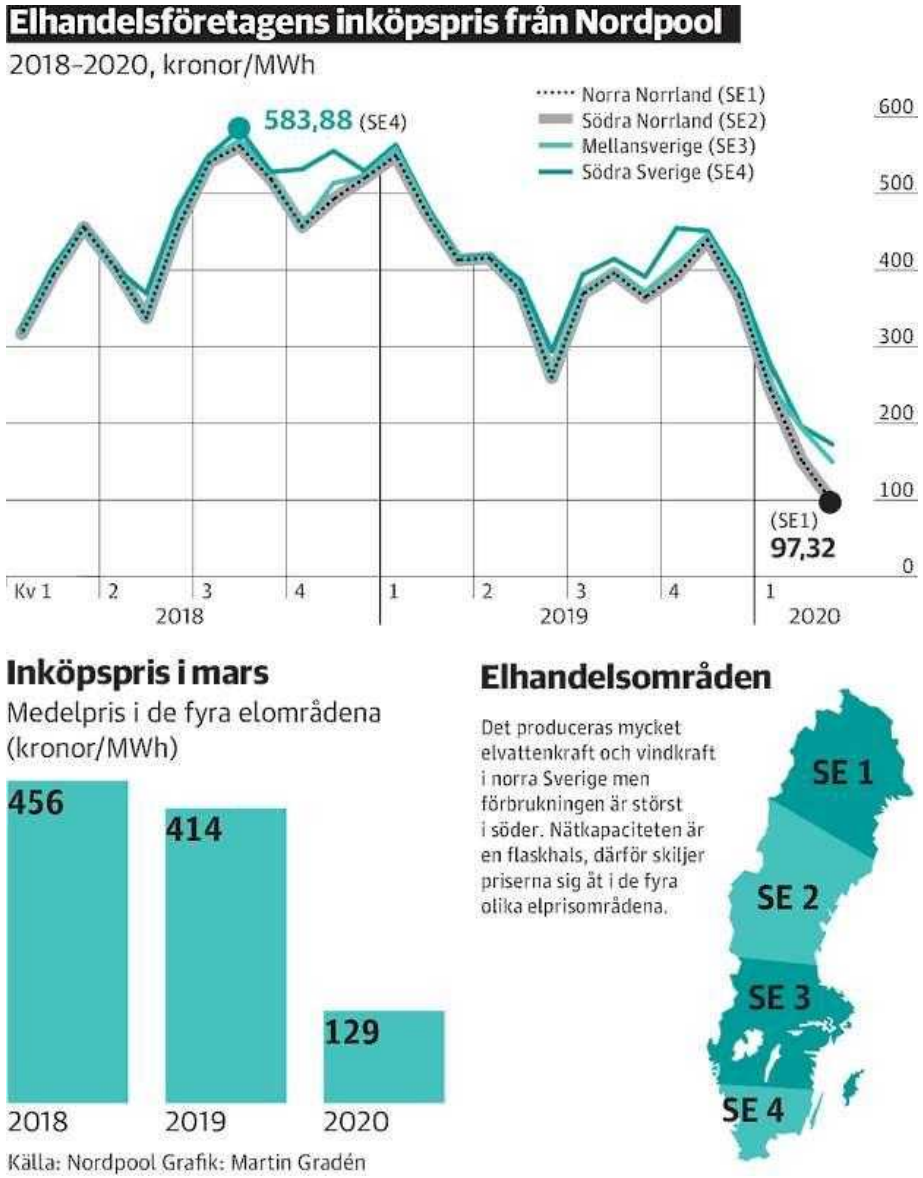

" Vattenfalls vd: ”Pressade elpriser resten av året”

DN TORSDAG 30 APRIL 2020

De historiskt låga elpriserna gör att Vattenfall jagar kostnader och får skjuta på investeringar. Coronapandemin förvärrar läget:
– Elpriserna kommer att vara nedpressade under resten av året, säger vd Magnus Hall.

Vattenfall, statens största bolag, visar sänkt omsättning i onsdagens kvartalsrapport. Orsaken är att elpriserna är de lägsta på över 20 år. Försäljningsnedgången dämpades av att företaget hade gjort prissäkringar under perioden.

– Vi hade en mild vinter och vi har hög produktion av vatten- och vindkraft. Nu har vi också en efterfrågeminskning på grund av coronan, när industrier stänger i Sverige och på våra andra marknader.

Detta tillsammans kommer att hålla priserna nere under resten av året, säger Magnus hall.

Ser ni att kunderna binder sina elavtal?

– Vi ser en liten sådan effekt, men det är ingen dramatik. Ett avtal på 2–3 år har blivit billigare, fast inte så mycket.

Den som har haft rörligt pris har gynnats – men det slår olika i olika delar av landet. Det produceras mycket vind- och vattenkraft i norr, men behoven är störst i södra Sverige. Den svenska överföringskapaciteten är dock en flaskhals som gör att priserna skiljer sig åt i de fyra olika elprisområdena (se grafik).

På tisdagen var det genomsnittliga så kallade spotpriset på den nordiska elbörsen cirka 8 öre längst i norr, mot 24 öre längst i söder.
– Spotpriset är ändå en liten del av det slutliga konsumentpriset, men det är klart att det innebär lägre kostnader, säger Magnus Hall.

Under stormen Chiara i februari var elpriset en kort stund negativt, konsumenterna fick tillbaka pengar. Sker det igen?

– Det hoppas jag verkligen inte! Men det är så marknaden fungerar, systemet måste balansera tillgång och efterfrågan. I Tyskland har det hänt flera gånger – det har funnits enormt mycket sol och vind samtidigt som konsumtionen har varit låg.

Vattenfall talar om en ”dramatisk” marknadspåverkan från det stora elutbudet och pandemin. Så här tänker bolaget parera den:

– Vi kommer att gå igenom våra investeringar – vi kan stoppa några och skjuta på andra, vi kan ta betalt tidigare för projekt som vi bygger åt andra. Och vi förhandlar med alla våra leverantörer om att minska kostnaderna.

Tidigare den här månaden ville man i ett brev till sina leverantörer ha en ”omedelbar prissänkning med 20 procent fram till slutet av 2020 i befintliga avtal”. Brevet togs inte emot med tystnad.
Vad lärde ni er av reaktionerna?

– Att det inte var någon bra idé, för det var formulerat som något slags diktat. Det är inget att vara stolt över och vi har bett om ursäkt. Men vi

måste diskutera kostnader med våra leverantörer, fast det ska förstås ske med respekt, säger Magnus Hall.

Om ekonomin är ansträngd kunde ni ju ha slopat utdelningen till staten på 3,6 miljarder?

– Vi gör ändå en tydlig markering genom att halvera den jämfört med planen. Vi har de reserver vi behöver, den här utdelningen rubbar inte världsbilden.

Med en kärnkraft under avveckling stavas Vattenfalls framtid vindkraft, den kommer att stå för 25 av de 35 miljarder som man tidigare vikt för ”tillväxtinvesteringar” i år och nästa år. Häromdagen landade man ett stort landbaserat projekt i Storbritannien.

– Nu kommer en nivån på de investeringarna att sjunka något, men betoningen på vind finns kvar, säger Magnus Hall.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se "

"Fakta. Minskad försäljning men högre vinst
Vattenfalls omsättning under första kvartalet blev 48,2 miljarder kronor, mot 49,5 under samma tid i fjol. Ändå steg nettovinsten med en halv miljard, till 6,9 miljarder. En orsak till det var en försäljning av produktionsrätter för kärnkraft i Tyskland.

Utdelningen till ensamägaren staten fastställdes på tisdagens stämma till 3,6 miljarder. Ursprungsförslaget var det dubbla beloppet. "

" Antalet ansökningar om sjukpenning ökar kraftigt

DN TORSDAG 30 APRIL 2020

Antalet nyansökningar om sjukpenning har ökat kraftigt i april månad. Försäkringskassan hade räknat med 54 100 ansökningar i april. Hittills har man registrerat 92 000 – nästan dubbelt så många. Om regeringen beslutar att de som är i riskgrupp och inte vågar gå till jobbet också är berättigade ersättning kan det bli ytterligare 100 000 ansökningar på ett bräde.

I mars månad började antalet nyansökningar om sjukpenning stiga. I prognosen som gjordes innan coronakrisen räknade Försäkringskassan med 61 000 nyansökningar – det blev 76 000.

För april är ökningen mycket större. Prognosen låg på lite drygt 54 000 nyanmälningar. Hittills har man fått in 92 030.

För handläggarna, som är hårt belastade, tillkommer de hundratusentals ärenden som redan är pågåående.

Cirka 150 medarbetare från andra avdelningar på Försäkringskassan har nu ställt om från sina ordinarie uppdrag för att möta anstormningen. De utbildas och stöttar nu på olika sätt handläggningen inom sjukförsäkringen.

Myndigheten har även tillsatt en så kallad ”produktionsanalysgrupp” som dagligen följer hur arbetet går, detta för att säkerställa kommande utbetalningar och samtidigt bibehålla en hållbar arbetsbelastning.

– Vi arbetar systematiskt och fortlöpande med att omfördela resurser, prioritera och hjälpa varandra inom och över avdelningsgränserna inom Försäkringskassan. En del avdelningar/förmåner är mer belastande och mer kritiska än andra, och olika delar av landet får olika mycket ansökningar, säger Terese Östlin, nationell försäkringssamordnare på Försäkringskassan.

När det gäller den tidigare sparsamt använda ersättningen – smittbärarpenning – har även ansökningar om den ökat kraftigt. I slutet av mars i år kunde DN berätta att antalet ansökningar då var uppe i 800 för år 2020. I dag har ungefär 2 500 ansökt om den förmånen. Att jämföra med normalfallet då Försäkringskassan tar emot mellan 300 och 400 ansökningar per år.

– När det gäller den ersättningen har vi specialutbildat ett 20-tal handläggare för att möta behovet, säger Terese Östlin.

Nu avvaktar Försäkringskassan besked om hur personer som befinner sig i en riskgrupp och som inte vågar gå till jobbet ska hanteras och om det är en uppgift som kommer falla på myndigheten.

I dagarna har många av dem varit sjukskrivna utan läkarintyg i tre veckor och deras rätt till sjukpenning kommer att förfalla. DN berättade igår om Blenda Wennborg, som är diagnostiserad med astma och kol. I hennes läkarintyg står det att ”risken för dödsfall är mycket hög om patienten skulle smittas med covid-19”. Hon har fått avslag på sin ansökan om fortsatt sjukpenning.

– Vi vet ännu inte om det blir Försäkringskassan som ska administrera detta eller hur förslaget kommer att se ut, vi avvaktar regeringens beslut.

– Om det blir Försäkringskassan så skulle vi behöva hitta ett sätt att hantera ansökningarna maskinellt eftersom det annars skulle riskera att bli en ohanterlig arbetsbörda, säger Terese Östlin och understryker att man prioriterar produktion framför andra arbetsuppgifter, eftersom de ser att många människor är beroende av ersättning från social-försäkringen.

Socialminister Lena Hallengren (S) har tidigare sagt till DN att det är ”svårt att ringa in riskgrupperna”. Socialstyrelsen fick i uppdrag att reda ut detta och deras rapport visar att runt 200 000 personer kan antas befinna sig i en riskgrupp och därför bli berättigad ersättning om de inte vågar gå till jobbet och saknar möjligheter att arbeta hemifrån.

En stor stötesten är att risken för fusk – att personer som inte tillhör en faktisk riskgrupp får ersättningen – är uppenbar.

Som DN kunde berätta i går har Socialstyrelsen tre huvudsakliga förslag på hur kontrollen skulle kunna gå till:

Att ge Försäkringskassan tillgång till uppgifter om diagnoser via Nationella patientöversikten (NPÖ). Försäkringskassan undersöker för närvarande vilka juridiska möjligheter som finns för detta.

Att individen själv får ta fram uppgifter som visar tillhörighet till riskgruppen via Mina sidor på 1177.se. Uppgifterna kan bifogas ansökan om ersättning till Försäkringskassan för att styrka att han eller hon tillhör en riskgrupp. Problemet är att inte alla har tillgång till 1177.se eller möjligheter att själv skriva ut uppgifterna.

Personer som tillhör en riskgrupp har ofta en redan etablerad vårdkontakt. I dessa fall kan ett alternativ vara att patienten kontaktar

sin vårdkontakt och begär ett utdrag om sin diagnos ur patientjournalen. Utdraget kan bifogas ansökan om ersättning till Försäkringskassan för att styrka att han eller hon tillhör en riskgrupp.

DN har sökt Lena Hallengren för en kommentar om när ett beslut kan komma att fattas i frågan. Hennes pressekreterare Jasmina Sofic hälsar via mejl att regeringen jobbar just nu med att hitta en lösning gällande ekonomisk ersättning för riskgrupper.

Det finns inget färdigt förslag än, men ambitionen är att komma med ett förslag så snart det går.

Ulrika By
ulrika.by@dn.se "

1 maj 2020

" Notan för rehab blir dyr

DN FREDAG 1 MAJ 2020

Stå upp, ta din säng och gå, sa Jesus till den sjuke, ”och strax blev mannen frisk och tog sin säng och gick”. Så enkelt är det inte för den som blivit svårt sjuk i covid-19. Tvärtom väntar rehabilitering som är lång, hård och mycket resurskrävande. Om detta har vi talat alldeles för lite.

Intensivvård är oerhört tung för kropp och psyke. Den vanliga vårdtiden är tre till fyra dagar – covidpatienterna kan behöva veckor. Det kan ge skador som inte läker på lång tid. Det handlar om att få upp lungkapaciteten och stärka muskler, balans och ork. Men också om att hantera skador på hjärnan.

Enligt SvD får var tredje intensivvårdspatient kognitiva problem som minnesförlust, uppmärksamhetsstörningar och svårigheter att planera. Även aggressivitet och förvirring förekommer. Lägg därtill risk för depression, ångest och posttraumatisk stress.

”Vi kan vänta oss komplexa rehabiliteringsbehov och behov av långvariga insatser av specialiserade rehabiliteringsteam”, skriver ett stort antal välmeriterade läkare i Läkartidningen.

På torsdagen publicerade fem forskare en mycket intressant text på DN Debatt om två vägval i coronabekämpningen: ”bromsstrategin”, som varit Sveriges val, respektive ”hammaren och dansen”. Den senare innebär hårda restriktioner för att kväva smittans utbredning,

följda av punktinsatser mot nya utbrott, tills ett vaccin finns tillgängligt. Den förra riskerar att leda till fler sjuka – och därmed fler som kräver intensivvård och rehabilitering.

”Rehabilitering av patienter med covid-19 måste upp på agendan”, skriver undertecknarna i Läkartidningen. Och ja, sjukdoms-bekämpningens framgång avgörs inte bara av hur många som dör, utan också av hur stora övriga effekter blir på hela samhället. Kostnaden för rehab, mätt såväl i pengar som lidande, måste in i den ekvationen.

Erik Helmerson
erik.helmerson@dn.se "

"Rehabiliteringen av covid-19-sjuka stor utmaning för sjukvården

DN FREDAG 1 MAJ 2020

Sjukvården är mobiliserad för att hjälpa patienter som kämpar för livet i det akuta skedet av covid-19. – Men redan nu måste vi även ta hand om de som har skrivits ut och fått omfattande skador av infektionen, säger Kristian Borg som är professor i rehabilitering.

De akuta insatserna vid en allvarlig covid-19-infektion går ut på att hjälpa patienten med syresättningen eftersom viruset orsakar svåra andningsproblem.

Men vad händer när den akuta fasen är över och patienten som har fått syrgasbehandling eller legat i respirator kommer ut på andra sidan? Just nu är akutsjukvården i landet inställd på att ta hand om patienter i det akuta covid-19-skedet.

– Men på toppen av det så kommer nu även de som har blivit ordentligt skadade av infektionen och som har ett omfattande rehabiliteringsbehov, säger Kristian Borg som är professor i rehabiliteringsmedicin vid Danderyds sjukhus och Karolinska institutet.

Det är ett väldigt stort spektrum av olika patienter han möter.
– Det är alltifrån patienter som kan gå hem och som är trötta i allmänhet och behöver komma i gång med hjälp av olika

träningsprogram, till de som behöver en högspecialiserad rehabilitering.

– Bara vi på Danderyds sjukhus har fått tre remisser de senaste dagarna med sådana patienter, säger han och berättar att han får liknande rapporter från kollegor på andra sjukhus.

Gemensamt för alla som vårdats för allvarlig covid-19-infektion är att de har fortsatta svårigheter med andning och syresättning.

– Om patienten har haft en så kallad hyperinflammation i de små luftblåsorna i lungorna så är risken att det blir permanent ärrvävnad, fibros.

Då får man en sämre syreupptagning och blir extremt trött vad man än gör, enligt Kristian Borg.

– Coronaviruset kan under den akuta fasen av infektionen även ha skadat olika organ som hjärta, lever, mjälte, njurar så att de fungerar sämre.

Eftersom viruset bara varit känt i fyra månader vet man inte hur långvariga skadorna kan vara.

– Hur dessa patienter bäst ska rehabiliteras vet man inte heller riktigt eftersom det är en ny infektion. Men vad man kan säga är att de som skrivs ut kan ha väldigt stora behov, säger Kristian Borg.

Det bekräftas av Björn Eriksson som är sjukvårdsdirektör vid region Stockholm.

– Många av dem som fått intensivvård skulle egentligen behöva fortsatt intensivvård. Men det går inte att lösa på grund av platsbristen.

Därför för man över de som inte kan skrivas ut till andra vårdavdelningar, säger Björn Eriksson.

I Kina och andra länder som har haft en omfattande smittspridning längre än Sverige har man sett att det finns yngre personer som har svårt att komma tillbaka till ett normalt liv efter att de har haft en allvarlig covid-19-infektion, enligt Kristian Borg.

Förutom att viruset angriper andningsorganen så påverkar det även nervsystemet och hjärnan.

Kristian Borg hänvisar till uppskattningar som kommer från internationella vetenskapliga publikationer, som visar att två tredjedelar av patienterna som vårdats för en allvarlig covid-19-infektion har fått motorisk påverkan.

– De kan ha nedsatt rörelseförmåga, till exempel svårigheter att gå och röra sig.

I nuläget är det preliminära uppskattningar, studierna är varken publicerade eller granskade.

– Men vi har precis startat ett projekt där vi analyserar hur många som det kan röra sig om.

Preliminära beräkningar visar också att en tredjedel av dem som vårdats för allvarlig infektion uppvisar någon kognitiv störning, enligt

Kristian Borg. Det betyder att de kan ha svårigheter med koncentration och minne. Deras personlighet kan även vara påverkad.

I en del fall beror det på encefalit, som är en inflammation i hjärnan. Det finns också patienter som har fått proppar i hjärnan.

– Många av dem är äldre, men vi har också sett att det drabbar yngre patienter som har stora rehabiliteringsbehov och tas om hand på avdelningar för hjärnskador.

Är det viruset som har skadat nervcellerna, eller är det syrebristen och den tuffa intensivvården?
– Det är svårt att säga. Men viruset ger en påverkan på smaksinne, luktsinne, en del beskriver också att de får någon form av pirrande i huden. Så det finns mycket som talar för att det här viruset är neurotropt, det vill säga att det kan infektera nervvävnad och angripa nervsystemet.

När kommer vi att få ett säkrare facit på det här?
– Förhoppningsvis ganska snart. Vi försöker ju följa och se hur det går för alla patienter som nu skrivs ut från sjukhusen.

Det är troligt att en del av dem har dolda skador som kommer att visa sig senare, menar Kristian Borg.

Hur ser rehabiliteringen ut för den som skrivits ut och kommit hem?
– Det handlar om en gradvis mobilisering, att komma i gång och träna hjärta, lungor, nerver och muskler igen. All rörelse som gör att man använder hela lungorna och vädrar dem är bra.

Peter Letmark
peter.letmark@dn.se

" Företagen får 39 miljarder kronor i nytt stödpaket

DN FREDAG 1 MAJ 2020

De svenska företagen får nu ytterligare stöd för att klara sig genom coronakrisen. Regeringen och samarbetspartierna C och L är överens om ett nytt stödpaket på 39 miljarder kronor.– Det här kommer att betyda mycket för företagens möjligheter att ta sig genom krisen, säger finansminister Magdalena Andersson (S).

De senaste veckorna har flera riksdagspartier krävt att företagen ska få mer stöd av staten för att kunna överleva den ekonomiska nedgången i samband med coronakrisen. Nu är regeringen och samarbetspartierna Centern och Liberalerna överens om ett omfattande stödpaket till företag som tappat mycket i omsättning under mars och april.

Stödpaketet beräknas kosta statskassan 39 miljarder kronor och uppemot 180 000 företag kan komma att ha rätt till stödet.

– Det här är ett stöd som riktar sig till dem som på ett brutalt sätt drabbats av coronakrisen. Ju mer man har tappat i omsättning, desto större stöd får man, säger Mats Persson (L), ekonomisk-politisk talesperson.

Stödpaketet gäller för det omsättningstapp företagen har haft under två månader.

– Det som har skett har varit väldigt dramatiskt och man kan inte förvänta sig att någon var förberedd på att det här skulle hända. Det är

därför vi riktar stödet mot det tapp som de hade i början. Sen kommer det att finnas större möjlighet för företagen att ställa om, säger finansminister Magdalena Andersson.

Finns det en beredskap för att förlänga det här stödet?

– Vi följer utvecklingen väldigt noga. Vi har hittills under den här krisen inte uteslutit någonting, men det är klart att om krisen blir mer långvarig så kommer det att kräva att företagen ställer om på ett annat sätt.

Konjunkturinstitutet påpekade tidigare i veckan att regeringen måste vara noga med att storleken på stödåtgärderna inte leder till att stabiliteten i de offentliga finanserna äventyras.

– Jag bedömer att det här stödet som vi kommer med i dag är fullt rimligt givet den allvarliga situation vi har. Men jag som finansminister har också ett ansvar för att vi långsiktigt har sunda offentliga finanser. Vi har kommit med väldigt omfattande åtgärder på sammanlagt 170 miljarder. Om krisen blir långvarig kommer åtgärder på den nivån inte kunna hålla på i flera år, säger Magdalena Andersson.

Centerns ekonomisk-politiska talesperson Emil Källström framhåller att det fortfarande finns utrymme för fler stödåtgärder men att det hela tiden måste vägas mot vad statskassan klarar av.

– Men försiktighet får inte leda till att man blir dumsnål. Jag tycker att vi klarar den balansen på ett bra sätt i och med det här. Den här balansgången är den enskilt viktigaste att klara av den kommande månaden, säger han.

Det nya stödet riktar sig till företag med en omsättning på minst 250 000 kronor under det senaste räkenskapsåret. För att kunna ta del av stödet måste företaget ha tappat minst 30 procent av sin omsättning under mars och april jämfört med samma period förra året. Stödet ska täcka fasta kostnader, som till exempel hyror, och hur mycket det blir för varje företag beror på hur mycket man har tappat i omsättning. Lönekostnader omfattas inte av det nya stödet.

– Min bedömning är att vi har hittat ett system som är både träffsäkert och rättssäkert, säger Magdalena Andersson.

Moderaterna är ett av de partier som har efterfrågat ett omsättningsstöd till företagen och partiledaren Ulf Kristersson är nöjd med det som regeringen nu presenterar:

– Det här var både ett nödvändigt och helt självklart besked. Det är många företag som har förlorat en stor del av sina inkomster och staten måste hjälpa dem att övervintra.

Han är i grova drag nöjd med förslaget, även om han gärna sett att beskedet hade kommit tidigare.

– Men bättre sent än aldrig.

Även Svenskt Näringsliv är nöjda med det som regeringen och samarbetspartierna föreslår.

– Vi har under en längre tid drivit att den här typen av paket är nödvändigt för att rädda så många jobb och företag som möjligt. Jag tycker att det är väldigt välkommet att det här paketet nu kommer,

säger Svenskt Näringslivs vd Jan-Olof Jacke och tillägger att stödet blir träffsäkert i och med att det går på omsättningsbortfall.

Däremot tror han att tidsperioden för stödet behöver förlängas eftersom många företag kommer att tappa mycket i omsättning även i maj och juni.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se "

"Fakta. Det nya stödet
Gäller företag med minst 250 000 kronor i årsomsättning.
Stödet gäller för mars och april.

Omsättningen ska ha fallit minst 30 procent de månaderna.

Omsättningen jämförs med samma månader förra året.

Stödet ges för fasta kostnader, men inte lönekostnader.

Stödet varierar mellan 22,5 till 75 procent av fasta kostnader.

Stödets storlek beror på omsättningstappet.

Maxbeloppet är 150 miljoner kronor per företag.

Nödvändig lagstiftning ska träda i kraft den 1 juli.

Källa: Regeringen "

" V vill ge extra till kommuner

DN FREDAG 1 MAJ 2020

Vänsterpartiet vill ge kommuner och regioner 25 miljarder kronor ytterligare i statsbidrag redan i år. Miljardsatsningar på städning i äldreomsorgen och fler undersköterskor ingår också i V budgeten.

Regeringen och samarbetspartierna sköt till 20 nya miljarder till kommuner och regioner i vårändringsbudgeten. Det räcker inte, enligt Vänsterpartiets ekonomisk-politiska talesperson Ulla Andersson. Hon hänvisar till finansdepartementets egna beräkningar av hur den demografiska utvecklingen ser ut och vilka kostnader den medför i vård, skola och omsorg. Ytterligare 25 miljarder kronor krävs redan i år, enligt V.

Nytt i partiets vårbudget är också en satsning på städjobb i äldreomsorgen. Det ska dels ge arbete åt lokalvårdare som sagts upp, dels stärka smittskyddet. Prislappen är 1,3 miljarder kronor 2020. V-budgeten avsätter också 4,3 miljarder kronor till att utbilda 5 000 nya undersköterskor, för att komma till rätta med personalbristen i omsorgen.

Ett redan känt V-förslag är att statliga Almi ska låna ut 25 miljarder kronor räntefritt till småföretag i kris.

Är det en bra omstart i ekonomin, att företag ska komma ut ur coronakrisen skuldsatta?

– Om man får hjälp under krisen så att man kan övervintra, så kan man när det börjar gå bättre successivt betala tillbaka efter förmåga. Sakta

men säkert, lite i taget, kan skattebetalarna få tillbaka sina pengar, säger Ulla Andersson.

Vänsterpartiet vill också att hela karensavdraget ska slopas, för att undvika att sjuka går till jobbet. Kostnad enligt V-budgeten 1,8 miljarder kronor. Järnvägsinvesteringar för 2,4 miljarder är ett bra sätt att stimulera ekonomin, anser partiet. Med tanke på att resandet troligen kommer att vara begränsat i sommar vill V också lägga 1,3 miljarder kronor på bättre ”hemester”: upprustade vandringsleder, kulturevenemang för isolerade äldre, fri entré på icke-statliga museer med mera.

Ulla Anderssons tolkning av coronakrisen är att den blottlagt svagheten i en politik byggd på privatiseringar och skattesänkningar.

– Klassamhället har blivit tydligare i coronaepidemins spår.

Smittspridingen är störst i områden där människor med sämre inkomster bor. Vi ser det i vilka som kan jobba hemifrån eller inte. Vi ser klassamhället i den underfinansierade välfärden, säger Ulla

Andersson.
Hans Rosén
hans.rosen@dn.se "

" Smittan sprider sig bland äldre

DN FREDAG 1 MAJ 2020

Coronasmittan har nått 29 av 54 av Göteborgs kommunala äldreboenden. Nu har smittskyddet i Västra Götalandsregionen påbörjat en utredning. – Det är oerhört viktigt att vi gör allt vi kan för att skydda de äldre, säger smittskyddsläkare Thomas Wahlberg.

Göteborg.
I början av april meddelade statsepidemiolog Anders Tegnell att Sveriges största bekymmer var att smittan tagit sig in på landets äldreboenden. I samband med uttalandet sa socialminister Lena Hallengren (S) till DN att smittspridningen kan bero på att anhöriga besökt äldreboenden, att personal varit smittad eller att skyddsutrustning saknats.

Under torsdagen meddelade stadsledningskontoret i Göteborg att minst ett fall av corona konstaterats på 29 av totalt 54 kommunala äldreboenden. Smittskyddet i Västra Götalandsregionen har nu inlett en undersökning av hur smittspridningen gått till. Samtliga äldreboenden har mottagit en enkät, som smittskyddet hoppas ska bidra till en tydligare bild av vilka faktorer som förhindrar och vilka som bidragit till smittspridning på boendena.

Enligt smittskyddsläkare Thomas Wahlberg har man sedan tidigare varit i kontakt med ett stort antal äldreboenden för att utbyta information om smittspridningen. Personal på olika boenden har olika teorier om hur smittan kommit in, säger han.

– Vi har fått veta att det har förekommit att personal varit sjuk men jobbat ändå. I vissa fall har anhöriga varit där, trots besöksförbudet. I många fall vet man inte.

I Region Stockholm visade siffror den 22 april att 75 procent av alla äldreboenden haft minst ett fall av konstaterad coronasmitta. Thomas Wahlberg säger att han förstår oron bland äldre och deras anhöriga runtom i landet.

– Jag skulle vilja säga till den som är orolig att jag tycker att de gör ett jättejobb ute i kommunerna. Jag har inte på något sätt skäl att tro att man inte skulle få en bra omvårdnad.

Smittskyddsläkaren har inte fått några uppgifter från boendena om att äldre flyttat på grund av rädsla för coronasmittan.

I början av april genomfördes covid-19-tester och en kartläggning av symtom på personal på ett äldreboende i Göteborgsregionen, vilket GP tidigare rapporterat om. Resultatet visade, enligt ett debattinlägg i Läkartidningen, att 23 av de 57 personer som planerat att arbeta samma dag hade symtom som kunde tyda på covid-19-smitta. 4 av 57 testade positivt för viruset.

Lovisa Herold
lovisa.herold@dn.se "

”Kanske behövs mer satsningar för att snabba på digitaliseringen”

DN FREDAG 1 MAJ 2020

Arbetsplatser och företag världen över har skakats i grunden av coronavirusets framfart. Nu väcks frågorna om livet efter krisen. Hur kommer den nya världshandeln se ut? Skapas nya kluster? Hur reser, handlar och jobbar vi efter krisen? Det här är tredje delen i DN:s serie om hur företagen ställer om.

Kan det exportberoende Sverige bli ett produktionsland? Kanske inte. Men möjligheterna är många när företag nu ser över sina leveranskedjor, tror Lena Sellgren, chefsekonom på Business Sweden.

– Även om konkurrensen är knivskarp så har Sverige ett väldigt gott rykte när det gäller hållbarhet, hög kvalitet och smarta lösningar, säger hon.

Ökad regionalisering framför globalisering. Det är en trend som blivit starkare under 2000-talet, inte minst på grund av handelskonflikten mellan USA och Kina. Men trenden förstärks ytterligare av coronapandemins framfart.

– Kraven på snabb omställning av leveranser har blivit än viktigare. Industriföretag ser stora fördelar med att vara närmare sin hemmamarknad och sina lokala underleverantörer, säger Lena Sellgren och nämner större kontroll över produktionen som en av drivkrafterna.

De företag som har förlitat sig på en global leveranskedja har nu stora problem där hela eller delar av produktionen står still. Fördelarna med kortare led framstår därför som uppenbara. Förutom säkrare leveranser och kortare transporter kan det också vara enklare för företagen att säkerställa att deras miljökrav uppnås när produktionen inte längre är spridd över hela världen.

– Jag tror att en mer lokal produktion kan få betydande fördelar ur miljö- och klimatsynpunkt, eftersom du kan jobba mycket mer cirkulärt och ha koll på hela kedjan, säger Lena Sellgren.

Hon tror att en ny struktur kan ta form på den europeiska marknaden, där en större del av den avancerade produktionen sker på hemmamarknaden. Om det tidigare var fördelaktigt att lägga produktionen i låglöneländer har nu andra faktorer seglat upp som viktigare. Och där ligger Sverige långt framme.

– Jag skulle säga att vi generellt sett är duktiga på att ställa om. Vi är innovativa, har en hög digital mognad och är vana att arbeta i automatiserade processer. Det är kunskaper som värderas högt när företag nu ser över sina produktionskedjor, så här finns en möjlighet för svenska bolag att jobba på nya smarta sätt.

Tror du att fler utländska bolag kan komma att flytta sin tillverkning till Sverige?

– Det tror jag, eftersom de vill ta del av våra kunskaper. Men det bygger på att de får bra förutsättningar att etablera sig här. Och kanske behövs mer satsningar för att snabba på digitaliseringen och göra landet än mer högteknologiskt.

En ökad inhemsk produktion kan ge fler arbetstillfällen och stärka svensk ekonomi. Samtidigt står exporten för 50 procent av landets BNP. Att de stora handelsregionerna i Asien och Nordamerika går mot att bli allt mer självförsörjande innebär trots allt en utmaning för svenska företag och svensk ekonomi. Men Lena Sellgren är försiktigt positiv.

– Det är naturligtvis dåliga nyheter för en liten öppen ekonomi som är starkt beroende av omvärlden. Men relativt andra länder tror jag att vi kan klara oss bra eftersom vi har många av morgondagens lösningar, säger hon.

Lovisa Ternby "

" Linus Larsson: Digitala utvecklingen har fått superfart under pandemin

DN FREDAG 1 MAJ 2020

Coronakrisen drev blixtsnabbt igenom digitalisering som vanligtvis tar flera år, som en chockbehandling av ekonomin. Mycket är rena krisåtgärder, men man lurar sig om man tror att allt blir som förr efter krisen.

Distansarbete, varifrån som helst för nästan vem som helst. Att man därför skulle kunna bosätta sig var som helst men ändå behålla sitt jobb.

Så lät ett av löftena från den tidiga eran med internet. Ett löfte som aldrig riktigt infriades. Kanske inte för att tekniken saknades, utan för att vanor och förväntningar gjorde att distansarbetet aldrig blev mer än undantaget.

Så kom 2020. Plötsligt skulle alla som kunde jobba hemma. Men inte bara jobba, det mesta av livet skulle på ett eller annat sätt hanteras hemifrån. Om man ska sammanfatta den här våren: Allt som kan göras digitalt görs nu digitalt. Och det gick blixtsnabbt. Det är som att leva i ett laboratorium där man testar vilka digitaliseringsvisioner som går att driva igenom abrupt. Handla allt på nätet? Få all sin underhållning från nätet? Jobba via nätet och ha nästan all social kontakt via en webbkamera?

Det är ett slags undantagstillstånd, givetvis. Tiden efteråt kommer att se annorlunda ut. Men tveklöst kommer vissa förändringar att bli bestående, med vinnare och förlorare.

Några av vinnarna är uppenbara: Som videokonferenstjänsten Zoom, med våldsam tillväxt och kursrusning under pandemin.

Eller matbutiker på nätet som såg sådant tryck att väntetiderna för att få pasta och hushållspapper buret till dörren blev nästan absurda.

Men de är, i den större bilden, perifera fenomen. De som verkligen har allt att vinna är de som redan var på väg att krossa äldre, mindre digitala konkurrenter. Det gäller förmodligen inget företag tydligare än Amazon. I USA har hundratusentals butiker tvingats stänga, och rekordmånga av dem väntas gå i konkurs innan ekonomin och livet återgår till något slags normalitet. Vem står kvar? Amazon, med en pandemikompatibel affärsmodell. Företaget har rekryterat 100 000 personer, och säger sig nu leta efter ytterligare 75 000, för att klara av alla leveranser.

Räkna också in alla andra områden där Amazon är stort, så begriper man att en människas hela tillvaro i karantän kan göda Amazons kassa: Under dagen, videokonferenser som använder Amazons servertjänst. Vid arbetsdagens slut, hemleverans av varor och livsmedel från Amazon.com. På kvällen, underhållning via Amazons videotjänst.

Innan man somnar, en stund med en e-bok i sin Kindle.

Inget av detta är nytt. Amazon slog mot den fysiska bokhandeln och började göra livet surt för detaljhandeln för länge sedan.

Förlagsvärlden har skakats om av e-bokstjänsten. Och Amazon Web Services, som servertjänsten heter, driver sedan länge en väsentlig del av världens alla sajter.

Nej, inte nytt men den rådande krisen har satt utvecklingen på anabola steroider. Varje process mot digitalisering går nu i superfart och även om många världen över nu längtar efter att strosa i folkfyllda butiker och jobba på kontor som vanligt så kommer det att sätta avtryck som blir permanenta. Butiker går omkull. Konkurrenter hinner slås ut.

Distansarbete börjar fungera så att varken anställda eller arbetsgivare ser någon anledning att ge upp det helt när krisen är över.

I Sverige har inte Amazon gjort sitt riktiga intåg som e-handlare, så här ser det lite annorlunda ut. Men vi ser redan konkurserna bland butikskedjor. Det är givetvis företag som hade problem tidigare, men nu accelereras utvecklingen.

Coronakrisen är en tragedi av gigantiska proportioner, men att teknik och företag påverkas så här? Att distansarbete till slut kommer i gång är bra. Och det är svårt att sörja varenda klädbutik som försvinner.

Men man ska komma ihåg vad som kommer efter. Amazons tendenser att få en närmast monopolliknande ställning försvagas inte direkt av rådande klimat. När en bransch flyttar till nätet tenderar det att gynna globala jätteföretag, som får skalfördelar när de gör hela världen till sin marknad. Ett Google, ett Netflix eller ett Amazon står redo att ta över när kvartersbutiken eller lokalbiografen tvingas bomma igen.

Linus Larsson
linus.larsson@dn.se "

" Konferenser på nätet ökar kraftigt

DN FREDAG 1 MAJ 2020

Antalet digitala möten har ökat kraftigt i coronakrisen. Som ett exempel har Googles företagslösning Meet trettiofaldigat antalet användare sedan januari. Ursprunget till produkten finns i Stockholm.

– Det är ganska otroligt att se. Jag har jobbat inom videokonferens i nästan 25 år nu och det här har jag aldrig sett tidigare. Och förhoppningsvis kommer vi aldrig att se det igen, säger Serge Lachapelle, produktchef på Googles Stockholmskontor.

Härifrån utvecklas och sköts majoriteten av Googles företagslösning för videosamtal, som växt närmast explosionsartat. Sedan januari har tre miljoner nya användare tillkommit per dag, och förra veckan passerade antalet dagliga användare 100 miljoner, enligt Google.

Nätjätten är inte ensam på marknaden för videosamtalstjänster, här finns även bland annat Zoom, Skype och Microsoft Teams.

Ökningen här har ställt hårda krav på Google att snabbt öka kapaciteten i systemet och utveckla nya funktioner. Nästan samtliga på utvecklingssidan på Stockholmskontoret, ungefär 200 personer, jobbar just nu med Meet och relaterade produkter.

– Vi har jobbat systematiskt och det här är faktiskt också någonting som vi har förberett oss på. Under många år har vi övat på att datahallar går ner, att kapacitet måste flyttas, att folk inte kan komma

till jobbet av olika orsaker. Lite tack vare det har vi lyckats klara det här på ett bra sätt, säger Serge Lachapelle.

Nu släpps Meet gratis till alla användare, alltså även privatpersoner. Tjänsten som heter Hangouts kommer att fasas ut.

I Sverige har myndigheter som Säpo och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap varnat för att samhällets sårbarhet ökar när många jobbar på distans och känslig information riskerar att hanteras just via öppna videokonferenser.

– Absolut, man ska vara väldigt försiktig med vilken tjänst man väljer. Det finns jättebra tjänster där ute och det finns mindre bra tjänster, det är upp till var och en att identifiera vad som passar för dem, säger Serge Lachapelle.

Han menar dock att säkerheten i Googles tjänster är hög och intygar att nätjätten inte sparar några data.

– Ingenting som görs i mötet, sägs i mötet eller syns i mötet hanteras av Google på något sätt.

Vad tror du om framtiden för videokonferenser, efter coronakrisen?
– Det är klart att siffrorna kommer att gå ner. Men jag tror att många av oss kommer att ha upplevt att ”hey, det går att jobba hemma lite mer”. Det går att resa mindre, det går att göra saker på ett annat sätt. Jag tror att om man tittar på före och efter kommer det säkert att vara fler användare efter, än det var före.

TT "

" Attendos vd: Sverige har misslyckats med att skydda de äldre

DN FREDAG 1 MAJ 2020

Vårdkoncernen Attendos vd Martin Tivéus säger att Sverige misslyckats med att skydda de äldre. Myndigheternas åtgärder har varit för små och för få och det finns ingen tid kvar att förlora, enligt honom: – Vi har tillåtit en högre samhällspridning och samtidigt saknat en tydlig plan för hur vi ska skydda de äldre.

Martin Tivéus, vd och koncernchef på Attendo, läser i slutet av mars en artikel om hur personal på äldreboenden i Spanien flyr av rädsla för att smittas av covid-19 och hur de äldre lämnas kvar åt sitt öde.

Reportaget sänder kalla kårar. Det kan hända här också, inser han.

Samtidigt är han rädd för att berätta ingående i media om vad han sett. Kommer det leda till panik att prata om behovet av skyddsutrustning om denna inte finns?

Den 27 mars skickar han i stället ett långt mejl till flera av de personer som han dagligen följer genom myndighetsgemensamma presskonferenser, bland andra; Folkhälsomyndighetens Johan Carlsson och Anders Tegnell och Socialstyrelsens Taha Alexandersson.

– Alla politiker har varit tydliga med att de följer myndigheternas rekommendationer, säger Martin Tivéus.

Han skriver att smittspridningen fortsätter i snabb takt trots att han sedan den 10 mars haft besöksstopp och hälsocheckar av personal på alla sina boenden, något som han menar tyder på asymtomatisk smittspridning.

”Det här en utveckling vi måste försöka stoppa omedelbart”, skriver han i mejlet.

Han vädjar om skärpta riktlinjer, ökad testning av personal och skyddsutrustning i all nära kontakt med äldre, oaktat smittstatus. Han avslutar med ”Hoppas på snabb återkoppling”. Taha Alexandersson, ställföreträdande krisberedskapschef, svarar att situationen är svår men att de jobbar på att säkra skyddsutrustning.

Fem dagar senare kommer ett svar från Folkhälsomyndighetens arbetsgrupp för covid-19” tillsammans med en länk till myndighetens hemsida: *Tack för ditt mejl. Vi har publicerat uppdaterade handläggningsrekommendationer. Läs mer här.*

– Jag kände en stor frustration och vanmakt. Jag har svårt att sova på nätterna för jag känner att vi kan och måste göra mer, säger Martin Tivéus som ansvarar för totalt 700 äldreboenden i Norden, varav cirka 300 i Sverige.

○ ○ ○

I början av mars är risken för samhällsspridning låg enligt Folkhälsomyndigheten. Men samtidigt får Martin Tivéus höra från sina kontakter inom sjukvården om att det finns risk för större spridning, säger han. Därför inför Attendo besöksstoppet och kontrollerna av personal.

– Det gjorde att vi ganska snabbt tredubblade sjuktalen, det blir så om man skickar hem folk. Äldreboenden är inte byggda för sjukvård och isolering och det är svårt att stoppa smittan från att spridas. Därför ville vi göra allt för att stoppa den från att komma in.

Drygt två veckor senare hade smittan tagit sig in på nya boenden trots åtgärderna.

– Då insåg vi att man måste smitta under inkubationstiden eller vara tillräckligt symptomfri för att anse sig själv frisk.

På torsdagen gick Attendo ut med riktlinjer att all personal ska ha munskydd i all nära kontakt med äldre i de värst drabbade regionerna.

DN har tidigare kunnat berätta att man först började använda skyddsutrustning när smittan väl tagit sig in, något som kritiserats av anställda.
Personal so
m DN haft kontakt med på Attendos äldreboenden, som av rädsla för repressalier vill vara anonyma, har vittnat om att bortfallet i personalstyrkan inneburit att man tagit in fler timanställda, som haft dålig kunskap om basala hygienrutiner och i vissa fall varit så rädda för att bli smittade att de knappt vågat mata de äldre.

Martin Tivéus säger att han känner igen bilden.

– Jag vet två, tre enheter där man haft den här diskussionen. Problemet med de enskilda fallen är att det inte finns någon annan personal att ta in. När det är sjukskrivningar överallt får man lappa och laga tills man börjar få tillbaka personal.

Attendo har själva köpt in antikroppstester som visat att personal som varit symtomfria burit på smittan. Men företaget har ingen möjlighet att testa för pågående infektion, detta kan endast göras i laboratorium.

Enligt riktlinjerna ska alla äldre på särskilt boende testas om de uppvisar symtom. Men detta sker inte enligt, Martin Tivéus.

I de pressmeddelanden som Region Stockholm skickar ut dagligen om läget i Stockholm uppges att ”Alla personer som har konstaterats smittade av covid-19 har vårdats eller vårdas isolerat för att minska risken för vidare smittspridning”.

Detta stämmer inte heller, enligt Martin Tivéus.

– Det är svårt att isolera människor med demens, ofta är de aktiva och vill promenera runt och har svårt att komma ihåg instruktioner. Vi kan inte låsa deras dörr. I stället får vi isolera hela avdelningar.

Attendo har också möblerat om på alla boenden, tagit bort soffor och separerat stolar, berättar Martin Tivéus.

Varför behöver ni andra riktlinjer, det står er fritt att fortsätta använda mer skyddsutrustning?

– Ingen kan säga att pandemin är över och det är klart att i långa loppet skulle vi inte ha råd med allt. Riktlinjerna behöver ändras och verksamheter borde få hjälp att finansiera detta. Det finns säkert många i branschen som vare sig kan eller har råd att ta in extra skyddsutrustning.

Ni får betalt för att driva äldreboenden, vad är det för något som ni inte tycker ingår i det ni redan ersätts för?

– Det ligger utanför ramen för normal omsorg och när beställningen ser ut på ett annat sätt, så borde priset bli ett annat. Men vårt fokus just nu ligger på den mänskliga aspekten, inte ekonomi.

Att det är svårt att skaffa fram skyddsutrustning, som Taha Alexandersson skriver i sitt mejlsvar, känner Martin Tivéus väl igen. Han har själv suttit kvällar och helger och jagat.

En del affärer var lyckade, andra inte, enligt Martin Tivéus.

Hur mycket pengar som kastats i sjön vill han inte kommentera. Det kommer framgå i Attendos kvartalsrapport som släpps nästa vecka, och han vill inte förekomma den.

Främsta skälet till den stora spridningen inom äldreomsorgen är den allmänna smittspridningen, som ökar risken för att personal smittas, tror Tivéus.

– Men andra skäl till att vi har så låg smittspridning på våra boenden i andra länder beror på att man agerat tidigt med omfattande testning och skyddsutrustning. Sveriges kombination av högre

samhällspridning och att vi samtidigt saknat en tydlig plan för hur vi ska skydda de äldre har gjort att vi befinner oss här. Och nu finns ingen tid att förlora. Vi kan inte utreda vad som ska göras medan människor dör.

○ ○ ○

Statsepidemiologen Anders Tegnell säger att han tagit del av mejlen från Martin Tivéus som skickats vidare till myndighetens grupp som arbetar med äldrefrågor. Folkhälsomyndigheten får enligt honom in ett hundratal mejl varje dag, men detta var prioriterat.

– Jag har försökt följa detta och vet att personen som är projektledare för verksamheten har haft telefonsamtal med honom. De har diskuterat hans frågor och möjligheten att använda data och erfarenheter från deras verksamhet.

Frågan om munskydd är något Folkhälsomyndigheten studerar, men Anders Tegnell säger att den är väldigt komplicerad, med ”ohyggligt svag data” i botten.

– Skyddar munskydd personalen från att smittas av de som de arbetar med? Nej, det finns ingen data som talar för det. Kan de skydda de boende? Nja, tveksamt. Det finns en del experimentell data som talar för att det möjligen skulle fånga upp en del.

Varför inte ta det säkra före det osäkra?

– Det där tycker jag är en allmän myt som krupit in i debatten ofta. Man tycks glömma bort att nästan allt man gör även har nackdelar. Det finns uppenbara risker – hanteras de fel finns det åtminstone teoretiska risker att det kan öka smittspridningen. Hanterar man dem fel blir det lättare att få virus på fingrarna.

Har ni kapacitet att ta till er av sådana här typer av erfarenheter?
– Ja. Man måste sortera hela tiden och detta är absolut inte bortsorterat, men allt måste in i rätt fas. Vi håller på med en ordentlig genomgång på det här området och då kommer sådana här erfarenheter bli viktiga.

Det prioriterade arbetet är just nu en större enkät som skickats ut till äldreboenden i Stockholm och Sörmland, berättar Anders Tegnell. Han betonar att Folkhälsomyndigheten har ett förhållandevis litet ansvar när det gäller äldreboendens verksamhet och lyfter fram kommunerna som upphandlar verksamheten, regionerna och Socialstyrelsen som aktörer med större inflytande. Andra saker som han tror kan påverka smittspridningen, som osäkra anställningsformer eller möjligheten att vara hemma när man är sjuk, är inte heller något Folkhälsomyndigheten kan råda över, säger han.

– Vi är bara en av väldigt många och en av de mindre aktörerna när det gäller hur det fungerar på äldreboenden.
○ ○ ○

En månad efter det första mejlet, har Martin Tivéus en upprättad kontakt på Folkhälsomyndigheten, den som Anders Tegnell beskriver ovan.

Under tiden har smittan konstaterats på två tredjedelar av länets äldreboenden. 567 äldre har avlidit.

– Vi som land har misslyckats med att skydda de äldre och vi måste agera innan det som skett i Stockholm sker i resten av landet, säger Martin Tivéus.

Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se
Marijana Dragic
marijana.dragic@dn.se "

2 mmaj 2020

”Coronakrisen gör behovet av ett heltäckande skuldregister akut”

DN LÖRDAG 2 MAJ 2020

"DN. DEBATT 20200502
Nu måste Sverige omgående införa tvingande rapportering av samtliga beviljade krediter till privatpersoner. Vi står annars inför en betydande risk att låntagare försätts i påfrestande överskuld-sättning. Coronakrisen har förvärrat situationen och behovet av ett fullständigt skuldregister har blivit akut, skriver Eva Redhe och Erika Eliasson.

I oktober 2019 skrev vi på DN Debatt att Sverige behöver en mer gedigen kreditbedömning och att en viktig del i lösningen är ett fullständigt skuldregister. I februari 2020 föreslog Finansinspektionen i sin årliga Konsumentskyddsrapport att regeringen tillsätter en utredning för att göra det möjligt för kreditgivare att få en helhetsbild av konsumenternas befintliga skulder.

Men under tiden frågan utreds riskerar enskilda individer att hamna i överskuldsättning, vilket är förödande för både individen och samhället. Coronakrisen medför att risken för överskuldsättning ökar. Därför bör regeringen snabbutreda frågan. En lösning är att ge Finansinspektionen i uppdrag att införa krav på att företag som har tillstånd att ge krediter till konsumenter tvingas rapportera dessa.

En grupp som är särskilt utsatt för risk att hamna i en djup skuldproblematik är personer med spelberoende. Men krisen medför även att många andra grupper i samhället utsätts för ökad risk för att hamna i en överskuldsättning.

Enligt uppgifter från Kronofogdemyndigheten kan de se en markant ökning av spelrelaterade skulder de senaste fem åren bland de som söker skuldsanering. Coronakrisen riskerar att eskalera problemen med psykisk ohälsa. Enligt Spelinspektionen kan man se en markant ökning av registreringar och inloggningar på onlinespel den senaste tiden.

Isolering och den stigande arbetslösheten medför ökad risk för problematiskt spelande. Den 7 april meddelade TT att antalet registreringar och inloggningar på onlinespel ökat med 33 procent.

Statistiken gäller bara 17 spelbolag av totalt närmare 60, men ger en fingervisning om hur coronapandemin påverkar spelandet. Och före påskhelgen kunde SVT rapportera att antalet hjälpsamtal till Spelberoendes förening i Göteborg ökat med 30 procent.

Anders Håkansson, professor i beroendemedicin på Lunds universitet, uppmärksammar i en studie publicerad den 23 april 2020 i ”The international journal of environmental research and public health” att det behövs ett ökat fokus på sambandet mellan finansiella problem och spelberoende. Håkansson belyser även problemen med spelberoende och överskuldsättning i en rapport till Kronofogdemyndigheten.

Omkring en halv procent av befolkningen i Sverige uppskattas ha ett spelberoende.

Professor Håkanssons studie bekräftar bilden av nätkasino som särskilt förknippat med svåra konsekvenser av spel om pengar. Det är också den vanligaste spelformen hos personer som söker vård på en

mottagning för spelberoende i sjukvården. Självmordstankar är vanligt hos personer som söker vård för spelberoende och förekomsten av fullbordat självmord är 15-faldigt förhöjd hos personer med spelberoendediagnos jämfört med befolkningen i övrigt.

Även utanför området spelberoende bedöms ekonomiska skulder vara en viktig prediktor för psykisk ohälsa och suicidtankar. Det ligger därför i samhällets intresse att möjliggöra en säker kreditprövning, speciellt vid utlåning till redan utsatta personer.

Coronapandemin innebär att behovet av en säkrare kreditbedömning blir akut. Den svenska marknaden för konsumtionslån är cirka 239 miljarder kronor och den absoluta merparten av lånen är utgivna av bankerna.

Vid ingången av 2019 var 12 miljarder kronor utgivna av kreditgivare som har tillstånd av Finansinspektionen att enligt Lagen om viss verksamhet med konsumentkrediter (LVK) ge ut krediter. Sedan förmögenhetsbeskattningen avskaffades 2007 finns ingen övergripande information om hushållens samlade tillgångar eller skulder.

Sverige har i grunden goda förutsättningar för att bedriva en gedigen kreditbedömning. Man kan identifiera de som ansöker om lån genom personnummer, mobilt BankID samt en stor mängd data som är samlad hos kreditupplysningsföretagen.

Samhället och konsumenternas beteenden har dock dramatiskt förändrats de senaste tio åren vilket innebär att man även måste uppdatera synen på gedigen kreditbedömning. Sedan den senaste finanskrisen har onlinehandeln ökat dramatiskt och rekordlåga räntor har ökat intresset att låna. Kreditupplysningsföretagens information är bra men den är inte tillräcklig. Då det inte är tvingande för samtliga kreditgivare att rapportera in utlåning saknas alltså en fullständig bild av låntagarens totala skulder.

De mest riskfyllda skulderna, som till exempel sms-lån, rapporteras i de flesta fall inte in till något kreditupplysningsföretag. Det innebär att dessa lån inte beaktas vid en kreditbedömningsprocess. Det medför att krediter kan beviljas till personer som redan är överskuldsatta.

För att säkerställa att kreditgivarna har en fullständig bild av den sökandes skulder bör ett centralt skuldregister införas. Ett register dit samtliga kreditgivare är tvingade att rapportera all utlåning. Det bör omfatta alla typer av krediter, både med och utan säkerhet.

Kreditupplysningslagen tillåter redan delning av kreditdata, det som saknas är alltså tvingande inrapportering av samtliga givna krediter. En viktig fråga som lyfts fram då det gäller ett fullständigt skuldregister är integritetsfrågan. Genom att kreditgivare och kreditupplysningsföretag redan i dag har rätt att dela information om privatpersoners skulder kan integritetsfrågan redan anses vara passerad, men utan fördelarna av en samlad bild av låntagarnas skulder.

Kreditgivare är enligt lag skyldiga att genomföra en gedigen kreditbedömning. Men då en samlad bild av den sökandes totala skulder saknas riskerar kreditgivare att bryta mot lagen.

Sverige måste utforma regler för kreditgivning som skyddar låntagarna och skapa förutsättningar för kreditgivare att följa lagen. Ett fullständigt skuldregister som ger en helhetsbild av den sökandes totala lånesituation är nödvändigt för en gedigen kreditbedömning. I

skuggan av coronakrisen med isolering och ökad arbetslöshet måste vi skydda människor från överskuldsättning och psykisk ohälsa.

Regeringen bör därför snabbutreda frågan gällande ett fullständigt skuldregister. En lösning är att ge Finansinspektionen i uppdrag att införa krav på att företag som har tillstånd att ge krediter till konsumenter tvingas rapportera dessa. Exakt utformning av ett fullständigt skuldregister kan med fördel tas fram av branschen i samarbete med Finansinspektionen.

Eva Redhe, investerare och styrelsearbetare, tidigare vd Erik Penser bank, grundare av Mercurius financial communications samt ansvarig för Investor relations och arbete med corporate finance på Investor AB, erfarenhet från drygt 20 bolagsstyrelser. Idag bland annat styrelseordförande i Ftrack AB och styrelseledamot i Första AP fonden Erika Eliasson, vice vd Lendify, tidigare private banking Erik Penser bank, institutionell försäljning Evli fonder och talesperson Lindorff Sverige, erfarenhet från två bolagsstyrelser samt i dag ordförande i Swedish fintech association "

" Ewa Stenberg: Stefan Löfven ersatte kampen med ett peptalk till nationen

DN LÖRDAG 2 MAJ 2020

Håll ut, manade Stefan Löfven folket i sitt förstamajtal. De - partipolitiska konflikterna lade han åt sidan. Coronakrisen kan pågå i flera månader till – men hur länge kan borgfreden vara? Analys. DN:s Politikkommentator

I 130 år har socialdemokrater (och de som sedermera blev vänsterpartister) marscherat under första maj. Oftast under röda fanor och till tonerna av Internationalen.

Krigsåren 1940 och 1941 var det röda borttaget, men det hölls medborgartåg på initiativ av samlingsregeringen.

I år är inte ens gatubilden sig lik. Gatorna och torgen var tomma. S-ledaren och statsministern Stefan Löfven hade lämnat de röda fanorna för att tala framför svenska flaggor på de amerikanska internet-plattformarna Facebook och Youtube (filmat också av SVT).

Löfven hade gallrat bort partipolitiken i något som mest liknade ett peptalk till nationen.

”Vi går igenom den här prövningen tillsammans, som ett land, där vi håller ihop”, sade han och inskärpte att slutet på krisen inte ens är nära. Nu prövas vår uthållighet, sade Stefan Löfven och talade om att visa solidaritet och att ensam inte är stark.

Mer politiskt än så blev det inte. Men när kamerorna zoomade ut igen visade det sig att lokalens andra hörn var mer socialistiskt. Där hängde röda fanor, och snart klev en agitator fram.

LO:s Karl-Petter Thorwaldsson sparade varken på decibel eller på partipolitik när han drog sina slutsatser av krisen. Trångboddhet och otrygga anställningar har förvärrat den, sade han och krävde att de förbättringar som gjorts av sjukförsäkring och a-kassa blir permanenta.

När det blev Vänsterledarens tur att tala på Kafé Marx i Stockholm kändes mycket igen från LO-ordförandens tal. Vänsterretoriken från V och LO bildade en röd fond som Stefan Löfvens landsfaderlighet kunde avteckna sig emot.

Men Jonas Sjöstedt var något mer dämpad än förr om åren. ”Ta hand om er nu! ”, avslutade han i stället för att mana till kamp. Och han nöjde sig med att hota med nyval i en debattartikel i Expressen i stället för under själva talet.

Det kan också hänga ihop med att det är högst osannolikt att V verkligen lyckas driva fram ett nyval om regeringen trots partiets varningar går fram med ett förslag om marknadshyror. Propositionen planeras att läggas våren 2022, bara månader innan det ordinarie riksdagsvalet.

Även om hotet ekar tomt visar det ett hårdare tonläge. Sverige-demokraternas Jimmie Åkesson skruvade också upp volymen första maj. ”Strategin inom de nya Socialdemokraterna, tycks ha varit att pressa ur svenska arbetare och pensionärer så mycket pengar som möjligt. Detta för att ha råd med notan för en ansvarslös migrationspolitik. Det är provocerande och ett svek av enorma portioner”, skrev han i en debattartikel i Altinget. Han kallade regeringen vilsen och handlingsförlamad.

Frågan är vad väljarna tycker om de hårda angreppen. Hittills har förtroendet för såväl myndigheterna, regeringen och för statsministern personligen bara stigit. Oppositionspartierna har inte belönats av väljaropinionen när de höjt tonläget.

Det råder inget undantagstillstånd i Sverige och oppositionen har en viktig uppgift i demokratin. Men det finns en tid för samverkan och en för strid också i politiken. Det är ytterst väljarna som drar gränserna och avgör hur länge borgfreden ska vara.

Består det höga förtroendet för regeringen kommer Stefan Löfven kanske att dra sig till minnes ordspråket om att det inte finns något ont som inte har något gott med sig. Ingen ville ha denna djupa kris. Men Socialdemokraterna fick i alla fall fira första maj med goda opinionssiffror och utan nesan att åter behöva konstatera att det var Vänsterpartiet som lockade flest demonstranter.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se "

”Det kommer en dag när vi kan säga – det är över nu”

DN LÖRDAG 2 MAJ 2020

Inga vajande röda fanor, inga demonstrationståg ackompanjerad med slagord och inga bänkar med åhörare. När Stefan Löfven höll årets första maj-tal på distans var det som statsminister snarare än som Socialdemokraternas partiledare.

För första gången har arbetarrörelsen ställt in alla sina första majtåg på grund av pandemin. Det gällde även Stefan Löfvens tal som i år sändes på internet. Med svenska flaggan bakom sig tog Löfven upp coronapandemin och uppmanade alla att hålla i restriktionerna för att sjukvården ska kunna klara sitt uppdrag.

Vårt sätt att leva har förändrats dramatiskt, säger Löfven om coronakrisen, som nu varit en formell kris i precis tre månader. Han påpekar att vi har långt kvar innan pandemin är över. Fler kommer insjukna, avlida eller bli av med sina jobb.

Stefan Löfven vädjade till alla att tänka sig en framtid där man ser tillbaka på denna tid och berömmer sig själv för att man tog sitt personliga samhällsansvar.

Han påminde om att coronaviruset inte ser några gränser och att det slår extra hårt mot fattiga människor: de som redan hade det svårast drabbas värre av krisen, och så är det över hela världen.

Stefan Löfven talade mer som en statsminister än som partiledare med politiska budskap på arbetarrörelsen dag. Han undvek även att gå till angrepp mot oppositionen.

– De partipolitiska konflikterna får vänta, säger han.
Löfven avslutade med att väcka hopp, att det finns ett liv då vi åter kan resa, besöka anhöriga och gå på bröllop:

– Det kommer en dag när vi kan säga: Det är över nu.

Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se "

Svenskarna om coronakrisen

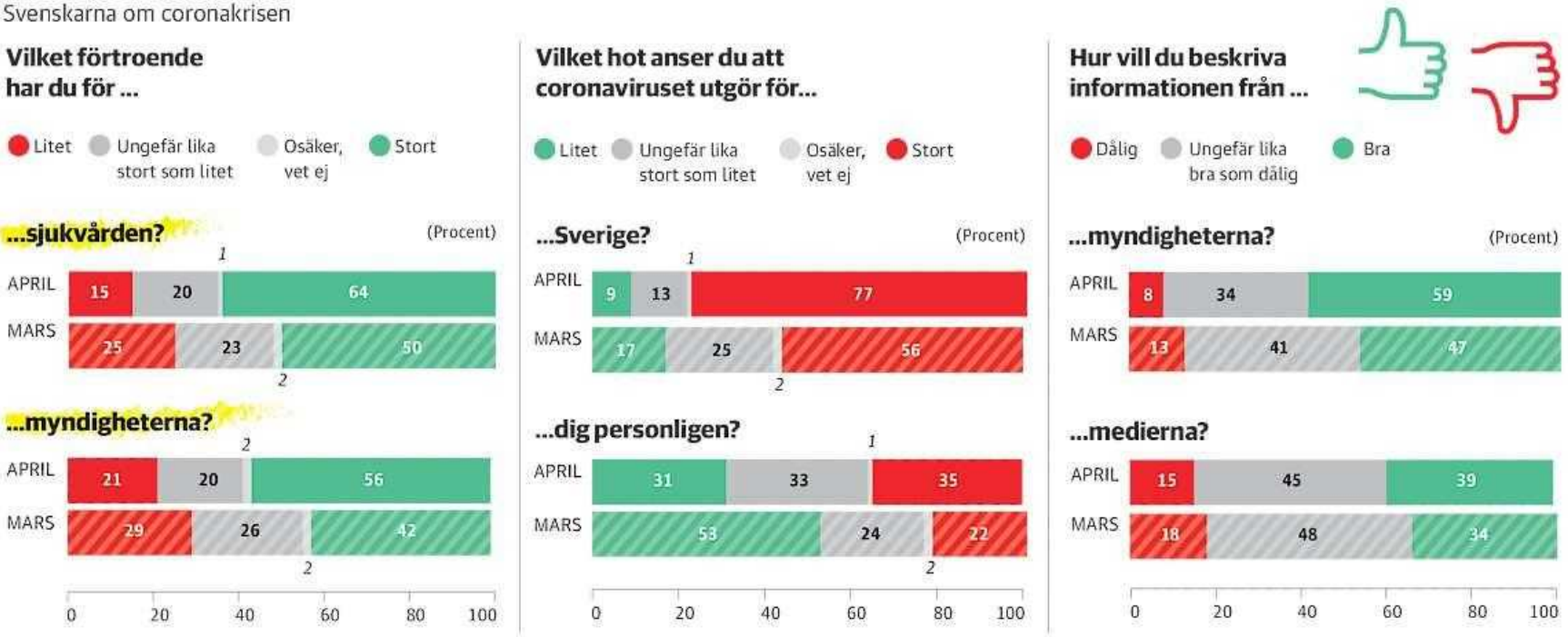

Varje svarsalternativ avrundas till heltal och summan blir därför inte alltid 100%. DN/Ipsos har för denna mätning genomfört 1 194 intervjuer under perioden 14-26 april 2020.

Grafik: Johan Andersson Källa: DN/Ipsos

" Förtroendet för vården stärks under coronakrisen

DN LÖRDAG 2 MAJ 2020

Nästan två tredjedelar av svenskarna har förtroende för sjukvårdens förmåga att tackla coronakrisen, visar en undersökning från DN/Ipsos. Förtroendet har stigit markant både för vården och för myndigheterna sedan förra mätningen i mars.

Coronapandemin innebär en hård prövning för stora delar av samhället. Sjukvården står i frontlinjen, där personal vittnar om en arbetsbelastning som ligger nära gränsen för vad man klarar av. Även tilliten till myndigheterna, normalt hög i Sverige, prövas när allmänheten får direktiv om hur smittspridningen ska begränsas.

DN/Ipsos har för andra månaden i rad ställt frågor om hur medborgarna upplever coronakrisen. Resultatet i april visar på ett växande förtroende för vård och myndigheter under den period då krisen gått in i en mer akut fas.

I april svarar 64 procent att de har ganska eller mycket stort förtroende för sjukvårdens förmåga att hantera coronasmittan. För en månad sedan var samma andel 50 procent. Andelen som inte litar på vården har sjunkit till 15 procent.

Lika mycket ökar förtroendet för myndigheterna, från 42 till 56 procent. Andelen som uppger litet förtroende är 21 procent. Nicklas Källebring är opinionsanalytiker på Ipsos.

– Det här får man se som ett gott betyg. Man inte bara upprätthåller förtroendet utan det ökar i takt med att uppgiften blivit tuffare, säger han.

Sveriges strategi, att snarare gå ut med rekommendationer än att stänga ner samhället, har ifrågasatts, bland annat i utländska medier. Bland svenskarna har däremot andelen som oroar sig för att åtgärderna skulle vara otillräckliga sjunkit, från 41 procent i mars till 34 i april.

Det stärkta förtroendet för myndigheterna speglas också i att - informationen därifrån anses ha blivit bättre. Nu anser nästan 6 av 10 att den är bra, mot knappt 5 av 10 för en månad sedan. Medierna får lägre betyg men även de anses ha bättrat sig, enligt undersökningen.

Intressant nog stärks tilliten samtidigt som allmänheten blivit mer medveten om situationens allvar. I april uppfattar 77 procent att det nya coronaviruset är ett hot mot Sverige, mot 56 för en månad sedan. Betydligt färre, 35 procent, upplever en personlig fara, men även här sker en ökning.

– Det är en tydlig riktning: man upplever viruset som ett allt allvarligare hot. Men det är en utmaning för myndigheterna att få folk som inte upplever ett stort hot mot sig själva att ändå agera så att smittspridningen minskar, säger Nicklas Källebring.

DN/Ipsos har också ställt mer detaljerade frågor om vad i pandemin som väcker oro. Även här har tydliga förändringar skett sedan i mars. Oron för att en anhörig ska smittas är numera utbredd, 69 procent bekymrar sig för den risken mot 54 i mars.

Allt fler bekymrar sig också för de svenska företagen. Omsättningen har raskt sjunkit mot noll för hotell, restauranger och besöksnäringen i övrigt. Nyligen lade flygbolaget SAS ett stort varsel och stora industriföretag permitterar folk. Hela 83 procent uppger att de känner oro för de här effekterna, en ökning med 9 procentenheter.

Privatekonomin uppfattas i mindre grad som ett bekymmer. Andelen som oroar sig för sådana effekter har sjunkit från 42 till 33 procent. Det är också färre som oroar sig för sitt jobb.

De ekonomiska krispaketen, med möjlighet till permitteringar istället för uppsägningar och stärkt a-kassa, kan spela in, tror Nicklas Källebring.

– Det kan vara så att man uppfattar att både regeringen och oppositionen har visat att man tar detta på allvar och vill göra något åt det.

DN/Ipsos undersökning visar att budskapet om att äldre löper större risk har gått fram. Enligt Nicklas Källebring upplever de över 60 det nya coronaviruset som ett större hot både mot dem själva och mot Sverige i stort än vad yngre gör. Men förtroendet för vård och myndigheter är också högre bland de äldre.

Sett till partisympatier kan noteras att tilltron till vården och myndigheter är lägst bland Sverigedemokraternas sympatisörer. Det är ett bekant mönster. Även DN/Ipsos undersökningar av andra frågor har visat att det här är en väljargrupp som har en mer pessimistisk grundsyn på samhället.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se

"Så gjordes undersökningen
Ipsos har under perioden 14–26 mars intervjuat 1 194 röstberättigade väljare. 415 slumpvis utvalda personer har svarat via SMS-länk. 779 intervjuer gjordes med ett kvoturval från en slumpmässigt rekryterad webbpanel.

Frågorna som ställdes var:

Vilket hot anser du att Corona-viruset utgör för (...)?

Vilket förtroende har du för (...) förmåga att hantera en större spridning av coronaviruset i Sverige?

Vilket förtroende har du för (...)?

Hur vill du beskriva den information som förmedlas kring Corona-viruset?

Opinionsmätningar är alltid förknippade med viss osäkerhet. För mer information om urval, bortfall och svarsfrekvens, se ipsos.se eller kontakta Ipsos opinionsanalytiker Nicklas Källebring. "

" Hannas nätverk torkar smitta på akuten: ”Jag har hittat hem”

DN LÖRDAG 2 MAJ 2020

När epidemin bryter ut startar hon från ingenstans en verksamhet med 100 medarbetare. Sittandes på sängen med sin laptop bemannar hon skift efter skift på Södersjukhusets två akutintag med ny arbetskraft – varje dag, dygnet runt. Hanna Larsson, 21, hann bara gå några veckor på läkarutbildningen innan hon blev en avgörande kugge i corona-Sverige.

Strax efter tio på kvällen sjunker Hanna Larsson ner på golvet i hallen. Sambon har redan gått och lagt sig, själv har hon just avslutat ett niotimmarspass med smittsanering på Sös-akuten. De är hundra studenter från läkarlinjen som turas om att stötta upp skiften där.

Nu är Hanna helt slut i benen, men vill helst inte röra någonting i lägenheten innan hon fått duscha. Därför sitter hon här, precis innanför tröskeln.

Den här våren är en dröm, och en mardröm. I januari var det upprop på läkarutbildningen på Karolinska och Hanna Larsson var en av de mest entusiastiska nya studenterna. Under en tung tonårstid med psykisk ohälsa upplevde Hanna att hon fick så mycket av samhället genom vården, nu vill hon ge tillbaka.

– Läkarutbildningen är ju många, många år, men det är mitt drömyrke att få arbeta både idealistiskt och naturvetenskapligt.

När Hanna inledde studierna hade hon inte gjort ett enda arbetspass i vården. Inga sommarjobb i hemtjänsten, inga timmar som skötare. Men hon hade varit nyckelperson i en startup i restaurangbranschen och visste att hon kunde organisera och projektleda. Det skulle hon få nytta av.

För det gick mycket snabbare än hon hade tänkt, med den där avbetalningsplanen till samhället.

Vid uppropet i januari fanns inga kända fall av det nya coronaviruset i Sverige, nu är just Stockholm extra hårt drabbat. När Hanna såg hur det växte frågade hon andra på skolan om de ville hjälpa till, efter kontakt med Södersjukhusets akut var de i gång. Det började i liten skala, men nu räknar akuten med Hanna Larssons nätverk.

– Jag har lagt i snitt två timmar om dagen på administration. Det är bara jag som hållit i detta, och nu är vi hundra volontärer, två på varje skift. Sedan den första april bemannar vi två akutintag på Södersjukhuset – både det för covidpatienter och det för andra akut sökande, säger hon.

På covidakuten spritar de allt som varit i närheten av en patient. Ett rum tar mellan 20 minuter och en timme att få rent.

– Allt som inte är engångsmaterial ska spritas: bläckpennor, stetoskop, mobila ekg-maskiner och visir. Visiren är extra viktiga eftersom det alltid måste finnas ”rena” visir tillgängliga. På bord i korridoren står det ”smutsigt” på ett och ”rent” på ett annat. Vi spritar en sak i taget på det smutsiga bordet och flyttar det till det rena bordet där personalen kan hämta.

Sari Ponzer som är chef på Sös-akuten säger att det är enkla, men viktiga uppgifter.

– De insatser studenterna gör har snabbat på flödet på akuten och frigjort personal till patientnära arbete. Numera kallar vi dem assistenter och ger timpenning för arbetet de utför, säger hon.

Över hela Vårdsverige har olika former av extrapersonal satts i arbete på grund av pandemin. De mest förekommande volontärerna är Röda korsets entrévärdar som har funnits länge på till exempel Skånes universitetssjukhus, Karolinska och Sahlgrenska i Göteborg. Deras insatser har ökat i betydelse nu när besök till sjukhusen är begränsade och styrda.

Danderyds sjukhus har inlett ett samarbete med Naprapathögskolan vars sistaårselever har fått en snabbutbildning så att de kan lasta av undersköterskorna på sjukhuset.

De studenterna var från början också beredda att arbeta ideellt, men precis som på Sös har sjukhuset valt att timanställa dem så att alla medarbetare omfattas av försäkringar och andra skydd under arbetet. Betalningen till volontärerna på Södersjukhuset kändes så klart bra, säger Hanna Larsson, men först var det kaos på hemmakontoret.

– Hundra studenters löneuppgifter skulle samlas in – och föras vidare. Jag gömde mig i sovrummet, eftersom min sambo hade telefonkonferens i köket. Det är i för sig ofta så våra dagar ser ut. Jag lever ju en ”normal” coronavardag också, med distansundervisning på universitetet, säger Hanna Larsson.

Just nu läser hon histologi – läran om kroppens vävnader. Nyss var det matsmältning.

– Läkarlivet i helt andra änden kan man säga. Det är parallella verkligheter att arbeta väldigt hands-on med att sprita ytor för att hålla virus borta, och samtidigt läsa om citronsyracykeln…

Ibland snurrar det verkligen för Hanna. Alla scheman, avhopp, inhopp, samtal och meddelanden. Och så spriten på det. Efter ett långt pass kan hon bli lite yr av det starka desinficeringsmedlet, men varje gång hon är där bekräftar personalen vikten av det de gör.

– Som ung och frisk löper jag så liten risk och då är det självklart för mig: Kan jag göra något, så vill jag.

Hennes färska blick på yrket har gett henne många insikter. Bristen på skydd har hon ofta funderat över, och så har hon fått en enorm respekt för undersköterskor.

– Vilka jävla superhjältar de är! Jag är helt slut i benen efter 15 000 steg på ett pass. Så har de det varje dag. Jag är bara så imponerad och ödmjuk och hoppas verkligen att den här krisen får samhället att inse att de förtjänar bättre villkor.

Familjen har vant sig vid Hannas driv, men kan också oroas över att hon ska stressa. På så sätt var förkylningen som Hanna drogs med i början av april nästan lite välkommen. Då fick hon ju inte jobba själv på sjukhuset. Men förra söndagen var hon tillbaka.

– Jag blev överraskad, för jag har läst så mycket nu om att ”kurvan har plattats ut” och att ”det ser bra ut”. Men det var hur mycket patienter

som helst! Läkarna joggade mellan akutrummen för att hinna med och vi städade rum efter rum efter rum… Det var inte som jag hade tänkt mig.

Så nu sitter hon på hallgolvet igen. Snart dags för duscharnas dusch. Nio timmars praktiskt arbete ska sköljas bort och hon ska bli fri att röra sig i lägenheten. Mot sängen. Men inte datorn. I tisdags valde Sös att lyfta ansvaret från Hanna Larssons axlar. Administrationen tas över av personal på sjukhuset. Den pinfärska studentens initiativ har blivit en etablerad del av covidvården.

– Bara den där grejen med att sätta på sig sjukhuskläderna första gången i livet är ju väldigt speciell, att sedan få gå direkt och arbeta så nära väldigt sjuka patienter… Det känns verkligen som att jag har hittat hem.

Kristina Hedberg
kristina.hedberg@dn.se "

"Om/Samhällsbärarna
Pandemin sveper över Sverige. De som står längst fram när samhället ska möta hotet är vanliga människor, i viktiga roller.

De är sjuksköterskor och läkare. Hemtjänstpersonal och volontärer. Smittosanerare och militärer.

I reportageserien Samhällsbärarna berättar de om sin vardag mitt i en kris som saknar motstycke i historien. "

" Samhällsbärarna berättar

DN LÖRDAG 2 MAJ 2020

Pandemin sveper över Sverige. De som står längst fram när samhället ska möta hotet är vanliga människor, i viktiga roller. De är sjuksköterskor och läkare. Hemtjänstpersonal och volontärer. Smittosanerare och militärer. I reportageserien Samhällsbärarna berättar de om sin vardag mitt i en kris som saknar motstycke i historien. ”Ingenting kan någonsin bli som innan”

Namn: Cecilia Arfwedson. Ålder: 47.
Yrke: Intensivvårdsläkare Karolinska universitetssjukhuset Huddinge.
Den här krisen kommer att förändra mig för alltid. Ingenting kan någonsin bli som innan. För mig har intensivvården alltid inneburit att ständigt vara i något viktigt. I liv och i död. I stora känslor som tar sig olika uttryck. Att mista patienter, att lämna dödsbesked, att härbärgera sorg och kris i mötet med närstående, har alltid varit en del av uppgiften. Men de har aldrig varit så här många. Långa anonyma rader av patienter och inga anhöriga som småpratar med oss runt sängen, om vardagligt, om stort. Som delar med sig av glimtar från hans eller hennes liv. Det är så sorgligt och jag undrar vad det gör med mig. Vad det gör med min bild av vårt samhälle, min bild av min yrkesuppgift och min bild av mig själv. Denna känsla av att detta är oss övermäktigt. Jag vill bara gråta. Och det gör jag också.”

”Vi rustar fortfarande för fullt här i Malmö”
Namn: Catarina Resic. Ålder: 49 år.
Yrke: Anestesisjuksköterska vid Skånes universitetssjukhus i Malmö.
I måndags när jag kom hem efter arbetet så hade jag jätteont i halsen, och jag fick feber sen också. Så jag är hemma och kurerar mig. Febern

är borta, men jag har fortfarande ont i halsen. Provtagningen för vårdpersonal för att se om man drabbats av covid-19 har inte riktigt kommit i gång här i Skåne. Så jag kan inte kontrollera om jag har drabbats av viruset. Annars rustar vi fortfarande för fullt här i Malmö för att kunna ta emot den kommande peaken. Personal fördelas om på sjukhuset utifrån var vi behövs bäst.”

”Det hade varit skönt att veta om jag hade haft viruset”
Namn: Medo Manetheren. Ålder: 36 år.
Yrke: Undersköterska inom hemtjänsten i Linköping och fackligt arbetsplatsombud

Jag är tillbaks på benen och på jobbet. Förra veckan var jag hemma ett par dagar med torrhosta, men det blev inget värre än så. Jag har funderat en del på om det verkligen var viruset jag hade. Det hade varit skönt att veta om jag hade haft det, då hade jag kunnat sluta tänka på det ett tag. Men här i Östergötland testar man enbart de som behöver sjukhusvård. Annars är vårdtagarna nyfikna på vem den här nya skägglösa personen är. Jag hade långt och kraftigt skägg tills helt nyligen, men jag fick ta bort skägget för säkerhetens skull. Nu ska vi ju vara beredda att ha mask på oss ute i tjänsten. Att raka av skägget är en uppoffring som förhoppningsvis kan leda till att man undviker att smitta människor i onödan.” "

" Tegnell: ”Det går åt rätt håll”

DN LÖRDAG 2 MAJ 2020

" Totalt har 2 653 personer bekräftats avlidna i covid-19 i Sverige, och spridningen tar nu fart utanför Stockholm i allt högre utsträckning. De insatser som görs för att förhindra spridningen, framför allt inom äldrevården, kan ha börjat få en viss effekt. Det säger Anders Tegnell, statsepidemiolog på Folkhälsomyndigheten.

– Det är en tuff situation för sjukvården och äldrevården i landet. Men långsiktigt så är trenden att vi lite sakta minskar trycket. Det betyder inte att det inte är jobbigt nu, men det är bra att det går åt rätt håll, säger han.

Totalt 1 515 personer har fått eller får intensivvård i landet. Antalet dödsfall som registrerats har ökat med 67 det senaste dygnet – men som vanligt under helger och högtider väntar man sig en viss eftersläpning med ökande tal igen i början på nästa vecka. Bland de avlidna finns 1 156 kvinnor och 1 497 män. Flest antal avlidna finns i åldersgruppen 80–89 år.

Totalt har 21 520 personer bekräftats smittade av coronaviruset i Sverige.

TT "

”När man inte kan svenska är Röda korset extra viktigt”

DN LÖRDAG 2 MAJ 2020

Asylsökande och papperslösa hamnar lätt utanför och missar värdefull information i coronatider. Men hos Röda korset i Skärholmen rustar man de behövande på tolv olika språk.
– Många av de som besöker oss vet inte att de har rätt till vård i Sverige och vågar inte heller fråga, säger Farouk Hamzaoui, projektledare på Röda korset.

”Ingen ska lämnas ensam i en katastrof” – så lyder Röda korsets motto, och det fortsätter att gälla under den rådande coronakrisen. Rödakorshuset i Skärholmen är öppet flera dagar i veckan hela året. Det är en viktig mötesplats för hjälpsökande från världens alla hörn – speciellt nu när coronaviruset sprider oro. De senaste veckorna har verksamheten utökats ytterligare.

Den här dagen har besökare samlats runt en ö av små bord. Språkverkstaden håller just på att avslutas.

– Vanligtvis har vi närmare 70 besökare men den sista veckan har besökarna minskat till cirka 20, 30 personer. Vi kan förstå rädslan, men under eftermiddagarna fortsätter vi med integrationsarbetet som vanligt här. Det får inte sluta på grund av covid-19, säger Farouk Hamzaoui.

Han beskriver språkverkstaden som nyckeln till samhället. Den senaste veckan har de övat på hur man säger på svenska om man har ont någonstans eller hur man får hjälp på apoteket.

– Vi gick igenom alla kroppsdelar. Och pratade om vad man ska säga när man går till läkaren. Varje tisdag har vi även en sjuksköterska här, flera av våra besökare pratar gärna med henne då, säger han.

Asylsökande, EU-migranter och papperslösa besöker vanligtvis Röda korset för att få sig en varm dusch, tvätta kläder och få någonting att äta.

Vid receptionen står Birgit som är ordförande i den lokala organisationen. Hon visar ett block där man registrerar alla besökare och förklarar vikten av att alla måste få behålla sin anonymitet.

– Här ser du, vi frågar bara efter vilket land personen kommer ifrån när de besöker oss. De behöver aldrig uppge sitt namn, bara om de vill boka tvättid. Det är viktigt för oss att de känner sig trygga här, säger hon.

Volontärerna Diana Africano Clark och Omar Dandashi har själva blivit hjälpta av Röda korset som asylsökande, men engagerar sig nu i verksamheten. Under de senaste veckorna har de börjat informera om covid-19 på Skärholmens torg.

– För mig var det ett jättestort problem att hitta information när jag kom hit från Syrien 2015, då jag inte kunde det svenska språket. Därför fyller Röda korset en så viktig funktion, här tas du emot och får lära dig svenska innan du får papper, säger Omar Dandashi.

Diana Africano Clark berättar att många inte förstår att man som asylsökande har samma rättigheter som alla andra. Det kan även vara svårt att söka hjälp utan ett tillräckligt ordförråd.

– Det är en sak att kunna läsa nyheterna på svenska och en annan att kunna ställa frågor på sitt eget språk.

– När vi var ute på stan delade vi till en början ut papper om covid-19. Men det var inte så många som ställde frågor. Då tänkte jag att vi kanske kunde använda våra egna språk, så jag pratade lite spanska. Då kom människor fram med en massa frågor, säger hon.

Besökarna blir uppdaterade om Folkhälsomyndighetens riktlinjer och får även hjälp med det sociala nätverket.

– Många är jätterädda och tänker ”vad händer om jag blir smittad, kommer jag att få hjälp då?”. När många har svårt att läsa så blir den muntliga biten särskilt viktig, säger Farouk Hamzaoui.

Omar, Diana, Farouk och Birgit hjälper de asylsökande, EU-migranter och papperslösa som besöker Röda korset.

Johanna Sundbeck
johanna.sundbeck@dn.se
Roger Turesson
roger.turesson@dn.se "

3 maj 20220

" Ledare: Att testa eller inte testa borde aldrig ha varit frågan

DN SÖNDAG 3 MAJ 2020

De första testerna som påvisar antikroppar mot coronaviruset har gett blandade resultat. En studie i Stockholm var behäftad med så stora problem att den måste dras tillbaka. På Danderyds sjukhus fann ett annat forskarlag att var femte av drygt 500 anställda hade haft covid-19. En undersökning i New York hittade ungefär samma andel i en slumpmässigt utvald grupp.

Antikroppstesterna borde vara ett viktigt steg framåt i kampen mot pandemin. Det går att hoppas att den som haft sjukdomen är immun och inte smittar andra. Hittills har dock alltför många tester runt om i världen hållit för dålig kvalitet, med felaktiga utslag på både friska och smittade. Även när proven blir tillförlitliga är de ingen universallösning.

Forskarna på Danderyd säger själva att de inte har några säkra data. Ett positivt test säger att en person har haft viruset i kroppen för runt två veckor sedan. Hur länge antikropparna finns kvar och vilket skydd de ger individen går inte att veta förrän efter en längre mätserie. Och hur ser relationen mellan symtom och antikroppar ut?

Världshälsoorganisationen, WHO, har varnat för snabba slutsatser och för att ändra regler om social distansering. På sikt bör dock antikroppstesterna ge viktig information om både smittspridning i

samhället och hur – om – immuniteten fungerar. Riskgrupper ska förhoppningsvis kunna ringas in bättre.
Alla väntar på ett vaccin. Ingen vet hur lång tid det tar att utveckla, ett år, två år, vad? Helst ska det komma snabbt, men det måste också vara säkert. En annan väg är läkemedel som åtminstone lindrar virusets verkningar.

Under tiden måste de vanliga, genetiska testerna utökas ordentligt. De visar om en person är smittad vid provtagningstillfället, och invändningen har varit att sådana tester bara ger en ögonblicksbild som snart kan vara överspelad. Likafullt visar de vilka som bär på viruset, inklusive symtomfria, och alltså ska sättas i karantän. Deras kontakter kan spåras och testas. Smittspridningen kan kartläggas.

Folkhälsomyndigheten i Sverige har haft en ambivalent inställning till masstestning. Resursbrist är en del av förklaringen, men detta är uppenbarligen inget som har prioriterats.

Fortfarande testas framför allt inlagda patienter och vårdpersonal. Regeringen har bestämt att proverna ska utökas kraftigt, men det verkar gå trögt. Målet har angetts till uppemot 100 000 tester per vecka. I nuläget har det krupit upp till 24 300, enligt Folkhälsomyndighetens siffror.

Länder som Sydkorea och Tyskland har från början använt masstestning som en central del i sin anticoronastrategi, och lyckats väl med att hålla dödstalet nere. Tyskland utför 350 000 tester i veckan och har kapacitet för det dubbla.

Tidskriften Economist beskrev i förra veckans nummer hur en utbyggnad av testningen skulle kunna gå till. Utgångspunkten är USA, som har haft stora problem att få upp volymerna. En beräkning på Harvarduniversitetet indikerar att behovet är mellan 5 och 20 miljoner tester – per dag. Omsatt till Sverige ger det minst 150 000 om dagen. Förutom effektiv utrustning och fler laboratorier krävs i så fall mängder av utbildad personal, och en armé av folk som spårar de smittades kontakter.

En del skulle säga att det är orealistiskt, andra att kostnaderna blir alldeles för höga. Fast att hålla större delen av världsekonomin stängd är extremt mycket dyrare.

Någon gång måste vi öppna igen. Men i brist på ett vaccin måste vi testa oss fram.

DN 3/5 2020 "

”Äldres sämre tandhälsa en riskfaktor för coronasmitta”

DN SÖNDAG 3 MAJ 2020

" DN. DEBATT 20200503
När de äldre över 70 år nu uppmanas stanna hemma finns risken att tandvården nedprioriteras. Då det finns ett tydligt samband mellan dålig tandhälsa och infektioner, hjärt-kärlsjukdom och lunginflammation ökar detta hälsoriskerna. Vi vill därför att regionerna ser till att äldre kan få nödvändig tandvård, skriver Chaim Zlotnik, Sveriges tandläkarförbund.

Tandhälsa har på senare tid mer och mer kopplats till allmänhälsa och sambandet mellan munhälsa och allmän hälsa blir allt tydligare med stigande ålder. Muntorrhet, bland annat på grund av medicinering och oförmågan att göra ordentligt rent i munnen, kan leda till plackbeläggningar som ger karies och tandlossning.

I dess lindriga former kan dessa åkommor verka triviala, men som om de inte åtgärdas kan de leda till allvarliga infektionstillstånd. Vi ser ett samband mellan dessa vanliga infektionssjukdomar och allmänsjukdomar såsom både lunginflammation, diabetes, hjärt- och kärlproblem och inte minst en ökad infektionskänslighet. Det är särskilt allvarligt för de äldre.

Något som Sveriges Tandläkarförbunds medlemmar ser, och som även uppmärksammats i medier, är att hjälpen med tandvård för de mest utsatta äldre inte alltid är så bra som den kunde och borde vara.

Svårighet att ta sig till en tandläkare kan också göra att det saknas en etablerad kontakt med tandvården.

I coronakrisens spår och isoleringen av äldre över 70 år har tandhälsan fått stryka på foten. Med uppmaningen att hålla sig inomhus avbryts kontakter med sjuk- och tandvård. Men med en tandstatus som redan tidigare är sämre och problem att få hjälp med munhygien på omsorgsboende och äldreboende riskerar de äldre att bli än mer infektionskänsliga. Om munvården till exempel blir bättre på ett äldreboende så dör färre i lunginflammation, enligt forskningen.

Med nedprioriterad hjälp på vårdboenden och äldrevård nu riskerar detta att bli ytterligare en riskfaktor bland multisjuka äldre med ökad infektionskänslighet som smittas med covid-19. Det är viktigt att vi inte skjuter problemet med äldres tandvård framför oss, fortsatt tandvård och fortsatta behandlingar är av största vikt.

Ett problem med att de äldsta rekommenderas hålla sig inne är att planerade längre och kanske komplicerade behandlingar för äldre blir uppskjutna och avbrutna. Det kan också innebära att dolda akuta problem inte upptäcks och resulterar i ytterligare ökad risk för allvarliga följder av en covid-19-infektion eller av andra sjukdomar.

Även rutinbesök och återkommande kontroller ställs in. Vissa regioner, till exempel Folktandvården i Stockholm, tar inte emot gruppen över 70 år. Det gör att äldres tandvård kan bli lidande, med snabbt försämrad tandhälsa – och allmänhälsa – som följd. Inte bara för de som bor på äldreboende utan för en större grupp äldre. För en fortsatt förbättrad och bibehållen tandhälsa är det viktigt att inte avbryta planerade behandlingar och rutinkontroller för de äldsta patientgrupperna.

Redan sedan tidigare har Sveriges Tandläkarförbund uppmärksammat att de åtgärder som står till buds för sköra äldres tandhälsa inte tas i anspråk. Sköra äldre är en grupp som ofta hamnar utanför de befintliga stöden för mun- och tandvård. I en studie som publicerades 2013 visades att var femte äldre på äldreboende var i behov av akut tandvård. Det finns inget som pekar på att behovet av akuttandvård för äldre har minskat.

Därför är det viktigt att det riktade tandvårdsstöd mot äldre som regioner är skyldiga att erbjuda inte upphör. De tidiga insatserna är viktiga för att behålla en god tandhälsa, i det här läget när en god tandhälsa är livsviktig måste ändå åtgärder vidtas. Alla pensionärer måste informeras om åldrande och munhälsa, erbjudas regelbundna munhälsosamtal, antingen av uppsökande tandvård eller över telefon.

I det långsiktiga handlingsprogram för äldres munhälsa som Sveriges Tandläkarförbund gick ut med 2017 tillsammans med fyra andra förbund, sammanfattade man i fyra punkter:

Uppmärksamma den äldres munhälsa tidigt.

Samordna insatser mellan kommun och tandvård, och mellan tandvård och sjukvård.

Informera den äldre i tid och behåll tandvårdskontakten.

Öka kunskapen om äldres munhälsa.

Med den pågående coronapandemin uppmanar vi Socialstyrelsen att göra äldres munhälsa till en del av vårdplaneringen. De äldres munhälsa är starkt förknippad med allmäntillstånd och risk både för infektioner, lunginflammation och hjärt-kärlsjukdomar. Vi vill att Socialstyrelsen fortsätter att utveckla samverkan mellan tandvård och hälso- och sjukvård med äldre personers behov i fokus.

Vi vill att regionerna lever upp till sitt ansvar och fortsätter att erbjuda kostnadsfri munhälsobedömning och nödvändig tandvård, särskilt just nu. Många av våra medlemmar vill vara med och bidra i bekämpningen av covid-19. Detta kan göras dels genom en kraftig utökning av uppsökande besök på äldreboenden och att utöka uppdraget att omfatta även personer som är över 70 år och som har eget boende och uppmanas att hålla sig hemma, troligen för resten av året. Uppsökande besök kan kompletteras med tandvårdssamtal på telefon eller vid en tandvårdsklinik. Det går att göra nu och Sveriges tandläkare vill vara med och säkerställa en god livskvalitet för landets äldre befolkning och därmed även en effektiv hantering av välfärdens resurser.

Sveriges tandläkarförbund ser med oro på den situation som uppstått i och med covid-19 när det gäller tandhälsa för åldersgruppen 70+, som snabbt kan försämras om det bara finns möjlighet till akuttandvård.

Det är oerhört viktigt att inte tandvården glöms bort. Vi har erfarenhet av den tid då Sverige inte hade regelbundna tandvårdsbesök annat än vid akuta besvär som medförde att många gick med trasiga tänder och tandluckor. Hur vi agerar i dag kan leda till ett stort behov av akuttandvård i framtiden. Kommer tandvården som länge kämpat med stora regionala skillnader vad gäller personalförsörjning, att klara det?

Samtidigt som vi hanterar de dagliga utmaningarna av covid-19 behöver vi lyfta blicken och planera för att möta möjliga framtida scenarier som konsekvenser av vårt agerande i dag.
Chaim Zlotnik, förbundsordförande, Sveriges tandläkarförbund "

" Offren pekades ut som analfabeter – nu berättar de drabbade sin historia berättar sin historia

DN SÖNDAG 3 MAJ 2020

När sex svensksomalier i Järvaområdet i Stockholm avlider i covid-19 väcker det uppmärksamhet. Några dagar tidigare har Folkhälsomyndigheten sagt att inga tecken syns på smittspridning i samhället. Brist på information och brist på integration påstås vara orsak till den omfattande smittspridningen i Järva. Men vad var det egentligen som hände? Nu berättar de utpekade sin historia.

Zakaria Mohamed Abukar minns hur det började. För honom och för hans pappa.

– Jag sa: Moskén är stängd. Fredagsbönen är inställd. Nu måste du stanna hemma, snälla pappa. Det är på riktigt. Då lyssnade han på mig. Men det kom ändå och tog min pappa.

Det?
– Corona. Viruset som har fått alla att tro att vi somalier är dumma i huvudet.
○ ○ ○

Måndagen den 9 mars meddelar Folkhälsomyndigheten att risken för spridning av covid-19 är fortsatt måttlig.

– Ännu syns inga tecken på spridning i samhället, säger Anders Wallensten, biträdande statsepidemiolog vid Folkhälsomyndigheten på en presskonferens.

Myndigheten erbjuder de som har besökt norra Italien, Kina, Iran, delar av Sydkorea och österrikiska Tyrolen test för covid-19 om de får symtom.

Vid samma tidpunkt ser S:t Görans sjukhus att allt fler smittade kommer från ett och samma område.

Järvaområdet.
Vårdcentralen i Rinkeby ser detta redan veckan före.

Men myndigheternas blickar var riktade mot en annan samhällsgrupp.
○ ○ ○

Den 22 mars kommer larmet från den svensksomaliska läkarföreningen: sex av de 15 döda i Stockholms län är svensksomalier. Fem av de sex avlidna somalierna var bosatta i Järvaområdet i Stockholm.

Myndigheterna varnar för att resenärer kan vara smittade, men inte för att de som transporterat resenärerna i buss eller taxi, eller att de som städat på Arlanda, också kan bli smittade. Det här har hänt även i övriga världen.

Den 3 februari sattes kryssningsfartyget Diamond Princess i karantän. För varje dag ökade antalet smittade bland de tusentals passagerarna. Det beskrevs som obegripligt att smittan fortsatte att spridas ombord fast alla satt isolerade i sina hytter. Dock visade avslöjande artiklar i bland andra New York Times att besättningen varken hade fått

korrekta instruktioner eller utrustning för att skydda vare sig själva eller passagerarna.

Samma sak hände i Singapore. Först fick landet beröm för sin hantering av covid-19. Nu har det kommit en andra, mycket större våg. Singapore trodde att smittspridningen var under kontroll när den i själva verket spreds hos den trångbodda arbetskraften från Malaysia, Indonesien och Myanmar. De hade tittat åt fel håll.

○ ○ ○

Zakaria Mohamed Abukar tittar på mobilens kalender. ”Det var den 8 eller 9 mars, jag fick feber då” säger han och tittar upp.
Blev du sjuk i covid?

– Jag vet inte, jag hade ingen hosta, snuva eller tappade smak och lukten. Bara feber. Pappa hade varit förkyld kort före mig, så jag trodde att han hade smittat mig.

Zakaria Mohamed Abukar stannar hemma, håller sig till vardagsrummet och sover även där. De fyra barnen, i åldrarna 10 till 15 år, delar på lägenhetens två sovrum. Deras morfar sover i ett mindre rum, som Zakaria Mohamed Abukar själv har byggt, intill köket. Zakaria Mohamed Abukars fru är i Turkiet med de två yngsta barnen, tre och fem år.

– Stanna hemma, sa jag till min pappa. Men det var inte alltid han lyssnade.

85-årige Abukar Mohamed vill gå på sin dagliga promenad som han alltid gör. Han tar sin rullator, går nerför Rinkebystråket, förbi sonens hårsalong och till moskén i Rinkeby centrum. På kaféet sätter han sig och umgås med andra.

– De kunde sitta länge och diskutera om allt möjligt. Pappa gillade att prata om Somalias historia. Om den goda tiden. Här hemma hade han alltid paddan och ville visa saker som rörde Somalias historia.

Pappan kom från Somalias huvudstad Mogadishu. Han pratade flytande italienska efter sina år i Italien när han var ung. I Mogadishu gifte han sig och fick sex barn. Ett av dem var Zakaria. Pappan försörjde sin familj genom ett tjänstemannajobb. Till Sverige kom han 2008.

Pappan hade sin egen lägenhet i Rinkeby, men efter en hjärtinfarkt och en infektion i gallblåsan flyttade han tillfälligt in hos sin son och svärdotter.

– Jag såg hur hemtjänsten tog hand om min pappa. Det var 15 minuter per dag och så var han ensam resten av dagen. Jag gillade det inte och ville ha min pappa nära. Hos mig skulle han få det han behövde och aldrig vara ensam, säger Zakaria Mohamed Abukar.

Under tiden hans pappa satt på kaféet och sonen var hemma med feber började S:t Görans sjukhus se att ett flertal coronasmittade personer kom från områdena kring Järva.

– Vi fick indikation den 11 eller 12 mars om flera smittade patienter från samma område. Det var S:t Görans som sa att de hade väldigt många, säger Per Follin, smittskyddsläkare i Stockholm.

Mohamed Abukar har hållit sig hemma nästan hela veckan efter önskemål från sonen. Men nu gör han sig redo för fredagsbönen den 20 mars i moskén i Rinkeby. Zakaria Mohamed Abukar protesterar och säger att fredagsbönen är inställd.

– Han accepterade det och förstod.

Dagen därpå känner pappan något. Feber.

– Han var fortfarande pigg och opåverkad. Jag trodde inte att det var corona.

På söndagen – samma dag som larmet kommer från den

svensksomaliska läkarföreningen – ringer Zakaria Mohamed Abukar 1177. Han vill få råd, pappans feber har stigit.

”Ge pappa Alvedon och se till att han dricker mycket vatten. Och han måste stanna hemma”, säger personen på 1177 till Zakaria Mohamed Abukar.

Febern är kvar på måndagen den 23 mars, men pappan känner sig fortfarande bra och klar. Sonen ringer till 1177 igen, råden är desamma.

”Stanna hemma, Alvedon och vatten.”

Kände de till din pappas sjukdomsbakgrund?

– Ja, de hade hans personnummer och kunde se hans journal.

När hans pappa vaknar på tisdagsmorgonen har han svårt att andas. Sonen kontaktar åter 1177.

– Jag var hela tiden orolig för min pappa, men när ambulansen kom blev jag rädd.

Abukar Mohamed förs till S:t Görans sjukhus och läggs in på intensiven. Zakaria Mohamed Abukar åker efter med pappans mobiltelefon i jackfickan.

Utanför sjukhuset frågar han om han får lämna telefonen och vara med sin pappa.

Svaret blir nej.
En sjuksköterska lämnar i stället telefonen till pappan.

Hur var det att inte få vara där?

– Det gjorde ont. Min pappa är sjuk, ensam och kan inte svenska. Vi barn ska alltid ta hand om våra föräldrar, det kändes konstigt att inte vara där. När han fick hjärtinfarkt för två år sedan, så var jag med honom varje dag på sjukhuset och sov där.

På eftermiddagen kommer barnen hem från skolan. De ser farfars rullator och frågar var han är.

Zakaria Mohamed Abukar berättar och tröstar.

Mohamed Abukar är vid medvetande och pratar med sin son som ringer honom med jämna mellanrum. Sonen ringer flera gånger till sjukhuset för att höra hur pappans tillstånd är.

Han åker till sjukhuset på onsdagen och frågar igen om han får besöka sin pappa.

Han får inte.
– Pappa säger att han mår bra och kan andas bra när jag ringer honom. Han säger också att han har ätit maten som serverats till honom.
Men läget förändras snabbt. Nästa dag:

– Pappa är förvirrad och är inte sig själv när jag ringer. Han frågar efter min systers nummer och även till en kompis.

Pappan behandlas först med 5 liter syrgas i minuten, mängden ökas sedan till 10 liter syrgas i minuten. Men det hjälper inte.

Natten till fredagen den 27 mars ringer sjukhuset. Man har ökat syrgasbehandlingen till 12 liter i minuten.

– De sa att pappa inte orkar mer. Jag ville bara dit, men jag fick inte.
Hemma tänker Zakaria Mohamed Abukar på sin pappa, att han vill träffa honom. Bara en sista gång. På förmiddagen ringer sjukhuset igen. Hans pappa sägs vara vid livets slutskede.

– Det var det värsta. Att inte få vara med honom. Jag ville inte acceptera det, så jag bestämde mig för att göra ett sista försök. Men då ringer läkaren, jag tror att klockan var 12.50. Jag minns att jag stod på parkeringen och skulle sätta mig i bilen.

Vad säger läkaren?

– Pappa är död.
○ ○ ○

STOPP. KOM INTE IN OM DU HAR FEBER. Affischer täcker Rinkeby vårdcentrals entrédörr den 1 april. Utanför står ett tält som sattes upp veckan innan.

Läkaren Narghess Nasser står utanför vårdcentralen. Här får ingen komma in obemärkt.

Vårdcentralens väntrum är stängt sedan en tid. Patienter med bokade tider väntar ute.

Narghess Nasser beskriver vårdcentralen som en ”miniakut” med högt inflöde av smittade patienter. De första smittade kom redan i början av mars.

– I en tvåa kan det bo sex personer, då är det svårt att skydda sig eller isolera sig. Majoriteten som bor här tillhör arbetarklassen. Vi har haft många smittade som är undersköterskor, jobbar inom hemtjänst och äldreboende, barnskötare, busschaufförer. Sedan lever många äldre nära sina vuxna barn, säger Narghess Nasser.
○ ○ ○

Zakaria Mohamed åker till sjukhuset. Han vill se sin pappa en sista gång.

– De hade redan tagit pappa till bårhuset. Jag skulle inte få se honom.
Drygt en vecka senare kommer nya riktlinjer för besök till patienter med covid-19 i livets slutskede. Riktlinjerna tillåter nu närstående att ta ett sista farväl.

Hemma i lägenheten väntar Zakaria Mohamed Abukar på att barnen ska komma hem från skolan. Han berättar att farfar inte längre finns.

– De stod pappa nära och blev ledsna så klart.

Abukar Mohamed var välkänd i Rinkeby. Flera minns hans promenader med rullatorn genom stråket ensam eller med sina barnbarn.

– I vanliga fall går vi hem till familjen som har förlorat en närstående. Under tre dagar gör vi allt som behövs, köper och lagar mat, städar och tar hand om hushållet. De som sörjer ska inte behöva göra någonting förutom att bearbeta sin sorg. Vi samlas, vi ber, visar vår respekt och hedrar den döde. Men det går inte nu, säger Nura Abdulahi Ibrahim som känner Zakaria Mohamed Abukar.

Zakaria Mohamed Abukar, som håller sig hemma och även sin hårsalong stängd, får kondoleanserna via telefon.

– Alla förstod att det inte gick att besöka mig.

○ ○ ○

”Ut med bidragstagarna haha.”
”Hoppas flera av skiten går samma väg som dom som dog nu.”
”Den bästa nyheten i dag.”

Kommentarerna kommer från SD-vänliga Facebookgruppen ”Sverigedemokraterna och Jimmie Åkessons trogna vänner”, som tidskriften Expo granskat. Gruppen med 16 000 medlemmar hyllar nyheten att sex svensksomalier avlidit i covid-19 kom.

Flera skriver att de avlidna får skylla sig själva som inte lärt sig bra svenska.

Veckan därpå skriver Kristdemokraternas partiledare Ebba Busch att ”vi måste våga tala klarspråk om corona och förorten”. Det skriver hon i en debattartikel på Aftonbladet den 2 april.

KD-ledaren anger att det antagligen finns en rad förklaringar till den omfattande smittspridningen i Järvaområdet som trångboddhet, fattigdom, ohälsa och bristande informationsvägar. Men även att det finns ”tänkbara kulturspecifika orsaker”.

”Somalierna har ofta tätare familjerelationer än svenskarna. De är uppfostrade i en omgivning där man inte nödvändigtvis litar på myndigheter. Analfabetismen är utbredd (för svenska förhållanden) och somalierna har inte samma tradition av skriftlig information eller av medicin”, skriver Ebba Busch.

I en tidigare artikel i DN säger hon att ”hennes intention var glasklar och viljan har varit att hjälpa en grupp som har drabbats extra hårt av corona”.

När DN till den här artikeln vill ställa följdfrågan om varför hon antagit att svensksomalierna avlidit för att de inte hade tagit till sig information, svarar hennes presschef med att hänvisa till att hon baserade debattartikeln på medieuppgifter, bland annat om den svensksomaliska läkarföreningens larm.

– Hon har inte ens pratat med oss. Jag förstår inte hur en makthavare som hon kan hänga ut en grupp på det sättet hon gjorde, säger Ahmed Kaboole på Somaliska ungdomsförbundet.

En som har sett hur denna pandemi har påverkat de boende i Rinkeby är Hussein Farah Warsame. Han är imam i moskén i Rinkeby.

– Vi har pratat om corona sedan det bröt ut i Kina, Singapore och följt utvecklingen i Iran, Italien och sedan i Spanien. Vi sitter i samma båt. Corona ser inte hudfärg eller nationalitet. Varför skulle den göra det här i Sverige?

Imamen anser att informationen har varit bristfällig, men inte språkmässigt.

– Folkhälsomyndigheten säger jobba hemma. Men vi som inte kan jobba hemma, vad ska vi göra? Flertal människor från Järva har serviceyrken eller har andra jobb där man behöver möta folk. Vi som bor trångt och kanske med våra föräldrar, hur ska vi tänka och agera där?

Imamen ser dock en grupp som far illa och som har glömts bort. Barnen.

– Deras mor- eller farföräldrar dör och för barnen blir det traumatisk.

De får se corona på nära håll. Sedan får de höra att det handlar om etnicitet. Barnen är födda här och varje gång myndigheter, politiker och medier pekar ut människor i ett område på grund av deras utländska bakgrund får det dem att undra om de verkligen tillhör det svenska samhället.

Den 7 april begravs Mohamed Abukar på Tyresö muslimska begravningsplats. Även den blir annorlunda mot hur muslimska begravningar i Sverige brukar gå till.

Den avlidne ska tvättas tre gånger och sedan svepas in i stora vita tygstycken av medlemmar ur familjen eller annan person av samma kön. Sedan placeras kroppen i en enkel kista.

– Det gick inte med pappa. Han fick vara kvar i sjukhusets säck. Vi kunde inte heller vara så många på begravningen och vi var tvungna att hålla avstånd.

Under intervjutillfällena frågar Zakaria Mohamed Abukar om jag förstår allt han säger, han är medveten om att han inte pratar flytande svenska. Ibland förtydligar han med engelska eller italienska ord.
– Många gånger uppfattas man som dum för att man inte kan perfekt svenska.

Zakaria Mohamed Abukar var 27 år när han kom till Sverige. Hans fru och då ettåriga dotter var kvar i Somalia. Han bodde först i Hofors, men trivdes inte där. Det var för litet och knappt ett halvår senare flyttade han till Rinkeby. Han öppnade en hårsalong som i dag finns på Rinkebystråket.

Han jobbar sex dagar i veckan 12 timmar per dag. När vi går runt i Rinkeby är det flera som ropar på Zakaria, flera sätter handen på bröstkorgen och nickar.

– De beklagar sorgen.

Zakaria Mohamed Abukar säger att han sedan pappans bortgång inte har kunnat gå in till pappans rum. Dörren har varit stängd sedan hans bortgång. Sonen vill inte heller besöka graven.

– Det sitter för djupt och jag kommer inte heller kunna släppa synen av graven.

Zakaria Abukar Mohamed är saklig och lugn när han berättar om sin pappa.

När jag frågar honom vad hans pappa betyder för honom säger han:
– Han var den bästa pappan. Han blev aldrig arg och var alltid glad…
Zakaria Mohamed Abukar klarar inte av att berätta mer. Han vänder sig om och torkar bort sina tårar.
○ ○ ○

Dagen efter svensksomaliska läkarföreningens larm meddelar region Stockholm att smittspridningen i Järvaområdet är ett faktum och eskalerar.

Regeringen ger Myndigheten för samhällsskydd och beredskap uppdraget att nå ut till alla i samhället med information och skjuter till 75 miljoner kronor.

Informationsblad trycks på arabiska, somaliska, tigrinska, dari, pashto, kinesiska, spanska...

Var det brist på information som lett till den snabba smittspridningen?
– Jag vet inte. Och för mig spelar det ingen roll. Om någon dör där ute så har vi inte nått ut tillräckligt om det skulle handla om information. Men jag vet inte om det är det. Men jag tänker inte sitta och vänta på en fullödig analys om vad som gick fel. Utan vi tänker se till att nå ut, säger Morgan Olofsson, kommunikationsdirektör på MSB.

Kan det inte handla om andra saker?

– Det kan vara slumpen att det blev så. Men vi kan inte vänta på att få ett korrekt svar. Vi måste agera. Det är därför som vi jobbar ännu hårdare än vad vi har gjort.
○ ○ ○

I Rinkeby, Tensta och i Husby säger flera att de inte är förvånade. Att områdena kring Järva blir slagträ vid olika sammanhang och att de betraktas som offer. Det finns även en kritik mot oss medier och journalisters rapportering kring områdena.

– Det handlar inte om läskunnighet eller brist på information. Det handlar om att bryta mönster och beteende. Här i dessa områden blir konsekvenserna större eftersom förutsättningarna är sämre, säger Hashim Mohamed som är samhällsvägledare och föreningssamordnare på Medborgarkontoret i Tensta.

Han har sedan den allmänna smittspridningen tog fart jobbat tillsammans med de lokala föreningarna för att nå ut till alla i området.

Hashim Mohamed vill inte prata om debatten som handlar om människor som är analfabeter i området eller inte kan svenska.

– Vad är det som gör att man måste stänga ner skidanläggningarna? Är det för att svenskarna inte begriper svenska? Vad händer med läskunnigheten där? Det blir fel när man fokusera på läsförståelse. För det är inte det som är problemet här. Det handlar om att bryta mönster.
Fatima Mohamed går in på Medborgarkontoret. Hon är en av region Stockholms hälsoinformatörer.

Hon tror inte att det bara handlar om att bryta mönster.

– Jag hör vad Folkhälsomyndigheten säger och på alla rekommendationer. Men om man bor i en 72 kvadratmeter stor lägenhet med sju personer, hur är det möjligt? Det blir ju ännu värre om en i hushållet tillhör riskgruppen.

Fatima Mohamed pekar på klassfrågan som en förklaring till coronas framfart i Järvaområdet.

– Det blir omöjligt att följa rekommendationerna även om man vill. Undersköterskorna, hemtjänst, busschaufförer, butiksanställda, städerska – de bor här. De har ingen möjlighet att jobba hemifrån. De måste åka ut och jobba. De kommer sedan hem med viruset i kroppen och smittar sina föräldrar antingen hemma eller när de besöker dem.

○ ○ ○

I dag har Zakaria Abukar Mohamed öppnat sin hårsalong. Han säger att livet måste gå vidare och att hans muslimska tro hjälper honom. Hur ser du på corona i dag?

– Det är hemskt att det fortfarande pågår. Flera av min pappas kompisar har blivit sjuka och flera av dem har dött.

Hur ser du på att ett fokus hamnade på somalierna i Järvaområdet?
– Min pappa fördes till sjukhus när det pratades som mest och var död när den där politikern skrev att vi var analfabeter. Jag var arg, men inte förvånad.

Varför arg?

– Vi är precis som alla andra med känslor och tankar. Hur kan man göra det här till ett somaliskt problem? Det är inte bara vi som blir smittade. Det var inte heller vi som tog hit corona.

Han tittar på informationsbladen som finns i hans trapphus och skakar på huvudet.

– Det står inte ens rätt på somaliska. Och så säger alla att vi inte förstår.

Viviana Canoilas
viviana.canoilas@dn.se"

"Fakta. Järvaområdet
Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta är de värst drabbade i Järvaområdet med 378 respektive 226 konstaterade smittade fall och med 66 och respektive 40 avlidna, enligt region Stockholm den 27 april.

Korttidsboende för människor i riskgruppen och som lever trångt är en åtgärd som nu Stockholm stad erbjuder.

Järvaområdet består av miljonprogramsområdena Rinkeby, Tensta, Hjulsta, Husby, Kista och Akalla med närmare 90 000 invånare, där majoriteten har utländsk bakgrund.

Folkhälsan är sämre här jämfört med stadsdelarna i Stockholms innerstad.

I Rinkeby lever kvinnorna drygt 2,5 år kortare än kvinnorna på Östermalm som blir 86,4 år, enligt en demografisk rapport från region Stockholm 2017. Medellivslängden för männen i Rinkeby är 79,5 år, medan männen på Östermalm blir 82,8 år.

Enligt Folkhälsokollen avstod 9,2 procent av invånarna i Rinkeby läkemedel på grund av ekonomiska skäl, vilket är den högsta siffran i länet 2018. "

" Karin Eriksson: Folkhälsa är politik på liv och död

DN SÖNDAG 3 MAJ 2020

Experterna leder Sveriges kamp mot coronaviruset. Men smittspridningen i utsatta förorter påminner om att folkhälsa också är politik – på liv och död.

Det var mycket som vi inte visste om den svenska modellen för ett par månader sedan. Som att det var typiskt svenskt att gå på krogen eller strosa i butiker, medan befolkningen i andra länder fick ta på sig munskydd för att över huvud taget kunna gå ut och köpa förnödenheter.

Många har försökt förklara det svenska undantaget. Somliga har lyft fram förvaltningsstrukturen som ger experterna ett stort inflytande. Andra har nämnt den höga tilliten som gör det möjligt att styra befolkningen med rekommendationer snarare än diktat.

Några har pekat på att Folkhälsomyndigheten har ett uppdrag som är bredare än bara själva smittskyddet, och att andra folkhälsoaspekter måste vägas in när hanteringen av epidemin ska summeras. Till exempel hur utsatta barn skyddas när skolorna hålls öppna.
Men ett är säkert.

Det är inte tanken att den svenska modellen ska förknippas med stora klasskillnader.

Tvärtom. En stor smittspridning i utsatta bostadsområden är ett bakslag i det bredare folkhälsoarbetet.

Egentligen är det ingen nyhet att klassamhället förkroppsligas i hälsostatistiken. På senare år har flera studier visat hur växande klyftor satt avtryck i folkhälsan. Medellivslängden har ökat i Sverige, men inkomstnivå och utbildningsbakgrund har fått större betydelse för hur länge människor lever och hur länge de måste uthärda ohälsa. Det kan skilja sex år i förväntad livslängd för högutbildade och lågutbildade 30-åringar. För lågutbildade kvinnor tycks utvecklingen till och med ha gått bakåt.

Fast det är just detta som politikerna har lovat att bekämpa.
Den nuvarande Folkhälsomyndigheten inrättades av regeringen Reinfeldt. Då följde Sverige faktiskt i spåren av många andra länder – som Finland, Norge och Storbritannien – för att stärka det bredare arbetet med folkhälsan.

Regeringen Löfven tog upp tråden efter maktskiftet hösten 2014, med ett löfte om att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation.

Propositionen om folkhälsan kom våren 2018, och den innehöll åtskilliga formuleringar om hur den rådande ojämlikheten i hälsa måste motverkas. I ett gott och jämlikt samhälle ska inte medborgarna leva under så olika villkor att konsekvenserna blir stora skillnader i livslängd och sjuklighet, hette det.

Självklart finns mer gynnsamma omständigheter för det långsiktiga folkhälsoarbetet än den akuta hanteringen av en pandemi. Det är för tidigt att säga om den svenska strategin mot covid-19 påverkade hälsoklyftorna.
Men även detta står på spel i bilden av Sverige.

Karin Eriksson "

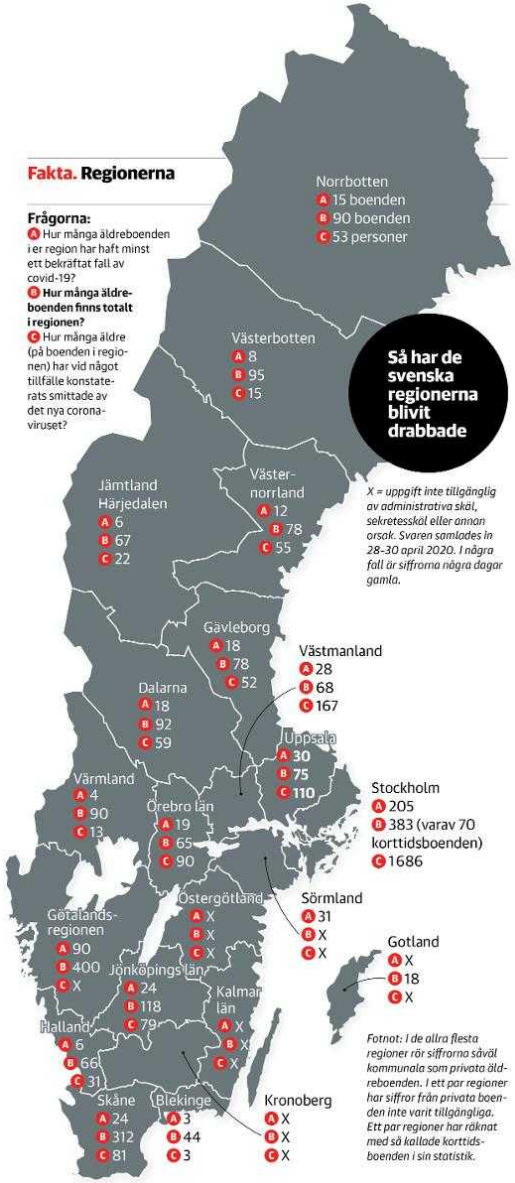

" Smittan har slagit till mot över 500 äldreboenden i Sverige

DN SÖNDAG 3 MAJ 2020

Det nya coronaviruset har tagit sig in på minst 541 äldreboenden i Sverige. Från norr till söder rör det sig om tusentals äldre som konstaterats smittade på boenden. Det visar siffror som landets regioner har tagit fram på uppdrag av DN.

Ingen del av landet har lyckats hålla coronasmittan borta från sina äldreboenden.

Det visar siffror som DN i veckan har samlat in från Sveriges regioner. DN vände sig till samtliga regioner med tre frågor:

Hur många äldreboenden i er region har haft minst ett bekräftat fall av covid-19?

Hur många äldreboenden finns totalt i regionen?

Hur många äldre (på boenden i regionen) har vid något tillfälle konstaterats smittade av det nya coronaviruset?

Av 21 regioner har 15 svarat på samtliga frågor. Tre har av administrativa skäl eller sekretesskäl bara haft svar på någon av frågorna, medan övriga har saknat kvalitetssäkrade sammanställningar från sina kommuner.

Bland de som har svarat framträder ett tydligt mönster.

Coronasmittan har tagit sig in på äldreboenden i hela landet, dock i störst utsträckning i och nära hårt drabbade Stockholm.

I Region Stockholm hade i onsdags 205 äldreboenden haft minst ett bekräftat fall av covid-19. Detta av totalt 383 boenden (313 särskilda boenden, och 70 korttidsboenden).

– Det är ungefär hälften av boendena (54 procent) som har haft någon person, under någon tid i den här perioden, smittad. Det betyder alltså inte att man har en pågående spridning just nu, säger Per Follin, Region Stockholms smittskyddsläkare.

– Men det är beklagligt med tanke på att vi har försökt att göra allt vi kan för att förhindra spridning till äldre.

I närliggande Region Uppsala har 40 procent av boendena haft minst ett fall (30 av 75 boenden). I Region Västmanland 41 procent (28 av 68 boenden).

Jan Smedjegård, smittskyddsläkare i Region Västmanland, betonar att det är kommunerna eller privata aktörer – inte regionerna – som är verksamhetsansvariga för boendena, men säger:

– Det är naturligtvis väldigt olyckligt att vi i ett flertal regioner i landet har fått in covid-19-smittan på äldreboendena. Men här tycker vi ändå att antalet nya sjukdomsfall, bland personer bosatta på äldreboenden, inte rapporteras lika frekvent som för några veckor sedan.

Samtidigt ser det fortfarande något annorlunda ut i andra storstadsregioner.

I Västra Götalandsregionen har cirka 90 av 400 boenden (22 procent) haft minst ett coronafall. Förra veckan var det ett 50-tal.

I Region Skåne har hittills ”bara” 24 av 312 särskilda boenden (8 procent) drabbats.

– Vi ligger nog i olika fas i olika delar av landet, säger Eva Gustafsson, biträdande smittskyddsläkare i Region Skåne.

Befarar ni att siffrorna kommer öka?

– Det är jättesvårt att sia om. Det beror på hur hela epidemin utvecklar sig. Jag tror att Stockholm och Skåne har haft två helt olika utbrottsscenarier.

Också i glesbygdsregionerna har smittan nått äldreboendena, men ännu inte i någon högre utsträckning.

– Vi har än så länge legat i slutet av tabellen när det gäller samhällsspridning av smittan. Det gör det förstås enklare att hålla smittan borta från äldreboenden också, säger Tobias Kjellberg, sjukvårdsledare i Region Värmland.

I DN:s sammanställning har Värmland lägst andel drabbade äldreboenden av de regioner som lämnat fullständiga svar. Bara fyra av regionens 90 boenden – 4,5 procent – har haft minst ett bekräftat fall.

– Värmland blev varskott i ett väldigt tidigt skede, när en buss från Italien kom in med en hel del fall. Det innebar att vi tidigt satte in ett

besöksförbud på våra sjukhus. Kommunerna följde efter med besöksförbud på äldreboenden, säger Tobias Kjellberg.

Sedan den 1 april råder ett tillfälligt nationellt besöksförbud på äldreboenden i hela Sverige.

I Region Blekinge har tre boenden av 44 haft coronasmittan. Bara tre personer, lägst antal i DN:s sammanställning, har konstaterats smittade på regionens boenden.

– Utan att veta exakt tror jag att vi har ett lite stabilare personalläge här än i storstäderna. Det kan påverka, säger Bengt Wittesjö, smittskyddsläkare.

Therese Thunberg är biträdande smittskyddsläkare i Region Västerbotten. Där har åtta av 95 boenden drabbats.

– Nu försöker vi öka provtagningen för personalen för att stoppa smittspridning, säger hon.

Totalt i landet har drygt 2500 personer på äldreboenden vid något tillfälle konstaterats smittade enligt DN:s genomgång – men då saknas alltså uppgifter från några regioner, bland annat har Västra Götalandsregionen inte kunnat ange en siffra. Den absoluta merparten i denna grupp återfinns på boenden i Region Stockholm: 1686 personer enligt siffror från i onsdags.

– Jag tror att smittan kom in ganska tidigt under pandemin, säger Per Follin vid Smittskydd Stockholm.

– Sen får vi följa upp och se om det har minskat över tid.
Lisa Edwinsson
lisa.edwinsson@dn.se "

" Tegnell får tummen upp av svenska väljarkåren

DN SÖNDAG 3 MAJ 2020

Anders Tegnell på Folkhälsomyndigheten gör ett bra jobb, anser en stor majoritet av svenskarna. I en undersökning från DN/Ipsos uppger nästan sju av tio att de har förtroende för statsepidemiologen.

Den svenska strategin mot coronasmittan har ett ansikte och det är Anders Tegnells. Så gott som dagligen i ett par månader har han stått i direktsändning från Folkhälsomyndighetens pressträffar och försöka förklara hur Sverige ska bemöta pandemin. Staplarna med dödstal har vuxit medan han upprepat direktiven: undvik att träffa folk om du är över 70, jobba hemifrån om du kan, tvätta händerna noga.

Utländska medier har häpnat över bristen på hårda tvångsåtgärder. Här hemma har meriterade forskare beskrivit Anders Tegnell och hans kolleger som ”talanglösa tjänstemän”. Han har också själv fått erkänna en del fel i myndighetens rapportering.

Hos den svenska allmänheten åtnjuter statsepidemiologen dock ett stort förtroende. Andelen som litar på hans förmåga uppgår till 69 procent i DN/Ipsos aprilmätning. Han misstros endast av 11 procent.

Det är förtroendesiffror som borde göra både statsministern och övriga partiledare gröna av avund. Enligt Nicklas Källebring, opinionsanalytiker på Ipsos, är förtroendet för Anders Tegnell allra högst i den grupp som han har riktat sig mest till, de äldre.

Förtroendet för myndigheternas förmåga att hantera coronakrisen har generellt ökat från mars till april. I aprilmätningen har DN/Ipsos dessutom ställt frågor om enskilda myndigheter. Föga förvånande har Folkhälsomyndigheten förtroendesiffror på samma nivå som frontmannen Tegnell.

Förtroendet är något lägre för Socialstyrelsen (45 procent) och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (51). I bägge fallen är dock andelen som har förtroende betydligt större än den som inte har det.

Allmänhetens förtroende för sjukvården har stärkts den senaste månaden, visar DN/Ipsos mätningar. Regionerna, som ansvarar för sjukvården, får dock betydligt lägre siffror än vården. Möjligen spelar det in att regionledningarna, inte minst politikerna, har fått kritik för att man varit dåligt förberedd för en pandemi. Det har uppdagats att beredskapen när det gäller exempelvis skyddsutrustning har varit undermålig.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se "

Andel underskott

Andel kommuner och regioner som går med underskott. (Andel underskott i procent)

Källa: SCB, räkenskapssammandrag

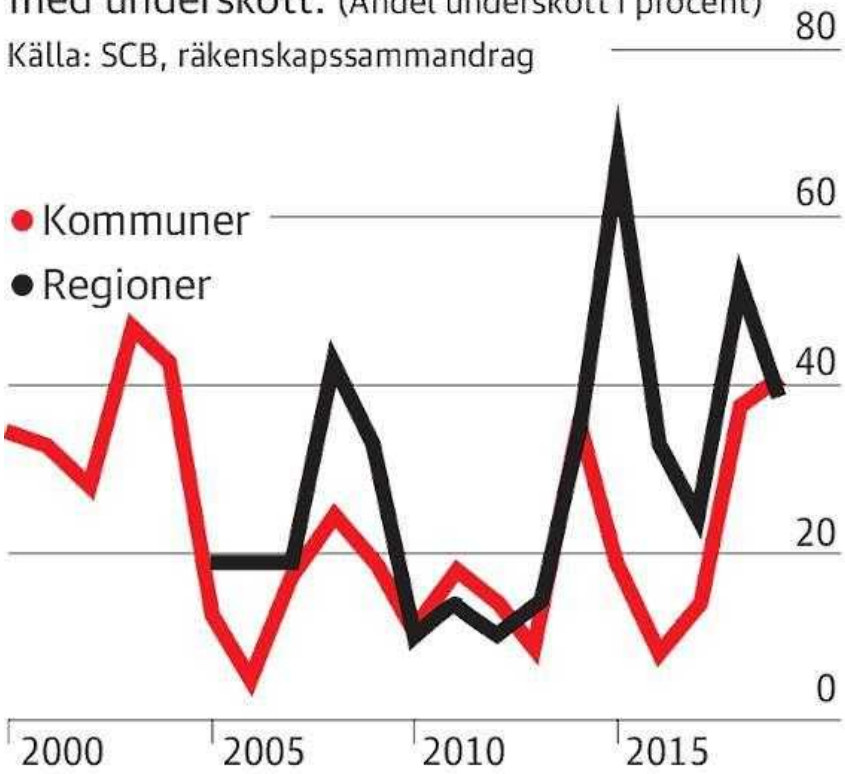

Det finns flera olika resultatmått. Vi har använt oss av verksamhetsresultatet, som är resultatet före finansiella intäkter och kostnader. Det saknas jämförbara siffror för regionerna före 2005.

Över- och underskott

Genomsnittligt resultat i kommuner och regioner per invånare.

(Verksamhetsresultat per invånare i kronor)

Källa: SCB, räkenskapssammandrag

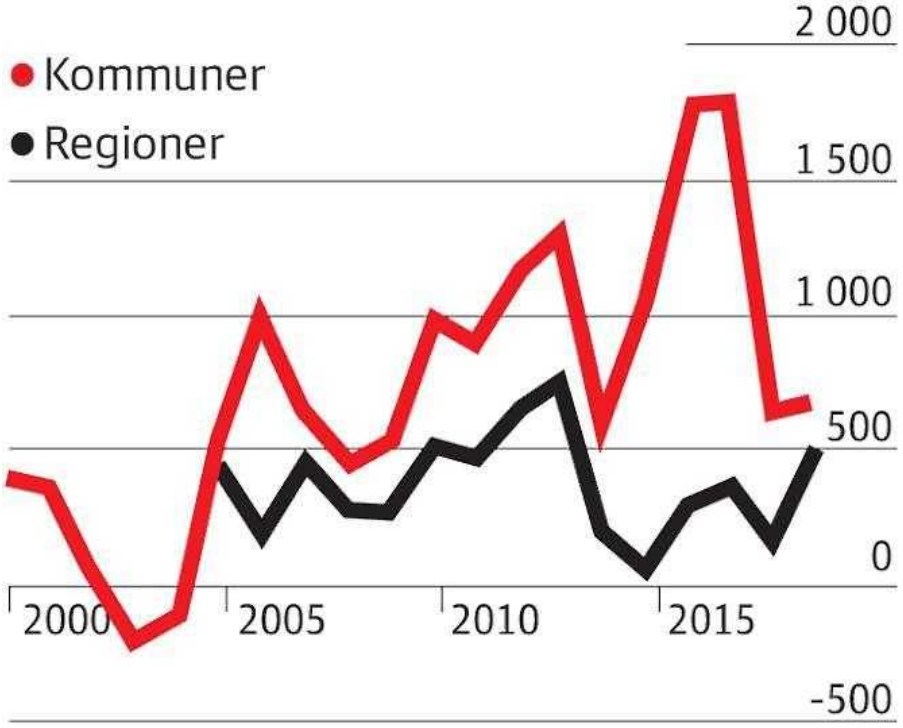

Finansiellt sparande

Finansiellt sparande i kommuner och regioner, i procent av bnp.

Källa: SCB

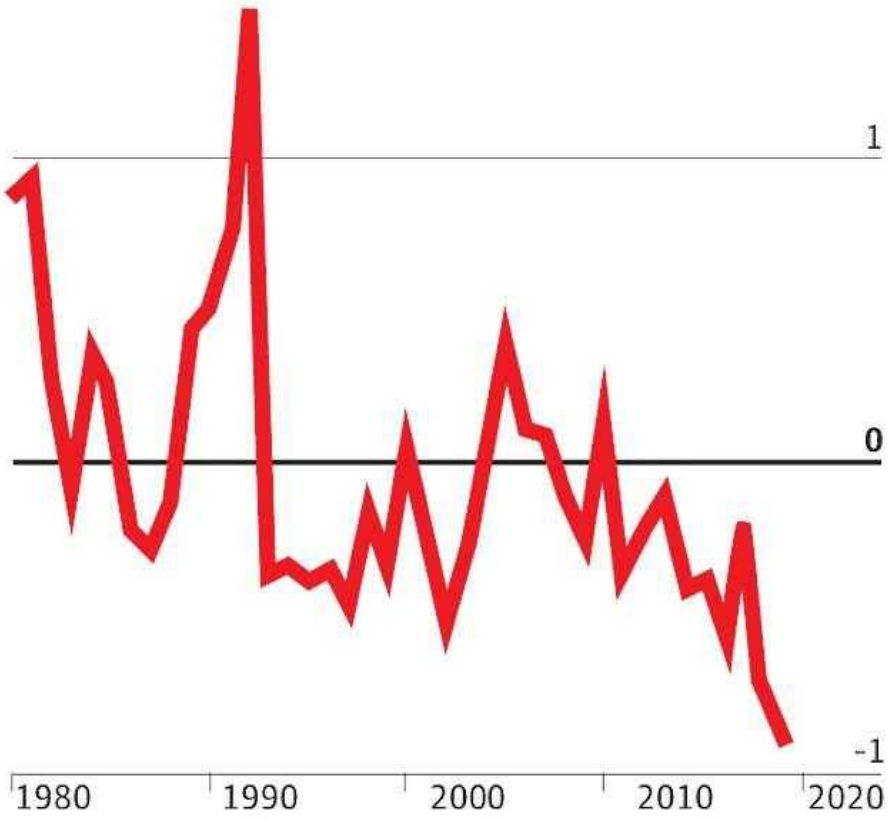

Den finansiella styrkan

Soliditeten i kommuner och regioner.
Eget kapital dividerat med tillgångar.
(Soliditet i procent)
Källa: SCB, räkenskapssammandrag

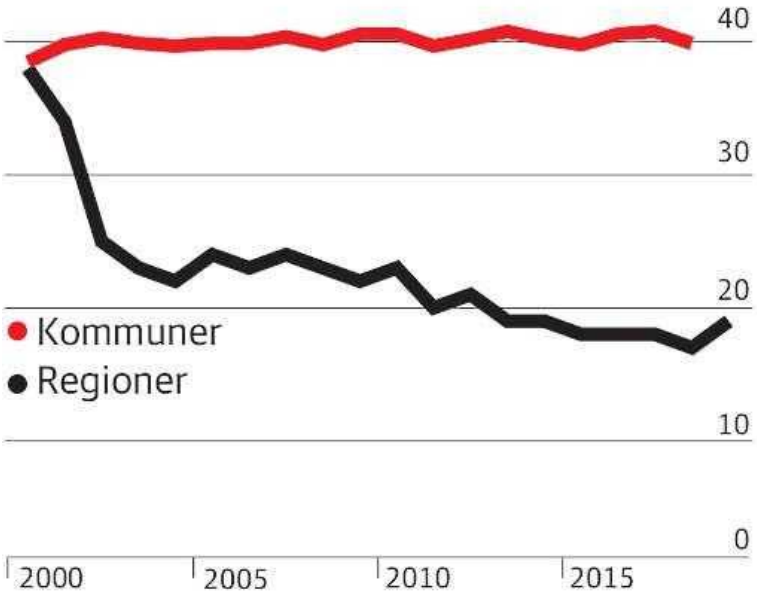

Soliditeten mäts här exklusive pensionsåtaganden. I denna graf använder vi oss av en bredare definition av kommun respektive region än i tidigare grafer. Vi inkluderar även kommunala och regionala bolag för att ge en mer rättvisande bild. Många kommuner lånar nämligen upp och lånar sedan vidare till de kommunala bolagen.

Kommunalskatten

Genomsnittlig kommunalskatt.
(Procent)
Källa: SCB

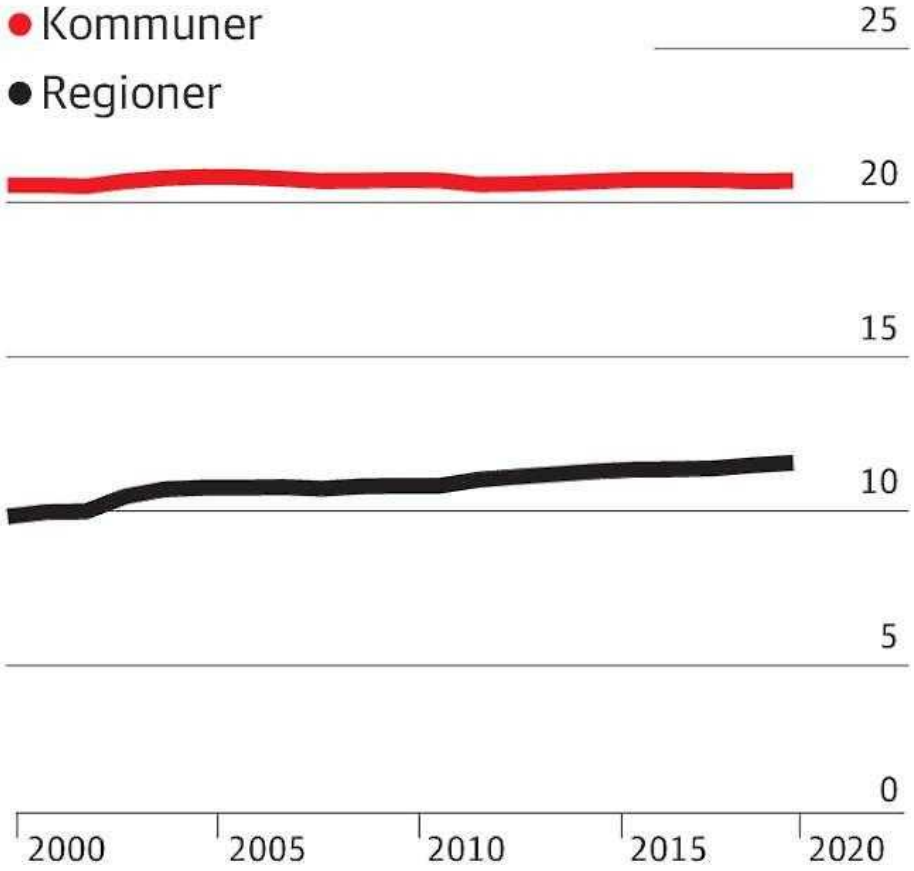

Kostnadsökningar i kommunerna 2011-2018

Ökning av nettokostnaden i ett urval av kommunala verksamheter mellan år 2011 och 2018.

Källa: SCB:s räkenskapssammandrag

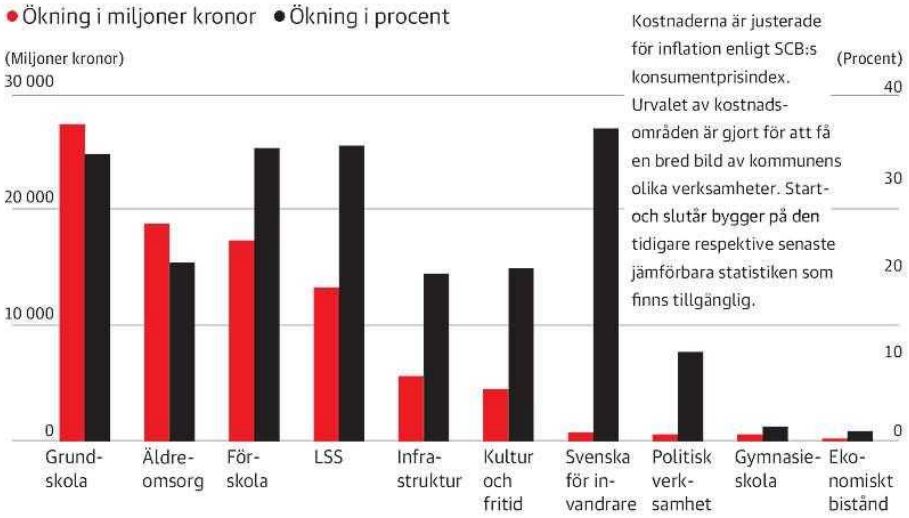

Kostnaderna är justerade för inflation enligt SCB:s konsumentprisindex. Urvalet av kostnadsområden är gjort för att få en bred bild av kommunens olika verksamheter. Start- och slutår bygger på den tidigare respektive senaste jämförbara statistiken som finns tillgänglig.

Kostnader - ålder för ålder

Nettokostnaden för kommuner respektive regioner för en genomsnittlig invånare fördelad per ålder.

Källa: Sveriges kommuner och regioner. Data för år 2018.

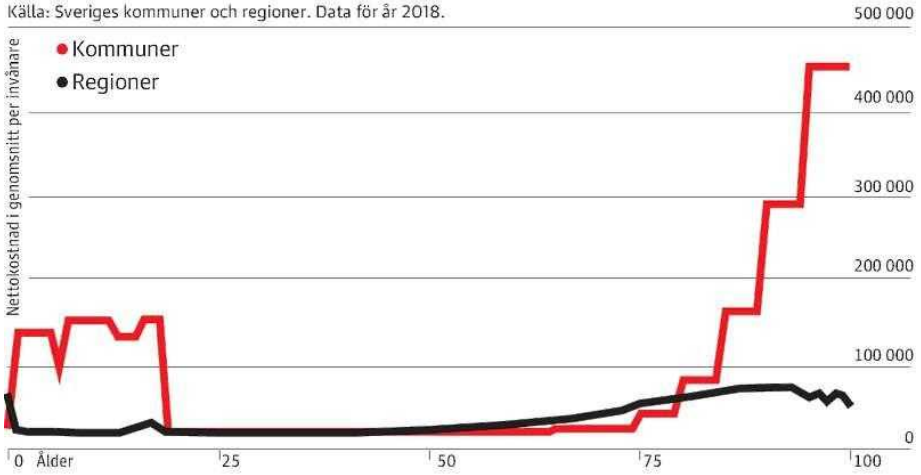

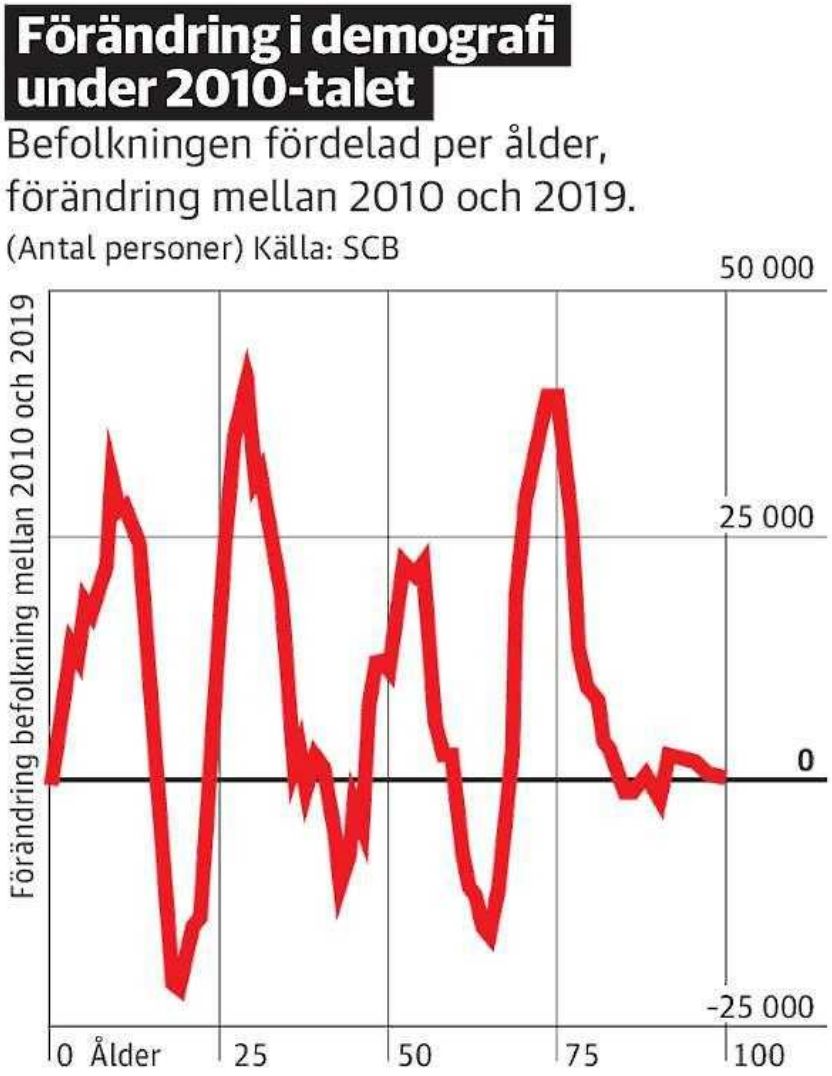

"Fakta i frågan: Vad beror kommunernas kärva ekonomi på?

DN SÖNDAG 3 MAJ 2020

Coronasituationen slår hårt mot kommunernas och regionernas ekonomi. Men redan före krisen var många siffror i bokföringarna röda. Vad är orsaken? DN:s Kristoffer Örstadius fortsätter att granska viktiga samhällsfrågor.

Det blir allt tydligare att det nya coronaviruset får stora konsekvenser för samhällsekonomin. Sveriges kommuner och regioner, SKR, räknar med att skatteintäkterna kommer att minska kraftigt och att redan tunna kommunbudgetar riskerar att spricka. Regionernas kostnader beror till stor del på vårdkonsumtionen, vilka förväntas öka kraftigt i och med covid-19.

Det senaste året har vi sett tecken på en besvärlig situation i många kommuner och regioner: Vilhelmina lånar 60 miljoner kronor för att betala ut löner. I Stockholm slås två stadsdelar, Älvsjö och Hägersten, samman för att spara pengar. Tre svenska kommuner, Dorotea, Bräcke och Munkedal, har numera kommunala skattesatser på över 35 kronor per hundralapp.

Vad är det som händer i kommunerna? Och vad beror situationen på? Det finns 290 kommuner och 21 regioner i Sverige:

Kommunerna ansvarar för bland annat skolan, socialtjänsten och äldreomsorgen. Dessa finansieras till 67 procent av kommunal

beskattning, 21 procent av statsbidrag och 12 procent av avgifter och andra intäktsposter.

Regionerna, de tidigare landstingen, har hälso- och sjukvård samt kollektivtrafik som sina huvuduppgifter. Dessa uppgifter finansieras till 70 procent av kommunal beskattning, 21 procent av statsbidrag och 9 procent av avgifter och andra intäktsposter.

Ett av de viktigaste nyckeltalen är *resultatet*, det vill säga skillnaden mellan intäkter och kostnader. Resultatet beräknas enligt liknande principer som för bolag och ekonomiska föreningar.

Det betyder att investeringsutgifter periodiseras (kostnaderna för stora inköp sprids ut över många år) och att det är avskrivningen som räknas som en kostnad när det årliga bokslutet görs.

Förra året gick 41 procent av kommunerna och 38 procent av regionerna med underskott i verksamheten.

Det är en hög nivå men inte någon unik situation för 2000-talet: Det finns ännu inga data för 2020. Den pågående coronakrisen kommer med all sannolikhet att sätta stora spår i detta års siffror.

Enligt nedanstående graf hade kommunerna i fjol ett sammanlagt överskott på i genomsnitt 700 kronor per invånare, regionerna ett sammanlagt överskott på i genomsnitt 500 kronor per invånare.

Lagen kräver att kommuner och regioner ska budgetera för resultat som är noll eller högre och att eventuella underskott ska kompenseras inom tre år. Det finns också ett krav på god ekonomisk hushållning. En tumregel är att överskottet i kommunsektorn över tid ska vara 2 procent av skatteintäkter och statsbidrag.

Ett annat viktigt nyckeltal är kommunsektorns *finansiella sparande*. Det anger skillnaden mellan inkomster och utgifter. Skillnaden mot resultatet är att investeringsutgifterna och inte avskrivningarna dras ifrån inkomsterna. Ett exempel:

En kommun bygger en skola för 300 miljoner kronor.

Investeringsutgiften är 300 miljoner kronor (får direkt effekt på det finansiella sparandet). Kostnaden för projektet delas upp och sprids ut över många år (får liten effekt varje år på resultatet).

En kommun kan därför ha ett nollresultat men samtidigt ett negativt finansiellt sparande som behöver täckas genom minskning av finansiella tillgångar eller ökad upplåning. Detta är också den situation som kommunsektorn som helhet har befunnit sig i under de senaste åren eftersom investeringarna ökat. Då ökar visserligen också avskrivningarna men det sker i långsammare takt.

Det finansiella sparandet brukar redovisas som andel av bnp, det vill säga i förhållande till det samlade värdet på alla varor och tjänster som produceras i Sverige.

De senaste åren har det finansiella sparandet i kommuner och regioner varit nere på nivåer som är lägre än vad vi hade under 90-talskrisen: År 2019 var det finansiella sparandet enligt preliminära siffror rekordlågt, minus 0,9 procent av bnp.

Ett annat viktigt nyckeltal är *soliditeten*. Den anger hur stor del av tillgångarna som är finansierade med det egna kapitalet, med andra ord hur förmögen kommunen eller regionen är. De tillgångar som inte är finansierade med eget kapital finansieras med lån.

Regionernas soliditet har varit svagt minskande under 2010-talet. Kommunernas soliditet har däremot varit i stort sett oförändrad: Situationen varierar kraftigt i landet. I 123 kommuner har soliditeten förbättrats mellan 2011 och 2018, i 23 kommuner har den varit oförändrad och i 144 kommuner försämrats.

Den totala kommunala skattesatsen består av två delar: en skattesats för kommunen och en skattesats för regionen. I år har den totala kommunala skattesatsen höjts i 59 kommuner, ungefär var femte kommun. Det är fler än normalt men inte extremt ovanligt.

Den genomsnittliga skattesatsen i kommunerna är i år 20,72 procent, en nivå som är i stort sett oförändrad sedan 2000. För regionerna är den i år 11,56 procent, den högsta nivån under 2000-talet:

Utifrån ovanstående nyckeltal kan vi konstatera att många kommuner och regioner – men inte alla – befinner sig i ett ansträngt ekonomiskt läge. Så vad beror det på?

Grafen visar kostnadsökningen i kommunerna mellan 2011 och 2018. Data för 2019 är ännu inte tillgängliga. De största kostnadsökningarna i absoluta tal gäller grundskolan, äldreomsorgen, förskolan och LSS (lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade).

Nettokostnaden för svenska för invandrare, SFI, ökade med 36 procent men det är i kronor räknat en mycket liten kostnadsökning jämfört med de andra posterna.

Ekonomiskt bistånd, däribland försörjningsstöd, utgör en liten del av kommunernas sammanlagda kostnader (cirka 2 procent). Förändringen mellan 2011 och 2018 är inte heller särskilt stor, cirka 1 procent.

Sammantaget sticker skolan ut. Om vi inkluderar all pedagogisk verksamhet, även sådan som inte ingår i ovanstående graf (öppen förskola, fritidshem, särskola, och så vidare), har kostnaderna ökat med 51 miljarder kronor, eller 25 procent.

I regionernas bokföring står den specialiserade vården för den största kostnadsökningen. Mellan 2011 och 2018 ökade kostnaderna med 39 miljarder kronor, en 26-procentig ökning.

För regionernas del hänger kostnaderna till stor del samman med vårdkonsumtionen. Ju mer vård, desto större kostnader. Med hjälp av specialbeställda data från Socialstyrelsens patientregister kan vi konstatera följande om vårdkonsumtionens utveckling *i slutenvården* (vård genom att en person blir inlagd på sjukhus) och i *den specialiserade öppenvården* (vård som en person kan få utan att bli inlagd på sjukhus, till exempel en hudmottagning eller en ögonmottagning – dock ej vårdcentral):

Mellan 2011 och 2018 ökade antalet vårdkontakter med 7 procent (13,0 miljoner kontakter år 2011, 13,8 miljoner kontakter år 2018 – det vill säga en ökning med cirka 800 000 kontakter).

Mellan 2011 och 2018 ökade befolkningen i Sverige med 815 000 personer. 24 procent av ökningen beror på att fler fötts än dött och 76 procent på att fler invandrat än utvandrat.

Antalet vårdkontakter per person i befolkningen minskade med 1 procent.

Utrikesfödda nyttjar i genomsnitt vården mindre än inrikesfödda: nyttjandegraden för antalet besök är cirka 11 procent lägre. Skillnaden är som störst i åldersgruppen 0–44 år, för övriga åldersgrupper är det mycket små skillnader. Utrikesföddas vårdkonsumtion per person minskade med 10 procent mellan 2011 och 2018. Inrikesföddas vårdkonsumtion per person ökade med 1 procent.

Halva ökningen i vårdkonsumtion mellan 2011 och 2018 kan kopplas till gruppen inrikesfödda 65 år och äldre. Den inrikesfödda befolkningen blir generellt allt äldre och har därmed allt större behov av vård.

Med andra ord tycks ökningen av vårdkonsumtion, som driver kostnaderna för regionerna, i huvudsak tycks bero på två faktorer: åldrande befolkning och befolkningstillväxt till följd av ökad invandring och fler födslar.

Kostnaderna och kostnadsökningarna varierar mellan olika kommuner och regioner. Siffrorna i den förra grafen bygger på de totala kostnaderna som redovisas av SCB. Men förutsättningarna för Sveriges kommuner och regioner att klara av sina uppdrag skiljer sig kraftigt åt. Till exempel har asylmottagandet varit ojämnt fördelat över landet och det är stora skillnader i åldersstruktur. I Knivsta är 5 procent av befolkningen över 75 år, i Överkalix är andelen 17 procent.

Kostnaderna för äldreomsorg är därmed väsentligt högre i Överkalix än i Knivsta. Här träder dock det kommunala utjämningssystemet in och kompenserar för skillnader i förutsättningar, såväl i fråga om befolkningssammansättning som i skatteunderlag. Men en viktig aspekt är att kostnaderna slås ut på alla kommuner. Med andra ord så drabbas hela kommunsektorn av ökade kostnader om antalet barn, äldre eller personer med ekonomiskt bistånd ökar. Därför är det relevant att studera förändringar i kommunsektorn som helhet.

Det är dock inte säkert att utjämningssystemet ger full kostnadskompensation. Poängen med systemet är att ersätta för behov, inte faktiska kostnader. Utfallet i utjämningssystemet bygger i huvudsak på genomsnittskostnader, så om en kommun har högre kostnader än den beräknade standardkostnaden med hänsyn till kommunens förutsättningar för exempelvis skolan (kanske för att den inte är tillräckligt kostnadseffektiv) så får den stå för mellanskillnaden själv.

Utifrån historiska data kan vi få en ganska god bild av vad som förklarar kostnadsökningarna i kommuner och regioner. Åldersstruktur är en mycket viktig faktor. En 80-åring kostar i genomsnitt betydligt mer än en 40-åring eftersom den förstnämnda utnyttjar sjukvård och äldreomsorg mycket mer. En 100-åring ”kostar” av samma skäl ännu mer.

Så här såg ”prislappen” ut för en genomsnittlig invånare år 2018 – ålder för ålder:

Grafen fokuserar enbart på kostnader. Det är dyrt för kommunerna med barn respektive äldre över 80 år. Den genomsnittliga kostnaden för en person i arbetsför ålder är jämförelsevis mycket låg och avser i

kommunerna främst vägar, avlopp, bibliotek och så vidare. Dessutom står befolkningen i arbetsför ålder för det mesta av skatteintäkterna. En ökning av andelen barn och äldre slår med andra ord dubbelt mot ekonomin, både på kostnads- och intäktssidan.

Om vi vill förklara kostnadsförändringar i kommuner och regioner är det alltså centralt att analysera hur befolkningssammansättningen i landet har förändrats. Så hur har det sett ut?
Grafen visar tre saker:

Antalet barn 1–15 år har blivit fler. Åldersgruppen genererar stora kostnader för kommunerna. Varje barn kostar i genomsnitt 139 000–152 000 kronor per år (se förra grafen).

Antalet personer i det som brukar betecknas som arbetsför ålder, 20–64 år, har ökat. Det är positivt för kommunernas och regionernas ekonomi eftersom kostnaderna för denna åldersgrupp är låga samtidigt som den genererar höga skatteintäkter.

Antalet äldre i åldersgruppen 70–80 år har ökat. De är så pass unga att de fortfarande innebär hyfsat låga kostnader för kommunerna, men något mer för regionerna. Skälet är att personerna i gruppen har ett större behov av sjukvård än de yngre samtidigt som de inte är tillräckligt sjuka för att belasta äldreomsorgen med kostnader. Antalet 80-plussare har i stort sett varit oförändrat.

Utifrån data i de två graferna här bredvid kan vi beräkna hur förändringen i åldersstrukturer har påverkat kostnaderna för kommuner och regioner:

Staplarna visar beräkningar av vad vilka kostnadsökningar som olika åldersgrupper bidragit till.

Det är främst gruppen 0–19 år som drivit kostnadsökningarna i kommunerna mellan 2015 och 2019 (plus 23 miljarder kronor). Förklaringen är att antalet barn har ökat och att kostnaderna för denna grupp är höga. Övriga åldersgrupper bidrog förhållandevis lite till kostnadsökningarna för kommunerna mellan 2015 och 2019.

Kostnadsökningarna för 65–79-åringarna och 80-plussarna förväntas komma först om några år.

För regionerna är bilden en annan. Ingen åldersgrupp sticker ut på samma sätt som för kommunerna. Gruppen 65–79 år är dock den som mellan 2015 och 2019 bidragit till störst kostnadsökningar. Regionerna drabbas av ökade kostnader för 40-talisterna lite tidigare än kommunerna. Den utvecklingen var ännu tydligare mellan 2010 och 2014.

Låt oss återgå till barnen. Varför har antalet barn ökat så mycket i Sverige?

Det beror i hög utsträckning på invandringen. Mellan 2015 och 2019 ökade antalet barn i Sverige med 195 000. Under perioden var nettoinvandringen (skillnaden mellan in- och utvandring) 144 000 barn.

Detta har inneburit stora påfrestningar för kommunerna som måste göra investeringar och anställa mer personal i skolan. En jämförelse: Det fanns lika mycket skolpersonal i Sverige läsåret 2005/06 som

läsåret 2015/16: 179 000 anställda. Läsåret 2018/19 var antalet anställda 228 000.

Den långsiktiga effekten av ett stort tillskott av barn är förstås att befolkningen i arbetsför ålder om några år ökar. Det är positivt med tanke på det växande behovet av att försörja den äldre grupp som också förväntas öka i storlek. Men det förutsätter förstås att barnen som vuxna kommer i arbete som genererar tillräckligt stora inkomster.

Ett stort problem är att såväl sysselsättningsgrad som inkomster är lägre för utrikesfödda än inrikesfödda. Medianinkomsten per år för inrikesfödda var 347 800 kronor år 2018, motsvarande 29 000 kronor i månaden. För utrikesfödda var den 247 200 kronor, motsvarande 20 600 kronor i månaden. För invandrare födda i Afrika som varit i Sverige 5–9 år var medianinkomsten 169 100 kronor, motsvarande 14 100 kronor i månaden.

Enligt en rapport från Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO) är asylinvandringen på både kort och lång sikt negativ för de offentliga finanserna. Kostnaderna är högst de första åren efter invandring. Därefter ger genomsnittsflyktingen ett positivt bidrag till de offentliga finanserna. Men detta täcker inte underskottet från de första åren och det senare underskott som uppkommer efter pensionering. Kostnaden som andel av bnp är emellertid låg.

Som vi tidigare har redogjort för gick 41 procent av kommunerna och 38 procent av regionerna med underskott i verksamheten förra året. DN har försökt hitta en gemensam nämnare, till exempel geografi, storlek, ålderssammansättning, invandring och politiskt styre. Någon tydlig sådan förklaring har vi inte lyckats hitta.

Den stora utmaningen framöver som går att förutse är förändringen av åldersstrukturen. Kommunsektorn står inför ekonomiska påfrestningar med en åldrande befolkning samtidigt som skuldsättningen har växt snabbt de senaste tio åren. För närvarande är 5 procent av befolkningen 80 år eller äldre. Fram till 2050 växer andelen till 9 procent och 2100 till 12 procent. Behovet av personal inom kommunsektorn kommer bli stort. Sektorns inkomster behöver att höjas om det offentliga välfärdsåtagandet ska bibehållas på dagens nivå. Utöver finansieringen är det en stor utmaning att klara av personalförsörjningen för att möta efterfrågan på behovet av vård och omsorg.

Så vilka konsekvenser kommer coronakrisen att få för kommuner och regioner? Det är naturligtvis svårt att veta eftersom vi är mitt uppe i krisen. Vi kan dock konstatera att regionerna kommer att drabbas via ökad vårdkonsumtion och mindre intäkter. Kommunerna kommer också få minskade skatteintäkter som en effekt av högre arbetslöshet. Ekonomistyrningsverket räknar i sina två scenarion att kommunsektorn som helhet behöver elva respektive 17 miljarder år 2020 för att täcka uteblivna skatteintäkter.

Kristoffer Örstadius
kristoffer.orstadius@dn.se "

"Om Fakta i frågan
Minskar hårdare straff kriminaliteten? Är alkoholmonopolet bra för folkhälsan? DN fortsätter att granska viktiga frågor om samhällsutvecklingen i prisade artikelserien Fakta i frågan.

Vi går till förstahandskällor och försöker så gott det går att svara på alla frågor med stor transparens och offentliga data.

DN har gett två forskare, nationalekonomerna Lena Hensvik och Lars Calmfors, i uppdrag att läsa texterna. De faktagranskar inte i detalj men ger övergripande synpunkter för att minska riskerna för felaktiga slutsatser.

DN står för allt innehåll i texten.

Svaret i korthet

1. Kommunerna och regionerna har en tuff ekonomisk situation.

2. Kostnadsökningen i kommunerna de senaste åren beror i hög utsträckning på att antalet barn har ökat kraftigt i Sverige vilket medfört högre kostnader för skolan. Detta hänger samman med den tidigare stora invandringen.

3. Kostnadsökningen i regionerna förklaras troligtvis av att befolkningen i Sverige både växer och åldras. "

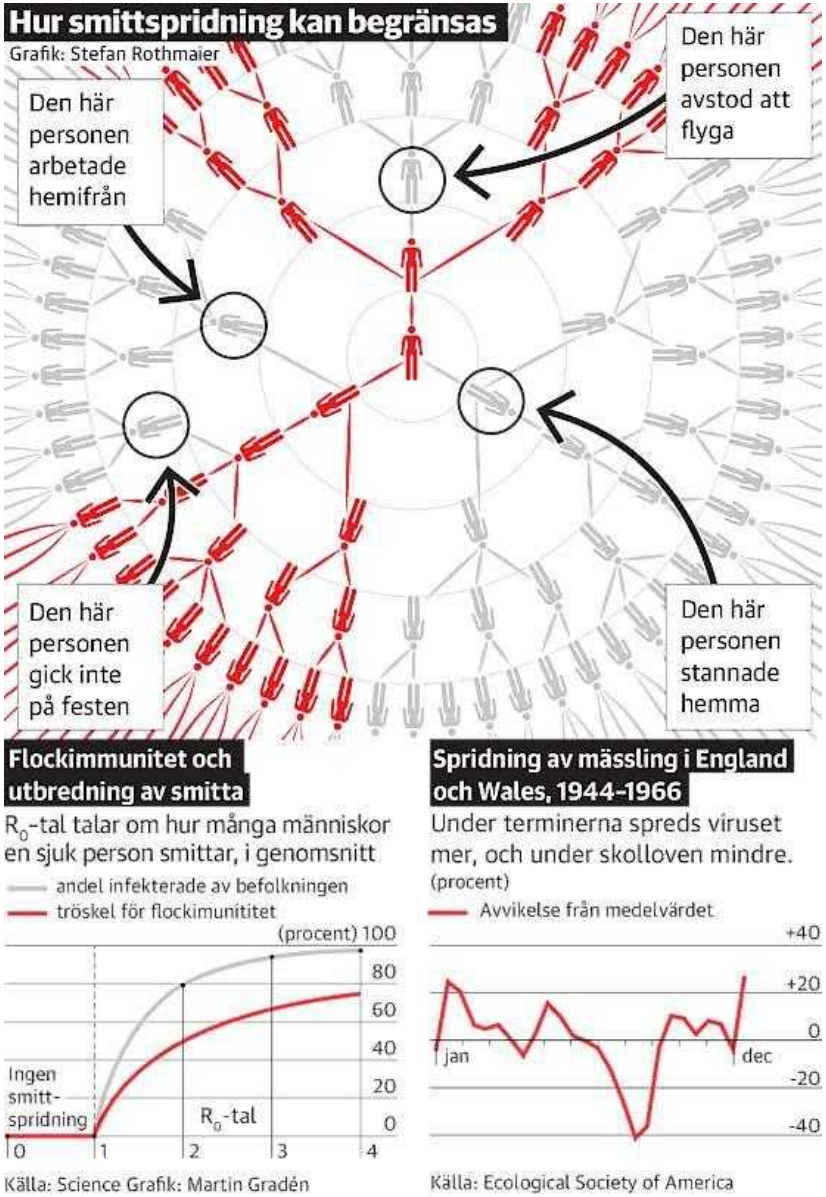

" Att modellera en epidemi medan den pågår

DN SÖNDAG 3 MAJ 2020

Epidemiologi. Matematiska modeller och erfarenheter från tidigare pandemier behövs för att göra prognoser om hur covid-19 kommer att utvecklas. Men de sämsta modellerna har fått mest uppmärksamhet, menar forskare.

Det nya coronaviruset har gett oss alla en snabbkurs i epidemiologi, och runt hela världen försöker forskare, myndigheter och regeringar att förstå hur smittan ska hanteras och bekämpas.

– Det finns några riktigt stora utmaningar. En är förstås alla osäkerheter om virusets biologi som fortfarande är kvar. Och vi vet inte hur olika åldersgrupper bidrar till spridningen, och inte heller varför människor drabbas så olika hårt av sjukdomen, säger Sarah Cobey, ledare för Cobey Lab vid institutionen för ekologi och evolution vid University of Chicago.

Hennes forskargrupp har lång erfarenhet av matematiska modeller för influensaspridning. I en artikel i tidskriften Science skriver Sarah Cobey om hur studier av tidigare pandemier kan användas för att göra vissa förutsägelser om vad som kan hända med covid-19.

– USA:s sätt att hantera utbrottet varit extremt fragmentariskt. Det finns ett mycket stort behov av epidemiologisk hjälp på lokal nivå. Det försöker vi erbjuda, säger Sarah Cobey.

Under de senaste 200 åren har minst 100 miljoner människor dött när världen drabbats av sju vågor av kolera, fyra nya stammar av influensavirus, tuberkulos och hiv. Detta är första gången ett coronavirus orsakar en pandemi, men det finns ändå två lärdomar att dra från historien: det nya coronaviruset är här för att stanna, och eftersom det är så smittsamt kommer vi att behöva fortsätta att välja mellan omfattande spridning av sjukdomen och stora inskränkningar i samhället, i alla fall tills det finns ett vaccin, enligt Sarah Cobey.

Ytterligare en lärdom är att det är vanskligt att jämföra effekten av smittbekämpning i olika länder och områden. En snabb nedgång av antalet upptäckta fall eller en liten epidemi kan ses som bevis för att en viss åtgärd har varit extra effektiv eller att man har uppnått flockimmunitet. Men sambanden är mycket komplexa när smittspridningen kan variera över året, och när människor rör sig mellan olika grupper och platser.

– Vi vet till exempel inte om smittan påverkas av årstiderna. Så är det ju för andra luftvägsvirus, som brukar komma på vintern i länder med tempererat klimat, men hur det exakt fungerar är en gammal olöst fråga. Nu när vi är mitt i en pandemi är det ännu svårare att ta reda på vad vi kan förvänta oss, säger Sarah Cobey.

En epidemi dör ut när viruset inte längre kan hitta nya värdar att infektera. Det kan inträffa när vi har nått flockimmunitet, det vill säga att tillräckligt många i en grupp är immuna, antingen för att de redan har varit sjuka eller för att de är vaccinerade. Det så kallade R0-talet, som talar hur många andra en sjuk person i genomsnitt smittar, kan användas för att räkna ut både hur stor del av en befolkning som kan bli infekterade och hur stor andel immuna som behövs för att nå flockimmunitet. Eftersom det föds nya barn som kan bli smittade luckras flockimmuniteten hela tiden upp, och det är troligt att vi kommer att få leva med det nya coronaviruset i många år.

Asiaten- och Hongkong-pandemierna 1957 och 1968 dog till slut ut eftersom många var immuna mot andra influensavirus.

– Dynamiken över tid och hur olika åldersgrupper drabbades påverkades mycket av att det fanns immunitet mot influensavirus som cirkulerat tidigare, och att det tog udden av epidemierna. Men det finns ännu inget som tyder på att immunitet mot andra coronavirus ger skydd nu, säger Sarah Cobey.

Människors beteenden får konsekvenser för smittspridningen, och det måste modellerna också ta hänsyn till. Till exempel påverkade terminer och skollov hur mässling spreds i England och Wales innan det fanns vaccin.

– De epidemierna styrdes av hur mycket barn kom i kontakt med varandra. Det var förstås enklare att förutsäga, eftersom mässlingssmittan framför allt drevs av skolbarn. Med det nya viruset verkar ju inte barn spela samma roll.

Trots alla osäkerheter går det ändå att göra användbara modeller.
– Problemet här i USA är att en av de sämsta modellerna har fått mest uppmärksamhet. Det är en riktigt, riktigt, riktigt dålig modell. I Vita huset blev man alldeles till sig över den. Det är så dumt, för den ger verkligen matematiska modeller dåligt rykte, säger Sarah Cobey.
Modellen kommer från Institute for Health Metrics and Evaluation, IHME, vid University of Washington.

– Det är en statistisk modell som inte gör några antaganden om de underliggande biologiska processerna. Den försöker bara hitta mönster. Och då kan den inte ge några insikter om olika möjliga scenarier, eftersom vi är mitt i en pandemi som vi aldrig har upplevt tidigare.

I stället behövs modeller som utgår från hur viruset kan överföras, och hur olika åtgärder, som ökad fysisk distans, påverkar smittspridning, enligt Sarah Cobey.

– Sådana modeller tror jag är verkligt avgörande om vi ska kunna fatta rationella beslut framöver, säger hon.

Att resultaten från olika modeller kan skilja sig mycket är inget problem, och dessutom helt naturligt i den här situationen.

– Alla forskare jobbar med detta på övertid, och vi står mitt i en störtflod av nya data och gör ofta lite olika antaganden. Det är en del av processen, där vi lär oss hur våra antaganden påverkar resultatet. Så just att modellerna inte överensstämmer med varandra är faktiskt precis vad vi behöver nu. Vi kan bara fatta bra beslut genom att lägga fram olika belägg och resonera noggrant utifrån dem, säger Sarah Cobey.

Maria Gunther
maria.gunther@dn.se "

4 maj 2020

" De som jublar över oljans prisras kan sätta skrattet i halsen

DN MÅNDAG 4 MAJ 2020

I krisens nästa fas kommer petrodiktaturerna att frestas att låna ännu mer pengar av Kina. Det ritar om den världspolitiska maktkartan.

Det första tecknet på coronadramatik i Venezuela – liksom i Kina, Turkiet och Iran – var regimens nedtystningskampanj och överfallen på medborgare som knystat om vad som var på färde. Den 21 mars fördes Darvinson Rojas bort av regimens fruktade dödsskvadron FAES, sedan han rapporterat om tecken på epidemi i delstaten Miranda. Under förhören pressades den 25-årige journalisten att röja sina källor. Två veckor senare, då regimen gav upp försöken att presentera Venezuela som en smittfri zon, släpptes han efter internationella påtryckningar. Men han inväntar rättegång för ”hatbrott” och ”uppvigling”.

Smittan nådde Venezuela sent, dels därför att ingen längre reser dit, dels för att de som lämnar landet inte längre återvänder. Epidemins biverkningar hann fram före själva smittan, när oljepriserna stod på näsan i mitten av mars. Venezuela är sedan drygt ett decennium en postekonomi, utan fungerande marknader, där all fördelning av resurser sker via staten eller svarta börsen. ”Sämre än så här kan det inte bli”, har varit venezuelaners klena tröst.

Men det kunde det. I dag, då stater och oljemonopol skänker bort olja för att tömma magasinen – och förhindra dyra pumpstopp – har Nicolás Maduros regim mist allt ekonomiskt svängrum. I veckan sköt säkerhetsstyrkor skarpt mot hungriga civila som försökte plundra butiker.

Också före prisraset var det en utmaning att sälja Venezuelas tjockflytande, asfaltliknande olja. För att alls kunna raffineras måste den först blandas med lättare oljor och med tillsatser, ”katalysatorer”, bägge delarna importvaror. På senare år har USA:s embargo blockerat exporten till västländer. En stor del av det som pumpas fram måste överlämnas till Kina, regimens stora fordringsägare. Den krympande andel regimen disponerat har sålts via ryska Rosneft. Men i dag har Rosneft mer trängande bekymmer än Venezuelas olja. Och Caracas egen stora huvudvärk är inte längre oljeexporten, utan den akuta bristen på bensin och köksgas inom landet.

När en regim skickar SOS till Iran, så är det ett mått på dess förtvivlade belägenhet. Den senaste veckan har plan från det iranska flygbolaget Mahan, som står revolutionsgardet nära, landat intill Paraguaná vid Maracaibosjön, västvärldens största raffinaderi. Av allt att döma kommer de iranska planen lastade med katalysatorer för framställning av bensin. Det sanktionsdrabbade Iran lider självt brist på katalysatorer, ofta extremt dyra metaller som platina och rhenium.

De viktiga ämnena kommer av allt att döma från någon av de bägge stormakter som backar upp både ayatollorna i Teheran och de ”bolivarianska” revolutionärerna i Caracas. Kina, som aldrig blandar ihop nytta och nöje, slutade låna Maduro pengar för flera år sedan. Men det står ofta till tjänst med andra favörer, som livsmedel och stöd i internationella fora.

2008, under oljeboomens högsommar, kammade Venezuela in 200 miljoner petrodollar om dagen. Nästan 2 miljarder kronor. En regim som sade sig ha de fattigas väl som rättesnöre hade kunnat uträtta mycket i det guldregnet. En del nödhjälp delades ut i kåkstäderna, men inte via lagstiftning och statsbudget, utan via politiska operatörer.

Svinnet var kolossalt. En ännu större avbränning var den samtidiga kollektiviseringen av jordbruket, utförd av kubanska experter. Kollektiviseringen lyckades, med resultatet att man fick börja importera nästan all mat. Brasiliens och Colombias agrouppsving de senaste decennierna har vattnats av venezuelanska oljemiljarder.

Oljekraschen har ackompanjerats av begriplig skadeglädje. De styrande i oljans länder är sällan sympatiska, de flesta av dem har blod upp till armbågarna. Men de som nu drömmer att krisen av sig själv ska öppna portarna mot en grönare värld kommer att bli besvikna. Den forskning som bryter beroendet av fossila bränslen betalas av de stora energijättarna. Om de inte längre kan lägga något överskott på detta så kommer inte regeringarna, härjade av allt svårare arbetslöshet och kassabrist, att kunna ta över bolagens roll.

Oljan kommer att stiga i pris, men långsamt. Regimer som byggt sina näringsliv på denna enda vara kommer att få besvär med stabiliteten. Och inte bara de. Det kan hända att mindre skurkaktiga regimer än Nicolás Maduros kommer att tvingas till brutala konfrontationer med civila. Mineringen och ubåtskriget under första världskriget skapade brödbrist i Sverige våren 1917, och hungeruppploppen slogs ned av svenska poliser med stor brutalitet.

Men att skjuta skarpt mot hungriga hjälper ju i längden bara om dessa kan skaffas något att äta. Och omvänt: även om petrodiktaturer som

Ryssland, Iran och Venezuela skulle vara redo att gå indignerade undersåtar till mötes – så nalkas den dag då regimerna inte har något att erbjuda dem. Detta blir en stor fara under krisens nästa fas.

Diktaturer i panik kommer att frestas sätta sig ännu djupare i knät på Kina. Bistånd därifrån har ett politiskt pris, och torde förändra den strategiska världskartan. Efter allt vi varit med om så vore det förargligt, och en praktfull ironi, om Kina skulle stå som krisens vinnare när det är över.

Nathan Shachar är DN:s korrespondent i Jerusalem, författare och fristående kolumnist på ledarsidan.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com "

”De kloka krissatsningarna syns inte i backspegeln”

DN MÅNDAG 4 MAJ 2020

"DN. DEBATT 20200504
Många bra förslag på satsningar för att ta oss ur krisen har presenterats. Men nya krav på social och miljömässig hållbarhet parat med ett alltmer digitaliserat näringsliv i snabb förändring gör att det inte är givet att dagens dominerande företag har lösningarna. Vi måste vända blickarna framåt, skriver Anders Wijkman och Dennis Pamlin.

I flera artiklar här på DN Debatt har förslag väckts om hur Sverige kan starta om efter coronakrisen. Cheferna för Vattenfall, Scania, ABB power grids och SSAB i samarbete med Svante Axelsson, Fossilfritt Sverige, ger 24/4 en rad förslag på lämpliga investeringsobjekt. Det som lyfts fram är bland annat satsningar på ett mer robust elnät, elvägar, bioraffinaderier, anläggningar för infångning och lagring av koldioxid samt en utbyggnad av järnvägen.

Några dagar senare (28/4) kom förslag från den av Stockholms handelskammare tillsatta Omstartskommissionen med Klas Eklund som ordförande. Där aktualiseras alltifrån reformer på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden, infrastrukturutbyggnad – med höga klimat- och miljökrav – till skattesystemets utformning.

Vi kan instämma i flertalet av förslagen. Det finns uppenbara behov både av reformer och investeringar i vårt samhälle. Det övergripande

syftet med åtgärdsprogrammen måste dock vara att balansera tre perspektiv:

Omedelbara insatser mot smittspridningen och för att undvika att sjukvården kollapsar.

Undvika en ekonomisk katastrof där livskraftiga företag går omkull och hundratusentals människor förlorar sina jobb.

”Bygga tillbaka bättre” genom att utgå från de lärdomar som bland annat krisen gett oss.

Coronakrisen ger anledning att reflektera över en rad utmaningar i vårt samhälle. Sårbarheterna finns på många områden och är en konsekvens både av hur globaliseringen tillåtits ta form – inte minst bristen på sociala och miljömässiga regler – men också av en extremt kortsiktigt inriktad ekonomi. Konsekvenserna är allvarliga i form av klimatförändringen och kraftigt överutnyttjade ekosystem.

Sårbarheten finns också i form av ett finansiellt system som sprängt alla ramar och där skuldsättningen i världen redan före covid-19 uppgick till mer än 330 procent av den globala bnp. I spåren har också följt en allt skevare fördelning av inkomster. De ökande ekonomiska skillnaderna kompletteras i många länder av det som den engelske journalisten och författaren David Goodhart beskriver som en ökande känsla av brist på hemhörighet bland ett växande antal människor.

Hans tes om skillnaderna mellan ”anywheres” och ”somewheres” har bara fått begränsad uppmärksamhet i Sverige men är tveklöst en del av förklaringen till de allt större spänningarna mellan olika medborgare i vårt land.

Vår kritik av förslagen i de två artiklarna ovan riktar sig inte främst mot vad de innehåller utan mot vad de saknar. Det är lätt att titta bakåt och lyssna på de företag som i dag har ett dominerande inflytande i ekonomin. Det finns mycket att lära där, men backspegeln hjälper oss inte att se framtiden.

Hållbarhet i en global dimension och den fjärde industriella revolutionen kräver att vi vänder blickarna framåt och tänker utanför boxen. Fossilfritt Sverige har många förtjänster. Risken är dock när man låter dagens dominerande företag i olika branscher ange taktpinnen att det är nu gällande affärsmodeller och sätt att lösa olika behov som får styra förslagen till åtgärder. Deras förslag måste kompletteras av analyser av hur våra olika behov och önskemål i framtiden kan lösas i andra, både socialt och ekologiskt, mer optimala former.

Att kraftigt reducera dagens negativa påverkan – ”pollute less” – är bara en del av svaret. Lika viktigt måste vara att utveckla transformativa lösningar som är globalt hållbara och stödjer en mer produktiv ekonomi. Tydliga exempel på detta finns redan kring digitala lösningar för mobilitet, resfria möten, distansarbete eller telemedicin, men också lösningar med fokus på upplevelser i stället för materiell konsumtion.

En offensiv strategi för omställningen av ekonomin i spåren av covid-19 måste därför baseras på följande utgångspunkter:
Lösnings och behovsdrivet: Med fokus på vad vi behöver – inte primärt på hur vi producerar saker i dag.

Digital transformation: Minst 10 gånger bättre – bortom det marginella.

Globalt hållbar: Fungerande i en rättvis värld med 10 miljarder människor – inte bara fokus på lägre utsläpp av koldioxid utan också resurseffektiva lösningar. Se Sverige som en testbädd där våra egna lösningar kan delas med andra länder och regioner, via bistånd och export.

Potentialen är stor för nya sätt att arbeta, att utbilda/lära, att resa, att leverera hälsa. Till det kommer servicesektorn, konst och kultur. Linjära materialflöden måste ersättas av cirkulära sådana och produktköp kan ersättas av service och leasing.

I centrum för alla dessa lösningar finns en digital infrastruktur och entreprenörer som fokuserar på hur olika behov kan mötas på nya sätt. Goda exempel är bland annat svenska företaget Compodium som levererar smarta lösningar för vården, självkörande fordon från grundarna av Skype som levererar matvaror samt 3D-skrivare och decentraliserad produktion för att leverera sjukvårdsutrustning eller bygga bostäder.

Det är lätt att bli alltför snäv i sitt perspektiv, men de åtgärder vi vidtar för att bygga om till ett innovativare och mera hållbart Sverige behöver ha ett internationellt perspektiv från början. Få känner till att Energimyndigheten redan i dag har stöttat små och medelstora företag vars tekniska lösningar har potential att minska de globala utsläppen med mer än en miljard ton koldioxid. Det representerar cirka 20 gånger mer än Sveriges egna utsläpp. Sådana företag är morgondagens viktigaste arbetsgivare för en hållbar framtid. I Energimyndighetens portfölj finns allt från smarta transportlösningar och planeringsverktyg för byggnader till morgondagens lösningar att lagra energi. Ett brett stöd för dessa och andra mindre företag med morgondagens lösningar är helt centralt.

Covid-19 har visat hur sammankopplad och skör vår värld är. Vi måste nu driva fram lösningar som inte genererar växthusgaser, men som heller inte överutnyttjar vitala ekosystem. Vi behöver lösningar som fungerar i en framtida rättvis värld med 10 miljarder människor. Om vi inte lyckas med det kommer kriserna att avlösa varandra, drivna av klimatkatastrofer, ekologiska kollapser och dödliga pandemier.
IPCC arbetar med ett scenario – Low energy demand – som försöker tackla de aspekter vi nämnt i det föregående. Detta scenario bör vara en av ledstjärnorna i Sveriges arbete för en mer vital och internationellt konkurrenskraftig ekonomi.

Alla de satsningar som föreslås kräver finansiering. För att inte lämna hela notan till våra barn och barnbarn i form av ökad skuldsättning behöver skattesystemet ses över. En sänkning av skatten på arbete och samtidigt högre skatt på att utnyttja naturen är en helt självklar väg att gå. Vidare kan högre skatter på lyxkonsumtion och finansiell spekulation ge viktiga bidrag. Ett återinförande av en skatt på stora förmögenheter bör också övervägas.

Låt covid-19 bli en nystart för ett lösningsorienterat, framtidsoptimistiskt samhälle som tar sitt globala ansvar och ingjuter hopp inför framtiden!

Anders Wijkman, ordförande för Climate-KIC, ett innovationsprogram på EU-nivå för att stimulera klimatsmarta lösningar

Dennis Pamlin, senior rådgivare vid statliga forskningsinstitutet Rise
"

Så attackerar coronaviruset lungorna

Text: Peter Letmark Grafik: Stefan Rothmaier
Källa: Anders Sönnerborg, professor i virologi och Our world in data/Kurzgesagt – In a Nutshell

1 Coronaviruset smittar främst genom droppsmitta, när någon nyser eller hostar eller får virus på fingrarna som man sedan pillar med i ansiktet.

2 Viruset förökar sig i munhålan och bakom näsan. När viruspartiklarna blivit tillräckligt många så slår immunförsvaret tillbaka och då får man de första influensaliknande symptomen.

3 Nästa fas kommer efter cirka 10 dagar när virus har tagit sig vidare till lungorna där det kan få allvarliga effekter.

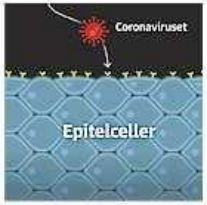

4 I lungorna finns miljontals epitelceller som finns där som en barriär mellan luftrören och den underliggande vävnaden och kapillärerna. Coronaviruset kopplar till en särskild receptor på ytan av cellerna.

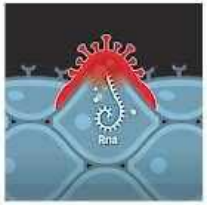

5 Viruset sammansmälter med cellväggen och spottar in sin arvsmassa tillsammans med en del enzymer som viruset behöver för att föröka sig.

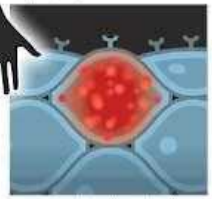

6 Det leder till att det tillverkas nya viruspartiklar inuti cellen tills den är så infekterad att ...

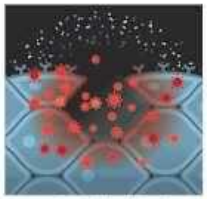

7 ... den spricker. Nya virus kommer ut och fler celler går samma öde till mötes.

8 Antalet infekterade celler växer nu okontrollerat. Viruset har ännu inte hunnit orsaka så stor skada. Immunsystemet lyckas oftast döda infekterade celler.

Virus

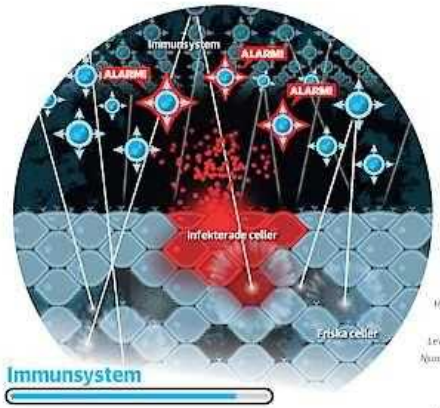

Immunsystem

9 Men ibland spårar immunreaktionen ur och blir okontrollerad. Immunförsvaret skickar då ut så många av sina soldater att de orsakar skador på de egna friska cellerna. Immuncellerna frigör olika enzymer som ska förstöra så många fiender som möjligt. Det gör att de även dödar vänner.

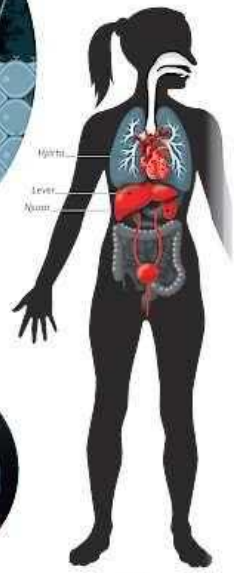

10 Kanske 20 procent av dem som vårdas för covid 19 får också påtagliga lungsymtom. En del av dem får lunginflammation som orsakas av coronavirus. De kan behöva hjälp av respirator för att kunna andas.

11 Det som händer är att viruset går in och skadar cellerna i lungblåsorna. Skadorna på lungvävnaden kan i värsta fall bli permanenta och leda till livslång funktionsnedsättning.

12 Syrebrist kan också leda till skador i andra organ som hjärta, njurar och lever. Men vet ännu inte hur stor risken för detta är eftersom covid 19 är en ny infektion.

" Forskare: Genetiska orsaker kan ligga bakom att vissa smittade drabbas extra hårt

DN MÅNDAG 4 MAJ 2020

Ingen vet varför vissa drabbas hårdare än andra och får bestående men av det nya coronaviruset. – Men det kan finnas genetiska skillnader som har betydelse, säger Anders Sönnerborg som är professor och forskar på covid-19.

Den huvudsakliga smittvägen för det nya coronaviruset är droppsmitta. Det betyder att man smittas när någon hostar eller nyser, eller att man har virus på fingrarna och sedan pillar sig i näsan eller -ögonen.

– Först hamnar virus i munhålan och bakom näsan som är de stora fabrikerna för nya viruspartiklar. Det är där den intensiva förökningen sker inledningsvis.

Det säger Anders Sönnerborg som är professor i virologi och forskar om behandlingen av covid-19 vid Karolinska universitetssjukhuset i Huddinge.

De första symtomen kommer när viruspartiklarna har blivit tillräckligt många för att immunförsvaret ska slå tillbaka. Det kan vara feber och ont i halsen med influensaliknande symtom. Sedan brukar det lugna ned sig innan nästa fas kommer, med symtom från lungorna. Därför brukar man säga att covid-19 har ett tvåfasigt förlopp.

– En del blir inte sämre utan tillfrisknar. Medan andra, som tror att faran är över, får ett andra skov ett tiotal dagar senare och blir plötsligt sämre. De tror att de är på bättringsvägen men får då ganska snabbt problem igen med svårigheter att andas och hostan som kommer tillbaka. Febern ökar också igen. Så det är lurigt, säger Anders Sönnerborg.

Hur lång tid det tar från den första tillväxten i svalget tills virus letar sig ned i lungorna vet man inte säkert.

– Men förmodligen sker det direkt eller inom någon dag eller två efter smitta.

I den andra fasen kommer alltså symtomen från framför allt lungorna. Anders Sönnerborg uppskattar att omkring 20 procent av de som vårda på sjukhus för covid 19 också får kraftiga lungsymtom. Infektionen har då nått allra längst ned i lungorna och ut till de små lungblåsorna, alveolerna.

En del som drabbas får lunginflammation av coronavirus, och de kan behöva hjälp av respirator för att kunna andas.

Det som händer är att virus fäster på lungornas yta av miljontals epitelceller som finns där som en barriär mellan luftröret och underliggande vävnad samt kapilärerna.

Coronaviruset kopplar till en särskild receptor på ytan av epitelceller. Viruset spottar sedan in sin arvsmassa i cellen tillsammans med en del enzymer som viruset behöver för att föröka sig.

Det leder till att det tillverkas nya viruspartiklar inuti cellen tills den är så infekterad att den spricker som en ballong.

Nya virus kommer ut och förökar sig genom att upprepa samma procedur i ännu fler celler som går samma väg till mötes.

Antalet infekterade celler växer snabbt och okontrollerat. Plötsligt finns det miljontals celler som är infekterade och miljarder virus som förökar sig i lungorna.

Viruset kan i värsta fall orsaka permanenta skador på cellerna i lungblåsorna och leda till livslånga funktionsnedsättningar i lungorna. Syrebrist kan också göra att det uppstår skador i andra organ som hjärta, njurar och lever.

– Man vet ännu inte hur stor risken är för de problem som uppstår på längre sikt eftersom covid-19 är en ny infektion. Men det pågår studier som ännu inte är publicerade och godkända vetenskapligt, säger Anders Sönnerborg.

Symtomen, både i fas ett och två, kommer av immunförsvarets reaktion.

– Det är nästan alltid så att det är immunförsvaret som ger de mesta av symtomen, både i den akuta fasen när viruset är i halsen och i den andra när de kommit ned i lungorna, förklarar Sönnerborg.

Sedan kommer det ytterligare en bomb som viruset i värsta fall kan orsaka i kroppen, nämligen det okontrollerade svaret från det egna immunsvaret. Det kan nämligen överreagera och skicka ut mängder med cytokiner som kallar till sig mängder med stridssugna immunceller vars uppgift är att försöka förstöra så många fiender som möjligt. Problemet är att de orsakar inflammation och även dödar - kroppens egna celler.

Det är kroppens sätt att ropa på hjälp men leder i värsta fall till inflammation i lungorna och mer skador.

Varför immunförsvaret på det här sättet löper amok hos vissa vet man inte. Men det kan ha genetiska orsaker, enligt Anders Sönnerborg.
– Det är en viktig fråga som vi inte riktigt vet svaret på än. Men att klarlägga varför det spårar ut är en fråga för forskningen, inte bara vid covid-19, utan även vid andra tillstånd. Man såg samma sak vid föregångaren till det här viruset som var sars-cov1 2003.

Finns det några hypoteser?
– Ja, det finns en del sjukdomar då det här tillståndet kan uppstå, där den genetiska regleringen av immunförsvaret kanske inte är som det ska vara. Viruset triggar detta av någon oklar anledning.

En annan teori är att personer som utsätts för ett stort antal viruspartiklar drabbas hårdare. Det kan vara en förklaring till att tidigare frisk sjukvårdspersonal har blivit så svårt sjuk.

– Får man en kraftigare stimulering är det rimligt att tro att immunförsvaret reagerar kraftigare, säger Petter Brodin som är läkare vid Karolinska institutet och forskar om immunförsvaret.

Den stora majoriteten av de som infekteras av corona klarar sig med milda symtom och tillfrisknar utan bestående men.

Immunsystemet lyckas då rensa upp på slagfältet genom att döda infekterade celler och hindra viruspartiklar från att infektera nya.

– Bland de som klarar detta på ett bra sätt finns det en kraftig överrepresentation av unga människor, även om vi har sett att ett fåtal unga också kan bli svårt sjuka.

Varför vissa yngre blir allvarligt sjuka vet man inte i nuläget. Men även här finns det hypoteser, även om Anders Sönnerborg inte tycker att någon av dem är riktigt bra.

– Men det förekommer som sagt diskussioner om att de som blir svårt sjuka skulle kunna ha vissa immundefekter. Det finns också hypoteser om att de har en försämrad lungkapacitet, till exempel på grund av rökning, säger han.

Peter Letmark
peter.letmark@dn.se "

" Folkhälsomyndigheten granskar höga dödstal

DN MÅNDAG 4 MAJ 2020

Sveriges höga dödstal i covid-19 sticker ut i jämförelse med våra nordiska grannländer. En viktig förklaring är att smittan tidigt kom in på landets äldreboenden, förklarar Anders Wallensten på Folkhälsomyndigheten.

Enligt Folkhälsomyndighetens senaste statistik har totalt 2 679 personer dött på grund av covid-19 i Sverige. Det är mer än tre gånger fler jämfört våra nordiska grannländer – sammanlagt – och siffran kommer med säkerhet att justeras uppåt när helgens eftersläpning i rapporteringen har lagts in.

Den viktigaste orsaken till den här stora skillnaden är enligt Sveriges biträdande statsepidemiolog Anders Wallensten att smittan har tagit sig in på våra äldreboenden. Dagens Nyheter har tagit fram uppgifter från landets regioner som visar att minst 541 äldreboenden har drabbats.

– Det är högst olyckligt att det har blivit en så stor smittspridning där. Vi undersöker vad som har fallerat, vad man kan göra bättre och på vilket sätt det behövs mer stöd, för att komma tillrätta med det här, säger Wallensten.

Hur ser smittspridningen ut just nu på landets äldreboenden?
– Jag har ingen dagssiffra där. Men den har varit mycket stor och det har inte förändrats över en natt. Tyvärr är det ju så att har man väl fått in smittan så är det svårt att hantera på ett äldreboende. Det krävs stora

insatser för att se till att inte fler blir smittade, säger Anders Wallensten.

Vems ansvar är det att smittan har tagit sig in på äldreboendena?
– Det är väl ett delat ansvar mellan alla som har med äldreomsorgen att göra. Det finns ju många huvudmän som jobbar med äldreomsorgen och det är viktigt att rutiner fungerar, men jag kan inte uttala mig om vems ansvar det är specifikt, säger Anders Wallensten.

Har Folkhälsomyndigheten något ansvar genom att inte ha kommit med tillräckligt skarpa riktlinjer i bättre tid?
– Det är inte Folkhälsomyndigheten som bedriver äldrevården. I grunden handlar det om saker som ska fungera jämt, även när det inte är en pandemi, som basala hygienrutiner och liknande.

Vem borde ha uppmärksammat brister i basala hygienrutiner?
– Ja, det är väl verksamhetsutövaren som ska ha den kompetensen. Men som sagt tycker jag att det är för tidigt att säga exakt vad som har brustit i det här läget. Vi går igenom det nu och kommer att redovisa mer under veckan, säger Anders Wallensten.

TT "

"2 679 personer som bekräftats sjuka i Covid-19 i Sverige har dött, enligt Folkhälsomyndighetens siffror som rapporterades i går, söndag. Det innebär 10 fall som rapporterats in sedan det senaste dygnet.

Totalt 22 317 personer har bekräftats smittade, 235 nya smittade det senaste dygnet. 1 543 covidpatienter har hittills behövt intensivvård. "

Förtroendet för Löfven har ökat med 16 procent-enheter.
Väljarnas förtroende för partiledare och språkrör
Diagrammet
Staplarna visar andelen (i procent) med mycket stort eller stort förtroende för partiledare/språkrör. Förändring sedan januari inom parantes.
Så gjordes undersökningen
Ipsos har den 14–26 april genomfört 1544 intervjuer. 765 gjordes med ett slumpmässigt urval (350 via talad telefoni, 415 via SMS). 779 intervjuer gjordes digitalt med ett kvoturval från en slumpmässigt rekryterad webbpanel.
Frågan som ställdes var: Har du mycket stort, stort, litet eller inget förtroende för (...)?
Opinionsmätningar är alltid förknippade med viss osäkerhet. För mer information om urval, bortfall och svarsfrekvens, se ipsos.se eller kontakta Ipsos opinionsanalytiker Nicklas Källebring.
44 (+16)
36 (+1)
34 (+3)
31 (+4)
27 (-3)
25 (+/-0)
14 (+1)
13 (+3)
13 (+/-0)
40
35
30
25
20
15
10
5
0
Stefan Löfven
Jonas Sjöstedt
Ebba Busch
Ulf Kristersson
Jimmie Åkesson
Annie Lööf
Isabella Lövin
Per Bolund
Nyamko Sabuni

" Rejält ökat förtroende för Löfven under krisen

DN MÅNDAG 4 MAJ 2020

Stefan Löfvens popularitet har rusat uppåt under coronakrisen. Andelen som har förtroende för statsministern ökar till 44 procent i en mätning från DN/Ipsos. Den enda partiledaren som tappar mark i förtroendeligan är SD:s Jimmie Åkesson.

Förra gången som DN/Ipsos mätte väljarnas förtroende för partiledarna var det Stefan Löfvens motståndare till både höger och vänster som toppade listan. Jonas Sjöstedt (V) hamnade överst, följd av Ebba Busch (KD) och Jimmie Åkesson (SD).

Det var i januari. Man kan också säga att det var i en annan tid – då hade höger och vänster gått samman mot regeringen och dess samarbetspartier och tvingat fram både budgetpengar och ändrade reformplaner.

Sedan kom coronasmittan och hela den politiska agendan sopades ren. Efter att pandemin totalt dominerat debatten i två månader är det den socialdemokratiske statsministern som flest väljare sluter upp bakom. I DN/Ipsos aprilmätning uppger 44 procent att de har stort förtroende för Stefan Löfven. Det är en uppgång med 16 procentenheter, från 28 i januari.

S-ledarens stigande popularitet är en parallell till det växande stödet för hans parti. DN har tidigare rapporterat om hur S vuxit med 7 procentenheter sedan i februari, till 29 procent i april. Därmed är man tillbaka i nivå med valresultatet 2018 efter en långdragen svacka. Nicklas Källebring är opinionsanalytiker på Ipsos.

– Synen på partiet påverkar bilden av partiledaren mer än viceversa. Svenska väljare är mer orienterade mot sakfrågor än mot person. Men det är klart att en partiledare som har stort förtroende har lättare att marknadsföra sitt parti, säger han.

Stigande stöd för statsministrar och deras partier i kristider är ett bekant mönster från tidigare kriser, som även syns i andra länder nu under pandemin.

Med aprilsiffrorna är Stefan Löfven tillbaka på en nivå av förtroende som han inte har varit på sedan valåret 2014 då han efterträdde Fredrik Reinfeldt (M) som statsminister. Men ännu har han långt kvar till sin företrädares popularitet. 60 procent av väljarkåren hade förtroende för Alliansregeringens ledare efter att denne hade lotsat Sverige igenom 00-talets finanskriser. Även tidigare S-ledaren Göran Persson nådde sådana höjder när han var som mest populär 2002.

I övrigt är förändringarna små i DN/Ipsos mätning jämfört med januari. Sverigedemokraternas Jimmie Åkesson sticker ut som den enda partiledare som tappar förtroende, från 30 till 27 procent. Därmed faller han från tredje till femte plats. En liknande negativ trend har synts för hans parti i DN/Ipsos mätningar. Här finns sannolikt en koppling till att SD:s profilfrågor invandring och brottslighet hamnat i skymundan av coronakrisen.

– Jimmie Åkesson är tillbaka på samma nivå som i augusti men han har ändå etablerat sig på en högre förtroendenivå än tidigare, säger Nicklas Källebring.

Jonas Sjöstedt (V) till och med överträffar sin rekordnotering från januari med 36 procent men petas ändå ner till andraplatsen på grund av Stefan Löfvens lyft. Både KD:s Ebba Busch (34) och M:s Ulf Kristersson (31) noteras för ett något ökande förtroende. Annie Lööf, som är föräldraledig, ligger still på 25 procent.

I botten hittar vi som tidigare Liberalernas Nyamko Sabuni (13) och Miljöpartiets bägge språkrör Isabella Lövin (14) och Per Bolund (13). De utmärker sig också genom ett väsentligt lägre förtroende bland dem som sympatiserar med deras partier. Det gäller särskilt språkrören. Per Bolund lider alltjämt, snart ett år efter att han tillträdde, av att han är okänd för många.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se "

"Diagrammet
Staplarna visar andelen (i procent) med mycket stort eller stort förtroende för partiledare/språkrör. Förändring sedan januari inom parantes.
Så gjordes undersökningen
Ipsos har den 14–26 april genomfört 1 544 intervjuer. 765 gjordes med ett slumpmässigt urval (350 via talad telefoni, 415 via SMS). 779 intervjuer gjordes digitalt med ett kvoturval från en slumpmässigt rekryterad webbpanel.
Frågan som ställdes var: Har du mycket stort, stort, litet eller inget förtroende för (...)?

Opinionsmätningar är alltid förknippade med viss osäkerhet. För mer information om urval, bortfall och svarsfrekvens, se ipsos.se eller kontakta Ipsos opinionsanalytiker Nicklas Källebring. "

"Här utbildas lärarna av ett lokalt it-företag

DN MÅNDAG 4 MAJ 2020

Många lärare känner sig osäkra på att undervisa i programmering, men i Stenungsunds kommun erbjuds lärare utbildning på ett it-företag.

Saga Karsberg gick i årskurs 6 när hon hade sin första lektion i programmering. Då lärde hon sig att få en så kallad microbit, en enkel version av en dator, att tända lampor i en viss ordning.

– Det var svårt i början, men sedan fattade man grejen. Det är som att skriva en lista.

Nu går hon i årskurs 9 på Stenungskolan och försöker få en robot på hjul att rita olika geometriska figurer. En perfekt cirkel går bra, men att ändra storleken på den är svårare. Emma Landgren i parallellklassen knäckte nyligen koden.

– Jag fick det att funka en gång. Men att göra en likadan cirkel igen går inte, säger hon.

I Stenungsund är it-företaget Hogia med 600 anställda en av kommunens största arbetsgivare. Här jublade personalen när programmering infördes i grundskolans läroplan år 2018.

– Vi var med och lobbade för att det skulle bli så. Programmering finns i allt, säger Eva Falk, som är ansvarig för företagets utbildningsverksamhet Hogia-institutet.

Alla delade inte glädjen över förändringen. Lärarnas Riksförbund varnade för att regeringen gick för fort fram och att lärare inte skulle hinna skaffa sig den kompetens som krävdes för att kunna undervisa i ämnet.

Knappt två år efter att ämnet skrevs in i skolplanen visar en undersökning från fackförbundet att sju av tio lärare som undervisar i matematik i grundskolan känner sig osäkra på att lära ut flera av de moment som ingår i programmeringsundervisningen.

Ordföranden i Lärarnas Riksförbund, Åsa Fahlén, säger att hon ser positivt på samarbetet mellan it-företaget och skolan i Stenungsund, förutsatt att utbildningen är kvalitetssäkrad. Det är upp till staten och skolans huvudmän att ta ansvar för att undervisningen är likvärdig runtom i landet, säger ordföranden.

– Då det står angivet i läroplanerna är det helt nödvändigt att kompetensen finns överallt på alla skolor och hos lärare som berörs. Här kan vi alltså inte luta oss tillbaka och glädjas åt olika lokala initiativ. Det behövs betydligt mer, säger hon.

På Stenungskolan hjälper matematik- och teknikläraren Magnus Rönnberg eleverna att lära sig grunderna i programmering. Han tycker att det är roligt att se elevernas framsteg, men är medveten om att ämnet är en utmaning för många lärare. De som undervisar i teknik har ett visst försprång, tror Magnus Rönnberg.

– Här är det lättare att väva in programmering i undervisningen. I andra ämnen finns det nog en viss osäkerhet kring hur man ska få in det på ett meningsfullt sätt.

Saga Karsberg funderar på hur hon ska få sin trekantiga robot att hålla balansen. Kanske ska den få ett extra stödhjul. Hon gillar att testa sig fram och att jobba med robotens konstruktion. Efter sommaren planerar niondeklassaren att börja på ett fyraårigt gymnasieprogram som ger möjlighet till praktik på Hogia. Ett tecken på att it-företagets förhoppningar om att det nya skolämnet skulle locka fler till branschen infriats.

Bland Saga Karsbergs klasskompisar går åsikterna om programmeringsundervisningen isär.

– De som inte tycker att det är så kul med teknik tycker att det blir lite väl mycket av det i skolan, säger Saga Karsberg.

Lovisa Herold
lovisa.herold@dn.se "

" Fakta. Digital kompetens
I läroplanen för grundskolan som började gälla den 1 juli 2018 finns ett stärkt fokus på digital kompetens. Bland annat ska eleverna:

Lära sig hur entydiga stegvisa instruktioner kan konstrueras, beskrivas och följas som en grund för programmering. (Matematik, årskurs 1-3).
Lära sig hur information i digitala medier kan styras av bakomliggande programmering. (Samhällskunskap, årskurs 7-9).
Styra egna konstruktioner eller andra föremål med programmering (Teknik, årskurs 4-6).

Fakta. Så fungerar ritroboten
Eleverna använder en dator för att programmera en så kallad micro:bit. De programmerade instruktionerna förs vidare till robotens styrservo.

Ett batteri får hjulen att rulla och roboten att röra sig framåt.

Programmeringsspråket som används är java-script, oftast så kallat block-java.

Robotens servon styrs med pausblock, antingen för en sträcka eller för en vinkel. Exempelvis – ett tryck på knapp A får roboten att röra sig framåt i ett visst antal millisekunder, stanna och svänga. Vinkeln styrs av angiven tid i paus-blocket.

På så sätt ritar roboten olika geometriska figurer beroende på hur eleverna programmerat den. "

" Många lärare känner sig osäkra på att undervisa i programmering

DN MÅNDAG 4 MAJ 2020

Två år har gått sedan programmering skrevs in i skolplanen. Nu visar en undersökning från Lärarnas riksförbund att sju av tio lärare känner sig osäkra på att undervisa i ämnet. – Fortbildningen brister fullständigt, säger fackförbundets ordförande Åsa Fahlén.

I mars 2017 presenterade regeringen en ny läroplan. Elevernas digitala kompetens skulle stärkas och obligatorisk undervisning i programmering infördes från årskurs ett. Dåvarande bostads- och digitaliseringsminister Peter Eriksson (MP) beskrev förändringen som ett litet men viktigt steg framåt.

– Skolan måste bli bättre på att ge eleverna förutsättningar för att fungera som medborgare i en tid när digitaliseringen förändrar samhället, arbetsmarknaden och våra sätt att leva och vara, sade ministern i samband med att läroplanen presenterades.

Lärarnas riksförbund gick snabbt ut med en varning för att regeringen gick för fort fram. Risken var stor att lärare inte skulle hinna skaffa sig den kompetens som krävdes innan den nya läroplanen började gälla året därpå, enligt fackförbundet.

– Det är inte rimligt att staten fattar beslut om ett nytt kompetensområde utan att först försäkra sig om lärarnas kunnande, säger Åsa Fahlén, ordförande i Lärarnas riksförbund.

Nu har fackförbundet låtit 559 matematiklärare i grund- och gymnasieskola svara på frågor om hur säkra de känner sig på att undervisa i de olika moment som ingår i programmeringsundervisningen. Resultatet visar att 72 procent av lärarna i grundskolan känner sig ganska eller mycket osäkra på att undervisa i att skapa och använda algoritmer. Det är en någon mindre andel än de 80 procent som valde samma alternativ vid en undersökning år 2017.

Osäkerheten hos lärarna är störst när det kommer till att skapa, testa och förbättra algoritmer.

Här svarar 79 procent av lärarna att de är ganska eller mycket osäkra. Endast 4 procent av lärarna uppger att de känner sig mycket säkra på att undervisa om detta.

Åsa Fahlén säger att resultatet innebär att elever inte får den utbildning som de har rätt till. För lärarna medför det ökad stress att inte leva upp till kraven i kurs- och ämnesplanerna.

– Lärarna riskerar att tvingas improvisera och undervisa i något som de är osäkra på, säger hon.

Ordföranden i fackförbundet säger att undersökningens resultat är anmärkningsvärda och menar att en del av förklaringen är brister i ansvarsfördelningen mellan stat och kommun.

– Staten beslutar om en reform, kommunerna ska verkställa. Men lärarna hamnar i kläm när fortbildningen brister fullständigt, säger Åsa Fahlén.

Sedan den nya läroplanen presenterades har Skolverket tagit fram webbkurser och videoklipp som stöd för lärare som ska undervisa i programmering. Internetstiftelsen har tagit fram en lektionsbank som är gratis att ta del av på nätet.

Det har inte räckt, anser Lärarnas Riksförbund, som nu vill se att staten genomför en satsning på vidareutbildning i programmering likt det så kallade Matematiklyftet som påbörjades 2012.

Vidareutbildningen i matematik omfattade 35 000 lärare och innebar en statlig investering på 650 miljoner kronor.

DN har sökt utbildningsminister Anna Ekström (S), som avböjt att ge en kommentar.

Lovisa Herold
lovisa.herold@dn.se "

" Ebba Busch: Regeringen har dragit sig för att leda

DN MÅNDAG 4 MAJ 2020

Kristdemokraternas partiledare riktar kritik mot den rödgröna regeringens hantering av coronapandemin i en intervju med Svenska Dagbladet.

Enligt KD-ledaren har regeringen lutat sig för mycket mot myndigheter, tagit beslut för sent och lämnat för mycket av ansvaret till kommunerna för att bromsa smittspridningen. Samtidigt håller Ebba Busch med om att den svenska coronastrategin ska bygga på vad expertmyndigheterna säger och att KD ställer sig bakom prioriteringarna som gjorts.

– Men sedan finns det politiska slutsatser som ska dras av detta och då är en av mina bärande kritikpunkter att regeringen har dragit sig från att leda i krisen från nationell nivå, säger Ebba Busch till tidningen. Genom att regeringen för ”tungt och för länge” lutat sig mot att de 21 regionerna och 290 kommunerna i Sverige har ansvaret för sjukvården respektive äldrevården har krishanteringen blivit mindre effektiv.

Dessutom har beslut dröjt för länge eftersom regeringen har inväntat Folkhälsomyndighetens bedömningar, anser Ebba Busch.

Partiledaren tar även upp smittspridningen inom äldrevården som hon menar måste få mer resurser för att bland annat kunna fastanställa fler i Stockholmsregionen, där Kristdemokraterna har högsta ansvaret för äldreomsorgen.
Katarina Lagerwall "

" Ny lag ska ge bönder större makt mot livsmedelshandlare

DN MÅNDAG 4 MAJ 2020

Coronakrisen har visat sårbarheten i livsmedelsförsörjningen. Bättre lönsamhet för bönderna är en förutsättning för att säkra framtidens mat. Enligt flera aktörer behövs ny lagstiftning för att ge bönderna större makt. – Vi kan ju inte styra själva affärsförhållandena men det här är ett sätt att ge primärproducenterna större rätt gentemot detaljhandeln, säger landsbygdsminister Jennie Nilsson (S) till DN.

I debatten om den svenska livsmedelsförsörjningen sägs ofta att vi bara klarar oss helt själva med socker, spannmål och morötter. Catrin Molander, chef för Jordbruksverkets beredskapsenhet, går ännu längre:

– Vår självförsörjningsgrad är väl egentligen noll – om man tänker på att vi behöver importera diesel, gödsel, bekämpningsmedel för att producera livsmedel. Vi pratar hellre om förmågan att försörja befolkningen med säker mat.

Den 2 mars, innan vi visste hur allvarlig pandemin skulle bli, fick regeringen rapporten ”Livskraft”, ett underlag till en kommande försvarsproposition (se faktaruta). Avsändare var bland annat Jordbruksverket. Här skrivs, nästan profetiskt, om att beakta ”hela hotskalan”, inte bara hur man klarar beredskapen om det blir krig.

– Vårt perspektiv färgas av att vi har erfarenhet av virusspridning bland djur. Coronan visar bland annat hur otroligt beroende vi är av en

fungerande infrastruktur. Hur klarar vi transporterna om 20 procent av chaufförerna blir sjuka? 50 procent av vår mat, räknat på värdet, kommer från andra länder. Det märks inte i vår beredskapsplanering, som rapporten kallar ”föråldrad”.

– Grunden måste vara konkurrenskraftiga livsmedelsföretag, och hela systemet måste bli mer robust. Så det räcker inte med ökade livsmedelslager utan vi behöver också en rejäl buffert för till exempel fröer, gödsel, veterinärläkemedel, säger Catrin Molander.

Arla Foods är Sveriges största livsmedelsföretag, och har hamnat mitt i coronakrisen.

– Vår första prioritet är att hålla alla våra 14 fabriker i Sverige i gång, men vi kan styra om produktionen mellan dem. Blir situationen värre, till exempel genom sjukskrivningar, kan vi minska sortimentet av till exempel smör och ost; köra större volymer av färre produkter, säger Patrik Hansson, vd för Arla Foods Sverige.

Företaget ägs som kooperativ av drygt 9 700 bönder i sju länder. Här i Sverige levererar medlemmarna 4,9 miljoner liter mjölk varje dag – den hämtas av 50 tankbilar som kör dygnet runt.

– Värsta scenariot är ju om vi inte har bemanning till lastbilarna, fabrikerna, gårdarna. Vi levererar mjölkprodukter till 3 000 butiker, dagis och sjukhus varje dag. Vi påverkades ganska mycket i början med höga sjuktal men nu har det lugnat ner sig.

Arla Foods har höjt säkerheten när det gäller kontakten mellan tankbilschaufför och lantbrukare, förstärkt lagren av förpackningsmaterial. Och planerat för högre sjukfrånvaro eller att grundskolorna stängs.

– Vi anses ju samhällsviktiga och ska få hjälp av kommunerna när det gäller anställda med barn, men vi jobbar också med att få hit studenter redan före sommaren och säkerställer hjälp genom bemanningsföretag, säger Patrik Hansson.

Sverige klarar i dag att tillverka 70–75 procent av de mjölkprodukter vi konsumerar – vi importerar bland annat ost. Patrik Hansson välkomnar en debatt om ökad självförsörjning.

– Vi är ett av de få länderna i Västeuropa där pro
duktionen minskar – på grund av en fortsatt strukturomvandling. Vi önskar att fler bönder skulle satsa på utveckling, och att fler banker stödde det.

Mejeridirektören får medhåll av Palle Borgström, mjölkbonde norr om Göteborg, och ordförande i lantbrukarnas Riksförbund, LRF:

– Vi har stora arealer inte minst i skogs- och mellanbygder som skulle passa för mjölk och köttproduktion och vi skulle kunna ersätta en del diesel med skogsenergi.

Den svenska självförsörjningen av livsmedel har sjunkit rejält de senaste decennierna. En av anledningarna är att gränserna öppnades för utländska varor när Sverige gick med i EU 1995.

– Det har detaljhandeln utnyttjat, och konsumenterna har kunnat handla billigare. Man kan väl säga att vi gör för bra och för dyra produkter.

Men LRF var ju för att gå med i EU?

– Vi är fortfarande för EU, men om man ska vara ärlig fanns det nog en del naivitet i branschen, vi trodde att folk skulle stå på kö för att importera våra varor, säger Palle Borgström.

Vad är viktigast för att öka lönsamheten?

– Frågar vi lantbrukarna blir svaret för mycket regler och för många kontroller, de vill lägga mer tid på att utveckla sin verksamhet. Vi vill att konsumenterna ska köpa mer svenskt och vi vill ha en annan marginalfördelning. Största påslaget ligger i detaljhandeln, men vi tar de största riskerna till exempel när vädret är dåligt.

Borgström nämner också att det förekommer att livsmedelshandlare kräver betalt för att exponera böndernas produkter, avbeställer kort tid före leveransen eller dröjer väldigt länge med betalningen. Detta kallas ”otillbörliga handelsmetoder” i ett EU-direktiv som ska bli svenskt lag nästa höst och nu bereds av regeringen.

Här föreslås bland annat att handeln inte får annullera en beställning senare än 30 dagar före leverans och inte betala senare än 30 dagar efter. Det ska också bli förbjudet att kräva betalt av bonden för att hennes varor ska exponeras eller rabatteras och att returnera osålda varor utan betalning.

– Vi kan ju inte styra själva affärsförhållandena men det här är ett sätt att ge primärproducenterna större rätt gentemot detaljhandeln. Vi vill också införa ursprungsinformation på restauranger och ge offentlig förvaltning möjlighet att ställa högre krav i sin upphandling, säger landsbygdsminister Jennie Nilsson (S).

Men bönderna vill ha färre regler också?

– Det är en regeltung bransch, det handlar ju om livsmedel, men vi har uppdrag ute som handlar om att minska administrationen och att förenkla regler.

Regelsanering är en av huvudpunkterna i den livsmedelsstrategi som slogs fast för tre år sedan. Visionen är att Sverige fram till år 2030 ska öka jordbruksproduktionen i Sverige och samtidigt öka exporten och minska sårbarheten i livsmedelskedjan. Fram till och med 2025 kommer regeringen ha satsat drygt 1,8 miljarder på riktade åtgärder.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se "

"Fakta. Lagen ska förhindra otillbörlig handel
Den nya lagen om otillbörliga handelsmetoder mot leverantörer i jordbruks- och livsmedelskedjan bygger på ett EU-direktiv som antogs förra våren. Ett förslag till hur det ska införlivas i svenskt lag kom i höstas i en departementspromemoria. Efter remiss bereds nu frågan i regeringen. lagen ska träda i kraft i november nästa år.

I förslaget finns 16 olika typer av otillbörliga metoder som ska bli olagliga - allt från alltför långa betalningstider till krav på att leverantören ska betala för att få sina varor exponerade i butiken.

Fakta. Bättre matproduktion i kärva tider
Rapporten ”Livskraft” är gjord av Jordbruksverket, Livsmedelsverket och Statens veterinärmedicinska anstalt. Myndigheterna vill bland annat att staten ska formulera ett mål för hur mycket livsmedel vi behöver för att klara en längre kris. De vill öka den inhemska produktionen, planlägga hur export och import ska fungera i ett trängt läge och upprätta planer för hur man ställer om produktionen i kärva tider. "

" KTH-forskare på väg att få fram viktigt test

DN MÅNDAG 4 MAJ 2020

Sophia Hober och hennes forskargrupp på KTH i Stockholm ligger i täten med att ta fram ett storskaligt antikroppstest för coronaviruset. Så här långt är träffsäkerheten mycket bra.
– Vi är faktiskt lite förvånade över resultaten, säger professor Sophia Hober som är övertygad om att testet håller världsklass.

Sophia Hober har forskat på internationell nivå i flera årtionden och har bland annat kartlagt människokroppens 20 000 proteiner – men hon har aldrig varit med om någonting liknande. Sedan det i slutet av mars blev känt att hon och hennes kollegor ställt om laboratoriet för att framställa en storskalig metod för att ge svar på om en person har utvecklat antikroppar mot covid-19 har telefon och mejlbox gått varm.

– Det ringer företagare som vill att vi tillsammans ska tjäna pengar på testen. Andra företagare ringer och vill ha hjälp med att testa sin personal och privatpersoner som har anhöriga i riskgrupper hör av sig, säger Sophia Hober som är professor i molekylär bioteknik.

– Vi har jobbat jättehårt med att ta fram testet för att hjälpa till. Just nu är det viktigaste att ha ett bra samarbete med sjukhus och myndigheter. I hela världen försöker forskare ta fram pålitliga tester av antikroppar mot covid-19. Testerna är viktiga eftersom de kan visa vem som har haft sjukdomen och därmed kan återgå till arbetet utan att föra smittan vidare, åtminstone så länge immuniteten håller i sig. I torsdags sade socialminister Lena Hallengren att regeringen vill genomföra antikroppstester i stor skala så snart det finns pålitliga testmetoder.
– För att utvärdera metoderna har vi genomfört tester på 100 positiva prover och 300 negativa prover och alla tester har gett rätt utslag. Så småningom kommer det sannolikt att dyka upp något fel, men vi kan dra slutsatsen att träffsäkerheten är god, säger Sophia Hober.

Projektet stöds av Folkhälsomyndigheten, som med Karolinska institutet har försett Sophia Hober med blodprover. De 100 positiva proverna kom från personer som har testats positivt för covid-19 men varit symtomfria i två veckor, då det tar tid att utveckla antikroppar.

– De 300 negativa proverna var svårare att få fram. Det är blodprover från 2019 och bakåt i tiden, som togs innan covid-19 fanns i Sverige. Denna grupp innehåller också proverna från individer som har haft infektioner av de fyra andra coronavirusen.

Folkhälsomyndigheten har också skickat fler än 100 blindtester och även i dessa fall har samtliga analyser så här långt visat sig stämma.

Forskningsgruppen använder flera av virusets byggstenar, eller proteiner, i sitt test – vilket är mer än i andra försök som pågår. Att testet måste ge positiva utslag på två olika proteiner ökar tillförlitligheten.

Styrkan med det egna antikroppstestet är enligt Sophia Hober att det i högre grad än andra tester undviker vanliga fallgropar. Det fångar in de antikroppar som finns och missar inte individer som har varit sjuka.

Testet ger heller inte falska positiva svar. KTH-forskarna har också ett försprång genom att testmodellen är en vidareutveckling av en redan fungerande metod.

– Vi kan producera proteiner och är duktiga på att analysera antikroppar. Skillnaden är att vi analyserar någonting som vi inte gjort tidigare, säger Sophia Hober.

– Det är också en fördel att vi kan skapa hela systemet på egen hand. I början köpte vi in en hel del proteiner, men det som finns att få tag på just nu är av varierande kvalitet. En bra leverans från ett företag kan följas av en dålig. Det märks att det är en väldigt stor efterfrågan.

Just nu analyserar forskarna de tester som tagits på medarbetarna på Danderyds sjukhus. 20 procent av de hittills 527 testade har antikroppar men nu utökas studien till 2 000 personer. En detaljerad genomgång kommer att visa vilka personalgrupper som har drabbats värst. Av detta går det att dra slutsatser om skyddsutrustningen har fungerar och vilka arbetsuppgifter som kan utgöra en utökad smittorisk. Nivån av antikroppar kommer också att kunna jämföras med hur sjuka de testade personerna har varit.

– Vi kommer framöver att testa personalen på alla akutsjukhus i Stockholm och andra delar av landet. Sedan väntar äldreboenden, säger Sophia Hober, som snart hoppas kunna göra testerna i större skala.

Även om resultaten är tillförlitliga kan det ta ytterligare några månader innan testmetoden blir tillgänglig för allmänheten. Tanken är då att hundratals tester ska kunna genomföras samtidigt och att resultatet blir klart dagen efter.

Förutom Sophia Hober leds arbetet av professorerna Peter Nilsson och My Hedhammar.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se "

" Fakta. Storskalig testning av antikroppar
Enligt Folkhälsomyndigheten är målet att Sverige ska ha en nationellt säkrad och robust tillgång till antikroppstester av hög kvalitet.

En storskalig testning kommer att inledas när det finns garantier för att testerna som används fungerar optimalt för ändamålet. Då gäller det inte i första hand patienter, utan personal anställda på företag och samhällsviktiga verksamheter.

Forskningsprojektet på KTH finansieras av KTH, Region Stockholm, Atlas Copco, Familjen Christian och Jennifer Dahlberg, Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse och Familjen Erling-Persson Family Stiftelse.
DN "

”Använd munskydd i publika miljöer och i äldrevården”

DN TISDAG 5 MAJ 2020

" DN. DEBATT 20200505
Två egenskaper hos covid-19 ligger bakom att länder infört krav på munskydd: virus kan överföras utan att den smittade känner sig det minsta sjuk och forskning visar att smittan kan spridas via aerosoler i utandningen. Vi uppmanar därför Folkhälsomyndigheten att rekommendera att munskydd används i publika miljöer och i äldrevården, skriver sex virologiforskare.

En fråga som mycket sällan ställs i den svenska debatten, och i än mindre grad har tillåtits påverka de svenska smittskyddsrekommendationerna är: Hur kommer det sig att covid-19-pandemin har fått ett så präriebrandsliknande förlopp?

När denna nya sjukdom började uppmärksammas vid årsskiftet såg man omedelbara likheter med det allvarliga sars-utbrottet 2003, som även det orsakades av ett coronavirus. Men covid-19 har visat sig spridas mycket snabbare, och har, trots sin lägre dödlighet, redan skördat många gånger fler offer än sars (där 774 personer avled). Hur förklarar man detta?

Luftvägssjukdomar kan smitta på olika sätt. De flesta sprids genom droppsmitta, när hostningar eller nysningar skapar en kaskad av små droppar som når en annan persons slemhinnor, eller sätter sig på ytor. Dropparna når högst en eller två meter innan de faller mot marken.

Men vissa virus, såsom de som orsakar mässling och vattkoppor, kan bindas i mikrometersmå aerosolpartiklar som hänger kvar i luften. Det är därför man kan smittas av mässlingen om man går in i ett rum där en mässlingssjuk person vistades ett par timmar tidigare. Det behövs inga nysningar för att skapa en sådan aerosolburen smitta. Det räcker med att tala och andas.

Covid-19 har, liksom sars, beskrivits som en droppsmitta. Därför ges rådet att hålla sig på två meters avstånd i offentliga miljöer. Det finns emellertid ett oroande inslag som stör bilden: De riktigt stora utbrotten av covid-19 har skett i miljöer där många människor samlats. Och inte sällan har det härletts till en enda smittad person:

Epidemin i Uruguay tog fart när en febersjuk kvinna som just återvänt från Spanien deltog i en stor bröllopsfest med 500 gäster, varav 44 fick covid-19.

Vid ett stort 40-årskalas i Westport, Connecticut, USA, smittades hälften av gästerna. Det hade tidigare inte funnits ett enda fall i Westport.

I februari hade bioteknologiföretaget Biogen konferens i Boston. Lokalt insjuknade kort därefter 99 av deltagarna och deras familjer. Deltagare spred dessutom sjukdomen över hela USA, och blev i flera stater utsedda till ”patient zero”.

I Stockholm insjuknade i mars 70 personer efter en fest med 100 gäster, och vi undertecknare har personlig kännedom om minst tre ytterligare sådana tillställningar där uppmot hälften smittades.

Och här skiljer sig inte bilden för sars. För även när det gäller sars fann man plötsliga utbrott inom byggnadskomplex utan att människor ens vistats i varandras närhet.

Evidens finns dessutom gällande både sars och covid-19 att virusmaterial kan återfinnas i luften i och utanför rum där sjuka vårdas. Man har också på experimentell väg kunnat skapa aerosoler där luftburet infektiöst virus kunnat isoleras i flera timmar.

Detta har lett de amerikanska vetenskapsakademierna att rapportera till USA:s regering att ”nu tillgänglig forskning stöder möjligheten att sars-cov-2 [viruset som orsakar covid-19] kan spridas via aerosoler som skapas direkt vid en patients utandning”. Och även om WHO alltjämt anger droppsmitta och kontaktsmitta som de huvudsakliga smittvägarna för covid-19 utesluter man inte längre aerosolsmitta. Det är en av anledningarna till att munskyddstvång vid publika aktiviteter nu införs i allt fler länder, senast Tyskland.

Sverige är dock inte ett av dessa länder. Folkhälsomyndigheten uppger alltjämt att ”munskydd behövs inte i vanliga situationer ute i samhället, då är det bättre att hålla avstånd till andra människor och att vara noga med att tvätta händerna.” Och som smittväg anges endast ”droppar som sprids i luften när en sjuk person hostar eller nyser”.

Men om covid-19 och sars liknar varandra så mycket, även i hur de sprids, varför lyckades man så effektivt få stopp på sars, medan covid-19 nu håller hela världen i sitt grepp?

Det finns flera möjliga svar, men ett som alltmer hamnat i fokus rör när – snarare än hur – en infekterad person smittar. Och här lät sig många initialt luras av sars. Vid sars är man som mest smittsam ungefär en vecka efter att man fått symptom, och inte ett enda fall har beskrivits där någon smittade innan symptomdebut. Det blev därför ganska lätt att isolera smittspridarna.

Men så är alls inte fallet med covid-19. När det gäller denna sjukdom kan virus överföras utan att den smittade känner sig det minsta sjuk.

Runt hälften av dem som utsöndrar virus är symptomfria, och virusmängden är då ungefär densamma. Man kan alltså vara smittsam utan att veta om det. Detta har fått de internationella smittskydds-organisationerna att modifiera sina rekommendationer, och är ännu en anledning till att många länder infört krav på munskydd i offentliga miljöer. Och i en ledare i ansedda New England Journal of medicine rekommenderas nu starkt användandet av ansiktsmasker i ”trånga inom- och utomhusmiljöer”.

Men även här sticker Sverige ut. Folkhälsomyndigheten anger att ”smittspridningen från personer utan symtom står för en mycket begränsad andel”, och inte bör påverka rekommendationerna (”Det som är helt klart är att om får vi stopp på de symtomatiska fallen så kommer pandemin att avstanna helt och hållet” sa Anders Tegnell 14 april i Aktuellt).

Sålunda förordas inte generellt munskydd ens inom äldrevården. Detta trots att covid-19 nu drabbat tre av fyra äldreboenden i Stockholmsregionen, och två av fem hemtjänstsenheter. Testning har visat att en tredjedel av äldre som är smittade, och hälften av personalen, varit helt symptomfria. Att i detta läge avråda från allmänt bruk av skyddsutrustning inom äldrevården är obegripligt, alldeles särskilt som viruset i utandningsluften går ner signifikant om munskydd används.

Vid en så pass smittsam, en så pass allvarlig och bland äldre ofta dödlig sjukdom som covid-19 måste försiktighetsprincipen råda. Det nu säkerställda och signifikanta inslaget av presymptomatisk smitta, likväl som möjligheten att luftburen smitta är en komponent i smittöverföringen, måste leda till stora förändringar i de svenska smittskyddsrekommendationerna. Vi uppmanar Folkhälsomyndigheten att utfärda rekommendationer om användandet av munskydd i publika miljöer och i äldrevården.

Anders Vahlne, professor emeritus i klinisk virologi, Karolinska institutet
Åke Lundkvist, professor i virologi, Uppsala universitet
Fredrik Elgh, professor i virologi, Umeå universitet
Peter Horal, docent i klinisk virologi Sahlgrenska akademin, Göteborgs universitet
Åke Gustafsson, med dr i virologi, tidigare chef för mikrobiologi och vårdhygien i Region Gävleborg och Region Uppsala
Lena Einhorn, med dr i virologi
Till den version av artikeln som publiceras på dn.se/debatt har en rad länkar till källor tillfogats. "

" Partierna går i samma fälla som när de tystnade i invandringsdebatten

DN ONSDAG 6 MAJ 2020

När stora ekonomiska beslut ska fattas frågas experterna ut i riksdagens utskott. Varför sker inte detsamma när svenska epidemiologer nu fattar livsavgörande – och för världen unika – beslut?

Sverige har valt en egen strategi för coronabekämpningen. Samtidigt har vi fått mer smittspridning och fler dödsfall än grannländerna. Trots en polariserad debatt bland forskare och opinionsbildare har den politiska uppslutningen bakom strategin varit total.

Opinionsundersökningar visar på ett stort förtroende bland medborgarna för både regeringens och Folkhälsomyndighetens agerande. Det finns skäl att reflektera över allt detta.

Det verkar uppenbart att Folkhälsomyndigheten inledningsvis gjorde allvarliga felbedömningar. Man såg faran för bred smittspridning som liten, man trodde att antalet sjukdomsfall skulle nå en topp ett par veckor efter det att sportlovsresenärerna från Italien återvänt och man underskattade risken för att personer utan tydliga symtom kan vara smittsamma.

Felbedömningarna kan vara förklarliga mot bakgrund av då rådande osäkerhet. Däremot är det obegripligt att inte en försiktighetsprincip följdes i detta läge. Den kunde ha inneburit rekommendationer om karantän av alla Italienresenärer, om att andra utlandsresenärer med förkylningssymtom borde stanna hemma och om tidigare förbud mot

större sammankomster. I stället kritiserade myndigheten företag och andra som av försiktighetsskäl gick längre än den rekommenderat. Folkhälsomyndighetens handlande bör utvärderas. Det gäller inte minst som myndigheten konsekvent ställt sig oförstående till kritik mot sitt tidigare agerande.

Varför är förtroendet trots detta så stort för Folkhälsomyndigheten? Det går bara att gissa.

I en skrämmande situation kan det finnas ett behov av att tro på att någon har koll på läget och tar rätt beslut oavsett om det stämmer eller inte. De dagliga presskonferenserna har nästan fått en rituell funktion. Runt statsepidemiolog Anders Tegnell har det närmast uppstått en personkult – inte minst utvecklad på Aftonbladets ledarsida.

Folkhälsomyndighetens företrädare har varit skickliga på att framhäva att man skulle ha unik expertkunskap och att ifrågasätta den vetenskapliga kompetensen hos kritiker. I medier viftas dessa ofta bort som ”hobbyepidemiologer”.

Störst betydelse har kanske den totala avsaknaden av politisk debatt om vägvalen i smittbekämpningen haft. Det står i skarp kontrast till den intensiva diskussionen om hur de ekonomiska följderna av coronakrisen ska mötas.

Partipolitiska slagordsdebatter om coronastrategin vore förstås olyckliga. Men politikernas försiktighet har inneburit att vi inte fått en tillräckligt tydlig diskussion om alternativen till den valda strategin.

Tyvärr följer detta en dålig svensk tradition av att viss politik inte får ifrågasättas (förrän den får ifrågasättas). Ett exempel är den totala politiska enigheten om att efter det kalla kriget montera ner både civil- och det militära försvaret. Ett annat exempel är hur det inom de då etablerade politiska partierna fram till 2015 var förbjudet att diskutera invandringens omfattning.

En artikel skriven av fem forskare (DN Debatt 30/4) preciserade på ett bra sätt de två huvudalternativen för smittbekämpningen: ”bromsning” eller ”nedtryckande”. Den valda bromsstrategin innebär begränsade åtgärder för att hålla nere smittspridningen så att sjukvårdens kapacitet ska räcka till. Alternativet är mer aggressiva insatser för att snabbt trycka ner smittspridningen och sedan försöka hålla den kvar på låg nivå genom testning och smittspårning (som då blir möjlig att utföra).

Det har framförts ett antal, delvis överlappande men också delvis motstridiga, argument för bromsstrategin: den är mer uthållig, den är mer effektiv i ett samhälle med hög tillit därför att den bygger på frivillighet, den är mindre ekonomiskt kostsam, den leder till flockimmunitet och dessutom skiljer sig strategierna egentligen inte åt.

Men slutsatserna är inte självklara. En kortare och mer drastisk nedstängning, följd av mindre restriktiva åtgärder, kan mycket väl vara mer uthållig och innebära lägre kostnader än en ganska stor nedstängning under lång tid. Hög tillit kanske betyder större acceptans även för tvångsåtgärder. En lång period av relativt stor smittspridning ger stora påfrestningar på sjukvården särskilt om man beaktar de andra sjukvårdsbehov som måste eftersättas. Att skjuta smittspridning framåt i tiden ökar chansen att hinna utveckla bättre behandlingsmetoder och förhoppningsvis också vaccin.

Frågorna behöver bred genomlysning. Inför ekonomiskpolitiska vägval har finans- och arbetsmarknadsutskotten i riksdagen ofta

anordnat öppna utfrågningar av experter med olika bakgrund för att få ett bättre beslutsunderlag. Socialutskottet borde nu göra något liknande. Regeringen borde tillsätta en bred kommission med oberoende forskare för att så fort som möjligt få till en mer transparent värdering av olika handlingsalternativ för den fortsatta hanteringen av coronapandemin än vad Folkhälsomyndigheten förmått leverera. En svår fråga att ta ställning till är vilken ”exitstrategi” från nedstängning ett land som aldrig haft någon riktig ”entrystrategi” bör välja.

Lars Calmfors professor emeritus i internationell ekonomi och forskare vid IFN.

”Coronakrisen synliggör ovärdig syn på ålderdom”

DN ONSDAG 6 MAJ 2020

DN. DEBATT 20200506
Äldreomsorgen har varit försummad under en längre tid, men covid-19-pandemin gör att det inte längre går att blunda för hur illa det faktiskt är. Äldre måste ses som subjekt med mänskliga behov och erfarenheter snarare än objekt som i värsta fall bara matas och förvaras, skriver Karin M Ekström och Johan Löfqvist.

Under flera år har vi baserat på egna och andras erfarenheter och genom media kunnat konstatera att äldreomsorgen, inklusive äldrevården, inte fungerar optimalt i Sverige.

Covid-19-krisen har ytterligare förstärkt denna bild och gjort att det inte längre är möjligt för ansvariga att köra huvudet i sanden och låtsas som ingenting. Alltför många äldre har smittats trots att Folkhälso-myndigheten och regeringen från första stund sa att de skulle skyddas.

DN rapporterade den 2 maj att coronasmitta finns på minst 541 äldreboenden i Sverige. Hur kunde det gå så fel? Journalisten Thord Ericsson påpekar på DN debatt (17/4) att en viktig förklaring är äldreomsorgens bemanning och kompetens. Han betonar att det inte är äldreomsorgens personal utan i stället ansvariga politiker på alla nivåer och i synnerhet regeringen som har ansvaret för bristerna. Det gäller både nuvarande och tidigare regeringar.

I medierna rapporteras om en hög andel timanställda och vikarier. Åsa Plesner och Lisa Pelling från Arena Idé visar i en annan artikel på DN Debatt (26/4) att att nedskärningar inom äldreomsorgen pågått under 20 år och att 96 procent av kommunerna skär ner på äldreomsorgen i budgeten år 2020.

Äldreomsorgen har varit försummad under en längre tid, men covid-19-pandemin gör att det inte längre går att blunda för hur illa det faktiskt är. Hur har detta kunna ske?

En förklaring är att synen på ålderdom i samhället blivit ovärdig över tid. Principen om lika värde tycks inte gälla för äldre. Har takten för samhällsförändring blivit så hög att det enbart är framåt som gäller utan att faktiskt värdesätta vad tidigare generationer bidragit med i utvecklingen av vårt samhälle, inklusive deras erfarenheter och kompetens?

En annan förklaring är den ökade marknadiseringen av samhället där nyliberala idéer har fått ett alltför starkt fotfäste. Fokus på effektivitet har kommit att överskugga andra värden. Mätverktyg blir viktigare än visioner om hur en god ålderdom skapas. Resursbrister innebär att nyttokalkyler, inklusive känslokyliga beräkningar, får alltför stort gehör inom dagens äldreomsorg.

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har inlett en tillsyn med anledning av den smittspridning som förekommer på äldreboenden i Stockholmsregionen och Region Sörmland. Men räcker det?

IVO har ett brett uppdrag genom att ansvara för tillsyn över hälso- och sjukvård, hälso- och sjukvårdspersonal, socialtjänst och verksamhet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

Myndigheten ansvarar också för viss tillståndsprövning. Med tanke på att brister inom äldreomsorgen länge försummats finns det anledning att fundera över IVO:s roll och ansvar.

I en debattartikel (SvD 10/9 2018) förslog en av oss att en ny tillsynsmyndighet bör inrättas för att granska äldreomsorgen och säkerställa högkvalitativ äldreomsorg inom hemtjänst såväl som på äldreboenden. Samma myndighet skulle även kunna ha en mer proaktiv roll och arbeta för att förbättra äldreomsorgen och vården av de mest sjuka.

I dag har Socialstyrelsen detta uppdrag, men det är en myndighet som också har ett brett uppdrag som rör både socialtjänst samt hälso- och sjukvård. Vi förslår därför en ny myndighet med uppgift att förbättra, granska och säkerställa högkvalitativ äldreomsorg och vård av äldre.

Men det räcker inte. Dagens alarmerande situation inom äldreomsorgen och det faktum att antalet äldre kommer att öka pekar på att äldreomsorgen behöver organiseras om. I dag ansvarar kommuner oftast för äldreomsorgen, inklusive äldreboenden.

Men många kommuner har ekonomiska begränsningar vilket gör att de inte kan erbjuda tillfredsställande äldreomsorg inklusive äldrevård.

Kommunernas ekonomi kommer troligtvis inte att förbättras inom nära framtid, i synnerhet inte i kommuner varifrån utflyttning sker.

Därutöver drivs många äldreboenden av privata aktörer via aktiebolag som måste tjäna pengar på verksamheten. Detta kan, men behöver inte, innebära att man sparar in på personal, dess utbildning och kompetens.

Vi föreslår att ansvaret för kommunernas äldreomsorg överförs till regioner och till staten. En anledning till detta är att det kan säkerställa bättre ekonomiska resurser, men även sjukvårdsresurser, vilket inte bör förringas med tanke på att boende på äldreboende är i behov av sjukvård i större utsträckning än vad som var fallet på tiden med ålderdomshem. Det behövs därför utökade sjukvårdsresurser på äldreboenden för att motsvara detta behov.

Enligt Hälso- och sjukvårdslagen (HSL 2017:30) skall regionerna samverka med kommunerna vad gäller till exempel sjukvård på äldreboenden. Detta ska enligt lagen ske i samråd mellan kommuner och regioner. Vad innebär detta i praktiken och vilken betydelse har detta för sjukvård inom kommunal äldrevård?

Genom att överföra ansvaret för kommunernas äldreomsorg till regioner och staten ökar sannolikheten för god hälso- och sjukvård som också kan bli mer rättvist fördelat över landet. Det kommer att gynna kommuner med begränsade ekonomiska resurser.

Vårt förslag innebär att regionernas kompetens inom sjukvård och geriatrik blir mer styrande, vilket också innebär att geriatrisk kompetens behöver utvecklas och spridas inom äldreomsorgen.

Eftersom äldre människor med omsorg och deras anhöriga befinner sig i en beroendesituation så behövs någon ojävig som för deras talan. Vi föreslår därför att det inrättas en äldreombudsman i varje kommun.

I en tidigare artikel på DN Debatt (25/12 2018) diskuterade vi problemet med ofrivillig ensamhet på ålderns höst. Äldre behöver rörelse, frisk luft och sociala aktiviteter för att må bra och inte bara ordinerade läkemedel. Vi föreslog att ett nätverk bildas för att försöka hitta lösningar till en bättre fungerande äldreomsorg med representanter från berörda aktörer, till exempel äldre och deras anhöriga, finansiärer (regioner, landsting, kommun), anställda inom äldreomsorgen, ideella organisationer, näringsliv, geriatrik och forskare.

Äldre bör ses som subjekt med mänskliga behov och erfarenheter snarare än objekt som i värsta fall bara matas och förvaras. Det handlar om mänsklig värdighet. Socialstyrelsen utvecklade 2011 en nationell värdegrund för äldreomsorgen – äldre personer ska kunna leva ett värdigt liv och känna välbefinnande. Nu behövs mindre snack och mer verkstad för att utveckla en fungerande vård och omsorg för äldre. Sammanfattningsvis föreslår vi:

Inrätta en ny myndighet med uppdraget att förbättra, granska och säkerställa högkvalitativ äldreomsorg och vård av äldre.

Överför ansvaret för kommuners äldreomsorg till regioner och staten. Ge äldreboendena utökade sjukvårdsresurser.

Utveckla och sprid geriatrisk kompetens inom äldreomsorgen. Inrätta en äldreombudsman i varje kommun.

Bilda nätverk där olika aktörer samverkar för att hitta lösningar till en bättre fungerande äldreomsorg.

Karin M Ekström, professor i företagsekonomi vid Högskolan i Borås
Johan Löfqvist, pensionerad läkare med specialistkompetens inom allmänkirurgi, allmänmedicin och urologi. Har tjänstgjort 5 år som överläkare på geriatrisk rehabiliteringsklinik samt haft ansvar för demensboende och äldreboende. "

Flera artiklar om inrikes förhållanden finns i kapitel 4

Kapitel 4 Utrikes DN- artiklar och mera inrikesartiklar 25 april - 4 maj 2020

Utrikes DN- artiklar 25 april - 4 maj 2020

(Artiklarna i början har av misstag fått ett mindre stil och annat utseende än vad som var tänkt)

25 april 2020

Gammalt groll får nya kläder

LÖRDAG 25 APRIL 2020

Jättefond ska tämja coronakrisen, lät det från Bryssel. I själva verket skapade dock EU-ledarnas videotoppmöte fler frågor än svar. Kommissionen får i uppdrag att vaska fram en återhämtningsfond som ska stötta comebacken för de virusdrabbade ekonomierna. Samtidigt ska arbetet skyndas på med långtidsbudgeten, som antas tjäna som pant för gemensamma krediter.

Fast hur stor fonden ska vara, därom tvista syd och nord. Och medan Frankrike, Italien och Spanien vill ha bidrag, kan Tyskland och Sverige inte tänka sig annat än vanliga lån. President Macron varnar för att hela EU faller samman om inte alla gör som han vill. Italiens premiärminister Conte har heligt lovat att inte acceptera några som helst villkor för det obegränsade bistånd han kräver.

Det är nu inte så att EU har suttit på händerna sedan krisen kom. Budgetreglerna har skrotats, ECB ska köpa statsobligationer för hur mycket som helst och diverse fonder på hundratals miljarder euro har redan mobiliserats. Vad notan till slut går på kan ingen i dag ens gissa.

Fast EU-toppmötet handlade framför allt om en fortsättning på gamla strider. Medelhavsländerna har försökt banka igenom corona-obligationer, under lite olika namn. Idén är densamma som under finanskrisen, att Tyskland ska garantera alla medlemmars skulder oavsett hur de beter sig. Men så kan solidaritet inte se ut. Inte bara södra Europa har väljare att ta hänsyn till.

EU-budgetgrälet uppstod för att britterna lämnar ett hål bakom sig efter brexit, som nettobidragstagarna insisterar på att norra Europa ska fylla med högre avgifter. Det var ett dåligt koncept förut, som inte har blivit bättre på grund av pandemin.

Så blandas fel saker ihop till en oaptitlig dekokt. EU måste hantera coronakrisen gemensamt, och det kommer att kosta stora pengar för alla. Men det är en annan femma än att trycka ned hjärtefrågor i halsen på varandra.

Gunnar Jonsson
gunnar.jonsson@dn.se

Militären tar en farligt stor plats i pandemins skugga

LÖRDAG 25 APRIL 2020

Jair Bolsonaro har alltid närt en obehaglig förtjusning i militären. Som kongressledamot längtade han ofta tillbaka till den tid då soldaterna styrde Brasilien – bäst vore om de och inte politikerna fortfarande bestämde, verkade han tycka.

När han flyttade in i presidentpalatset häromåret tog han med sig dem till maktens korridorer. Bolsonaros vicepresident är en före detta general, liksom flera av hans ministrar.

Sedan pandemin svepte in över Brasilien har det hela tagit en på samma gång märklig och oroväckande vändning.

Jair Bolsonaro är tillsammans med Donald Trump världens kanske kändaste virusförnekare. Hans kommunikationschef insjuknade i samband med ett besök hos just den amerikanske presidenten i mars. Bolsonaro själv misstänktes vara smittad, men förklarade triumferande att han var frisk. Och att, för övrigt, borde brasilianare ”möta sjukdomen som en man”.

Några nedstängningar av ekonomin har han inte velat höra talas om, trots att landet är bland de hårdast drabbade i Latinamerika. Åtminstone 49 000 personer har smittats, 3 300 har dött.

Guvernörerna tog från början covid-19 på större allvar, och införde omfattande karantänåtgärder på delstatsnivå. För det fick de beröm uppifrån – från hälsoministern Luiz Henrique Mandetta, som trotsade sin chef presidenten.

Det var när Bolsonaro ville sparka Mandetta i slutet på mars som det blev tydligt att maktförhållandena hade skiftat. Generalerna i hans kabinett ”förklarade” nämligen för presidenten att det inte var någon bra idé. Brasiliens ÖB Edson Leal Pujol deklarerade offentligt att viruset måste besegras.

Förra veckan fick Bolsonaro ändå till slut som han ville. Mandetta hade deltagit i tv-kanalen Rede Globo, stämplad som vänster – en politisk riktning generalerna skyr värre än viruset. Efterträdaren har försökt staka ut någon form av kompromisslinje: covid-19 måste tuktas, men det krävs också en plan för att öppna ekonomin.

I måndags deltog Bolsonaro vid en protestmarsch mot nedstängningen. I sitt tal uppmanade han militären att stänga kongressen, som ställt sig på guvernörernas sida och hotat att avsätta presidenten. Generalerna skruvade obekvämt på sig.

Vem är det egentligen som har sista ordet i Brasilien i dag? Har Bolsonaro faktiskt fått som han vill – att det i praktiken är soldaterna, inte politikerna, som bestämmer?

Frågan är svår att svara på. Att det finns goda skäl att ställa den säger mycket om vilken skada Bolsonaro redan orsakat Brasiliens demokrati.

Martin Liby Troein
martin.liby-troein@dn.se

Ewa Stenberg: Ger krisen oss färre vänner i världen?

LÖRDAG 25 APRIL 2020

Sveriges avvikande coronastrategi hyllas i Donald Trumps favoritkanal Fox News. I våra grannländer ställs det kritiska frågor. Omvärldens bild av Sverige är livsviktig för ett litet exportberoende land med svagt försvar. Misslyckas krisbekämpningen här riskerar vi anseendet hos våra vänner.

Världens ögon vänds mot Sverige – mitt i den värsta krisen sedan andra världskriget. Enligt Svenska institutets mätningar har det publicerats över 300 000 artiklar och blogginlägg på de stora språken engelska, spanska, ryska och arabiska om Sverige under coronakrisen.

Den svenska strategin att bekämpa smitta genom expertråd och samtidigt hålla grundskolor och restauranger öppna väcker rekordstor uppmärksamhet utomlands.

Är det bra eller dåligt för Sverige? Det beror förstås på hur krisen slutar. På torsdagseftermiddagen passerade vi 2 000 rapporterade dödsfall i covid-19. Våra grannländer Norge, Danmark, Finland och Island rapporterade under 800 avlidna sammanlagt.

Bilden av Sverige som ett land som har drabbats hårdare än grannländerna kan komma att ändras innan detta är över. Skulle vi klara hälsan lika bra som grannländerna och ekonomin ännu bättre kan vi vinna fördelar som affärspartner, turistland och samarbetspartner.

Det skulle också gynna den sittande regeringen, som har valt strategin att låta Folkhälsomyndigheten ta ledningen i stället för som i andra länder fatta rent politiska beslut. Visar sig den svenska vägen däremot vara ett misstag drabbas både regeringen och landet.

Omvärldens bild är viktigare för Sverige än för många andra länder. Sveriges bnp utgörs till nästan hälften av export. Bilden av landet påverkar investerare, turister, kunder och handelspartner. Den är också grundläggande för säkerhetspolitik och försvar. Sverige är inte medlem av någon militär allians, men försvarspolitiken bygger på att andra länder kommer och hjälper till efter en tid, om Sverige skulle attackeras. Vår civila krisberedskap bygger också på samverkan, som att italienska brandflygare kan hjälpa till när våra egna resurser tryter.

Omvärlden har en ganska ljus bild av Sverige, men den fick en allvarlig knäck efter flyktingkrisen. I en undersökning beställd av Svenska institutet vintern 2016/2017 sade hälften av de tillfrågade i Norge och en fjärdedel i Danmark att deras syn på Sverige hade försämrats.

Nu rapporterar medierna i de nordiska grannländerna att Sverige återigen har hittat en egen väg. I Finland förvånas en del över att det relativt stora antalet döda inte väcker större reaktioner här. I Norge uppmärksammas att Sverige inte har särskilt stränga regler men höga dödstal.

Norge var förra året vårt viktigaste exportland. Finland är det land vi samarbetar tätast med militärt. Det står mycket på spel om våra grannar efter denna kris har fått en ännu mörkare bild av svensk politik.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se

Politiken får höginkomstlandet att koka av missnöje

LÖRDAG 25 APRIL 2020

Vattenkanoner, tårgas och blyhagel skakade Chile för bara någon månad sedan. På söndag skulle landet ha gått till folkomröstning om Pinochets gamla grundlag.

Coronapandemin ändrade allt. Folkomröstningen har skjutits på framtiden.

Men missnöjet finns kvar. Varför är medelklassens frustration så stor i ett land som annars anses vara Latinamerikas föredöme?

Den 18 oktober förra året exploderade Chile i de största manifestationerna landet sett sedan diktaturen föll 1989. Miljontals människor gick ut på gatorna och protesterade mot ökade levnadskostnader och privatisering av skolan, sjukvården, vattnet och vägarna. President Sebastián Piñera svarade med att anklaga demonstranterna för att vara våldsamma uppviglare och införde för första gången sedan diktaturen nattligt utegångsförbud. Ändå fortsatte unga och gamla, män och kvinnor, att visa sitt missnöje.

Ett av huvudkraven var att Chiles grundlag, som skapats av diktatorn Augusto Pinochet, skulle skrotas och ersättas av en ny. En månad efter att protesterna startat gick presidenten med på demonstranternas krav och lovade att hålla en folkomröstning.

Chile är det enda land i Sydamerika som räknas som ett höginkomstland och är medlem i den ekonomiska samarbetsorganisationen OECD. Men kritikerna menar att grundlagen är anledningen till att Chile blivit det mest ojämlika landet av de 36 medlemsstaterna i organisationen. Folkomröstningen ska nu äga rum den 25 oktober. Fram till dess väntas en omfattande diskussion pågå om vilken väg Chile ska välja för sin framtid.

Mitt i centrala Santiago höjer sig ett vitt palats med sex kolonner som invigdes 1876. Här har en del av de folkvalda parlamentarikerna sina arbetsrum. På andra våningen tar den 35-årige parlamentarikern Diego Schalper emot. Han tillhör president Sebastián Piñeras högerallians och säger att Chile fått en överdos av kapitalism.

– Det blev helt enkelt för mycket, för snabbt. Jag förstår att folk är missnöjda. Nu handlar det om att rätta till, men inte genom radikala förslag. Vad vi behöver är reformer, inte en ny grundlag. En konstitution kan ändå inte lösa de problem som folk klagar på. Lagen garanterar redan rätt till skola och sjukvård åt alla.

Problemet är att privatiseringarna inom vården redan är genomförda, menar han.

– De går inte att ta tillbaka. Affärsintressena är för stora. De som investerat tänker inte ge upp sin avkastning. Jag håller med om att sjukvården blivit orättvis. Jag hade gärna haft ett sjukvårdssystem som det i Frankrike eller Tyskland. Men hur når vi dit? En ny grundlag kan inte trolla fram det.

Schalper varnar för den tvååriga processen att skriva en ny grundlag kan kasta Chile utför ett radikalt stup.

– Vad jag är trött på är det latinamerikanska sättet att föra politik på. Antingen är det diktatur eller revolution. Varför kan vi inte kapa ytterligheterna och vara mer som Europa?

På samma våningsplan i kongressbyggnaden har den 31-åriga Camila Vallejo sitt kontor. Precis som Schalper inledde hon sin politiska karriär som studentledare, men valde en annan ideologisk riktning. Camila Vallejo gick med i kommunistpartiet och blev partiets tyngsta parlamentariker i kongressen. I dag är hon en förebild bland många av de som protesterar.

– Ända sedan diktaturen föll har vi krävt att Pinochets grundlag ska kastas på sophögen. Annars kommer vi aldrig att bli kvitt arvet. Först nu har vi fått gehör. Ändå styrdes Chile i 20 år, från 1990 till 2010, av mittenvänsterkoalitionen Concertación. De borde ha passat på att skriva en ny grundlag, men i stället bidrog koalitionen till att föra vidare den marknadsliberala politiken som Pinochets junta skapat.

– Jag brukar säga att det var i Chile nyliberalismen föddes och det är i Chile den ska begravas. Jag förstår inte varför staten ska subventionera privatskolor. Vill du driva en privatskola? Ok, det får du. Men du ska inte mjölka staten på pengar. Du får driva din skola på egna villkor.

Kommunistpartiet – och 66,2 procent av befolkningen, enligt en opinionsundersökning – anser att det privata vattenbolaget Aguas Andinas, som står för vattenförsörjningen i huvudstaden Santiago, borde förstatligas.

– Vatten är en rättighet, inte en vara. Vatten ska inte vara i privata händer. Nu är det spanska investerare som äger vårt vatten. Så får det inte vara.

– Jag vill också att en ny konstitution blir bättre på att lyfta fram kvinnorna. Vi vill införa aborträtt, genomföra en polisreform och stoppa hyresspekulationer.

Protesterna i Chile bröt ut förra året som ett svar på en höjning av kollektivtrafikavgifter. De övergick sedan till att omfatta ett missnöje med ekonomisk och social ojämlikhet, och höga levnadskostnader i landet. En av dem som fördömde protesterna i starka ordalag är den före detta presidentkandidaten José Antonio Kast som fick 8 procent av rösterna vid valet 2017. Han befinner sig längst ut på högerkanten och kan beskrivas som Chiles svar på Brasiliens president Jair Bolsonaro. En jämförelse han uppskattar. José Antonio Kast blir ofta påmind att han är son till en nazistofficer som via Italien lyckades smita ut till Chile efter andra världskriget.

Kast anser att högerpresidenten Sebastián Piñera förrådde sina väljare när han rättade sig efter gatans protester och gick med på att hålla en folkomröstning om grundlagen.

– Jag ser inga sociala manifestationer på gatorna – jag ser våld. Vår grundlag har gett oss fred, frihet och förmögenhet. Vi var ett av de fattigaste länderna i Latinamerika och blev det rikaste. Varför ändra på det? Det tar två år att skriva en ny grundlag. Under tiden kan Chile bli ett instabilt land som Bolivia eller Venezuela.

– Jag är också rädd för detta snack om att staten ska börja äga igen. Tänk dig om vattnet förstatligas. Vad händer då? Den som vill investera i sitt jordbruk kan inte göra det därför att han inte vet om det statliga bolaget kan tillgodose hans vattenbehov.

Ändå visar den senaste opinionsundersökningen att 70 procent av den chilenska befolkningen vill ha en ny grundlag.

– Visst, vi är i underläge. Men mycket kan ändras. Var det någon som trodde att Trump skulle vinna? Att det skulle bli Brexit? Att Bolsonaro skulle bli Brasiliens president? Vi lever i en ny tid. Saker och ting svänger snabbt.

Kast tillhör dem som inte vill ha en polisreform och försvarar karabinjärernas agerande mot demonstranterna.

– Vet du vad demonstranterna kallar våra poliser? Pacos (”snutjävlar”)! Hade inte du också blivit förbannad om någon förolämpade dig? Och det där med ögonskadorna är en bluff. Minst lika många poliser har skadats.

José Antonio Kasts motståndare på vänsterkanten är Beatriz Sánchez som företräder det moderna vänsterpartiet Frente Amplio.

– Jag ser protesterna som en process över hur vi ska leva våra liv. Vad ska vara statligt? Vad ska vara privat? Ett unikt tillfälle har uppstått. Chile var nyliberalismens experimentverkstad. Nu kan vi bli demokratins verkstad, säger hon.

Beatriz Sánchez var det förra presidentvalets stora överraskning och fick en femtedel av rösterna i den första valomgången, trots att hon aldrig tidigare varit politiskt aktiv. Hon är mer känd som journalist.
– Chiles klassresa är enastående. Vi har mer eller mindre utrotat den extrema fattigdomen. Få svälter i Chile i dag. Men många är skuldsatta och deprimerade. Självmordsfrekvensen bland tonåringar ökar. Något har gått fel. Det handlar inte om de 30 pesos som kollektivtrafikavgiften höjdes med. Det handlar om de senaste 30 åren då vi format en ohållbar ekonomisk politik.

De ekonomiska framgångarna skapar också stora förväntningar, menar Mauricio Rojas, 69 år, och senior rådgivare på den liberala tankesmedjan FPP i Santiago. Han har en bakgrund som politiker i Sverige och satt för liberalerna i riksdagen under fyra år i början av 2000-talet.

– Jag ser protesterna som medelklassens uppror. Inte som att politiken har misslyckats. Alla har fått det bättre. Problemet är att välståndet skapat förväntningar. Medelklassen är väldigt bräcklig. De vet att de kan förlora allt över en natt. Minsta lilla motgång gör dem rädda.

– Medelklassen känner också hotet från migranterna. De senaste åren har nästan en miljon migranter kommit till Chile. Många är från Venezuela och tar jobben till lägre löner. På hotell och restauranger i Santiago är det svårt att hitta en chilenare i dag – de flesta är venezuelaner. Det skapar en oro om att vi är utbytbara.

– Jag tror inte att en ny grundlag kommer att lugna situationen i Chile. Tvärtom. Den kommer att eldas på. Om ja-sidan vinner kommer det ta två år att skriva den nya grundlagen. Den konstituerande församlingen som ska göra jobbet kan då lätt bli gisslan av det våld och den politiska oro som råder i landet.

Henrik Brandão Jönsson

Fakta. Imponerande utveckling
Chile är det enda land i Sydamerika som räknas till ett höginkomstland och är medlem i den ekonomiska samarbetsorganisationen OECD. När

Pinochet avsattes vid en folkomröstning 1989 levde 40 procent av landets befolkning i fattigdom.

I dag beräknas fattigdomen vara nere på 8,6 procent. Den ekonomiska utvecklingen är imponerande, men inte inkomstfördelningen. Av OECD:s 36 medlemsstater är Chile det mest ekonomiskt ojämlika landet. De rikaste tio procenten av chilenarna äger 66,5 procent av landets nettoförmögenhet, medan den fattigaste hälften äger endast 2,1 procent.

Israel och muslimska ledare i samarbete under ramadan

LÖRDAG 25 APRIL 2020

Den israeliska armén och landets muslimska ledare samarbetar nära för att tygla smittrisken under fastemånaden ramadan, som började på fredagen. Högtiden, som annars präglas av intensiv samvaro, är i år en avslagen affär.

Av allt oväntat som covid-19 ställt till med är detta något av det märkligaste: israeliska soldater delar ut mat till muslimska familjer och muslimska ledare uppmanar sina församlingar att rätta sig efter de smittskyddsdirektiv som soldaterna fått i uppdrag att genomdriva. I motsats till judisk-ortodoxa samhällen, där våldsamheter noterats då säkerhetsstyrkor stängt synagogor och upprätthållit utegångsförbud, så har omställningen avlöpt utan dramatik på muslimska orter.

Inför ramadan har i de alla de större muslimska samhällena en hög officer, ortens borgmästare och moskéns imam gjort upp ritningarna för det alternativa firandet. Orsan Yasin, borgmästare i staden Shefa Amr i södra Galileen, sade på fredagen till tv-kanalen i24:

– Soldaterna har gjort ett jättejobb med utdelning av mat och annat till de sämre lottade. På det viset har vi avstyrt trängsel vid marknaderna. Soldaterna har mottagits med värme och vänskap av våra familjer, allt har gått som smort.

Ramadan utan moskéer, matställen, släktmiddagar och myllrande marknader är något djupt overkligt för muslimer. Utan klartecken från

religiösa auktoriteter hade allmänheten knappast funnit sig i de hårdhänta inskränkningarna. Imamer och muslimska domare har grävt i källorna efter argument som kan tillämpas på dagens krisläge. De har påmint om att profeten Muhammad själv godkände böner i hemmet då det var omöjligt eller farligt att samlas i moskén. Profeten utfärdade också förbud till de sina att vistas på platser där pest och andra farsoter grasserade.

I den största palestinska staden, Nablus på Västbanken, går ekonomin för kvarts maskin. Endast personer som kan redovisa trängande ärenden får röra sig fritt. Den palestinske presidenten Mahmud Abbas har utfärdat stränga förhållningsorder. Inga kyssar, omfamningar, ja ingen beröring över huvud taget är tillåten, i synnerhet inte mellan barn och gamla. Marknaderna – långt viktigare handelsplatser än snabbköpen – har fått begränsade öppettider och svartklädda gendarmer slår ned på varje tillstymmelse till folksamling.

Kanaan Jamal, sexbarnsfar och olivodlare i den stora byn Asira norr om Nablus, säger att årets ramadan blir ett ett dubbelt uthållighetsprov:

– Att fasta och avstå från vatten nu när värmen kommit är ansträngande. Men vi är vana vid det. Det vi inte är vana vid är att hålla barnen på humör på dessa villkor. ramadan är barnens högtid, med presenter, lekar och gästabud under bar himmel. Nu sitter de inomhus och går varandra på nerverna, som djur i bur. Och vi är ändå gynnade jämfört med familjerna i flyktinglägren.

Det fanns på fredagen 480 fall av bekräftad smitta på Västbanken och i Gaza, enligt Johns Hopkins-universitetet. Totalt har fyra personer hittills avlidit. I Israel finns samtidigt 14882 bekräftade fall och i landet har 193 avlidit i sviterna av covid-19. Det är inte känt hur många av dessa som tillhör landets arabiska minoritet.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Björn af Kleen: Trumps utspel flyttar fokus från verkliga nyheter

LÖRDAG 25 APRIL 2020

Donald Trump använder presskonferenserna om coronaviruset till att sprida desinformation som överskuggar de verkliga nyheterna, skriver DN:s Björn af Kleen, apropå Trumps förslag om att amerikaner kan diska insidan av sina kroppar med desinfektionsmedel.

Analys. DN:s korrespondent
Det fanns mycket förfärligt att tala om under torsdagskvällens pressträff i Vita huset.

Fyra miljoner amerikaner ytterligare har registrerat sig som arbetslösa, vilket innebär att 26 miljoner har blivit arbetslösa i USA under de senaste två månaderna.

Antalet amerikaner som dött till följd av coronaviruset närmar sig (eller har passerat, beroende på källa) 50000 personer, mer än i något annat land i världen.

Vad gör Donald Trump då?

Jo, han spekulerar i en lösning på pandemin som är så bisarr att förslaget omedelbart renderar rubriker världen över, rubriker som överskuggar de verkliga nyheterna från landet.

Eftersom desinfektionsprodukter med hög alkoholhalt dödar viruset när det hamnar utanpå hud eller andra externa ytor kläckte Trump idén under pressträffen att människor möjligen skulle kunna börja injicera desinfektionsmedel.

Trump såg framför sig ett slags inre reningsbad äga rum över den vidsträckta nationen. Vårstädning!

– Det skulle vara intressant att kolla på det, föreslog presidenten från presspodiet.

Eftersom vissa forskarrön tyder på att viruset sprids långsammare i varmare väder, lekte Trump också med tanken på att stråla människokroppen med ”ultravioletta eller väldigt kraftfull ljus”.

Forskare varnade omedelbart medborgare från att ta råden på allvar. – Min oro är att folk skulle dö, sade Craig Spencer, en av avdelningscheferna på Columbias universitetssjukhus i New York. Detta är farligt.

När världens mäktigaste man i direktsändning föreslår att landets 328 miljoner invånare kanske kan diska insidan av kroppen med desinfektionsmedel är det svårt att avstå från att rapportera häxkuren.

Samtidigt riskerar vi journalister att spela Trump i händerna när vi sprider råden. Desinformationen tenderar att slå ut andra nyheter. Vilket sannolikt är Trumps ambition.

Dagen efter, på fredagen, sade Trump att han varit ”sarkastisk” när han diskuterade ultraviolett strålning och injicering av disinfektionsmedel som möjliga lösningar på krisen.

Steven Bannon, Vita husets tidigare chefsstrateg som bidrog till att Trump valdes till president 2016, kallade medierna för ”oppositionspartiet”.

Det bästa sättet att vinna över medierna, sade Bannon, är att ”översvämma offentligheten med skit”.

Varje eftermiddag håller Trump upp till två timmar långa presskonferenser i Vita huset. Hittills har han talat upp till 65 procent av tiden. Mycket av det han sagt har inte stämt överens med verkligheten. Stora amerikanska nyhetsredaktioner har börjat hantera de utdragna presskonferenserna med större försiktighet.

I förra veckan sade New York Times chefredaktör Dean Baquet att tidningen har slutat skicka reportrar till presskonferenserna, både för att undvika att anställda smittas på plats men också för att konferenserna levererar få verkliga nyheter längre.

– Vi har rättigheterna att sända dem på vår webb om det faktiskt levereras några nyheter. Men det har inte inträffat på lång tid, sade Baquet.

Washington Posts mediekommentator Margaret Sullivan har uppmanat tv-kanaler att sluta direktsända konferenserna.

”Pressen – om den definierar sitt uppdrag som att sprida sanningsenlig, användbar och icke skadlig information till allmänheten, till skillnad från att endast driva upp sina egna tittarsiffror och vinster – måste ta i beaktande vad som händer och anpassa sig”, skrev Sullivan.

Att rapportera Trumps förslag om att injicera desinfektionsmedel i kroppen strider mot Margaret Sullivans tre pelare: det är inte användbart, det är livsfarligt och inte grundat i fakta.

Det är ändå lockande att se hur forskarna vid Trumps sida reagerar på presidentens råd.

Läkaren Deborah Brix samordnar Vita husets pandemirespons. Under torsdagskvällen zoomade reportrar in hennes bekymrade ansiktsuttryck när Trump talade.

Men klippen hjälper knappast de personer i Vita huset som försöker korrigera presidenten utan att trampa på hans ego och prestige. Tvärtom får klippen dokusåpan att fortsätta rulla. Det tjänar ytterst Donald Trumps syfte.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se

Klyftan mellan nord och syd kvarstår

LÖRDAG 25 APRIL 2020

Det digitala EU-toppmötet tog slut oväntat snabbt på torsdagskvällen, delvis för att medlemsländerna är oense om åtgärderna för att dämpa coronakrisen. DN:s Ingmar Nevéus svarar på tre frågor om mötet.

1. Vad bestämdes på toppmötet?
De 27 stats- och regeringscheferna gav grönt ljus för en gigantisk återhämtningsfond som ska hjälpa EU-länderna upp ur den ekonomiska kris som följer i pandemins spår.

Å ena sidan är detta något stort, eftersom det handlar om så mycket pengar – summan räknas i biljoner, alltså tusentals miljarder, euro. Den nya fonden ska knytas till EU:s långtidsbudget.

Men å andra sidan gav ledarna mycket få detaljer. Frågan om exakt hur stor fonden ska bli och hur den ska läggas upp lämnas över till EU-kommissionen som får analysera läget och komma med ett mer - detaljerat förslag inom ett par veckor.

Sedan kan ledarna samlas till ännu ett digitalt toppmöte, i andra eller tredje veckan av maj, enligt EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen.

2. Det svårt drabbade Sydeuropa och det sparsamma Nordeuropa har ju legat långt ifrån varandra. Kunde mötet lösa konflikten?
Nej, de båda sidorna verkar inte ha närmat sig varandra. Klyftan finns kvar, trots alla fina ord om solidaritet. Detta var uppenbarligen något

EU-rådets ordförande Charles Michel insåg redan före mötet. Därför gjordes inte ens något försök att enas kring ett gemensamt mötesdokument. I stället valde man – som väntat – att bolla tillbaka de svåra frågorna till kommissionen.

Det striden mellan nord och syd gäller är både storleken på det enorma räddningspaketet, och huruvida hjälpen till drabbade länder ska betalas ut som bidrag eller som lån.

Sverige ingår här tillsammans med Danmark, Nederländerna och Österrike i en grupp som kallas ”den snåla fyran” och som dels vill hålla nere de totala beloppen, dels vill att det endast ska handla om lån. En sydlig grupp med bland andra Italien och Spanien står för motsatt ståndpunkt: höga belopp – Spanien vill ha en fond på 1,5 biljoner euro – och bidrag snarare än lån.

De snåla fick en seger i och med att det italienska förslaget om gemensamma ”coronaobligationer” – där alla medlemsländer står som garant tillsammans – nu tycks kasserat.

Men både Charles Michel och Ursula von der Leyen talade efter mötet att räddningspaketet handlar om ”en mix av bidrag och lån”. Alltså inte bara lån.

Det låter som en kompromiss – men var av allt att döma något de inte hade förankrat hos de nationella ledarna. Stefan Löfven gjorde exempelvis efter mötet tolkningen att Sverige inte hade gått med på någon bidragsdel.

3. Vad spelade Sverige för roll på mötet?
En rätt framträdande roll.

Stefan Löfven fick den möjligen otacksamma rollen att föra ”de snålas” talan. Kanske var det för att han stod först på talarlistan av de fyra regeringscheferna, kanske för att Nederländernas Mark Rutte var trött på att bära hundhuvudet och anklagas för bristande solidaritet.

Hur som helst framförde han det välkända argumentet mot gemensamma ”coronalån” och mot bidrag: att det kan uppmuntra oansvarig ekonomisk politik.

Löfven betonade att alla länder, inklusive Sverige, har drabbats hårt av krisen inte minst ekonomiskt – och att det var mycket begärt att säga till folk att vi ”därutöver ska skänka en slant”.

– Vi har framfört vårt krav. Vi, Österrike, Danmark, Nederländerna vill att vi ser det som lån.

Genom sin mer liberala strategi i kampen mot viruset sticker Sverige redan ut i EU-kretsen. Nu får vi möjligen också rollen som unionens snålaste, åtminstone i vissas ögon.

Ingmar Nevéus

Nya Zeeland vill utplåna covid-19

LÖRDAG 25 APRIL 2020

Tuffa restriktioner blandade med empatisk kommunikation har varit ett framgångsrecept i Nya Zeelands bekämpning av det nya coronaviruset. Nästa vecka börjar landet öppna upp. Men det sker försiktigt. Premiärminister Jacinda Arderns målsättning är högre än på andra håll. Utplattad kurva räcker inte - viruset ska utraderas från landet.

Nya Zeeland sticker ut på många sätt i hur landet har hanterat det nya coronaviruset. Här finns en politisk ledare, 39-åriga Jacinda Ardern, som klädd i bekväma vardagskläder pratar med folket via Facebook, för att se hur de mår. Hon hyllas för att vara empatisk, tydlig och för att ena invånarna i landet.

– Folk känner att Ardern inte predikar för dem, hon står på deras sida, säger Helen Clark, premiärminister i Nya Zeeland 1999–2008, till the Atlantic.

Men hon är också bestämd och hon har agerat snabbt.

Redan i februari, när inget covid-19-fall hade noterats i Nya Zeeland, förbjöd regeringen inresande från Kina. I mitten av mars, då 102 var smittade, stängdes gränsen helt, med undantag för boende i landet. Samtidigt utgick påbud till alla invånare att isolera sig. Företag stängde ner och bara de som har samhällsviktiga arbeten tilläts gå till jobbet. Surfa, jaga, strandbad – allt förbjöds.

De enda tillfällen som nyzeeländarna tilläts gå ut var för att handla mat och mediciner, eller för en motionsrunda i kvarteret.

– Vi går hårt fram och vi gör det tidigt. Vi har bara haft 102 fall av smittade hittills, men det hade även Italien en gång, sade Ardern när hon presenterade de hårda restriktionerna.

Effekten blev den önskade. Smittspridningen i önationen med fem miljoner invånare avtog snabbt från en topp på 90 per dag till ensiffriga tal. Antalet döda, 16, är så få att Ardern själv har kunnat ringa upp anhöriga för att beklaga varje dödsfall.

Premiärministern som har en examen i kommunikation tycks ha hittat ett sätt att nå ut till folket genom att blanda hårda budskap med empati. Vid de dagliga pressträffarna pratar hon ofta om ”vårt lag på fem

miljoner” och avslutar dem med uppmaningen: ”var stark, var snäll”. Hon har uppmanat människor att hålla koll på sina grannar, se om de kan hjälpa till, bilda telefonkedjor och har gått ut i livesändningar på Facebook för att i informell klädsel berätta att hon just har nattat sin snart tvååriga dotter och nu vill ”kolla hur alla mår” i de tuffa isoleringstiderna.

Hon uttrycker förståelse för att det är svårt, men insisterar på att det måste göras.

– Vi kommer att ta oss igenom det här tillsammans, men bara om vi håller samman, så snälla: var starka och snälla, sade hon när den totala nedstängningen meddelades 25 mars.

Budskapet tycks ha gått fram, de flesta har hållit sig till restriktionerna. Och ingen har kunnat undgå allvaret. Regelbundet har invånarnas mobiler tjutit högt när regeringen sänt meddelanden som:

”Agera som om du hade covid-19. Det kommer att rädda liv.”

Dessutom har Ardern, andra ministrar och myndighetschefer sänkt sin lön med 20 procent de kommande sex månaderna. Ett sätt att visa att även landets politiker är med och tar den ekonomiska smäll som de hårda restriktionerna innebär.

Ardern och hennes regering saknar dock inte kritiker. Det finns oppositionspolitiker som tycker att regeringen har överreagerat och att åtgärderna man vidtagit skadar ekonomin mer än nödvändigt. Två medborgare har stämt Ardern för de hårda isoleringsåtgärderna. En av dem går så långt att han jämför henne med Hitler i sin stämningsansökan. Också en del journalister har uttryckt missnöje med att Ardern har lämnat för lite tid för frågor efter presskonferenser och inte återkommit när de ringt.

Men över lag är stödet för regeringens agerande under coronakrisen överväldigande. I en opinionsundersökning som genomfördes i början av april svarade 88 procent att de har förtroende för regeringens politik mot covid och 84 procent att de ställer sig bakom de åtgärder som vidtagits.

Med 1 450 bekräftade smittade tillhör Nya Zeeland länderna med lägst antal smittade per capita. Regeringen anser att man kommit så långt att landet vågar öppna upp något nästa vecka. Skolor och företag kommer delvis att återgå till det normala.

Däremot kommer de strikta restriktionerna för socialt umgänge att ligga kvar. Allt för att regeringen ska nå sin höga målsättning – att utradera covid-19 från Nya Zeeland.

– Vi har möjligheten att göra något som inget annat land har lyckats med – eliminera viruset, har Ardern sagt.

En fördel för Nya Zeeland är förstås att landet har en liten befolkning, fem miljoner, på en yta lika stor som Storbritanniens. Landet ligger långt ute i Stilla havet och är i den meningen isolerat.

Men det är också ett populärt turistmål och frågan är vad som händer när landet häver inreseförbudet. Turistindustrin står och stampar för att besökare ska komma tillbaka till landet. Innan viruset bröt ut kom i snitt fyra miljoner per år och gav sysselsättning till över 300 000 människor.

Om Nya Zeeland ska kunna eliminera viruset talar mycket för att inreseförbudet måste vara kvar under lång tid. Ett första steg kan bli att tillåta besökare förutsatt att de sitter två veckor i karantän. Det lyfter knappast besöksnäringen då besökare i snitt stannar i elva dagar. Men Stephen England-Hall, vd för Tourism New Zealand, tänker positivt och ser, enligt AP, framför sig en ny typ av turism där välbärgade turister skäms bort i ”isolerings-spa”.

Frågan är om det går att alls utradera viruset. Jan Albert, överläkare i klinisk mikrobiologi vid Karolinska universitetssjukhuset, tror inte det.

– Med aktiv testning och smittspårning kan Nya Zeeland säkert hålla viruset ifrån sig ett tag. Men för all framtid tror jag inte det är görligt. Möjligtvis om det kommer ett vaccin inom kort. Men jag tror inte det.

Marianne Björklund
Fakta. Livesänder hemifrån på Facebook

Nya Zeeland har fem miljoner invånare.
Landet har hittills 1 451 bekräftade insjuknade i covid-19 och 16 döda.

Jacinda Ardern, 39, tillträdde som premiärminister i oktober 2017 och blev då världens yngsta kvinnliga regeringschef.

Under coronakrisen har Jacinda Ardern hemifrån kommunicerat med landets invånare via livesändningar på Facebook – något som hon fått både beröm och kritik för.

Under tiden som premiärminister har hon fött sitt första barn

DN ger ut reportagebok om Greta Thunbergs resa

LÖRDAG 25 APRIL 2020

I höst ger DN ut ”Gretas resa”, en reportagebok om Greta Thunberg och hennes klimatkamp. Boken är resultatet av journalisten Alexandra

Urisman Ottos och fotografen Roger Turessons långa arbete där de följt Thunberg världen över på demonstrationer och möten.

Den 30 november 2018 publiceras en artikel om den tonåriga klimataktivisten Greta Thunberg i Dagens Nyheter. Journalisten Alexandra Urisman Otto och fotografen Roger Turesson har då följt henne i en dryg månads tid, från fredagsstrejkandet utanför Sveriges riksdag till stora demonstrationer i bland annat London. Men arbetet ska pågå mycket längre än så, ska det visa sig.

Boken ”Gretas resa”, som ges ut i samarbete mellan Dagens Nyheter och förlaget Polaris i skarven augusti/september, bygger på Urisman Ottos och Turessons ett och ett halvt års långa arbete, från hösten 2018 till våren 2020, på resande fot över hela världen med Thunberg. Det blir en reportagebok i text och bild.

– Alexandra Urisman Otto och Roger Turesson berättar en historia om Greta Thunberg som sträcker sig bortom masstrejkerna och toppmötena. De har följt

henne på väg till Mynttorget i Stockholm, på tåg genom Europa, i elbil i USA och möter henne i gryningen utanför Lissabon i Portugal. Det ger en unik förståelse för en otrolig resa, säger DN:s Matilda E Hanson som är redaktör och projektledare för boken. Även DN:s Pär Björkman är delaktig i projektet som bildredaktör.

Hanson understryker att det inte rör sig om återpublicerade artiklar, utan helt nyskrivet material, och flera av Roger Turessons bilder i boken har aldrig tidigare publicerats. För övrigt var det just en av Turessons bilder på Thunberg som härommånaden utsågs till Årets bild 2019.

Hanson säger att hon ser en - guldålder för den berättande journalistiken, inte minst i bokbranschen.

– Det här är ett nytt och spännande arbetssätt, att vi gör DN:s berättande journalistik i bokform. Alexandra och Roger har under året följt och rapporterat i tidningen om Greta Thunberg och klimatrörelsen, och parallellt har vi arbetat med bokmanuset.

Dagens Nyheter är den enda tidning som har följt Greta Thunberg under så lång tid. Det långa och nära arbetet har även inneburit att man har varit med om milstolpar i Thunbergs liv. Och i vissa fall även medverkat i dem.
– Alexandra och Roger var de som berättade för Greta Thunberg att hon utsetts till *Person of the year* av Time Magazine. Då satt de på en vägkrog utanför Madrid, säger hon.
Greta Thunbergs klimatprotester har vuxit till en global rörelse där flickan med flätorna snabbt har blivit en internationell ikon och förgrundsgestalt för den moderna miljökampen. Matilda E Hanson säger att man hoppas på en lansering även utomlands.
– Ambitionen är att boken även ska nå en internationell publik, eftersom vi vet att intresset för henne är stort, inte minst i Tyskland och Italien.
Jonas Axelsson är förlagschef på Polaris. Han gav även ut familjen Ernman–Thunbergs bok ”Scener ur hjärtat” för knappt två år sedan.
– Vi visste inte då vad Gretas kommande skolstrejk skulle föra

med sig. Nu vet vi. Det är en resa som påbörjats, alla ingår på ett naturligt sätt och det Alexandra och Roger har fångat hittills ville vi gärna samarbeta kring för att sprida, säger Axelsson.

Kristofer Ahlström
kristofer.ahlstrom@dn.se

Besök egyptiska gravar ifrån soffan

LÖRDAG 25 APRIL 2020

Nu när stora delar av världens turistnäring ligger nere på grund av coronavirusets spridning har man vid många av de stora sevärdheterna i stället skapat digitala möjligheter att besöka

dem. Ett exempel kommer från Egyptens turistbyrå, som tagit fram nätbaserade rundturer till flera av landets historiska sevärdheter. Bland annat kan man besöka och utforska den fem tusen år gamla gravkammaren efter drottning Meresank III, liksom farao Ramses VI grav, det koptiska Röda klostret i Sohag samt synagogan Ben Ezra. Länkar finns på Experience Egypts Facebooksida.

Att kunna isolera sig hemma – en historisk nyhet

LÖRDAG 25 APRIL 2020

Eremiter, nunnor och munkar har kunnat dra sig undan vardagslivet utan större problem, men för de flesta andra har självvald isolering inte setts med blida ögon. Magnus Västerbro tittar på

social distansering genom historien.

Över hela världen isolerar sig människor för att få skydd från coronaviruset. Längre tillbaka i historien hade det varit omöjligt för de allra flesta – och att ens försöka leva själv hade setts som något udda, på gränsen till galet. Ibland visar det sig att ett historiskt bokprojekt blir mer aktuellt än författaren kunnat tänka sig under arbetet. Så är fallet för den engelske socialhistorikern David Vincent, vars nya bok, ”A history of solitude”, kommer ut i dagarna, mitt under den rådande pandemin. I boken studerar han hur människor förr har förhållit sig till detta med att leva på egen hand, åtskilda från andra människor.

Längre tillbaka i historien hade den sortens isolering i hemmet som nu tillämpas på många håll varit i praktiken omöjlig att genomföra, skriver Vincent i en artikel på sajten the Conversation där han presenterar sin bok. I västerländsk tradition har dessutom personer som under en längre tid isolerat sig från omvärlden gärna betraktats med

rädsla och misstro. Ett undantag har i och för sig alltid gjorts för eremiter, munkar och nunnor som isolerat sig från det syndfulla vardagslivet för att komma närmare det gudomliga.
Men utanför klostren var det sällsynt att någon frivilligt sökte sig bort från mänskligt sällskap, skriver David Vincent. Isolering var helt enkelt inget som vanliga människor tänktes kunna stå ut med. Särskilt kvinnor har traditionellt setts som för svaga för att klara av isolering en längre tid utan att drabbas av psykiska problem.

I samband med romantikens genombrott i början av 1800-talet började för första gången självvald isolering framställas som ett ideal även för de som inte ville söka Gud. Att dra sig undan för att begrunda livet kunde då ses som ett tecken på att man var en särskilt utvald individ, som stod över den omgivande folkmassan. Men för de allra flesta var den sortens isolering ändå något omöjligt att uppnå, eftersom man levde ständigt omgiven av andra människor. De mer välbärgade levde tillsammans med tjänare som kom och gick, och fattigt folk

var kroniskt trångbodda. En stor del av vardagslivet ägde därför rum utomhus, med andra människor nära intill, och när man sedan skulle sova delade man nästan alltid rum med flera. Först in på 1900-talet började de tekniska och ekonomiska förändringar äga rum som skapade nya villkor för vardagslivet för allt fler – om än långtifrån alla. Till nyheterna hörde införandet av elektricitet, som gjorde att inte alla i ett hushåll längre måste samlas kring en och samma ljus- och värmekälla på kvällen. Bostäderna blev större även för de som inte var rika, barn fick allt oftare egna rum, massmedier och telefoner gjorde att man kunde ha kontakt med människor på avstånd, och diverse hushållsmaskiner gjorde hanteringen av vardagen enklare. Till sist började hushåll bestående av bara en person, vilket tidigare varit extremt sällsynt, att bli allt vanligare. I länder som Storbritannien och Sverige till exempel, lever numera drygt 30 procent av befolkningen i ensamhushåll. Med andra ord, skriver David Vincent, hade det västerländska samhället redan

långt innan den nuvarande krisen i stor utsträckning flyttat inomhus, för att leva i vad som i jämförelse med förr skulle kunna kallas en spontan självisolering.
Magnus Västerbro

Förintelsens offer vittnade redan efter kriget

LÖRDAG 25 APRIL 2020

Det sägs ibland att de som överlevde Förintelsen var tysta i offentligheten under större delen av 1900-talet, och att deras erfarenheter började uppmärksammas först på 80-

talet. Det stämmer inte, skriver historikern Kristin Wagrell vid Linköpings universitet, som i en ny avhandling undersökt hur Förintelseoffren skildrats i svenska medier under 40- och 60-talen. Samtalet om Förintelsen har pågått ända sedan krigsslutet, men på olika sätt under årtiondena, menar Wagrell. En sak som varit sig lik över tid är att de överlevande mycket sällan fått uttrycka negativa känslor av hämnd, skam, hat eller ilska.

Den ryska författarkanon enligt mätstickan

LÖRDAG 25 APRIL 2020

Uppslagsverk brukar vara goda mätare på rådande värdeskalor och etablerad kanon. Ju längre artiklar desto viktigare ämne – enligt rådande uppfattning på en viss plats vid en viss tid.

Det stora lexikonet ”Ryska författare 1800–1917”, som utkommit i Moskva sedan 1989, är i år framme vid sitt näst sista band, det sjätte. Här finner läsaren att Lev Tolstoj ägnas 58 finstilta spalter (inklusive bibliografi) medan Ivan Turgenev får nöja sig med 38 spalter. Den längsta artikeln i verket handlar inte oväntat om nationalskalden Aleksandr Pusjkin, som får hela 80 spalter i det femte bandet.
Den ryska klassiska litteraturens kanon ser enligt ”Ryska författare 1800–1917” ut på följande sätt (i spalter räknat):

Aleksandr Pusjkin (80)
Lev Tolstoj (58)
Ivan Turgenev (38)
Maksim Gorkij (37)
Fjodor Dostojevskij (35)
Nikolaj Gogol (31)
Långt efter dessa giganter - kommer sekelskiftets och det tidiga 1900-talets poeter:
Marina Tsvetajeva(21)
Aleksandr Blok (18)
Boris Pasternak (18)
Vladimir Majakovskij (17)
Osip Mandelstam (13)
Anna Achmatova (8)
Arbetet på storverket ”Ryska författare 1800–1917” påbörjades

under Sovjetunionens sista år. När Marina Tsvetajeva i det nya, sjätte bandet får 21 spalter medan den enligt många lika betydande Anna Achmatova bara fick 8 i det första, som utkom 1989, förstår man att lexikonets interna kanon har hunnit ändras sedan utgivningen började. I dag skulle Maksim Gorkij, så hyllad under sovjettiden, knappast komma ovanför Dostojevskij och Gogol i listan.

Anton Tjechovs namn återfinns i slutet av det ryska alfabetet. På vilken plats i kanon han kommer att placera sig återstår att se då det sjunde och avslutandet bandet av ”Ryska författare 1800–1917” en dag utkommer.

Lars Kleberg

”Herman Melvilles ’Moby Dick’. Den är briljant, men jag saknar tålamodet som krävs.”

LÖRDAG 25 APRIL 2020

Den amerikanska författaren André Aciman (“Call me by your name”) erkänner för The - Guardian vilken bok han skäms över att han aldrig lyckades läsa färdigt.

26 april 2020

Ingen bör lyssna på Dr Trump

SÖNDAG 26 APRIL 2020

Rick Bright gav aldrig mycket för föreställningen att en malariamedicin också skulle vara verksam mot den härjande coronapandemin. Hans minimikrav var att behandlingens

effekt skulle prövas vetenskapligt, och han sa det högt. I veckan fick han sparken som chef för den federala myndighet som är ansvarig för att få fram ett vaccin mot viruset.

Haken var ju att president Donald Trump under lång tid har lanserat antimalariamedlet, tillsammans men en typ av antibiotika, som mirakelkur mot covid-19.

Doktor Trump ordinerade till exempel kombinationen på en presskonferens för två veckor sedan: ”Vad har ni att förlora?”

Ganska mycket, har det visat sig. Redan på förhand fanns varningar för att hjärtproblem var en tänkbar biverkning. Ett par färska om än ofullständiga studier har också hittat allvarliga potentiella risker. Och, som Rick Bright påpekade, några bevis för att häxbrygden skulle hjälpa coronapatienter finns över huvud taget inte.

Trump låter sig inte hejdas. På torsdagen lanserade han solstrålar och ultraviolett ljus som virusdödare – och injektioner av desinfektionsmedel. Fantastisk grej att titta på, OK?

Var kommer alla briljanta idéer ifrån? Trump tittar som bekant

mycket på tv, särskilt på Fox News där ärkekonservativa programledare både initierar och sprider Vita husets konspirationsteorier. Hans handelsrådgivare och en privat advokat trodde också på antimalariapillren, även om hans medicinska experter inte gjorde det. Och framför allt: ”Jag är ingen doktor. Men jag har sunt förnuft”, sa presidenten.

Världen är ganska van vid Trumps nycker och påhitt. Hans magkänsla att han skulle vara en baddare på virusbekämpning luktar det dock synnerligen unket om. Det går att säga mycket om politiskt ansvar i kristider. Men där ingår inte att skriva ut läkemedel från talarstolen.

Gunnar Jonsson
gunnar.jonsson@dn.se

Iran öppnar trots oron för ett nytt virusutbrott

SÖNDAG 26 APRIL 2020

Efter att närmare 5 600 iranier dött i sviterna av covid-19 ser det ut som att den brant stigande smittkurvan börjar plana ut. Samhället börjar försiktigt öppna sig trots oron för en andra smittvåg.

Irans utrikesminister Javad Zarif Syriens besökte i måndags president Bashar al-Assad i huvudstaden Damaskus.
Utrikesministerns budskap var: inget virus i världen påverkar den iransk-syriska vänskapen. En vänskap som innebär att Iran bistått Syrien med vapen och krediter för – lågt räknat – 300 miljarder kronor under det snart tio år långa syriska inbördeskriget. (Beräkningen kommer från tankesmedjan Atlantic Council).
Men att allt inte är som vanligt visades tydligt när Zarif och al-

Assad ställde upp för fotografering. Statsmännens nunor skymdes nämligen av rejäla munskydd.
Irans första officiella meddelande om dödsfall i covid-19 kom den 19 februari från pilgrimsstaden Qom. På lördagen hade Iran 88 194 bekräftade fall av smitta och 5 574 dödsfall. Nyheten om den dödliga smittan sammanföll på ett olyckligt sätt med Irans parlamentsval som hölls den 21 februari.
Myndigheterna anklagades för att med avsikt ha agerat senfärdigt för att inte skrämma bort folk från att gå till vallokalerna. Den internationella kritikstormen mot Iran bedarrade dock när virussmittan spreds vidare till västra Europa och USA.
De senaste veckorna har Irans brant stigande smittkurva planat ut. Den iranske hälsoministern Saeed Namaki konstaterade vid en presskonferens i torsdags att antalet döda i covid-19 minskat med 30 procent räknat över de senaste 18 dagarna.
Den här veckan har Iran så smått börjat öppna samhället. Den stora basaren i Teheran, en av Mellanösterns största

marknadsplatser, har slagit upp portarna efter att ha hållit stängt i en dryg månad. Även andra stora köpcenter har öppnat igen, och begränsningarna mot att resa mellan olika städer har lättats.
Dock är restauranger, kaféer och gym fortfarande stängda. Moskéer och andra religiösa helgedomar kommer att öppna tidigast den 4 maj.
Men hälsominister Namaki lade in en brasklapp: om det visar sig att lättnaderna i restriktioner har en ”negativ inverkan” på minskningen av covid-19-fall, kan besluten snabbt komma att omprövas.
Landets vice hälsominster Iraj Harirchi tillade att en ”andra och tredje våg (av coronasmitta) inte kan uteslutas”.
– Inget land i världen kan hävda att de ser ett slut på det som pågår, konstaterade Harirchi.
Att Iran, trots bekymmersord från landets ministrar, tar steget att öppna samhället beror till stor del på den bråddjupa ekonomiska krisen. Redan innan coronavirusets härjningar var Iran i ett mycket bekymmersamt läge,

mycket på grund av de sanktioner som USA infört.
Covid-19-pandemin har förvärrat läget ytterligare, i synnerhet som statens intäkter minskat drastiskt i och med prisraset på olja, som är Irans överlägset viktigaste exportvara.
Internationella valutafonden (IMF) i Washington har på sitt bord en begäran från Irans regering om ett nödlån på 5 miljarder dollar (drygt 50 miljarder kronor). Det är 10 procent av de 50 miljarder dollar som IMF öronmärkt för att hjälpa låginkomstländer att bekämpa coronasmittan.
Frågan är ömtålig eftersom USA i praktiken har vetorätt inom IMF, och den nuvarande amerikanska administrationen driver en politik som syftar till att få den iranska ekonomin att kollapsa.
Dessutom har den militära spänningen mellan USA och Iran ökat de senaste dagarna, efter en period av relativt lugn som inleddes i samband med coronautbrottet.
Krigsfartyg ur USA:s femte flotta i Persiska viken blev för ett par veckor sedan provocerade av

snabbgående iranska patrullbåtar. Incidenten har trappats upp till ett hätskt ordkrig där den amerikanske presidenten Donald Trump hotat att sänka iranska fartyg som uppträder provokativt. De hårda orden utväxlas samtidigt som Iran skjuter upp sin första militära satellit. Satelliten, döpt till Nour, sköts upp från Markaziöknen i västra Iran i onsdags. Operationen var lyckad, enligt den iranska nyhetsbyrån Tasnim, som står det mäktiga Revolutionsgardet nära.

Erik Ohlsson

”Justitieministerns avgång största bakslaget hittills för Bolsonaro”

SÖNDAG 26 APRIL 2020

Att justitieminister Sergio Moro avgår är det hittills största bakslaget för Jair Bolsonoars

brasilianska regering. DN:s Henrik Brandão Jönsson svarar på fem frågor.

Rio de Janeiro.

1 Vad innebär det att Jair Bolsonaros justitieminister, den kontroversielle Sergio Moro som satte expresidenten Lula da Silva i fängelse, har lämnat regeringen?

– Ingen person har varit viktigare för Bolsonaros stöd än justitieministern Sergio Moro. Han bär en hjältestatus bland högernationalisterna i Brasilien och har framställts som mannen som skulle göra slut på korruptionen i landet. Under förra årets karneval valde många att bära en ansiktsmask som föreställde Sergio Moro. Att han nu avgår är det hittills största bakslaget för Bolsonaros regering.

2 Vad ligger bakom Moros avgång?

– Det som blev droppen för Sergio Moro var att Bolsonaro ville ha större insyn och påverka den federala polisens arbete. När landets polischef inte gav Bolsonaro den insyn han ville ha sparkades polischefen. I sympati med polischefen valde Moro att avgå. Enligt konstitutionen får en

president inte lägga sig i den federala polisens arbete och Sergio Moros anses ha agerat korrekt när han sade upp sig. Vad som dock kan ställa till det för honom är att det framkommit uppgifter om att Sergio Moro haft vetskap om att Bolsonaro vid andra tillfällen påverkat den federala polisens arbete. Oppositionen förbereder nu att anmäla Sergio Moro för att ha tillåtit brott mot konstitutionen.

3 Har Bolsonaros hanterade av coronapandemin spelat in i beslutet?

– Ända sedan virusutbrottet nådde Brasilien har Sergio Moro tvingats sitta med på presskonferenser där Jair Bolsonaro tonat ned allvaret med coronaviruset. Sergio Moro har varit en tyst kritiker av Bolsonaros politik gentemot covid-19 och inte deltagit i de konspirationsteorier som regeringen spridit. Bolsonaro har hävdat att coronaviruset inte är farligare än en snuva och hans utrikesminister har kallat covid-19 för ett ”kommunistvirus” från Kina med avsikten att ta över världen.

4 Hur kommer Moros avgång påverka Bolsonaros popularitet?

– Sergio Moro är en hjälte bland högernationalisterna i Brasilien. Han har kallats ”superminister” och jämförts med Stålmannen. Många har velat att han skulle ställa upp som president.

– Att han nu inte längre tillhör regeringen gör att Bolsonaro lär förlora minst en tredjedel av sitt stöd. När nyheten spreds i Brasilien ställde sig folk på balkongerna och skrek ”avgå Bolsonaro” medan de bankade på kastruller.

5 Hur har justitieministerns avgång tagits emot?

– Guvernören i delstaten São Paulo, affärsmannen och högerpolitikern João Doria, ser Bolsonaros agerande som en kupp mot rättsväsendet och demokratin i Brasilien. Guvernören kallar Bolsonaro för ett virus och har sagt att ”det är beklagligt att Brasilien ska behöva bekämpa två virus samtidigt”.

– När Sergio Moro var domare för landets största korruptionsskandal såg han till att Brasiliens populäraste politiker, expresidenten Lula da Silva, sattes

i fängelse. Nu när Moro inte längre skyddas av juridisk immunitet kan han åtalas för de brott han anklagas för att ha begått under utredningen av Lula da Silva.

Henrik Brandão Jönsson

Michael Winiarski: Partiledaren driver Polen mot auktoritärt enmansstyre

SÖNDAG 26 APRIL 2020

Politiskt kaos råder i Polen när det återstår två veckor till presidentvalet. Det styrande högernationalistiska partiet PIS ledare Jaroslaw Kaczynski utnyttjar coronakrisen för att till varje pris driva igenom ett val som kan ge honom oinskränkt makt över den polska staten.

Med största sannolikhet är det både ett lagbrott och en ett brott mot författningen att genomföra presidentvalet som planerat den 10 maj. Enligt polsk lag får vallagen inte ändras det sista halvåret före ett val.

Men det är exakt vad sejmen (parlamentets underhus) gjorde när den med minsta marginal röstade igenom att valet ska genomföras med enbart poströstning. Det var alltför uppenbart att ett traditionellt val med röstning i vallokaler skulle riskera miljoner polackers hälsa. Oppositionen hävdar att regeringen handlar olagligt när den förbereder poströstning trots att lagen ännu inte är antagen. Lagförslaget stadgar också att valmaterialet ska vara väljarna tillhanda senast sju dagar före valet.

Men det lär det inte finnas tid till. Först ska senaten (överhuset) – där oppositionen har majoritet – säga sitt om lagen, vilket inte sker förrän den 6 maj. Därefter skickas förslaget tillbaka till sejmen som kan fastställa lagen tidigast den 8 maj. Då är det mindre än två dygn kvar till valdagen.

Ett annat problem är att inte heller poströstning kan betraktas som säker. Valsedlar med inner- och ytterkuvert som ska skickas ut till 30 miljoner röstberättigade i vanliga brev.

Postpersonal kommer att tvingas hantera alla dessa röstkuvert, och det bäddar för en oöverskådlig spridning av coronaviruset.

– Om vi kan rädda ett enda människoliv genom att flytta på valet, så är det värt att göra det, sade senatens talman Tomasz Grodzki i ett tal i fredags.

Invändningarna mot den hastigt beslutade poströstningen är många, och tungt vägande:

Det blir inte valförrättare och demokratiskt utsedda valnämnder som hanterar valsedlar och röster, utan postpersonal och partilojala tjänstemän. Ingen trovärdig kontroll kan därmed ske av vem

som faktiskt får försändelsen, och vem som avger rösten.
– Om regeringen får som den vill kommer president Andrzej Duda att få 110 procent i valet. Han kommer att gå om Erdogan, Putin och Lukasjenko, sade Borys Budka, ledare för liberala Medborgarplattformen (PO).
Hundratusentals utlandsboende polska medborgare kommer inte att kunna delta i valet. På grund av pandemin fungerar inte postgången på ett tillförlitligt sätt i många länder.
Inte heller pågår någon reguljär valkampanj, på grund av rådande utegångs- och församlingsförbud. Den enda kandidat som förekommer i de statskontrollerade medierna är den sittande presidenten Duda (PIS).
Enligt en mätning anser 80 procent av polackerna att regeringen gör fel som vill tvinga folk att rösta i maj. Och 70 procent anser att val i maj inte blir giltigt, eftersom författningen och vallagen har kränkts. Endast 24 procent av de tillfrågade säger att de tänker delta i valet – de övriga anser inte att ett presidentval som

genomförs den 10 maj blir fritt, rättvist och demokratiskt.
Allt detta har fått EU:s rättskommissionär Didier Reynders att slå fast att ett val under nuvarande förhållande inte överensstämmer med internationella normer för demokratiska val och med EU:s värderingar.
Regeringspartiet kan i lugn och ro ignorera alla dessa invändningar, eftersom EU inte sätter kraft bakom orden. Så i stället för sanktioner har Polen just fått miljarder euro i ”coronastöd” av EU.

Under tiden kan PIS-ledaren Jaroslaw Kaczynski belåtet betrakta opinionssiffrorna. Det är de som gör honom så angelägen om att valet ska hållas snarast möjligt: stödet för president Duda har fått en skjuts uppåt av coronakrisen. Enligt flera mätningar kan han vinna redan i första valomgången. Det beror till stor del på att betydligt fler PIS-väljare än oppositionella har för avsikt att rösta i maj.
Om valdeltagandet blir mycket lågt lär valutgången knappast betraktas som legitim.

Men det tycks inte bekymra Kaczynski, som med bestämda kliv försöker följa Ungerns väg mot ett auktoritärt enmansstyre. Fortfarande är inget helt avgjort. Inom den styrande högerkoalitionen råder oenighet om valdagen. En fraktion överväger att säga nej till poströstningen den 10 maj.
En variant som PIS överväger är att skjuta valet ända till 2022, ett förslag som på lördagen fick stöd av hälsoministern Lukasz Szumowski. Därmed skulle Dudas mandatperiod förlängas med två år. Det motsätter sig oppositionen. Detta trots att ett uppskjutet val – till efter att pandemin har klingat av – minskar Dudas segerchanser.
Michael Winiarski

En av kvinnorna kan bli Bidens vicepresident

SÖNDAG 26 APRIL 2020

Om 78-åriga Joe Biden vinner presidentvalet i november blir han den äldsta presidenten i USA:s historia. Det gör det mer relevant än vanligt att fokusera på vem han utser till sin vicepresidentkandidat.

Den tidigare vicepresidenten har själv lovat nominera en kvinna. Här är tio av Bidens tänkbara kandidater.

Joe Biden gick från en snubblande start till en övertygande seger i Demokraternas primärval. Inför höstens presidentval har dock pandemin inte bara förändrat hela den politiska debatten, utan den riskerar även att äventyra själva röstandet. Det är oklart om det ens kommer att finnas traditionella vallokaler i många delstater i november. Opinionsläget är också motsägelsefullt. Trots kritiken

mot Donald Trump för hanteringen av pandemin har hans förtroendesiffror ökat en aning under våren, vilket verkar följa ett globalt mönster där sittande regeringar blir mer populära under krisen, oavsett åtgärder. Men Joe Biden bibehåller konsekvent en klar ledning i opinionsmätningar mot Trump. Ingen kandidat på 2000-talet har haft en större ledning mot en sittande president än Biden har just nu.

Bidens främsta svaghet under vintern var att kampanjen präglades av låg energinivå. Han hade svårt att locka till sig stora folksamlingar. Men pandemin betyder en sommar utan traditionella kampanjevenemang, så det är mindre betydelsefullt än vanligt med en karismatisk kandidat som kan fylla sportarenor. Det lär främst skada Trump, som byggt sin politiska profil på offentliga framträdanden. För Biden kan det främst förändra kalkylen i valet av vicepresident. Demokraterna har de senaste åren haft ett historiskt övertag bland kvinnliga väljare, så det är ingen överraskning att Biden lovat nominera en kvinnlig

kandidat. Här är tio tänkbara namn.

Stacey Abrams, 46
progressiv aktivist, Georgia

I stora drag finns det två läger i debatten om Bidens vicepresident: de som säger att han måste fokusera på rostbältets vita arbetarklass och de som säger att han måste mobilisera svarta väljare och vänstern.

I det andra lägret verkar alla redan överens om att Stacey Abrams är det självklara valet. Abrams är oerhört omtyckt bland svarta väljare i södern och har en tung bakgrund i Georgias progressiva rörelse.

Det som talar mot henne är att hon saknar ordentlig erfarenhet av politiska ledarpositioner, utöver en period som ledare för Demokraterna i Georgias delstatskongress.

Tammy Baldwin, 58
senator, Wisconsin

Representerar den viktiga delstaten Wisconsin och har redan skapat historia i USA:s kongress som den första öppet homosexuella senatorn. Står till vänster om Biden men har lyckats undvika att välja sida i partiets

ideologiska stridigheter. Mike Tate, tidigare ordförande för Demokraterna i Wisconsin, säger till Politico att Baldwin är den enda kandidat som ”kan vinna den vita arbetarklassen och samtidigt mobilisera kärnväljarna”.
Den främsta haken är egentligen att Demokraterna skulle äventyra en oerhört viktig senatsplats i Wisconsin om hon blir vicepresident. Men flera av Bidens nära medarbetare har talat varmt om henne.

Catherine Cortez Masto, 56
senator, Nevada

Biden behöver onekligen hjälp med att mobilisera latinamerikanska väljare, vilket kan tala för Cortez Masto, den första latinamerikanska kvinnan någonsin i USA:s senat.
Hon är en karismatisk politiker från en region som ofta avgör presidentval. Utöver Nevada, som hon representerar i senaten, skulle hon kunna hjälpa Demokraterna i viktiga delstater som Arizona, Colorado, Florida och kanske även bättra på chanserna i Texas, där latinamerikaner kan avgöra valet.
Hon tillhör dock den moderata

mittfåran av partiet och kan därmed få tufft att övertyga vänsterdemokraterna.

Tammy Duckworth, 52
senator, Illinois

Skapade nyligen historia då hon blev den första kvinnan någonsin i senaten att föda barn under sin ämbetsperiod. Krigsveteran som förlorade båda benen och högerarmen i Irak. En av USA:s första senatorer med asiatiskt ursprung. Förespråkar en mittenorienterad linje och har varit kritisk mot de som vill flytta partiet åt vänster, vilket lett till en konflikt med kongressledamoten Alexandria Ocasio-Cortez. Men Duckworths tuffa, självständiga image går samtidigt hem bland många feminister i partiet.

Kamala Harris, 55
senator, Kalifornien

Senatorn Kamala Harris nämns - konsekvent som en favorit bland källor nära Biden. Hon är onekligen en av de bäst kvalificerade kandidaterna, med sin erfarenhet som senator och chefsåklagare i Kalifornien, ett av USA:s tyngsta juridiska ämbeten. Det som talar emot henne är att personkemin med Biden var riktigt usel under primärvalet, där

Harris gjorde flera hårda personangrepp mot Biden. Den video där hon nyligen gick ut med offentligt stöd för Biden kan vara en av de minst entusiastiska kampanjvideor som spelats in i år. Ironiskt nog står Biden och Harris nära varandra i sakpolitiken och i synen på politisk strategi. Båda avfärdar den idealistiska vänstern som naiv och förlitar sig hellre på Demokraternas gamla kampanjmaskin. Harris främsta problem är att hon inte är särskilt populär bland just vänsterdemokrater och unga. Bernie Sanders anhängare kommer inte jubla om hon nomineras.

Amy Klobuchar, 59
senator, Minnesota

För demokrater som tvärtom förespråkar laserfokus på rostbältets vita arbetarklass är Amy Klobuchar en lika självklar favorit. Hon är en populär senator i den viktiga delstaten Minnesota och drev en stark kampanj i primärvalet. Hon har en rejäl, opretentiös utstrålning som gör det svårt för republikaner att attackera Demokraterna som ett storstadsparti.

Hennes mittenprofil lär dock inte göra mycket för att mobilisera unga väljare. Vänsteraktivisten Markos Moulitsas har varnat för att hon skulle bli ”en ny Tim Kaine”, den timide mittendemokraten som Hillary Clinton nominerade, just för att han ansågs vara ett tryggt val.

Michelle Lujan Grisham, 60
guvernör, New Mexiko

USA:s enda kvinnliga delstatsguvernör med latinamerikansk bakgrund. Har progressiv profil och har länge förespråkat höjd minimilön och reformer av vapenlagarna.

Kommer från en mäktig politisk dynasti i den amerikanska västern, med både republikaner och demokrater i familjen, vilket kan stärka hennes image som en kompromissvänlig demokrat, samtidigt som hon står till vänster i de flesta sakfrågor.

Det som talar emot henne är relativt låga förtroendesiffror på hemmaplan. New Mexico är en viktig delstat i valet, då Hillary Clinton vann med mycket knapp marginal där 2016.

Susan Rice, 55
tidigare FN-ambassadör

Den kandidat som har mest utrikespolitisk erfarenhet, vilket kan väga tungt för Biden. Rice var Barack Obamas säkerhetspolitiska rådgivare och FN-ambassadör och även rådgivare till Hillary Clinton som utrikesminister.
Kritiker säger att det är en börda för henne att hon blev ansiktet utåt efter attacken mot USA:s konsulat i Benghazi 2012, men trots att Republikanerna ägnat miljontals dollar och flera år på att granska attacken har de inte lyckats nysta fram någon skandal där. Det skulle säkert inte hindra Fox News och andra Trump-vänliga högermedier från att prata oavbrutet om attacken i Benghazi under valkampanjen, men det bör knappast diskvalificera henne från Bidens lista. Mer problematiskt är att hon aldrig drivit en politisk kampanj och verkar mer bekväm bakom kulisserna än i rampljuset.

Elizabeth Warren, 70
senator, Massachusetts

Vänsterdemokraten Elizabeth Warrens presidentkampanj kollapsade förvånansvärt tidigt, men hon förblir en av de mest populära demokraterna i USA. Hon leder konsekvent opinionsmätningar där

Demokraternas väljare själva får utse vicepresidentkandidater. I flera mätningar är Warren dessutom mer populär bland svarta väljare än Kamala Harris. Hon skulle ge Bidens kampanj en rejäl skjuts av progressiv energi och är själv luttrad som kampanjpolitiker. Hon är påläst och ordentlig vilket skulle bli ett bra komplement till Bidens något tankspridda framtoning.
Historiskt sett finns det mycket som talar för att Biden väljer en senator. Alla utom tre vicepresidentkandidater för Demokraterna sedan 1940 har varit senatorer.
Det som talar emot Warren är att hennes kompromisslösa vänsterpolitik skulle kunna skrämma mittenväljare. Dessutom skulle Warren förmodligen få mer inflytande som finansminister eller chef för Centralbanken i en Bidenadministration.

Gretchen Whitmer, 48
delstatsguvernör, Michigan

Michigans unga, karismatiska delstatsguvernör är den lokalpolitiker som, näst efter New Yorks Andrew Cuomo, fått mest

nationell uppmärksamhet för ledarskap under coronapandemin. Michigan är en oerhört viktig delstat i presidentvalet och Whitmer har höga förtroendesiffror bland demokrater där. Under Trumps tid som president har Demokraterna vuxit mest bland väljare med samma bakgrund som Whitmer: välutbildade vita kvinnor i yngre medelåldern, speciellt i villaförorter i Mellanvästern och rostbältet. 48-åriga Whitmer skulle även signalera att en ny generation bjuds in i Vita huset.

Whitmers främsta nackdel är att hon saknar längre politisk erfarenhet, men Trump verkar redan se henne som ett hot och har attackerat henne på Twitter under våren.

Erik Esbjörnsson: Afrikanska statschefer tvingas smaka på sin egen medicin om de drabbas av covid-19

SÖNDAG 26 APRIL 2020

Vad ska hända med Afrikas presidenter när det nya coronaviruset sveper över kontinenten? I alla år har detta åldrande skrå fått internationell sjukvård i högsta klass men de stängda gränserna tvingar dem nu att använda de sjukvårdssystem som de själva byggt upp. Sympatin lyser med sin frånvaro.

Analys. DN:s korrespondent

Abba Kyari, stabschef åt Nigerias president Muhammadu Buhari, avled förra fredagen i sviterna av covid-19. Kyari var den viktigaste

personen i den nigerianska förvaltningen och avbräcket är stort för president Buhari som kämpar med att hantera den värsta krisen i Nigerias moderna historia.
Men det är inte Kyaris frånfälle utan omständigheterna kring hans död som väcker ilska. Kyari flögs, i strid med reglerna, från Abuja till Lagos där han fick vård på ett privat sjukhus.
Vid begravningen närvarade hundratals människor som ignorerade uppmaningarna om social distansering. En person sågs efteråt slänga sin skyddsutrustning bakom en bil.
Buhari själv närvarade inte men har nu isolerats i presidentpalatset. Inte ens hans närmaste medarbetare får besöka honom.
Oron är förståelig. Buhari är 77 år gammal och tvingades häromåret till tre månaders vård för en okänd åkomma som krävde blodtransfusioner. Vården fick han i London.
Det är något av en vana för regionens ledare att resa utomlands för vård. Zimbabwes framlidne despot Robert Mugabe

föredrog vården i Singapore medan Kameruns president Paul Biya brukar resa till Schweiz. Snittåldern hos Afrikas statschefer är drygt 64 år, vilket är 13 år äldre än statscheferna i EU. En femtedel av dem är 75 år eller äldre och nyss nämnde Biya är något av en ålderman med 87 år på nacken. Med andra ord – riskgrupp för covid-19.
Epidemiologerna försöker få svar på frågan om covid-19 är farligast för kronologiskt gamla eller om det är biologisk ålder som avgör överlevnadschanserna. Skulle den biologiska åldern spela in, så kan vi konstatera att tre av fem afrikanska presidenter är i riskgruppen då Afrikas medellivslängd ligger kring 60 år (mot 80 i EU).
En anledning till att folk lever kortare i Afrika är just den eftersatta sjukvården. EU-länderna lägger i genomsnitt 11 procent av BNP på sjukvård medan snittet i Afrika är 6 procent av BNP. Detta snart 20 år efter att Afrikas statschefer lovade att satsa 15 procent av BNP på sjukvården.
Nu finns inte samma möjligheter att resa utsocknes för behandling, men sympatin lyser med sin

frånvaro. I stället är det en viss skadeglädje som kan skönjas på sociala medier.

Erik Esbjörnsson
erikesbjornsson@gmail.com

Trotsar Peking – öppnar ny bokhandel i Taiwan

SÖNDAG 26 APRIL 2020

Taiwan.
Hongkong-förläggaren Lam Wing-Kee, som tidigare publicerat kritiska böcker om det kinesiska ledarskapet i Peking, har öppnat en ny bokhandel i Taipei i Taiwan. Lam, var en av fem bokhandlare

på Causeway Bay Book, i Hongkong, där även den fängslade svensken Gui Minhai arbetade.
Lam Wing-Kee greps 2015 av kinesisk säkerhetstjänst och hölls fängslad under åtta månader, då han förhördes regelbundet. Efter att ha tillåtits återvända till Hongkong flydde han till Taiwan.
TT-AFP-Reuters

Rekordstort ozonhål över Arktis har försvunnit

SÖNDAG 26 APRIL 2020

Tidernas största observerade ozonhål över Arktis är borta, enligt EU:s övervakningssystem Copernicus.
Hålet – tre gånger så stort som Grönland enligt tidskriften Nature

– hade kunnat utgöra ett hot mot människor om det rört sig söderut mot befolkade områden. Skeendet har ingenting att göra med minskade föroreningar till följd av virusrestriktioner världen över, påpekar Copernicusforskarna.
TT

Inga större evenemang under sommaren i Norge

SÖNDAG 26 APRIL 2020

Norge.
Norges regering har beslutat att förlänga förbudet för evenemang med fler än 500 deltagare till den

1 september, meddelar kulturminister Abid Raja (Venstre).
Enligt det tidigare beslutet gällde förbudet till den 15 juni.
Det innebär att planerade festivaler såsom Øyafestivalen och sportevenemang såsom Norway Cup måste ställas in.
TT-NTB

miljarder euro har det skandalomsusade flygplatsbygget utanför Berlin kostat, och efter nästan ett årtionde efter utsatt tid står det redo för resenärer – lagom till att behovet av flygresor minskat drastiskt. Sex invigningsdatum har passerat sedan Tysklands tredje största flygplats – Flughafen Berlin Brandenburg Willy Brandt – skulle ha öppnat. Det nya datumet som man jobbar mot är den 31 oktober i år.
TT

Lägst antal dödsfall i covid-19 på tre veckor

SÖNDAG 26 APRIL 2020

USA.
1 258 personer har avlidit sedan de insjuknat i covid-19 i USA under fredagen, enligt Johns Hopkins Universitys sammanställning.

Det är den lägsta siffran i landet på nästan tre veckor, och färre än hälften så många som dygnet innan, då 3 176 dödsfall registrerades. Den totala dödssiffran i USA, det värst drabbade landet av coronaviruspandemin, är därmed uppe i 51 017.
TT-AFP

WHO: Antikroppar behöver inte göra dig immun

SÖNDAG 26 APRIL 2020

Coronaviruset.
Enligt Världshälsoorganisationen, WHO, finns det i nuläget inga bevis för att personer som tillfrisknat från covid-19 och har antikroppar i blodet är skyddade och inte kan bli smittade igen.
WHO har under en längre tid följt studier som tittar på antikroppar mot det nya coronaviruset, sars-cov-2. De flesta studier visar att människor som har tillfrisknat från en infektion har antikroppar mot viruset, men vissa har väldigt låga nivåer.
TT

Saudiarabien slutar prygla dömda

SÖNDAG 26 APRIL 2020

Saudiarabien.
Nu slutar man tillämpa spöstraff, uppger myndigheterna. Amnesty välkomnar beskedet, men konstaterar att hela rättsväsendet genomsyras av övergrepp.
– Det är givetvis bra att det här straffet, som egentligen är tortyr, försvinner. Det borde ha försvunnit för länge, länge sedan, säger Ami Hedenborg, talesperson för Amnesty International i Sverige.
TT

Björn Wiman: Vad svarar du när vanvettet slår till mot vår värld?

SÖNDAG 26 APRIL 2020

Gud hjälpe vår arma av vanvett slagna planet!”
Det är lätt att känna igen stämningen i den notering som Astrid Lindgren gör i sin dagbok den 1 september 1939. Anteckningen i ”Krigsdagböckerna 1939–1945” ger uttryck för en vanlig medborgares förtvivlan i en svår kristid. Då gällde det andra världskrigets utbrott, i dag försöken att bemästra en pandemi av historiska dimensioner.
På sina håll tycks planeten mycket riktigt slagen av ett oförblommerat vanvett. ”Be like

Sweden”, stod det på ett av de plakat som bars av demonstranter i Minnesotas huvudstad Saint Paul i USA nyligen. Protesten var en av många manifestationer i flera amerikanska delstater mot de restriktioner som införts för att begränsa smittspridningen av det nya coronaviruset. Uppmaningen att ”vara som Sverige” samsades med andra budskap som ”fake crisis” och liknande.

Det speciella med dessa demonstrationer, som alltså utgår från att viruskrisen är ett påhitt av ett ondsinnat politiskt etablissemang, är att de får stöd av landets president. Donald Trump har eldat på protesterna och hetsat mot de guvernörer som försöker hantera krisen på ett ansvarsfullt sätt. I en serie inlägg nyligen skrev han att delstaterna Minnesota, Michigan och Virginia (som alla har demokratiska guvernörer) måste ”befrias”.

Det kan tyckas märkligt att Trumps fotfolk plötsligt börjar använda det tidigare så förhatliga Sverige som efterföljansvärt exempel – men så ser det ut i en värld som är slagen av vanvett. Kolumnisten Brian Klaas kallade redan i början av mars

coronakrisen för ”Trumps Tjernobyl”, syftande på hur presidenten i början av utbrottet satte ett antal politiska myter framför objektiva fakta och därigenom lät epidemin utvecklas till en fullskalig katastrof, på samma sätt som de sovjetiska ledarna mörkade kärnkraftsolyckan 1986 för att skydda sitt system.

Trumps hantering av coronakrisen är ett vid det här laget väldokumenterat haveri. USA har i dag över 50 000 döda i covid-19, men när experter redan i januari varnade för en katastrof avfärdades de av Trump med att allt kommer att ”gå toppen”. ”När det blir lite varmare försvinner det mirakulöst”, sade han i början av februari, och senare samma månad inledde han sina attacker mot vissa medier och demokraterna i kongressen, som han påstod ”försöker få viruset att se så farligt ut som möjligt, så att det skapar panik på marknaderna”. I början av mars, i samband med de stora börsrasen, påstår Trump en sista gång att viruset inte utgör något hot: ”Det kommer att försvinna. Håll er

bara lugna. Det kommer att försvinna.”
Den bisarra processen har sedan fortsatt med de kaotiska presskonferenser där den patologiske narcissisten Trump blandar rent svammel med attacker mot journalister och får sina egna smittskyddsexperter att himla med ögonen i vantro. Det surrealistiska skeendet kulminerade i veckan när USA:s president föreslog att man borde kunna bekämpa viruset genom att injicera rengöringsmedel i lungorna och lysa med starka ljusstrålar in i kroppen.

Men de som tror att all denna dårskap med automatik kommer att leda till att Donald Trump förlorar höstens presidentval och att världen därmed kan ta ett steg tillbaka till en mer civiliserad ordning riskerar att bli besvikna. Historien visar att epidemier och sjukdomar kan påverka historiens förlopp på ett sätt som är omöjligt att förutsäga – som när gula febern i samband med slavupproret på Haiti i början av 1800-talet i förlängningen ledde till det så kallade Louisianaköpet, där USA kunde fördubbla sin areal.

En pandemi kan förändra världen mer än vi tror – och döda på fler än ett sätt. De som nu demonstrerar mot virusrestriktionerna har inte bara skyltar i händerna – de har ofta också vapen. I dag kan vi skratta åt filmklippen av unga män på lastbilsflak som med röda Trumpkepsar och höjda automatvapen skriker ut sin protest mot nedstängningen av USA, men många av dem som har direkta erfarenheter av hur våldsbejakande nationalistiska rörelser växer fram skrattar inte. Den bosnienamerikanska författaren Aleksandar Hemon skrev i veckan på sitt Twitterkonto att han in på bara huden har upplevt hur denna typ av nationalism fungerar och att han känner igen dess strategier när han ser dem.

Och man behöver inte ha erfarenheter från kriget på Balkan för att se möjliga paralleller mellan hur beväpnade milisgrupper till slut får stöd av en populistisk statsledning. Berättelsen om hur auktoritära ledare löser kriser genom att skapa ännu större kriser har vi hört förr och den har inte ett

lyckligt slut. Det amerikanska presidentvalet, i ett valsystem som redan under normala förhållanden har allvarliga demokratiska brister, kan under en pågående pandemi bli en otäck historia – oavsett om Donald Trump vinner eller förlorar.

En central roll i detta drama har förstås medierna, där den konservativa tv-kanalen Fox News har pumpat ut propaganda både för att förminska allvaret i coronapandemin och för att underblåsa protesterna mot de restriktioner som den tvingar fram.

Men Fox News och andra högerradikala medier spelar också en roll i den process som nu pågår i misstänkliggörandet av vetenskapen. Ett av inslagen i den amerikanska debatten är att flera konservativa politiker och opinionsbildare med kopplingar till Vita huset nu påstår att siffrorna över antalet döda i covid-19 inte är lika katastrofala som vissa av de inledande prognoserna pekade på, vilket de tar till intäkt för att underminera synen på forskning och expertkunskap – ett mönster som

för övrigt väl känns igen från klimatdebatten.
Men vad de inte säger är att dödstalen inte är högre än vad de är just för att enskilda guvernörer och miljontals medborgare har följt vetenskapens rekommendationer om social distansering och andra åtgärder, som utgår från forskningsbaserade modeller för att rädda så många liv som möjligt. ”De här tjusiga covid-19-prognoserna var fel”, hävdade bland annat programledaren Laura Ingraham i Fox News i veckan. Påståendet är helt igenom vilseledande, eftersom det förtiger att det är precis tack vare att människor följer forskningens slutsatser som en ännu större katastrof har kunnat undvikas.
Det är i det ljuset man måste se också de senaste veckornas debatt i Sverige om vårt lands strategi för att hantera pandemin. Här bryts epidemiologers och andra experters data och slutsatser mot varandra, men det är en kvalificerad diskussion som handlar om vilka åtgärder som är mest relevanta för att få ned dödstalen, inte om huruvida smittan är farlig eller inte.

Argument förs fram av personer med sakkunskap som driver frågan med det gemensamma bästa för ögonen, inte med utgångspunkten att hela pandemin är ”en liten flunsa” eller en politisk komplott. Vad den svenska debatten visar är hur vetenskapen fungerar. Den öppna diskussionen om Sveriges coronastrategi är livsviktig, men utan vetenskapen – och människors tilltro till den – skulle ännu fler människor ha avlidit och samhället ha åsamkats ännu större skada.

Även detta mönster känns igen från diskussionen om klimatförändringarna och andra gemensamma ödesfrågor, där samma krafter använder samma argumentationsteknik för att diskreditera vetenskapen. Men också där är forskningens svar detsamma: ju fler åtgärder vi vidtar för att plana ut kurvorna, desto mer framtida död kan vi undvika.

Det råder ingen brist på scenarion där världens vanvett kan eskalera ännu mer än vad det redan gjort. Vårt svar måste bli detsamma som nu: att lyssna på vetenskapen,

förbereda oss för det otänkbara och omvandla vår existentiella förtvivlan till politiskt förnuft.

Björn Wiman
bjorn.wiman@dn.se

En väldigt annorlunda april i norra Italien

SÖNDAG 26 APRIL 2020

Före coronakrisen gick allt som på räls för författaren Silvia Avallone: skrivandet, familjen, vännerna, uppdrag och möten. Sedan kom urspårningen. Efter den första tiden av maktlöshet och oro har hon denna märkliga

vår hittat någon – en hemlig person som fanns gömd inom henne.

Bologna, början av april

Jag lutar huvudet bakåt och betraktar taket, de gröna och blå dekorationerna som pryder det och som var det främsta skälet till att jag förälskade mig i den här lägenheten. När jag bodde på ett studenthem utanför stan var det min stora dröm att få bo i centrum, i ett av Bolognas karakteristiska hus som förenas av sina varma färger. Jag kunde inte se mig mätt på dem och de höga innertaken som jag skymtade på väg till föreläsningarna verkade vittna om en speciell tillvaro full av litteratur eller forskning.

Jag kände mig utestängd på den tiden. Och nu, när jag är instängd, grips jag av en helt ny känsla: jag förbannar den drömmen, resultatet av förhoppningar och arbete. Jag uppfattar de vackra taken som hotfulla och skulle vilja krossa dem.

Otacksamhet kallas den känslan. Den är avskyvärd och svår att erkänna, men det är ett faktum att jag även om jag inte tittar upp känner takets tyngd mot huvudet.

Jag fantiserar om att hämta en stege, göra ett hål, bryta mig igenom våningarna ovanför och yttertaket, undanröja varje hinder mellan mig och himlen. Jag får ingen ro. Jag rör mig längs med väggarna, lika outtröttlig som grannens kanariefåglar när de hoppar från den övre pinnen till den undre, från ena sidan av buren till den andra. Nu får jag pröva på grymheten i utstakade gränser. Nudda lätt och inget mer, aldrig överskrida.
I mitt förra liv jobbade jag hemifrån och trivdes med att vara hemma. Jag tyckte om att sätta mig vid skrivbordet, slå på datorn och lyssna på tonåringarna som var på väg till skolan, brevbäraren på sin skoter, livet och rörelsen på gatan: fotgängare som hälsade på varandra, metalljalusier som drogs upp och skåpbilar med varuleveranser. Förr hade lägenheten inga väggar.
Nu slår jag upp vardagsrummets franska fönster som vetter mot gården, sätter mig på golvet och lutar tinningen mot räcket. Jag tittar ut. På allt utomhus dit jag inte längre kommer och som från det här perspektivet förresten bara är några små innergårdar

med sammanlagt sex träd (under de här dagarna har jag för första gången räknat dem) och andra väggar, andra hus.
Nilde, min dotter, sätter sig bredvid mig och sträcker ut armen mot körsbärsträdets vita blommor som slår ut med våldsam kraft framför oss. Jag försöker också nå dem. De är ungefär en decimeter för långt bort. Då undrar jag irriterat varför den som ritade de här trivsamma husen inte kom på tanken att sätta på en balkong. I stället för den illusion (ett räcke tätt intill väggen) som vi klamrar oss fast vid för att förundrat iaktta humlorna som är fullt upptagna med pollineringen.
Jag har alltid varit helt ointresserad av balkonger, men sen epidemin började skulle jag ge vad som helst för att ha en: bara en liten på tre kvadrat, tillräcklig för att kunna förflytta hela kroppen till utsidan, låta mig smekas av ljuset och känna luften omsluta mig. Kunna gå utomhus. Om så bara litegrann. Utanför hemmet.
Fortfarande början av april (dagarna står stilla)
Det går så långt att jag ställer mig vid fönstret var och varannan

timme, ungefär som när jag brann av otålighet att få tända en cigarett. Det är många år sen jag slutade röka, men jag tittar ut igen så ofta jag kan.
Jag dagdrömmer ovanför den ödsliga gatan. Om att smita, hoppa in i bilen som en tjuv. Inte för att åka någonstans. Utan bara för att se vad som händer i staden när den saknar vittnen, undersöka effekten av att trafiken har upphört, ta reda på vad all tystnad leder till. Sen föreställer jag mig att jag gör en tvärvändning och hjärtat slår snabbare. Jag drömmer med öppna ögon om att köra ut på ringleden, komma fram till vägtullstationen och säga till mig själv: Dra härifrån! Så tar jag påfarten till A1:an och accelererar. Ensam, öga mot öga med slätten och den väldiga himlen bakom vindrutan.
”Vart skulle du vilja åka i sommar?” brukade vi jämt fråga varandra förr. Vi tävlade om att häva ur oss namnet på de mest avlägsna platser: Sibirien, Australien. Den starka längtan som nu vaknar och överväldigar mig är mycket mer anspråkslös: passera Milano, köra av motorvägen vid Carisio, fortsätta

upp i Alperna och till sist se toppen på Mucrone. Berget som låg rakt framför mitt fönster när jag var barn, det första jag lärde mig känna igen.
Dagdrömmen slutar i skogen och jag vaknar bryskt upp, stänger fönstret. Fastän jag inte har varit ute går jag in och börjar söka igenom rummen. Jag granskar varje millimeter av lägenheten på jakt efter något att göra rent eller fixa till, trots att jag vet att det är meningslöst eftersom min man och jag redan har letat upp alla fel och brister.

Vi har skruvat loss filtret i vartenda tvättställ och skrapat bort kalk, vi har bonat den gamla byrån. Jag har till och med dragit fram den gamla asken med de små parfymflaskorna jag samlade på när jag var liten, bara för att min dotter ska få ett överraskande avbrott under de evighetslånga eftermiddagarna. Jag har inspekterat vartenda skåp, dykt in mellan hyllor och ner i lådor. Krupit in under skinnet på mig själv, ända in på benen. Och det jag till slut får tag i är alltid en otålig Silvia som inte står ut med det jag alltid har prioriterat – hon

bryr sig inte ett dugg om böcker, tv-serier, videosamtal eller någon av alla de bekvämligheter vi har tillgång till i våra hem.
Hon är en vild varelse och vill gå vilse. Känna björnbärssnårens vassa taggar i en skogsglänta uppe i bergen, doppa fötterna i floden Cervo och köra ner fingrarna i jorden i en övergiven kökssträdgård i Andorno. Mest av allt vill hon breda ut armarna och känna den oändliga rymden runtomkring.
För en sekund frågar jag mig själv: Var kommer hon ifrån, den här Silvia som blir så nostalgisk över sin barndoms berg? När jag var barn tyckte jag om att sitta och rita i lugn och ro vid köksbordet medan mamma eller mormor lagade mat, inte klättra uppför klippor. Det jag som coronaviruset fört med sig känner jag inte. Hon är en främling som längtar och längtar, inte gör något annat än att längta.
En mulen eftermiddag
Om något som glittrar ligger inom räckhåll, varför skulle jag inte gripa tag i det? I början av karantänen kom det ofta flera klara dagar i rad. Bolognas himmel hade aldrig varit blå så

länge, aldrig haft ett ljus så intensivt att det påminde om havet.
Under den första tiden gick det mig på nerverna, jag räknade tyst upp alla saker jag kunnat göra med ett sådant solsken: ligga och sola i Margheritaparken, lyssna på Nilde som glatt tumlade runt i gräset, äta glass på Piazza San Francesco. Men en dag blev det mulet igen, en annan regnade det, en dag snöade det till och med och nu är gråvädret utanför fönstret så deprimerande att jag har börjat längta efter ett solsken som jag inte får njuta av och efter våren som skamlöst exploderar utan mig, börjat längta efter skönhet för dess egen skull.
Vilken revolution, tänkte jag. Och den inre förändringen gjorde mig lycklig.
Ofta hör jag folk säga att en pandemi inte räcker för att förändra oss och göra oss till bättre människor. Kanske det. Men vad skulle då krävas?
Jag trodde att mitt gamla liv var en sådan halsbrytande balansakt mellan arbete och föräldraskap att ett helt vanligt virus, ett som barn smittar varandra med i förskolan hela tiden, skulle kunna förstöra

allt. Jag lade så mycket möda på mitt schema, slösade bort timmar på planering. Min tid var en räls som jag skulle glida fram på utan hinder, utan kurvor, en sträcka där allt skulle rymmas: skrivandet, min familj, mina vänner, annat arbete, andra möten, alltihop sammanpressat i ytterst hög hastighet.
Men det var inte sant. Det berodde på mig, på min otrygghet. Sen kom urspårningen, tiden färgades av grundläggande känslor: maktlöshet, oro, ovisshet inför framtiden, och samtidigt som den bromsade in vidgades den omåttligt, sjönk ner och blev till en cirkel att snurra i sakta, alltmer sakta. Förmiddag, eftermiddag, kväll. Frukost, lunch, middag. Ända tills den stannade. Efter att jag stannade upp har jag koncentrerat mig mer. På den hemliga person som finns gömd inom mig. På mannen som jag gifte mig med för tio år sen och som jag har grälat med en hel del under den här perioden, även om vi efteråt bestämmer oss för att skratta åt det. På min dotter som springer runt köksbordet som en galning. Knappt två timmar hinner jag skriva om jag går upp i

gryningen, och förr skulle jag ha klagat över hur orättvist det är men nu får jag tiden att räcka till. Nu hinner jag alltid med att ringa mina föräldrar på kvällen för att höra att de mår bra. Jag faller inte ihop helt utmattad efter att ha bockat av alla mål i rasande fart. Tvärtom skrattar jag åt den jag var för två månader sen. Jag tycker att det var löjligt att hålla i gång så där hela tiden. Och att hon tog sig själv på så stort allvar! Jag kan lova att jag redan är förändrad. Alla deadlines och möten är inställda. Det jag har kvar är den oväntade drömmen, viljan att återvända till den plats där jag är född.

En söndag som skulle kunna vara måndag

I flera veckor har dagens viktigaste ögonblick varit rapporten, när antalet levande och döda meddelas. Strax innan civilförsvaret får ordet blir det stilla i lägenheten. Det är ett nedbrytande ställningskrig: viruset är där ute och vi här inne. Det har lagt beslag på våra parker, torg, biografer, teatrar och bibliotek, och för tillfället måste vi vänta och hata det, och hoppas att det inte har nästlat sig in i

lungorna på någon vi älskar, eller rent allmänt på människor som vi har blivit fästa vid utan att någonsin ha träffat dem, utan att ens ha anat att de existerade. Tanken på att ingen del av världen är opåverkad, förutom Antarktis, berör mig och plågar mig. Medan väggar och tak består har alla murar fallit. Det må så vara att stater har stängt sina gränser, att de låter flygplanen stå på marken och fortfarande är oeniga, men jag tror att de känslomässiga gränserna har förlorat sin betydelse.

På några veckor lyckades det osynliga med ett politiskt storverk som var otänkbart för bara ett par månader sen: vi tillhör alla samma familj, hela mänskligheten, och blir sjuka av samma sjukdomar, och först vill vi inte förstå det eftersom vi är övertygade om att det inte drabbar oss, men det gör det, och då står vi inte ut med att vara hemma, så vi försöker skingra tankarna genom att vända oss utåt hela tiden eftersom det är så plågsamt att reflektera över vem man är.

Det osynliga åstadkom också saker av ett slag som hänt i Tjernobyl, fick hararna att komma tillbaka till Milano och lät en hjort simma i poolen till ett hotell på Sardinien. Bolognas luft är så ren att den påminner om luften vid Mucrone. Man måste ändå medge att vår fiende drar undan slöjor och visar en skönhet som vi hade glömt.
Om det bara inte vore för rapporten om dödstalen som tvingar ner oss på jorden igen, tillbaka till kärnan.
Telefonen fylls med kommentarer om de senaste uppgifterna. Det första meddelandet kommer alltid från Silvia, min bänkkamrat från gymnasiet som numera är läkare i Turin. Hon berättar vad som händer på sjukhuset där hon arbetar och livet blir återigen en fråga om syre i blodet och dna i cellerna. Jag känner mig som ett djur som vädrar fara när jag vill skydda mina föräldrar. Jag överraskar mig själv med att tänka att Nildes låga ålder (fyra år) är en lycklig omständighet som inte rör mig utan gynnar människosläktets fortlevnad. Jag återgår till att vara en pytteliten prick som upptar en försumbar tidsrymd. Men se vad

som hänt under den korta tidsrymden. Något så fruktansvärt och oerhört.
I brist på träd klättrar Nilde på bokhyllan. Jag blir ställd av att hon aldrig klagar över att hon inte får gå ut, inte får cykla eller gunga. Hon som får utbrott lika ofta som alla andra barn blir nu en förebild med sin osvikliga instinkt. För man bör ta det osynliga på allvar, visa respekt för det. Det är som med mörkret. Man måste lära sig att ta sig igenom det natt efter natt, även om man är rädd.
Natt

Efter flera veckor drömmer jag äntligen.
Jag måste skriva klart kapitel 12 och är uppe i varv. Det är ett kapitel som jag i verkligheten redan är klar med, men talen 12 och 3 återkommer så ofta att jag är säker på att coronaviruset har sin egen Smorfia, sin napolitanska talmystik.
I drömmen stoppar jag ner datorn i väskan på natten, tar min dotter i handen, ringer till just tre lärare på hennes förskola och stämmer träff med dem på en gammal restaurang som ligger vid havet och precis som alla andra har varit

stängd länge. När vi ses är det midnatt och en kort stund är jag överlycklig – det är så härligt att vara tillsammans. Men genast börjat det allra farligaste ordet ringa i mitt huvud: folksamling. Så jag säger till Debora, Federica och Domenica: Vi stannar en timme, inte mer.
Jag sätter mig i ett rum intill. När jag hör att de leker med min dotter, skrattar och har roligt, börjar jag skriva och får flyt, inspirationen kommer, vid ett bord som är dukat med olivolja och salt, servetter och uppochnervända glas (jag måste verkligen sakna att äta ute).
Ända tills jag uppfattar ett ljus som blixtrar till utanför och inser att skenet från datorn syns väl i mörkret. Jag får panik.
Uppskärrad springer jag in till Nilde och förskollärarna och viskar: De har upptäckt oss, vi måste härifrån! Men det är för sent. Ett par strålkastare lyser upp restaurangens fasad. Vi har trotsat förbudet. Det finns ingen utväg.
Dag
Den trettionde dagen av isolering, i gryningen, förstod jag att det gick att acceptera. Jag har inte

funnit mig i det – att påstå det vore lögn. Jag har fortfarande lust att gå ut, bjuda vänner på middag, höra sorlet från mitt förra liv. Men jag begär inte längre att få göra det.
Jag slutar röra mig rastlöst och försöka få mer tid till skrivande, slutar göra upp osäkra planer. Jag skulle känna mig omogen, vilket jag faktiskt har varit, om jag framhärdade i min vilja. Hellre lär jag mig att genomleva den här erfarenheten.
Jag betraktar och konfronterar mig själv: Vad saknar du egentligen, Silvia? Din familj, ditt arbete och ditt hem finns ju här. Än så länge mår alla familjemedlemmar och vänner bra. Du är oförskämt lyckligt lottad, så vad betyder balkonger, berg och skogar?
Jag försöker föreställa mig att jag är en kvinna som är skild från sin partner. En butiksägare som är orolig över att butikens metalljalusi förblir nerdragen. Vad skulle jag göra om en person som var oumbärlig för mig låg på intensiven och jag inte fick komma på besök? Om han eller hon dog utan att jag kunnat ta farväl? Jag tänker på utarbetade

läkare och sjuksköterskor som måste ringa och meddela att en människa inte längre finns. På patienter som ligger i respirator och inte kan tala eller fråga efter den de älskar.
Det är så absurt att vi är inneslutna i hemmens tysta bubblor utan att kunna göra något medan arbetsskiften och antalet intagna patienter ökar bara några kilometer härifrån, medan människor dör ensamma långt borta och ambulanser kör i ilfart på ödsliga gator.

Då kräver jag av mig själv att jag ska ta väl vara på det här tomrummet.
Inte slösa bort det.
Om närheten till det man tycker om blir påtvungen väcks en oemotståndlig flyktinstinkt, det har jag upptäckt nu. Min dotter vill tillbaka till förskolan och min man till jobbet. Jag tvivlar inte på vår kärlek till varandra, men den får sin näring av avstånd, av att vara åtskilda. För människans mest grundläggande behov, efter behovet av syre, är längtan.
Jag inser tydligare än någonsin att vi fram till i mitten av februari

levde i ett samhälle som gjort oss helt ovana vid att längta. Vi kunde få, vi skulle ha allt, genast. Den ena prylen, relationen och destinationen efter den andra, inte en enda sak gick att avstå från. Mindre var inte ett alternativ, det var något som väckte stor upprördhet. Men genom att nå allt fler resultat, få allt fler vänner och göra allt fler resor förlorade vi förmågan att klara av förluster och känna tacksamhet. Vi drevs inte längre av någon lust. Varje solig dag och varje promenad i parken var given och saknade mening. Världen låg framför oss i det enda syftet att användas. Vi visste redan att vi gjorde fel. Men det är en sak att veta det och något annat att verkligen uppleva det.

Nu när vi inte längre kan planera, köpa eller kontrollera något är vi fria att i smyg börja experimentera med saknad och längtan i våra hem. Välsigna frustrationen och justera maktförhållandena. Världen har just visat att den inte tillhör oss och inte är skyldig oss någonting. När jag kan gå upp på Mucrone igen, sätta mig på stranden vid den lilla sjön, breda ut armarna

och äntligen känna himlen ovanför huvudet och överallt runtomkring, kommer jag nog att börja gråta.
För varje vacker syn kommer att vara en nåd.
Inre tid
Jag har inte lust att vänta längre. Jag slår upp samma fönster som alltid och sätter mig på en stol framför det. Nilde hoppar upp i knäet på mig och vi tittar noga genom rektangeln som innesluter en bit av ett bostadshus och knappt ena halvan av en biograf som är stängd på grund av dekretet. Men det är vår bio nu.

Nilde räknar upp fönsterluckorna, takrännorna och stuprören som hon ser. Hon frågar vad det är för ”rynkor” och jag svarar ”sprickor”. Hon saknar sina morföräldrar och farföräldrar, det gör hon. Viruset tar så många. Jag undrar hur vi allihop ska klara oss utan dem. Det som vi förut besvärades av har redan blivit en gåva: att vara skör, att vara gammal, att behöva andra. Mycket i det samhälle som vi har satt på paus saknar jag inte alls.
Vi sitter där ett tag, min dotter och jag, hur länge vet jag inte och jag tänker inte ta reda på det.

Nilde upprepar ”vad fint det är” med händerna på fönsterbrädet. Förvånat, som om hon aldrig hade sett den enda gata hon har bott på, den mest självklara platsen av alla. Då blir jag rörd.
Och tänker att den tacksamhet jag känner enbart över att finnas till är lite befriande, i det djupa mörkret är det ett gram ljus som jag vill klamra mig fast vid så hårt jag kan.
Jag vill inte vara rädd för det nya när vi får gå ut.

Silvia Avallone

Född 1984. Uppvuxen i Biella, i Piemonte, samt i toskanska industristaden Piombino.
Bor i dag i Bologna, där hon stannade kvar efter att ha gått på universitetet.
Debuterade med en diktsamling 2007. Fick sitt stora internationella genombrott med romanen ”Stål”(2012) som också filmatiserades. Har därefter gett ut ”Marina Bellezza” (2015) och ”Där livet är fullkomligt” (2019), alla på Natur & Kultur.

Allt känns kusligt bekant i Albert Camus klassiker

SÖNDAG 26 APRIL 2020

Det börjar med råttorna och fortsätter med misstro. Men snart har pesten staden Oran i sitt grepp. Steve Sem-Sandberg läser Jan Stolpes nyöversättning av Albert Camus oroväckande aktuella roman ”Pesten”.

Albert Camus
”Pesten”
Övers. Jan Stolpe. Förord: Per Svensson Albert Bonniers förlag, 254 sidor

Det är märkligt hur mycket lässammanhanget påverkar tolkningen av en bok. När Albert Camus roman ”Pesten” utkom 1947 lästes den av många som ett existentiellt avtryck av det nyss avslutade kriget, av upplevelsen av totalitarism och förintelse i massiv skala. ”’Pesten’ ska ge en bild av dem som i kriget haft sin

beskärda del av eftertanke och tystnad – och själsligt lidande”, skrev Camus i sina anteckningsböcker vid den tiden. Och så kan den givetvis fortsatt läsas. I dag, när vi lever mitt i en pandemi som är den värsta som drabbat oss sedan spanska sjukan, läser nog många romanen mera konkret. Smittan som slår blint, karantänerna som stadens invånare placeras i, ambulansernas ständiga klagolåt genom avspärrade kvarter, allt tycks kusligt bekant. Också människors beteenden: misstron, rädslan, konspirationsteorierna.

Camus hade själv ingående studerat hur farsoter drabbat mänskligheten tidigare i historien, han ville att allt skulle skildras så korrekt som möjligt. Han hade också lärt av sin läromästare Kafka hur man får vad som i grunden är en ”stor metafor”, som en pest eller farsot, att bära en hel berättelse. Utan tvekan är det denna suveräna förmåga att låta berättelsen utspelas på flera betydelseplan och i flera känslolägen samtidigt, utan att händelseförloppet förlorar i konkretion och gestaltningen upphör att övertyga, som gör

denna roman till ett av den moderna franska litteraturens allra främsta verk.
Den förra översättningen, Elsa Thulins, kom redan året efter att boken utgivits i Frankrike, och även om den nu har drygt sjuttio år på nacken känns den fortfarande smidig och följsam. Kanske har det med klarheten i Camus eget språk att göra. Vill man översätta rätt finns det så att säga bara ett sätt att göra det på. Vad Jan Stolpe gjort i sin nyöversättning är att korrigera uppenbara missförstånd och sakfel. Som till exempel när Thulin får en kornettist att spela i vaktparaden när han i själva verket är musiker i stadens sångförening (Camus skriver *Orphéon*.) Stolpe har också skurit bort utsmyckningar Thulin använt för att mjuka upp meningsföljden på svenska, vilket ger Stolpes översättning en överlag torrare ton. Den bokstavliga troheten mot originalet leder ibland till knöliga formuleringar – franskans *pouls filiforme* blir *trådformig puls* hos Stolpe i stället för som hos Thulin bara *svag*.

Men han har inte fallit för frestelsen att kompensera bokstavstroheten mot originalet med en ledigare vardagssvenska. Slängiga formuleringar åldras fortare än något annat i en översättning. Camus själv var sparsam med sådant. Enkelheten i hans prosa är ingen tillrättalagd enkelhet, bara klassiskt stilren och stram.

Råttorna dör först. Plötsligt en dag finner den algeriska staden Orans invånare liken av dem i drivor i trapphus och på trottoarer. Sedan följer de första fallen av människor som drabbas. Ingen tar dödsfallen på allvar först. Det blir den anspråkslöse läkaren Bernard Rieux som får övertala stadens myndigheter att vidta nödvändiga avspärrningar och inrätta kliniker för de smittade för att på det sättet börja organisera kampen mot denna tidigare helt okända smitta. Kring Rieux samlas småningom en skara individer som var och en representerar olika hållningar till den olycka som drabbat deras stad. Journalisten Rambert som först med alla medel försöker lämna staden för att förenas med sin flickvän men sedan ändrar sig

och stannar. Cottard som i pesten ser en möjlighet att dölja ett brott han begått i det förgångna. Och Tarrou som bara råkar vara tillresande till staden när farsoten slår till och som kommer att bli Rieuxs närmaste medarbetare och ett förkroppsligande av det rakryggade och oegennyttiga civila motstånd som Camus höll så högt. En läsare av i dag kan möjligen tycka att dessa gestalter dignar under all den symboliska betydelse de tvingas bära. Men som så ofta påpekats utspelar sig inte ”Pesten” uteslutande i ett yttre, geografiskt rum. Det är i lika hög grad en inre, moralisk, rentav existentiell kamp som beskrivs, en kamp som är utsiktslös från början men just därför ändå måste föras. Pesten, heter det på ett ställe, är det blinda systemet, strukturen, det oföränderligt likgiltiga, livsförnekande. Att kämpa mot den är inte bara det som gör oss till människor, det är livet självt.

”I romanen finns i praktiken bara ensamma människor”, skrev Camus. Han insisterade på att ett av romanens stora teman var den påtvingade separationen, och vad isoleringen gör med människor:

psykologiskt, existentiellt. Kanske berodde det på att Camus själv levde avskild från sin hustru när romanen skrevs (som Per Svensson påpekar i sitt förord). Det är hur som helst ett tema ur vilket Camus utvinner många drabbande scener. Varje gång ett barn dör ensam i en sjuksäng, utan tröstande föräldrar vid sin sida, eller en man eller kvinna utan den han eller hon älskar, har pesten vunnit en seger, den slutliga segern.

Det finns många bilder i denna roman som på detta sätt biter sig fast. Kanske tydligast är bilden av pesten som sådan, som sedd genom Rieuxs trötta ögon antar karaktären av ett levande väsen. Än reser den sig bibliskt väldig över solstinna öde torg och gator och slår med långa straffande slagor över staden, än kurar den som en lönnmördare i trånga, mörka gränder eller ger sig till känna i det plötsliga gallskriket bakom fördragna gardiner. Med sin förmåga att anta helt olika, ständigt lika dödliga skepnader präglar pesten allt, inte bara de som kämpar mot den, utan också dem som söker fly undan eller befria sig från den.

I en scen nära bokens slut besöker Rieux och Tarrou en astmatiker som bor högt upp i en av stadens förorter. Från hans lägenhet går det att kliva ut på en lång rad sammanbyggda terrasser med fri utsikt över staden. Här uppe, en av de få platser varifrån det går att se havet, kan de för en stund pusta ut och andas frisk luft. I en plötslig ingivelse bestämmer de sig för att tillfälligt vända farsoten ryggen. De beger sig ned till den avspärrade hamnen, tar sig ut på en övergiven pir och kastar sig handlöst ut i vattnet. Det är ett av dessa extatiska ögonblick det i och för sig finns många av i Camus författarskap, men skildrat med den släckta och dödstysta staden som fond får det en särskild betydelse.

Befrielsen varar inte länge. Snart har de hävt sig upp ur vattnet, tagit på sig sina kläder och återgått till kampen mot pesten som tar deras krafter i anspråk dygnet om och inte ger dem någon respit. Ändå har de visat att det är möjligt att för en stund åtminstone höja blicken över sina egna villkor, visat att friheten är möjlig även om den inte går att förverkliga.

”Det är bra att det finns terrasser ovanför pesten”, konstaterar Camus lakoniskt i sina arbetsanteckningar med tydlig anspelning på denna scen. Det kan se ut som en paradox att denna roman, i vilken döden trängt så djupt in i varje por, egentligen är en enda lång hyllning till kärleken och gemenskapen mellan människor. Som sådan är den lika giltig i dag som i den krigshärjade, sammanstörtade värld i vilken den skrevs.

Steve Sem-Sandberg

27 april 2020

Ledare: Kina tar chansen att strypa Hongkongs frihet

MÅNDAG 27 APRIL 2020

Covid-19 har av naturliga skäl dämpat demonstrationerna för yttrandefrihet i Hongkong. Medan världen har en pandemi att bekämpa ser kommunistregimen i Peking ett gyllene tillfälle att mer permanent kuva bråkmakarna.
”Alla hoppas att ett vaccin snart kan utvecklas mot coronaviruset”, skriver den 81-årige advokaten Martin Lee i amerikanska Washington Post. ”Men när Hongkongs mänskliga rättigheter och rättsstat inskränks kommer det auktoritära styrets dödliga virus att vara här för att stanna.”

För en vecka sedan greps Martin Lee och 14 andra välkända demokratiaktivister av Hongkongpolisen, som blivit ett redskap i händerna på Pekings marionettregering. Skälet var att de hade deltagit i en massprotest i augusti i fjol.
Det gjorde de förvisso, tillsammans med 1,7 miljoner andra (sådär en fjärdedel av befolkningen). En rimlig tolkning är att Peking ser dem alla som kriminella, för att de har begått brottet att kritisera den mäktiga diktaturen.

Demonstrationerna i Hongkong startade förra sommaren i protest mot en lag som skulle göra det möjligt för makthavarna att utlämna misstänkta brottslingar till Fastlandskina. Förslaget drogs så småningom tillbaka. Om det hade blivit verklighet, påpekar Martin Lee, hade han och de andra som greps häromdagen kunnat hystas i väg till Peking. Nästa adress hade mycket väl kunnat bli den kinesiska Gulagarkipelagen för politiska fångar.

Xi Jinpings regim har samtidigt tryckt på för att införa lagar om ”nationell säkerhet” som förbjuder uppvigling och subversiva aktiviteter, i praktiken gummiparagrafer för att kunna låsa in vem som helst. Hongkongs miniförfattning, Basic Law, säger dock att den kinesiska centralregeringen inte ska blanda sig i stadens administration. Det där gäller inte oss, har nu Pekings representanter plötsligt förklarat. Mönstret är bara alltför tydligt. När Kina tog över Hongkong från britterna 1997 var löftet att modellen ”ett land, två system” skulle gälla i minst 50 år. Yttrandefrihet, marknadsekonomi

och rättsväsendets oberoende garanterades. Detta har Peking sedan länge tröttnat på och försökt gröpa ur, något som har accentuerats under det senaste årets proteströrelse.
I höst väntar val till den lagstiftande församlingen i Hongkong, och makthavarna fruktar en liknande förödmjukelse som vid distriktsvalen i november. Gripandena är en del av en offensiv som har satts i gång för att misskreditera och, i förlängningen, utesluta uppstudsiga kandidater.

För Peking kvarstår det faktum att när människor får välja faller rösten inte på kommunismens totalitära system. Hongkongborna har också kunnat följa hur över en miljon muslimska uigurer i provinsen Xinjiang har satts i fängläger för att lära sig älska Partiet och förneka Allah. Coronapandemin har i sig visat värdet av demokrati. Den kinesiska diktaturen gjorde till en början allt för att nonchalera och mörklägga hotet. Fria medier i Hongkong var ytterst aktiva när det gällde att avslöja taskspeleriet. Dylikt engagerade journalister

skulle regimen i Kina sannolikt också helst bura in på obestämd tid för röjande av statshemligheter. Så blir det när Kommunistpartiets ord är den enda lagen.
Xi Jinping och hans vänner använder pandemin för att krossa människors frihet. Instinkten känns igen hos andra autokrater, från Ungern eller Thailand till Turkiet och Iran.
Martin Lee har rätt i att det behövs vaccin. Det gäller även mot härskarna i Peking.
DN 27/4 2020

Stackars er karantän-drabbade svenskar!

MÅNDAG 27 APRIL 2020

På grund av sinande coronainspiration har Erik Helmerson i dag upplåtit sitt ledarutrymme till Yazhini Laghari, boende i kåkstaden Dharavi, Bombay. Scenen är din, Yazhini:

Kära svenskar. Vi har hört att denna beklagliga pandemi har gett upphov till en följdsjukdom uppe i det snöiga nord, något som kallas ”karantäntristess”. Att döma av de många och ömkansvärda vittnesmål som har nått oss om detta tillstånd tycks det vara synnerligen plågsamt och svåruthärdligt. Jag beklagar detta djupt och skickar mitt varma deltagande från Dharavi.

Ett omvittnat symtom hos er tycks vara den känsla av ödslighet som uppstår när ni rör er i era vidsträckta villor och lägenheter. Jag förstår obehaget; själva bor vi just nu 28 personer på 12 kvadrat, då blir man fan inte uttråkad i första taget.

Jag beklagar också att ni, på grund av denna bristande trångboddhet, inte kan roa er med vad som blivit några av våra vanligare sällskapslekar. Till exempel kan man som

underhållning nätterna igenom lyssna på alla andras kroppsljud. Coronaroulett är en annan favorit: Det är helt enkelt att dela sovplats med sex andra varav en är smittad.
Vi hör också att ni har minst en toalett och två rinnande vattenkällor i era bostäder. Det innebär, förstår jag, att ni blir snuvade på den frekventa distraktion som vi kan njuta av här, nämligen att gå en kilometer till närmsta avträde där kranen fungerar emellanåt. Att tvätta händerna är viktigt, ibland kan vi nästan göra det dagligen.

Med tanke på den desperata uttråkning som många av er ger uttryck för inser jag att promenader är uteslutna. Tänk om ni bara hade haft ett bättre klimat utan isbjörnar på gatorna – säg 10–15 grader och växlande molnighet!
Det måste också vara en sorglig insikt att ni efter dessa karantänveckor redan har sett allt bra på Netflix, Youtube, HBO, SVT Play, Pornhub och Viaplay och nu är hänvisade till det halvbra. Det tycks också som att ni där uppe i mörkret har minst lika många strömavbrott som vi

har – vilken skulle annars vara förklaringen till att ni inte kan bryta tristessen genom att helt enkelt läsa en bok, eller kanske ringa en vän eller släkting?
En person som skulle kunna ge er stackars svenskar tips om den depression som kan följa i sjukdomens spår är min kusin Abeer. Han fick tillsammans med ett 50 000-tal kollegor nyligen sparken från sitt säsongsjobb i Goa, har börjat gå hemåt och är säkert framme vilken vecka som helst om han inte svultit ihjäl på vägen. Jag ber honom ringa om elen funkar länge nog att ladda mobilen!

Med styrkekramar
Yazhini Laghari

Erik Helmerson
erik.helmerson@dn.se

Svenska företag kan bli vinnare på pandemin

MÅNDAG 27 APRIL 2020

Arbetsplatser och företag världen över har skakats i grunden av coronavirusets framfart. Nu väcks frågorna om livet efter krisen.
Hur kommer den nya världshandeln se ut? Skapas nya kluster? Hur reser, handlar och jobbar vi?
I dag inleder DN en serie om hur näringslivet förändras när pandemin är över.

Coronaviruset kommer att få de stora företagen att bryta upp de globala leverantörskedjorna för att säkra sin tillverkning.
Framtiden finns redan i småländska Åseda, där en skog av robotar masstilverkar produkter som tidigare gjordes i Kina. Och nu bygger man en helt ny helautomatiserad fabrik.
Det har varit strul i lackboxen i två dagar nu, vilket stannar upp

framrullningen av de gardinstänger som så småningom ska spridas till Ikeavaruhus i hela världen. Men Nathalie Gill är lugn:
– Här kan man gå igenom hela känsloregistret på en enda dag, fast det är kul när det händer saker, då får man fixa problem.
Det var en helt ny värld hon steg in i för fem år sedan här i småländska Åseda. Tidigare jobbade hon på ett spa, nu är hon operatör och skiftledare på ett av Sveriges mest robotiserade företag, PG & WIP:

– Jag har roligt på jobbet, jag gillar att vi arbetar på olika ställen i fabriken och så är det bättre arbetstider.
Vi möter henne vid slutstationen för gardinstängerna, där en av 22 robotar lastar leveransfärdiga paket på en självkörande transportvagn. Bara 20 minuter tidigare var de vitlackerade stängerna långa obearbetade aluminiumprofiler. De har sedan kapats, frästs, borrats, tvättats, lackerats och torkats i en slags ugn med infrarött ljus.
– Den enda handpåläggningen är i början, när vi lastar på

aluminiumprofilerna. Och dokumentationen av processen är helt digital, här finns inga lösa orderlappar, säger vd och delägaren Rickard Olsson.
Vi pratar om en långt driven automatisering, som gör att ett företag i höglönelandet Sverige kan ta upp kampen med bland annat asiatiska tillverkare på ett område som tidigare ansågs orealistiskt: massproduktion av enklare detaljer.
– När vi började tillverka gardinsystem åt Ikea var vi 26 anställda, den fabrik i Kina som tidigare gjorde samma volym hade 250.
I dag jobbar 35 personer här, fabriken gör numera även handtag till köksluckor åt samma kund. Det innebär att varje anställd omsätter cirka 6 miljoner på ett år, en drömsiffra för varje svensk företagsledare.
– Visst kan vi slåss mot kinesiska bolag, men man kan inte bara kasta in en massa robotar och tro att det löser sig. Det krävs en smart design som gör hela processen enkel och kostnadseffektiv, det krävs långa kontrakt och det kräver en hel del

pengar i början. Här har vi väl totalt investerat runt 150 miljoner, säger Rickard Olsson.
Förra sommaren kom halvtstatliga Business Sweden, som ska främja Sveriges handelsintressen, med rapporten ”Ändrad spelplan för industrin”. Här pratas om en tillverkningens ”nya geografi”.
Rapporten visar att exporten av industrivaror i världen under 2000-talet alltmer kommit att ske inom de egna regionerna.
Kunderna kräver mer skräddarsydda lösningar och närhet till leverantörer. Närhet ger kortare ledtider, mindre risk för störningar och lägre transport- och miljökostnader.
Det gör Ikeas val av Åseda logiskt, möbeljätten har en stor majoritet av sin försäljning i Europa. Därför startade också Ericsson nyligen sin nya högautomatiserade 5G-fabrik i Texas, mitt i en av sina största marknader.
Coronaviruset har fått många storföretag att inse risken med de långa globala logistikkedjorna, det kommer att driva på en ökad regionalisering, eller i alla fall en långsammare globalisering.
”Företagen kommer att söka

större säkerhetsbuffertar”, skrev tidningen The Economist nyligen.
–Jag tror inte den globala handeln dör, men jag hoppas att detta får folk att tänka till och mer värna det lokala. Detta kan bli en ”mind-changer” när det gäller leverantörskedjorna, det är säkert inte det sista viruset som drabbar oss, säger Rickard Olsson.
Han fortsätter att leva som han lär. Nästa sommar står en helt ny fabrik färdig i Fröseke, fyra mil sydost om Åseda. Här ska 28 personer och 12 robotar jobba i ett företag samägt av WIP Industries och A-plast.

– Vi har ett avtal med en svensk kund på 500 miljoner kronor på sju år. Tillverkningen skedde tidigare i Kina, och är mer en färdig produkt i plast och aluminium. Resten är hemligt.
Coronakrisen har gjort att Ikea förlorat uppemot 70 procent av sin försäljning i världen. Och orderna till PG & WIP drogs in över en natt. Så hur klokt är det att lägga alla ägg i samma korg?
– Jag känner mig trygg med Ikea, jag tror att man är uppe en hygglig nivå till sommaren igen, och företaget har visat att man kan sälja bra även i dåliga tider. Vi har

en bra kassa, är lågt belånade. Jag vill helst inte varsla för att ha kvar kompetensen när det vänder, men det får tiden utvisa.
Tills vidare är det anställda korttidspermitterade, med tvådagarsvecka. En av dem är Nathalie Gill:
– Nä, jag är faktiskt inte alls orolig, det är inget jag grunnar över och det har jag inte hört någon annan göra heller.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se

Fakta. Förändrad världshandel

Börsnoterade Profilgruppen äger 70 procent av PG & WIP, resten håller WIP Industries, I WIP-sfären finns också ett företag i Rumänien och ingenjörsbolaget WIP Consulting, som designat fabriken i Åseda.
PG & WIP har 35 anställda, omstättningen var 224 miljoner 2018, det senaste rapporterade årsbokslutet.
I rapporten ”Ändrad spelplan för industrin” skrev Business Sweden i fjol om hur världshandeln förändrats mellan år 2000 och 2017. Man studerade 40 länder i Asien, Nordamerika och Europa,

som tillsammans står för drygt 90 procent av världens export av industrivaror.
Under denna tid mer än fördubblades världsexporten av industrivaror, här var Asien och Europa jämbördiga med 41 respektive 36 procent.
Rapporten visar också att exporten inom de tre regionerna ökade på bekostnad av export till andra regioner eller övriga delar av världen. Trenden var allra starkast i Asien. Drivkrafterna bakom denna förskjutning är bland annat kundernas krav på snabba omställningar, mer skräddarsydda lösningar och att samarbete med lokala underleverantörer underlättar produktutvecklingen.
Mycket talar för att corona-pandemin kommer att driva denna regionalisering ytterligare och få företag att bli mindre beroende av långa globala logistikkedjor. Enligt tidningen Economist har mobiltillverkaren Apple har ett lager som räcker i tio dagar, för huvudleverantör en Foxconn är siffran 41 dagar.
Flera decenniers utflyttning av svensk industriproduktion till låglöneländer verkar ha brutits,

enligt forskningsprojketet Reshoring (återflytt) på Jönköpings universitet Forskarna frågade ett antal svenska företag varför de har tagit hem produktion. Bland argumenten finns att man får större kontroll av kvaliteten, bättre produktutveckling när idéerna ligger närmare tillverkningen, och kortare leveranstider till kund. En ökad automatisering innebär att lönedelen får mindre vikt i produktionskalkylen.

Turkiet: Vi hämtade - covid-19-sjuk i Sverige

MÅNDAG 27 APRIL 2020

Turkiet har flugit en man som uppges vara sjuk i covid-19 från Malmö till Ankara, skriver landets hälsominister på Twitter. Enligt familjen hade mannen skickats hem när han sökte vård på ett svensk

sjukhus, skriver turkiska medier.

Region Skåne uppger att man inte har någon kännedom om fallet.

Mannen är i 40-årsåldern och uppges ha turkiskt medborgarskap. Hans familj ska ha ringt flera sjukhus efter att han blev sjuk.

– Till slut kom en läkare och undersökte min far i hemmet. Läkaren ringde efter ambulans, och min far fördes till sjukhus. Där fick han diagnosen covid-19 och skickades hem, säger en av hans döttrar till den statliga nyhetsbyrån Anadolu.

Dottern vände sig då till sociala medier för att be om hjälp.

Turkiets hälsominister Fahrettin Koca svarade på Twitter att han hade hört hennes vädjan. På söndagsmorgonen flögs mannen med ett ambulansflyg till Ankara, enligt hälsoministern.

Region Skåne känner inte till att mannen ska ha sökt vård på någon inrättning i regionen, men skickats hem.

– Jag vet inte om han har sökt vård, men även om det skulle vara så uttalar oss inte om enskilda

fall, säger Jimmy Gottfridsson, pressekreterare på Region Skåne.
– Det är individuell medicinsk bedömning. Man blir inte automatiskt provtagen om man kommer till sjukvården och tror att man har covid-19. Men blir man inlagd så blir man provtagen.
Regionen uppger att de kommer att granska vad som har hänt, om det kommer in någon form av anmälan.
– Jag kan bara beklaga om det skulle vara så att han inte har fått vård, men det vet jag inte.

Svenska UD känner bara till det som har rapporterats i medier och har inga egna uppgifter om saken.
Författaren och samhälls-debattören Kurdo Baksi, som själv har kurdisk bakgrund, hävdar att det ingår i turkiska statens politik att hämta hem sjuka medborgare från utlandet i syfte att tjäna politiska poäng.
– För mig är det tydligt att det här är ett propagandadrag av - Erdogan, som har stora problem med coronautbrottet. Erdogan är orolig för att inte vinna valet nästa gång, han vill sitta kvar på livstid, säger Baksi till DN.

Marit Sundberg
marit.sundberg@dn.se

WHO varnar – inte säkert att man blir immun

MÅNDAG 27 APRIL 2020

WHO varnar för att det saknas bevis för att personer som varit sjuka i covid-19 blir immuna. Därför bör regeringar inte utfärda så kallade ”immunitetspass”. Men enligt statsepidemiolog Anders

Tegnell kan man räkna med att vara skyddad om man har specifika antikroppar.

Regeringar världen över har infört hårda restriktioner och beordrat människor att stanna hemma för att minska smittspridningen. I en del länder överväger man nu att tillåta människor som varit sjuka i covid–19 att resa eller gå tillbaka till sina arbetsplatser. Förra veckan meddelade till exempel Chile att man kommer att börja utfärda ”hälsopass” till människor som bedöms ha tillfrisknat, så att de kan börja arbeta igen, uppger Reuters.

Men enligt Världshälsoorganisationen, WHO, finns det i nuläget ingen studie som slår fast att förekomsten av antikroppar ger immunitet mot en andra infektion. Organisationen anser även att laboratorietesterna för antikroppar måste utvärderas mer för att avgöra hur bra de är på att skilja mellan det aktuella sars-cov-2-viruset och de sex andra coronavirus som cirkulerar i samhället.

”Vid den här tidpunkten i pandemin finns det inte tillräckligt med bevis om hur effektiv antikroppsförmedlad

immunitet är för att garantera hur säkert ett ”immunitetspass” eller ”riskfri-certifikat” är”, skriver WHO i sin vetenskapliga sammanställning.
Statsepidemiolog Anders Tegnell menar att problemet ligger i att antikroppstesterna inte håller tillräckligt hög säkerhet för att avgöra om en person är helt immun eller inte.
– De kan ha svårt att hålla isär antikroppar mot just det här - coronaviruset och andra corona-virus.
Men han anser samtidigt att man – baserat på vad vi vet om andra infektionssjukdomar – blir immun om man har specifika antikroppar.
– Man kan ibland insjukna ändå, men då blir man vanligen mindre sjuk. Det vore konstigt om det inte var så med just det här viruset, säger han.
Tegnell ifrågasätter nyttan av så kallade hälsopass och menar att det inte är aktuellt i Sverige.
– Det är ett udda upplägg. Det har pratats om att man ska ha ett immuncertifikat för att få resa över gränser, men det har liten påverkan eftersom smittan redan

har spridit sig till så många länder.

Marit Sundberg
marit.sundberg@dn.se

När ridån höll på att gå ned för Storbritannien

MÅNDAG 27 APRIL 2020

”Detta är ögonblicket när gryningen kommer och ridån går upp för en ny akt” sa Boris Johnson på kvällen den 31 januari, när Storbritannien lämnade EU. Hela den politiska ledningen var slutkörd.

Men veckan innan hade Boris Johnson missat ett möte. Det skulle visa sig vara viktigt. Det handlade nämligen om ett nytt virus från Kina.

krislägen kallar den brittiska regeringen in Cobra, en särskild kommitté som hanterar nationella nödlägen. Dit kommer berörda ministrar, underrättelseofficerare, militära ledare, polis och akutsjukvård. Det hela började under den stora gruvstrejken på 1970-talet och Cobra hanterar allt från terrorattentat till döda ryska spioner i resväskor eller stora översvämningar i engelska grevskap.

Den 24 januari, veckan före brexit, handlade Cobra om ett nytt virus i Kina. Berörda ministrar hade samma vecka fått en rapport från professor Neil Ferguson, epidemiolog och professor i matematisk biologi vid Imperial college London. Han varnade för att det nya viruset verkade vara smittsammare än spanska sjukan. Men det var en annan kris som den brittiska staten förberett sig på: en avtalslös brexit. Året innan hade risken för ett hårt utträde ur EU varit stor. Storbritannien lade

stora resurser på att förbereda sig på allt från mat- och medicinbrist till trafikstockningar som hotade att lamslå hela södra England. Däremot hade man i två år skjutit upp en stor pandemiövning för de centrala samhällsfunktionerna. Allt enligt källor till The Sunday Times. Lagren med skyddsutrustning var samtidigt bristfälliga. Trots detta skickade man 279 000 skyddsdräkter och masker till Kina i februari. Bara ett par veckor senare skulle premiärminister Boris Johnson personligen tvingas sätta sig och ringa upp internationella tillverkare av skyddsutrustning i desperata försök att köpa in vad som fanns.

Då var det i hög grad redan för sent.

De ödesdigra misstagen som gjordes skedde i februari när folk på ledande poster i Storbritannien var helt slutkörda. Den politiska hösten 2019 hade varit brutal. Svensk politik på toppnivå brukar slita på deltagarna: deras hälsa, äktenskap och relationen till barnen. Men det är inget mot vad ett tre år långt politiskt inbördeskrig om brexit gör i ett brittiskt politiskt system. Här

finns inga fem veckors semester. Ingen ”du ser trött ut, du kanske borde gå hem” eftersom klockan är två på natten. Helst har du inga barn och om du har några hämtar du dem definitivt aldrig på dagis.
Den 13 februari lämnade Boris Johnson 10 Downing street och åkte till landet med sin flickvän Carrie Symmonds. Hans skilsmässa från exfrun Marina Wheeler hade precis gått igenom. Han hade en triumfartad valseger bakom sig och ville ta lite paus i två veckor. Han var inte helt ledig men tog det lugnare. Och när chefen reser bort – slappnar medarbetarna av. Särskilt om de inte har fått sova ordentligt på månader: även folk på höga politiska poster har som bekant kroppar.
Att aldrig vila får konsekvenser. Vilket de snart skulle inse.
Den 26 februari fanns 13 bekräftade fall av det nya viruset i Storbritannien och finansmarknaderna i London hade börjat reagera. Om Kina stängde ner sin ekonomi måste det vara allvarligt. Sälj, sälj, sälj!
Professor John Edmunds, expert på infektionssjukdomar, presenterade en rapport inför den

brittiska regeringens vetenskapliga kommitté. 380 000 britter riskerade att dö och 27 miljoner att infekteras, skrev han. Regeringen bör stänga ner landet i tolv veckor var rekommendationen. Enligt sir Patrick Vallance, regeringens officiella vetenskapliga rådgivare, började regeringens experter att ta fram modeller för hur detta kunde göras i februari.

Men premiärministern fattade inga sådana beslut. Han missade totalt fem Cobramöten om viruset. Boris Johnson kom tillbaka till London sista helgen i februari. Då släpptes den noggrant planerade nyheten att hans flickvän väntade barn. Den nyskilde premiärministern var förlovad för tredje gången. Bilder på det lyckliga paret fyllde tidningarnas förstasidor.

Det var denna söndag som regeringens inställning till viruset förändrades. Den 1 mars träffades representanter för den rådgivande vetenskapliga kommittén representanter för det brittiska sjukvårdssystemet NHS. De fick se modeller baserade på ny data från Italien. Dessa visade att 8 procent av de smittade i värsta fall

skulle behöva intensivvård. Det var då som man enligt källor till brittiska medier förstod: NHS riskerade att kollapsa.
NHS, det brittiska statliga sjukvårdssystemet är något av en religion i Storbritannien. Institutionen skapades av Labourregeringen efter andra världskriget. Och för många britter förkroppsligar det statliga sjukvårdssystemet allt som är bra med Storbritannien. Inte ens Margaret Thatcher kunde röra NHS. Boris Johnson hade rent av gjort NHS till en av sina största politiska frågor.

Finansdepartementet klagade under vintern på alla pengar som premiärministern ständigt lovade bort till olika sjukhus.
Nästa dag den 2 mars deltog Boris Johnson för första gången i ett Cobramöte om viruset.
Regeringen fattade beslut om att göra den stora utställningsarenan Excel i östra London till ett intensivvårdssjukhus och antagligen pratade man redan nu om hur man skulle stänga ner landet.
Samtidigt är det också nu som regeringens kommunikation blir förvirrad. Det går rykten om att

Storbritannien ämnar följa vad som kallas för en ”flockimmunitetsstrategi”. Detta förnekas bestämt av sjukvårdsdepartementet. Boris Johnson fortsätter att skaka hand med människor och först den 16 mars börjar han hålla dagliga presskonferenser om viruset. Han uppmanar britterna att arbeta hemifrån om de kan. Dessutom bör de undvika pubar och restauranger. Dagen efter presenterar finansministern, Rishi Sunak, det största ekonomiska räddningspaketet sedan finanskrisen 2008.

Världens finansmarknader har nu drabbats av pandemipanik. Alla är rädda och när alla är rädda vill alla köpa dollar. Andrew Bailey blir ny centralbankschef i Storbritannien. Han tillträder den 16 mars och när han under sin tredje dag på jobbet håller presskonferens för att lugna marknaden faller pundet till sin lägsta nivå sedan 1985. Samma dag stänger Boris Johnson alla skolor, förskolor och universitet i Storbritannien. Två dagar senare alla restauranger, nattklubbar och pubar. Finansminister Rishi Sunak meddelar att den brittiska

staten kommer att betala upp till 80 procent av lönerna till företag som annars hade behövt säga upp personal. Näringslivet andas i någon mån ut. En bild på sociala medier av finansministern i grå huvtröja gör honom till tillfällig sexsymbol och i de politiska korridorerna viskas det om att han har hanterat krisen bättre än Boris Johnson. Premiärministern mumlar och hummar och klarar inte den livsviktiga kommunikationen med någon direkt glans.

Klockan 20.30 den 23 mars meddelar Boris Johnson att det från och med denna vecka kommer att bli förbjudet att lämna sitt hem om man inte arbetar på en nyckelposition i samhället. En vuxen i varje hushåll får gå ut för att handla mat och medicin när detta blir nödvändigt, alla får promenera, cykla eller jogga en gång om dagen och du får gå ut om du behöver hjälpa någon som är gammal. Allt annat är förbjudet i lag och polisen ska få nya befogenheter.

Boris Johnson trodde att han denna vår skulle kunna börja bygga ett nytt Storbritannien. Den

där ”gryningen när ridån går upp för en ny akt i vårt stora nationella drama” som han hade pratat om på brexitnatten. I stället fick han stänga ner Storbritannien.
Det gick emot varenda politisk instinkt i hans kropp.
Boris Johnson har växlat politisk inställning i samma takt som han har växlat fruar. Men om det är något som har följt honom genom livet så är det en djup misstro mot att staten ska lägga sig i människors liv. Detta är en man som blir genuint upprörd över hälsolagstiftning som säger att en restaurang inte får servera blodig biff. Att Boris Johnson stängde ner Storbritannien den 23 mars med statens hela kraft bakom sig säger något om hur allvarlig situationen var.
Samtidigt som det brittiska folket tar skydd i sina hem finns det något som de inte vet.
Premiärministern har börjat att känna sig dålig. Den 27 mars meddelar Boris Johnson att han har testat positivt för covid-19.
Han isolerar sig i lägenheten och bestämmer sig för att leda regeringen via den digitala mötestjänsten Zoom.

En vecka senare blir det uppenbart att det inte fungerar. Febern släpper inte. Regeringen försöker tona ned allvaret. Vem är det egentligen som leder landet? Flera andra i premiärministerns närhet är sjuka. Det visar sig att de trots allt hade kroppar. Och att dessa kroppar kunde bli smittade av virus. Trots positionerna de uppbar i samhället.
När Boris Johnson förs över Themsen till S:t Thomas hospital försäkrar man allmänheten om att det är ”för rutintester”.
Allmänheten vet dock mycket väl att under en pandemi läggs du inte in på sjukhus om det inte verkligen är nödvändigt. Den 6 april flyttas Boris Johnson till intensivvårdsavdelningen.
I 48 timmar svävar han mellan liv och död. Vem som har de brittiska kärnvapenkoderna är oklart. Boris Johnson är fortfarande premiärminister.
Hans pappa, Stanley Johnson, ger en intervju från sitt lantställe – en anspråkslös sommarstuga med 500 tunnland mark. Stanley Johnson säger att Boris inte bara är en litteraturvetare som kan sin antika grekiska litteratur (något av det finaste du kan vara i

Storbritannien). Boris är även en landsbygdsman! Hans karaktär är formad av det hårda livet på landet. Därför är Boris stark nog att besegra viruset, förklarar Stanley Johnson.
Sedan börjar Boris Johnson bli bättre. Det sägs att han sitter upp i sängen. Men när han återuppstår på påskdagen pratar han inte om ”styrka”. Han pratar inte om ”karaktär” eller om att ”besegra” det ena eller det andra, så som man brukar prata om jobbiga saker i hans samhällsklass. Han erkänner att han kunde ha dött. Och han pratar om sjukskötarna. Luis från Portugal och Jenny från Nya Zealand. De stod bredvid hans säng när han kippade efter luft.
Och i princip snuddade vid evigheten.
Det finns de som tror att inget av detta hände. Att premiärministern aldrig låg på intensiven. Att han aldrig insjuknade och sedan mirakulöst uppstod på påskdagen precis när alla uppgifter om missade Cobramöten och inkompetens började komma ut. Att det helt enkel är lite för väl politiskt tajmat. Till och med för Boris Johnson.

Konspirationsteoretikerna nöjer sig inte.
Men om det är något som Boris Johnson har haft i sitt liv är det politisk tur. ”Det här är mannen som kan fastna hängandes i en linbana och på något sätt lyckas göra det hela till en politisk triumf” konstaterade David Cameron avundsjukt. Detta var efter att Boris Johnson (och inte minst hans runda mage) fastnade i en linbana under OS i London. Storbritannien är ett land där den förre utrikesministern David Miliband inte blev premiär-minister mycket för att han fångades på bild ätandes en banan. Vilket uppfattades som ovärdigt. Men de regler som gäller för andra gäller inte för Boris Johnson.
20 319 personer har hittills dött av covid-19 i Storbritannien, enligt Johns Hopkins-universitetets sammanställning på söndagen. The Sunday Times avslöjande om hur regeringen sjabblade bort nästan fem kritiska veckor i vintras slog ner med full kraft förra helgen. Regeringen har misslyckats med sina löften om tester för sjukvårdspersonalen. Det finns inte tillräckligt med

skyddsutrustning och kritiken är inte nådig. Vem får ta den politiska smällen: sjukvårdsminister Matt Hancock. Dödstrött och nästan gråtfärdig. Boris Johnson? Han vilar upp sig på landet.
Till det ohyggliga priset av att nästan dö verkar Boris Johnson ytterligare en gång ha landat i en politiskt fördelaktig position.

Katrine Marçal
katrine.marcal@dn.se

Bakgrund.

24 januari Storbritanniens särskilda kommitté Cobra, som kallas in i krislägen, håller sitt första möte med anledning av covid-19. Boris Johnson deltar inte.
29 januari Storbritannien får sitt första bekräftade fall av covid-19.
31 januari Storbritannien lämnar EU. Brexitörerna firar på Parliament Square.
2 mars Fem veckor efter det första Cobramötet om covid-19 deltar Boris Johnson för första gången.
16 mars Boris Johnson håller sin första presskonferens om covid-19 och uppmanar alla som kan att arbeta hemifrån.

17 mars Rishi Sunak, Storbritanniens finansminister, presenterar det största ekonomiska räddningspaketet sedan finanskrisen 2008.
18 mars Storbritannien stänger skolor, förskolor och universitet.
20 mars Boris Johnson stänger samtliga pubar, restauranger och gym i Storbritannien.
23 mars Boris Johnson håller tal till nationen. Det ska bli förbjudet i lag att lämna sitt hem förutom i syfte att:
Handla mat och medicin.
Promenera, cykla eller jogga en gång om dagen.
Hjälpa någon som behöver assistans.
27 mars Boris Johnson meddelar att han har testat positivt för covid-19.
6 april Boris Johnson läggs in på Intensivvårdsavdelningen på S:t Thomas-sjukhuset.
12 april Boris Johnson skrivs ut från sjukhuset. Han tackar det brittiska statliga sjukvårdssystemet i ett känslomässigt videotal.

Alla coronapatienter har skrivits ut i Wuhan

MÅNDAG 27 APRIL 2020

Alla coronapatienter som har vårdats på sjukhus i kinesiska Wuhan, där virusutbrottet startade, har skrivits ut, enligt officiella uppgifter.

Inga nya fall har rapporterats i Hubei-provinsen på över 20 dagar.

I december kom de första rapporterna om ett nytt virus i kinesiska Wuhan. Viruset tros ha sitt ursprung i fladdermöss och misstänks ha spridits till människor via en djurmarknad i staden, enligt Reuters.

I går, söndag, uppgav myndigheterna att samtliga coronapatienter hade lämnat sjukhusen.

– Den senaste informationen den 26 april är att antalet nya corona-viruspatienter var noll i Wuhan,

tack vare de gemensamma ansträngningarna i Wuhan och sjukvårdspersonal runt om i landet, säger Mi Feng, talesperson för Kinas nationella hälsokommission, enligt Reuters. Totalt har 46 452 personer i Wuhan rapporterats smittade, vilket utgör mer än hälften av samtliga fall i Kina. Dessutom har minst 3 869 personer i staden avlidit – det utgör 84 procent av alla dödsfall i Kina, enligt AFP. Inga nya fall har nu rapporterats i Hubei-provinsen på över 20 dagar.

I slutet av januari infördes hårda restriktioner i Hubei-provinsen där Wuhan är huvudstad. Vägar stängdes av och transportmedel som tåg och flygplan ställdes in. Invånarna tilläts inte röra sig fritt på två månader. Dessutom byggde myndigheterna snabbt flera nya sjukhus för att kunna ta emot alla patienter under virusutbrottet. Efter 76 dagar lättades restriktionerna och människor tilläts lämna staden. Samtliga 16 tillfälliga sjukhus har nu stängts, men sjukvården testar fortfarande invånare regelbundet.

Fokus har förflyttats till Heilongjiang-provinsen i nordöstra Kina, där antalet fall har stigit genom smittade personer som kommit in i landet från Ryssland, enligt Reuters. Den 24 april rapporterade Kina tolv nya coronafall i landet och dagen efter elva nya smittade.
Utbrottet har haft stora konsekvenser för den kinesiska ekonomin, som sjönk med 6,8 procent under årets första tre månader.
Redan 2019 upplevde landets ekonomi sin långsammaste tillväxt på nästan 30 år, bland annat på grund av minskad konsumtion och en utdragen handelskonflikt med USA, uppger The Guardian.

Marit Sundberg
marit.sundberg@dn.se

32 000 inom vården smittade – många arbetar utan skydd

MÅNDAG 27 APRIL 2020

32 000 personer som arbetar inom vården i Spanien har bekräftats smittade av det nya coronaviruset. Eftersom sju av tio vårdanställda tvingats arbeta utan skyddsutrustning stämmer sjuksköterskornas fackförbund premiärminister Pedro Sánchez och hälsominister Salvador Illa inför Högsta domstolen.

I stämningen hävdar fackförbundet CGE att regeringen satte de anställdas säkerhet på spel då de skickade dem i elden under krisens mest hektiska dygn ”utan vederbörligt skydd”. Samtidigt släpas regeringen inför Högsta domstolen (HD) också av CESM, paraplyorgan för statligt anställd sjukhuspersonal – för

”grov försumlighet”, vilket kan resultera i tre års fängelse.
CGE vände sig till HD efter att ha gjort en enkät bland 11000 sjuksköterskor och läkare. Studien visade att 70 procent av dem vårdat covid-19-smittade utan andningsskydd och steriliseringsmedel, eller med odugliga andningsskydd som lurats på regeringen av en kinesisk piratfirma.
– Vårt styrande råd beslutade enhälligt vända sig till HD, detta för att värna om våra medlemmars säkerhet. De jobbar med livet som insats, ofta helt oskyddade och utan elementär utrustning, säger CGE:s generalsekreterare Florentino Pérez Raya i ett uttalande.
Spanska HD, La Corte Suprema, är framför allt en appellationsdomstol, rättsväsendets högsta instans. Men om de berörda eller misstänkta är folkvalda och åtnjuter parlamentarisk immunitet, som i detta fall, så fungerar HD som en regelrätt domstol.
HD har tagit emot stämningsansökningarna och måste nu avgöra om de kan läggas

till grund för åtal och rättegång. Blir det rättssak av regeringens coronaagerande kan det bli mycket obehagligt för Pedro Sánchez och hälsominister Illa. De bägge, jämte koalitionens övriga ministrar, har under krisen prisat de vårdanställda och bidragit till deras höga och växande anseende. Att just dessa, via sina organ och förbund, utfärdar en så drastisk misstroendeförklaring mot regeringen är extra olustigt för Sánchez.

Tidigt under krisen tog regeringen genom dekret över inköpen av sjukvårdsmaterial från regionerna. Enligt kritikerna skedde det mindre av sakliga skäl än för att ge sken av handlingskraft. Regionerna har i tjugo år hanterat sådana inköp och har expertis på området, en kompetens som det lilla hälsovårdsdepartementet i Madrid saknar. Ingreppet förfelade helt sitt syfte och blev ett pr-fiasko då defekta virustester och ansiktsmasker köptes från ett företag som Kinas regering ej auktoriserat.

Denna dispyt utgör dessutom ett direkt hot mot socialistkoalitionen, som är

beroende av det konservativa baskiska nationalistpartiet PNV:s mandat i kongressen. Den baskiske regeringschefen Iñigo Urkullu från PNV hotade på lördagen att dra tillbaka sitt stöd för regeringen Sánchez om inte regionerna återfår ansvaret för sjukvården och för civilförsvarsåtgärderna mot epidemin. Baskiska val stundar och PNV vill markera avståndet till regeringen i Madrid nu då lavinen av folkligt missnöje och ekonomisk bedrövelse nalkas. På fredagen noterades i Madrid krisens första ”cacerolada” – spontant protestslammer med grytlock.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Kubansk vårdpersonal skickas till Sydafrika

MÅNDAG 27 APRIL 2020

Sydafrika.
Kuba skickar 216 läkare och annan vårdpersonal till Sydafrika för att bistå under coronapandemin.
Totalt har landet beordrat omkring 1 200 vårdutbildade att resa till coronadrabbade länder.
Enligt Kubas utrikesdepartement finns omkring 37 000 kubaner som arbetar som vårdpersonal i 67 länder.
FN:s särskilda rapportörer har tidigare kritiserat Kuba för att tvinga vårdpersonal till uppdragen utomlands och att de kan dömas till fängelse om de lämnar sitt uppdrag.
TT

Jag är faktiskt ganska chockad.

MÅNDAG 27 APRIL 2020

Flera personer i Danmark har redan blivit bötfällda sedan de har brutit mot det nya så kallade uppehållsförbudet som Köpenhamns polis infört för att förhindra spridning av coronaviruset, däribland en kvinna med två barn som tog en paus på en bänk vid en lekplats.

Förbudet innebär att det går att röra sig genom hamnområdet i stadsdelen Islands Brygge, men det är inte tillåtet att till exempel sätta sig ned.
Kvinnan säger till DR att hon ska överklaga böterna, som är på motsvarande 3 600 svenska kronor.
TT

Minkar sätts i karantän – har smittats av viruset

MÅNDAG 27 APRIL 2020

Nederländerna. Två anläggningar för minkuppfödning i Nederländerna har satts i karantän sedan djur bekräftats smittade.
Jordbruksdepartementet uppger att minkarna testades sedan de haft svårt att andas. De tros ha blivit smittade av personal, men risken att djuren ska sprida smittan vidare anses vara ”minimal”.
Enstaka fall av smittade djur, både i djurparker och bland husdjur, har rapporterats.
TT-Reuters

Brittiska armén ska utföra coronatester

MÅNDAG 27 APRIL 2020

Storbritannien. Åtta mobila testenheter kommer att sändas ut i Storbritannien för att hjälpa landet att nå målet om 100000 coronatester om dagen.
Enheterna kommer att bemannas av personal från brittiska armén och i maj kommer ytterligare 96 testenheter att sändas ut.
En enhet kan vara i gång på mindre än 20 minuter och utföra tester på exempelvis personal vid äldreboenden, vid fängelser eller andra platser där folk kan ha svårt att ta sig till de reguljära testplatserna.

TT-Reuters

300

MÅNDAG 27 APRIL 2020

kinesiska städer, drygt, har under de första månaderna av 2020 noterat minskningar av föroreningar.
Många experter anser att nedgången av luftföroreningar beror på coronavirusutbrottet och att flera städer stängts ner, något som minskat både industriell verksamhet och trafik i hela landet. Men enligt miljömyndigheten i provinsen Hebei, i norra Kina, där föroreningarna i genomsnitt har sjunkit med 15 procent sedan oktober beror minskningarna snarare på insatser av regeringen.
TT-Reuters

Krisen förändrar våra kärleksliv – uppsving för porr och sexleksaker

MÅNDAG 27 APRIL 2020

Coronakrisen förändrar - människors sexliv. I takt med det ökar porrkonsumtionen och fler köper sexleksaker – en av storsäljarna är lyxdockor i människostorlek.

Nu ökar efterfrågan på både porr och sexleksaker. Trenden är global och Sverige är inget undantag. En av storsäljarna är sexdockor i människostorlek.

– Förut sålde vi kanske en docka i veckan, men nu pratar vi om en docka per dag, säger återförsäljaren Michael Ahlén, som är vd på företaget Purefun group.

Bolaget startades 1997 och driver hemsidan Vuxen som säljer sexrelaterade produkter. I mars

ökade försäljningen med cirka 36 procent, i jämförelse med motsvarande period förra året.
– Vi ser helt klart ett samband med coronaviruset. Vissa som jobbar på kontoret har fått hoppa över till lagret för att hjälpa till, säger Michael Ahlén.
Även Göteborgsbolaget Vuxenkul märker av trenden. Framför allt är det onaniprodukter som fångar svenskarnas intresse.
Försäljningen av sexdockor har ökat med 35 procent.
Båda företagen menar att det är lyxdockorna i den högre pris-klassen som efterfrågas. Priset ligger någonstans omkring 15 000 kronor.
– Produkterna som är till för par har faktiskt minskat lite. Det verkar som man har anammat att hålla avstånd även i sänghalmen, säger återförsäljaren Christian Nilsson, som är vd på Vuxenkul.
Kalle Norwald är utbildad socionom, terapeut och specialist i sexologisk rådgivning. Många känner igen honom från SVT-programmet ”Gift vid första ögonkastet”.
– Internationellt har sexhjälpmedelsbranschen gått väldigt bra. Det kan man tolka

som att folk tar tillfälligt i akt att utforska sin sexlust när de sitter hemma, säger han.
I Sverige finns det 1,9 miljoner ensamhushåll. Med det menas att bara en person bor i hemmet.
Kalle Norwald tror att ensamheten kan vara en förklaring till varför sexdockorna efterfrågas.
– Dockorna kan uppfattas som avhumaniserande, men rent psykologiskt gör vi människor vad vi kan för att tillgodose behovet av närhet. En del personer får en närhet av dockorna som känns kravlös, säger han.

Suzann Larsdotter är sexolog och utbildare vid RFSU. Föreningen äger RFSU AB, som säljer sexrelaterade produkter.
Även här märker man av att fler konsumenter köper onaniprodukter – som är ämnade för den enskilde. Försäljningen har ökat med 40 procent i mars.
En förklaring kan vara att människor håller avstånd i rädsla för att bli smittade. Coronaviruset effekter på sexlivet kan bli långlivade, förutspår Suzann Larsdotter.
– Jag tror det här komma innebära en möjlighet att fler

plockar in sexleksaker i sitt sexliv. Vi kanske lyckas sudda ut skammen som fortfarande finns kring att använda sexleksaker.
Hon fortsätter:
– Dock tror jag inte att leksakerna kommer ersätta det fysiska mötet. Sex med en annan människa innebär så mycket mer.
Coronautbrottet påverkar inte bara försäljningen av sexleksaker. 70 procent av alla män konsumerar porr, enligt siffror från den svenska Folkhälsomyndigheten 2019. Bland kvinnorna var motsvarande siffra bara 30 procent.

Nu ökar porrtittandet i världen. Pornhub är en av världens största porrsajter. Bakom hemsidan står den amerikanska företagsjätten Mindgeek, som driver flera sajter. Totalt äger företaget 80 procent av porrindustrin.
Den 9 mars infördes ett strängt utegångsförbud i Italien. Två dagar senare ökade tittarsiffrorna i landet med 57 procent, enligt siffror från Pornhub. För att möta efterfrågan erbjöds italienare gratis bonusmedlemskap. Sedan dess har erbjudandet börjat gälla i flera länder i Europa.

Någon som har koll på porrindustrin är Erika Hallqvist, som är mer känd under artistnamnet Erika Lust. Den svenske filmregissören har i flera år producerat feministisk pornografi.
Genom åren har hon vunnit priser för sina filmer.
– Coronakrisen slår olika mot företag inom porrindustrin, säger Erika Hallqvist.
De produktionsbolag som saknar färdiginspelat material har tvingats till produktionsstopp. Verksamheter som däremot har material som redan filmats, och bara väntar på att publiceras, lyckas möta efterfrågan.
Förra veckan publicerade Erika Hallqvist en av sina senaste filmer. I den diskuterar sex olika personer i olika städer om hur de har sex medan de sitter i karantän. Till exempel får vi lyssna på den ofrivillige solitären, och paret som passar på att utforska nya sätt.
– Det finns flera tankar bakom projektet. Dels var det att stödja skådespelarna som har förlorat sina inkomster. Sedan handlade det också om att inspirera människor. Bland annat par som

plötsligt befinner sig hemma med varandra, säger Erika Hallqvist. Många mindre porrföretag utkonkurreras av porrjätten Mindgeek, enligt henne. Ett problem är att deras filmer delas vidare på Pornhub och Redtube.
– Mindgeek har ju köpt upp en stor del av vad som tidigare var en större och självständig porrindustri, säger Erika Hallqvist.

Raffaella Lindström
raffaella.lindstrom@dn.se

Expert: Porrföretagen undviker insyn genom att inte börsnoteras

MÅNDAG 27 APRIL 2020

Porrindustrin tjänar flera miljarder kronor varje år. Samtidigt lyser företagen med sin frånvaro på världens börser.

– Flera av företagen har varit förlorare i den nya porrvärlden, säger sparekonomen Joakim Bornold.

Att få insyn i porrindustrins ekonomi är en utmaning. I dag saknas det exakta siffror på hur mycket industrin tjänar, men värdet uppskattas ligga som högst på cirka 980 miljarder kronor, enligt affärstidningen Quartz. Flera av porrföretagen tjänar stora summor, men som investerare är det svårt att investera i bolagen. Joakim Bornold är sparekonom på Söderbergs & partners. Han har tidigare arbetat på den svenska Nasdaq- börsen. Genom åren har porrföretagen noterat sig på den amerikanska börsen, men förr eller senare försvunnit. Ett exempel är företaget Private media group. Bolaget startades 1965 av porrförläggaren Berth Milton. Verksamheten blev fort känd som utgivare av världens första hårdpornografiska tidning helt i färg. 1999 noterades Private på den amerikanska Nasdaq-börsen. I många år gick bolaget med vinst, men 2008 föll aktien till en kurs på cirka en amerikansk dollar.

En förklaring är att allt färre köper pornografiska filmer och tidningar. I stället dominerar internet, som nu har tagit över stora delar av porrmarknaden.
– Distributionskraften har förflyttats. I dag kan vem som helst göra en pornografisk film, så länge du har en mobil. Magasin som Private eller Playboy är de stora förlorarna när distributionen förändrats, säger Joakim Bornold.
Om det finns förlorare finns det också vinnare. I porrvärlden är det de digitala jättarna, såsom företaget Mindgeek. Under åren har bolaget köpt upp flera mindre aktörer. I dag äger företaget cirka 80 procent av porrindustrin. Porrjätten driver bland annat sajterna Pornhub och Redtube. Mindgeek är inte börsnoterat. Dock har bolaget sagt att det kan bli verklighet i framtiden. Rent juridiskt finns det inget som hindrar dem, menar Joakim Bornold.
– I USA tar man bara hänsyn till om bolaget uppfyller de legala kraven. Det finns en väldigt tolerant syn på vad företagen jobbar med från börsens sida. För företagen fungerar noteringen

som en kvalitetsstämpel, säger han.
Varför så få är börsnoterade i dag kan bero på att många vill slippa insynen, men likaså kräver branschen sällan några stora investeringar, tillägger Joakim Bornold.
– Det är med stor sannolikhet en låg produktionskostnad, hur märkligt det än låter i sammanhanget. Om företag som Mindgeek noterar sig skulle det nog vara för att befintliga ägare ska kunna handla aktier på ett organiserat sätt.

Sverige är ett av flera länder där porren har debatterats flitigt. Därför känns det tveksamt om företagen skulle etablera sig på den svenska börsen.
– Många investerare skulle nog känna sig besvärade av att behöva försvara sina investeringar i porr. Det finns ett väldigt stort fokus på de här frågorna, säger Joakim Bornold.
Dessutom har flera fondbolag tagit avstånd från porren i sitt hållbarhetsarbete. Bolagen måste ange vilka verksamheter de inte gör investeringar inom.
Pornografi är ett alternativ.

– Dock är det vanligare att man exkluderar bolag som bryter mot internationella konventioner, såsom ILO som reglerar arbetsrätten, säger Fredrik Nordström, vd på branschorganisationen Fondbolagens förening.
Han fortsätter:
– Sedan är inte allt nödvändigtvis ett etiskt ställningstagande. I bland är det så enkelt som att fondens placeringsinriktning inte möjliggör placeringar i till exempel tobak, vapen eller pornografi.

Raffaella Lindström
raffaella.lindstrom@dn.se

Porrindustrin beräknas tjäna flera miljarder. Trots det saknas det exakta siffror.
60–976 miljarder kronor uppskattar affärstidningen Quartz att porrindustrin omsätter. I jämförelse omsatte den svenska börsjätten AB Volvo 431 miljarder kronor förra året.
80 procent av industrin ägs av ett och samma företag. Mindgeek har funnits sedan 2004 och grundades i Kanada.
En annan företagsjätte är det polska bolaget WGCZ Holding.

Bolaget driver bland annat sajten Xvideos, som är en av de största porrsajterna i världen.
Källor: Quartz, WGCZ Holding, Mindgeek

28 april 2020

Biden kan vinna från verandan

TISDAG 28 APRIL 2020

Hur ska det gå för Joe Biden? Alltsedan coronaviruset kortslöt den amerikanska valkampanjen har partistrategerna oroat sig för Demokraternas kandidat.

President Donald Trump syns hela tiden. Det har knappt gått en dag utan ett nytt tv-framträdande om pandemin. Biden är fast i hemmets medieskugga.
Men kampanjmakarna behöver kanske inte vara så bekymrade. Det finns en fin tradition av att bedriva valrörelse från verandan i USA.
Under andra halvan av 1800-talet blev en rad presidenter kända för sina ”front-porch campaigns”. William McKinley, till exempel, lämnade knappt bostaden på vägen mot Vita huset.

Medan motståndaren William Jennings Bryans 1896 reste över hela landet för att möta väljarna stannade McKinley i Canton, Ohio. Hundratusentals anhängare kom för att lyssna på de anföranden han gav från verandan.
Biden håller i stället till i källaren i hemmet i Wilmington, Delaware. Därifrån har han – via internet – talat till nationen om coronakrisen. Och han spelar sedan några veckor in regelbundna poddar.
Funkar det? Hemmasändningarna har inte varit någon succé. Men

utegångsförbudet verkar heller inte ha orsakat Biden någon skada. Han har hela våren haft ett övertag på en handfull procentenheter i de nationella opinionsundersökningarna. Så är det fortfarande.

Det är kanske inte så konstigt att kampanjandet inte gör så stor skillnad. De flesta väljare är trogna sitt parti. Biden själv är ingen nyhet. Alla vet vem den förre vicepresidenten är.

Dessutom väljer president Trump att använda platsen i rampljuset till att rekommendera amerikanerna att dricka rengöringsmedel. För att vinna de få vacklande marginalväljare som finns kvar är kanske ändå det bästa att bara hålla sig ur vägen.

Martin Liby Troein
martin.liby-troein@dn.se

Klimatkrav för flyget splittrar EU

TISDAG 28 APRIL 2020

EU-parlamentariker befarar att kommissionen kan sänka kraven på flyget när de försöker driva igenom flygbranschens globala klimatavtal Corsia utan att involvera parlamentet.

I ett brev skriver ledamöter att Corsia inte är tillräckligt starkt och kan underminera den gröna given.

Företrädare för de fyra största partigrupperna i EU-parlamentets miljöutskott har skickat ett vasst brev till till EU-kommissionen. Brevet är en protest mot att kommissionen verkar runda parlamentet när det gäller flygbranschens globala avtal för internationellt flyg, Corsia, genom att diskutera direkt med medlemsländernas regeringar utan att involvera parlamentet. Parlamentet har varit kritiskt till Corsia som de anser innebär

svagare klimatkrav på flyget än de som i dag gäller inom EU.
– I miljöutskottet oroas vi över att vi ska få en för svag lagstiftning för flyget framöver. Vi har ställt muntliga frågor till kommissionen hur man ska säkerställa att EU har möjligheten att ha ytterligare krav på utsläppsminskningar i egen lagstiftning om vi går med i Corsia. Vi har inte fått tillfredställande svar så nu skrev vi ett brev istället, säger svenska ledamoten Jytte Guteland (S).
Tillsammans med tre andra i miljöutskottet, däribland utskottets ordförande, har Jytte Guteland undertecknat brevet till kommissionen som skickades i förra veckan.
I brevet skriver de att om kommissionen inte går via parlamentet för att ansluta EU till Corsia skulle det bland annat innebära ett avsteg från den gröna giv som EU har enats om och intentionen att ytterligare utveckla och stärka - utsläppshandeln inklusive flygsektorn.
I dag omfattas flyg inom EU av EU:s handel med utsläppsrätter, ETS, som gör att flyget får betala för sina utsläpp av vä trots

coronapandemin. Den signalen blir enklare att sända om det ar att kostnaderna för utsläpp. Parlamentet anser att Corsia-- avtalet är betydligt svagare och leder till minskade klimatkrav på flyget inom EU. Corsia handlar inte om att minska flygets utsläpp. I stället reglerar det hur flygbranschen ska klimatkompensera för de - ökningar av utsläppen som väntas efter 2020.

– Corsia är ett klart steg framåt i resten av världen, men kraven på utsläppsbegränsningar är mycket svagare än inom EU:s utsläppshandel. Om en anslutning av EU-länderna till Corsia betyder att flyget plockas ut ur utsläppshandeln betyder det att trycket på att minska utsläppen från flyget inom EU minskar, säger Jytte Guteland

Frågan om hur EU ska hantera Corsia och hur det ska fungera med handeln utsläppsrätter är en knäckfråga för EU.

– Flygindustrin och resten av världen anser att om EU-länderna går in i Corsia så måste flyget plockas ut ur EU:s utsläppshandel. Den uppfattningen har nog visst stöd

både i kommissionen och vissa medlemsstater.
Europaparlamentet slåss tvärtom för att flyget ska vara kvar i utsläppshandeln.
För att undanta flyget från utsläppshandel krävs formellt godkännande från parlamentet, säger Magnus Nilsson, miljökonsult och klimatpolitiskt analytiker.
Corsia träder i kraft redan nästa år, de första åren är det frivilligt för länder att anmäla sig, avtalet blir bindande först från 2027.
För EU-ländernas del gäller att varje enskild nation anmäler sig och för att delta redan nästa år ska anmälan vara inne senast den 30 juni i år.
– Kanske hoppas kommissionen att initiativet ska leda till att EU-länderna i god tid ska signalera att de tror på Corsia trots coronapandemin. Den signalen blir enklare att sända om det Corsia-kritiska Europaparlamentet inte blandas in, säger Magnus Nilsson.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se

Fakta. Corsia-avtalet

Enligt Corsia har medlemsländerna i Internationella civila luftfartsorganisationen, Icao, målet att från och med 2020 göra ökningen av internationella flygningar koldioxidneutrala. Ökningen ska klimatkompenseras och räknas från ett basvärde som är genomsnittet för flygets utsläpp under 2019–2020.
2021 inleds den första fasen i - Corsia. Den är frivillig men 82 länder, som tillsammans representerar tre fjärdedelar av den internationella luftfarten, är med.

Från 2027 ska avtalet gälla alla 193 länder i Icao.

Regeringen vill se nattåg till Europa 2022

TISDAG 28 APRIL 2020

Sträckan Malmö–Köln–Bryssel skulle kunna bli första sträckan för upphandlad nattågstrafik till Europa, enligt Trafikverket.

Infrastrukturminister Tomas Eneroth (S) är inriktad på det ska bli verklighet om några år.
– Jag vill gå vidare och se till att Trafikverket får i uppdrag att kunna upphandla nattågstrafik. Vi behöver ha mer nattågstrafik och tåg generellt ut i Europa, inte minst i ett läge där vi kanske kommer att ha bekymmer med att upprätthålla flygtrafiken, säger Tomas Eneroth.

TT

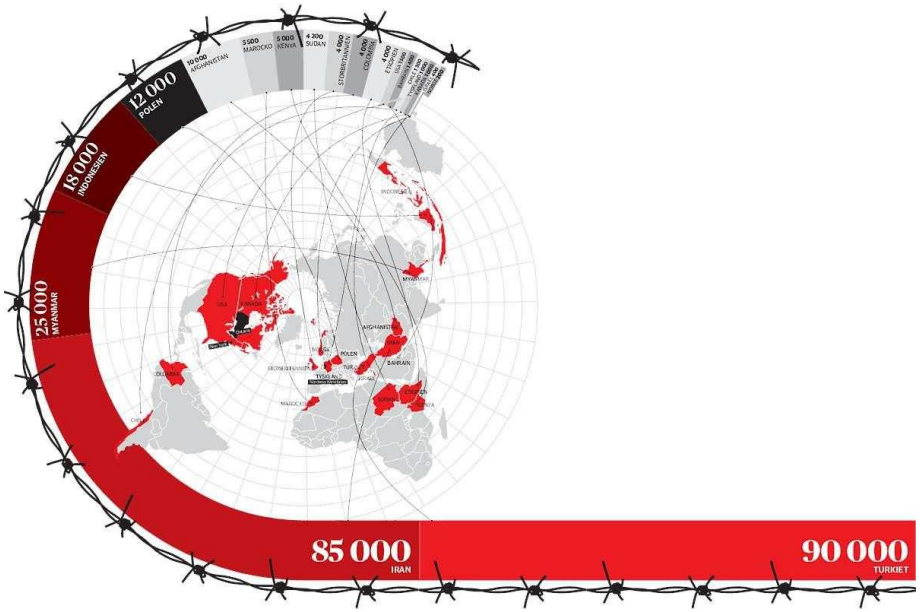
10 000
AFGHANISTAN
5 500
MAROCKO
5 000
KENYA
4 200
SUDAN
4 000
STORBRITANNIEN
4 000
COLOMBIA
4 000
ETIOPIEN
12 000
POLEN
18 000
INDONESIEN
25 000
MYANMAR
85 000
IRAN
90 000
TURKIET

Fångar friges världen över – men inte politiskt dömda

TISDAG 28 APRIL 2020

I det nya coronavirusets spår ger land efter land amnesti till fångar, för att hindra smittspridning. Turkiet släpper 90 000 fängslade, Iran 85 000.

Även USA, Tyskland och Kanada ger amnesti.
Men många politiska fångar sitter fortsatt inlåsta. Som den turkiske läraren Ismet Özçelik.
– Jag fruktar för hans liv, säger sonen Suheyl som bor i Sverige.

Turkiet är i dag det land utanför Europa och USA som har flest konstaterade covid-19-fall. Räknat i antalet smittade har Turkiet passerat både Kina och Iran. Precis som många andra länder har Turkiet tagit till drastiska åtgärder för att minska smittspridningen.

Bland annat har regeringen i Ankara gått i bräschen för en omfattande amnesti. President Erdogan väntas vilken dag som helst underteckna en lag som skyndats fram i parlamentet och som kommer att benåda inte mindre än 90 000 fångar. Det är nästan en tredjedel av alla som avtjänar straff i Turkiet.
Förutom Turkiet har bland annat Iran genomfört en omfattande amnesti för att försöka stävja covid-19-spridningen. Omkring 85 000 fångar har frigivits under mars månad, enligt officiella källor. Av dem är cirka 70 000 temporärt frigivna medan resten har fått sina straff efterskänkta. Bland de frigivna i Iran finns ”säkerhetsrelaterade” fångar, en term som den iranska regimen brukar använda för politiska fångar. Här finns utländska medborgare vars straff ifrågasatts, exempelvis den brittisk-iranska biståndsarbetaren Nazanin Zaghari-Ratcliffe. Hon avtjänar ett femårigt fängelsestraff, anklagad för att ha konspirerat mot den iranska regimen.
Den svensk-iranske forskaren Ahmadreza Djalali sitter dock fortsatt inspärrad, anklagad för

spioneri och dömd till döden i oktober 2017. Djalali greps vid ett besök i Teheran i april 2016 när han skulle hålla föredrag om katastrofmedicin.
Afghanistan har nyligen frigivit 10 000 fångar, begränsat till yngre, sjukliga och/eller kvinnor. Fångar som straffats för brott mot nationell eller internationell säkerhet omfattas inte av frigivningen.
Men även europeiska länder har släppt ut fångar i förtid, om än i mindre skala, för att minska spridningen av coronaviruset.

Nordrhein-Westfalen, Tysklands folkrikaste förbundsstat och den tyska region som drabbats hårdast av covid-19, frigav 1 000 fångar för en månad sedan. Polen har utökat systemet med elektroniska fotbojor för att minska trycket på fängelserna, rapporterar landets justitieminsterium.
I Norge har drygt 200 fångar släppts i förtid för att säkerställa att inga dömda ska behöva dela fängelsecell, rapporterar landets motsvarighet till Kriminalvårdsstyrelsen.
Rädslan för covid-19-smitta och de ofta usla förhållandena på

fängelserna har dessutom satt i gång något av ett globalt fånguppror. I början på mars löpte fångar amok på ett tiotal fängelser i Italien, som en reaktion på besöksförbud och strängare isoleringsregler som införts.
Tolv fångar dog i samband med upploppen. Enligt fängelseledningen avled flera av dem av överdoser sedan de plundrat fängelsets klinik på narkotiska preparat.
I slutet av mars månad drabbades Colombia av ett ännu blodigare fånguppror. 23 fångar dödades och över 90 skadades vid ett försök till massrymning från det ökända La Modelo-fängelset i huvudstaden Bogotá.
I mitten på mars rymde över 1 000 fångar från fyra olika öppna anstalter i storstaden São Paulo i Brasilien. Skälet till massrymningen var nya regler, motiverade av coronaviruset, som innebär strängare rutiner för fångarna.
I El Salvador i Centralamerika inträffade den gångna helgen flera fall av dödligt fängelsevåld. Minst 22 fångar dödades i interna uppgörelser. Förhållandena på El

Salvadors fängelser är hårt kritiserade av människorättsgrupper.
Det finns institutioner med 600 procents överbeläggning och det är inte ovanligt att hundratals fångar får dela på en toalett. Det skydd som fångarna erbjuds mot covid-19 är den enklaste formen av engångsmunskydd.
USA har en föga hedrande förstaplats bland världens länder i fråga om antalet fängslade och straffens längd. I dagsläget håller USA nästan 2,3 miljoner människor inspärrade.
Resurserna på fängelserna har för länge sedan överskridit smärtgränsen, vilket blir smärtsamt tydligt när USA nu försöker bekämpa covid-19-pandemin.
De amerikanska fängelserna beskrivs som ”drivhus för smittan”. En bekymmersam omständighet är att fångarna i USA i dag är allt äldre, och därmed extra mottagliga och utsatta för coronaviruset.
Amnestin i Turkiet har kritiserats av människorättsgrupper eftersom den inte omfattar de fångar som avtjänar straff för

brott mot landets omstridda antiterrorlagar.
Dessa lagar är vagt formulerade och kan tillämpas obestämt. För att dömas till ett långt fängelsestraff kan det räcka med att ha laddat ner en krypterad mobilapp, eller ha delat en för regimen misshaglig artikel på sociala medier.
Det drabbade den 61-årige läraren Ismet Özçelik som just nu avtjänar ett tioårigt straff. Han blev ett av offren för den omfattande arresteringsvåg som president Recep Tayyip Erdogan drog i gång efter kuppförsöket i Turkiet den 15 juli 2016.
Ismet Özçelik sitter i ett så kallat T-fängelse i Denizli i sydöstra Turkiet.
Med sina överbefolkade celler och torftiga rastgårdar är Denizlifängelset under inga omständigheter en trevlig plats. Men sedan det nya coronaviruset drabbat Turkiet med full kraft har institutionen förvandlats till en hotande dödsfälla.
– Att hålla säkerhetsavstånd inne i fängelset är helt omöjligt, eftersom det bor 27 personer i en cell som är avsedd för sju. Och det

går inte att tvätta händerna med tvål och vatten, säger sonen Suheyl Ozçelik i telefon till DN. (Han stavar efternamnet annorlunda än sin far).
Suheyl Ozçelik bor sedan snart tre år i södra Sverige med sin familj. De tillhör de flyktingar som FN valde ut som särskilt skyddsvärda. Den statusen fick också Ismet Özçelik, Suheyls far.
Men i maj 2017 kidnappade Turkiets säkerhetstjänst honom i Malaysia, där han då arbetade, och förde honom till hans turkiska fängelse. Sonen Suheyl har mycket sporadisk kontakt med sin far.
Suheyl Ozçelik kan inte besöka pappan i fängelset – ”då kommer jag själv att bli gripen”. Men via en syster som bor i Turkiet har han fått veta lite om förhållandena i fängelset.
Vad Özçelik anklagats för är inte klarlagt. Han arbetade på en skola som drivs av den så kallade Gülenrörelsen. President Erdogan beskyllde rörelsens anhängare för att ligga bakom kupplanerna. Gülenrörelsen är en nätverksliknande organisation som står på sunnimuslimsk

grund. Suheyl Ozçelik beskriver verksamheten som icke-våldsinriktad och fokuserad på att främja utbildning och sociala insatser.
– Därför är det befängt att kalla Gülenanhängare för terrorister, säger han.
Förutom Ismet Özçelik sitter bland annat den kände oppositionspolitikern och partiledaren Selahattin Demirtas fängslad med stöd av terrorlagarna.
Människorättsgruppen Amnesty vädjade nyligen till de turkiska myndigheterna att inte diskriminera dessa fångar.
Erik Ohlsson

Kuba skickar hjälp till Sydafrika – men tar sedan betalt för jobbet

TISDAG 28 APRIL 2020

Kuba skickar läkare över hela världen för att stävja utbrottet av covid-19. Natten till måndagen landade 200 kubaner i Sydafrika.

Till DN säger landets Sydafrika-ambassadör att insatsen är en ”internationell solidaritetshandling”. Men när den är över kommer fakturan.

Det nya coronaviruset har gett möjlighet för nya aktörer att flytta fram positionerna i Afrika där en rad länder är i akut behov av nödhjälp. Kina har redan skickat miljontals ansiktsmasker och annan skyddsutrustning och sett till att få pr-mässig utväxling på sina insatser – och nu följer Kuba efter.

Vid midnatt till måndagen landade ett plan på militärbasen Waterkloof mellan huvudstaden Pretoria och Johannesburg. Ombord fanns 200 kubanska läkare och annan medicinsk personal som ingår i den så kallade medicinska brigaden. Sydafrika blir det 23:e landet som tar emot hjälp från kubanskt håll. Läkarna, som kommer att stanna i landet på obestämd tid, togs emot av ett stort pressuppbåd. Samt av kubaner som på den kubanske ambassadören Rodolfo Benítez Versons kommando viftade med flaggor, skyltar och porträtt av den framlidne diktatorn Fidel Castro.

Mellan regeringspartiet ANC och Kuba finns historiska band, då Kuba stod på ANC:s sida i kampen mot apartheid och under det angolanska inbördeskriget.

– För ett par veckor sedan hade vi möten med Sydafrikas ledning. De bad om hjälp från Kuba, de vet att vi har lång erfarenhet av att sända brigader som är specialiserade på svåra epidemier och har rest runt världen många gånger, säger ambassadör Rodolfo Benítez Verson till DN.

Sedan tidigare finns 200 kubanska läkare som är utspridda över hela Sydafrika som en del av ett löpande samarbete. Dessutom skickar
Sydafrika läkarstudenter till Kuba. Det har riktats kritik mot dessa insatser som Kuba lanserar som solidaritetshandlingar, medan de i själva verket tar betalt för insatserna. Och de kubanska läkarna får inte behålla hela lönen de får medan de utsätter sig för risker utomlands.
Men under välkomstceremonin får man intrycket av att det är en rent altruistisk handling. Det är också så den lanseras av det lokala public servicebolaget SABC som live-
rapporterar under hela ceremonin.
Vem betalar för detta?
– Det handlar inte om att betala. Det handlar om internationell solidaritet. Vi delar med oss av vad vi har även om vi har brist. Självklart behöver de som kommer hit uppehälle – boende och transport. Sydafrikas regering står för det personliga skydd de behöver för att kunna göra sitt jobb och för måltiderna, säger Benítez Verson.

Ambassadören tillägger att det inte är frågan om en ”merkantilistisk process”, bara ”internationell solidaritet”.
De här läkarna utsätter sig för risk när de jobbar vid fronten i kampen mot viruset. Får de lika mycket betalt som sina lokala kollegor här?
– Ska jag vara uppriktig så vet jag faktiskt inte hur mycket de syd-afrikanska läkarna tjänar här. För oss är det viktigaste att kubanska doktorer är utsända där de behövs mest. De är redan tränade och förberedda på att jobba i de svåraste situationer och jag tror inte att det finansiella är en stor sak alls.
Att regeringen skulle ta lönen avfärdar ambassadören som amerikansk propaganda.
– Du vet, det är en del av kampanjen som har organiserats av den amerikanska administrationen som just nu ber många länder att inte ta emot kubansk medicinsk hjälp. Det är enligt min åsikt totalt galet. Nu är inte tiden för politik och ideologiska skiljaktigheter – det här är tid för internationellt samarbete och solidaritet.

Men Lunga Ngqengelele, talesperson för utrikesminister Pandor, ger en annorlunda bild av den kubanska solidariteten. Till DN säger han att Sydafrika ersätter Kuba för hela insatsen.
– Sedan vet jag inte vilka arrangemang de har. Vi betalar dem för transporten hit och deras lön, men vad som sedan händer med den när de kommer hem vet jag inte.
Enligt Ngqengelele kommer brigaden att stanna tills utbrottet är över.

Erik Esbjörnsson
erikesbjornsson@gmail.com

Hon kan bli Nordkoreas första kvinnliga ledare

TISDAG 28 APRIL 2020

Nordkoreas högste ledare Kim Jong-Un är fortsatt frånvarande och spekulationerna går höga om hans hälsa. Ryktena aktualiserar frågan om vem

som står näst på tur att leda diktaturen. En het kandidat är lillasystern Kim Yo-Jong.

Nordkoreas diktator Kim Jong-Un har inte setts till i offentligheten sedan den 11 april. Exakt varför vet ingen utanför Nordkorea. Men spekulationer råder det ingen brist på.

Här finns rykten om alltifrån att han har genomgått en hjärtoperation till att han har isolerat sig i turistområdet Wonsan på östkusten för att undvika att smittas av corona-viruset (även om Nordkorea hittills hävdar att landet inte har några fall av viruset). I helgen kom också satellitbilder som sägs visa att hans tåg parkerat i Wonsan.

Men det mesta i Nordkorea är höljt i dunkel. Allt som kommer ut från den slutna regimen är osäkert och ryktena om Kim Jong-Uns hälsa bygger på andrahandsinformation.

I helgen gick Sydkorea ut och tonade ner spekulationerna, som i vissa inlägg i sociala medier går så långt som att hävda att diktatorn är död.

– Kim Jong-Un lever och mår bra. Han har varit i Wonsanområdet

sedan den 13 april. Några misstänkta rörelser har inte upptäckts hittills, säger Moon Chung-In, rådgivare till Sydkoreas president Moon Jae-In, till amerikanska medier.
Att något har hänt verkar dock troligt. Särskilt med tanke på att Kim Jong-Un inte närvarade den 15 april när födelsedagen för Kim Il-Sung, Nordkoreas grundare och Kim Jong-Uns farfar, firades. Det är en av Nordkoreas största högtider och i år är första gången sedan Kim Jong-Un blev ledare 2011 som han inte deltog i festligheterna.

Att Kim Jong-Un, som tros vara 36 år, tillhör riskgruppen för många olika sjukdomar är de flesta ense om. Han röker, dricker och är överviktig.
Nu frågar sig allt fler vem som står på tur att ta över styret i Nordkorea om det händer Kim Jong-Un något allvarligt, och svaret letar sig ofta fram till hans yngre syster – Kim Yo-Jong. Att en kvinna skulle accepteras som högsta ledare i det mansdominerade Nordkorea kan visserligen vara svårt att svälja för det manliga toppgardet i den nordkoreanska militären.

Men den nordkoreanska diktaturen är en familjeaffär och Kim Yo-Jong är den person i rakt nedstigande led från Kim Il-Sung, landets evige president, som har synts mest på senare tid. Det skulle kunna tala för att Nordkoreas fjärde ledare blir en kvinna.
Precis som mycket annat om Nordkorea är informationen om Kim Yo-Jong knapphändig och vag. Uppgifterna om när hon är född varierar i spannet 1987–1989. De som träffade henne vid OS i Sydkorea 2018 tror att hon var i början på en graviditet eller nyligen hade fött ett barn. Men några offentliga uppgifter finns inte, inte heller står det klart vem som är hennes make.
Men hon är Kim II-Sungs yngsta kända barnbarn och sägs enligt kännare ha varit favoritbarnet till Nordkoreas andre ledare Kim Jong-Il. Hon är också Kim Jong-Uns enda helsyster. Kim Jong-Il hade sju barn med fyra kvinnor. Enligt en artikel i the New Yorker ska Kim Jong-Il ha avfärdat sina söner som ”idel dumskallar”. Dottern däremot höll han högt. Precis som Kim Jong-Un ska hon delvis ha gått i skolan i Bern i

Schweiz under täckmantel som nordkoreanskt diplomatbarn.
Första gången hon syntes i offentligheten var under sin fars begravning 2011. Men det är först på senare år som hon blivit mer synlig. Hon har stått vid sin brors sida vid toppmöten, vid besök på fabriker, bondgårdar och militäranläggningar.
Kim Yo-Jong har synts när hon burit på gåvor, tagit anteckningar och hämtat pennor till sin bror. Och det var hon som tog hand om hans fimpar vid toppmötet mellan Kim Jong-Un och Donald Trump i Hanoi förra året, för att försäkra att han inte lämnade några dna-spår efter sig.
Kim Yo-Jong fick också stor internationell uppmärksamhet vid invigningen av OS i Sydkorea 2018 då hon syntes sitta bakom USA:s vice president Mike Pence.
I vissa tidningar utnämndes hon till Nordkoreas svar på Ivanka Trump.
Skillnaderna är dock stora. Kim Yo-Jong bär ofta enkla svarta kläder och på bilder har hon sparsamt med make-up och få smycken.

Marianne Björklund

Fakta. Personkult kring ledarna

Nordkorea bildades efter andra världskriget när Sovjetunionen och USA delade upp kontrollen över Koreahalvön.
Regimen bygger på en personkult där ledarna sägs härstamma från det heliga vulkanberget Paektu nära den kinesiska gränsen.
Nordkoreas första ledare Kim Il-Sung brukar kallas den evige presidenten.

Virustopp väntas först till hösten

TISDAG 28 APRIL 2020

Finland. Det dröjer innan Finland kommer att nå kulmen av coronapandemin. Det säger hälsosäkerhetschef Mika Salminen, landets motsvarighet till Sveriges statsepidemiolog Anders Tegnell, till finländska medier.

Finland befinner sig i en lugn fas av virusutbrottet. Det innebär enligt Salminen, som är direktör vid folkhälsomyndigheten Institutet för hälsa och välfärd, att toppen kommer att skjutas upp.
– I den här takten kommer den inte i sommar utan till hösten. Det är den negativa sidan av restriktionerna, säger han till MTV Uutiset.

TT

250 000

TISDAG 28 APRIL 2020

norska elever i årskurs 1–4 fick på måndagen gå tillbaka till sina skolor efter över sex veckors undervisning i hemmet. Men allt är inte som vanligt: klasserna har blivit mindre och eleverna ska tillbringa mer tid utomhus. Eleverna fick börja sin första skoldag på länge med att tvätta händerna.

TT-NTB

Johnson tillbaka – tackade britterna

TISDAG 28 APRIL 2020

Storbritannien. Premiärminister Boris Johnson är tillbaka på jobbet efter att ha tillfrisknat från covid-19, som ledde till att han fick intensivvård på sjukhus. På måndagsförmiddagen höll han sitt första tal efter sjukfrånvaron.
Boris Johnson tackade britterna för att de följer de restriktioner som införts på grund av coronasmittan, och ber dem fortsätta att göra det.
– Varje dag vet jag att viruset för med sig ledsamhet och sorg till hushåll i hela landet. Det här är den största enskilda utmaningen som det här landet har stått inför sedan kriget, sade han från en talarstol som ställts upp utanför Downing Street.
De närmaste dagarna ska regeringen utforma ett ramverk för att lätta på nedstängningen,

men den varnar för att det kan bli svårt.
TT-Reuters

”Vi har vunnit över viruset”

TISDAG 28 APRIL 2020

Nya Zeeland. Landet har lyckats stoppa allmän spridning av coronaviruset, enligt premiärminister Jacinda Ardern.
– Vi har vunnit slaget, säger hon enligt BBC.
Med stängda gränser, strikt nedstängning av samhället och utförlig testning och smittspårning har Nya Zeeland hittills registrerat 19 dödsfall och

färre än 1 500 bekräftade eller sannolika smittfall.
Från i dag, tisdag, lättas restriktionerna så att viss affärsverksamhet, friskvård och utbildning får återuppta verksamheten. Men generellt gäller fortfarande att folk ska hålla sig hemma och undvika socialt samspel.
TT

Processen mot Assange skjuts upp

TISDAG 28 APRIL 2020

Storbritannien/USA. Nästa steg i processen kring en eventuell utlämning av Wikileaksgrundaren Julian Assange kommer inte att genomföras i maj som tänkt. En brittisk domare har slagit fast att restriktionerna som införts på grund av coronavirusets spridning

innebär att den planerade förhandlingen inte kan äga rum.
– Deltagande på distans av parterna är inte lämpligt i det här fallet. Mister Assange och båda sidornas advokater kommer att behöva vara fysiskt närvarande i rättssalen, säger domaren Vanessa Baritser.
TT-Reuters

Norwegians kassa är snart slut

TISDAG 28 APRIL 2020

Kassan är på väg att ta slut för det norska lågprisflygbolaget Norwegian, som stoppat alla betalningar som inte är operativt absolut nödvändiga.

Norwegian betalar just nu bara de absolut viktigaste fakturorna för att kunna hålla i gång verksamheten, skriver bolaget i en

uppdatering av en omstruktureringsplan.
Månatliga kostnader exklusive finansposter som normalt ligger på 2,9–3,4 miljarder kronor har reducerats till 100–300 miljoner.
Samtidigt tillägger Norwegian att om bolaget inte får tillgång till statligt garanterade lån på 2,7 miljarder före mitten av maj kommer kassan att vara tom.
Varningsflaggan för en finansiell kollaps för hela koncernen kommer sedan Norwegian för en vecka sedan begärde bemanningsföretag för kabinpersonal och piloter i Sverige och Danmark i konkurs.
Med måndagens kursfall har nästan 90 procent av Norwegians börsvärde raderats ut sedan årsskiftet.
TT

Hästar dopades med - arsenik

TISDAG 28 APRIL 2020

Ridsport.

Internationella ridsportförbundets tribunal har behandlat åtta fall, sju dopningsfall och ett fall rörande behandlingen av hästar, och majoriteten av dem rör distansritten.

Inom loppet av en vecka lämnade två hästar ridna av distansryttaren Said Al Balushi från Oman positiva dopningsprov. Båda gångerna innehåll proverna spår av arsenik, som kan ge en tillfällig uppiggande effekt. Ryttaren stängs av i tre år får böta drygt 100 000 kronor.

Två distansryttare från Förenade Arabemiraten stängs av i två år för dopningsbrott respektive tre månader för hårdhänt behandling av en häst.

Ryttarna kan överklaga domarna till Cas, idrottens internationella skiljedomstol. DN

29 april 2020

EU får inte krypa för Kina

ONSDAG 29 APRIL 2020

Några sensationer innehöll inte EU-rapporten. Det är redan välkänt att Kina från början försökte dölja utbrottet av coronasmittan i Wuhan för både sina egna medborgare och världen. Inte heller var det någon nyhet att Pekings megafoner har pekat ut både USA och Italien som virusets egentliga källa.

Men när dessa och andra exempel på kinesisk desinformation hade förpackats till en rapport tog det stopp i Bryssel. Höga potentater inom EU:s utrikestjänst skickade tillbaka den till tjänstemännen för omskrivning.

Kommunistregimen i Kina hade nämligen fått korn på rapporten och via olika kanaler krävt att den skulle dras in. Annars skulle många i Peking bli besvikna och

arga, handeln med EU riskerade inskränkningar.
Rapporten stoppades inte, men vattnades ur på centrala punkter. Kinas ”globala desinformations-kampanj”, som den ursprungliga texten talade om, ströks. Interna mejl, som New York Times tagit del av, skvallrar om upprörda känslor på EU:s kontor. En av analytikerna bakom studien klagade över ”självcensur för att tillfredsställa det kinesiska Kommunistpartiet”. EU:s förutsägbara dementi klingade ihåligt.

Många länder sysslar idogt med att bättra på sin image, inget konstigt med det. Att Kina liksom Ryssland därtill sprider rykten och felaktig information för att påverka och ibland hota västvärldens demokratier är däremot sorgligt. Men det är också ynkligt att EU hukar sig för kritik från auktoritära krafter. Sverige har haft sina egna strider med Peking, särskilt som följd av kidnappningen av bokförläggaren Gui Minhai. Efter Kinas skandalösa fängelsedom mot den svenske medborgaren i februari borde EU ha protesterat högljutt,

men reaktionerna var lama. Tyskland och Frankrike var inte sugna på en öppen konflikt om mänskliga rättigheter. Klarspråk mot Kina är dock ett minimikrav. EU ska inte backa för tyranniet.

Gunnar Jonsson
gunnar.jonsson@dn.se

Mer ambitiös klimatlag i EU på bordet

ONSDAG 29 APRIL 2020

Skärpta utsläppsmål inom EU, inrätta ett oberoende forskarråd och bindande mål för varje land. Det föreslår EU-parlamentarikern Jytte Guteland i ett utkast inför Europaparlamentets förhandlingar om EU:s klimatlag.

– Det är dags att höja ambitionen. Tittar man på de senaste forskningsrapporterna från FN:s klimatpanel IPCC är det tydligt att vi måste ha högre utsläppsminskningar varje år och de första tio åren är avgörande, annars riskerar vi att passera så kallade tipping points, säger Jytte Guteland (S), som leder arbetet med lagförslaget i Europaparlamentet.

På tisdagen presenterade hon ett utkast till klimatlag som nu ska diskuteras i parlamentet. EU-kommissionen föreslog en ny klimatlag i mars med huvudmålet att EU ska vara koldioxidneutralt år 2050.

En av de stora nyheterna i utkastet är att utsläppen föreslås minska med 65 procent till 2030 jämfört med 1990 års nivå. Parlamentet har i nuläget 55 procent som mål. Ett delmål föreslås för 2040, en kontrollstation för att stämma av om utvecklingen ligger i linje med målet.

I förslaget ingår även att de enskilda medlemsländerna ska ha bindande mål, i dag finns enbart mål på EU-nivå.

– Jag föreslår även att kommissionen ska få mer muskler så att den får möjlighet att kräva att länderna når klimatneutralitet. De ska kunna utdela överträdelseförfaranden om medlemsländerna inte sköter sig, säger Jytte Guteland.
Hon föreslår att branscher ska ta fram färdplaner för att nå målen, liknande det som görs inom Fossilfritt Sverige.
– Det finns också en separat artikel om att sjöfart och flyg ska leva upp till det nya 2030-målet, det är ett sätt att få in dem under EU:s klimatlag. Flyget ingår redan i EU:s handel med utsläppsrätter men inte sjöfarten. Jag ser gärna att kommissionen lägger fram ett handelssystem för sjöfarten.
Ett oberoende forskarråd liknande FN:s klimatpanel IPCC på EU-nivå, ett EPCC, föreslås. Det skulle bidra med vetenskapliga fakta fokuserade på EU och också mer kontinuerliga uppföljningar. Till skillnad från IPCC skulle det också kunna ge råd och kritisera politik som förs, liknande det klimatpolitiska rådet i Sverige.
Kommissionen föreslås inrätta en koldioxidbudget – en matematisk kalkyl för hur mycket utsläpp

Europa kan kosta på sig utan att hota Parisavtalets mål.
Målet är att en ny klimatlag ska kunna klubbas innan året är slut.
Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se

Hög testkapacitet när Frankrike öppnar upp

ONSDAG 29 APRIL 2020

Paris. Den 11 maj börjar Frankrike lätta på restriktionerna för rörelse utomhus. Men gymnasieskolor, restauranger och kaféer förblir stängda tills vidare, och

munskydd kommer att krävas i kollektivtrafiken.
Det sa premiärminister Edouard Philippe på tisdagen.
Det ska finnas kapacitet att testa 700 000 personer per vecka den 11 maj, lovade premiärministern. Särskilda ”brigader” ska arbeta med smittspårning.
– Varje nytt fall innebär att mellan 20 och 25 personer kan ha varit i kontakt med den smittade, och vi räknar just nu med att det kommer att behövas uppemot 525 000 test per vecka. Med 700 000 test får vi marginal att testa även i andra miljöer, som på äldreboenden, sa Philippe i sitt tal.
En app är under utveckling för att ”komplettera” smittspårningen, sa Edouard Philippe, som dock lovar att nationalförsamlingen ska få ta ställning till denna av integritetsmässiga skäl omstridda metod.
Grundskolor och de flesta affärer får öppna på nytt den 11 maj, och det strikta partiella utegångsförbudet hävs. Exakt hur snabbt lättnaderna sker anpassas dock geografiskt, där vissa lindrigt utsatta områden ges ”grön” status och får gå före övriga. Ett särskilt

intyg kommer att krävas för att få resa mer än 10 mil från hemmet.
Om smittspridningen börjar öka igen kan dock regeringen snabbt dra i nödbromsen, varnade premiärministern i sitt tal.
Butiker måste säkra att kunderna kan hålla minst en meters avstånd i lokalerna och de affärsinnehavare som vill får ha masktvång.
I slutet av maj kan ytterligare lättnader komma, exempelvis vad gäller barer, kaféer och restauranger, uppgav Philippe.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Norsk miljardär gripen – misstänks för mord på försvunna hustrun

ONSDAG 29 APRIL 2020

Den norska miljardären Tom Hagen misstänks för mord eller medhjälp till mord på sin försvunna hustru Anne-Elisabeth Hagen.

– Det är ett resultat av en bred efterforskning där bevisen styrkts över tid, sade Ida Melbo Øystese, polismästare i polisdistrikt Øst under en presskonferens.

Beslutet att begära Tom Hagen häktad meddelades under en presskonferens på tisdagsmorgonen. Hagen hade tidigare samma morgon gripits när han var på väg till sitt arbete, enligt norska VG.

– I det här skedet är det viktigt för mig att betona att även om Tom Hagen nu officiellt är misstänkt är saken fortfarande under utredning. Det finns flera obesvarade frågor som polisen kommer att arbeta med, sade Ida Melbo Øystese.

Att den 70-årige Tom Hagen, som är en av Norges rikaste män, nu är begärd häktad innebär en tydlig vändning i ett komplicerat fall som pågått i över ett år.

Anne-Elisabeth Hagen hördes av senast den 31 oktober 2018 och

rapporterades försvunnen senare samma dag efter att Tom Hagen påstått sig ha hittat ett kidnappningsbrev på dåligt skriven norska.
Teorin var länge att hon kidnappats för ekonomisk utpressning och de påstådda kidnapparna beskrevs som att de krävt motsvarande nio miljoner euro i kryptovalutan monero i ersättning för att släppa Anne-Elisabeth Hagen.
Polisen bedrev länge en topphemlig operation om fallet. Det blev känt för allmänheten först den 9 januari 2019 när polisen gick ut med uppgifterna. Detta eftersom man var rädd att Anne-Elisabeth Hagen skulle utsättas för repressalier om fallet blev känt.
Till slut, utan att ha fått några livstecken från Anne-Elisabeth Hagen, valde man dock att gå ut med information i hopp om att få in iakttagelser från allmänheten. Flera norska medier ska enligt VG under denna period ha känt till fallet, men valt att inte publicera på uppmaning från polisen.
Familjen och polisen kontaktades vid flera tillfällen av någon som påstod sig vara kidnapparen, via

olika digitala plattformer.
Kontakten ska till största delen ha skett utan att familjen ska ha kunnat svara på meddelandena, enligt NRK.
I juni 2019 gick polisen ut med information om att man ändrat huvudhypotes och nu i stället utgick från att Anne-Elisabeth Hagen mördats. Anledningen till detta var att det gått så lång tid utan att några livstecken synts, att de påstådda kidnapparna valt en så komplicerad metod för att få betalt och att de verkat ointresserade av att kommunicera och få ta del av lösensumman.

– Vi har utgått ifrån att brottet haft ekonomisk vinning som syfte, men inte längre. Nu är hypotesen att Anne-Elisabeth Hagen blivit dödad, och att hon blivit bortförd för att dölja detta, sade förundersökningsledaren Tommy Brøske under en presskonferens.
Den 6 augusti uppgav familjens advokat Svein Holden att man ska ha haft kontakt med de misstänkta kidnapparna. Man hade dock inte några bevis för att Anne-Elisabeth Hagen levde.
Men nu påstår sig alltså norsk polis ha belägg för att Tom Hagen varit inblandad i Anne-Elisabeth

Hagens försvinnande och han är misstänkt för mord eller medhjälp till mord.
Hagen kommer att hållas i förvar i fyra veckor, något man motiverar med risken för att bevis kan komma att förstöras. Man vill dock inte kommentera vilka eventuella motiv Tom Hagen ska ha haft eller vilka bevis man har. Man utesluter heller inte att fler personer kan komma att gripas.
Anne-Elisabeth Hagen har ännu inte hittats.
Tom Hagen nekar till anklagelserna via sin advokat.

– Han står fast vid att han inte har något med detta att göra, säger hans advokat Svein Holden.

Hugo Ewald
hugo.ewald@dn.se

Ilska mot att Ikea tillåts hålla öppet under krisen

ONSDAG 29 APRIL 2020

Ikea har hamnat i centrum för den bittraste dispyten hittills under Israels coronaepidemi. Regeringen har bestämt att soldaternas begravningsplatser är spärrade för sörjande av smittskyddsskäl, medan den svenska möbeljätten får hålla öppet.

På tisdagen inföll terroristoffrens och de stupade soldaternas årliga minnesdag i Israel. Det är en dag av allvar, med stängda nöjeslokaler, utan reklam i radio och tv och miljoner människor som tänder ljus vid bortgångna anhörigas gravar. Men i förra veckan beslöt regeringen att dessa sammankomster kunde fungera som smitthärdar, och förbjöd de sedvanliga ceremonierna.

Detta väckte missnöje, men allmänheten hade troligtvis svalt förtreten om det inte varit för ett

annat, samtidigt regeringsbeslut: Ikea, ensamt bland alla köpcentrum och stora varuhus, fick tillstånd att öppna på nytt efter att ha varit stängt i drygt en månad.

Den populäre författaren Meir Shalev skrev: ”Det är bara ett par kilometer från begravningsplatsen i Kibbutz Yagur, dit vi inte släpps in, till Ikea i Kiryat Ata. Låt oss tända våra ljus och förrätta bön tillsammans på Ikea i stället, för där har regeringen bestämt att man inte blir smittad”.

30-åriga Na’ama Badihi, vars bror dog 2002, skrev på Facebook: ”Aldrig har jag skämts så för mitt land. I stället för att hitta på en rimlig lösning, som att låta en i varje familj besöka graven eller fördela besöken i olika omgångar, så valde man det enklaste, att bara förbjuda!”

Regeringens särbehandling av Ikea hamnade i ett nytt och olustigt ljus i söndags, då tidningen Haaretz avslöjade att Ikeas israeliska chefer, Shulam Fisher och Matthew Bronfman, på senare år donerat över tio miljoner kronor till den ultrareligiösa Ger-sekten. Till denna rörelse hör hälsoministern,

rabbi Yaakov Litzman, som gav Ikea grönt ljus att öppna fast butiker av jämförbar storlek förblir tillbommade.
Ikea-Israel, som har fyra filialer, har tidigare varit i blåsväder för att ha producerat en katalog utan några kvinnor på bilderna.
Dess matställen iakttar de judiska dietlagarna och håller stängt om sabbaten. Ikea är, till skillnad från andra moderna köpcentrum, mycket populärt bland landets ultra- ortodoxa medborgare.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Katastrofläge

ONSDAG 29 APRIL 2020

På hemliga platser över hela Finland ligger lager av mediciner, spannmål och olja som ska räcka tre till tio månader. Bara ett utvalt fåtal vet var. Varje gång man tankar bilen i Finland är man med och finansierar lagren.

Maten är slut. I dag delades endast ut 35 gr bröd till frukosten. Hela kalorimängden i dag är högst 800 (åttahundra). I går ca 1 000. I morgon delas inte alls ut något bröd. ... Flera fångar ber att de ska

skjutas hellre än att svältas till döds här.”
Rapporten är inte från ett koncentrationsläger under andra världskriget. Det är den finländska lägerläkaren Toivo Elliläs förtvivlade nödrop från fånglägret i Dragsvik den 20 juni 1918. Ellilä citeras av Sture Lindholm i den prisbelönta boken ”Fånglägerhelvetet Dragsvik: massdöden i Ekenäs 1918”.
Finlands självständighet började med livsmedelsbrist. Efter inbördeskriget 1918 internerades över 2 procent av befolkningen i fångläger. De skulle rannsakas för att ha deltagit på de rödas sida i inbördeskriget.
Mer än 13 000 fångar dog. Majoriteten blev inte avrättade, många av dem hann inte ens få sin dom. Efter långvarig undernäring dukade de under i sjukdomar. Det fanns helt enkelt inte tillräckligt med mat i landet. Spannmålsleveranserna från Ryssland hade upphört efter revolutionen 1917. Ute i Europa rasade första världskriget och även leveranserna därifrån var brutna. I den europeiska logistiken var Finland en ö, beroende av sina

järnvägsförbindelser till Ryssland. Fraktförbindelserna till Europa var i praktiken helt hänvisade till sjöfarten.
Över hundra år senare är Finland fortfarande beroende av sjöfarten för sin frakt.
– Finland är en ö i relation till det kontinentala Europa. Efter hundra år som en del av det ryska imperiet hade vi goda järnvägsförbindelser österut. Men det är inget alternativ att luta sig mot dem. Att förlita sig på leveranser från Ryssland kan leda till ett riskabelt beroendeförhållande till Moskva, säger Henrik Meinander, professor i historia vid Helsingfors universitet.
Tidigt lärde sig det unga Finland en läxa: Man måste ha fyllda lador.
Som nyblivet självständigt land misslyckades Finland med att hålla tusentals fångar vid liv. Det blev den första läxan.
År 1924 grundades Krigshushållningskommittén. Under 1920- och 1930-talen blev det finländska jordbruket så småningom självförsörjande. När mörka moln tornade upp sig vid horisonten i form av sovjetisk

expansionspolitik grundade Finland
Folkförsörjningsministeriet den 20 september 1939. I oktober började man ransonera kaffe och socker. Den 30 november anföll Stalin.
Finland klarade det korta vinterkriget utan omfattande ransonering. Men när fortsättningskriget bröt ut 1941 var Finland inte självförsörjande.
– Mellan 1941 och 1944 producerade Finland bara två tredjedelar av den spannmål man förbrukade. Hälften odlades med hjälp av importerad konstgödsel. Man importerade både konstgödsel och spannmål från Tyskland, Danmark, Rumänien och Ungern. Regeringen hade räknat med att kriget skulle få ett snabbt slut, men så blev det inte. Det var en obehaglig déjà vu-upplevelse för den finländska statsledningen. Just den här historiska erfarenheten blev avgörande när det gällde att utveckla försörjningssäkerheten, säger Henrik Meinander.
Finland hade gjort gemensam sak med Tyskland i kriget mot Sovjetunionen 1941–1944. Enligt Meinander utnyttjade Tyskland

medvetet den ansträngda livsmedelssituationen för att hålla Finland med i kriget.
– Mycket av vapenbrödraskapet med Tyskland handlade om att hålla inte bara soldaterna utan även hemmafronten vid liv.
Den 4 september 1944 ingick Finland en vapenvila med Sovjetunionen. Inget tydde på att det skulle bli fred. Åtminstone inte en fred som Finland skulle överleva.
Nästan omedelbart började finländska officerare förbereda ett eventuellt gerillakrig mot en sovjetisk ockupation. De organiserade totalt 35 underjordiska förråd med vapen och proviant. I decennier hemlighölls all information om var de var placerade. Så sent som 1987 hittades en av de sista vapengömmorna i Muhos utanför Uleåborg.
Samtidigt inledde man ett omfattande arbete för att aldrig mer hamna i en situation där man tvingades alliera sig med en stormakt för att överleva.
– Den viktigaste finländska lärdomen efter andra världskriget var: Ingen offrar sig för något så obetydligt som finländsk

självständighet. Andra hjälper dig bara om det råkar ligga i deras egna intressen. Det har Finland alltid utgått ifrån, också efter att man blev EU-medlem. Sverige däremot utgick ifrån att EU-medlemskapet ger skydd. Därför avskaffade man beredskapslagren, säger Henrik Meinander.
I själva verket kopierade Finland Sverige då man byggde upp beredskapen efter kriget. Den svenska tanken om totalförsvaret, med sitt breda samhällsgrepp där civila aktörer involveras, förverkligades i Finland till punkt och pricka. En stor del av dagens finländska beredskap grundar sig på samarbete med näringslivet. Vissa näringsidkare är enligt lagen skyldiga att hålla sig med lager för minst tre månader framåt, framför allt distributörer av mediciner.
I de statliga beredskapslagren finns bränsle, spannmål, sjukvårdsutrustning, mediciner, metaller, kemikalier och viktiga importvaror i mängder som beräknas räcka i mellan tre och tio månader. Den globaliserade ekonomin har inte fått statsledningen att montera ner lagren. Finland litar inte på att

den fria handeln fungerar i verklig kris.
Under de senaste decennierna har Finland systematiskt privatiserat en mängd statliga funktioner. Men det gäller inte Försörjningsberedskapscentralen. En orsak kan vara att den inte är en fråga för statsbudgeten.
– Beredskapen är inte beroende av budgeten, och det var med avsikt man såg till att det blev så. Allt som kommer upp i budgetförhandlingarna nagelfars, alla regeringar vill spara pengar där det går. Och det är alltid lättast att spara på objekt där följderna inte syns genast, konstaterar den säkerhetspolitiska forskaren Charly Salonius-Pasternak på Utrikespolitiska institutet i Finland.
Beredskapscentralen finansieras av Försörjningsberedskapsfonden, som får sina inkomster via en försörjningsberedskapsavgift. Avgiften motsvarar ungefär en halv procent av detaljpriset för bensin, brännolja, el, stenkol och naturgas. Den tas ut samtidigt som energiskatten.
– Avgiften är så liten (0,68 cent per liter för bensin) att den inte syns. När jag har föreläst om

försörjningsberedskapen i Sverige var reaktionerna tidigare ofta: ”Det där kan vi inte göra i Sverige för vi är en del av en global ekonomi.” Jag brukar svara att vi har fått konceptet av er. Sedan moderniserade vi det bara för att motsvara behoven, säger Salonius-Pasternak.

Han konstaterar att en stor del av finländarna sannolikt aldrig har hört talas om sin beredskapscentral.

– Jag tror inte att någon tänker på att varje gång man tankar bilen är man med och betalar för vår självförsörjning. Coronakrisen har lett till att folk har fått upp ögonen för den på ett annat sätt.

Uppmärksamheten har inte enbart varit positiv. På långfredagen tvingades Försörjningsberedskapscentralens chef Tomi Lounema avgå. Det hade då framkommit att beredskapscentralen hade köpt in felaktiga ansiktsmasker för tio miljoner euro. Ansiktsmaskerna visade sig vara otjänliga för sjukhusbruk. Senare kom det fram att de inte heller går att använda på äldreboenden, eftersom materialet framkallar allergiska reaktioner.

Det pinsamma i affären är inte främst de felaktiga maskerna, utan mellanhänderna. Onni Sarmaste, den ena entreprenören som beredskapscentralen anlitade, har ett helt pärlband av konkursade företag bakom sig. Hans skuldförteckning hos kronofogden är elva sidor lång och enligt uppgifter till Yle greps han av polisen den 22 april. Den andra entreprenören, Tiina Jylhä, har tidigare dömts till elva månader villkorligt fängelse för grovt skattebrott.

– Det gick verkligen åt skogen, något annat kan man inte säga. Min uppfattning är att problemet handlade om yrkeskunskap. Beredskapscentralen hade aldrig tidigare ansvarat för så stora inköp av ansiktsskydd, de fick uppgiften utan förvarning och den skulle utföras mycket snabbt. Jag kan fortfarande inte förstå varför man inte använde sig av etablerade finländska entreprenörer som vet hur man gör de här upphandlingarna. Det är ett stort företag, man måste vara beredd att betala för etablerad yrkeskunskap. Jag tror att de redan har lärt sig av

misstagen, säger Charly Salonius-Pasternak.
Vesa Valtonen är generalsekreterare för säkerhetskommittén, ett sakkunnigorgan som ligger under försvarsministeriet. Hans uppdrag är att hålla koll på den stora bilden. Valtonen betecknar skandalen som ytterst beklaglig, men ingen jättekatastrof.
– Det var en misslyckad leverans. Ur ett större perspektiv handlade det som tur är om en ganska liten katastrof, men man har förlorat en del av sitt goda rykte. Det är illa. Men det bevisar också hur viktig självförsörjningen är.
Finland hade redan ett antal skyddsmasker i lagren, som köptes in under sarsepidemin 2012. En del av dem visade sig vara oanvändbara, men eftersom resten gick att använda vann man tid.
Att jobba med beredskapslager är över huvud taget en otacksam verksamhet, enligt Vesa Valtonen.
– Stora lager är misslyckat som affärsidé betraktat. De producerar inget annat än trygghet, som inte syns förrän krisen är ett faktum. Det som hjälper oss i Finland är

att vi har ett stort förtroende för myndigheterna, över 90 procent av medborgarna litar på att myndigheterna gör sitt jobb. Och samtidigt har vi ett brett samarbete med näringslivet. Vi kan när som helst kalla in representanter från livsmedelsbranschen till rundabordssamtal. Alla deltar i att planera säkerheten.

Charly Salonius-Pasternak säger att han inte tror att skandalen kring ansiktsskydden har rubbat finländarnas uppfattning om försörjningsberedskapen.

– Det går inte att säga att allt har fungerat idealiskt i Finland. Långt därifrån. Men i Finland brukar vi vara ganska bra på att lära oss av våra misstag. Att ta reda på vad det var som gick åt skogen. Och coronakrisen har ju bortom allt tvivel bevisat varför vi behöver den här centralen.

Anna-Lena Laurén

Fakta. Finländska beredskapens historia

1924 Krigshushållningskommittén grundas.
1928 Statens spannmålslager grundas.

1939 Folkförsörjningsministeriet grundas.
1939–1940 Vinterkriget.
1941–1944 Fortsättningskriget.
1961 Finland bygger sitt första oljeupplag.
1972 Lag införs om säkerhetsupplagsavgift på flytande bränslen.
1980 Lagen om statens spannmålslager. Säkerhetslagret av säd fastställs till 900 miljoner kilo.
1983 Lag om obligatorisk upplagring av importbränslen.
1984 Lag om obligatorisk upplagring av läkemedel.
1993 Försörjnings-beredskapscentralen får sitt nuvarande namn.
1993 Lag om obligatoriskt lager av naturgas.
1995 Finland blir EU-medlem.
1995 Säkerhetsupplagringen av säd överförs från staten till till Försörjningsberedskapscentralen.

Grönt ljus för Bolsonaro-utredning

ONSDAG 29 APRIL 2020

Brasilien. Domaren José Celso de Mello har gett klartecken till en utredning om Brasiliens president Jair Bolsonaro och anklagelserna mot honom om politisk inblandning i rättsväsendet, meddelar Högsta domstolen i Brasília.

José Celso de Mello har gett den federala polisen 60 dagar att förhöra den avhoppade justitieministern Sérgio Moro, som kommit med anklagelserna. Resultatet av utredningen ska sedan ligga till grund för ett åklagarbeslut om Bolsonaro ska ställas inför rätta, eller om det i stället är Moro som ska åtalas för falsk vittnesbörd.

TT

Räknar med 74 000 döda till augusti

ONSDAG 29 APRIL 2020

USA. Antalet människor som avlidit i sviterna av coronaviruset i USA kan fram till och med augusti överstiga 74 000, enligt en uträkningsmodell från University of Washington.
Enligt chefen för Institute for Health Metrics and Evaluation Christopher Murray kommer dödssiffran att stiga om delstaterna lättar på sina restriktioner för tidigt.
Dödssiffran i USA har nu passerat 56 000 enligt Johns Hopkins-universitetets sammanställning.
TT-Reuters

Obligatoriskt med munskydd i butik

ONSDAG 29 APRIL 2020

Tyskland.
Från och med i dag, onsdag, blir munskydd obligatoriskt i butiker över hela Tyskland. Beskedet kommer efter att Berlin som sista delstat krävt att kunder i affärer täcker munnen. Berlins inrikesminister Andreas Geisel motiverar bestämmelsen med att de anställda ska skyddas från att smittas av coronaviruset. Munskydd är sedan i måndags obligatoriskt på tåg och bussar i samtliga 16 delstater.
TT-AFP

Fler björnar observerade

ONSDAG 29 APRIL 2020

Finland. Antalet björnar har ökat med cirka 14 procent jämfört med den senaste kontrollräkningen för ett år sedan, enligt naturresursinstitutet Luke som uppger att det nu finns mellan 2 300 och 2 500 björnar i landet. Största ökningen har skett i Norra Savolax och i Uleåborgs renskötselområde. Antalet björnar har dock minskat i Österbotten.

– Den främsta anledningen till att björnbeståndet har ökat under en längre tid är att den finska björnpopulationen får ett tillskott av björnar som tar sig från Ryssland, säger forskningsprofessor Ilpo Kojola på Naturresursinstitutet.

TT-SPT

Låt oss vara delaktiga i avvägningen mellan ekonomi och hälsa

ONSDAG 29 APRIL 2020

Brexit framstår allt mer som ett avlägset minne när coronapandemin drar fram över Storbritannien. Den engelska författaren Ian McEwan skriver dagbok från ett land där tiden i sig håller på att förändras.

Brexitglosorna har förpassats till glömskan. Nu har vi nya läxor att plugga in. Alla känner vi till att ”kurvan ska plattas till”, men har ni hunnit bekanta er med ”fomiter”, ett ord min äldsta son, som är virolog, tidigt lärde - familjen?

Det är ett objekt eller en yta där ett smittämne som ett coronavirus kan ligga och vänta – just på dig. En utbetalning i posten, grannens katt, tennisbollarna som du ska

göra dubbelfel med – alla är de starka kandidater. Det visste du redan. Men hur är det med ”lipidhöljet”, det yttre skalet kring vissa virus? Till vår lättnad informeras vi om att coronaviruset ifråga har ett hölje som är av en särskilt fet sort och därför lätt kan förgöras med tvål och vatten.
Fler goda nyheter; det här viruset har en arvsmassa av enkelsträngat RNA som är mycket större eller längre än de flesta andra – 30 000 baser. Virus muterar slumpmässigt och oerhört fort. Men det här måste bevara sin otympliga arvsmassas stabilitet och kan inte bara lättvindigt satsa på en ännu värre version av sig själv. Mindre goda nyheter: när det sprids runt jorden, och antalet av dess tärningskast växer exponentiellt, kan det råka ha tur.
Slutligen har vi ”flockimmunitet”. Kristna som gärna talar om sig sig själva som får i en flock kommer inte att ha några problem här, men resten av oss blir milt förolämpade när en epidemiolog eller politiker refererar till oss som en flock. Varför inte ”folkmotstånd”? Lite för

smittande? Här krävs en poets sensibilitet.

* * *

Mikrofoner installerades i det brittiska underhuset 1950. Det dröjde bara 38 år innan en parlamentsdebatt sändes i radio. Om vi i dag fick höra argumenten mot att låta oss följa parlamentsdebatternas intrikata turer i realtid skulle vi antagligen rodna. Men den institutionella vanan att behandla väljarna som barn sitter djupt.

Det chockade de flesta av oss att få veta att premiärministern plötsligt lagts in på sjukhus, för att sedan flyttas till intensiven, i ett enligt ”nummer 10”, allvarligt tillstånd av ”gott humör”. Vi är ju numera väl medvetna om att ”gott humör” effektivt kan kureras i hemmet.

Fruktan för att sprida ”oro och uppgivenhet” är en av de tröttsammaste sidorna av vårt arv från andra världskriget. Nu är det dags för alla, inklusive kommunikatörerna på nummer 10, att uppträda som vuxna. Den nästa stora regeringsdiskussionen om hur vi ska upprätthålla, eller avveckla, stanna-hemma-policyn, och huruvida skolorna kan öppna

i september eller inte, bör tv-sändas. Vi ber inte om att få säga vårt – vi vill vara delaktiga. Vi är delaktiga – tungt och i hög grad. Om det finns meningsskiljaktigheter när det gäller avvägningen mellan ekonomi och hälsa så låt oss ta del av dem. Det är en viktig diskussion. Om experterna ger skiljaktiga råd så kan vi hantera det. Om Boris Johnson, som nu lyckligt återvänt till bordet, kör över några av sina kollegor så får han göra det. Vi gav honom det mandatet i december.

Vi förstår att politiker kan vara oense, och vi begriper också att en regering har ett kollektivt ansvar. Vilken väg regeringen än väljer i den här krisen finns det risker. Och poängen här är att det är våra risker.

* * *

Hur förändras vi av dessa dagar? Tiden i sig själv förändras. Den sprider sig över ett stort flackland omkring oss, tunnas ut, är kanske på väg att försvinna.

Förra veckan satt jag och arbetade runt midnatt. Jag ville att en person en morgon skulle bli störd av ett ljud utanför

sovrumsfönstret. Jag skrev om ”fåglar som grälade under takfoten”. Omedelbart kände jag att det där inte var mitt. Källan var välbekant, men jag kunde inte lokalisera den.
Från våra poesihyllor plockade jag ner en Penguinutgåva , ”verk i urval”, vars ”syrafria” papper hade samma gula färg som en åldrande banan. Jag var ganska säker på att raden fanns i en dikt av D H Lawrence, ”End of another home holiday”. Det gjorde den inte.
Men jag satte mig ändå ner för att återuppliva bekantskapen med ett halvdussin favoriter, bland dem den underbara dikten från en dödsbädd, ”Bavarian gentians”, och det märkliga Lawrenceska ögonblicket av hat i ”Meeting among the mountains”. Jag läste om en fin essä om poeten av James Fenton. Jag tog en titt på försättsbladet i volymen. Mitt namn, därefter Woolverstone Hall (min internatskola, ett läroverk i offentlig regi) – sedan 1965. Vem mer var jag besatt av det året? Bara Yeats. Och där fanns den, i min ”samlade verk”, också den från 1965. ”The sorrow of love”, och den första raden, ”Sparvarnas gräl under takfoten”.

Mitt 16-åriga jag (vad jag plötsligt saknade honom) hade skrivit av en tidigare version, från 1892, som jag tyckte bättre om då. Som jag fortfarande tycker bättre om. Klockan hade nu passerat tre på natten. Vem brydde sig? Vi lever nu utanför tiden. Nästan varm luft strömmade in genom ett öppet fönster bakom min rygg. Månen var på väg att gå ner. Jag hade kunnat googla fram raden från Yeats på några sekunder. I stället timmar av poesi och bitterljuva återseenden i ett tidlöst inre landskap.

***

Ett sista uttryck i tiden. Serologi: letandet efter antikroppar i blodserum.

Regeringen har utlovat ett test som ska visa vem som har haft sjukdomen och därför är immun. Det är vårt slippa-ut-och-återvända-till-jobbet-kort. I den tidigare nämnda andan av vuxen-politik, och för att bespara sig själv fler bakslag, borde regeringen vidarebefordra den växande vetenskapliga konsensusen om att det blir extremt svårt att få fram ett pålitligt test. För många falska positiva resultat och, vilket är

ännu farligare, för många falska negativa. Många som inte har haft några symtom saknar detekterbara antikroppar. Många tester ger utslag för andra coronavirus som orsakar vanliga förkylningar. Det är ännu inte klarlagt hur länge immuniteten består.
Larry Brilliant, den framstående epidemiologen, berömd för utrotandet av smittkoppor, skickar kalla kårar längs ens rygg när han säger: ”Det här knippet av RNA i sin säck av fett ... väntar tålmodigt tills det inte längre finns några som är mottagliga.”

Ian McEwan
Ian McEwan.

Är född 1948 och en av Storbritanniens ledande författare. Inledde karriären med att skriva skräcknoveller och ingick i kretsen kring den litterära tidskriften New Review.
Tilldelades Bookerpriset 1998 för romanen ”Amsterdam”, om en dödspakt mellan två gamla vänner.
Flera av hans romaner har filmatiserats, bland annat ”Försoning”, ”Kärlekens raseri” och ”På Chesil Beach”.

Hans senaste roman är ”Maskiner som jag” som kom ut på svenska hösten 2019 på Brombergs förlag.

30 april 2020

Den svenska modellen får beröm av WHO

TORSDAG 30 APRIL 2020

Sverige sätt att agera kan vara framtidens modell för hur man ska möta en smitta.
Det sa Michael Ryan, Världshälsoorganisationens

ansvarige för WHO:s kris-beredskap på onsdagen.
Det var på en fråga om Sverige kan ha en bättre chans att klara sig från en andra våg av smittspridning, eftersom flera personer nu exponerats för smittan, som Michael Ryan lyfte fram Sverige som ett gott exempel i samband med en presskonferens på onsdagen:
– Det finns en uppfattning om att Sverige inte har vidtagit några kontrollåtgärder utan bara låtit smittan sprida sig, inget kan vara längre från sanningen. Sverige har lagt en mycket stark policy när det gäller folkhälsan, det handlar om fysisk distansering och mycket annat. Vad man har gjort annorlunda är att myndigheterna har litat på sina invånare. Om det kommer att lyckas helt det får vi se.
Michael Ryan berömde Sverige för att ha klarat trycket på sjukvården:
– Sverige har testat, man har utökat kapaciteten att ta hand om iva-patienter och sjukvårdssystemet har klarat sig inom sin kapacitet.

När det gäller smittspridningen inom äldrevården sa Ryan att detta inte är unikt för Sverige:
– Som många andra länder i Europa har Sverige drabbats av ansamlingar av sjukdomen på äldrevården. Det är tragiskt men inte unikt. En rad länder har upplevt samma sak. Våra äldre dör över hela Europa.
Enligt Michael Ryan förändrar coronaviruset vårt sätt att leva för en lång tid framåt.
– Ska vi nå ett nytt normalläge så tror jag att Sverige representerar en framtida modell, om vi vill återvända till ett samhälle som vi inte måste stänga.
– Det innebär att vi måste förändra våra liv. Och jag tror att det är det Sverige just nu undersöker hur man kan klara av. Jag tror det finns saker att lära oss.
Smittskyddsexperten och professorn Johan Giesecke, som är rådgivare åt WHO, menar också att Sverige har gått rätt väg:
– Covidutbrottet har hanterats fel i hela världen utom i Sverige. Men kanske kan andra länder lära sig något. Andra länder har redan lika hög dödlighet som vi. England har

till exempel dubbelt så många
döda som Sverige räknat på
folkmängden, Belgien har fler
döda än Sverige, Spanien har fler
döda. Det är bara Danmark,
Norge och Finland som sticker ut,
säger Giesecke.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Varning för ”öppnings-orgier” när länder öppnar upp

TORSDAG 30 APRIL 2020

Efter snart två månader av undantagstillstånd gör allt fler länder verklighet av sina exitstrategier och lättar på restriktionerna – även om pandemin är långt ifrån över. Från Kina till USA har befolkningar börjat tröttnat på att vara instängda, och näringslivet går på knäna världen över.

DN:s korrespondenter ger några exempel på länder där livet steg för steg börjar återgå till det normala – trots att oron finns för en andra våg av smitta.

Frankrike

Den 11 maj börjar Frankrike lätta på restriktionerna för rörelse utomhus. Kapacitet ska då finnas för att göra 700 000 tester per

vecka, så att smittspårning kan göras i varje enskilt fall. Grundskolorna får öppna, liksom de flesta affärsinrättningar och arbetsplatser. Men för att undvika en andra våg av smittspridning införs masktvång i kollektivtrafiken, och restauranger, barer och kaféer hålls fortsatt stängda. Detta gäller även gymnasieskolor och parker. Att utöva idrott tillsammans med andra är fortsatt förbjudet.

Storbritannien

Få världsledare har en så konkret erfarenhet av covid-19 som Boris Johnson. När den brittiske premiärministern gjorde sitt första offentliga framträdande efter sjukdomsperioden, betonade han att det viktigaste är att undvika en ”andra våg”.

– Jag vill få ekonomin i rörelse så snart som möjligt, men jag vägrar att slänga bort de uppoffringar som det brittiska folket gjort och att riskera ett andra utbrott, sa premiärministern i måndags.

Inom det brittiska näringslivet och regeringspartiet Tories är dock många otåliga. Enligt uppgifter i brittiska medier förbereder regeringen nu gradvisa lättnader av restriktionerna från

och med början eller mitten av maj.

Italien

Efter snart två månader av nedstängning längtar de hårt drabbade italienarna efter att livet ska återgå till det normala. Det är nu tillåtet att promenera och jogga i sitt närområde, och i nästa vecka öppnar även parkerna. Men det dröjer till den 1 juni innan barer och restauranger får slå upp dörrarna, och skolorna kommer inte att öppna som normalt förrän i september. Dödstalen har minskat från toppnivåer men är fortfarande höga. Om smittspridningen tar fart igen kan restriktioner införas på nytt.

Tyskland

Det var egentligen inte meningen att Angela Merkels ord skulle läcka till pressen. ”Jag vill inte se några öppningsorgier”, sade förbundskanslern oroligt i ett möte om hur Tyskland ska öppna upp på nytt.

Hittills har landet tagit försiktiga steg och bland annat låtit mindre butiker och skolor i de högre klasserna öppna igen. Samtidigt gäller nu plikt att bära munskydd i

butiker och kollektivtrafiken över hela landet.
På torsdagskvällen väntas nya besked om nästa steg i att lätta – eller skärpa – restriktionerna, vilka skiljer sig åt mellan delstaterna.

Ryssland

I Ryssland har president Vladimir Putin meddelat att landet börjar öppna upp efter den 11 maj. Exakt vad det betyder är än så länge oklart – just nu är restaurangerna stängda och i Moskva får invånarna bara lämna hemmet utrustade med elektroniska passersedlar. Detta system planerar myndigheterna att införa i 21 ryska regioner.
Rysslands gränser är fortsatt stängda och just nu är det inte möjligt att ansöka om visum till Ryssland.

Slovakien

Slovakien berömmer sig som det EU-land som har lyckats begränsa smittan allra bäst, med endast 3,3 döda i covid-19 per miljon invånare.
Här började regeringen lätta på restriktionerna redan den 22 april. Då fick exempelvis små affärer öppna igen, liksom restauranger som serverar mat

genom en lucka i väggen.
Öppningen av samhället ska ske i fyra steg, som vart och ett görs beroende av läget inom sjukvården. Om fler än 150 coronasmittade tas in på sjukhus under en dag kan striktare regler återinföras.
Att bära munskydd är fortfarande obligatoriskt, även om vissa undantag nu görs. Till exempel får medlemmar i samma hushåll röra sig i naturen utan munskydd om de går minst 20 meter från varandra.

USA

Samma vecka som antalet döda amerikaner passerar 50 000 personer öppnar några av landets mest folkrika delstater sina ekonomier. Under fredagen öppnar Texas – med 30 miljoner invånare – sina restauranger, shoppingcentrum och biografer. Det har redan skett i bland annat Georgia och Oklahoma.
Andra sydstater som Alabama och Florida tillåter från och med i dag, torsdag, människor att lämna sina hem även om näringslivet fortfarande lyder under vissa restriktioner. Kalifornien, med mångmiljonstaden Los Angeles,

och New York, som fortfarande är den amerikanska smittospridningens epicentrum, väntar till och med mitten av maj innan man häver sina restriktioner.

De nordiska länderna (i urval)

Sveriges grannländer har fört kampen mot smittan med stränga restriktioner, som nu lättats steg för steg. Bland annat har skolorna i de lägre klasserna öppnat på nytt efter att ha varit stängda under en längre period, och inom några dagar väntas nya besked om nästa steg.

I Norge, där endast strax över 200 personer har rapporterats avlidna i covid-19, har frisörer, hudvårdssalonger och tatuerare just slagit upp portarna igen. Arrangemang med fler än 500 personer får hållas tidigast den 1 september.

I Finland håller restauranger och kaféer fortsatt stängt och fler än tio personer får inte samlas samtidigt. Enligt nyhetsbyrån Yle har regeringen beslutat att skolorna öppnar den 14 maj. Det ekonomiska trycket för att öppna är mycket hårt.

Afrika (i urval)

De länder som stängt ned har sargats hårt ekonomiskt och nu planerar en rad regeringar, bland dem Nigeria och Kenya, att häva restriktionerna.
I Sydafrika lättar de första restriktionerna den 1 maj.
Nationens alla rökare jublar för att tobaksförsäljning tillåts igen.
Detta folkhälsomässiga bakslag kompenseras av att joggning och annan motion tillåts på nytt. Men något som liknar vanligt folkliv ligger långt fram i tiden.

Erik Esbjörnsson
erikesbjornsson@gmail.com
Lina Lund
lina.lund@dn.se
Erik de la Reguera
erik@delareguera.se
Torbjörn Petersson
torbjorn.petersson@dn.se
Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se
Ingmar Nevéus
Anna-Lena Laurén
Peter Loewe
loewepeter@gmail.com

Boris Johnson pappa på nytt

TORSDAG 30 APRIL 2020

Storbritanniens premiärminister Boris Johnson hann knappt komma tillbaka till jobbet efter en flera veckor lång sjukhus-vistelse för covid-19 innan han blev pappa igen.

Boris Johnson, 55 år, och hans 23 år yngre fästmö Carrie Symonds tillkännagav på onsdagen att deras gemensamma barn, ”en frisk pojke”, fötts tidigt på morgonen på ett sjukhus i London, rapporterar brittiska medier. Både föräldrar och barn uppges må bra, enligt parets talesperson. Johnson återgick så sent som i måndags till arbetet efter att ha intensivvårdats för covid-19. En två veckor lång pappaledighet väntas han ta först i juni.

Boris Johnson är förtegen om sina familjeförhållanden, men har sedan tidigare fyra barn med ex-hustrun Marina Wheeler.

Anders Bolling
anders.bolling@dn.se

”Covid-19-pass” diskuteras för att rädda turist-säsongen

TORSDAG 30 APRIL 2020

Kan ett ”covid-19-pass”, för personer som har återhämtat sig från sjukdomen, bli verklighet i Europa? Medicinsk expertis är skeptisk, och WHO varnar för att vi vet för lite om huruvida man verkligen är immun när man tillfrisknar. Men tanken på en sådan legitimation lanseras nu ändå politiskt i EU.

Vid ett videomöte i måndags diskuterade ministrar från nio sydliga EU-länder åtgärder för att rädda sommarens turistsäsong, som hotar att nästan helt brinna inne på grund av pandemin och de hårda reserestriktioner som har införts.

– Vi måste tillåta gränserna att öppnas så långt det är möjligt, sa Kroatiens turistminister Gari Cappelli som ledde mötet. Han föreslog särskilda ”covid-19-pass” som en bärande del i en gemensam EU-strategi.
Tanken, som bland annat fick stöd av Grekland, är att alla som har haft sjukdomen ska testas i sitt hemland för antikroppar, och sedan få ett dokument som bevis. Mot uppvisande av dokumentet ska de sedan kunna resa på semester i Sydeuropa. Det är förståeligt att Medelhavsländerna vill ha skarpa åtgärder av ekonomiska skäl. I Kroatien står turismen för 17 procent av bnp, i Grekland över 20 procent.
Men läkarvetenskapen avråder i nuläget starkt från att dela ut någon form av certifikat till folk som antas vara riskfria.
Världshälsoorganisationen WHO varnade så sent som för en vecka sedan specifikt för att sådana åtgärder i själva verket ”kan öka risken för ytterligare smittspridning”.
Det beror på att vi ännu vet för lite om huruvida man verkligen är immun när man har antikroppar mot coronaviruset, och hur länge

en sådan immunitet i så fall håller i sig. Dessutom är de antikroppstester som finns inte helt tillförlitliga.
WHO:s uttalande var en direkt reaktion på förslag från politiker i en rad länder om att utfärda certifikat till immuna personer så att dessa kan återgå i arbete och bidra till en omstart av lamslagna ekonomier.
Tanken har bland annat lanserats av Matt Hancock, den brittiske hälsoministern, och även av tyska och italienska politiker. I USA har vissa konservativa proffstyckare till och med föreslagit att folk borde utsätta sig för smittan frivilligt – och på så sätt skapa en legitimerad klass av immuna människor som kan kickstarta ekonomin.
Men det finns många invändningar mot ”immuncertifikaten” också utöver de rent medicinska.
Hur ska vi exempelvis hantera en situation där covid-immunitet blir ett krav för att få anställning? Eller där personer utan certifikat inte kan få livförsäkring?
Många har påpekat att pandemin redan fördjupar de sociala klyftorna i våra samhällen.

Högutbildade tjänstemän kan jobba hemifrån, medan folk i de flesta arbetaryrken inte har den möjligheten. Minoriteter som svarta i USA eller somalier i Sverige drabbas relativt sett hårdare än resten av befolkningen.
Vill vi verkligen skapa ännu en klyfta, mellan immuna och icke-immuna?
Historikern Kathryn Olivarius skriver i New York Times om hur epidemier av gula febern hanterades just med immunintyg i 1800-talets New Orleans, hur det skapade en klasspyramid där tillfrisknade vita stod på toppen, följda av osmittade och oanställningsbara vita – och längst ner svarta slavar.
”Svarta var förstås lika rädda för gula febern som vita. Men de svarta som blev immuna ökade i värde för sina ägare med upp till 50 procent. I praktiken blev svartas immunitet kapital för de vita.”
Ingmar Nevéus

Miljardären häktas efter hustruns försvinnande

TORSDAG 30 APRIL 2020

På onsdagen häktades den norske miljardären Tom Hagen misstänkt för mord alternativt medhjälp till mord på sin hustru Anne-Elisabeth Hagen.

Anne-Elisabeth Hagen försvann för 18 månader sedan. Hon rapporterades försvunnen efter att hennes make påstått sig ha hittat ett kidnappningsbrev. Polisen ändrade senare sin teori till att hon blivit mördad.

På tisdagen tog fallet en ny vändning när Tom Hagen greps misstänkt för mord alternativt medhjälp till mord på sin hustru. Efter onsdagens häktningsförhandlingar i Nedre Romerike tingsrätt stod det klart att Hagen häktas, då det finns en fara för att han kommer att undanröja bevis.

Hagen nekar till brott. Hans advokat Svein Holden säger att

han inte ser särskilt starka grunder för att hålla honom:
– Detta är ett särdeles magert underlag till ett gripande, säger han till NRK.
Evelyn Jones

”Smart” är den perfekta boken för livet i karantän

TORSDAG 30 APRIL 2020

Maria Gunther reder i ”Smart” ut vad vetenskapen har att säga om intelligens. Det är en spännande och lustfylld bok där författaren konstruerar gåtor som prövar läsarens förmåga. Gunnar Wetterberg läser

en populärvetenskaplig bladvändare.
Maria Gunther
”Smart. Vad vetenskapen säger om intelligens”
Albert Bonniers förlag, 375 sidor
Under 1900-talet kom genombrottet för att räkna och mäta. Om man inte kunde klä det i siffror, fanns det verkligen då? Begåvning var inget undantag. Tidigare nöjde man sig med att tala om talang, snille, gott huvud – men mot slutet av 1800-talet började några forskare mäta intelligensen, hur mycket var och en hade i huvudet.

Den franske neurologen Paul Broca mätte skallar och försökte hitta anletsdrag som hade med intelligens att göra. Charles Darwins kusin Francis Galton trodde att begåvningen satt i reaktionshastigheten, men det var den franske psykologen Alfred Binet som satte de systematiska intelligensmätningarna i system. År 1904 uppdrog den franska regeringen åt en grupp barn-psykologer att urskilja vilka barn som behövde extra hjälp för sin skolgång. Året därpå publicerade Binet och psykiatern Théodore Simon en mätskala för barnens

intelligens. Syftet var att bestämma barnens mentala ålder i förhållande till deras biologiska. Om den mentala åldern var lägre skulle stödinsatserna sättas in. Amerikanen Lewis Terman gjorde om testet så att det också skulle kunna mäta vuxnas intelligens. Det lanserades som Stanford-Binetskalan 1916, upprinnelsen till alla kommande IQ-mätningar. Men Termans inställning till hur resultaten skulle användas var en helt annan än den franska:
”Det är en säker förutsägelse att intelligenstest inom den närmaste framtiden kommer att bringa tiotusentals av dessa höggradigt defekta individer under övervakning och skydd av samhället. Detta kommer slutligen att begränsa reproduktion av svagsinthet och eliminera enorma mängder brottslighet, fattigdom och industriell ineffektivitet. Det är knappast nödvändigt att betona att de högklassiga individerna, av den typ som nu så ofta förbises, är just de vars förmyndarskap det är allra viktigast för staten att ta sig an.”
Spänningen mellan Binet och Terman går igen i

intelligensmätningarnas idéhistoria, som är en viktig del av Maria Gunthers ”Smart. Vad vetenskapen säger om intelligens”. IQ-mätningarna har varit gefundenes Fressen för den murknaste rasism och rasbiologi, ända in i våra dagar, men de har också stimulerat banbrytande forskning om sambanden mellan olika slags begåvning.

Men Maria Gunthers bok rymmer mycket mer än så. Hon är den disputerade partikelfysikern som i dag lyckliggör mig och många andra DN-läsare som vetenskapsredaktör. Hennes första stora artikeluppslag, berättar hon i boken, var att IQ-testa sig in i Mensa, föreningen för människor med ett testresultat över 131.

Genomsnittet för befolkningen ska vara 100 – över 131 ligger bara två procent. Testen och skalan har med jämna mellanrum justerats, eftersom resultaten krupit uppåt genom åren. Det kan bero på att längre utbildning gör att allt fler människor lär sig hantera det slags abstrakta resonemang och analyser som testen bygger på.

”Smart” är den perfekta karantänboken. Maria Gunther

låter varje kapitel följas av en gåta som prövar läsarens förmåga. Gåtorna utspelar sig i Harry Potters värld, men resonemangen är långt mer allmängiltiga än så. Framför allt tvingar de fram skärpa och fokus – innan läsaren är välkommen att följa Gunther vidare.

Och det räcker inte med gåtorna från Hogwarts. Bokens mest intressanta kapitel handlar om hur testen är konstruerade och varför. Genom boken återkommer Maria Gunther till skillnaden mellan flytande och kristalliserad intelligens. ”Flytande intelligens är att kunna lösa problem och dra slutsatser. Kristalliserad intelligens är inhämtad kunskap, och att kunna använda kunskap och erfarenheter för att lösa problem.” De hänger förstås samman, men det är den flytande intelligensen som mätningarna försöker fånga.

”Smart” visar hur det går till, vilket gör att boken tar ännu längre tid att arbeta sig igenom (men det är lustfyllt!). Maria Gunther lägger ut figurerna och symbolerna som man ska hitta samband emellan, innan hon tar läsaren med till Hanois torn.

Tornen är i sin enklaste form tre pinnar, med tre olika stora skivor som tripp-trapp-trull på det första. Hur många drag måste man göra för att de ska hamna i samma ordning på det tredje? När Hanois torn och skivorna blir fler och fler blir lösningen mer och mer komplicerad, men i princip är den densamma. Haken är att man måste hålla så många fler drag i huvudet – och det ställer krav på människans ”arbetsminne”, som är nära kopplat till den intelligens som IQ-testen mäter.
Det är omstritt vad intelligens är och hur väl testerna mäter den. Maria Gunther menar att det finns en generell intelligens och att olika slags ”specialbegåvningar” ofta är knuten till denna. Hon anser att IQ-testerna förmår mäta denna generella intelligens långt bättre än vad personlighetstester och liknande hokuspokus förmår (när kommer den boken?).
Men hon nyanserar bilden med ett resonemang om de första termometrarna. Med deras hjälp kunde man mäta hur varmt eller kallt det var – ”långt innan vi hade förstått termodynamiken och vad temperatur är”. Det är en

av de många kloka insikter ”Smart” förmedlar. Så kan det i bästa fall bli, när femton års journalistiskt arbete fördjupas och utvidgas till en populärvetenskaplig bladvändare.
Gunnar Wetterberg

Maria Gunther är vetenskaps-redaktör på DN. Hennes bok recenseras därför av Gunnar Wetterberg, författare och fristående kolumnist på Expressens ledarsida.

1 maj 2020

Bättre luft under pandemin räddar liv – nu planeras för minskad trafik

FREDAG 1 MAJ 2020

Coronakrisen har gjort att luftföroreningarna har minskat

kraftigt i Europa den senaste månaden. Det har lett till att 11 000 förtida dödsfall har undvikits, enligt en ny studie. Europeiska städer planerar nu för färre bilar i framtiden.

De senaste 30 dagarna har den genomsnittliga halten av kvävedioxid minskat med 40 procent, samtidigt har den genomsnittliga halten av vissa partiklar minskat med 10 procent. De minskade luftföroreningarna innebär att ungefär 11 000 för tidiga dödsfall på grund av luftföroreningar har undvikits, enligt en studie från forsknings-organisationen Centre for Research on Energy and Clean Air (CREA).

– Coronakrisen har lett till ett stort mänskligt lidande i Europa. Halten av luftföroreningar har sjunkit kraftigt som en sidoeffekt av de åtgärder som har vidtagits på grund av viruset. Det ska inte ses som en ljusglimt, men det visar hur normaliserade de massiva dödstalen på grund av luftföroreningar har blivit, säger Lauri Myllyvirta, rapportens huvudförfattare, i ett pressmeddelande.

– Det pekar på vad som kan uppnås om vi går över till fossilfri energi. När restriktionerna har lyfts kan beslutsfattare i Europa fortsätta att införa riktlinjer för gröna elnät och transportsystem så att vi inte återvänder till tunga föroreningar.

Huvudkällorna till utsläpp av kvävedioxid och vissa partikelföroreningar i Europa är förbränning av kol och olja. Under de senaste 30 dagarna har elproduktionen från kol fallit med drygt en tredjedel, 37 procent, och oljeförbrukningen med knappt en tredjedel, 27 procent. Den totala elproduktionen i Europa har minskat med 13 procent.

Luftföroreningar är den största miljömässiga hälsorisken i Europa. Kvävedioxid och partiklar i storleken 2,5 respektive 10 mikrometer eller mindre (PM2,5 och PM10) medför de största riskerna. Utsläppen kommer från förbränning och industriutsläpp, trafik och exempelvis vägslitage.

Europeiska miljöbyrån, EEA, konstaterade förra året i en rapport att av de dödsfall som inträffade i förtid under 2016 berodde 412 000 på luftföroreningar.

I Sverige dör cirka 7 600 personer varje år i förtid på grund av luftföroreningar.
Den nya rapporten har uppskattat att de tillfälliga minskningarna av luftföroreningar som nu har skett i Europa på grund av coronakrisen även medför 6 000 färre fall av barnastma, 1,3 miljoner färre sjukskrivningsdagar och 1 900 färre besök på akutmottagningar.
Tidigare har en studie från Harvard visat att luftföroreningar kan förvärra det nya coronaviruset. Personer som bott länge i ett område med höga halter av partiklar i luften löpte cirka 15 procents högre risk än andra att dö av covid-19. Risken för att bli intagen på intensivvårdsavdelning var också ungefär lika mycket högre.
Luftföroreningarna har minskat så kraftigt under coronakrisen att det blivit synligt för blotta ögat och medier har visat bilder på hur olika städer ser helt annorlunda ut när luften är klar och himlen blå.
Skillnaden har varit så påtaglig att länder och städer nu diskuterar åtgärder för att förbättra luftkvaliteten. Rapporten nämner bland annat att Milano har

annonserat ett ambitiöst program för att minska biltrafiken när nedstängningen på grund av coronakrisen är över. Det kommer att införas fler gågator och 35 kilometer av gatorna kommer under sommaren att förses med cykelbanor, bredare trottoarer och hastighetsbegränsningar.
Roms borgmästare överväger att uppmuntra elcyklar och fler cykelbanor.
I Storbritannien har Londons borgmästare Sadiq Khan meddelat att ”den renare luften vi har nu inte bara ska vara tillfällig”.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se
Fakta.

De länder där halterna av kvävedioxid har minskat mest är Portugal, Spanien, Norge, Kroatien, Frankrike, Italien och Finland.
De länder där den beräknade hälsoeffekten är störst är Tyskland, Storbritannien, Italien, Frankrike, Spanien, Polen och Portugal.
Studien från CREA bygger på analyser av data om luftkvalitet från 1285 officiella stationer som

mäter koncentrationen av PM10 partiklar, och 1 953 stationer som övervakar koncentrationer av kvävedioxid.
Källa: CREA

”Rysk agent var utsänd för att mörda Prags borgmästare”

FREDAG 1 MAJ 2020

Två tjeckiska politiker – bland dem Prags borgmästare – får polisskydd dygnet runt sedan en rysk agent tagit sig in i

landet med det dödliga giftet ricin i bagaget.
Myndigheterna misstänker en rysk mordkomplott mot de två.
Den påstådda anledningen: de har förolämpat Ryssland.
Det var det tjeckiska veckomagasinet Respekt som avslöjade att en rysk agent med diplomatpass landade på Vaclav Havelflygplatsen i Prag för tre veckor sedan.
Enligt tidningens källor i den tjeckiska säkerhetstjänsten ska han ha fört med sig ricin – ett extremt dödligt gift, känt bland annat för att sovjetiska KGB använde det 1978 vid mordet på en bulgarisk avhoppare.
Hur säkerhetspolisen vet detta är oklart, likaså varför mannen inte greps. Han tros nu befinna sig på Rysslands ambassad i Prag.
Rysk säkerhetstjänst har upprepade gånger anklagats för attacker utomlands. Mest uppmärksammade är mordförsöket på exspionen Sergej Skripal och hans dotter Julia i brittiska Salisbury 2018, och tidigare mordet på avhopparen Alexander Litvinenko 2006.

Därför tar tjeckiska myndigheter uppenbarligen detta på största allvar.
Utrikesminister Tomas Petricek har kallat till sig Rysslands ambassadör och varnat för ”konsekvenser” om något skulle hända tjeckiska politiker.
Två personer pekas nämligen ut som måltavlor för en mordkomplott. Det är Prags borgmästare Zdenek Hrib och Ondrej Kolar, borgmästare för Prag 6, ett av huvudstadens distrikt.
Dessa båda har retat Ryssland med beslut nyligen.

Hrib lät döpa om ett torg i Prag, som också är ryska ambassadens adress, till Boris Nemtsovs torg – efter den ryske oppositionsledaren och Putinkritikern som mördades ett stenkast från Kreml 2015.
Och Kolar drev bortflyttningen av en staty över Ivan Konev, en sovjetisk marskalk som var en av Röda arméns högsta befälhavare under andra världskriget.
Statyn lyftes bort från sin sockel den 3 april, varpå den ryska federala polisen genast inledde en förundersökning om ”skändande av symboler för Rysslands

militära ära” – ett brott som Ryssland anser kan beivras även om det begås i utlandet.
Zdenek Hrib bekräftar att han bevakas dygnet runt när DN ringer upp honom.
– Ja, jag får skydd. Men jag har lovat polisen att inte säga något om den exakta anledningen, säger han.
Borgmästaren pratar däremot gärna om beslutet att uppkalla ett torg efter Boris Nemtsov.
– Nemtsov var en modig man som kritiserade Rysslands krigföring i Ukraina. Även president Putin har kallat dem som mördade honom onda och sagt att de ska straffas hårt.
– Så jag förstår inte varför ambassaden nu smiter iväg och byter lokaler till en liten vaktkur, säger Hrib ironiskt.
Han syftar på att den ryska beskickningen vägrar att skriva Nemtsovs torg som sin adress och nu i stället officiellt ligger på en liten sidogata.
Borgmästaren har länge varit kritisk mot stormakterna Ryssland och Kina som båda är mycket aktiva i Tjeckien. Prag har länge ansetts vara något av Moskvas ”spioncentral” i Europa,

och nästan 150 ryska diplomater finns på plats – en väldigt hög siffra för ett land på tio miljoner invånare.
Och bara för ett par veckor sedan drabbades flera sjukhus i Prag, liksom hälsoministeriet, av hackerangrepp mot sina it-system. Attackerna misstänks vara organiserade från Ryssland.
– Jag har redan tidigare blivit förföljd av mystiska män. Det har känts som ett hot även mot min familj, säger Hrib.
Ondrej Kolar, distriktsborgmästaren, är mindre förtegen om Ryssland. När DN ringer upp honom befinner han sig på en hemlig plats av säkerhetsskäl.
– Visst är jag rädd, säger han.
– Alla vet ju vad den ryska regimen är kapabel till, efter mordförsöket på Skripal i England. Ryssarna är dessvärre rätt effektiva när det gäller sådana operationer.
Kolar säger att han har trakasserats länge av personer med rysk anknytning, ända sedan han först började driva frågan om att flytta statyn av Ivan Konev.
I Ryssland har andra världskriget blivit näst intill religion under

Putins styre, och en person som Konev totalt oantastbar. För många tjecker däremot är ett minnesmärke över en sådan person – som också anses ha haft en hand bakom Sovjetunionens invasion av Tjeckoslovakien under ”Pragvåren” 1968 – en symbol för förtryck och ockupation.

– De säger att vi inte hade rätt att ta bort statyn. Men vi är ett självständigt land. De har ingen rätt att blanda sig i vad vi gör.

Ondrej Kolar säger att han i flera månader har fått dagliga hot via Facebook, mejl och telefon. Det har också spridits lögner om honom, som att hans farfar skulle ha varit officer i tyska Gestapo, med bilder på en man med ett liknande efternamn som har spridits på nätet.

Ryssland förnekar all olaglig aktivitet i Tjeckien, såväl cyberattacker som den påstådda mordkomplotten mot de båda borgmästarna.

– Vi känner inte till den här utredningen, det låter som en vanlig tidningsanka, säger Putins talesman Dmitrij Peskov till tidningen RBK.

Ingmar Nevéus

Den tyska svartlistningen av Hizbollah slår hårt mot Iran

FREDAG 1 MAJ 2020

Att islamistpartiet Hizbollah terrorstämplats i Tyskland är i förlängningen ett hårt slag mot Iran, rörelsens främsta beskyddare. Men frågan är om förbudet påverkar de extremistiska terrormiljöerna.

Den tyska säkerhetspolisens tillslag mot moskéer och föreningslokaler med misstänkt koppling till Hizbollah tidigt på torsdagsmorgonen kom överraskande. Samordnade razzior skedde i flera storstäder, bland annat Bremen och Berlin. Men åtgärden är samtidigt väntad: Tyskland har en längre tid diskuterat att förbjuda Hizbollahs politiska gren. Den militära är redan bannlyst.

Förbudet innebär att de cirka tusen personer i Tyskland som

antas ha direkt samröre med Hizbollah kan stämplas som terrorister och därmed riskerar långa fängelsestraff. Att samla in pengar till rörelsen kommer att betraktas som ett brott. Och det blir förbjudet att vifta med Hizbollahs gulgröna kalasjnikovprydda flagga.
Hizbollah bildades i Libanon 1982 när Israel ockuperade södra Libanon. Olika sammanslutningar av shiamuslimer samlades till en enad milis, med den islamiska revolutionen i Iran år 1979 som ledstjärna.

Iran kom att stötta organisationen som förutom militär verksamhet också etablerade ett politiskt parti och omfattande social verksamhet med skolor och sjukhus i Libanon. Hizbollah har blivit en betydande politisk maktfaktor i Libanon, och dess milis, som förfogar över 50 000 missiler, är starkare än den libanesiska armén.
Och det är terrorn som gjort Hizbollah känt i omvärlden – främst riktad mot Israel, men attacker har också utförts mot judiska mål i andra länder, som Argentina och Bulgarien.

USA och Israel har sedan länge Hizbollah på listan över förbjudna terrororganisationer. EU fattade sommaren 2013 beslutet att terrorstämpla Hizbollah. Det främsta motivet var rörelsens starka militära engagemang i inbördeskriget i Syrien, där de strider för Bashar al-Assads regim.

EU har dock endast förbjudit rörelsens väpnade gren. Kontakterna med Hizbollahs civila ledare har fortsatt.

Men i Tyskland har framför allt kristdemokraterna CDU tyckt på för att förklara hela Hizbollah som terrororganisation. Motivet är dels att det inte finns någon åtskillnad mellan rörelsens militära och civila ledning: ledaren Hassan Nasrallah och hans närmaste, i samråd med Iran, har sista ordet både ifråga om terror och om politisk strategi. Dels att Hizbollah i Tyskland förknippas med omfattande organiserad brottslighet.

– Hizbollah finansieras genom stulna bilar och penningtvätt, och Tyskland har blivit en fristad där de kan samla in pengar, sade Marian Wendt som sitter i

Förbundsdagen för CDU i en radiointervju förra året.
Hizbollah beskrivs ofta som Irans förlängda arm. Trots att Iran är hårt trängt av ekonomiska sanktioner från USA har det styrande religiösa etablissemanget slussat enorma summor till Hizbollah genom åren.
Att rörelsen förlorar mark och legitimitet i Europas nyckelland Tyskland är naturligtvis ett avbräck även för Iran. Å andra sidan är Iran beroende av goda diplomatiska relationer med Tyskland, för att inte bli alltför isolerat.

En annan fråga är om Tysklands beslut kommer att ha någon inverkan på Hizbollahs sympatisörer i landet.
Erfarenheten har visat att politiskt och/eller religiöst motiverade extremister knappast låter sig påverkas av ett förbud.
Utmaningen att minska dessa gruppers inflytande ligger snarare i förebyggande arbete.

Erik Ohlsson

Klockorna klämtar för de legendariska bröllopen i Las Vegas

FREDAG 1 MAJ 2020

Las Vegas. Frank Sinatra, Bruce Willis, Michael Jordan och Britney Spears har alla gjort det. Gift sig i Las Vegas. Men

nu står de omtalade Las Vegas-bröllopen inför stora problem.

På Las Vegas Boulevard, inklämd mellan ett motell och en tatueringsstudio, ligger det som kan vara världens mest kända bröllopsdestination: A Little White Wedding Chapel.

Charolette Richards, kapellets ägare och personen bakom de 10 minuter långa bröllops-ceremonierna, säger att hon förrättat fler än 50 000 bröllop, bara i drive in-delen, sedan 1991.

Frank Sinatra, Judy Collins, Bruce Willis, Michael Jordan och Britney Spears är några av de mest kända personerna som har gift sig hos henne.

Hon är 86 år gammal, och efter nästan sju decennier som drottningen av Las Vegas bröllopsindustri har Richards lagt ut sitt världsberömda kapell till försäljning. Utgångspriset är 12 miljoner dollar.

– Jag ska gå i pension snart, säger hon med ett uttryck som är lika sorgset som lättat.

Men kapellet har legat ute till försäljning sedan i april förra året. Och bröllopsindustrin i Las Vegas är inte vad den brukade vara.

Även om Las Vegas bröllops-turism genererade runt 2,5 miljarder dollar förra året så är den siffran minst en miljard dollar lägre än industrins vinst under dess mest framgångsrika tid, enligt Lynn Goya, administratör i länet Clark i Nevada.
– Vi ligger på runt hälften av vad vi fick in när det gick som bäst. Vi har inte råd att ta vår särställning för givet.
Lynn Goya sammanfattar siffrorna när hon diskuterar konsekvenserna för Las Vegas bröllopsindustri som helhet. Det är en industri som ger arbete åt fler än 10 000 personer. 74 534 vigslar skedde i Clark 2018, det är en minskning med 42 procent sedan rekordet 2004 när 128 238 vigslar genomfördes.
Försäljningen av det mest ikoniska kapellet i Las Vegas, denna högborg av skamlös kitsch och amerikansk romantik, tillsammans med det faktum att allt färre människor gifter sig i Las Vegas, gör att man ställer sig frågan: Kan en industri som sitter fast i dåtiden blomstra i framtiden?
○ ○ ○

Allt man behöver för att gifta sig i kapellet, eller någon annanstans i Las Vegas, är 77 dollar, en legitimation och bevis på att man är över 18 år. Lagstiftningen från depressionstiden tillät förälskade par att runda de vanliga blodproverna och väntetiderna, för att gifta sig inom bara några timmar.
365 dagar om året i 68 år har Charolette Richards varit frontfigur för en industri som byggts kring att underlätta rymningsgiftermål. Det var hennes entreprenörsanda som ledde till skapandet av den kända företagsmodellen som blivit standard i Las Vegas.
Men det är ingen hemlighet att äktenskapen minskat kraftigt i USA i kölvattnet av finanskrisen 2008. Och förändrade sociala värderingar tillsammans med bördan av studielån har gjort det både svårare och mindre tilltalande för unga amerikaner att gifta sig.
– Jag vet inte hur framtiden för bröllopsindustrin ser ut, säger Ron Decar, 61, som äger Viva Las Vegas bröllopskapell. Trots att han är klädd i en glittrig sparkdräkt och har svart

pompadourfrisyr är hans röst gravallvarlig.
– I mars firade vårt företag 20-årsjubileum på den här platsen. Och vi gör exakt samma sak som vi gjorde för tjugo år sedan, säger Decar.
Kapellets inkomster har bara minskat för varje år sedan mer än ett decennium.
På Viva Las Vegas ringer klockor när man kommer in. En leende person kommer snart att fråga om ens preferenser kring teman. Egyptiskt? Hawaiianskt? Harley Davidson (motorcykelmärket)? Intergalaktiskt?

Om man tittar in en vanlig dag kommer man troligen att få se Ron Decar komma ut ur en stående kista för att hålla en ceremoni i ett kapell som är inhöljt i dimma och fullt med gravstenar. ”Gotiskt” är ett av kapellets mest populära teman.
– Hur många kapell känner du till där det flyger vampyrer i taket? frågar han triumferande.

○ ○ ○

Viva Las Vegas har 2 500 till 25 000 bröllop per år. Och Decar har förrättat hälften av vigslarna utklädd till Elvis, James Bond,

liemannen, Gudfadern ”eller vadhelst kunden vill ha”.
Hans närmare 4 000 kvadratmeter stora byggnad är det största fristående kapellet på Las Vegas huvudgata. Den extravaganta platsen, som en gång var ett hotell, har förvandlats till ett bröllopskomplex – med alltifrån en perukfylld kostymbutik och en 50-talsdiner för 50-talsceremonier till ett rum för rekvisita fyllt med konstgjorda blommor och alla sprayburkar som används för att färga dem.
Viva Las Vegas kapitaliserar på det som just nu är industrins största hopp: löftesförnyelser. De utgör hälften av inkomsterna.
Turistindustrin marknadsför förnyelseceremonier aggressivt, som ytterligare en rolig Las Vegas-aktivitet. Och de har visat sig vara ett hållbart sätt att få upp inkomsterna för bröllopskapellen.
Om den unga generationen inte gifter sig tänker man i stället försöka övertyga den äldre generationen att helt enkelt gifta sig igen.
– Folk vill göra något kul andra gången. Du vet, folk oroar sig över vad deras mamma ska tycka – men när de förnyar sina löften är

allt tryck borta. Då ska det bara vara roligt, säger Ron Decar.

○ ○ ○

58-årige Jamie Richards, som äger Viva Las Vegas (och som inte är släkt med Charolette Richards), säger att nyare och mindre ställen – som Little Neon Chapel, där priserna börjar vid 49 dollar – är ytterligare ett hot mot deras överlevnad.

– De nya kapellen i stan sänker priserna och gör det svårt för de etablerade kapellen. Det krävs mer för att underhålla ett större ställe jämfört med, till exempel, ett bås.

Att det är så lätt att bli vigselförrättare genom sajter online har minskat hindren för dem som vill utföra ceremonier. Mobila förrättare, som inte behöver bry sig om de höga kostnaderna för att underhålla ett kapell, kan erbjuda lägre priser, vilket drar bort många par från de klassiska kapellen.

Tillbaka vid A Little White Wedding Chapel går Charolette Richards långsamt runt i sin stora byggnad. Hon pekar på kapellets många delar: en blomsterbutik

(som en gång var den största blomsterbutiken i Las Vegas, enligt henne), en avdelning för uthyrning av kostymer och klänningar, en flotta av limousiner och flera vigselrum förutom det stora altaret.
De anställda springer omkring, jonglerar konstant ringande telefoner och en ström av drop in-gäster, och löser problem när de uppstår: blommorna är fel, klänningarna passar inte, limousinförarens bil har gått sönder.
Opåverkad av kaoset visar Richards upp sina favoritsaker: en stor målning som föreställer två grodor som kysser varandra, korkskruvsklippta buskar och en häst och vagn i plast – i verklig storlek.
– Allting som jag älskar är kärlek, säger hon.
Hennes väntrum är fyllt av olika par. Ett par i cowboyhatt sitter bredvid en man med bara ett ben och hans blivande fru. Mitt emot dem sitter ett samkönat par bredvid ett par som talar mandarin.
Charolette Richards gör sin stora entré och börjar dela ut sitt ”recept för ett lyckligt äktenskap”.

Det inkluderar ”två koppar vänlighet”, ”fyra famnar mildhet”, och ”en livstid tillsammans”.
Rundturen slutar med en neonskylt till minne av Blackjackdagen – den 7 juli 2007 (7/7/07) – en rekorddag när Little White Wedding Chapel utförde 547 bröllopsceremonier.
Richards pekar uppspelt på skylten, och sätter sig bredvid sin assistent. Assistenten räknar upp en rad utmaningar som måste hanteras: en brud har plötsligt dött, en förnyelseceremoni för sex par som ska ske samtidigt, faran med att sätta häftstift i buketterna.
Richards avbryter för att förklara att sångaren Joe Jonas och skådespelaren Sophie Turner gifte sig här för några veckor sedan.
○ ○ ○
55-åriga Dee Dee Duffy äger Graceland Wedding Chapel, två minuters bilresa bort. Hon försäkrar en besökare:
– Vi gör inga zombievigslar här.
52-årige Rod Musum, kapellets vice vd, säger att hans kapell var det första som utförde vigslar med Elvis-tema.

– Vi har ett av de finaste kapellen på gatan. Vi vet vad vår nisch är och vad vi är bra på.
Deras kapell har blå och vita portar, exakta replikor av dem som finns utanför Graceland. Även de måste navigera sig igenom krisen i industrin – men deras siffror är stabila.
Företagets brödföda är sju minuter långa vigslar med Elvistema. Det kan tyckas daterat men Duffy och Musum ser sitt personliga tilltal som vägen till överlevnad i bröllopstorkan.
– Vi behandlar aldrig paren som siffror, säger Duffy.

Och om man bevittnar ett eller tio bröllop där en vanlig dag så blir man snabbt förvånad, på gränsen till tårögd, av den uppriktighet som finns i de snabba ceremonierna – även i denna gulliga miljö.
Medarbetarna på Graceland säger att deras största utmaning är att komma ifrån de stereotyper som finns kring snabbvigslar. Människorna i industrin är ense om att det är viktigt att bredda den globala bilden av bröllop i Vegas – för att fånga en yngre marknad.
Duffy och Musum vill att du ska veta att deras bröllop är på allvar.

Och att impulsbröllop bara står för en bråkdel av inkomsterna.
– Det går inte en dag utan att någon kommer in och frågar om ”Baksmällan” filmades här. Det är inte realistiskt. Den här industrin är inte en 24-timmars-industri längre. Vi tog bort nattskiftet 2006 så det snubblar sällan in fulla människor som ber om att få gifta sig, säger Musum.
– Och dessutom är det olagligt att tillåta människor att gifta sig om de är fulla. Då skulle vigseln inte gälla rent juridiskt, säger Goya, administratören på länsmyndigheten.
– Vårt jobb är att säkerställa att båda parter är kapabla att skriva under det som antagligen kommer bli det viktigaste kontraktet i livet.
○ ○ ○
44-årige Daniel Vallance är chef på Little Church of the West.
– Vi har bokningar ända fram till 2023, säger han.
Den modesta byggnaden, som byggts för att efterlikna en 1800-talskyrka i en gammal gruvstad, är från 1942 och tros vara den äldsta byggnaden på huvudgatan.
Brädorna knarrar under Vallances fötter när han förklarar vad som

lett till att deras inkomster stadigt har ökat – en anomali i denna svåra tid.
– Människorna som gifter sig nu för tiden är i 30-årsåldern, vilket innebär att de har större ekonomiska möjligheter. De vill inte spendera 50 dollar på att bli vigda av en fet, full Elvis. De vill ha något mer elegant, och vi har haft den inställningen i 76 år.
Inklämda bakom vintagekandelabrarna i Little Church of the West finns dolda kameror för att kunna livesända, något som visar att företaget lyckats hålla kvar sin tradition samtidigt som man anpassat sig till moderna krav.
Förutom att använda modern teknologi (Vallance säger att han redan har tittat på VR) har Little Church of the West tagit flera steg mot att få fler internationella par att viga sig här. Ett enkelt steg var att göra hemsidan tillgänglig på flera språk, och det har varit till stor hjälp.
– Vill du veta vad framtiden för bröllopsindustrin är? frågar Vallance och fortsätter:
– Lyssna på brudarna och var mottaglig för vad de vill ha.

Ställen som Chapel of the Flowers, Thunderbird och Paradise Chapel genomgår nu större estetiska renoveringar. De står inför utmaningen att behålla den klassiska Vegas-känslan samtidigt som de moderniserar sig.

– Vi vill att människor ska veta att vi håller på att förändras och att vi är mottagliga för ett nytt slags kunder, säger Goya.

– I dag arbetar industrin mer tillsammans än emot varandra. För nu har vi en möjlighet att omdefiniera ett globalt varumärke.

Denna artikel publicerades först i New York Times, en tidning som DN samarbetar med. Översättning till svenska: Evelyn Jones.

Cassidy George

Ny sjukdom som drabbar barn misstänks ha koppling till covid-19

FREDAG 1 MAJ 2020

I Frankrike får minst ett tjugotal barn i åldern 5 till 15 år nu sjukhusvård för allvarliga inflammatoriska symtom i bland annat hjärtmuskeln. Från Storbritannien, Spanien och Italien kommer liknande rapporter.

Många av barnen har testats positivt för covid-19, men än så länge är det oklart om det finns ett samband.

Paris.

Magsmärtor, diarré och kräkningar, feber, omfattande inflammation i delar av kroppen – ibland i hjärtmuskeln – och i vissa fall även hudutslag.

Så ser symtombilden ut för minst ett tjugotal barn som förts till sjukhus i Parisregionen de senaste veckorna, enligt tidningen Le Monde.

Många av barnen behöver intensivvård. Enligt Frankrikes organisation för läkare inom barnintensivvård har ”en tydlig ökning av antalet fall med barn med akut myokardit” (hjärtmuskelinflammation) noterats sedan den 15 april.

– Den kliniska bilden liknar ibland Kawasakis sjukdom, en inflammatorisk barnsjukdom som kan drabba just hjärtat, säger Pierre-Louis Léger, chef på intensivvårdsavdelningen för barn och unga på Trousseau-sjukhuset i Paris, till Le Monde.

Kawasakis sjukdom är mycket ovanlig och drabbar huvudsakligen barn under 5 år (cirka 85 procent av alla fall). Men just nu vårdas alltså ett tjugotal barn mellan 5 och 15 år för symtom som påminner om Kawasakis sjukdom i Parisregionen, utan att de haft någon annan känd, underliggande sjukdom.

Omkring hälften av barnen har testat positivt för covid-19 med så

kallade PCR-test, och i övriga fall inväntar man nu blodprov för att se om de har antikroppar som kan visa att de haft sjukdomen tidigare. Men det är fortfarande oklart om det finns ett orsakssamband.

Barn och unga har hittills varit relativt förskonade i den pågående pandemin, där den äldre delen av befolkningen drabbats betydligt hårdare. I Parisregionen är andelen barn och unga som blivit allvarligt sjuka fortfarande mycket liten, men den nya symtombilden väcker oro bland läkare.

– En hypotes är att det kan röra sig om personer som inte blivit särskilt sjuka i covid-19, men som sedan fått en sekundär immunologisk reaktion som orsakar hjärtproblemen, säger specialisten Pierre-Louis Léger.

Larmet kommer dagen efter att premiärminister Edouard Philippe sagt att grundskolorna i landet gradvis ska öppnas från och med den 11 maj – något som gör saken särskilt känslig.

Även från Storbritannien kommer larm om barn som insjuknat i en tidigare okänd sjukdom. Minst tolv barn ska ha fått intensivvård

för samma symtom som de som nu rapporteras i Frankrike, enligt The Guardian. Hälsominister Matt Hancock sa på tisdagen att ett antal barn avlidit i denna inflammatoriska sjukdom.
– Det finns några barn som har dött, utan att ha några underliggande hälsoproblem. Det rör sig om en ny sjukdom som vi tror kan ha orsakats av coronaviruset och covid-19, men vi är inte hundra procent säkra eftersom några som fått den inte har testats positivt. Vi genomför just nu noggranna undersökningar kring detta, sa Hancock.
I tisdags rapporterade också den brittiska branschtidningen Health Service Journal att landets organisation för allmänläkare skickat ut ett mejl till sina medlemmar om ”en växande oro för att ett nytt inflammatoriskt syndrom kopplat till covid-19 kan vara på väg att växa fram bland barn i Storbritannien, alternativt att en annan, ännu oidentifierad infektionspatogen ligger bakom dessa fall”.
I Spanien uppger landets organisation för barnläkare att

man under de senaste två veckorna fått in rapporter om ett antal fall av barn med en allvarlig form av något som liknar Kawasakis sjukdom. Liknande rapporter kommer också från USA, Italien och Schweiz. Totalt ska det röra sig om minst ett hundratal fall i sex länder, enligt The Guardian. I Sverige har hittills inga fall rapporterats.
I samtliga sex länder uppmanar myndigheterna allmänheten till lugn, då det hittills rör sig om mycket få fall i relation till det totala antalet smittade av covid-19. I Frankrike kan de omkring 20 konstaterade fallen exempelvis jämföras med de omkring 26 800 personer som just nu får sjukhusvård för covid-19 i landet.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Boris Johnson: ”Vi har passerat kulmen i första fasen”

FREDAG 1 MAJ 2020

Paris. – Idag kan jag säga att vi har passerat kulmen i den första fasen och är på väg nedåt, sade Boris Johnson vid de brittiska myndigheternas dagliga presskonferens i London på torsdagen.

Det var första gången sedan han insjuknade i covid-19 som premiärministern höll i pressträffen.

674 nya dödsfall rapporterades i Storbritannien på torsdagen, och antalet som får vård på sjukhus minskar något.

Brittiska myndigheter gör bedömningen att infektionstakten i landet nu generellt sett är under siffran ett. I praktiken innebär det att en smittad person statistiskt sett smittar mindre än en annan person.

Därmed anses utvecklingen vara möjlig att få under kontroll.
– Men innan vi tar beslut om att lätta på restriktionerna måste vi vara helt säkra på att det inte leder till en andra våg. För en sådan skulle få katastrofala och långvariga konsekvenser för vårt land, och inte minst för ekonomin. I nästa vecka kommer att vi återkomma till det. Men att undvika att infektionstakten stiger över 1 är absolut avgörande för vår framgång. Jag vet att vi kan göra detta, för vi har redan visat att vi kan det, sa Boris Johnson.

Han hävdade att restriktionerna i rörlighet har bidragit till att Storbritannien undkommit en hälsokatastrof med uppemot 500 000 dödsfall, och uppmanade britterna att fortsätta stanna hemma och hålla distans.
– Mitt budskap till er är: er insats är viktig och den fungerar. Antalet covid-19-patienter faller, och antalet intensivvårdspatienter likaså. Ingen patient har nekats respirator eller intensivvård. Och det är just tack vare den massiva kollektiva insats som vi alla har deltagit i för att skydda sjukvården, sa Boris Johnson.

Totalt har fler än 26 700 personer avlidit i covid-19 i Storbritannien.
Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Tyska läkare i nakenprotest mot bristande skyddsutrustning

FREDAG 1 MAJ 2020

Bristen på skyddsutrustning inom vården får tyska allmänläkare att klä av sig nakna. Genom att posera utan kläder på kroppen har de skapat

uppmärksamhet för behovet av bland annat ansiktsmasker och plasthandskar.

– Men när jag träffar patienter har jag kläder på mig, säger läkaren Michael Hunze.

Låga dödstal, omfattande testning och många lediga intensivvårdsplatser är några orsaker till att Tyskland får beröm för hur landet hittills hanterat coronakrisen. Andra länder blickar mot den tyska vårdapparaten som tycks vara väl förberedd på den anstormning som skett sedan det nya coronaviruset lamslagit stora delar av världen.

Men många av landets allmänläkare, som ofta är de första att möta patienter med misstänkt covid-19, är missnöjda med skyddsutrustningen de har att tillgå.

– Framförallt saknar vi ansiktsmasker, och skyddsdräkter har vi inte alls tillgång till. Jag har kollegor som åker på hembesök i regnkläder och som ställer sig i duschen när de kommer tillbaka till klinken, säger Michael Hunze som är allmänläkare på en klinik i

Neubrandenburg, 15 mil norr om Berlin.
Av rädsla för att själv bli smittade och riskera att föra smittan vidare till patienterna har han och andra kollegor gått samman i ett gemensamt nakenupprop.
På sin hemsida har läkarna publicerat bilder på sig själva med nästan ingenting på kroppen. ”Så här ser vi ut när vi tar av oss det lilla vi har tillgång till”, lyder upprorets slogan. På en av bilderna sitter en läkare naken på sitt skrivbord, och en annan poserar framför entrén till kliniken iförd endast ett stetoskop runt halsen.
En tredje bild visar hur en naken Michael Hunze undersöker en ”patient”.
– Men i vanliga fall har jag kläder på mig när jag möter patienterna.
Varför ville du medverka i kampanjen?
– Det ärliga svaret är att det är roligt, säger han.
Läkarna hade förvisso räknat med att nakenprotesten skulle skapa en hel del uppmärksamhet men uppståndelsen har ändå tagit dem på sängen.

– Det ringer journalister från hela världen, från Sverige och Vietnam … men varför vietnameserna vill kolla på våra bara rumpor förstår jag inte riktigt.
På en annan bild håller en naken kvinnlig läkare upp en handskriven skylt: ”Jag har lärt mig att sy ihop sår. Varför måste jag nu även lära mig att sy ansiktsmasker?”, undrar hon.
Tyskland har en lång tradition av naturism och den så kallade FKK-rörelsen (”Freikörperkultur”) har anor tillbaka till 1800-talet. Men företeelsen där människor väljer att umgås nakna brukar oftare föra tankarna till nakenstränder, nakencampingar och nakenvandringar – än till en steril sjukhusmiljö.
– Jag vet inte om det är specifikt ett tyskt fenomen att vi gillar att klä av oss nakna, men det var i alla fall väldigt många som ville vara med i kampanjen, säger Michael Hunze.
Faktum är att inspirationen till allmänläkarnas nakeninitiativ kommer från grannlandet Frankrike, där läkaren Alain Colombié nyligen lät sig fotograferas naken på sin klinik. Dystert beskrev han sig själv som

”kanonmat” i kampen mot covid-19 då bristen på skyddsmaterial varit stor även i Frankrike liksom i många andra länder.
Kanske har uppropet fungerat. I onsdags levererades en hel kartong med så kallade FFP2-masker till Michael Hunzes klinik i Neubrandenburg. Närmare 3 000 personer har skrivit under uppropet som fått namnet Blanke Bedenken, vilket direktöversatt betyder ungefär nakna farhågor.
I början av veckan flaggade också Tysklands regering för att motsvarande 90 miljarder kronor satsas på att köpa in ny skyddsutrustning till sjukvården, och de senaste dagarna har omkring 25 miljoner medicinska skyddsmasker flugits från Kina till Tyskland.
Samtidigt som diskussionerna om bristen på skyddsmaterial inom sjukvården fortsätter, blev det i veckan obligatoriskt att bära munskydd i butiker och kollektivtrafiken över hela landet. Även hemsydda varianter, sjalar och halsdukar är tillåtna.

Lina Lund
lina.lund@dn.se

Företagare slänger nycklar i protest

FREDAG 1 MAJ 2020

Rom. En rad ägare till barer, restauranger, frisersalonger och biografer protesterar mot den italienska regeringens hårda nedstängning. I en serie blixtdemonstrationer, flash-mobs, slänger de symboliskt nycklarna till lokalerna i en stor gemensam skål.

Gesten kan inte missuppfattas. Många företagare fruktar med rätta att de inte kommer att kunna öppna igen efter coronakrisen. Manifestationer på detta nyckeltema har fyllt Italien från Milano i norr till Sicilien i söder. Leoluca Orlando är inne på sin femte mandatperiod som borgmästare i Palermo:

– Jag har stöttat initiativet med nycklarna. Avsikten är att få regeringen att tänka om. Innan man talar om datum för att öppna så måste företagare veta vilka

regler som ska gälla. Då vet de vilka åtgärder som måste vidtas, och hur mycket det kommer att kosta för att lokalen skall klassas som säker, och kan bedöma om det är läge att öppna eller inte.
I Italien står turismen normalt för 13,5 procent av bnp. Plötsligt är denna inkomstkälla borta.
Leoluca Orlando talar om Italiens nyfattiga som inte ens har pengar till mat. I dessa inkluderar han dem som guidat turister eller drivit B&B och som lyckats få en hyfsad ekonomi. Nu tvingas de till en total omstart.

Nino Vinci är delägare i en frisersalong i Rom som håller stängt i minst tre månader. Ett enormt avbräck för ekonomin, säger han på telefon.
Frisörer får börja arbeta igen den 1 juni. Ännu värre är det för gymmen. Här anser regeringen att risken för smitta är så stor att man ännu inte har angett ett datum då man får öppna igen.
– Att inte ha ett datum att se fram emot gör hela vår tillvaro mycket osäker. Merparten av medlemskorten sträcker sig över ett år. Det är svårt att betala tillbaka, och att förlänga

giltigheten under 4–5 månader betyder att merparten av våra intäkter försvinner, säger Bruno Cariati, delägare till gymmet Sportlife i Rom.
Så frågar han hur situationen är i Sverige. När jag svarar att i Sverige är flera gym öppna så blir tonen konstig. Han tillägger med ett skratt: ”Du skämtar!”

Peter Loewe
loewepeter@gmail.com

Antalet ryska fall skjuter i höjden

FREDAG 1 MAJ 2020

På några veckor har antalet rapporterade coronafall i Ryssland ökat snabbt. Moskva varnar för att sjukhusplatserna tar slut om några veckor ifall ökningen fortsätter. Regionala ledare hotar med dödsstraff mot dem som bryter mot reglerna. Rysslands

coronapolitik vilar på straffåtgärder.

Ungefär 40 procent av patienterna som skrivs in på ryska sjukhus med covid-19 är under 45 år. Många unga drabbas, samtidigt som sjukhusplatserna minskar. Med nuvarande takt tar antalet sjukhusplatser i Moskva slut om två veckor, enligt hälsovårdsmyndigheterna.

– Vi har en reserv, men den är inte ändlös, säger vice borgmästaren Anastasia Rakova enligt ryska BBC.

Enligt officiella siffror har nu 106 498 personer i Ryssland smittats av coronaviruset. Över hälften av dem befinner sig i Moskva. Antalet rapporterade smittade och antalet ökar snabbt.

– Jag kan tyvärr inte säga att vi har kommit upp på platån. Vi är inte ens halvvägs, säger Moskvas borgmästare Sergej Sobjanin i en intervju med statskontrollerade Rossija 24.

I sitt senaste uttalande om coronaviruset den 28 april sade president Vladimir Putin att Ryssland har lyckats stabilisera situationen, men att man fortfarande inte har nått infektionstoppen.

Ett nytt sjukhus har byggts i Komunarka utanför Moskva för att ta emot coronapatienter. Över hela landet ska sexton nya sjukhus byggas. Redan nu har flera sjukhus tvingats stänga ner sin vanliga verksamhet för att istället ta emot coronapatienter. Det betyder till exempel att många svårt sjuka cancerpatienter måste vårdas hemma, enligt rapporter i den oberoende tv-kanalen Dozjd.
Enligt läkarnas intresseorganisation Aljans vratjej (Läkaralliansen) är situationen i Moskva än så länge under kontroll. Problemet är att coronan snart sprider sig ut i regionerna, där resurserna på många håll är minimala.
– I fattiga miljonstäder, som till exempel Volgograd, blir det problem. Befolkningen är stor men resurserna små. Att flytta över resurser från Moskva går inte eftersom coronan redan har brutit ut här, säger Ivan Konovalov, pressekreterare för Läkaralliansen, i en telefonintervju med DN.
Antalet döda (1 073) är lågt. Det beror enligt Konovalov på att många patienter som dör i corona aldrig hinner få den

diagnostiserad. Detta gäller främst äldre personer.
– Mycket tyder på att speciellt äldre patienter som dör i corona inte kommer med i statistiken. Enligt de officiella siffrorna är en förvånansvärt stor del av patienterna som dör i covid-19 unga. Det tyder på att alla äldre inte hinner testas innan de avlider, säger Konovalov.
I regionerna har coronautbrotten än så länge varit begränsade till vissa enskilda platser. I Murmanskområdet befinner sig 686 av 856 smittade i byn Belokamenka, där coronan började spridas på en byggplats. På en enda dag förra veckan ökade antalet smittade med 38,9 procent.
I Jakutien har smittan brutit ut på en naturgasanläggning som tillhör statliga Gazprom. Arbetarna på Tjajandinskij station protesterade den 27 april mot att bolaget inte har vidtagit några åtgärder. Att Gazproms arbetare vågar protestera offentligt är mycket ovanligt.
Sjukvårdspersonalen i Moskva – den rikaste staden i Ryssland – har nu börjat klaga på ohållbara arbetsförhållanden. En

sjuksköterska, Natalja Ljubimaja, avslöjar i ett öppet videouttalande att hon tvingats använda samma skyddsutrustning gång på gång.
– I mars flyttade min arbetsgivare mig till coronasjukhuset i Komunarka. Jag jobbade två, ibland tre dygn utan paus, i skyddsutrustning som inte byttes ut. Vissa av mina patienter var miljonärer, säger Ljubimaja.
Både hon och flera andra sjuksköterskor har sagt upp sig från sina jobb.
– Brist på skyddsdräkter ett mycket stort problem, därför reser vi omkring och skänker utrustning åt sjukhus. I regionerna tvingas personalen sy sina masker och skyddsrockar själva, säger Ivan Konovalov på Läkaralliansen.
Makthavarna uppmuntrar inte deras arbete – tvärtom. Läkaralliansens ordförande Anastasia Vasileva greps av polisen i början av april, då hon besökte ett sjukhus i Okulovka utanför Novgorod för att överlämna skyddsutrustning.
Sjukhuspersonal som talar ut hotas av repressalier. En av dem är Natalja Trofimova, som är läkare på Priozerskaja sjukhus utanför Sankt Petersburg. Hon

lade ut information på nätet om att hennes sjukhus saknar både skyddsutrustning och respiratorer. Den 22 april blev hon avskedad.
Kremls politik vilar på det hela taget på förbud och begränsningar. I Tjetjenien hotar den lokala presidenten Ramzan Kadyrov med dödsstraff till den som bryter mot coronareglerna. I Moskva kan både privatpersoner och företag som bryter mot isolationsreglerna bötfällas. Myndigheterna kräver en elektronisk passersedel av alla medborgare som rör sig utanför hemmet. Det här systemet planerar man nu att utvidga till 21 ryska regioner.
Samtidigt pågår virtuella protester över hela Ryssland mot isolationspolitiken. När folk utnyttjade karttjänsten Yandex för att virtuellt demonstrera mot Moskvamyndigheterna blev företaget tvunget att ändra på appen. Den 20 april utbröt regelrätta demonstrationer mot restriktionerna i Vladikavkaz. Minst tusen personer protesterade eftersom de hade förlorat sina arbeten. De skingrades med våld av polisen.

Att Putin nyligen meddelade att Ryssland börjar öppna upp enligt den optimistiska tidtabellen från den 11 maj är sannolikt ett sätt att försöka dämpa missnöjet. Frågan är hur det kommer att gå i praktiken. Mycket tyder på att epidemin vid det laget har hunnit ta fart i regionerna.

Anna-Lena Laurén

Fakta. Ryska coronasiffror tros vara i underkant

Enligt de senaste uppgifterna har Ryssland 106 498 konstaterade fall av covid-19 och 1 073 döda.

Den ryska befolkningen är ca 146 miljoner.

Det faktiska antalet insjuknade och döda i covid-19 är sannolikt högre. Andelen yngre personer bland de avlidna är större i Ryssland än i den övriga världen, något som tyder på att alla äldre avlidna inte är inkluderade i statistiken.

I Moskva har förekommit fall där personer som inte ens har avlagt test felaktigt införts på listor för coronapositiva. Det finns också fall där sjukhusen ger motstridiga besked till patienterna. Mycket tyder på att det finns stora

administrativa svagheter i testandet.
President Vladimir Putin säger att ”självisoleringen” ska fortgå till den 11 maj. Därefter ska Ryssland gradvis öppnas. Exakt hur det ska gå till är oklart.

Massgravar grävs i Amazonas under virusets framfart

FREDAG 1 MAJ 2020

Rio de Janeiro. Antalet dödsfall till följd av coronaviruset slår rekord i miljonstaden Manaus i Amazonas. Myndigheterna

tvingas gräva massgravar för att hinna begrava alla.

– Vi är inte i en nödsituation. Vi är bortom det. Vi befinner oss i total kaos. Som ett land som är i krig och just har förlorat, säger Manaus borgmästare Arthur Virgílio.

Han litar inte på Brasiliens president Jair Bolsonaro som är en coronaförnekare, utan har skrivit till ledarna för G20-länderna och bett om internationell hjälp.

– Amazonas ber om hjälp. SOS Amazonas. Vi accepterar frivilliga, läkare, respiratorer i gott skick eller nya, skriver borgmästaren.

Manaus är en isolerad miljonstad mitt i Amazonas som det endast går att nå med båt eller flyg. Myndigheterna misstänker att en 49-årig kvinna flög in coronaviruset från London den 11 mars.

Nu, sju veckor senare, har Manaus blivit en brasiliansk motsvarighet till hamnstaden Guayaquil i Ecuador där det dog så många att myndigheterna inte hann hämta liken. På gator och torg låg döda familjemedlemmar på sina madrasser som anhöriga släpat ut.

För att undvika samma kaos har myndigheterna i Manaus börjat gräva massgravar med grävskopor.
Över hundra personer dör varje dag i staden och myndigheterna har gett tillåtelse till nattliga begravningar för att få tid att begrava alla. Enligt beräkningar från det brasilianska smittskyddsinstitutet Fiocruz dubbleras antalet dödsfall i Manaus var femte dag.
Det är mer än när smittan var som värst i Spanien och Italien, där antalet dödsfall dubblerades var sjätte dag. Sedan tre veckor tillbaka är alla intensivvårdsplatser på sjukhusen upptagna och militären, som har flera regementen i staden, har ännu inte byggt några fältsjukhus. Bilder från sjukhusen visar bårar med avlidna patienter på rad i korridorerna.
Omkring 700 personer har hittills dött av covid-19 i djungelmetropolen, men myndigheterna fruktar att om utvecklingen håller i sig kan så många som 4 200 gå bort under maj månad.
Vad som riskerar öka takten är folksamlingarna utanför stadens

bankkontor där staten betalar ut ett nödbidrag på 1 100 kronor till dem som inte har ett fast arbete. Enligt statsbanken har 1,7 miljoner invånare i Manaus registrerat sig för att ta emot bidraget, vilket gör att många står i långa, täta köer i väntan på att kunna ta ut sina pengar.
Röda korsets personal har ställt sig utanför bankkontoren för att upplysa befolkningen om att de måste skydda sig bättre.
– Vi ger råd om hur man använder skyddsmasken korrekt och vikten av att använda alkogel. Vi förklarar också de inte behöver ta med sig hela familjen för att hämta ut förmånen, säger Kleber Maia, Röda korsets hälsochef i regionen, till sajten G1.
I söndags begravdes 140 personer i Manaus, vilket är 110 fler än vad som dagligen brukar begravas i staden.
Brasiliens president Jair Bolsoanro fortsätter att förneka allvaret med coronaviruset och har inte erbjudit någon hjälp. När han fick frågan vad han tyckte om att Brasilien gått om Kina i antalet dödsfall i covid-19 ryckte han på axlarna.

– Än sen då. Jag beklagar. Vad vill du jag ska göra? Mitt mellannamn är Messias, men jag kan inte uträtta mirakel, svarade Brasiliens president.

Henrik Brandão Jönsson

Fakta. Stort mörkertal befaras

Brasilien hade på torsdagen 78 162 smittade och hittills 5 466 döda i covid-19, men läkare varnar för att mörkertalet kan vara stort.

I miljonstaden Manaus, som drabbats hårt av coronaviruset, väntade på torsdagskvällen över 100 patienter på en intensivvårdsplats.

Rysslands premiärminister er smittad

FREDAG 1 MAJ 2020

Ryssland. Premiärminister Michail Misjustin har testat positivt för coronaviruset och satts i frivillig karantän. Det skriver flera ryska nyhetsmedier. Misjustin berättade själv om att han smittats under en videokonferens med Rysslands president Vladimir Putin på torsdagen.

Misjustin kommer att ersättas av sin vice premiärminister Andrej Belousov under den närmaste tiden.

– Regeringen kommer att fortsätta arbeta som vanligt och jag planerar att vara med via telefon och video när det gäller alla större beslut, sa Misjustin.

Clas Svahn

Oslo öppnar för alkohol-servering

FREDAG 1 MAJ 2020

Norge. På onsdag kan Osloborna få dricka alkohol på krogen igen, enligt ett beslut från stadens kommunfullmäktige. Den 21 mars var det stopp för alkoholserveringen i den norska huvudstaden. Då drogs utskänkningstillstånden in efter att flera krogar inte lyckats följa smittskyddsreglerna.

– De åtgärder vi har vidtagit har gett resultat och vi har därför inlett en gradvis och kontrollerad öppning av Oslo, säger kommunalrådet Raymond Johansen.

TT-NTB

Lägsta dödstalen på länge

FREDAG 1 MAJ 2020

Spanien. På torsdagen rapporterades 268 döda i sviterna av coronaviruset i Spanien. Siffran är den lägsta sedan den 20 mars, meddelar hälsominister Salvador Illa.
Sammanlagt har över 24 500 människor rapporterats döda i landet. Antalet rapporterade sjukdomsfall är över 213 000.
Tidigare i veckan meddelade premiärminister Pedro Sánchez att landets nedstängning ska fasas ut i fyra steg fram till i slutet av juni. Den första fasen, där småbutiker, hotell, restauranger och religiösa platser får hålla begränsat öppet om människor håller avstånd, är tänkt att pågå till den 11 maj.
TT-Reuters

Misstänkt terrorangrepp avvärjt

FREDAG 1 MAJ 2020

Danmark. Den danska säkerhetspolisen PET och Köpenhamnspolisen har gripit en man som misstänks för att ha planerat terrordåd i Danmark. Enligt PET har mannen försökt anskaffa vapen och ammunition för att genomföra terrordåd. Det finns koppling till islamistisk terrorism enligt myndigheterna. Gripandet ägde rum under torsdagseftermiddagen, sa Flemming Drejer, chef för PET vid en presskonferens vid 16.30-tiden.
– Vi tror att han har agerat ensam, sa Drejer.
Enligt Köpenhamnspolisen genomförs häktningsförhandlingar på fredagen.

Clas Svahn

”Viruset inte från ett laboratorium”

FREDAG 1 MAJ 2020

USA. De amerikanska underrättelseorganen, DNI, är eniga i sin slutsats att coronaviruset har sitt ursprung i Kina men inte från något laboratorium.
”Underrättelseorganen håller också med om den breda vetenskapliga samsynen om att covid-19-viruset inte tillverkats av människan eller är genetiskt modifierat”, står det i ett uttalande.
Uttalandet kommer sedan president Trump sagt att Kina kunde ha förhindrat att viruset spreds och att landet ska hållas ansvarigt för pandemin.
TT-AFP

Milstolpe nådd i Sydkorea – noll nya covid-19-fall

FREDAG 1 MAJ 2020

Sydkorea. Inget inhemskt fall av covid-19 rapporterades i Sydkorea för första gången sedan början av februari.

Sydkorea var väl förberett för coronaviruset och lyckades efter en topp på över 900 nya smittade på en dag få ner spridningen. Man har nu 10 765 bekräftade fall i covid-19 och 247 som har dött. På torsdagen rapporterades fyra fall, varav alla kom utifrån. Inte en enda patient hade smittats inom landet.

Sydkoreas ledord har varit testa, spåra och isolera i bekämpningen av viruset. Landet med erfarenhet av virussjukdomarna mers och sars hade snabbt testinstrument på plats och har genom övervakning av medborgarna kunnat spåra de smittades kontakter.

Invånarna har uppmanats hålla social distans och skolorna har varit stängda. I övrigt har samhället varit någorlunda öppet. Tunnelbanorna har fortsatt att gå, restauranger och affärer har varit öppna.

Marianne Björklund

Historiskt stort ras för bnp i EU-länderna

FREDAG 1 MAJ 2020

Minus 3,5 procent blev det historiska raset för EU-ländernas bnp under första kvartalet år 2020.

Fallet är det värsta sedan siffrorna började samlas in år 1995.

Med tanke på coronakrisen är torsdagens siffror inte någon

överraskning – men nu finns de i alla i svart på vitt.
EU-ländernas samlade bnp rasade med 3,5 procent under de första tre månaderna i år, visar ny statistik från Eurostat. I Eurozonen var raset ännu större, 3,8 procent.
Raset är det värsta sedan statistiken började samlas in för 25 år sedan. Under det sista kvartalet 2019 redovisades i stället en tillväxt på 0,2 procent i hela EU och 0,1 procent i eurozonen.
Flera länder förbereder sig samtidigt på ännu värre siffror senare i år.

”Coronaviruspandemin kommer sannolikt att leda till den värsta lågkonjunkturen i Tyskland efter andra världskriget”, säger det tyska arbetsmarknadsverkets chef Detlef Scheele i ett uttalande, enligt nyhetsbyrån AFP.
Landets ekonomiminister Peter Altmaier siade i onsdags om en bnp-minskning på 6,3 procent sett över hela året.
När det gäller arbetslösheten i EU dröjer det samtidigt ett tag till innan några verkliga chocksiffror dyker upp i den samlade statistiken.

Eurostats siffror för mars pekar på en marginell uppgång från 6,5 till 6,6 procents arbetslöshet i hela EU och en stigning från 7,3 till 7,4 i eurozonen. Myndigheten betonar dock att man endast räknar in den som varit arbetslös under minst fyra veckor och kan börja på ett nytt jobb inom två veckor.
Därmed ingår ännu inte många av dem som drabbats av coronavirusets ekonomiska effekter.
Exempelvis redovisas för Italien en kraftig minskning av arbetslösheten i mars, från 9,3 till 8,4 procent. Rejäla uppgångar visas å andra sidan för bland annat Spanien (från 13,6 till 14,5) och Frankrike (7,9 till 8,4).
Lägst arbetslöshet, innan krisen slog till, redovisas fortsatt från Tjeckien, nu med 2,0 procent.
TT

Fakta. Arbetslösheten i EU i mars

Så här såg arbetslösheten ut i EU-länderna i mars 2020, jämfört med månaden före (februari i parentes)
Land Arbetslösa (procent)
Grekland 16,4 +–0
Spanien 14,5 +0,9

Frankrike 8,4 +0,5
Italien 8,4 –0,9
Sverige 7,2 +0,1
Litauen 7,1 +0,5
Lettland 6,9 +0,4
Kroatien 6,8 +0,6
Cypern 6,7 +0,9
Finland 6,5 +–0
Luxemburg 6,5 +0,8
Portugal* 6,4 –0,4
Slovakien 5,6 +0,1
Belgien 5,3 +0,1
Irland 5,4 +0,6
Danmark 4,8 +–0
Estland* 4,7 +–0
Rumänien 4,6 +0,7
Österrike 4,5 +–0
Bulgarien 4,5 +0,5
Slovenien 3,8 +0,2
Ungern* 3,6 +0,2
Tyskland 3,5 +0,1
Malta 3,5 +0,1
Polen 3,0 +0,1
Nederländerna 2,9 +–0
Tjeckien 2,0 +0,1
Eurozonen 7,4 +0,1
Hela EU 6,6 +0,1

För Estland, Ungern och Portugal är siffrorna från februari, för Grekland från januari. Siffrorna är den säsongsjusterade arbetslösheten och innehåller bara den som varit arbetslös i

minst fyra veckor och kan börja arbeta inom två veckor. Källa: Eurostat

Virussmäll för McDonalds – vinsten föll nära 17 procent

FREDAG 1 MAJ 2020

Snabbmatskedjan McDonalds har fått smaka ordentligt på corona-smällen. Mängder av stängda restauranger medförde ett

vinstfall på närmare 17 procent under kvartalet.
I Kina har butikerna återgått till normalt läge igen, även om kunderna ännu inte har strömmat till som vanligt.
Vinsten efter skatt föll under kvartalet till 1,1 miljarder dollar, närmare 11 miljarder kronor. Under samma period i fjol blev vinsten 1,33 miljarder dollar.
Hamburgerjättens försäljning sjönk med 6,2 procent till 4,71 miljarder dollar.
TT

Maj Sjöwall hyllas - utomlands

FREDAG 1 MAJ 2020

Litteratur. Efter nyheten om Maj Sjöwalls bortgång hyllas den svenska deckardrottningen i internationella medier. Tyska Der Spiegel skriver att hon lade grunden för den svenska kriminallitteratur som i dag är så - populär bland tyska läsare, och nämner även de många

Beckfilmer som var tyska samproduktioner.
I brittiska The Guardian står att läsa att Sjöwall, tillsammans med maken Per Wahlöö, var ”jätten på vars axlar den moderna Scandi crime-litteraturens titaner står”, medan franska Le Figaro beskriver hur hennes böcker och dess återkommande huvudperson Martin Beck ”genom sina utredningar målade en kompromisslös bild av det svenska samhället”.
Även italienska Il Messaggero skriver om Sjöwall och nämner att den stora italienska deckarstjärnan Andrea Camilleri, som gick bort förra året, var ett fan. Tidningen citerar ur hans förord till den italienska nyutgåvan av ”Polis, polis, potatismos!”. Där beskriver han genren som det svenska deckar-paret skapade som en ”där polisutredningen bara är en aspekt av en större utredning som innefattar hela samhället”.

DN

2 maj 2020

Handel gör mer nytta än skada

LÖRDAG 2 MAJ 2020

Europa ska inte sikta på att bli självförsörjande när det gäller medicinsk utrustning, slår Phil Hogan fast i en intervju i Financial Times (23/4). I stället behövs det mer handel, lägre tullar.

Den irländske EU-kommissionären med ansvar för handelsfrågor går därmed i polemik med sin franska kollega Thierry Breton, som hävdat att coronapandemin visat att globaliseringen gått för långt – och att det är dags att flytta hem produktionen av munskydd och respiratorer.

Det gör Hogan rätt i. Att ”nationell säkerhet” kräver

tillverkning på hemmaplan är ett klassiskt argument för handelshinder av olika slag. Tidigare gällde det ofta vapenindustrin, ibland livsmedelsproduktionen. Nu handlar det alltså om medicinsk utrustning, snart kanske alla dessa datachip som är nödvändiga för att få vårt samhälle att fungera.

Men man blir faktiskt inte säkrare av att producera allt på egen hand. Det är välkänt att handel minskar risken för svält. Att vara självförsörjande hjälper föga för det land som drabbas av missväxt, bättre då att ha flera importalternativ.

Samma sak gäller medicinsk utrustning, om till exempel en - naturkatastrof tvingar alla fabriker på hemmaplan att stänga. Det enda vi vet med säkerhet är att det är dyrt att satsa på självförsörjning i stället för specialisering och handel. Gör vi så blir alla fattigare.

Vad pandemin visat oss är att beredskapen måste bli bättre. Den gynnas – vilket Hogan också påpekar – mer av att leverantörskedjor diversifieras än av att de flyttar hem.

Någon form av lager är också bra att ha, så att vi klarar oss en tid om leveranserna uteblir. Och som ger ett andrum i krislägen, för att ställa om och nyttja den flexibilitet som finns i moderna ekonomier. Den har synts när till exempel Absolut i stället för vodka börjat tillverka handsprit.

Martin Liby Troein
martin.liby-troein@dn.se

Terroristerna i Hizbollah ska kallas för vad de är

Tyskland har nu klassat hela den libanesiska shiamilisen Hizbollah som en terrororganisation. Det enda märkliga är att det har dröjt, och att inte EU gjort det för länge sedan.
Det tyska beslutet innebär att ett tusental Hizbollahanhängare i landet inte längre får verka aktivt för organisationen, inte samla in pengar och inte demonstrera på gatorna med sina antisemitiska hatparoller. På torsdagen slog polisen också till mot moskéer med nära koppling till gruppen.

Redan tidigare var den militära grenen av Hizbollah terrorstämplad, men inte den politiska. Den åtskillnaden är fortfarande EU:s obegripliga hållning. Sant är att organisationen också är ett parti, därtill med ett dominerande inflytande i Libanon. Men USA med flera länder har i åratal konstaterat att terrorn är den grundpelare som genomsyrar rörelsen.
Fem israeliska turister och en chaufför dödades i ett bombdåd i EU-landet Bulgarien för sju år sedan. Utredningen pekade ut

Hizbollah som skyldigt, och Europa borde redan då ha dragit slutsatsen att terrorklassa gruppen.
Hizbollah hade tillsammans med Iran legat bakom andra attentat, bland annat i Argentina på 90-talet. För Hizbollah är den iranska ayatollaregimens filial i Libanon. Sedan sju åtta år tillbaka har organisationen skickat tusentals soldater till inbördeskrigets Syrien, för att under Teherans kommando strida för al-Assads slaktardiktatur. Det iranska Revolutionsgardet skapade Hizbollah, och har utrustat milisen med tiotusentals missiler redo att avfyras mot Israel.
Samtidigt genomgår Libanon en djup ekonomisk och politisk kris. I höstas utbröt massprotester mot landets inkompetenta ledare och genomkorrupta system för att fördela makt, revir och poster.
När Frankrikes kolonialstyre abdikerade 1943 bestämdes att Libanons president skulle vara kristen, premiärministern sunnit och parlamentets talman shiit. Någon folkräkning har inte gjorts sedan 30-talet, för att inte störa modellen. Men Hizbollah har de senaste tre decennierna växt till

en stat i staten, och med Irans stöd blivit mycket starkare än armén.
Dugliga administratörer består dock ”Guds parti” inte av. Statens skuldberg är gigantiskt, valutan rasar och prisstegringarna på livsmedel är brutala. Stängningen av samhället i coronapandemins spår ökar nu desperationen hos befolkningen.
Iran har sina egna kriser att hantera, och där finns missnöje med miljardrullningen till underhuggarna i Libanon. Hur en väg ut ur eländet ska se ut är svårt att veta. Terrororganisationen Hizbollah är hur som helst ett huvudproblem, inte lösningen.

Gunnar Jonsson
gunnar.jonsson@dn.se

Anna-Lena Laurén: Att vittja nät med mamma är en egen konstform

LÖRDAG 2 MAJ 2020

Min mamma tillhör inte den typens föräldrar som prioriterar att överföra kunskap till nästa generation. Hon vill göra allt det roliga själv. Så länge hon finns i närheten kan man bara drömma om att få lägga nät eller elda i kaminen.

Våra gemensamma fiskefärder har fått mig att återuppliva ett språk jag glömt. I den svenskspråkiga skärgården i sydvästra Finland finns en mängd mycket specifika ord för fenomen som har med havet och fiske att göra. Ett sådant ord är *bliko*.

– Äh, det kommer blikon! muttrar min mamma när hon drar upp småbraxnar.
Bliko betyder alltså liten braxen. Det är inget fiskaren vill ha i sina nät, eftersom det är mest ben och lite kött. (Stora feta braxnar är däremot goda i ugn och som rökta.)
– Nu får du *töga*, säger mamma när jag ror hem i motvind.
Töga betyder just det, att ro i motvind. Det har också en bredare betydelse av att slita och dra.
Den fina, tunna is som täcker stranden om höstarna har också ett namn. Den kallas *skrän*.

Att lägga nät har en terapeutisk betydelse i en tid då ens övriga tillvaro på något sätt hänger i luften. Precis som alla praktiska saker görs det bäst på ett visst sätt. Det blir som en ritual, man gör det utan att tänka, men samtidigt sätter man en ära i att göra det bra.
Roddaren bör ha koll på hur båten ska placeras för att vittjaren bekvämt ska kunna dra upp näten. Vid blåst måste man gå upp i vind för att minimera drivandet.
Att få braxnar ur nätet går oftast ganska fort, att plocka ut abborrar är mycket svårare eftersom de

trasslar in sig mer och har vassa piggar på fenorna.
Många av de äldsta mänskliga sysslorna är djupt vilsamma just därför för att de alltid går att förbättra och förädla, men samtidigt i grund och botten förblir desamma. Det handlar om kunskap som måste nötas in, man måste göra samma saker hundra gånger, tusen gånger för att handgreppen ska sitta.
Därefter gör man det utan att tänka, kroppen, händerna vet vad de ska göra. Detta gäller även ridkonsten, min andra stora fritidssysselsättning i coronans tid.
En häst ska inte bara ridas på ett visst sätt. Allt som görs omkring den följer en ritual som dels handlar om säkerhet, dels om hur hästen fungerar. Ingen tränsar en häst stående framför den – man gör det alltid från sidan, annars ser inte hästen vad man sysslar med. Också hästvärlden har en helt egen terminologi, som vittnar om hästens och människans långa historia av samexistens.
Att göra saker som kräver ett visst handlag går bara att lära sig genom att göra dem. Och även om

man alltid kan hitta på egna knixar har själva kärnan i verksamheten inte förändrats. Att ro en båt eller hantera en häst har mänskligheten sysslat med under större delen av sin historia. Man vet helt enkelt hur det ska göras för att nå bäst resultat.
Ändå går det aldrig att göra riktigt perfekt. Alltid finns det detaljer som kan slipas.
Till både fiskandets och ridkonstens natur hör att ingenting går att göra på beställning. Man kan aldrig piska en häst till att föra sig vackert – en häst gör det bara när man själv gör rätt, allt som är framtvingat är fult. Att lägga nät gör man vissa årstider och på vissa platser, allt måste sammanfalla för maximal gynnsamhet, och ändå är det aldrig säkert att man får någon fisk.
En morgon när vi vittjade näten kom det bara småbraxnar. Till sist blev min mamma arg.
– Ska det inte komma nånting annat än blikon! muttrade hon medan hon plockade dem ur nätet.
Sedan blixtrade det till i nätet, en glans av silver, och jag tänkte:

– Är det ..? Är det ..? Nej, det kan det inte vara, inte kommer den innerskärs!
Spolformad kropp. Silverfjäll.
En sik.
Anna-Lena Laurén

Bröderna Kaczynski är Polens mäktigaste män. En lever. En är död.

LÖRDAG 2 MAJ 2020

Två tvillingbröder är Polens mäktigaste män.

Hur kan de forma landet när den ene inte har någon regeringspost och den andre dog i en tragisk olycka för tio år sedan?
DN:s Michael Winiarski berättar om bröderna Jaroslaw och Lech Kaczynskis öde, konspirationsteorierna kring dem och de idéer som driver Polen att bli alltmer auktoritärt. Många fruktar att Kaczynski och hans parti använder det omstridda presidentvalet den 10 maj för att förvandla ett land som tidigare var ett demokratiskt föredöme till en diktatur.

Om hans privatliv är inte mycket känt. Man vet att han är en stor djurvän, att han är ungkarl och att han levde hemma hos sin mamma Jadwiga fram till hennes bortgång för snart sju år sedan.

Numera delar han bostad med sin älskade katt, som han låter sova i sängens fotända.

Han är en skygg person som inte ger intervjuer och flyr så fort en reporter närmar sig.

Polens starke man, 70-årige Jaroslaw Kaczynski, styr helst landet från kulisserna. Inte sedan

en period under 2006–2007 då han var premiärminister – och brodern Lech samtidigt var president – har han innehaft en officiell regeringspost.
Det var en alltför utsatt position, och han har sedan dess föredragit att vara en enkel ledamot i sejmen, parlamentets underhus. Han är visserligen ordförande i landets styrande nationalkonservativa parti Lag och rättvisa, PIS, som han grundade tillsamman med Lech. Men han föredrar att styra i bakgrunden. Han behöver inte själv signera några officiella dokument, och på det viset behöver han inte ansvara för något om det skulle utkrävas ansvar.
Hur kan det då komma sig att ett ytterlighetsparti, med en ledare av gammaldags slag, en formation som påminner om en kuriös sekt, har blivit en mäktig gruppering som förändrar alla spelregler i en stor europeisk stat?
Denna fråga om PIS ställer sig Mariusz Janicki och Wieslaw Wladyka, författarna till boken ”Brat bez brata” (Bror utan bror). Ett svar är simpel tur, redan vid PIS maktövertagande 2015; först

besegrade partiets kandidat Andrzej Duda den sittande presidenten Bronislaw Komorowski ytterst knappt i presidentvalet. Senare samma år fick PIS 37 procent av rösterna i parlamentsvalet. Men det räckte till egen majoritet – därför att 11 procent som röstat på de splittrade vänsterpartierna hamnade under procentspärren, och rösterna blev därmed bortkastade.

Det gav PIS en total makt över den verkställande och lagstiftande statsmakten, och snart började partiet ta kontroll över domstolar och public service-medier.

Den ”gammaldags ledaren” författarna talar om är Jaroslaw Kaczynski. Han och brodern Lech hade varit aktiva i Solidaritet, den folkrörelse som ledde nedmonteringen av kommunismen i Polen kring 1989–1990. De samarbetade nära med Solidaritets ledare Lech Walesa, men bröt med honom en kort tid efter att han blivit Polens president 1990.

Ett drygt årtionde senare grundade de PIS, som snart blev det starkaste polska högerpartiet.

Jaroslaw Kaczynski är unik på det sättet att ingen annan polsk politiker har haft en så inflytelserik roll i Polen utan avbrott i mer än 30 år – allt sedan 1989. För brodern Lech tog den perioden slut efter mindre än 20 år.

I bokens förord skriver Jerzy Baczynski, chefredaktör för tidskriften Polityka:

”Vi befinner oss i en märklig situation där en stor centraleuropeisk nations öde faktiskt kan bestämmas av en människa, som ensam står i spetsen för en maktpyramid som han själv har skapat.”

Boktiteln syftar på att Jaroslaw länge styrde sitt parti, och en tid också Polen, i tandem med sin tvillingbror Lech. Han blev ”bror utan bror” på ett abrupt sätt när Lech omkom i en flygolycka i april 2010.

Sedan dess är Jaroslaw ensam herre på täppan och den som bestämmer vem som ska vara president och premiärminister. Det borde han vara nöjd med, eftersom hela hans liv har handlat om makt, eller snarare kampen om makten.

Men det är också hans tragedi. Sedan hans yngre tvillingbror Lech, född 45 minuter efter honom, miste livet i flygkraschen 2010, har han inte visat sig i någon annan klädsel än svart kostym och svart slips.
I katastrofen på ett dimmigt flygfält utanför ryska Smolensk omkom samtliga 96 personer ombord på Tu-154-planet, merparten tillhörde den polska statsledningen.
Det var en chock för Polen, inte minst därför att regeringsplanet var på väg till Katyn, platsen för den sovjetiska massakern på tusentals polska officerare 1940.
Men olyckan kom också att förändra Jaroslaw Kaczynskis liv och världsbild.
– Det var ett historiskt trauma, både för Polen och för Jaroslaw Kaczynski personligen. Han stängde in sig, hårt bevakad av säkerhetsagenter, säger Pawel Wronski, politisk reporter på tidningen Gazeta Wyborcza.
Den djupa sorgen och frustrationen över broderns död har inte avklingat. I februari förra året fick Jaroslaw ett okontrollerat vredesutbrott, mitt under en

debatt i sejmen, och skrek att oppositionen var ”uslingar” som mördat hans bror.
– Det var den sanna, auktoritära Kaczynski som visade sig då, säger Pawel Wronski.
Olyckan innebar också ett dramatiskt politiskt skifte; efter den har Polen definitivt varit splittrat i två läger.
Den ena sidan trodde på haverikommissionens utlåtande, att katastrofen orsakats av att piloten försökt landa trots omöjliga väderförhållanden.
Den andra köpte olika konspirationsteorier, där den vanligaste var att Ryssland var ute efter att göra sig av med den polske presidenten. Det passade bra in i många polackers självbild som att nationen är ett offer för utländska stämplingar.
Jaroslaw Kaczynski anklagade också sin mångårige rival, den liberale förre premiärministern Donald Tusk, för medansvar till flygkraschen.
För PIS var det ett gyllene tillfälle att skapa en ”alternativ verklighet” av det slag som Donald Trumps anhängare senare skulle använda sig av. Sommaren 2010 ställde han upp i det

tidigarelagda presidentval som anordnades för att fylla luckan efter Lech Kaczynski. Men han förlorade mot Bronislaw Komorowski.
– Jaroslaw och Lech stod alltid varandra väldigt nära, de var närmast oskiljaktiga, säger Pawel Wronski och berättar om en intervju som han gjorde med Lech, under den tid denne var Polens president (från 2005 till 2010).
Med jämna mellanrum avbröts intervjun av att telefonen på presidentens skrivbord ringde.
Lech tog upp luren, nickade och hummade och sade ”javisst”, ”gör så” och ”självklart”. Han lade på, men snart ringde det igen.
– Det var brodern Jaroslaw, partiledare för PIS, som hela tiden ringde för att stämma av olika frågor, säger Wronski.
Vem av bröderna som bestämde var ganska tydligt.
”Långsinta” och ”hämndlystna”, är en vanlig beskrivning av bröderna Kaczynski. Men den benämningen menar Pawel Wronski framför allt gäller Jaroslaw, som var den kreative och pådrivande av de två.

– Hans bror Lech var mer resonerande och empatisk och beredd att kompromissa. Han hade faktiskt också goda personliga relationer med till exempel vänsterliberalen Adam Michnik (chefredaktör för Gazeta Wyborcza, DN:s anm).
Pawel Wronski understryker att tvillingarna aldrig accepterade antisemitism som ett politiskt vapen, och särskilt Lech var alltid mån om goda förbindelser med Israel.
När Jaroslaw har attackerat den amerikanske finansmannen och filantropen George Soros, som har ungersk-judisk bakgrund, har det enligt Wronski handlat om att han betraktar Soros som en symbol för de ”liberala eliter” som enligt honom saknar respekt för Polens katolska traditioner.
Brödernas offentliga karriär hade börjat med att han och tvillingbrodern Lech vid 12 års ålder var barnskådespelare i filmen ”De två som stal månen”.
Ett bärande tema i filmen är – om än fiktivt – de båda brödernas maktlystnad och vilja att styra allting.
Den tanken kan båda bröderna, och numera Jaroslaw, sägas ha

överfört till sin syn på staten. Modellen är inte den traditionella maktfördelningen mellan den lagstiftande, verkställande och dömande makten. Folket är ”suveränen”, och inga juridiska formaliteter ska stå i vägen för folkviljan.

– Staten är en enda för Jaroslaw, och alla dess institutioner ska tjäna statsledningen. Han är en revolutionär, vilket är en sida av honom som stärktes när den mer resonable Lech försvann, säger Wronski.

I en intervju som bröderna gav 2006 sade Jaroslaw rakt på sak: ”Vårt mål är att slå sönder det maktsystem som styr vårt politiska, ekonomiska och i viss mån vårt sociala liv”.

Detta maktsystem omfattar enligt Kaczynski en förening av politik, affärsliv, hemliga säkerhetstjänster och speciellt privilegierade grupper, ofta av kommunistiskt ursprung eller liberal ideologi. I andra länder kallas detta ibland för ”den djupa staten”.

Det vill Kaczynski ersätta med en sorts styrd demokrati, som bygger på tänkandet hos den av honom djupt beundrade Jozef Pilsudski,

Polens faktiske ledare under mellankrigstiden. När Polen, som återfått sin självständighet 1918, gled över i kaos störtade Pilsudski den lagligt valda regeringen i en kupp 1926.
Kaczynskis ideal är alltså en auktoritär stat. Däremot kan han inte hämta stöd för sin variant av nationalism hos den gamle socialisten Pilsudski, som stod för en inkluderande politik gentemot Polens stora judiska, ukrainska och tyska minoriteter.
Annars är han ingen ideolog: makten är allt. Det förklarar att han har låtit nominera Stanisław Piotrowicz till Konstitutionsdomstolen. Piotrowicz var medlem i kommunistpartiet och under 1980- talets krigstillstånd en domare som satte oppositionella i fängelse.
Den ”goda förändring” som Kaczynski förespråkar är en väg bort från liberal demokrati, som ger statsledningen – i armkrok med den ultrakonservativa katolska kyrkan – en avgörande kontroll över inte bara näringslivet och bankerna, utan även domstolarna och de allmännyttiga medierna. Det sker

genom att lojala partivänner placeras på alla viktiga beslutande poster.
Detta system är Kaczynski på god väg att förverkliga genom att alla lagar som ska läggas fram i sejmen skrivs på Nowogrodskagatan, vilket är adressen till PIS partikansli.
– Det finns en del som ser en likhet med kommunistpartiets centralkommitté som styrde allting i Folkrepubliken Polen. Men det finns en avgörande skillnad. Kommunistpartiets generalsekreterare kunde avsättas, men det kan inte partiordföranden i PIS, säger Wronski.

Michael Winiarski

Fakta. De två bröderna Kaczynski

Jaroslaw och Lech studerade båda juridik och på 1980-talet deltog de i Solidaritets aktiviteter, den folkrörelse som leddes av Lech Walesa 1989 segrade Solidaritet, och den första icke kommunistiska regeringen i Polen bildades.
Till en början samarbetade de med Walesa, som valdes till president 1990. Men snart

surnade relationerna, och bröderna gick i opposition, och bildade ett center-högerparti som tio år senare blev Lag och rättvisa (PIS).
1997 återkom de till makten; Lech blev justitieminister medan Jaroslaw styrde partiet från sin parlamentsplats.
I valet 2005 blev PIS största parti, och kunde bilda regering. Samma år valdes Lech till president, och kort tid därpå blev Jaroslaw premiärminister.
2010 inträffade tragedin i Smolensk, då samtliga 96 ombord, däribland Lech Kaczynski, omkom när ett polskt regeringsplan kraschade.

Fakta. Presidentvalet

Söndagen den 10 maj är det - kanske - presidentval i Polen. President Andrzej Duda ställer upp för omval. Men på grund av coronakrisen är det in i det sista osäkert om valet blir av. Det regerande högernationalistiska partiet Lag och rättvisa, PIS, har försökt genomdriva en ny vallag med enbart poströstning, men den kommer tidigast att kunna antas av parlamentet den 8 maj. På två dagar är det i praktiken omöjligt

att organisera ett val som betraktas som rättvist och fritt.

Snabbt agerande gav Taiwan framgång i virusbekämpningen

LÖRDAG 2 MAJ 2020

Taiwan är ett av de länder i världen som lyckats bäst i bekämpningen av covid-19.

Landet agerade redan på nyårsafton och har lyckats hålla nere spridningen. Nu hoppas Taiwan att den framgångsrika viruskampen ska bli en inträdesbiljett till det internationella samfundet.

Det hade inte varit särskilt konstigt om Taiwan hade drabbats hårt av covid-19. Hit går direktflyg från Wuhan, där viruset bröt ut, och endast ett sund skiljer Taiwan från Kina.

Handelsförbindelserna är täta och tusentals personer pendlar varje dag mellan Kina och Taiwan.

Ändå har Taiwan klarat sig bättre än de flesta länder i världen. Antalet smittade och döda per capita är lågt jämfört med i stort sett vilket europeiskt land som helst. På torsdagen rapporterade Taiwan inte ett enda nytt fall i covid-19 för femte dagen i rad. Totalt har 429 personer bekräftats smittade och sex dött i landet som har 23 miljoner invånare. Det är klart färre per capita än de flesta länder.

En förklaring till att Taiwan verkar ha fått bukt med smittspridningen är de snabba beslut som togs redan när viruset

beskrevs som mystiskt och diskussioner pågick om det kunde smittas från människa till människa. De oklara uppgifterna hindrade inte Taiwan från att agera redan på nyårsafton 2019, den dag Kina för första gången informerade Världshälsoorganisationen (WHO) om ett misstänkt virus. Genast införde Taiwan hälsokontroller på alla som anlände från Hubeiprovinsen, där Wuhan är huvudstad. Då hade Kina ännu inte infört några restriktioner alls.

Därpå togs beslut på beslut i raskt tempo. En bit in i januari förbjöds alla resor från Hubei och de som hade besökt provinsen släpptes inte in i Taiwan. Reserestriktionerna utvidgades snart till att gälla hela Kina och ytterligare senare i stort sett hela världen.

– Taiwan fick tidigt signaler om att något inte stod rätt till i Wuhan. Det tillsammans med minnesbilden av sars och mers gjorde att de agerade snabbt och höjde sin beredskap, säger Håkan Jevrell, Sveriges motsvarighet till svensk ambassadör i Taiwan, som

inte är erkänt som land i FN och som enligt regimen i Peking tillhör Kina.
Taiwans framgång i viruskampen tycks bestå i att myndigheterna har varit på tårna, haft god beredskap och varit aktiva när det gäller inhämtning av information. Landet sände tidigt ett expertteam till Wuhan för att ta reda på mer om viruset. Resan gav inte fullständig information, men ändå tillräckligt för att förstå att läget var allvarligt.
– De lät oss inte se det de inte ville att vi skulle se, men våra experter kände att situationen inte var positiv, har Kolas Yotaka, representant för regeringen, sagt till NBC.
Dessutom lärde sars, som 2003 dödade 37 människor i Taiwan, landet en läxa. Sedan dess har Taiwan skapat ett nationellt hälsocenter med ansvar för liknande situationer. Nu stod det redo att agera snabbt.
Produktionen av skyddsmaterial växlade upp, spårning av smittade intensifierades och tv och radio uppmanades informera allmänheten om viruset och hur man skyddar sig varje timme.

När viruset spred sig snabbt på kryssningsfartyget Diamond Princess – efter att det legat i Taiwan – sändes sms till alla medborgare i Taiwan med information om vilka restauranger och turistattraktioner som passagerarna hade besökt.
De som har symtom har uppmanats till karantän i hemmet eller, om nödvändigt, på sjukhus.
Export av munskydd förbjöds tillfälligt i inledningen av virusspridningen och regeringen satte ett pristak på skydden så att alla skulle ha råd.

De tidiga åtgärderna har följts upp med krav på hälsodeklarationer vid möten och vid ingången till vissa lokaler. Invånarna måste bära munskydd när de åker kollektivtrafik, men det sociala trycket gör att de har dem på sig nästan jämnt.
Taiwan har dessutom ett allmänt sjukvårdssystem som omfattar 99 procent av befolkningen. Det gör att ingen är rädd för att inte ha råd med ett sjukhusbesök. Tester är gratis, liksom vistelse och mat på sjukhuset.
Dessa åtgärder tycks ha gjort att Taiwan tagit kontroll över smittan

utan att stänga ner hela samhället, som skett på många andra håll i världen.
Restauranger, teatrar och affärer har hållit öppna. Skolorna är i gång, men med restriktioner som skydd mellan bänkarna för att hindra virusspridning. Till och med baseballigan har sparkat igång, men utan publik.
– Jag står just nu i en park. Här är barn ute och leker och det mesta är som vanligt, säger Håkan Jevrell.
Fortfarande finns dock påbud om social distansering, vilket de flesta verkar acceptera.

Och landet är stängt för utländska besökare, utom de med specialtillstånd. Det har påverkat turism och tjänstenäringen.
– Men produktionsindustrin är i gång som vanligt och de ekonomiska utsikterna är bättre än i många andra delar av världen, säger Håkan Jevrell.
Statistik på torsdagen visade att BNP i Taiwan ökade med 1,5 procent första kvartalet i år. Det var visserligen den sämsta tillväxten på fyra år, men står i tydlig kontrast till raset på 6,8 procent i Kina under årets tre första månader.

Som en följd av att Kina anser att Taiwan är en del av landet har Taiwan haft svårt att ta sig in på den internationella arenan. Bara 15 länder erkänner Taiwan som är uteslutet från organisationer som FN och WHO. Tidigare fick landet sitta med som observatör i WHO, men sedan Kina-kritiska Tsai Ing-wen 2016 valdes till president blockerar Kina landet helt.
Nu hoppas Taiwans ledning att den lyckosamma bekämpningen av covid-19 ska öka dess chanser att släppas in i det internationella samfundet.

Precis som Kina idkar landet ”hjälpdiplomati” och sänder utrustning som munskydd till andra delar av världen. Över tio miljoner munskydd har donerats till USA och Europa med stämpeln ”made in Taiwan”. När kändisar som Barbra Streisand och Bill Gates hyllar Taiwans viruskamp retweetar de styrande stolt med hashtagen #TaiwanCanHelp.
I kampanjen ingår att gång på gång konstatera att Taiwan är en demokrati, till skillnad från Kina.
– Vi märker att det här är en bra möjlighet för oss att låta

människor veta att Taiwan är en god global medborgare. Vi måste kämpa för vårt deltagande, säger Taiwans vice president Chen Chien-jen till New York Times. Frågan är om det kommer att lyckas. Kinas respons är kallsinnig. Regimen anklagar Taiwan för att ”sträva efter självständighet med pandemin som svepskäl.”

Marianne Björklund

Fakta. Kina gör anspråk på Taiwan

Kinesiska nationalister tog makten över Taiwan 1949 efter att ha förlorat inbördeskriget mot kommunisterna i Kina. Sedan dess gör Kina anspråk på Taiwan som en av sina provinser.

Taiwan hade fram tills 1971 Kinas plats i FN, inklusive säkerhetsrådet. Sedan dess har öarna som Taiwan består av varit diplomatiskt isolerade.

Taiwan brukar kallas Republiken Kina för att skilja landet från Folkrepubliken Kina som är det stora socialistiska landet på fastlandet.

Precis ovanför mig står män med gevär och skriker åt oss.

LÖRDAG 2 MAJ 2020

Delstatssenatorn Dayna Polehanki på Twitter apropå att hundratals personer – varav flera beväpnade – protesterade mot coronarestriktioner i Michigan vid den amerikanska delstatens kongressbyggnad i Lansing. Många av deltagarna tog sig in i byggnadens entréhall och krävde att bli insläppta i kammaren. De stoppades av polis.

TT-AFP

117

LÖRDAG 2 MAJ 2020

miljoner människor väntas ge sig ut på resa i Kina under perioden 1–5 maj, enligt landets transportdepartement. Det är en tredjedel jämfört med samma period förra året, men de största beräknade flödena sedan Kina började lätta på coronarestriktionerna.

TT-AFP

Kanada förbjuder halvauto-matiska vapen

LÖRDAG 2 MAJ 2020

Kanada.

Den kanadensiske premiär-ministern Justin Trudeau meddelar ett förbud mot 1 500 typer av halvautomatiska vapen. Beslutet tas efter massmordet

nyligen då en man dödade 22 personer.
– Dessa vapen är skapade för ett enskilt ändamål, och det är att döda det största möjliga antalet människor under kortast möjlig tid, sade Trudeau på fredagen.
De som har vapen som omfattas av förbudet får två år på sig att göra sig av med dem, och parlamentet ska anta en lag för att kompensera ägarna.
TT-AFP

Larm om ökat tjuvfiske under coronatider

LÖRDAG 2 MAJ 2020

Argentina.
Tjuvfiskare passar på att plundra haven utanför Argentinas kust, när tillsynen minskat i och med coronakrisen.
Närmare 100 östasiatiska fiskefartyg har nattetid bedrivit olagligt fiske på argentinska

vatten, skriver Greenpeace i ett pressmeddelande.
– Medan gatorna är tomma och den mänskliga aktiviteten minskat så pass mycket att luftföroreningarna reducerats är effekten den motsatta i de argentinska vattnen, säger Luisina Vueso, talesperson för havsfrågor för Greenpeace i Argentina.
TT

Studio DN: Vem vinner på Trumps pressträffar?

LÖRDAG 2 MAJ 2020

Galenskap eller genidrag – vem vinner på Trumps pressträffar? Missa inte Studio DN:s avsnitt om Donald Trumps presskonferenser om coronapandemin med Sanna Björling och Björn af Kleen.

Podden är gratis och finns på dn.se, i DN-appen och på poddplattformar som Radioplay, Overcast, Podcaster och Spotify.
DN

Danmark vill renovera för tiotals miljarder

LÖRDAG 2 MAJ 2020

Danmark.
Danmarks regering vill inleda en jätterenovering av bostäder i allmännyttan. Satsningen är ett led i att försöka bekämpa svackan som utlösts av coronaviruset.

– Regeringen föreslår att det avsätts 30 miljarder kronor (motsvarande 43 miljarder svenska kronor) till att renovera allmännyttan. En extraordinär insats börjar redan i år, säger statsminister Mette Frederiksen (S) i sitt förstamajtal, hållet på Arbejdermuseet i Köpenhamn. Hon menar att satsningen gör nytta på många olika sätt.

– Vi åtgärdar mögel och otidsenliga bostäder, vilket är bra för hyresgästerna. Samtidigt kan vi energirenovera, byta ut olje-eldning, vilket gagnar klimatet.

– Och dessa byggprojekt innebär arbetstillfällen.

TT-Ritzau

3 maj 2020

”Sportlovets Italienrese-närer stod inte för den stora introduktionen i Sverige”

SÖNDAG 3 MAJ 2020

Smittspridningen av det nya coronaviruset i Europa var redan omfattande när sportlovsresenärerna återvände från Italien. Det uppger statsepidemiolog Anders Tegnell i Ekots lördagsintervju, och säger att allt annat resande låg bakom virusets introduktion i Sverige.

Folkhälsomyndighetens statsepidemiolog Anders Tegnell beskriver situationen i Italien tidigare under våren som den stora ögonöppnaren för hur snabbt coronaviruset spreds. Han hävdar att smittspårningsarbetet med koppling till de svenska

sportlovsresenärerna till landet i många fall var lyckat, men tillägger att man i efterhand har förstått att det vid samma tidpunkt fanns stor smittspridning även på andra håll i världen.

– När vi letar tillbaka nu är det inte Italienresenärerna som vi bedömer var den stora introduktionen i Sverige, utan allt annat resande under sportlovet, säger Anders Tegnell i Ekots lördagsintervju, och fortsätter:

– Vi hittar folk som kom hem med viruset från Storbritannien och Boston, USA. Och från Österrike som under lång tid inte såg någonting själva. Därifrån hade vi en stor import till Norden. Under den här tiden spreds det här över hela Europa på ett väldigt omfattande sätt, och inte minst till Stockholm eftersom det var ett väldigt stort resande då. Inte bara till Italien.

En matematisk modellering från Folkhälsomyndigheten har visat att 26 procent av befolkningen i Stockholms län har eller kommer att ha haft covid-19 den 1 maj. Den siffran kan enligt Anders Tegnell stämma, som i lördagens radiointervju betonar att det finns

betydande osäkerheter i modelleringen. Man inväntar nu resultatet från större, landsomfattande mätningar över hur spridningen av viruset ser ut.
En annan beräkning från Folkhälsomyndigheten har visat att Sveriges R-tal (reproduktionstal) sedan en vecka tillbaka ligger under 1,0. Talet är en beskrivning över hur många personer som varje sjuk person smittar i snitt. Ligger R-talet över 1 fortsätter smittspridningen. Ligger R-talet under 1 minskar smittspridningen långsamt.

Anders Tegnell uppger att mycket tyder på att R-talet i Sverige ligger runt ett, men att det också kommer att att variera över tid.
– Jag tror vi kommer ligga här och guppa, upp och ner runt ettan. Det har vi redan gjort i flera veckor. Det kanske vi kommer göra någon vecka framöver innan vi hoppas att det ska bli mer tydligt att vi är på väg nedåt, säger Anders Tegnell i Ekots lördagsintervju.
– Vi befinner oss på den här platån som gör att smittrycket i Stockholm och kringliggande regioner är hårt. Sjukvården har

väldigt mycket. Men det inte blir inte sämre, men inte noterbart bättre heller.

Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se

Fakta. Läget just nu

Lördagens uppdaterade lägesrapport från Folkhälsomyndigheten visar att sammanlagt 22 082 personer har testats positivt för det nya coronaviruset i Sverige.
2 669 dödsfall i sjuk- domen har konstaterats, varav 16 har registrerats det senaste dygnet.

1 531 personer har fått eller får intensivvård i Sverige sedan de insjuknat i covid-19.

Han är Tysklands motsvarighet till Anders Tegnell

SÖNDAG 3 MAJ 2020

De finns i alla länder – experterna med krångliga titlar som plötsligt står i rampljuset och förklarar siffror, kurvor och grafer för en nyfiken allmänhet.

Tysklands motsvarighet till Anders Tegnell har på kort tid nått en stjärnstatus som annars bara kungligheter och svenska klimataktivister brukar nå i Tyskland. Men det sker också till ett pris.

Före coronakrisen hade få tyskar hört talas om professorn med det lockiga håret och den vita läkarrocken. Nu går det inte en timme utan att någon frågar efter Christian Drostens åsikt.

Och landets mest anlitade coronaexpert svarar gärna.

48-åringen är chef för det virologiska institutet vid Berlins

universitetssjukhus Charité och är dessutom en flitig twittrare. Han sitter jämt i tv-soffor, paneldebatter och deltar ständigt i tidningsintervjuer. Varje vardag svarar han också på lyssnarnas frågor i en podcast. Lugnt och pedagogiskt förklarar professorn R-talets betydelse, vikten av att bära munskydd och varför Tyskland riskerar en andra våg av smittspridning om samhället öppnar upp för snabbt.
Hyllad och hjälteförklarad av många, och häftigt kritiserad av andra, har Drosten intagit den position som Greta Thunberg hade i den tyska offentligheten före pandemin. Faktum är att professorn i virologi tillfrågas om både stort och smått. Om hur han passar barnen när förskolorna håller stängt (en inhyrd babysitter sköter om den minsta), vad han anser om Sveriges strategi (inte så annorlunda från övriga Europa som många tror) och hur han dricker sin öl (på flaska).
Den sista frågan är ett icke oviktigt spörsmål i ett land där det i genomsnitt konsumeras 100 liter öl per person och år och Drostens råd är glasklart: undvik att dricka öl från fat. Glasen den serveras i

är ofta är slarvigt diskade och kan därför överföra allehanda smittor. Öl på flaska ska det därför vara.
Tysklands egentliga motsvarighet till Anders Tegnell, chefen för smittskyddsinstitutet RKI, heter Lothar H. Wieler. Även om det är han som håller i de dagliga presskonferenserna då siffrorna över antalet nya smittade och avlidna presenteras bleknar hans kändisskap intill Christian Drosten.
Det har också sitt pris.
– För många tyskar är jag den elaka snubben som förstör ekonomin, säger han i en intervju med brittiska The Guardian som fått stor uppmärksamhet i Tyskland.
– Jag får dödshot som jag skickar vidare till polisen.
Men det som håller honom vaken om nätterna är e-posten från människor som skriver och berättar att de fruktar för sina barns framtid. Som regeringens rådgivare ses han ibland som upphovsmannen till de stränga restriktioner som landet infört, och som bland annat lett till att butiker, restauranger och kulturinstitutioner tvingats stänga. Trots att Christian

Drosten gång på gång poängterar att han inte är politiker utan forskare får han klä skott för att företag begärts i konkurs och människor förlorat sina jobb.
Egentligen var det tänkt att Christian Drosten, som är uppvuxen i en liten by nära gränsen till Nederländerna, skulle ta över föräldrarnas bondgård. Men livet på landsbygden lockade inte och i stället sökte han sig till siffrorna, graferna och laboratoriernas värld. Han studerade kemi, biologi och medicin och gjorde en snabb karriär.

Ska man vara noga, vilket man ska vara i Tyskland där doktorstitlarna och ett korrekt tilltal är centralt, ska han nu tilltalas Herr Professor Doktor Drosten.
Hans cv är också därefter.
2003 ingick Christian Drosten i gruppen som upptäckte det smittsamma sars-viruset, en sorts föregångare till covid-19 som framför allt drabbade länder i Asien. Han har bedrivit forskningsprojekt om virusspridning i Afrika och var senare med och utvecklade de första testerna för att

diagnostisera det nya coronaviruset. Just Tyskland har också växlat upp sin testkapacitet till imponerande 4,5 miljoner tester i veckan.
Christian Drosten tvekar heller inte att kritisera kollegor och studier som han anser inte håller måttet. Den uppmärksammade ”Heinsberg-studien”, som felaktigt hävdade att 15 procent av invånarna i en tysk region redan var immuna mot covid-19, sågade han vid fotnötterna. Experterna är som bekant inte alltid överrens. Tyskland är ett av de länder som får uppmärksamhet för hur man hanterat krisen. Antalet rapporterade dödsfall är betydligt lägre än i andra jämförbara länder, varannan intensivvårdsplats står tom och antalet personer som har friskförklarats är nu dubbelt så många som antalet nya rapporterade fall.
Christian Drosten, som inte gärna framhäver sin egen insats, lyfter fram förbundskansler Angela Merkels bakgrund som forskare i fysik som ett föredöme.
– Hon är extremt välinformerad. Det hjälper att hon är vetenskapskvinna och kan hantera

siffror, säger han till The Guardian.
Samtidigt varnar han för risken att när folk ser att det tycks ha gått bra för Tyskland börjar de ifrågasätta varför samhället inte öppnar upp snabbare.
Då kan det fort gå utför igen.
DN har sökt Christian Drosten för en intervju.

Lina Lund
lina.lund@dn.se

Experterna har fått stjärnstatus – här är Tegnells motsvarighe-ter

SÖNDAG 3 MAJ 2020

De finns i alla länder – experterna som plötsligt står i rampljuset under coronakrisen.

De håller presskonferenser och säger saker som väcker starka känslor.
I Sverige har vi Anders Tegnell. Här följer några av hans kollegor runt om i världen, presenterade av DN:s korrespondenter.

Iran

När historien om covid-19-utbrottet i Iran ska skrivas kommer Iraj Harirchi att ha en framträdande plats.

Den 24 februari var spridningen av det nya coronaviruset tämligen begränsad i världen. Denna dag framträdde Iraj Harirchi, biträdande hälsominister i Iran, i tv för att lugna landets medborgare. Det gick sådär. Harirchi hostade, nös och svettades, och dagen efter avslöjades det att han insjuknat i covid-19. Sedan dröjde det inte länge innan Iran pekades ut som ett av coronasmittans verkliga epicentra. Men Iraj Harirchi repade sig. Den 29 mars, en dryg månad efter det olycksaliga tv-framträdandet, var han åter i tjänst. Nu framträder han regelbundet inför iranska tv-tittare. Coronakurvan börjar plana

ut i Iran och samhället har försiktigt börjat öppna upp.
Iraj Harirchi har blivit något av en slav på triumfvagnen. Envetet hamrar han in budskapet om avstånd, försiktighet och handhygien. ”Vi kan inte återgå till det normala förrän det finns ett vaccin”, sade han häromdagen.

Spanien

”Nej, inte Fernando Simon, ta inte Simon ifrån oss”, skrev en spansk användare i desperation på Twitter den 30 mars. Känslan delades av många.
Sedan utbrottets början hade denne 59-åring hållit dagliga presskonferenser. Med en karaktäristiskt hes röst, stickade tröjor och en aning skrynkliga skjortor har han förmedlat ett lugn och en stabilitet som många uppskattat. Men nu hade Spaniens högste hälsoansvarige själv blivit sjuk.
– Han har testat positivt. Han har feber, sa ersättaren Maria Jose Sierra.
Dagarna efter nåddes kulmen i Spanien: omkring 900 döda per dag. Det var inte förrän två veckor senare, då situationen stabiliserats något, som Simon var tillbaka i pulpeten.

Och då var det som en kollektiv suck av lättnad drogs.
De senaste veckorna har åsikterna om honom dock blivit alltmer polariserade. En del hyllar fortfarande Simon – som tidigare varit hjälparbetare i bland annat Burundi. Andra ger honom skulden för Spaniens brist på skyddsutrustning och det de ser som ett alltför senfärdigt agerande i början av krisen.

Brasilien

Wanderson Oliveira hade arbetat nästan 10 år på det brasilianska hälsodepartementet när zikautbrottet slog till inför sommar-OS 2016. Barn föddes med stora huvuden och små hjärnor. Eftersom Wanderson Oliveira varit Brasiliens koordinator för svininfluensautbrottet 2009 fick han det nationella ansvaret att bekämpa zikautbrottet. Genom att använda genmanipulerade myggor som inte kunde föröka sig tog han död på utbrottet redan efter ett år.
Det var därför inte konstigt att hälsoministern bad Wanderson Oliveira bli hans högra hand för att lotsa Brasilien genom coronautbrottet. Deras avgörande

problem var dock att president Jair Bolsonaro är en coronaförnekare. Han uppskattade inte hälsoministern och Oliveiras dagliga presskonferenser där de uppmanade befolkningen att fortsätta stanna hemma.
Till slut gick det inte längre. Den 16 april avskedade Bolsonaro sin hälsominister. Samma dag avgick Wanderson Oliveira i protest. Brasilien har inte längre en motsvarighet till Anders Tegnell. Wandersons ersättare är en general som inte kan något om virus. Hans expertisområde är logistik.

Sydafrika

När coronaviruset nådde Sydafrika sammankallade president Cyril Ramaphosa en 45 personer stark grupp av rådgivare som leds av 59-årige Salim Abdool Karim, som är en av landets mest respekterade epidemiologer. Sydafrika har ett brett fält av experter efter flera decenniers kamp mot infektionssjukdomar som tuberkulos, hepatit och hiv. Karim, som är av indisk härkomst och är uppvuxen i Durban, blev ett känt namn under hiv-epidemin

då forskarna förgäves kämpade för att få president Thabo Mbeki att agera.
”Det är annorlunda nu, politikerna vill ha vetenskap och ber om de bästa råden”, säger Karim som blivit mycket populär efter ett framträdande häromveckan då han förklarade principerna i hanteringen av covid-19.
Sydafrika är det hårdast drabbade landet i Afrika med närmare 4 000 bekräftade fall, varav ett 50-tal har avlidit. Landet har stängt ned i princip all verksamhet och infört ett nationellt utegångsförbud, men frustrationen över detta har ännu inte gått ut över Karim.

Nya Zeeland

Lugn, saklig och sällan med några spektakulära uttalanden står Ashley Bloomfield, chef för Nya Zeelands hälsomyndighet, varje dag sida vid sida med premiärminister Jacinda Ardern för att informera om coronaviruset. Och nyazeeländarna älskar honom.
De kan inte få nog av mannen som varje dag berättar om hur många nya smittade landet har, hur många som dött och hur många

som tillfrisknat. Som utbildad läkare litar de på Bloomfield och ser honom som någon sorts trygghet i krisen.
När författaren Anna Connell ändrade sitt Twitterkonto till ”The Ashley Bloomfield Fan Club” fick hon genast tusentals följare. Hans namn har googlats mer än någonsin. Singlar undrar om han är gift och berömmer hans hår.
När sångaren Maxwell Apse hade komponerat en hyllningssång surfade tiotusentals in på Youtube för att lyssna.
Och invånarna oroar sig för honom, undrar om han inte jobbar för mycket. När Ashley Bloomfield för första gången fick en ledig dag sedan viruset bröt ut skrev tidningarna om hur välförtjänt det var.

Ungern

Före pandemin visste inte många ungrare vem hon var. Men nu har Cecília Müller hamnat i rampljuset. Som chef för den ungerska motsvarigheten till Folkhälsoinstitutet är det den 61-åriga Müller som vid en tv-sänd presskonferens klockan 11.00 meddelar den senaste statistiken över smittade och döda i covid-19.

Men till skillnad från i Sverige är dessa siffror ingen nyhet i Ungern, där premiärminister Viktor Orbán ogärna vill spela andrafiolen. De har redan publicerats fyra timmar tidigare på regeringens webbplats. Därför fokuserar Müller ofta på annat. Som råd om hälsa och hygien. Till exempel har hon uppmanat sina landsmän att tvätta ägg innan de kokar dem, och att köra all tvätt i 60-gradersprogram. Dessutom talar hon ofta om matvanor. Långledigheter som påsken får inte bli en ursäkt för frosseri, säger hon.

Det är oklart huruvida dessa råd bidrar till att stoppa smittspridning. Men Cecília Müller är otvivelaktigt en mycket meriterad läkare med inte mindre än fyra specialiteter. En av dem är epidemiologi.

Erik Esbjörnsson
erikesbjornsson@gmail.com
Marianne Björklund
Erik de la Reguera
erik@delareguera.se
Henrik Brandão Jönsson
Ingmar Nevéus
Erik Ohlsson

Trump skyller ekonomiska krisen på Demokraterna

SÖNDAG 3 MAJ 2020

Analys

Flera delstater i USA lättar på restriktionerna och öppnar upp verksamheter som stängt under coronakrisen.

Trots det fortsätter en del konservativa aktivister att demonstrera. I Michigan stormades delstatshuset av beväpnade demonstranter. Donald Trumps stöd för protesterna är ett försök att lägga skulden för den ekonomiska krisen på Demokraterna.

New York.

I hela världen diskuteras nu den snåriga balansgången mellan att skydda befolkningen från pandemins hälsorisker och att skydda ekonomin från konsekvenserna av stängda affärsverksamheter. I USA har

debatten förgiftats av partipolitiska attacker. Republikaner vill snabbt öppna affärsverksamheterna igen, medan demokrater generellt förespråkar hårdare restriktioner och ytterligare stimulansåtgärder för att hantera krisen. En del av förklaringen till den partipolitiska splittringen är att Demokraternas väljare i betydligt större utsträckning bor i de fattiga storstadsområden som drabbats allra värst av pandemin.
I det latinamerikanska området Washington Heights på norra Manhattan dog exempelvis 98 personer på ett enda ålderdomshem i april. Även i exempelvis Atlanta, New Orleans och Detroit har områden med låginkomsttagare drabbats värst. Flera delstater, bland annat Texas och Ohio, kom i veckan med beskedet att de öppnar affärsverksamheter igen. Georgia har varit mest offensiv i strategin för att öppna verksamheter igen. Redan den 24 april fick butiker, restauranger och serviceverksamheter öppna igen. 1 167 personer har hittills dött i delstaten och 28 000 är bekräftat smittade. I veckan rapporterades

mer än 1 100 nya smittade fall. 120 restauranger i Atlanta, delstatens största stad, har sagt att den vägrar öppna trots de lättade restriktionerna, av hänsyn till risken för nya smittade.
Sedan mitten av april har konservativa aktivister ordnat demonstrationer mot restriktionerna på delstatsnivå. Donald Trump har uttryckt stöd för demonstrationerna, trots att han själv förespråkat en del av de restriktioner som delstaterna genomfört. På Twitter har Trump skrivit i versaler att delstater som Michigan och Minnesota måste ”befrias”.
Kritiken mot Trumps hantering av pandemin har tilltagit efter att nya rapporter avslöjat att Trump ignorerade dussintals varningar från underrättelsetjänster om virusets faror i januari och februari. I början av mars sade Trump att de som känner sig sjuka fortfarande bör gå till jobbet.
Efter att den amerikanska ekonomin kollapsat under våren har Donald Trumps försökt lägga skulden för ekonomin på Demokraterna. Hans stöd för de

landsomfattande protesterna bör därmed ses i ett större politiskt sammanhang. Trump vill övertyga väljarna om att skulden för den ekonomiska krisen inte beror på hans egna misstag, utan på Demokraternas restriktioner av affärsverksamhet.
I veckan stormade beväpnade och maskerade demonstranter i Michigan in i delstatsbyggnaden där de kallade guvernören Gretchen Whitmer ”Hitler” och kallade beslutet att stänga affärsverksamheter ”tyranni”. För Trump handlar dessa protester inte bara om delstaternas politik utan om den nationella politiska debatten. Michigans populära guvernör Gretchen Whitmer har omnämnts som en av de personer som Joe Biden överväger att nominera till vicepresidentkandidat. Hennes nationella profil har stärkts av ledarskapet under pandemin, där Michigan är en av de värst drabbade delstaterna. Whitmer har förtroendesiffror på 63 procent i en delstat som Donald Trump måste vinna för att bli omvald i november. Det kan ha något att göra med Trumps hårda kritik mot henne.

Riskerna med demonstrationerna har samtidigt blivit tydliga. I North Carolina har en konservativ aktivist, Audrey Whitlock, som - organiserade demonstrationer i april själv smittats av viruset och sitter nu i karantän. Hon säger dock att hon ska fortsätta demonstrera så fort karantänen är över.
Över hela USA har drygt 1,1 miljoner personer bekräftats smittade av viruset. 66 605 personer har dött.
Martin Gelin

Frankrike inför munskydds-tvång i kollek-tivtrafiken

SÖNDAG 3 MAJ 2020

Frankrike förlänger det nationella nödläget i landet till den 24 juli. Det sa hälsominister Olivier Veran och inrikesminister Cristophe Castaner på lördagen, då

detaljerna i den nya upplagan av nödlagen presenterades.

Paris.

Från den 11 maj hävs utegångsförbudet som varit i kraft sedan i mitten av mars – men enbart om smittspridningen fortsätter minska. Tanken är att det ska ersättas av andra, mindre strikta restriktioner för rörelse utomhus.

– Vi måste lära oss leva med viruset, sa hälsominister Olivier Veran

Från den 11 maj införs ett system med ”gröna” och ”röda” regioner, där de som klassas som gröna snabbare ska få lätta på restriktioner, exempelvis vad gäller att öppna skolor, parker och stränder för allmänheten. Det blir samtidigt förbjudet att resa mer än 100 kilometer från hemmet, utan ett viktigt familje- eller arbetsskäl.

Hemkarantän blir obligatorisk för alla som anländer från utlandet, men än så länge är det oklart under hur lång tid. Strikt och tvångsmässig isolering väntar för personer som anländer från utlandet och som tidigare fått diagnosen covid-19.

Masktvång införs i den franska kollektivtrafiken och säkerhetsvakter i tunnelbanor ska få rätt att utfärda böter på 135 euro (1 450 kronor) till den som inte bär munskydd. Efter den 11 maj ska också affärer få öppna portarna – och i en del butiker ska säkerhetsansvariga få rätt att dela ut böter, om kunder bryter mot de regler för social distansering som gäller där. Sedan tidigare har polis och militär personal rätt att dela ut böter för överträdelser av rörelserestriktionerna.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Mordmiss-tänkta miljardärens dagböcker polisens hetaste spår

SÖNDAG 3 MAJ 2020

Den norska polisen har fyra veckor på sig att samla bevis som knyter den

mordmisstänkta miljardären Tom Hagen, 70, till mordet på hans fru Anne-Elisabeth. Polisens hetaste spår nu är hans dagböcker som de hoppas ska ge svar på hustruns försvinnande, skriver Verldens Gang.

Polisen har i hemlighet kartlagt affärsmannen Tom Hagen i 18 månader och anser att det finns skälig grund för att misstänka att han har tagit livet av sin fru Anne-Elisabeth Hagen. De tror också att han kan ha fått hjälp utifrån. Polisen utesluter inte att fler kan komma att gripas som misstänkta i fallet.

Anne-Elisabeth Hagen försvann från sitt hem i norska Lørenskog den 31 oktober 2018, det sista livstecknet är ett telefonsamtal klockan 09.14. Sedan dess har polisen letat efter henne i ödegårdar, tomma byggnader, vattendrag och utmarker. Men Anne-Elisabeth Hagen, som vid tiden för försvinnandet var 68 år, har inte hittats.

I början arbetade polisen efter teorin att hon hade blivit kidnappad för ekonomisk vinning. Efter nästan ett års utredning

ansåg polisen att hon inte längre är i livet.
I onsdags tog fallet en ny vändning då hennes man, den norska miljardären Tom Hagen, häktades misstänkt för mord eller medhjälp till mord på sin hustru. Tom Hagen nekar till anklagelserna och har överklagat häktningen.
Misstankarna mot maken har funnits med hela tiden, men att Tom Hagen skulle medge någon inblandning i hustruns försvinnande i ett förhör bedömde polisen som liten. Därför startade polisen en hemlig utredning med bland annat telefonavlyssning och dolda mikrofoner i villan i Lørenskog med hopp om att Hagen skulle avslöja sig, skriver VG.
Polisen tror att mordet har varit planerat och att kidnappningen var iscensatt för att vilseleda utredarna: breven, kidnapparna och kommunikationen med dem, misstänks vara fabricerade av Tom Hagen.
Om fyra veckor löper häktningstiden ut och klockan tickar för polisen i jakten på bevis som kan knyta Tom Hagen till det misstänkta mordet på hustrun.

Enligt källor till VG är det hetaste spåret Hagens dagböcker.
Tom Hagen är känd för att vara systematisk och en taktiker, skriver VG. Ett av verktygen är hans privata anteckningsböcker, där han dagligen i fyrtio års tid har skrivit ner sina tankar och strategier. Polisen ska ha sett några av anteckningsböckerna, men nu vill de granska alla för att kartlägga Hagens liv i detalj.
Polisen ska även ha hittat teknisk bevisning i form av dna-spår i parets hem som kan koppla Tom Hagen till försvinnandet, samt biologiska spår från Anne-Elisabeth Hagen på ett föremål som påstås ha betydelse för fallet, uppger VG.

Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se

Johnsons son döps efter läkare

SÖNDAG 3 MAJ 2020

På lördagen presenterade Carrie Symonds och Storbritanniens premiärminister Boris Johnson namnet på deras nyfödde son. Pojken heter Wilfred Lawrie Nicholas Johnson, och varje namn har en speciell innebörd för paret, skriver Sky News.

Namnet Nicholas valdes för att hedra två av de läkare som vårdade premiärministern sjukhuset St Thomas i London när han utvecklat covid-19; båda heter Nicholas.

Carrie Symonds förklarade i ett uttalande att namnet Wilfred kommer från Boris Johnsons släkt och Lawrie från hennes egen släkt.

Amanda Dahl

Kraftig jordbävning nära Kreta

SÖNDAG 3 MAJ 2020

Grekland.
En jordbävning med magnituden 6,0 inträffade på lördagen söder om Kreta, Greklands största ö, meddelar skalvövervakningen EMSC.
Skalvet hade sitt centrum på tio kilometers djup under Medelhavets yta.TT

Det är väldigt mycket öl som stulits och vi har i dag inte översikt över var all ölen hamnat.

SÖNDAG 3 MAJ 2020

Katrine Grimnes, inspektör vid Midt-Troms polisdistrikt, till lokaltidningen Nordlys apropå att härvan kring de storskaliga ölstölderna på bryggeriet Mack i norska Balsjfjord fortsätter att växa en knapp månad efter det första gripandet. Nu åtalas en tionde person för inblandning. Till NRK säger bryggerichefen Roger Karlsen att värdet på den stulna ölen kan överstiga tio miljoner norska kronor, motsvarande 9,5 miljoner svenska kronor.

TT-NTB

Björnar hälsade på mitt i stan

SÖNDAG 3 MAJ 2020

Finland.

Nog för att björnar blivit vanligare i Finland, men att de går till simhallen på helgen väcker ändå uppseende.

Det var i Kides i östra Finland som vittnen på lördagen larmade att en grupp björnar lufsade omkring mitt inne i den lilla

staden, som har ungefär 10 000 invånare. De uppges ha spanat in både simhallen och ishallen.
När polis och jaktvårdsföreningen ryckte ut verkar dock djuren ha legat steget före, och hade redan smitit tillbaka ut i skogen.
TT-SPT

Efter 49 dagar – utomhus-motion i Spanien

SÖNDAG 3 MAJ 2020

Spanien.
Efter sju veckor inomhus fick Spaniens hårt prövade befolkning på lördagen äntligen motionera utomhus, och många passade på. Regeringen införde samtidigt

tvång att bära skyddsmask i kollektivtrafiken.
TT-AFP-Reuters

16,8

SÖNDAG 3 MAJ 2020

ton blyhagel har använts vid Norges Skytteforbunds skjutbanor årligen enligt förbundets beräkningar, trots att det förbjöds 2002. Det innebär alltså 168 ton av det miljö- och hälsovådliga haglet under en tioårsperiod.

Så kan resandet bli efter pandemin

SÖNDAG 3 MAJ 2020

Pandemin har slagit sönder den globala reseindustrin. Nu frågar sig många hur tiden efter krisen ser ut.
Vilka blir framtidens resmål, vad kommer biljetterna att kosta, och när flyger vi igen?

Resebranschen är den kanske mest globala industri vi har, och därmed en av de mest utsatta när gränser i hela världen stängs på grund av coronaviruset.
Förra året reste människor som aldrig förr. Rubriker som ”Rekordmånga flög med ...” har avlöst varandra när bolagen redovisat sina trafiksiffror. Men samtidigt har marginalerna varit låga efter många år av hård prispress.
Det gör att reseföretag går in i krisen med magra kassor och många är i skriande behov av hjälp för att klara sig igenom

stilleståndet som ingen vet när det tar slut.
På andra sidan krisen kommer det vara en ny verklighet för såväl flygbolagen som resenärerna, tror den fristående flyganalytikern Hans Jørgen Elnæs.
– Bolagen kommer inte starta upp rutter på spekulation som de inte säkert vet att de kan räkna hem sedan. Man kommer vilja vara väldigt konservativ i sin tillväxt när allting kommer igång för att inte ta några risker, säger han.
Hans Jørgen Elnæs har tidigare varit kommersiell chef på Qatar Airways och marknadschef för Ryanair i Norden och Baltikum.
Han tror att de skandinaviska länderna lättar på restriktionerna först.
– Jag kan tänka mig att det blir den viktigaste inrikestrafiken, den skandinaviska huvudstadstriangeln och kanske Bryssel och London till att börja med, säger Hans Jørgen Elnæs.
SAS vd Rickard Gustafson sa i samband med varslet i tisdags att han inte räknar med en normal efterfrågan på flyg förrän en bit in i 2022. Fram tills dess ska resenärerna inte vänta sig annat

än sargade flygscheman och dyrare biljetter, tror Elnæs.
Han pekar på de stödpaket som SAS och många andra flygbolag får del av just nu. En del får stora kapitaltillskott men mycket handlar också om lån, som kan komma att behöva betalas tillbaka med en ordentlig ränta.
Flygplatserna, som har lägre trafikfrekvens, kan behöver höja avgifterna för flygbolagen och beroende på hur olika restriktioner hänger kvar kan flygen behöva gå med tomma rader eller stolar mellan resenärerna.

– Mycket kommer att bli kostsamt en tid framöver och det ökar kostnaden för varje passagerarkilometer. Det tar man igen genom att höja enhetsintäkterna – alltså högre biljettpriser och sämre ruttutbud.

Hur mycket dyrare kan det bli?

– Det är vanskligt att ge sig på en gissning. Vissa säger 50 procent, någon annan talar om en fördubbling. Jag tror man ska ha med sig att om flygbiljetterna blir för dyra vill färre flyga. Då stannar marknaden och det är ett ännu värre problem för flygbolagen än

vad små marginaler är, säger Hans Jørgen Elnæs.
Turism- och klimatforskaren Stefan Gössling, vid Lunds universitet, tror samtidigt det kommer gå att hitta en del billiga resor för den som riktar in sig på charter eller riktigt turisttunga destinationer som delar av Grekland eller Spanien.
– Destinationerna kommer att föra en kamp om att locka till sig de få turister som kan eller vill resa. Du kommer nästan kunna välja fritt fram mot sensommaren vart du vill resa utan att betala särskilt mycket, säger Stefan Gössling.
Och kampen har redan startat. I Italien har man redan börjat planera för hur man ska kunna vinna turisternas förtroende. Lokala politiker på Sicilien planerar en fond på 50 miljoner euro som ska gå till att betala turister för att komma dit.
– Vi vet att vi inte kommer att lösa problemet men det är små resurser som gör att sektorn kan andas, har Manlio Messina, ansvarig för turismfrågor på Sicilien, sagt till tidningen Palermo Today.

Tanken är att om regionen står för flygbiljetterna eller delar av hotellvistelsen så får man dit turister som spenderar pengar lokalt.

– Förhoppningen är att det ska betala flygbiljetten. Det är naturligtvis dåligt för destinationen att kasta bort sin produkt till inget pris, men för resenärerna är det ju bra, säger Stefan Gössling.

Det blir en falsk efterfrågan som betalas av destinationen själv. Men den verkliga efterfrågan kommer så småningom att finnas, det är han säker på.

Frågan är bara hur lång tid det tar och hur de allra mest turistberoende orterna står sig under tiden. Han tar delar av Grekland och Spanien som exempel. Platser där allting kretsar kring att tjäna pengar på besökare från länder som Sverige och Tyskland, som i dag är helt stängda.

– Vi har ju sett dem gå igenom kriser tidigare. Utifrån det så är det fullt möjligt att vi faktiskt kommer att se ruiner av hotell eller infrastruktur som bara står och faller isär för att ingen har

pengar att investera, säger Stefan Gössling.
Vad gäller vinterresan till Thailand och andra längre resor tror han det dröjer ännu mer innan efterfrågan kommer tillbaka. Tidiga resultat från ett pågående forskningsprojekt vid Lunds Universitet visar att avståndet hem är det som skrämmer svenskarna mest just nu.
– Frågan om smittrisk ligger inte nödvändigtvis högst på listan över vad som avskräcker med resande. Det är distansen i sig som skapar osäkerhet, säger Stefan Gössling och tillägger:
– Jag tror helt enkelt att vi ser världen på ett nytt sätt där distans får en ny roll. Ju längre bort en destination är desto större blir rädslan.
Hur kommer själva resan att bli då? Hans Jørgen Elnæs gissar på mer krångel och sämre service. Flera av bolagen som fortfarande flyger inrikes i bland annat USA har redan krav på munskydd och man har dragit ner på servicen under själva flighten.
Diskussioner om friskhetsintyg eller hälsokontroller på

flygplatserna har också dykt upp i branschen, berättar Elnæs.
– Ingen vet hur det blir, men jag tror man som resenär behöver vara på flygplatsen betydligt mycket tidigare före avresa än förut.
Menar du tillfälligt då, om man reser typ i år?
– Kanske som en ny verklighet faktiskt. Om viruset ska vara bland oss är det inte säkert att det bara är tillfälligt. Det såg man efter 11 september 2001 med alla skärpta säkerhetskontroller. De är fortfarande kvar i stor utsträckning, säger Hans Jørgen Elnæs.

Andreas Lindberg
andreas.lindberg@dn.se

Fakta. Flygbolagens kris

Flygbolagens stora problem har börjat leda till desperata åtgärder.
Måndag 6 april: Inrikesbolaget BRA ansöker om rekonstruktion. Coronaviruset har fått biljettförsäljningen att rasa i ”en aldrig tidigare skådad takt”, skriver bolaget i ett pressmeddelande.
Tisdag 7 april: Tyska Lufthansa lägger ner sitt lågprisbolag Germanwings och gör sig av med

omkring 40 plan för att lätta kostnaderna.
Måndag 20 april: Norwegian ansöker om konkurs för fyra av sina dotterbolag. Det gäller bemanningsföretagen i Sverige och Danmark, med totalt 4 700 piloter och kabinanställda.
Tisdag 21 april: Ett av de största bolagen i Australien, Virgin Australia, ansöker om rekonstruktion. Bolaget har enligt AFP skulder på över tre miljarder amerikanska dollar. De hade bett om ett krislån från den australiska staten men fick nej.
Torsdag 23 april: Italiens industriminister bekräftar att staten kommer ta full kontroll över flygbolaget Alitalia, som annars hade gått i konkurs.
Tisdag 28 april: SAS, som redan korttidspermitterat majoriteten av de anställda, lägger ett varsel om 5 000 tjänster i Skandinavien. Det är nära hälften av alla medarbetare som berörs.
Tisdag 28 april: Samma dag som SAS-varslet går jätten British Airways ut med att man planerar göra sig av med 12 000 av de omkring 40 000 anställda.

Torsdag 30 april: Amerikanska - United Airlines rapporterar en förlust på motsvarande 11 miljarder kronor det första kvartalet. Samtidigt varnar bolaget marknaden för att de kommer förlora ytterligare 70 miljoner kronor per dag framöver.

Björn Wiman: En coronakris om året i tio år – det är vad som väntar

SÖNDAG 3 MAJ 2020

Jan Karski var bara 28 år och medlem i den underjordiska polska motståndsrörelsen. Året

var 1942 och nu skulle han resa från Polen till London och därifrån vidare till USA. Hans uppdrag: att inför världens ledare vittna om nazisternas systematiska utrotning av Europas judar.
För att skaffa förstahandsinformation hade Jan Karski låtit sig smugglas in i - Warszawas getto, där transporterna av judar till förintelselägret Treblinka pågick för fullt. Karski blev också vittne till hur tyskar plundrade judar på deras tillhörigheter innan de lastades i boskapsvagnar för transport till gaskamrarna i dödslägret Belzec.
Innan han reste träffade Jan Karski även företrädare för motståndsgrupper och judiska organisationer. I sina memoarer – recenserade av DN:s Michael Winiarski i samband med 100-årsminnet av Karskis födelse 2014 – berättar han om ett möte med en ledare för det judiska socialistförbundet, som grep tag i hans arm så häftigt att det gjorde ont. Det budskap som han ville att Karski skulle vidarebefordra till världen om det pågående folkmordet var tydligt:

”Säg till dem att de måste få jorden att skaka i sina grundvalar, de måste skaka liv i världen. Då kanske den vaknar, förstår, ser.”
Det är författaren Jonathan Safran Foer som i sin nya bok ”Det är vi som är klimatet” berättar historien om Jan Karski. Och den slutar inte där.
Efter den farofyllda resan över Atlanten anländer Karski till Washington DC i juni 1943. En av dem han möter är Felix Frankfurter, domare vid Högsta domstolen och själv jude. Frankfurter lyssnar till Karskis redogörelser för rensningen av Warszawas getto och utrotningarna i koncentrationslägren och ställer en rad detaljerade frågor. Därefter säger han: ”Mr Karski, i ett samtal med en man som ni måste en man som jag vara fullkomligt uppriktig. Därför måste jag säga att jag inte förmår tro det ni har berättat för mig.”
När Karskis kollega vädjar till Frankfurter att ändå acceptera Karskis rapport svarar Frankfurter: ”Jag sade inte att den unge mannen ljuger. Jag sade att jag inte förmår tro honom. Mitt huvud, mitt hjärta, de är

konstruerade så att jag inte kan acceptera det.”
Vad säger denna historia i dag? Jonathan Safran Foer berättar den för att visa på vår oförmåga att reagera adekvat på ett hot som vi inte själva har erfarenhet av. Felix Frankfurter ifrågasätter inte sanningshalten i Jan Karskis uppgifter, inte heller bestrider han att tyskarna systematiskt mördade Europas judar. Det han gör är att medge att han är medveten om sin oförmåga att tro på sanningen. ”Hans samvete blev inte omskakat”, skriver Jonathan Safran Foer.

I dag är det lätt att se Felix Frankfurters reaktion som ett prov på vårt sätt att hantera vår nuvarande ödesgemenskap, med en världsomspännande pandemi som många forskare har varnat för i årtionden men som de flesta av oss fram till helt nyligen har förträngt som en osannolik mardröm. Men den amerikanske domarens reaktion är också ett exempel på hur många har hanterat de överväldigande bevisen på en eskalerande klimatkris och massdöd av liv på jorden. Vi har lyssnat på fakta men också varit medvetna om vår

oförmåga att *tro* på det vi hör. Vi har förstått – men inte varit konstruerade så att vi kunnat acceptera det. Vårt samvete har inte blivit omskakat.
Kanske kan coronapandemin ändra på allt detta. Kanske kan den få oss att acceptera hur djupt beroende vi är av naturen och av varandra, kanske blir krisen den mentalitetshistoriska tipping point som många klimatforskare har väntat på. Kanske kan pandemin vara ”en portal till en annan värld”, som den indiska författaren Arundhati Roy skrev nyligen i DN.

Epidemier har genom århundradena ofta haft funktionen som påskyndare av historien och snabbat på övergången från en tidsperiod till en annan. De skakar om världens samvete – och plötsligt blir saker möjliga att förstå som vi inte tidigare kunde acceptera.
Våra individuella reaktioner, både kognitiva och känslomässiga, är inte en obetydlig del i detta skeende. Den akuta hälsokris som kan kosta miljontals människor livet och leda till en djup ekonomisk kris är också en existentiell kris, en bekräftelse på

att vårt sätt att leva inte är hållbart. Det finns ingen anledning att glädjas över detta – det som händer är snarare att den sanning om vår civilisation som vi länge anat nu läggs i öppen dager. Skogsbränderna, de smältande isarna, korallreven, flyktingkatastroferna och den biologiska massdöden – ingenting har hittills varit tillräckligt för att få våra samveten att skakas om. Kanske är den samfällda reaktion som världen har uppvisat på pandemin resultatet av denna känsla, som i många år har molat i bakgrunden. Något har länge varit fel. Nu skakar jorden i sina grundvalar.

Den andra reaktionen är politisk och strukturell. Tysklands förbundskansler Angela Merkel höll i tisdags ett tal där hon – som en av de första världsledarna – kopplade ihop coronakrisen med klimatkrisen. Klimat-omställningen måste, sade Merkel, bli en bärande del i den ekonomiska rekonstruktionen som kommer att följa på pandemin. Krisen är en möjlighet att göra om och göra rätt. Efter henne talade FN:s generalsekretare Antonio -

Guiterres, som länge vädjat förgäves till världens ledare att acceptera klimatkrisens allvar. Han efterlyste ett ”djärvt och visionärt kollektivt ledarskap” som är nödvändigt för att bemöta ”det överhängande existentiella hotet” från klimatkollapsen.
Det finns ingen anledning att sockra budskapet om utmaningens storlek. Man räknar i dag med att coronakrisen kommer att minska de samlade globala utsläppen av koldioxid under 2020 med 5,5 procent, mer än någon annan kris tidigare i historien. Men samtidigt måste de globala utsläppen minska med runt 7 procent varje år fram till 2030 om världen ska ha en chans att nå FN:s mål på högst 1,5 graders uppvärmning. Alltså drygt en coronakris om året – i tio år. Och sedan ännu mer.
Hur ska det gå till? Med individuella uppoffringar eller stora politiska beslut? Den stora poängen med berättelsen om Jan Karski och Felix Frankfurter är att den visar hur dessa två perspektiv hänger samman. Jan Karski var inte övertygad om vikten av sitt uppdrag av en slump, utan för att hans handlingar och erfarenheter

hade gjort honom övertygad. Vad coronakrisen visar är att våra individuella handlingar har betydelse för vad vi förmår tro på – och att denna tro i sin tur har betydelse för våra individuella handlingar. Världens reaktion på coronapandemin består i dag av miljarder människors handlingar – och dessa handlingar påverkar i sin tur dessa miljarder människors syn på de politiska beslut som fattas. Det är denna process som kan skaka liv i världen. ”Både makro- och mikrohandlingar har makt, och när det handlar om att dämpa förstörelsen av vår planet är det oetiskt att avfärda något av dem, eller att proklamera att om det stora inte går att uppnå ska ingen försöka med det lilla”, skriver Jonathan Safran Foer i sin bok. Jan Karski träffade inte bara Felix Frankfurter under sitt besök i Washington, utan också USA:s president Franklin D Roosevelt. Roosevelt lyssnade på Karskis redogörelse för massmordet på judarna men ställde inte en enda följdfråga. Hans budskap var i stället att de USA:s och de allierades uppgift enda och främsta uppgift var att besegra

Tyskland i kriget. Allt annat, menade Roosevelt, fick man ta itu med ”sedan”.
I dag vet vi vad som hände med Europas judar efter 1942. Inte heller i dag finns det något ”sedan”.

Björn Wiman
bjorn.wiman@dn.se

Livet är inställt – länge leve monotonin

SÖNDAG 3 MAJ 2020

Coronapandemin proklamerar - enformighetens diktatur. Men är den nedvärderade monotonin egentligen så tråkig som alla - säger? Per Svensson slår följe med Immanuel Kant och finner en befriande kraft i upprepningarnas återkommande mönster.

arje eftermiddag prick 15.30 tog filosofen Immanuel Kant sin eftermiddagspromenad. Grå livrock. Spanskrör. Åtta vändor i lindallén, varken färre eller fler. Poeten Heinrich Heine är urkällan till det ofta upprepade påståendet att invånarna i Kants hemstad Königsberg ställde sina klockor efter den plikttrogne professorn. Kanske var det så. Möjligen ska man snarare uppfatta ironikern Heines formulering som en metafor för monotonin som livsprincip.

Kants dagliga rutiner gjorde honom, enligt Heine, till ett urverk som inte ens den stora klockan i Köningsbergs katedral kunde mäta sig med vad gällde precision och förutsägbarhet. Kort sagt: en människa väl lämpad för en virusanpassad vardag. Arbetade hemifrån. Gjorde inga onödiga resor, faktiskt inga resor alls. Skapade fasta dagliga rutiner: Väckning klockan 5 varje morgon. Arbete vid skrivbordet i morgonrock och nattmössa till klockan 7. Föreläsning. Fortsatt arbete vid skrivbordet till klockan 13. Middag. Promenad.

När Kant hade gäster vid middagsbordet ska också

konversationen ha varit schemalagd: informationsutbyte till soppan, åsikter till huvudrätten, skämt när desserten serverades.
I dag vittnar många om att de kommit på kant med livet. Tillvarons stora ”departures”-tavla har fyllts med det nedslående beskedet ”cancelled”. Allt spännande, roligt, omväxlande har raderats ut. Inga teatrar, inga fotbollsmatcher, inga myllrande bröllop, inga whiskyprovningar i Skottland, ingen sommarsemester vid Medelhavet, inget OS, inga shoppingrundor, inga stora studentfiranden, förmodligen inga små grodor på midsommarafton, inget Almedalen, ingenting, inte ens den trivsamt trista kön till kaffeautomaten på jobbet. Vi lider av leda, suckar de i lägenheterna inlåsta.
Ändå är pandemin i sig en extremt dramatisk händelse. Jämförelsen med krig är på många sätt missvisande, rent av moraliskt provocerande. Men i ett avseende är den träffande: Den innebar en peripeti, allting kastades plötsligt om, vändes uppochner, världen blev en helt annan.

När något sådant inträffar kan det för en kort stund skapa inte bara fruktan utan också en förhöjd livskänsla. Futtiga små vardagsbekymmer sopas bort av det stora som sker. Varje nyhet, varje spekulation fyller en med upphetsning. Men snart kan också det skrämmande bli rutin och grå välling; ännu en dag av detonationer och halvsvält, ännu en presskonferens om vikten av att tvätta händer och hålla avstånd.

I oktober 1993 gjorde jag och fotografen Torbjörn Andersson ett reportage för Expressen i det belägrade, inringade Sarajevo. Vi intervjuade en 17-åring, Inela Nogic, som bodde med sin mamma, pappa och lillasyster Jasmina i en förortslägenhet. Vi frågade systrarna vad de saknade mest. ”Fred”, sa Jasmina. ”Ja, fred”, sa Inela, ”och kläder och att kunna gå på diskotek och min bästa väninna.”

Var hon rädd? Granatattacker. Krypskyttar. Vänner och bekanta som dödats eller sårat. Självklart var hon rädd. Men hon var också dödstrött på att inte ha ett tonårsliv, på att i stället tvingas sitta hemma varje kväll och äta

mjölmat. Också ledan var en fiende. Sarajevo gjorde motstånd. I en stad av ruiner samlades de unga på barer för att dricka svindyr coca-cola som levererats längs dunkla vägar och sippa fusk-espresso på kaffepulver, socker och hett vatten som snabbt vispats med gaffel (påminner en del om det ”karantänkaffe” från Sydkorea, ”dalgonakaffe”, som min DN-kollega Greta Thurfjell nyligen skrev en krönika om). I en belägrad stad arrangerades en skönhetstävling. Inela Nogic vann den. Hon var ”Miss belägrade Sarajevo 93”.

”Jag hatar den här ockupationen”, skrev Ulf Lundell i en text om viruset och vardagen, publicerad i Dagens Nyheter i påskveckan. Och visst kan det tyckas vara ett slags mental ockupation vi nu genomlever. Sars-covid-2 proklamerar enformighetens diktatur. Ett av Sveriges genom tiderna bästa popband, Reeperbahn, gav på sin tid den livskänslan ett poetiskt uttryck: ”Omringad av gröna tapeter/ bland dessa gröna tapeter/med dessa gröna tapeter/i dessa gröna tapeter/har jag levt i tusen år.” Våren, de mirakulösa

förvandlingarnas månader, har för många blivit monotonis månader.
Jag har funderat en del på själva begreppet: Monotoni. I Svenska Akademiens ordbok läser jag: ”som icke företer ngn omväxling, som förlöper på samma sätt; ofta liktydigt med enformig, tråkig.” Monotonin ges här två betydelser som samtidigt görs till synonymer: 1) Det repetitiva. 2) Tristessen. Dessa två innebörder kopplas gärna samman till en orsakskedja: Alla hus ser likadana ut och därför är förorten trist och tråkig.

Men är det alldeles givet att upprepningar och återkommande mönster är ”tråkiga”? Och är det helt självklart att det är monotonin som gör att många känner sig illa till mods i den mer eller mindre självpåtagna ”karantänen”, börjar ”klättra på väggarna”?
Jag ringer upp en expert: Peter Währborg – docent i kardiologi, psykolog, psykoterapeut, professor emeritus i beteendemedicin vid Sveriges lantbruksuniversitet och tidigare chef för Institutet för stressmedicin i Göteborg.

– Monotoni? Vad avser man med den termen? Att vi gör samma sak varje dag. Det tror jag gagnar människor. Det skapar social stabilitet och trygghet. Monotoni är av godo så länge den skapar mening i tillvaron. Det är det viktiga, säger han.
Det gillar jag att höra. Själv har jag ju egentligen inte så mycket emot det monotona. Faktum är att jag skulle kunna säga att jag dras till det. Min hustru brukar ofta säga att de enda praktiska sysslor jag är bra på är de monotona: köra grus i skottkärra, bära lådor, gräva trädgårdsland och sedan vända tova efter tova för att skala av jorden och rensa bort maskros-rötterna.
Också på andra fält är det monotona min melodi. Jag gillar Lou Reed. Som sångare. Jag är svag för Philip Glass. Jag föredrar barockmusikens stadiga rytm framför romantikens dynamiska känslosvall.
Och ”karantänen”? Jag är, det ska sägas, privilegierad. Min fru och jag bor sedan i höstas i en liten by vid skånska sydkusten med trädgård och fina promenadvägar. Här är nu den ena dagen en kantiansk kopia av den andra:

väckning 7.15, hämta tidningen, äta frukost, arbeta vid skärmen, lunch, lång promenad, arbeta lite till, pyssla med ditten eller datten, middag, Aktuellt, pågående serie på Netflix eller HBO. Da capo al fine.
Det kan te sig som en medelklassens och övre medelålderns polerade version av Ebba Gröns rasande klagosång över livets monotoni: ”Gå upp–gå till jobbet–jobba-jobba–äta lunch/Samma sak händer i morgon.”
Men medan Ebba Grön ropade ”det är inget liv/det är slaveri!” kan jag känna en växande tillfredsställelse över att slippa den omväxling det innebär att få boka mötesrum och passa pendeltåg. Monotoni har också fört med sig en frihet, luckor i tiden. Aldrig tidigare har jag följt vårens ankomst så nära som i år, knopp för knopp, humla för humla.
Det Ebba Grön rös inför, och det som gjorde tempoarbetet vid det löpande bandet till en sinnebild för det moderna helvetet, var kanske inte upprepningstvånget i sig utan bristen på upplevd mening.

– Långtråkighet kan beskrivas som ett slags meningsabstinens, säger Lars Svendsen. Han är professor i filosofi i Bergen, och skrev sin doktorsavhandling just om Immanuel Kant. När han var klar skrev han en bok om långtråkighet. Det fanns ett samband.
– Jag höll på att bli galen det sista året jag arbetade med avhandlingen och det var nog för att jag inte såg poängen i det jag höll på med, jag såg ingen mening i det.
Precis som Peter Währborg poängterar han att ”mening” är ”kärnbegreppet”. Kant sa att människan är det enda djur som har ett existentiellt behov av arbete, berättar Lars Svendsen.
Och varför sa Kant det?
– Jo, för att arbete kan fylla livet med mening.
Och, kan man då tillägga, det avgörande är kanske inte om det man gör är meningsfullt i någon djupare eller högre eller objektiv mening (för hur avgör man det), utan att man själv upplever det man gör som meningsfullt. Det klassiska exemplet är Sisyfos som dömts att i evighet rulla ett och samma stenblock uppför ett berg. Albert Camus har i en berömd

essä slagit fast att vi måste tänka oss Sisyfos lycklig. Bara då, eller snarare bara när också Sisyfos själv tänker sig lycklig, kan det till synes meningslösa arbetet bli meningsfullt.
Peter Währborg, som i monotonin ser något i grunden nödvändigt och positivt, varnar samtidigt för att en monotoni som upplevs som meningslös, blir destruktiv och kan mynna ut i depression.
Det avgörande blir med andra ord vad vi gör av ”självisoleringen”. Lyckas vi övertyga oss själva om att vi är delaktiga i ett stort kollektivt projekt, mänsklighetens gemensamma motståndskamp mot en dödlig farsot, kan kanske också ”ledan” göras meningsfull. Men hur övertyga sig själv om det när man inte får gå i demonstrationståg, inte samlas till entusiasmerande massmöten, inte ens får trängas i gemenskapsskapande barer? I stället ska man sitta ensam hemma och låta sig uppfyllas av stolthet över att inte ha varit utanför dörren, inte ha besökt mormor, inte ha gått till jobbet. Det ger ordet antihjälte en inte alldeles lätthanterlig dimension.

På samma sätt har ordet ”monotoni” som framgått en inte helt lätthanterlig laddning, dock nästan alltid negativ. Men är det verkligen monotoni som nu får så många att pendla mellan tristess och panisk rädsla? Tror inte det. Tror faktiskt att man kan hävda att det är tvärtom. Och jag vågar också hoppas att min egen dragning till det monotona mindre har att göra med en personlighetsstörning än att jag ägnat en stor del av mitt liv åt kulturjournalistik (det ena behöver i och för sig inte utesluta det andra).

I någon mening är monotonin kulturens förutsättning. Kanske också naturens, eller i alla fall den natur människan söker vila och trygghet hos. Peter Währborg berättar om de fascinerande teorier som tagits fram av den amerikanske fysikern Richard Taylor och den svenska professorn och landskapsarkitekten Caroline Hägerhäll: naturfenomen som de flesta människor tycker om att titta på – cumulusmoln, vågor, lågor i en brasa, trädens grenverk, karaktäriseras av de ”fraktaler”, det vill säga mönster som upprepas i olika skalor, som också

finns i Jackson Pollocks målningar.
Med risk för att stretcha semantiken en smula, men med stöd i begreppets av SAOB sanktionerade betydelseglidning, vågar jag hävda att monotoni, det vill säga upprepningar, det repetitiva, är själva grunden för människans ständigt pågående skapelsearbete: Musiken med sina rytmer och intervaller, litteraturen med sina återkommande grundberättelser, religionen med sina ritualer…
Och nu måste jag bli lite kantiansk igen. Kant hävdade att människan filtrerar sina intryck av världen genom ett antal ”kategorier”, ett slags strukturerande raster som ”orsak” och ”verkan” och ”tid”. Det är dessa kategorier som gör världen synlig och fattbar.
Är inte också ”monotonin” ett raster, ett meningsskapande raster som när det läggs över världen och tiden får skillnaderna att träda fram och på så sätt också möjliggör den omväxling vi nu säger oss sakna.
Pandemin har därför inte tvingat på oss monotoni. Den har tvärtom berövat oss monotonin; tryggheten i den igenkännliga

livsvärlden med sina intervaller och sin rytm, det repetitiva mönstret, växlingen mellan vardag och semester, arbete och after work, vanliga dagar och dagar för derbymatcher, helg och söcken (som man sa förr). ”Nu känns varje dag som långfredag”, för att låna en formulering från en annan av mina DN-kollegor, Kristofer Ahlström.
Vi har utan karta och kompass kastats ut i väglöst land utan riktmärken och orienteringspunkter där ångesten och rädslan stryker runt i dimman som raggiga nattvargar.

I tidningen Economist ser jag att en av de vanligaste sökningarna på Google dessa dagar gäller gamla hederliga pussel. Och den stora tyska pusseltillverkaren Ravensburger, har rapporterat att försäljningen i USA ökade med 370 procent kring månadsskiftet mars/april. Kanske speglar det vår längtan efter att få lägga kantbitarna på rätt plats igen, återskapa ramen som håller samman livet och världen.

Per Svensson
per.svensson@dn.se

4 maj 2020

Ledare: Despoterna omvandlar coronavirus et till propaganda

MÅNDAG 4 MAJ 2020

”Det finns inga gratisluncher”, säger den gamla klyschan. Om det är en despot som Vladimir Putin, Xi Jinping eller Recep Tayyip Erdogan som påstår sig bjuda flott finns det extra skäl att dubbelkolla notan. Eller för den delen Miguel Diaz-Canel Bermudez, som 2018 ersatte Fidels bror Raul Castro som Kubas president. Nu är det han som är högst ansvarig för landets export av läkare, en verksamhet som inleddes efter det kommunistiska maktövertagandet 1959.

Enligt kubanska uppgifter, som ska tas med en stor nypa salt på

grund av kommunism, har landet sedan dess skickat över 600 000 läkare och annan vårdpersonal till fler än 160 länder. Under coronapandemin har verksamheten fått ett uppsving; i veckan kunde DN rapportera hur 200 kubaner landade i Sydafrika för att hjälpa till.

”Internationell solidaritetshandling”, myste Kubas Sydafrikaambassadör, och så har det alltid låtit från Havanna. Men som så ofta när läkare är inblandade är det klokt att inhämta en andra uppfattning. Verksamheten har andra drivkrafter än att vara en allmän, altruistisk socialistisk läkare-utan- gränser-verksamhet: Dinero. Pengar.

I en artikel i Utrikespolitiska institutets nättidning tecknar Sveriges Radios förra Latinamerikakorrespondent Lars Palmgren de kubanska läkarnas historia. Han beskriver exporten – Kubas i dag mest inkomstbringande – som en ”krass affärsverksamhet” och ”modern slavhandel”.

Läkarna och den övriga personalen i de ”internationella brigaderna” får bara behålla högst

en fjärdedel av den lön som värdlandet betalar. Resten går till den kubanska staten.
Av sin fjärdedel får de bara ut 40 procent så länge de stannar utomlands. De får inte ta med sig sin familj, inte interagera med lokalbefolkningen, inte röra sig fritt och absolut inte bo var de vill. Hela tiden övervakas de av kubanska säkerhetsagenter.
Varför? För att om de fick chansen skulle de direkt hoppa av och aldrig mer sätta sin läkarfot i Kuba, eftersom det är en diktatur som förtrycker sitt folk och kastar oppositionella i fängelse.

De kubanska exportläkarna är bara ett av exemplen på hur diverse despoter försöker använda coronakaoset för att flytta fram sina positioner och framstå i bättre dager.
I måndags kunde The Guardian berätta om den stora ryska ”hjälpsändningen” till Italien, som mest handlade om att hjälpa Moskva att slå in en kil mellan Italien, Nato och EU. 80 procent av den skyddsutrustning som medföljde visade sig dessutom vara ”värdelös”, enligt en italiensk regeringskälla.

Kina har som bekant också gjort det till en nationalsport att, som en gest av goodwill och för att visa det egna systemets överlägsenhet, hjälpa mindre lyckligt lottade länder med sjukdomsbekämpning. Sverige, Finland, Tjeckien, Nederländerna och Spanien är några av dem som köpt helt undermålig utrustning av Peking.

Turkiet väljer en annan väg och flyger, under maximal medieexponering, hem turkar som insjuknat i utlandet, som nyligen i Sverige. Det är inget brott att hjälpa exilmedborgare, men det finns god anledning att tro att president Erdogan är minst lika intresserad av att ge konstgjord andning åt sina popularitetssiffror – inte minst sedan presidenten och hans regering fått svidande kritik för pandemihanteringen.

”Låt inte en bra kris gå till spillo” är ett uttryck som aktualiserats många gånger sedan coronaviruset började sin skräckvandring över jorden. De som lyssnat mest tycks vara de ledare på vilka vi bör lyssna minst.

DN 4/5 2020

Falsk Sverige-nyhet blir klickraket

MÅNDAG 4 MAJ 2020

Den ryskspråkiga nyhetssajten Haqqin har publicerat en artikel som går ut på att Sverige avstår kampen mot coronaviruset och att svenskarna har uppfattningen att viruset inte hotar människor, rapporterar SVT Nyheter.
Artikeln illustreras med sommarbilder från förra året och innehåller påstådda citat från triatleten Joanna Soltysiak, där hon uppmanar andra idrottare att komma till Sverige, eftersom alla sportevenemang pågår som vanligt. I artikeln berättar hon även om en smittad läkare som får fortsätta att jobba på sjukhuset.
Men Joanna Soltysiak har inte medverkat i någon intervju, skriver hon till SVT: ”Jag blev väldigt förvånad och var inte medveten om någon artikel. Jag har definitivt inte varit i kontakt med någon media.”
TT

Ekonomisk press tvingar Sydafrika att öppna trots ökad smitta

MÅNDAG 4 MAJ 2020

Soweto. Smittspridningen i Sydafrika är större nu än när landet i slutet av mars stängde stora delar av samhället.

Trots det ska man lätta på restriktionerna – för att rädda ekonomin.

– Det finns inga jobb. Ingen får någon lön, det finns inga inkomster kvar här, säger Phumzile Sibisi, en av många sydafrikaner som drabbats hårt under coronakrisen.

Smittan dröjde sig kvar i Kina och Sydkorea innan den tog sig till Europa, och när den härjade som värst i Italien, Frankrike och Spanien kunde den ännu betraktas som ett fenomen som drabbade den rikare norra delen av världen. Men de afrikanska

regeringarna anade att de inte skulle skonas. När så de första fallen dök upp i Sydafrika, och det stod klart att landet kunde drabbas hårdare än sina grannländer, agerade president Cyril Ramaphosa bestämt. Han skulle inte göra om sin företrädares misstag med ett annat virus, hiv.

– Vår analys visar att vi omedelbart och dramatiskt måste svara på detta. Utan bestämt agerande kommer antalet smittade att öka fort från ett par hundra fall till tiotusentals, och inom ett par veckor hundratusentals. Detta är extremt farligt för en befolkning som vår, som har ett stort antal människor med nedsatt immunförsvar på grund av hiv och tuberkulos och höga nivåer av fattigdom och felnäring, sade Ramaphosa i sitt tal den 23 mars.

Hivepidemin är ett trauma i Sydafrikas moderna historia. Den nyblivna demokratin fick en chock på slutet av 1990-talet då hiv slog till med full kraft. Dåvarande presidenten Thabo Mbeki förvärrade läget genom sin oförmåga att agera. I avvägningen mellan folkhälsa och ekonomi

offrades bromsmedicinerna, som då var mycket dyra, vilket fick förödande effekter.
Nu meddelade Ramaphosa i sitt tv-sända tal att stora delar av samhället skulle stängas, och fyra dagar senare stannade Sydafrika, bokstavligt talat. Gränser, skolor, restauranger – allt stängdes och bara livsmedelsbutiker kunde hålla öppet. På gatorna patrullerade kravallpolis med uppbackning av militärer.
Ramaphosa var inte den enda afrikanska ledaren som agerade fort. En lång rad länder införde vid ungefär samma tidpunkt liknande restriktioner. Ghanas president Nana Akufo-Addo sammanfattade tankegångarna bakom strategin i ett tal den 27 mars:
– Vi vet hur vi återupplivar en ekonomi. Vad vi inte vet är hur man återupplivar en avliden person, sade han.
En dryg månad senare är frågan om det går att återuppliva ekonomierna i Afrika. Oljeproducenter som Nigeria, Ghana och Angola befinner sig i fritt fall. Sydafrika, vars ekonomi är betydligt mer diversifierad och utvecklad, har ett lika förödande

facit. Landets valuta har nedgraderats till skräpstatus, det 86-åriga flygbolaget South African Airways har gått i graven och presidenten har tvingats sjösätta ett räddningspaket värt 300 miljarder kronor för pengar som inte finns utan måste lånas. Om hålet i nationalräkenskaperna bara kommer att skönjas på sikt har de privatekonomiska följderna blivit omedelbara för miljontals människor.

– Det finns inga jobb. Ingen får någon lön, det finns inga inkomster kvar här. Det har blivit för strikt och vi kan inte fortsätta såhär, säger Phumzile Sibisi, en av många sydafrikaner som drabbats hårt under den senaste tiden.

Hon bor i Orange Farm, ett nybyggarsamhälle söder om metropolen Johannesburg. Bortom de gräsklädda kullarna i norr börjar förstaden Sowetos bebyggelse och i söder breder storjordbruken, som drivs av vita storgodsägare, ut sig. På kullarna har invånarna byggt enkla skjul i korrugerad plåt och försökt odla bland annat sallad, morötter och kål på sina tomter. Familjerna har flytt storstadens misär och hoppas att barnen på landet inte ska

tvingas växa upp omgivna av droger och kriminalitet.
Men just nu är läget förtvivlat i grannskapet. Sibisi har nyss fått ett matpaket som delats ut av en lokal bonde, men hon har inte sett de matransoner som utlovades av regeringen när de började stänga ned landet. Ännu, ska sägas, är stödet massivt för president Ramaphosa som i likhet med andra sittande statschefer sett förtroendesiffrorna stiga under krisen. Men invånarna i Orange Farm klagar på att de sett det ekonomiska bakslaget men har svårt att följa de hälsomässiga råd som pumpats ut i alla kanaler sedan början av mars. En av dem som klagar är 77-åriga pensionären Violet Peter.
– Hur ska vi tvätta händerna när vi inte har rinnande vatten? Vi har en toalett här, och den delas av, få se nu.
Hon pekar mot grannhusen när hon räknar hushållen.
– Åtta familjer, på en toalett.
Hennes granne, Sam Moloi, försörjer sig själv och sin mamma Valentine Theko på inkomsterna från ströjobb i byggbranschen och reparationer av hemelektronik. Han har inte fått någon inkomst

på snart två månader. Mamman klagar på att de har fått informationspamfletter om viruset, men inga matpaket.
– Vi vet inte var i systemet maten har fastnat. Sedan säger de till oss att ägna oss åt social distansering, men hur ska det gå till när hela familjen bor i ett rum?
Bonden som hjälpt dem med mat under de senaste veckorna, Tim Abaa, driver ett jordbruk på sex hektar ett stenkast från samhället. När regeringen inte levererat har han själv tagit initiativet och delat ut maten han tidigare sålde till restauranger i stan. Abaa är starkt kritisk till regeringens strategi som han menar var oplanerad.
– Man agerade bara för att andra gjorde det. Men jag menar att stängningen var fel, de skulle ha väntat och använt tiden till att planera. I stället har de nu hamnat i ett läge där de tvingas lätta på restriktionerna för att människor är desperata.
Ekonomin har stannat helt och matpriserna har skjutit i höjden. Sydafrika lättade på fredagen på restriktionerna genom att trappa ned från nivå 5 till nivå 4 på en femgradig skala som beskriver vägen tillbaka till normalitet. Nivå

4 tillåter vanliga butiker att hålla öppet, men på lördagen var det i stort sett bara kläder för den annalkande vintern som efterfrågades bland kunderna som köade i Maponyagallerian i centrala Soweto. Och mat.
– Vi är ute och handlar för att bussarna nu går under hela dagen så det är lite lättare. Men det blir inte annat än mat för vi har inga pengar, säger Merapelo, en kvinna som tagit sig till gallerian tillsammans med sin syster.
Hon tror inte att folk kan hantera skillnaden mellan nivå 4 och nivå 5 och är rädd för att smittspridningen tar fart igen.
– Det är för tidigt, säger hon.
På lördagen meddelade regeringen att man upptäckt totalt 6 336 fall av covid-19 i landet, en ökning med 385 fall, eller sex procent, mot föregående dag vilket är samma ökningstakt som gällt under den senaste veckan.
– Vi har flera hundra nya fall varje dag och spridningen är hög. Men de var tvungna att lätta på restriktionerna, annars hade invånarna i kåkstäderna börjat göra uppror. Det ekonomiska trycket har blivit för stort, säger

Tim Abaa på telefon från Orange Farm.
– Så alla är ute och hamstrar mat och smittspridningen lär väl öka och då är vi snart tillbaka på nivå 5 igen.

Fakta. Fem steg till normalt samhällsliv

Sydafrika hade på lördagen totalt 6336 bekräftade fall av covid-19. Totalt har 123 personer avlidit av sjukdomen. Landet stängde stora delar av samhället den 27 mars men regeringen har nu lanserat en femstegsskala för återgång till ett normalt samhällsliv.

Den 1 maj gick hela landet ned till nivå 4 vilket innebär att skolorna ska öppnas och människor ska tillåtas att röra sig inom sina bostadsorter. Fysisk träning i närområdet är nu tillåten. Tills vidare är alla resor mellan olika provinser förbjudna. Först vid nivå 1 väntas gränserna öppna på nytt.
Källa: DN, Sydafrikas - hälsoministerium

5-åriga flickan lämnad att dö i ökenhettan – nu åtalas IS-terroristen

MÅNDAG 4 MAJ 2020

En 37-årig IS-terrorist anklagas för att ha kedjat fast en femåring i brännande sol och låtit henne dö. Taha al-J, som han kallas, står åtalad för folkmord mot den yazidiska minoriteten i Irak. Rättegången är den första i sitt slag.

Dokument. Erik Ohlsson, DN:s korrespondent

Scenen utspelades i slutet på april i en rättssal i tyska Frankfurt am Main i delstaten Hessen. Den kortvuxne 37-årige mannen är klädd i en spräcklig skjorta. På vänster handled bär han en billig överdimensionerad klocka med vitt armband.

Vi tittar extra noga på dessa detaljer eftersom 37-åringen döljer ansiktet med en pärm.

Mannen kommer från Irak. För fem år sedan tillhörde han IS. På den tiden betraktades terror-sekten som en närmast oövervinnerlig mördarmaskin.
I dag står den tidigare IS-medlemmen åtalad för delaktighet i folkmord och i människohandel.
Av åtalet framgår att mannen sommaren 2015 kedjade fast en femårig yazidisk flicka utomhus, i ökenhet sol. Han misstänks ha låtit den lilla flickan långsamt törsta ihjäl.
Det inträffade i Falluja i Irak, vid huset där IS-mannen bodde med sin tyska fru. Flickans mamma, hållen som slav av paret, hörde maktlös sin dotters gråt.
Den 37-årige mannen är under rättsprocessen anonymiserad och går under namnet Taha al-J. Han var en av terrorsekten IS hantlangare och hade förtroendeposter på mellannivå i det ”kalifat” som terrorsekten försökte etablera i Irak och i Syrien.
Men nu är kalifatet krossat och rättvisan har hunnit ikapp både Taha al-J och hans tyska fru, som står inför rätta i en separat rättegång i München. Hon identifieras som Jennifer W.

Det är första gången någon ställs till ansvar för det folkmord som IS begick mot den yazidiska minoriteten i Irak.
Att IS-paret åtalas i Tyskland är möjligt tack vare principen om universell jurisdiktion; ett redskap som ger en utländsk stat rätt att pröva allvarliga internationella brott oavsett var de är begångna.
Rättegången väntas pågå till i slutet av september.
Vi backar till 2014, IS absoluta storhetstid. I början av det året hade IS tagit kontroll över den syriska provinshuvudstaden Raqqa, liksom Falluja, den största staden i Anbarprovinsen i Irak.
Sommaren 2014 erövrades Iraks näst största stad, Mosul, i en blixtattack.
På sensommaren fortsatte IS mot de kurdiska delarna av Irak. På uppmarschvägen mot kurdområdena ligger Nineveprovinsen, hem för merparten av Iraks yazidier.
Etniskt sett är yazidierna kurder, men de har en egen religion. Den är äldre än islam och har inslag av både kristendom, judendom och mysticism.
Yazidierna utgör en liten skärva i Mellanösterns stora

befolkningsmosaik. Någonstans mellan 200 000 och 300 000 av dem lever i Irak.
Yazidierna har varit särskilt utsatta för IS hat och intolerans. Hatet mot ”otrogna” är framträdande inom IS ideologi. Som otrogna räknas alla som inte omfattar deras extrema form av sunniislam. IS gjorde inte någon hemlighet av att de tänkte utrota och förslava yaziderna.
När IS-terroristerna drog fram över yazidiernas hjärtland i norra Irak sommaren 2014 dödade de tusentals män.

Yazidiska pojkar fördes bort för att under tvång drillas till IS-soldater. Flickor och kvinnor kidnappades och såldes som slavar. De utsattes också för massvåldtäkter och sexuell tortyr. Sommaren 2016 slog en FN-utredning fast att IS-förföljelsen mot yazidier utgör ett folkmord. Men vägen fram till att lagföra misstänkta har varit mödosam. Om det inte vore för ett mycket omaka kvinnopar hade nog övergreppen mot yazidier glömts och gömts undan, som ett av många dåliga samveten som världssamfundet dras med.

Men en brittisk-libanesisk societetsadvokat och en yazidisk bondflicka ville annorlunda.
Nadia Murad var 20 år när IS-styrkor omringade hennes hemby Kocho i norra Irak i början av augusti 2014.
Sex av Nadias bröder och styvbröder sköts på fläcken. Unga kvinnor, som Nadia Murad, betraktades som sabaya, mänskligt krigsbyte. Hon fördes till Mosul där hon hölls fången hos en IS-man. I fångenskapen misshandlades hon grovt och utsattes för upprepade våldtäkter.
Efter tre månader lyckades Nadia Murad fly.
Nadia Murad har kommit att bli en internationell ambassadör både för sexuellt våld i krig och för yazidiernas lidanden. Vad driver henne? Yazidismen är en mycket kysk religion, omramad av stränga moralregler. Att som Nadia vittna inför hela världen om hur hon blivit sexuellt skändad kräver mycket mod och stor självövervinnelse.
Kampen har belönat henne med Nobels fredspris (2018) men också kostat på. Där Nadia Murad står i talarstolar inför FN- och

EU-församlingar eller intervjuas i tv-studior verkar hon alltid vilja vara någon annanstans. Aldrig någonsin ser hon glad ut.
– Jag vill egentligen bli damfrisörska, undslapp hon sig en gång.
Men för yazidierna har Nadia Murads kamp betytt mycket. En som fångats av Nadias skakande vittnesmål är Amal Clooney, en jurist med meriter från Internationella brottmålsdomstolen i Haag. Hon är också gift med George Clooney, en av världens rikaste skådespelare. Och hade därmed kunnat leva ett bekymmerslöst jetsetliv. I stället beslöt Amal Clooney att ta sig an yazidiernas öde i allmänhet och Nadia Murads i synnerhet.
I september 2016 fick Amal Clooney chansen att tala inför FN-organet Unodoc i New York. I talet uttryckte hon äkta förtvivlan över trögheten i FN-systemet, att ingen ville gå till botten med de vidriga kränkningarna av det yazidiska folket.
I dag, tre och ett halvt år senare, väntar Clooney, Murad och det yazidiska folket fortfarande på att deras önskan ska gå i uppfyllelse:

en internationell krigsförbrytarprocess mot IS-bödlarna, i stil med Nürnbergrättegångarna som dömde de nazistiska krigsförbrytarna efter andra världskriget.
Men målen i Frankfurt am Main och i München mot Taha al-J och Jennifer W är i alla fall ett steg i rätt riktning.
Taha al-J kommer från Falluja och anslöt sig till IS år 2013. Han blev en av de ledande lokala administratörerna. Som ”belöning” för sitt arbete parades han ihop med Jennifer W, en ung tysk kvinna från den lilla industristaden Lohne som hoppat av grundskolan och därefter sökt sig till radikala extremistmiljöer.
I augusti 2014 reste hon till Syrien via Turkiet för att ansluta sig till IS. Hon gifte sig strax efter ankomsten med Taha al-J och födde ett barn, en flicka.
Jennifer W arbetade en period i Raqqa där hon fick uppdrag inom moralpolisen, hisbah, som med kalasjnikov över axeln och piska i handen patrullerade gatorna för att kontrollera att medborgarna följde IS strikta klädkod.

Enligt förundersökningen köpte paret den yazidiska kvinnan och hennes dotter. De hade förts från staden Sinjar till Falluja.
Sommaren 2015 inkvarterades de hos Taha al-J och Jennifer W under slavliknande förhållanden. Både mannen och kvinnan slog femåringen. Det berättar flickans mor, som överlevde och nu har kallats till Frankfurt för att vittna. I rätten går hon under namnet Nour.
Nour berättar att hennes dotter kissat på sig en natt, vilket förargat mannen i huset. Han släpade ut femåringen på gården och kedjade fast henne vid ett fönstergaller. Där fick hon sitta utan varken mat eller vatten. Utomhustemperaturen var nära 50 grader i solen. Femåringen dog snart.
De tyska åklagarna kan binda paret vid brottet eftersom kvinnan, Jennifer W, berättat om händelseförloppet för en underrättelseagent som utgett sig för att vara IS-sympatisör.
Några månader efter barnamordet, i januari 2016, tog sig Jennifer W till Turkiets huvudstad Ankara där hon besökte Tysklands ambassad för

att ansöka om ett nytt pass till sig och sin tvååriga dotter. När hon skulle lämna ambassaden greps hon och utlämnades till Tyskland. Efter att ha förhörts av tysk säkerhetspolis släpptes hon emellertid och återvände tillfälligt till sin hemstad. Hon började undersöka möjligheterna att resa tillbaka till IS och frågade sig fram i lokala jihadistmiljöer. Då blev hon kontaktad av underrättelseagenten. Han erbjöd sig att skjutsa henne till Turkiet i sin bil.

Under resan berättade Jennifer W om sina tidigare upplevelser inom IS, och i detalj om misshandeln och den dödliga vanvården av den lilla yazidiska flickan. Vad hon inte visste var att bilen var försedd med avlyssningsutrustning och att samtalet spelades upp i en polisbil som följde efter.

Innan bilen med Jennifer W och underrättelsemannen passerat gränsen mellan Tyskland och Tjeckien greps hon på ett rastställe efter motorvägen.

Erik Ohlsson

Fakta. 7 000 kvinnor och flickor fördes bort

Sommaren 2014 utropade IS allerhögste ledare Abu Bakr al-Bagdadi ett kalifat i Syrien och Irak, efter terrorrörelsens våldsamma framfart där de tog över bland annat provinshuvudstaden Raqqa i Syrien och Iraks näst största stad Mosul.
Samma år mördade IS tusentals yazidier i Sinjar i Irak, och 7 000 flickor och kvinnor fördes bort av IS-milis och utsattes för sexuell tortyr och slaveri.
I maj 2019 betraktades terrorrörelsen som besegrad, när kurdledda SDF-styrkor slog ut IS i deras sista fäste, al-Baghuz i sydöstra Syrien. ”Kalifen” al-Bagdadi sprängde sig själv till döds när han spårades upp av amerikanska specialstyrkor i syriska Idlib den 27 oktober 2019.

Könsstympning förbjuds – men krisen hotar framsteget

MÅNDAG 4 MAJ 2020

Sudans regering har meddelat att kvinnlig könsstympning ska förbjudas. Beslutet innebär en stor lättnad för landets utsatta kvinnor – samtidigt flaggar FN för att coronakrisen kan leda till fler könsstympningar de kommande åren.

– Det är så klart ett väldigt positivt besked. Det är så många som jobbat med detta i så många år, men nu måste det verkligt viktiga arbetet fortsätta, säger Fatma Naib, kommunikationschef på Unicef i Sudan.

Hon befinner sig i Sudans huvudstad Khartoum, som liksom stora delar av övriga världen är påverkad av nya coronaviruset. Under delar av dygnet är det inte tillåtet att röra sig utomhus och situationen har påverkat

möjligheten att nå ut med information om den nya lagen. Fatma Naib berättar att spridningen av information och kunskap har fungerat hyfsat – bland annat genom den lokala kampanjen Saleema som betyder ungefär oskadad eller intakt – men att coronapandemin har gjort att frågan hamnat lite i skuggan.

– Det är fortfarande väldigt tidigt att säga om alla är informerade. På grund av coronan är det väldigt tufft här i Sudan, så lagen om könsstympning och andra barnrättigheter har inte fått samma uppmärksamhet som den skulle ha fått annars. Alla sitter och väntar på vad som ska hända, säger Fatma Naib, som dock poängterar att reaktionerna är i princip odelat positiva både nationellt och lokalt.

Under FN:s program mot könsstympning som pågått sedan 2008 har närmare 30 000 lokalsamhällen deklarerat att man överger kvinnlig könsstympning. Traditionen förekommer på flera håll i Asien, men är vanligast förekommande i ett bälte över Afrika söder om Sahara samt Egypten och Sudan. Det är ett formellt brott mot FN:s mänskliga

rättigheter, men Världshälsoorganisationen (WHO) uppskattar ändå att över 200 miljoner flickor och kvinnor i ungefär 30 länder har utsatts för ingreppet och att de medicinska konsekvenserna kostar omkring 15 miljarder kronor om året.
Före Sudan har bland andra Burkina Faso lagstiftat mot kvinnlig könsstympning och där har myndigheterna dömt många till fängelse.
– Många, särskilt män, känner ofta inte till vad det är som görs. Därför har man i flera länder visat en film på hur det går till och merparten kan inte ens se klart videosnutten för att det är så förfärligt. Först då förstår de vad de handlar om och blir väldigt stödjande i arbetet mot kvinnlig könsstympning, säger Susanna Janson Landin, ansvarig för Sidas del av FN-programmet mot könsstympning.
Hon har besökt många länder där kvinnlig könsstympning förekommer och konstaterar att stödet för det många gånger är stort, inte minst hos kvinnor. Vid närmare betraktande framgår att det i huvudsak beror på sociala faktorer, som tankar om att man

endast som könsstympad är giftasduglig.
– Ofta är det äldre kvinnor som utför ingreppet, som ett hedersuppdrag. Attityden till det böljar lite fram och tillbaka, exempelvis i Ghana visade en studie att unga kvinnor var förvånansvärt positiva. När man grävde djupare handlade det just om att det handlade om att bli gift, att bli utsatt för det här var enda chansen.

Ossi Carp
ossi.carp@dn.se
MÅNDAG 4 MAJ 2020

På grund av coronan är det väldigt tufft här i Sudan, så lagen om könsstympning har inte fått samma uppmärksamhet som den skulle ha fått annars.

Fatma Naib, kommunikationschef på Unicef i Sudan, som samtidigt gläds över beskedet.

Fakta. Bakslag på grund av virusutbrottet

Svenska biståndsmyndigheten Sida är, genom det så kallade SRHR-stödet i Afrika, den största givaren till världens största program mot kvinnlig könsstympning som administreras av FN:s befolkningsorganisation UNFPA tillsammans med barnfonden Unicef. FN-programmet har pågått sedan 2008 och Sidas stöd har dels skett i en engångssumma, dels med 250 miljoner kronor för perioden 2018–2021. Framstegen som noterats spås få ett bakslag på grund av pandemin. Enligt en prognos från UNFPA kan två miljoner kvinnor och barn under närmaste årtiondet utsättas för könsstympningar som hade kunnat förhindras, på grund av svårigheter att nå fram med information och insatser.

HD fattar beslut om Netanyahus regering

MÅNDAG 4 MAJ 2020

Högsta domstolen i Israel väntas i dag, måndag, avgöra om den korruptionsmisstänkte Benjamin Netanyahu har rätt att bilda regering. HD:s session på söndagen tilldrog sig stor uppmärksamhet och direktsändes i tv.

Netanyahu, sedan över ett år tillförordnad regeringschef, ingick häromveckan ett koalitionsavtal med förre oppositionsledaren Benny Gantz. Detta bäddar för en funktionsduglig regering efter tre raka val utan vinnare. Men flera av Israels medborgarrättsrörelser har bett HD att ingripa och slå fast att en person åtalad för grova brott är diskvalificerad som regeringsbildare.

Gällande lag är inte helt tydlig. En sittande minister som åtalas är tvungen att avgå, men en sittande

premiärminister är det inte. Lagen ger inget besked om huruvida en brottsåtalad har rätt att bilda ny regering.

Arbetarpartiets förre premiärminister Ehud Barak skrev häromdagen i en debattartikel att HD måste ingripa och stoppa Netanyahu, ”eftersom han annars kommer att slå både HD och demokratin i spillror”. Netanyahu har under det gångna året gjort allt djärvare försök att skaffa sig kontroll över rättsapparaten, bland annat genom att utnämna en justitieminister och en chef för riksdagsrevisorerna som delar Netanyahus syn på både korruption och maktfördelning. I det nya koalitionsavtalet med Benny Gantz betingar sig Netanyahu rätten att lägga in veto mot nya utnämningar hos justitiedepartementet, inklusive domare och åklagare.

Netanyahu och hans talesmän har det gångna året trappat upp sina attacker mot Högsta domstolen. Han antydde nyligen att om HD skulle drista sig att blockera hans fortsatta karriär så skulle människomassor tåga mot HD:s byggnad i Jerusalem. Netanyahus son Yair, som har stort inflytande

över fadern, har på sistone spritt bilder på sociala medier där HD:s byggnad analyseras. Ett av den modernistiska byggnadens stilelement är en pyramid. Detta, antyder Netanyahu den yngre, är en vink om att landets högsta rätt inte är en patriotisk institution utan ett verktyg för frimurarorden.
Det mesta tyder på att HD ger Netanyahu grönt ljus för att börja regera, men förbjuder honom att befatta sig med utnämningar i rättsapparaten.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

18 misstänkta islamister - dödade

MÅNDAG 4 MAJ 2020

Egypten.
Säkerhetsstyrkor har dödat 18 misstänkta islamister i en eldstrid i den oroliga norra delen av Sinaihalvön.
Operationen genomfördes sedan underrättelser inkommit om att ”terroristelement” uppehöll sig i

en bostad i staden Bir al-Abd, där de planerade fientliga handlingar.
TT-AFP

Flygresenärer erbjuds coronatest

MÅNDAG 4 MAJ 2020

Österrike.
Wiens internationella flygplats Schwechat erbjuder från och med i dag, måndag, ankommande passagerare covid-19-test. Den som testas negativt slipper Österrikes krav på 14 dygns karantän.

Testet kostar 190 euro per person, och kan även tas av avresande passagerare, för att underlätta inresa i andra länder. Resultatet kommer efter några timmar.
TT-Reuters

Rouhani: Moskéer ska öppna – men håll avstånd

MÅNDAG 4 MAJ 2020

Många av Irans moskéer får öppna från och med måndagen, meddelar president Hassan Rouhani. Men han påminner om att hålla avstånd, och att öppnandet efter

virusnedstängningen bara tillåts i lågriskområden.

– Socialt avstånd är viktigare än kollektiv bön, säger han, och förklarar att enligt islam är säkerheten överordnad regeln att be i moskén. Iran stängde i mars mycket av samhället för att hejda coronaepidemin. Men redan den 11 april började restriktionerna mjukas upp för affärer och företag.

Enligt officiella siffror har Iran passerat kulmen på virusspridningen, men många befarar att regimen skönmålar utvecklingen.

Officiellt har 6 203 personer avlidit i sviterna av sjukdomen, medan oppositionella grupper anger dödssiffror på uppemot 40 000. Om det sistnämnda antalet är närmare sanningen så kan Iran vara näst värst drabbat i hela världen, efter endast USA.

TT-AFP

Jordskalv - utanför Puerto Rico

MÅNDAG 4 MAJ 2020

Puerto Rico.
Ett jordskalv ägde på söndagen rum utanför Puerto Ricos södra kust, meddelar USA:s geologiska myndighet USGS.
Skalvets magnitud uppmäts till 5,5 och flera mindre efterskalv har noterats.

Inga dödsfall rapporteras, men flera bostadshus i staden Ponce ska ha skadats.
TT

Fler förgiftade av virustvätt

MÅNDAG 4 MAJ 2020

Coronaviruset.
Användandet av desinfektionsmedel under pandemin har ökat antalet förgiftningsfall i USA med drygt 20 procent, enligt det amerikanska smittskyddsinstitutet CDC. Ofta handlar det om att olika rengöringsmedel blandas på ett felaktigt sätt, vilket resulterar i giftiga gaser. En kvinna ska exempelvis ha rengjort matvaror med en blandning av blekmedel och vinäger, vilket gav upphov till klorgas som skadade hennes lungor.

TT

70 000

MÅNDAG 4 MAJ 2020

boende har tvingats lämna sina hem sedan en stor damm vid Sardobareservoaren i Uzbekistan brustit. Delar av dammväggen brast på fredagen, men omfattningen på katastrofen blev tydlig först under lördagen. Omkring 50 personer vårdas på sjukhus och 600 hem har översvämmats.

TT-AFP-Interfax

Krisande Norwegian är nära en räddning

MÅNDAG 4 MAJ 2020

Det krisdrabbade flygbolaget Norwegian dansar farligt nära randen till konkursens avgrundsdjup. Bolagets långivare har dock sagt ja till en räddningsplan.

Beskedet att flygbolaget är överens med fyra grupper av obligationsinnehavare kom i ett börsmeddelande i går, söndag.
– Tack vare konstruktiv dialog och förhandlingar med obligationsinnehavare och andra intressenter kan jag med glädje bekräfta att vi nått ett avtal med obligationsinnehavarna, säger Norwegians vd Jacob Schram i uttalandet.
Nu fortsätter förhandlingar med de bolag som hyr ut flygplan till koncernen. Jacob Schram vill ha en överenskommelse klar innan måndagens extra bolagsstämma.
– Vi är nu ett steg närmare att få ta del av de statliga lånegarantier som är avgörande för att komma igenom den här krisen, säger han.
Beskedet om överenskommelsen med långivarna kommer efter flygbolaget sockrat sitt bud. 76 procent av långivarna stöttar nu räddningsplanen.
– Mer än två tredjedelars majoritet har accepterat budet, det är väldigt goda nyheter, säger flyganalytikern Hans Jørgen Elnæs.
För att räddningsplanen ska säkras har vd:n Jacob Schram också bett företagets aktieägare

att i en extra bolagsstämma på måndagen säga ja till ledningens räddningsplan, annars hotar konkurs.
– Allt avgörs i morgon. Röstar aktieägarna nej så går Norwegian i konkurs. Röstar de ja så flyger Norwegian vidare, säger Hans Jørgen Elnæs, som tror att aktieägarna säger ja:
– Det är stora bolag och investerare som har godtagit planerna nu, och det bör vara en god anledning för aktieägarna att följa det, säger han.
Om räddningsplanen godtas har Jacob Schram som mål att få del av det statliga räddningspaketet på 2,7 miljarder norska kronor i mitten av maj. Med tillgång till krislånen anser Schram att det går att hålla företaget flytande under hela 2020.
Norwegians fyra bemanningsbolag i Sverige och Danmark, med totalt 4 700 piloter och kabinanställda, ansökte för drygt en vecka sedan om konkurs.
Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se

Mer inrikes DN-artiklar 25 april - 4 maj 2020

Artiklarna i kapitel 3 är ej med här

25 april 2020

Balkong-gympa livar upp för seniorer i karantän

LÖRDAG 25 APRIL 2020

När 92-åriga Ingrid Wallenberg hör den dansvänliga musiken från innergården spritter kroppen av lagrad energi som vill ut.

Malmöbor i karantän har de senaste veckorna fått ett välkommet avbrott i isoleringen: Friskis och Svettis kringresande balkonggymnastik.

Malmö.

Vårsolen skiner över innergården på seniorboendet Lien i Malmö. Det är tidig aprilförmiddag i coronakrisens 2020 och precis som mycket annat denna vår är scenen som utspelar sig på gården inte det minsta vanlig.

Nyss studsade två rödklädda gympaledare in bland planteringar och stensättningar, en musikanläggning drog igång kända schlagerlåtar och nu kommer seniorerna ut från sina lägenheter från markplan och fem våningar upp – några nyfikna över uppståndelsen, andra väl förberedda med vattenflaskor och träningskläder. Det är dags för balkonggymnastik.

– Många äldre har suttit isolerade länge nu, vi vill få dem att tänka på något annat för en stund – skapa rörelseglädje och sprida hopp, säger gympaledaren Melinda Sjögren från Friskis och Svettis.

För några veckor sedan hörde det kommunala bostadsbolaget MKB av sig med en förfrågan om ett samarbete för att aktivera folk som sitter hemma. Nu har den ambulerande balkonggympan på kort tid blivit en snackis i stan.

– I början var folk lite skeptiska, men ordet spred sig snabbt via sociala medier. Nu ser vi alla sorters deltagande, och alla kan verkligen vara med på sina egna villkor. På ett ställe var det till exempel en dam i morgonrock som hängde med i rörelserna från

sitt fönster, berättar Melinda Sjögren.
Intill henne har kollegan Sus Andersson dragit igång dagens pass. På loftgångarna i femvåningshuset gör motionärerna sitt bästa för att hänga med i rörelserna. Allt sammantaget är de tjugofem seniorer (och fyra hundar) som tillsammans – men på behörigt avstånd från varandra – lyfter armarna i vida cirklar, gör höga knäuppdragningar och snabba fötter.
På första våning står 92-åriga Ingrid Wallenberg barfota på loftgången och rullar på höfterna.
– Det är så mycket man inte kan göra på dagarna nu för tiden. Visserligen brukar jag göra gymnastik för mig själv varje morgon, men det här är ju både jobbigare och roligare, säger hon.
Även utomstående har hittat hit. 85-åriga Elsa Olsson bor i en villa längre ned på gatan. Coronakrisen har slipat bort vardagens guldkanter – seniorgympan, kortspelet, styrelsearbetet i pensionärsorganisationen – allt är inställt sedan flera veckor.
– Det går alldeles väldigt bra ändå, jag har till exempel hunnit

piska mattorna för första gången på åtta år. Men jag är ju en aktiv person och jag saknar Friskis seniorpass. Därför blev jag glad när jag fick höra om balkonggympan, säger hon.
Hittills är det främst seniorboendena som fått besök av det kringresande gympateamet – men häromdagen dök sällskapet även upp på ett torg i stadsdelen Nydala. Kriterierna är enkla: deltagarna ska kunna stå på sin balkong eller ute på gården med en och en halv till två meters avstånd från varandra.

– Det som är himla kul är att coronapandemin har gjort oss mer kreativa, och att kunderna faktiskt hänger med. Det viktigaste är att skapa en känsla av normalitet och bryta isoleringen, framför allt för våra seniorer som är mest utsatta, säger Nurgül Iljas Eminovska, chef för MKB:s sociala projekt.
Malmös kommunala bostadsbolag har under coronakrisen avsatt tio miljoner kronor extra till olika aktiviteter för sina kunder.
Häromdagen höll operasångaren Rickard Söderberg allsång i

stadsdelen Augustenborg, det arrangeras konserter och teatrar. Med satsningen vill bostadsbolaget även stötta kulturarbetare som förlorat uppdrag under krisen.
– Kulturbranschen är hårt påverkad, många är permitterade. Hela staden drabbas när folk går sysslolösa. Att skapa nya uppdrag blir vårt sätt att bidra, säger Nurgül Iljas Eminovska.

Hanna Grosshög
riksnatverket@dn.se

Dela

Janne Josefsson: Vårdpersonalen hyllas – men det är ett skamlöst hyckleri

LÖRDAG 25 APRIL 2020

Det var väl ingen av oss som kunde förutspå och vara beredda på konsekvenserna av covid-19. Jag kan förstå chocken för alla. Men samtidigt har den förskräckliga pandemin, som kan drabba både fattig och rik men ändå mest de sämst ställda, blottlagt ett avgrundslikt klassamhälle i Sverige.
De högst ansvariga politiker och tjänstemän som nu hyllar personalen inom äldrevården, hemtjänsten och sjukvården kan inte ha varit omedvetna om de bedrövliga arbetsvillkoren med pressade scheman och usel lön. Jag minns slutet av 1990-talet, dåvarande statsministern Göran Persson höll tal på den årliga mässan i Malmö för tjänstemän och politiker i kommuner och landsting över hela landet. Han var på sin mammas gata och fick den stora åhörarskaran att bli oerhört berörd.
Han berättade att förr vid köksborden hos arbetarfamiljer varnade pappor sina barn för att börja inom industrin. Nu är det mammor som har dåliga erfarenheter att jobba inom

vården som avråder sina barn från att söka sig dit. Göran Persson lovade att nu skulle dessa lågavlönade, mestadels kvinnor, få högre status.
Han och regeringen levde aldrig upp till det, det var som om orden inte betydde någonting.
Nu, våren 2020, har vi ett Sverige där det som inte fick hända blev verklighet. Smittan från covid-19 sprider sig till äldreboenden och via hemtjänsten. De gamla och sköra, de som byggde landet, hamnar plötsligt i blickpunkten.
Två korta inslag i SVT:s Rapport etsar sig fast i mitt minne:

”Jag kan inte förstå förvåningen över att det sprider sig”, säger före detta hemtjänstchefen i Stockholm, Lars Lindeberg. Han säger att de har dåligt utbildad personal som saknar skyddsutrustning och är daglönare, anställda på timme.
”De har ingen sjuklön och kan inte vara hemma om de är sjuka, för då kan de inte betala hyran”.
Hur kunde det bli så här i ett av världens rikaste länder? Det verkar inte vara någon större skillnad mellan privat eller offentlig sektor.

En annan berättar att på ett möte inom hemtjänsten kom förslaget upp att testa personalen. Men chefen avrådde.
”Nej, vi väljer att inte testa er för det kommer visa sig att de flesta redan är smittade redan och då kan ju ingen jobba.”
Är detta Sverige? Hyllningarna av de nu så kallade samhällsbärarna riskerar att bli ett regelrätt och skamlöst hyckleri.
Förra året kom Arbetsmiljöverket med en rapport som visade att 90 procent av arbetsplatserna inom äldreomsorgen fått anmärkningar.

I en debatt i riksdagen i höstas ställde moderaten Saila Quicklund en fråga till den nya arbetsmarknadsministern, socialdemokraten Eva Nordmark, om det akuta läget.
Hon slog mestadels ifrån sig och svarade bland annat:
”Jag tror inte att lösningen framåt är bara att gräva ned sig i det som inte funkar” och ”det finns väldigt mycket att ta fasta på som är positivt”.
Så svarade Nordmark. Hon om någon, som före detta fackförbundsordförande, måste ju

veta. Nu i veckan säger hon i en intervju i DN:
”Vi måste ha fasta jobb och ordentlig utbildning.”
Under senare år har regeringen snarare medvetet skapat ett låglöneproletariat inom hemtjänst och äldrevård med arbetsvillkor som bara är snäppet bättre än svartjobbarna i det illegala skuggsamhället.
Nu skördar situationen inom äldrevården i Sverige liv. De ansvariga kan inte säga att de inte visste. Larm efter larm har slagits genom åren.

Coronakrisen gjorde att Socialdemokraterna ställde in första maj-tågen i år. Det var nog risk för att de ändå hade fått göra det på grund av den allt glesare uppslutningen.
Men opinionssiffrorna går ju upp. Och det är kanske det som ska räknas.
Även om det i verkligheten borde handla om de människor som bygger landet. Och inte minst de gamla som byggde det.
Janne Josefsson

Trafikböter blir digitala i hela Sverige

LÖRDAG 25 APRIL 2020

Alla polisregioner i Sverige ska snart kunna skriva ut ordningsböter digitalt genom en app i mobilen. Det gäller framför allt i trafiken men även andra typer av ordningsböter. Det innebär att ett betalningskort skickas hem direkt till den bötfällda utan att en administratör behöver lägga in uppgifterna manuellt. Detta frigör tid åt polisen att göra fler kontroller i trafiken, skriver myndigheten.

Appen är redan i bruk i flera regioner och till sommaren ska alla poliser i landet ha tillgång till det nya verktyget.

TT

För att föregripa rykten och miss-förstånd bekräftar jag här att jag och Jimmie separerat sedan ett litet tag tillbaka.

LÖRDAG 25 APRIL 2020

Louise Erixon, kommunalråd i Sölvesborg, SD, skriver på sin Facebooksida att hon och SD:s partiledare Jimmie Åkesson nu går skilda vägar.

Liseberg har redan backat 100 miljoner

LÖRDAG 25 APRIL 2020

Förutsättningarna är perfekta för en nöjespark som skulle öppna i dag på lördagen. Strålande sol och fullt med vårblommor i rabatterna. Men allt är inställt och redan nu har tivolit gått back med 100 miljoner kronor på grund av pandemin.

– För en gammal cirkushäst som mig känns det här väldigt konstigt, säger Lisebergs vd Andreas Andersen när han berättar att han inte vet när parken kan öppna igen.
Lördag 25 april var det tänkt på förhand. De planerna grusades tidigt. Men nu är även det preliminära reservdatum som arbetsstyrkan siktat mot – 16 maj – högst otroligt. Just nu är en öppning till och med olaglig, eftersom begränsningen för folksamlingar som satts till max 50 personer tolkas så av polisen.

– Antingen måste den bestämmelsen tas bort, eller måste den tolkas på ett annat sätt, säger Andersen.
Nästa hinder för parken vad gäller öppning är besökarnas attityd till ett besök. Just nu svarar ledningen ”nja” på frågan om en dag på Liseberg känns socialt acceptabel. Men för att vända det har Liseberg, tillsammans med branschorganisationen Svenska Nöjesparksföreningen, tagit fram ett koncept för hur en ansvarfull öppning med minskad risk för smittspridning kan gå till.

En vanlig sommardag kommer 25 000 människor till Liseberg i Göteborg. I år sätter parken en gräns vid 5 000 och alla måste reservera en plats genom att köpa biljetter och åkpass online på förhand. Innehavare av årskort kommer ha en del av platserna vikta åt sig vare dag.
Inne i parken kommer köandet till flera attraktioner att kunna ske via en app och det blir obligatorisk handsprit i entrén till varje attraktion.
Hur stor förlusten för i år blir på grund av detta vet inte ledningen än, men bara den sedan tidigare

uppskjutna premiären från 25 april till 6 maj kalkylerades till ett minus på 100 miljoner kronor. En eventuell premiär framöver som bara tillåter en femtedel av det ordinarie kundunderlaget kommer så klart också sätta ett rejält märke i kassan. Och till de 2 000 som siktat in sig på säsongsarbete i parken i år har vd:n inga löften att ge.

– Vi håller kontakt med dem, men vi kan inte skriva kontrakt med dem som det är nu, säger Andreas Andersen.

Kristina Hedberg
kristina.hedberg@dn.se

Fakta. Andra parker

Gröna Lund i Stockholm skulle ha öppnat i dag, lördagen den 25 april.

Kolmårdens djurpark skulle ha öppnat den 10 april, men räknar nu med att öppna delar av parken den 1 maj.

Parks and Resorts

Fortsatt höga volymer till Göteborgs hamn

LÖRDAG 25 APRIL 2020

Trots att stora delar av Europa stänger ner ser inte Göteborgs hamn några större effekter av den pågående pandemin. ”Coronaviruset har inte lyckats göra några starka avtryck i volymerna för årets första kvartal”, kommenterar vd Elvir Dzanic.

Göteborgs hamn är Sveriges största hamn. Det innebär att hamnens volymer ger en bild om hur handeln med omvärlden fungerar för hela det svenska näringslivet. Och rapporten för första kvartalet, mitt i coronakrisen, är positiv. Under årets första tre månader ökade containervolymerna med åtta procent jämfört med samma period 2019. I mars var exportökningen hela tio procent.

”Vi har haft stort fokus på att hålla hamnen öppen och det har vi

lyckats med, det har varit en grundförutsättning. Dessutom har stora delar av Sverige varit fortsatt öppet och produktivt under pandemin”, säger Elvir Dzanic, vd på Göteborgs Hamn AB, i ett pressmeddelande.
Sjuktalen i hamnen har också varit normalt låga vilket lett till att en viss arbetsro. Däremot har färje- och kryssningstrafiken drabbas hårt av de reserestriktioner som gäller sedan mitten av mars. Färjetrafiken är begränsad och alla anlöp av kryssningsfartyg har ställts in en tid framöver.

Elvir Dzanic förväntar sig en inbromsning under andra kvartalet till följd av läget i omvärlden. Bland annat tros stoppet på Volvo kombinerat med minskad nybilsförsäljning att påverka andra kvartalet stort.
TT

Fakta. Göteborgs hamn

Hamnen är Nordens största hamn.
Omkring 30 procent av svensk utrikeshandel går via Göteborgs hamn och hälften av all containertrafik.
TT

Erik Wedberg: Bilvärdet rasar – när kommer upproret?

LÖRDAG 25 APRIL 2020

Oljepriset och därmed även bensinpriset är lägre än på många år och då borde det väl ha tystnat i de olika bensinupproren? Nej, det finns fortfarande de som tycker att bensinpriset är för högt, och lågt! De flesta verkar dock välja att fortsätta sila mygg och svälja kameler.

12,18 kronor. Så mycket kostar en liter bensin just nu. Det är en väldig skillnad mot de 16,89 kronor per liter som priset nådde som allra högst i fjol. Rena utförsäljningen. Och med den

prisdumpningen borde det väl ha tystnat i de olika bensinupproren som har samlat hundratusentals upprörda bilister?
Nej. I bensinupproret 2.0 ligger nu fokus på att det rekordlåga oljepriset gör att bensinpriset i Sverige snart bara består av skatt. I bensinupproret 3.0 (jo, det finns faktiskt ett till, ett slags antiuppror) är stämningen upprörd för att bensinpriset är för lågt.
Vad båda upproren och alla deras hundratusentals medlemmar blundar för är att bränslekostnaden spelar en mer eller mindre marginell roll för hur mycket det kostar att äga och köra en bil.
Om vi räknar på att en någorlunda genomsnittlig bilist kör 2 000 mil per år med en bil som drar 0,7 liter bensin per mil innebär det en årskostnad på 17 000 kronor med dagens bensinpris. Med det rekordhöga bensinpriset för ett år sedan var årskostnaden 23 000 kronor. Det ger en merkostnad på cirka 500 kronor per månad.
Det låter mycket, men på samma tid som bensinpriset har rasat från 17 till 12 kronor har en genomsnittlig Volkswagen Golf

tappat 20 000 kronor i värde. Det är en månadskostnad på drygt 1 600 kronor som de allra flesta bilägare blundar för.
I coronakrisens spår vet ingen vad som kommer att hända med bilars andrahandsvärden.
Nybilsförsäljningen riskerar att drabbas hårt, och i värsta fall dra med sig begagnatförsäljningen, vilket kan leda till att din tre år gamla Golf rasar ännu mer i värde. Då är dags att starta ett nytt uppror – värdeminskningsupproret.
Erik Wedberg

Franska PSA corona-säkrar sina fabriker genom att bland annat ge de anställda individuella askfat. Svenska Volvo Cars genom att sitta ännu glesare i lunchrummen.

Harley Davidson får ny identitet på el

LÖRDAG 25 APRIL 2020

Som en spårvagn susar vi fram genom vårlandskapet. Är tiden för bullriga motorcyklar över nu? Här är eldrivna Harley-Davidson Livewire.

Förutsättningarna är inte helt optimala när jag greppar styret på Harley-Davidsons eldrivna Livewire. Termometern pekar på fyra plusgrader och vägarna är täckta av rullgrus. Det första jag reagerar på är storleken, hojen är jämförbar med en kompakt motorcykel från 1970-talet men väger 249 kg, mycket för denna storlek. Det beror på batteriet med 15,5 kilowattimmars kapacitet.

Med ett par knapptryck vaknar instrumenteringen, som består av en 4,3-tums pekskärm, till liv. På ren rutin börjar vänsterhanden leta efter det obefintliga kopplingshandtaget innan vi

rullar i väg. Livewire känns löjligt enkel att hantera. Med lätt gaspådrag är det bara att glida i väg, ingen växel eller dragläge behöver hittas.
Tyngdpunkten är låg vilket gör Livewire lätthanterad.
Körställningen är lätt framåtlutad och dynan har en förhöjning i bakkant som behövs då 0-100 kilometer i timmen går på ynka tre sekunder. Jag bläddrar fram körläget ”Wet” som gör accelerationen mindre dramatisk. Men min föreställning om att ljudlöst susa fram genom skogslandskapet går i kras. Från elmotorn kommer ett spårvagnsliknande tjutande som i vissa hastigheter träffar en påträngande frekvens.
Framförandet är dock befriande på andra sätt. Jag behöver exemplevis knappt bromsa. Det räcker med att släppa lite på gasen så kliver bromskraftåtervinningen in och sänker hastigheten samtidigt som batteriet laddas.
Trots delvis ojämnt underlag är - uppträdandet stabilt och förtroendeingivande.
Instrumenteringen är tydlig även i starkt solljus men jag hade önskat

att det går att koppla telefonen till den och få navigeringshjälp. Efter cirka en timmes körning visar skärmen en batterinivå på 80 procent och en uppskattad kvarvarande räckvidd på drygt 15 mil. Men kylan tränger närmare, här hade det varit på plats med uppvärmda handtag och jag kan inte placera händerna på en varm motor för att tina dem. Men handtagsvärmare ska gå att köpa som extrautrustning.

Motorcyklar är en fordonstyp som är mycket starkt förknippade med ljud. Många vill helt enkelt synas och framför allt höras. Harley-Davidsons nya Livewire kan locka nya kunder till märket men motstånd från inbitna entusiaster är troligen att vänta. Största nackdelen är det höga priset på nästan 350 000 kronor, dessutom får motorcyklar ingen miljöbonus. Men du får en intressant tvåhjuling som framför allt är lättkörd, en sann Easy Rider.

Robin Törnros

Fakta: Harley-Davidson Livewire

Miljö
Koldioxidutsläpp: 0 gram/km.
Elförbrukning: Ingen uppgift kWh/mil. Räckvidd stad 235 km, blandad 153 km.
Miljöförmåner: Ej bonusberättigad.
Ekonomi
Pris: 348 900 kronor.
Årlig fordonsskatt: 180 kronor per år de första tre åren. Därefter 180 kronor per år.
Garantier: Fabriksgaranti 2 år.
Teknik
Motor: Elmotor 105 hk, 116 Nm.
Batteri 15,5 kWh.
Drivning: Bakhjulsdrift.
Växellåda: Reduktionsväxel.
Prestanda
Acceleration 0-100 km/h: 3,0 sekunder.
Toppfart: 177 km/h.
Mått/vikt
Längd/bredd/höjd: 214/84/109 centimeter.
Tjänstevikt: 249 kg.
Betyg
Köregenskaper: 4
Säkerhet: 1
Komfort: 3
Miljö: 5
Ekonomi: 1
Totalt: 14 av 25
Plus
Lättkörd

Acceleration
Miljö
Minus
Pris
Motorljud
Långfärdskomfort

Få trafikdöda i mars

LÖRDAG 25 APRIL 2020

Sex personer omkom i trafiken i Sverige under mars månad. Det är lägsta siffran hittills. Snittsiffran under de senaste fem åren för mars ligger på 15 personer och under 2019 omkom tio personer under samma period.
Vad minskningen beror på är för tidigt att säga men Coronaviruset kan ha spelat in enligt Transportstyrelsen. Under april

2019–mars 2020 omkom 208 personer i trafiken. Under föregående tolv månader omkom 327 personer.

Gränspolisen tvingas gå runt inreseförbudet

LÖRDAG 25 APRIL 2020

Det råder tillfälligt inreseförbud i Sverige, just nu gäller det fram till den 15 maj. Men undantagen är många och det landar fortfarande ett 40-tal plan på Arlanda per dygn. Den som har influensaliknande symtom

uppmanas söka vård, men ingen särskild kontroll görs. Och varje dag stoppas minst ett par människor som inte har rätt att passera gränskontrollen. Majoriteten av dem släpps in ändå.

– Apokalyptiskt, eller hur?

Gränspolis Gustaf Engström tittar ut genom de enorma glaspartierna vid F-piren på Arlanda. Längst bort på betongplattan står tre uppenbart övergivna Norwegianplan parkerade, bakom dem några likaledes strandsatta ”SAS-kärror”.

– Det luktar inte ens flygbränsle här längre. Som det brukar, säger Gustaf Engström.

Inte så konstigt. Hittills i april har flygtrafiken minskat med 97 procent. Från att man normalt har 170 gränspoliser i tjänst på rullande schema är man nu nere i 20, plus, förstås, ett antal passkontrollanter. Av de 600 flighter per dygn återstår ett 40-tal, flera av dem går till och från länder utanför Schengen.

Ett tiotal av flygen är fraktflyg, några av planen är så kallade repatrieringsflyg, det vill säga resor som genomförs med hjälp av

Utrikesdepartementet. Andra är mer eller mindre halvtomma reguljärflyg, ett fåtal av flighterna har kommit till på privat initiativ – som det flyg som landade förra fredagen med drygt 90 svenska medborgare ombord. Det lyfte från Bagdad – utan att gränspolisen informerades om vilka som befann sig ombord.
– Där brast det i kommunikationen, tillstånden att landa kom väldigt sent och tajt inpå, säger Arlandas biträdande lokalpolisområdeschef Lars Hammarsjö som också noterat att det brustit en del i informationen när det gäller vissa mindre privatchartrade plan som fått tillstånd att landa på Bromma under de senaste veckorna – utan att gränspolisen varit på plats.
Två av passagerarna på det privatchartrade planet från Bagdad, ett gift par, avvisades vid gränskontrollen då de inte hade rätt att komma in i Sverige på grund av ”förordningen om tillfälligt reseförbud”.
Tre dygn senare, när DN är på plats, sitter de fortfarande kvar i en öde transithall – alla restauranger och kaféer är stängda. De har tillgång till vatten

och toaletter, men det är allt. Här sitter också en man från Ukraina som hade hoppats på att få jobba i Sverige.
– Vi har handlat mat på McDonald’s åt dem ett par gånger. Men ikväll hoppas vi att alla tre ska komma iväg, säger vakthavande gränsbefäl Finnsson som har svårt att dölja att situationen är långt ifrån tillfredsställande.
Sedan ett par veckor har han fixat filtar, köpt blöjor och mensskydd till flera personer som hamnat i det ingenmansland som transithallen är. Här hamnar de personer där polisen bedömer att man kan hitta en flight tillbaka inom tre dygn – och det är långt ifrån alla. Sedan inreseförbudet först infördes i mitten av mars har ett 70-tal individer avvisats direkt vid gränskontrollen – men de flesta av dem har släppts in i Sverige ändå eftersom det inte funnits några flyg tillbaka inom rimlig tid.
– Vi vet inte vart vi ska göra av dem. Här på flygplatsen kan man inte leva. Så vi omhändertar deras pass och låter dem gå, med förhoppningen om att de

återvänder så snart de kan, säger Finnsson.
Gränspolissektionen på Noa, polisens nationella operativa avdelning, är medveten om svårigheterna att verkställa de avvisningsbeslut som fattas. Alla vet att det är brist på flighter att återvända med.
– Hur dessa ärenden hanteras rent praktiskt är upp till beslutsfattarna i regionen att svara på. Juridiskt så gäller samma lagstiftning som tidigare och polisens uppdrag är det samma – att de ska avvisas, säger Kristoffer Tunander, handläggare på Noa.
Han bekräftar att gränspolisen av praktiska skäl släpper in resenärer, trots att de inte har rätt att resa in.
Vid utresa registreras det sedan att personen i fråga har lämnat landet. Hittills har man inte gjort några uppföljningar.
– Vi kan bara konstatera att transitområdet eller andra delar av Arlanda inte är menade för längre tids vistelse, säger Tunanader.
Finnsson suckar och blickar upp mot tavlan där ankomsterna

aviseras: 14.35 Zurich, 16.34 Doha, 16.35 Helsingfors, 19.30 Tunis, 20.30 Amman. Det kommer att bli en del jobb, trots allt.

– Vi märker att de vi avvisar blivit mer och mer desperata. Några har vi släpat gråtandes upp till transithallen när de förstått att de inte får komma in, säger han.

Den här eftermiddagen landar bara flyg som aviserats i tid. Gränspolisen har gjort fördjupade kontroller och utredningar i förväg och har full koll på vilka individer som i teorin är ombord. Ett fåtal av passagerarna har ”highlightats” i datasystemen – någon för att den inte har någon känd hemvist i Sverige, någon annan för att polisen har andra (och sekretessbelagda) skäl att vilja veta hur just den individen rör sig.

Planen från Tunis i Tunisien och Amman i Jordanien är två av de tretton flyg där UD står bakom arrangemanget och de är därför i princip fulla, de reguljära flighterna är inte ens halvfulla. Således landar QR167 från Doha med 68 passagerare och nästan 200 tomma säten. Gustaf Engström och gränsbefäl

Finnsson intar sina positioner i den mindre ankomsthall som ligger innan gränskontrollen sker. I passkurerna gör sig Varley Colin och Joakim Melbius redo att granska pass, viseringar och andra relevanta dokument. Enligt den nya förordningen är grundregeln att endast svenska medborgare - eller personer som redan är bosatta i Sverige får komma in i landet.
Även den som ska byta flyg för att ta sig hem till något annat EU-land får passera.
– Gränskontrollen håller hög kvalitet och jag hyser ingen oro för att ”fel” personer släpps in. Risken för att till exempel terrormissänkta eller människosmugglare tar sig in nu är minimal, menar Lars Hammarsjö.
De flesta passagerarna som kommer med flighten från Doha i Qatar bär munskydd när de kliver in i terminalen på Arlanda. En barnfamilj från Göteborg som varit mer eller mindre isolerade hos släktingar i Teheran i 70 dagar är trötta men glada över att äntligen vara på svensk mark och Mathilda Willén, som varit utbytesstudent i Singapore än

också nöjd över att vara hemma igen.
– De känns lite som om jag var en sista svensken som lämnade Singapore. Det ska bli intressant att uppleva skillnaden, jag inser att det är två olika världar.
– I Singapore får man 2.000 kronor i böter om man vistas ute utan mask, här har jag förstått att det inte alls är lika strikt, säger hon.
Ingen av resenärerna kontrolleras för eventuella symtom på sjukdom. Den som upplever att den har symtom uppmanas att söka sjukvård vid ankomst, det är allt. För varje flight gäller också att kaptenen ombord bär ansvar för vilka personer som fått kliva på – i teorin ska åtminstone inga som är uppenbart sjuka finnas med.
Förutom de 13 flyg som UD organiserat har departementet möjliggjort för svenskar i utlandet att resa med ytterligare ett 150-tal flighter.
Under de närmaste dagarna kommer det landa plan på Arlanda från bland annat Amsterdam, Teneriffa, Bangalore, Singapore, Peking, Bratislava, Minsk och Doha.

– Så trots ödsligheten finns det i alla fall lite att göra, konstaterar gränsbefäl Finnsson och slänger en blick på klockan.
Snart dags för planet från Tunis.

Ulrika By
ulrika.by@dn.se

Fakta. Karantänflygplats

Arlanda är en av en av fem så kallade karantänflygplatser i Sverige och har sedan 2007 ett tätt samarbete med Smittskydd Stockholm.
I beredskapssyfte har man särskild kunskap för att kunna identifiera inkommande hot och begränsa risken för smittspridning.
När de första flygen från bland annat Italien och andra länder där smittspridningen var stor landade fanns det sjukvårdspersonal på plats för att bedöma eventuella symtom och guida och i förekommande fall transportera till rätt vårdnivå.
Idag möter personal från MSB upp när flygningar som organiserats av UD landar. Det finns också en erfaren sjukvårdsenhet på plats samt mängder med information på många olika språk.

Över 200 vapen har beslagtagits i Stockholm i år

LÖRDAG 25 APRIL 2020

Polisen i Stockholm har beslagtagit fler vapen och sprängämnen i år jämfört med samma period i fjol.
Från årsskiftet fram till den 20 april har 208 pistoler, automatvapen och revolvrar beslagtagits, jämfört med 138 förra året, skriver polisen på sin hemsida. Anledningen är främst en ändrad prioritering.
– Det är i huvudsak en ökad prioritering av ärendena och mot den typen av kriminella nätverk som hanterar mycket vapen, säger Sven Granath, kriminolog och analytiker vid Stockholmspolisen.
Antalet beslag under perioden 1 januari till 23 april ökade från 5 förra året till 19 i år. Arbetet med beslagen sker både lokalt och inom Operation Rimfrost.
TT

”Det är uppenbart att 500 miljoner inte kommer att räcka”

LÖRDAG 25 APRIL 2020

Stödet på 500 miljoner kronor till kultursektorn ska nu börja betalas ut. Flera myndigheter varnar dock för att pengarna snabbt kommer att ta slut. Och de statligt ägda institutionerna täcks inte in.

På fredagen presenterade kulturminister Amanda Lind (MP) och kulturutskottets ordförande Christer Nylander (L) hur arbetet med att fördela pengarna i stödpaketet till kulturlivet ska gå till.

Ansvariga för att ta slutgiltiga beslut om pengarna blir Kulturrådet (370 miljoner), Filminstitutet (50 miljoner) samt Konstnärsnämnden och Författarfonden (80 miljoner).

– Situationen med coronaviruset har mycket stora konsekvenser för

kulturlivet. Vi har jobbat så snabbt vi har kunnat för att få till en så bra fördelning som möjligt av de här medlen, säger Amanda Lind till DN.

Att pengarna fördelas genom expertmyndigheterna är viktigt för att behålla principen om armlängds avstånd mellan politiken och den fria kulturen, menar kulturministern.

– Våra expertmyndigheter har en nära kontakt med kulturlivet och kännedom om vilka aktörer som har mest behov av det här, säger hon.

Stödet som nu fördelas är framför allt riktat till det fria kulturlivet. På fredagen uppgav kulturministern att det framöver kan bli aktuellt att diskutera nya stödpaket till statligt ägda institutioner.

Några tydliga besked om hur institutioner som exempelvis Vasamuseet, som vittnat om ett akut ekonomiskt läge, ska få hjälp att trygga överlevnaden har hon dock inte.

– De har ett väldigt tajt ekonomiskt läge. Paradoxalt är att de verksamheter som i hög grad finansierat sig själva genom

exempelvis biljettintäkter drabbas särskilt hårt av coronasituationen. Men vi jobbar med att analysera deras situation och behov av åtgärder och kommer att återkomma, säger Amanda Lind.
När kommer ni att återkomma?
– Det får vi återkomma till.
Myndigheterna som fått uppdraget att fördela pengarna uppger att de omgående inleder arbetet med det nu införda stödpaketet. Kulturrådet hoppas att samtliga medel ska vara utbetalda före midsommar, medan Filminstitutets mål är att pengarna betalas ut före Kristi himmelsfärdshelgen.
Anna Serner, vd på Filminstitutet, framförde på fredagen att det är uppenbart att stödet på längre sikt inte kommer att räcka till för att täcka inkomstbortfallet i branschen. Det gäller inte minst distributörer och produktionsbolag.
– Vi hoppas innerligt att det kommer nya krispaket för det finns stora delar av sektorerna som inte nås av det som finns i dag, säger Anna Serner på en presskonferens.

Även Klys, Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd, hade efterlyst mer pengar som skulle kunna fördelas till de enskilda konstnärerna och kulturskaparna.
– Problemet är att väldigt många inte kommer att nås av de här medlen. I och med att man fortfarande inte har stöttat de enskilda näringsidkarna tillräckligt så menar vi att väldigt många kulturskapare kommer att hamna i kläm i de här systemen, säger Ulrica Källen, verksamhetsledare på Klys, till TT.

Amanda Lind poängterar att kultursektorn även täcks in av de ekonomiska stöd som gått ut till näringslivet i stort.
– Det är uppenbart att 500 miljoner inte kommer att räcka för att täcka alla de behov och ekonomiska förluster som kulturlivet i Sverige nu lider av. Men det är ett rejält krisstöd. Det är viktigt tillsammans med regeringens övriga insatser för att värna jobb och företagande, säger Amanda Lind.

Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se

Så ska pengarna fördelas.

Stödpaketet till kultursektorn ligger på totalt 500 miljoner kronor.
Kulturrådet ska fördela 370 - miljoner kronor. Pengarna ska gå till kulturverksamheter som förlorar intäkter till följd av evenemang som ställs in eller drabbas av merkostnader till följd av att evenemang har skjutits upp.
50 miljoner kronor fördelas av Filminstitutet, och pengarna ska framför allt gå till biografer och filmfestivaler som drabbats ekonomiskt.
Konstnärsnämnden ska fördela 70 miljoner kronor och Sveriges Författarfond 10 miljoner kronor.
De pengarna ska gå till enskilda kulturskapare i form av stipendier.
Källa: Regeringen.

De skildrar Greta Garbos kärleksliv i ny roman

LÖRDAG 25 APRIL 2020

Hon avskydde offentligheten och tvivlade ofta på sitt val av karriär – ändå blev Greta Garbo världens största filmstjärna. Nu har Kerstin Gezelius och Alexander Onofri skrivit en bok

om den svenska ikonens genombrott i Hollywood.
För snart 20 år sedan befann sig Alexander Onofri och Kerstin Gezelius på Manhattan för att göra research till en film om Greta Garbo. Plötsligt hördes en smäll några kvarter bort när ett flygplan störtade in i World Trade Center. Terrorattackerna skakade världen. Kort därefter lade tv-kanalen som beställt manuset ned sin dramaavdelning och även filmplanerna kraschade.
Nu sitter de i en röd stuga på Södermalm i Stockholm, på rekommenderat corona-avstånd från DN:s utsände. Film- och teaterregissören Alexander Onofri bär handskar inomhus. Den här gången förekom de krisen. Romanen ”Love”, om den skygga svenska filmstjärnan, är färdig att ges ut.
– Man kan säga att vi rör oss mellan katastrofer, konstaterar Alexander Onofri. Det känns lite märkligt att boken som beskriver filmbranschens födelse kommer nu, när vi närmast bevittnar dess dödsryckningar.
Det gemensamma arbetet med att skildra Greta Garbos liv har pågått av och till i två decennier. Paret

har besökt arkiv och muséer i Los Angeles, grävt i brevsamlingar, läst mängder av biografier – och fantiserat.

– Det intressanta med biografierna är att de inte säger så mycket. Eftersom hon gav så få intervjuer bygger mycket på - rykten som bildar en slags efterhandskonstruktion, säger Kerstin Gezelius.

Hon arbetar till vardags som filmkritiker i Dagens Nyheter och manusförfattare, och har själv starka minnen av Greta Garbos filmer från sin barndom.

– I dag kan jag tycka att gestaltningen i till exempel ”Drottning Christina” är lite kitschig, men när jag såg den första gången var det en enorm frihetsvision – att vara sig själv och vägra underkasta sig ett öde som andra bestämt. Greta var också sig själv. Hon var före sin tid utan att förstå det själv, och ingen annan förstod det heller.

Ambitionen med ”Love” är att smälta ihop Greta Garbo från filmduken med den verkliga 19-åringen som åkte till USA och aldrig kom hem igen. Berättelsen börjar på en båt över Atlanten.

Tillsammans med stjärnregissören Mauritz Stiller och den unga skådespelarkollegan Eskil reser Greta Garbo till New York, där Stiller ska försöka bryta ett kontrakt med amerikanska producenter. Det misslyckas och trion hamnar i Los Angeles, där de motvilligt tvingas arbeta för MGM, den filmstudio som kommit längst i löpande-band-produktionen av stumfilm.

– I Hollywood är artisteriet en handelsvara. Unga, fattiga arbetarungdomar åker dit för att finna lyckan, som under guldruschen. Det blir en intressant krock med européernas höga konstnärliga ideal, säger Alexander Onofri.

Radarparet Garbo och Stiller förväntar sig att få fortsätta jobba ihop. De är vana att själva välja manus och ha inflytande över rolltolkningar och regi. Men nu är det i stället producenterna som styr. Greta och Mauritz splittras.

– Det blir en fruktansvärd upplevelse för henne. De är så fästa vid varandra att de knappt kan gå själva, säger Alexander Onofri.

Romanen kretsar kring deras relation, som omgärdas av stor

mystik. Den 40-årige Mauritz Stiller är öppet homosexuell och känd för att omge sig med unga älskare. I Stockholm jagas han av sedlighetspolisen samtidigt som han håller hög profil i offentligheten. Greta Garbo är bara tonåring när Stiller väljer ut henne att medverka i braksuccén ”Gösta Berlings saga” 1924.

– Vi upplevde att hon måste ha varit djupt förälskad i honom, säger Kerstin Gezelius.

Och känslorna tycks besvarade. I ett kärleksbrev som författarna hittat i Svenska Filminstitutets arkiv friar Mauritz Stiller till Greta Garbo. Om hon avböjer vill han bryta kontakten. Kort därefter dör han.

– Det där brevet har varit motorn för oss. Det är fascinerande att han dras så till den här 19-åringen. Han tar med henne ut i världen och det sista han gör i livet är att fria, säger Alexander Onofri.

I romanen har Greta Garbo en flickvän i Stockholm och inleder ett förhållande med sminkösen Lulu i USA. En tid lever hon i en stormig relation med den hyllade skådespelaren John ”Jack” Gilbert, som hon spelar mot i

”Flesh and the devil” (1926) och ”Love” (1927), den senare en adaption av ”Anna Karenina”.
– Hon chockade världen genom att vara så oreserverat erotisk. Det var hon som kysste männen och levde ut en erotism som aldrig blev slampig. Det gjorde henne till en kärleksikon som attraherade båda könen, säger Kerstin Gezelius.
Samtidigt är det utmanande skådespeleriet en motståndshandling. Genom sitt agerande framför kameran hoppas Greta Garbo få sparken från MGM för att kunna återförenas med Mauritz Stiller. Hon protesterar också mot arbetsvillkoren genom att strejka. Över huvud taget passar hon dåligt in i Hollywood. Hon lever inte upp till tidens skönhetsideal och är framfusig på fel sätt. Samtidigt beskrivs Greta Garbo som extremt blyg, med förlamande scenskräck och ständigt på flykt undan skvallerreportrar. Det ökar bara hennes berömmelse.
– Hon måste ha varit ett kraftpaket, väldigt karismatisk, säger Kerstin Gezelius.

Författarnas förtjusning i 1920-talets Hollywood glimrar på boksidorna. Mängder av kändisar och makthavare i dåtidens nöjesindustri gestaltas.
– Den tiden och den världen bjuder på så mycket överdådighet och excentriska personer. De tar sin första drink till frukost och fortsätter sedan att supa hela arbetsdagen. Och de röker konstant. Vi ville behålla den aningslösheten och oskulden. Inte lägga till rätta och framställa dem på ett sätt som skulle uppfattas som korrekt i dag, säger Alexander Onofri.

Per Bengtsson
per.bengtsson-kling@dn.se

Kerstin Gezelius och Alexander Onofri.
Kerstin Gezelius är filmkritiker i Dagens Nyheter och manusförfattare.
Alexander Onofri är regissör och manusförfattare.
Tillsammans har de bland annat skrivit tv- och filmmanus, ett operalibretto och romanen ”Love”, som nu ges ut på förlaget Polaris.
Alexanders favoritkaraktär i ”Love”: ”Jag identifierar mig med Mauritz Stiller. Han har alltid

hamnat i skymundan av Victor Sjöström. Det kanske handlar om att jag också är halvitalienare med samma nedärvda utanförskap.”
Kerstins favoritkaraktär i ”Love”:
”Irving Thalberg, ingenjören bakom den industrialiserade filmproduktionen på MGM. Thalberg ’dödar’ Stiller genom att förskjuta honom från Hollywood. Det gör förstås Alexander svartsjuk att jag kan förstå honom.”

Ingen är immun mot naturkata-strofen Eros pilar

LÖRDAG 25 APRIL 2020

Begäret är en gåtfull känsla som kan rymma både gränslös kärlek och fruktansvärd smärta. Aris Fioretos har läst Anne Carsons essä om Eros och

konstaterar att hon gör flertusenåriga texter unga på nytt.

Anne Carson
”Eros den bitterljuva”
Övers. Niklas Haga. Albert Bonniers förlag, 300 sidor

Eros är ynglingen med blommor i håret, svävande på vingar genom etern. Ena gången håller han en dubbelflöjt, andra gången en lyra. Även segerkransar, en hare eller piska förekommer. Attributen visar hur skiftande begäret uppfattades under antiken. Det kunde ljuda likt musik i lemmarna eller utgöra en hjärtats triumf. Men också darra som hoppiga nerver eller vara känslornas rusiga tyrann.

Som barn till Afrodite och Ares, kärlekens och krigets gudar, präglas Eros av dubbelhet. Av alla attribut visar bågen och pilen detta tydligast. Grekerna såg guden som en jägare, ständigt påpasslig men ofta slarvig. Inte sällan träffade ju pilen mer genom slumpens än skarpsynens försorg. Människor, hjältar, gudar… Ingen förmådde värja sig, ingen var immun.

Begäret drabbade alltså utifrån, med en kraft lika ljuvlig som

nyckfull. Ibland tycktes Eros harmlöst busig, andra gånger grym, ja, hänsynslös. Den slagna lämnades blottad och förvirrad, ett rov för känslor så starka fast plågsamma att hon bönade om deras omedelbara förintelse, bara för att i nästa ögonblick bejaka dem på bekostnad av sans, vett och heder. Bågskytten var en bångstyrig trickster, den drabbade blev hans offer.

Poeterna framställde Eros gärna ”som en invasion, en sjukdom, en galenskap, ett vilddjur, en naturkatastrof. Han ägnar sig åt nedsmältning, uppslukande, förkvävning”. Det är Anne Carson som räknar upp dessa och andra dråpslag (däribland ”nedmalande av älskaren till pulver”) i ”Eros den bitterljuva”, som nu föreligger i Niklas Hagas lekfullt lärda översättning.

Essän är en revision av hennes avhandling från 1981, ”Odi et amo ergo sum” (Jag hatar och älskar, alltså är jag). Förra hälften av titeln citerar Catullus, som i en av dikterna till Lesbia resonerar kring just kärlekens och hatets samröre. Den senare är Carsons tillägg och visar på undersökningens syfte. Även om

intresset gäller ”begärets traditionellt bitterljuva beskaffenhet”, är hon lika mån om att förstå hur kunskap uppstår. Hennes essä är en genuin övning i filologi.
Kopplingen mellan kärlek och vetande, hänförelse och begrundan, sammanfattas för övrigt av grekiskans *mnaomai*, som betyder dels ”uppmärksamma”, dels ”uppvakta”. Den som hatar och älskar känner av sina gränser. ”Sakkunskapen sitter i kanterna: det är där glädjen, våndan och smärtan strålar samman.” Eros – som må vara ett substantiv, men verkar som verb – lär oss allt vi önskar, och inte önskar, veta om hudar och hudlöshet.
Sapfo var först att förbinda vällusten med smärta. I Vasilis Papageorgious och Magnus William-Olssons lyriska översättning lyder fragmentet:
Eros som löser lemmar skakar
mig än en gång,
bittert ljuvliga, oregerliga djur.
Carson uppmärksammar det till synes oskyldiga *dēute*, ”än en gång”. Ordet sammanför partikeln *de* med adverbet *aute*, där den förra placerar oss i ögonblicket,

medan det senare kopplar nuet till historien. Så återskapas upplevelsen av ögon som ”först blir vidöppna av plötslig varseblivning och sedan smalnar insiktsfullt”. Trots det överrumplas jaget och förlorar kontrollen. Begäret kastar den lealöst älskande än hit, än dit – ständigt åter. Eller som en sentida släkting till Eros sjunger: ”Oops, I did it again.”
Så avslöjas en brist som jaget inte blir medvetet om förrän pilen träffar. Något väsentligt saknas, i vars underbara men ohyggliga makt det ligger att göra det ”helt”. Kroppen förvandlas till slagfält. Den är på en gång begärets grund och det tydligaste tecknet på vanmakt.
När den älskande sträcker sig efter föremålet för åtrån bekräftar hen således sina gränser. För Sapfo innebar det att självmedvetenhet förutsatte något oåtkomligt. Eller med Carsons ord: ett ”hål”. Denna brist återkommer i tolkningen av Sokrates. På ett par ställen i de platonska dialogerna talas om kunskapen om ”erotiska ting”. Sokrates älskade samtalet med dess prövanden, förkastanden och

nyanseringar – hela den dialektiska process genom vilken visdom uppnåddes. ”Han älskade, med andra ord, kunskapsförloppet i sig.” Carson betraktar gapet mellan känt och ännu obekant – detta hål – som just erotiskt. ”När vårt inre sträcker sig ut för att få vetskap öppnar sig begärets rum och en nödvändig fiktion utsöndras.” Även ”Eros den bitterljuva” kan läsas som en sådan fiktion. Carson vet vad hon talar om, men söker samtidigt svar. Framställningen är orädd, öppen, djärv, nyanserad. Detaljer visar sig rymma rikedomar, komplikationer avvinns överraskande aspekter. Helst använder hon ett grepp som igenkänns från litteraturteoriernas 80-tal. De antika texterna läses ”stereoskopiskt”, med känsla för såväl form som innehåll. Relationen däremellan förefaller så gott som alltid mimetisk. Om en dikt beskriver det onåbara äpplet på översta grenen, noterar Carson att poeten använder anaforer för att stegra begäret rad för rad. Hotar begäret att spränga älskarens hjärta sker det i en skur av jamber. Immas tvärtom hans

ögon tjocknar konsonanterna till dävna näsljud.
Så uppdagas en ”intim maskopi” mellan ämne och uttryck, en relation inte olik den med vilken Carson själv närmar sig gamla texter som vore de purunga.
Också hennes essä firar undret i ”än en gång”. Avståndet mellan då och nu kan dock bara överbryggas i en läsakt som samtidigt bekräftar åtskillnaden. Texterna ”placerar dig vid en blind punkt från vilken du ser föremålet för ditt begär försvinna in i sig självt”.
Inte konstigt att Carson kallar *dēute* för ”en lång, närmast vild suck”. Britney Spears må förlåta, men så låter Eros på riktigt.

Aris Fioretos
kultur@dn.se

Martin Hellström: När offentlig konst förstörs i skolor är det mer än själva konsten som försvinner

LÖRDAG 25 APRIL 2020

I en högstadieskola i Vallentuna utanför Stockholm har Peter

Tillbergs konstverk ”Det rasande berget” delvis målats över för att eleverna ville ha det ljusare. Rektorn tyckte inte att det var något problem. Ja, varför ska man ha konst av kända konstnärer i skolor?

I skymundan har en skola skymt undan ett av sina konstverk. Nästan bara lokaltidningen Mitt i Stockholm (9/4) uppmärksammar tilltaget på högstadiet i Vallentuna. ”Rosendalsskolan lät elever förstöra Peter Tillbergs målning” är rubriken.

Det finns många anledningar till att offentlig konst försvinner. Den blir stulen, vandaliserad, tagen för sitt materialvärde. Ibland får det oväntade följder, så som när Stina Opitz rondellhund i Linköping blev bortrövad. Då ställde någon dit en hemsnickrad hund, och efter några dagar hade alla Linköpingsrondeller en egen vovve. Skolor och förskolor engagerade sig och fick en stark anknytning till Opitz verk.

Upprörda beställare är en annan anledning till att konst avlägsnas. Carolina Falkholts blomsterprydda vagina på en högstadieskola i Nyköping blev för mycket för skolledningen, som

snabbt täckte den med gipsskivor. Rabaldret blev omfattande och efter ett tag togs skivorna tillfälligt bort så att eleverna fick se vad som gjort deras skola känd. Och bilden möttes av uppskattning. Kommunens hemsida berättar att historien bakom konstverket kan bli diskussionsunderlag för eleverna. Kanske tänker man sig att den ska handla om kropp och sexualitet, men lika mycket initierar verket ett samtal om konstens roll. Eleverna har något att vara stolta över, inte bara en fin bild utan också ett verk som skapade en viktig debatt.

Vad är nu anledningen till att Peter Tillbergs verk ”Det rasande berget” rollats över i skolan i Vallentuna? Blev någon upprörd? Störde den någon? Rektor Erik Byström säger att eleverna ville ha en ljusare skola och att han gärna ville ordna det, ”liksom vi fixar en fotbollsplan utomhus”.
Erik Byström verkar inte veta vem Peter Tillberg var. Den vetskapen kan man inte begära av en högstadieelev som upplever sjuttiotalskonsten som dyster. Men man kan önska att rektorn vet.

Elevdemokrati bygger på att man kan fatta beslut utifrån kunskap, och vet man om att den dystra målningen är gjord av en konstnär som finns på topp 100-listan av kända konstnärer i Sverige, tänker kanske elevrådet annorlunda.
På mitt gamla gymnasium i Norrköping hänger en målning av Carl Larsson, betitlad ”Den första läxan”. Det är inte ett av Larssons bästa verk, och om inte elever eller rektor vetat något om konstnären hade det varit risk att flickan fått flytta på sig till förmån för estetklassens moderna utsmyckningar. Men vi visste, och vi var stolta över att ha en ”äkta Carl Larsson” på vår skola. Rosendalsskolans elever hade kunnat vara stolta över att ha en målning av konstnären som skapat den mest kända bilden av skola och undervisning, mer berömd än ”Den första läxan”. Peter Tillbergs ”Blir du lönsam, lille vän?” är ikonisk. Har man en gång sett den minns man bilden. ”Det rasande berget” må vara ett mindre intressant verk, precis som ”Den första läxan” i Carl Larssons produktion. Men har man kunskap om konstnären skapar även dessa verk grund för

stolthet över att den egna skolan bär avtryck av de betydelsefulla konstnärerna.
Det finns många anledningar till att konst försvinner: stöld, moralism och okunskap. Jag lutar åt att den sista anledningen är den värsta, särskilt i en skola.
Martin Hellström

Att kunna isolera sig hemma – en historisk nyhet

LÖRDAG 25 APRIL 2020

Eremiter, nunnor och munkar har kunnat dra sig undan vardagslivet utan större problem, men för de flesta andra har självvald isolering inte setts med blida ögon. Magnus Västerbro tittar på

social distansering genom historien.

Över hela världen isolerar sig människor för att få skydd från coronaviruset. Längre tillbaka i historien hade det varit omöjligt för de allra flesta – och att ens försöka leva själv hade setts som något udda, på gränsen till galet. Ibland visar det sig att ett historiskt bokprojekt blir mer aktuellt än författaren kunnat tänka sig under arbetet. Så är fallet för den engelske socialhistorikern David Vincent, vars nya bok, ”A history of solitude”, kommer ut i dagarna, mitt under den rådande pandemin. I boken studerar han hur människor förr har förhållit sig till detta med att leva på egen hand, åtskilda från andra människor.

Längre tillbaka i historien hade den sortens isolering i hemmet som nu tillämpas på många håll varit i praktiken omöjlig att genomföra, skriver Vincent i en artikel på sajten the Conversation där han presenterar sin bok. I västerländsk tradition har dessutom personer som under en längre tid isolerat sig från omvärlden gärna betraktats med

rädsla och misstro. Ett undantag har i och för sig alltid gjorts för eremiter, munkar och nunnor som isolerat sig från det syndfulla vardagslivet för att komma närmare det gudomliga.
Men utanför klostren var det sällsynt att någon frivilligt sökte sig bort från mänskligt sällskap, skriver David Vincent. Isolering var helt enkelt inget som vanliga människor tänktes kunna stå ut med. Särskilt kvinnor har traditionellt setts som för svaga för att klara av isolering en längre tid utan att drabbas av psykiska problem.

I samband med romantikens genombrott i början av 1800-talet började för första gången självvald isolering framställas som ett ideal även för de som inte ville söka Gud. Att dra sig undan för att begrunda livet kunde då ses som ett tecken på att man var en särskilt utvald individ, som stod över den omgivande folkmassan. Men för de allra flesta var den sortens isolering ändå något omöjligt att uppnå, eftersom man levde ständigt omgiven av andra människor. De mer välbärgade levde tillsammans med tjänare som kom och gick, och fattigt folk

var kroniskt trångbodda. En stor del av vardagslivet ägde därför rum utomhus, med andra människor nära intill, och när man sedan skulle sova delade man nästan alltid rum med flera. Först in på 1900-talet började de tekniska och ekonomiska förändringar äga rum som skapade nya villkor för vardagslivet för allt fler – om än långtifrån alla. Till nyheterna hörde införandet av elektricitet, som gjorde att inte alla i ett hushåll längre måste samlas kring en och samma ljus- och värmekälla på kvällen. Bostäderna blev större även för de som inte var rika, barn fick allt oftare egna rum, massmedier och telefoner gjorde att man kunde ha kontakt med människor på avstånd, och diverse hushållsmaskiner gjorde hanteringen av vardagen enklare. Till sist började hushåll bestående av bara en person, vilket tidigare varit extremt sällsynt, att bli allt vanligare. I länder som Storbritannien och Sverige till exempel, lever numera drygt 30 procent av befolkningen i ensamhushåll. Med andra ord, skriver David Vincent, hade det västerländska samhället redan

långt innan den nuvarande krisen i stor utsträckning flyttat inomhus, för att leva i vad som i jämförelse med förr skulle kunna kallas en spontan självisolering.

Magnus Västerbro

Dela

Här är de första - barnböckerna om covid-19 på svenska

LÖRDAG 25 APRIL 2020

De första barnböckerna om det nya coronaviruset har kommit på svenska: två pedagogiska

informationsböcker som finns att ladda ned som gratis pdf-filer.
Den ena är en brittisk bok, ”Coronavirus – en bok för barn” (Alfabeta) av Elizabeth Jenner, Kate Wilson och Nia Roberts, där den välkända bilderbokskonstnären Alex Scheffler (upphovsman till ”Gruffalon”) gjort illustrationerna. Förlaget Alfabeta och översättaren Barbro Lagergren har anpassat den till svenska förhållanden, och den finns på *alfabeta.se*.
Den andra boken, ”Coronaboken” med illustrationer av Louise Winblad, är producerad av Apotek Hjärtat och finns att på *apotek-hjartat.se/coronaboken*.
Lotta Olsson

Barbro Westerholm: Det här vill vi inte leva i, månad efter månad

LÖRDAG 25 APRIL 2020

Liberalen Barbro Westerholm, 86, har hanterat alltifrån polio och smittkoppor till aids-epidemin på 80-talet. Men i coronautbrottet våren 2020 måste hon framför allt vara de äldres röst.

Nu vill hon att regeringen presenterar en tidsplan för hanteringen.

– Jag oroar mig väldigt mycket för vad som ska hända med oss som är 70-plus, om vi ska sitta isolerade i många månader, säger hon.

Plötsligt händer det: En leende Barbro Westerholm dyker upp på skärmen från sommarstugan på den sydligaste utposten i Stockholms skärgård, där hon och

hennes make lever i fysisk isolering sedan en månad tillbaka. Hon har fått byta webbläsare och lösenord för att videolänken till Landsort ska fungera. Det är ungefär som för de flesta som arbetar hemifrån under covid-19--utbrottet våren 2020.
Med skillnaden att Barbro Westerholm, riksdagsledamot för Liberalerna, snart ska fylla 87.
– Min dag är välfylld, jag har ingen tid över, säger hon.
I åratal har hon arbetat för att ge äldre en tydlig plats i samhället. Kanske har kampen aldrig varit viktigare.

– Jag oroar mig väldigt mycket för vad som ska hända med oss som är 70-plus, om vi ska sitta isolerade i många månader. Vad får vi se för sjukdomar? Kommer människor att vilja avsluta sina liv för att livet inte blir värt att leva längre? Vi har ingen aning om vad som händer, säger hon.
Det är en person med många årtiondens erfarenheter av att hantera epidemier och skräck i samhället som talar.

○ ○ ○

Krigsåret 1943 var Landsort omgärdat av taggtråd och bevakat

av militären, och sommargästerna från Stockholm kunde bara bada i hamnens förorenade vatten.
Barnen hittade andra semesternöjen, som att smita in på filmvisningar för soldaterna.
Hotet mot sommaridyllen kom från ett oväntat håll, i saften på ett barnkalas, med vatten som hämtats från en brunn på ön.
– Alla som var på kalaset blev sjuka. En grannfru dog. Jag drabbades mycket lindrigare, men jag minns att jag fick en förfärlig huvudvärk, berättar Barbro Westerholm.

Det var polio. Virussmittan som härjade i Sverige och världen i stora epidemier under första halvan av 1900-talet.
Den hade sina likheter med vad vi nu tror oss förstå om det nya coronaviruset: De flesta blev inte sjuka alls. Somliga, som Barbro Westerholm, drabbades av influensalika symtom. I värsta fall kunde den fruktade förlamningen slå till, och leda till att andningsmuskulaturen slogs ut.
I det sista stora polioutbrottet i Sverige 1953 drabbades över 3 000 personer av allvarliga tillstånd. Vid det laget hade

Barbro Westerholm börjat läsa till läkare. Det saknades respiratorer, och provtagningar visade att hon hade gott om antikroppar efter utbrottet på Landsort.
Hon fick vara med och ge patienter konstgjord andning.
Hur kändes det, frågar jag. Svaret kommer snabbt och karakteristiskt sakligt.
– Det gick inte att känna efter. Det var bara att hugga i. Men det var smärtsamt att se jämnåriga som hade levt aktiva liv innan de blev sjuka. Unga människor som kunde dö eller bli förlamade för livet.

○ ○ ○

Polioutbrotten är bara början på Barbro Westerholms berättelser om de farsoter som hon fått hantera under sin långa karriär som läkare, tjänsteman och politiker.
Hon arbetade på ett infektionssjukhus när asiaten nådde Sverige 1957, den första pandemin sedan spanska sjukan var ett faktum. Då fick hon hantera smittade patienter utan lämplig utrustning.

– Det var dåligt med information om hur vi skulle skydda oss, säger hon.
I april 1963 inträffade det sista smittkoppsutbrottet i Stockholm. Många i befolkningen saknade ett fullgott skydd mot sjukdomen. Läkare som Barbro Westerholm och hennes make Peter fick agera snabbt.
– Vi fick ställa oss och vaccinera folk hemma i lägenheten. Det var kö långt ut i trappan. Det var panik, minns hon.
Vid den här tiden hade hon ingen annan plan än att arbeta som läkare och forskare på läkemedel. Men det var nya tider i Sverige, med en förväntan på att fler kvinnor skulle synas och höras som experter. Barbro Westerholm rekryterades till olika uppdrag i offentligheten. Våren 1979 utsågs hon till generaldirektör för Socialstyrelsen.
I augusti samma år arrangerades frigörelseveckan i Stockholm. Det var en föregångare till Pridefestivalerna. Plötsligt slog personalen på Socialstyrelsen larm: Trappan till myndigheten var ockuperad av homosexuella. Det var väl läge att ringa polisen?

– Nej, sa jag, jag ville höra vad de hade att säga. Så jag gick ut på trappan och pratade med dem, minns Barbro Westerholm.
Demonstranterna hade ett tydligt krav: Att klassningen av homosexualitet som en psykisk sjukdom skulle bort.
Då gör vi det, svarade den nya generaldirektören.
– Sedan tog det två månader att få bort stämpeln, och under den tiden lärde jag mig oerhört mycket om homosexuellas situation, berättar hon.

○ ○ ○

Låt oss stanna där en stund, vid teknokraten som kom att fatta ett beslut med så stor symbolisk betydelse.
Där och då hade Barbro Westerholm aldrig haft en tanke på att engagera sig politiskt. Snarare såg hon alla människors lika värde som en självklarhet. När hon som ung frågat sin pappa varför två män gick hand i hand, så hade han svarat att det var för att de älskade varandra, och sedan var det inte mer med det.
– Jag såg sexuell läggning som en privatsak. Det handlade om människor som älskade varandra.

Det var inget som samhället skulle lägga sig i.
Hon kan inte minnas att beslutet att slopa klassningen av homosexualitet som en psykisk sjukdom väckte stora reaktioner – i medierna hördes en del unga människor som tyckte att det var på tiden, och några djupt religiösa personer som hävdade att Gud var emot.
Hatet och hätskheten kom senare. Med hiv och aids.
– Vi fick höra att unga människor drabbades av en otäck cancer, först i USA och sedan i Europa. Så visade det sig att det att det var en sexuellt överförd sjukdom, en dödlig sjukdom, utan bot. Då såg vi inget stopp på smittan, för vi kunde inte säga åt alla människor att leva i celibat. Sedan stod det klart att det var främst homosexuella och narkomaner som drabbades, och då förstod vi att det fanns riskgrupper, minns Barbro Westerholm.
Den tidigare statsepidemiologen Johan Giesecke har sagt att han tycker att aidsepidemin på 80-talet och början av 90-talet var värre än det nuvarande utbrottet av coronaviruset.
Barbro Westerholm håller med.

– Det var en obotlig, dödlig sjukdom och patienterna var outcast. Det fanns läkare och tandläkare som vägrade behandla dessa patienter. Några läkare ville placera alla hivsmittade på en ö i Östersjön för resten av livet. Det var panik i samhället. Fruktansvärt.

För två månader sedan, i februari 2020, sa riksdagens socialutskott ja till att slopa informationsplikten för den som bär på viruset. Om regeringen hörsammar uppmaningen att ändra smittskyddslagen, kan hivsmittade slippa tvånget att berätta om sin sjukdom. Beslutet i utskottet grundade sig på en motion av bland andra Barbro Westerholm. Hon hänvisade i sin tur till Folkhälsomyndighetens bedömning om att välbehandlade hivpatienter inte löper någon risk att sprida viruset vid samlag analt eller vaginalt.

– Det är fantastiskt att vi har bromsmedicinerna i dag. Allting är annorlunda, säger hon.

○ ○ ○

Vi gör våra intervjuer med Barbro Westerholm via Facetime och videolänk. Endast fotografen Lars Lindqvist kliver i land på Landsort, för att dokumentera Barbros vardag på behörigt avstånd.
Så vi får iaktta på distans.
Fram tonar tydliga konturer av en politiker med ett tålamod som sträcker sig över årtionden, när hon tycker att en orättvisa i samhället behöver åtgärdas.
Och samtidigt med en brådska i stegen i varje ögonblick.
Egentligen ödslar hon inte särskilt många ord på sin egen ålder. För vad betyder det egentligen att vara 86 år, eller snart 87?
– Jag upplever att jag har mer bråttom än andra. Det kan jag säga. Men ingen av oss har evigt liv.
Det var åren som generaldirektör på Socialstyrelsen som fick henne att förstå att hon behövde gå in i partipolitiken. Hon hade kommit till vägs ände, när hennes ambitioner krockade med regeringens politik.
Barbro Westerholm blev medlem i dåvarande Folkpartiet. Från 1988 till 1999 satt hon i riksdagen. Hon återvände 2006, efter en period

som ordförande för Sveriges Pensionärsförbund.
Det var – och är – så mycket som hon vill att politiken ska hantera.
– Jag vet att jag kan komma i mål med många av de frågor som jag driver. För jag har kommit i mål många gånger tidigare, trots att det har varit motigt och besvärligt, säger Barbro Westerholm.
Genom åren har hon gjort tydliga avtryck i socialpolitiken, som en röst för hbtq-personer och för rätten till fri abort. På senare tid har hon engagerat sig i kontroversiella frågor som rätten till assisterad dödshjälp eller möjligheten att bli förälder genom icke-kommersiellt surrogatmödraskap.
Men det är arbetet mot åldersdiskrimineringen som har blivit hennes stora hjärtefråga. Eller som hon själv säger: Kampen för ”årsrika”, mot ”ålderism”.
Hon har en varning som hon ofta återkommer till. Nämligen att den största hälsorisken av alla är att människor känner att de saknar värde.
– Världshälsoorganisationen WHO gick redan i början av 80-talet ut med att det viktigaste för

hälsan är att vara behövd. Vi måste ses som en resurs, trots att vi har levt i en förfärlig massa år, säger hon.

Under det senaste decenniet har hennes arbete gett resultat, med lagstiftning mot åldersdiskriminering och förlängt anställningsskydd. Kanske växer insikten om att äldre medborgare behövs, om samhället ska klara att hantera efterfrågan på arbetskraft i olika bristyrken. Kanske börjar arbetsgivarna ta till sig det som forskningen säger – att äldre människor blir allt yngre biologiskt.

Kanske. Åtminstone före coronaepidemin.

○ ○ ○

Den 16 mars i år riktade Folkhälsomyndigheten en uppmaning till personer i riskgruppen för smittan: Stanna hemma och undvik fysiska kontakter.

Det innebar att människor som passerat 70 skulle hållas isolerade. Var det ett bakslag för äldre medborgare? Eller markerade myndigheterna hur viktiga Sveriges pensionärer är?

Riksdagens mest årsrika ledamot får olika signaler.

– Människor som är 70-plus är lika mycket individer som människor som är 70-minus. Det finns många som tycker att de gör sin samhällsplikt som går i karantän. Det finns de som är oroliga och känner att de borde hålla sig undan. En del är väldigt ensamma. Andra är tacksamma för all hjälp som de kan få, säger hon.

Vi hör historier om äldre som vägrar distansera sig eller gå in i isolering.

Varför förstår de inte sitt eget bästa?

– Det vet jag inte, jag har ju inte frågat. Men det som syns i de mejl jag får, det är att man känner sig ålderdiskriminerad eller icke behövd. Jag får andra mejl som säger ”jag vill bestämma själv, regering och andra ska inte komma och belägga mig med ofriheter”. ”Jag har så kort tid kvar att leva så jag struntar i om jag förkortar mitt liv lite till.”

Vad svarar du då?

– Att du kommer att behövas och att du måste tänka på att inte ta upp en plats i intensivvården eller

att inte smitta andra. Du får inte bara tänka på dig själv.
Att sitta i karantän under några vårveckor på en skärgårdsö i Stockholm är ingen plåga. Barbro Westerholm och hennes man och de andra öborna gör det bästa av situationen.
Affären på Landsort har öppnat två eftermiddagar i veckan, före turistsäsongen. Alla får en kvart vardera för inköpen.
Det blir grönsaker på burk. Torrvaror. Ta vara på varje matbit. Alla gamla kryddor som barn och barnbarn lämnat i huset under olika semestervistelser får plockas fram och testas.
– Man blir påmind om krigsåren, säger Barbro Westerholm och ser riktigt munter ut.
Även puben intill affären håller nu öppet några timmar, ett par eftermiddagar i veckan. Då har makarna Westerholm fått lära känna sina grannar på ett nytt sätt.
– Vi har träffats där, cirka 20 personer, suttit i sol och blåst, beställt det vi önskat och pratat och pratat och pratat. När - covid-19 blåst över tror jag att jag kommer att minnas de här

eftermiddagarna som bland det finaste och bästa jag upplevt i livet.
Problemet är den stora ovissheten. Det kommer inga besked om hur länge restriktionerna behövs. EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen har varnat för att Europas äldre kan behöva leva i isolering året ut.
Det är dystra nyheter för många, säger Barbro Westerholm.
– Då börjar ångesten komma fram. Så här länge vill ingen känna sig undanskuffad. Jag har det jättebra i den här miljön som jag har älskat sedan jag var barn. Men inte den här påtvingade ofriheten. Jag är rädd för att många årsrika människor verkligen kommer att må dåligt och känna att de inte behövs i samhället, säger Barbro Westerholm.
Hon och hennes make har resonerat om situationen.
– Det som håller oss kvar är att vi inte ska smitta andra, och inte uppta platser. Men det här vill vi inte leva i, månad efter månad.

○ ○ ○

I kampen mot coronaviruset måste Barbro Westerholm värna två olika perspektiv. Å ena sidan har hon den starka övertygelsen om att äldre behöver komma till sin rätt i samhället. Å andra sidan den mångåriga erfarenheten av tidigare epidemier, och stödet för Folkhälsomyndighetens agerande.
Hon tycker att det är mycket som fungerar bättre i dag än under tidigare kriser.
– Bara det faktum att vi numera har 1177 är guld värt, säger hon.
Om det inte går bra för Sverige i hanteringen av coronaviruset – om vi får många döda – vad händer med tilliten till makthavare och myndigheter då?
– Det visar sig först när alla utvärderingar är gjorda, och det kommer att ta många år. Det kan vara så att Italien och Spanien och även Sverige får höga tal nu, medan andra länder som har stängt ned det mesta får höga tal när viruset slår till igen.
Vad tänker du om att smittan har tagit sig in på så många äldreboenden?
– Äldreomsorgen har under många år inte prioriterats så som

den borde. Det finns eldsjälar som arbetar där. Men generellt har låg bemanning, bristfällig utbildning, dålig kontinuitet, hög personalomsättning och höga sjukskrivningstal bidragit till att vi inte kunnat hejda smittspridningen. Jag hoppas, hoppas att covid-19 nu blir en vändpunkt. Vi ska våga bli gamla.

Vilken är den viktigaste erfarenheten från alla epidemier som du har med dig?

– Att basera det man gör på kunskap och inte tro eller tyckande. Och är det så att man är tveksam inför ett beslut så ska man sova på det, innan man tar det. Man ska inte ha bråttom och ta beslut som inte är väl underbyggda. Det blir inte bra.

Barbro Westerholm är beredd att se och lära. Till exempel i debatten om isoleringen av alla 70-plussare.

För några veckor sedan skrev hon ett inlägg på Facebook där hon försvarade att många i riskgruppen flyttat ut i sina sommarstugor på den svenska landsbygden under coronakrisen.

– Då tänkte jag att man fick en skyddad miljö med livskvalitet, och att det kunde hjälpa folk att

hålla sig friska, inte bara från corona, utan också depressioner och andra hälsoproblem. Jag ser ju vad det betyder här på ön, där vi är en handfull som har flyttat ut och kan röra på oss i friska luften och prata med varandra på avstånd, säger hon.

Hon fick kritik för inlägget, eftersom tillströmningen av storstadsbor skulle innebära stora påfrestningar för hemtjänsten i små kommuner på landet.

– Jag tänkte att kommunerna kunde lösa detta på samma sätt som man löser det under sommaren. Men sedan har jag fått förklarat för mig att det är andra förutsättningar under höst, vinter och vår. Det var en berättigad kritik mot mig.

Så där har du ändrat dig?

– Ja, så blir det när människor kommer fram med andra erfarenheter och kunskaper som jag inte hade tagit till mig. Det har hänt mig många gånger i livet – att ojdå, det här hade jag inte tänkt på, nu får jag tänka till.

○ ○ ○

Ibland är det lätt att förena erfarenheten från alla epidemier med kampen mot ålderismen.

Mitt i all oro kan Barbro Westerholm glädjas åt att seniora experter som Anders Tegnell, Johan Carlson, Johan Giesecke och Agnes Wold syns och hörs i krisen.

– Jag är väldigt glad över att våra epidemiologer kommer med sin erfarenhet och sina lärdomar från tidigare kriser. Här tror jag att det kommer en omvärdering, där man kan se att 60-åringarna har ett värde på arbetsmarknaden, säger Barbro Westerholm.

Men på några punkter måste hon som ambassadör för Sveriges äldre rikta kritik mot myndigheternas och makthavarnas agerande. Tillsammans med några meriterade kolleger har hon kritiserat Socialstyrelsens riktlinjer för prioriteringar i epidemin. Myndigheten slår fast att bedömningarna av den så kallade patientnyttan med behandling ska utgå från ”biologisk” snarare än ”kronologisk” ålder. Det är inte födelseåret utan de fysiska förutsättningarna som avgör vårdinsatserna.

Så långt är Barbro Westerholm med. Men det finns också en

fotnot som gör klart att vårdpersonalen ska utgå ifrån förväntad livslängd och inte ta med livskvalitet i kalkylen. Det vill säga: Yngre går före äldre, om vården tvingas välja.
Barbro Westerholm tycker att fotnoten krockar med en av sjukvårdens grundläggande principer – att vård ska ges på lika villkor till alla, oavsett kön, ålder, social ställning eller funktionsförmåga.
– Jag blev jätteorolig när jag läste principerna, säger hon.
– Ta Dagny Carlsson som är 107 år och undervisar andra pensionärer om hur de ska hantera sina datorer. Vem kan säga att hon inte behövs?
Hon kräver också att regeringen – trots all osäkerhet – ska presentera någon sorts plan för krisen.
– Nu måste regeringen, på basis av den kunskap som man kan få fram, ha någon tanke kring tidsperspektivet och någon idé om hur man ska minska den ofrihet som vi lever i som årsrika. Det går inte att vi inte vet något mer än att vi kan hålla på till jul. Det är inte acceptabelt.
Vad behöver regeringen säga?

– Vi måste få höra att vi är en resurs i samhället och att det är viktigt att vi håller oss friska, så att den här resursen kan tas i anspråk när vi kommer ut i samhället igen. Vi måste se ljuset i tunneln.

○ ○ ○

Barbro Westerholm och hennes riksdagskolleger har testat att ha informella förmöten på videolänk, där de kan vara lite mer sociala, och småprata som de brukar vid kaffeautomaterna.

– Problemet är bara att vi inte riktigt hinner med det heller, säger hon.

Riksdagens 86-åring har fullt upp med sina frågor. Hon är ambassadör i delegationen för senior arbetskraft, som ska lägga fram sitt betänkande om åldersdiskriminering till hösten. Den presentationen kan möjligen krocka med hennes egen utredning om fasta kontakter i hemtjänsten. För att ta några exempel från hennes arbete.

– Jag längtar efter att komma tillbaka till riksdagen och arbeta som vanligt, säger hon.

Det går att blicka framåt och tillbaka på samma gång. Under coronakrisen blir erfarenheten från andra världskriget en tröst för Barbro Westerholm.
– Det svåra i dag är ju att vi inte kan veta hur länge detta ska pågå. Men så var det under kriget också. Man förstod väl från 1942 att det inte gick bra för Tyskland. Till slut tog det ändå slut. Allting tar slut.

Lars Lindqvist
lars.lindqvist@dn.se

Barbro
Westerholm
Född: Juni 1933.
Familj: Maken Peter Westerholm samt fyra barn med familjer. Äldste sonen är debattören Johan Westerholm.
Bakgrund: Läkare och medicine doktor. Medicinalråd vid Socialstyrelsen 1971–74. Medicinsk expert vid Apoteksbolaget 1984–79. Generaldirektör vid Socialstyrelsen 1979–85. Adjungerad professor i läkemedelsepidemiologi vid Karolinska Institutet 1986–89 samt medicinsk chef på Apoteksbolaget 1985–93. Riksdagsledamot för Folkpartiet Liberalerna 1988–99. Ordförande för Sveriges

Pensionärsförbund 1999–2005.
Åter i riksdagen för L från 2006.
Hedersdoktor, jubeldoktor.
Bosatt: Lägenhet i Stockholm, stuga på Landsort.

Fem
virus
utbrott
Polio. En vanlig sjukdom i Sverige under första halvan av förra seklet, med 1953 som den sista epidemin. Angriper i allvarliga fall ryggmärgen, och kan då orsaka livslånga funktionsnedsättningar eller död. I Sverige startade massvaccineringar mot polio 1957, och viruset finns numera endast i Afghanistan, Nigeria och Pakistan.
Asiaten. Ett influensavirus som började spridas från Guizhou i Kina 1956. Nådde Sverige året därpå. Skapade en av 1900-talets tre pandemier, tillsammans med Spanska sjukan (1918–1920) och Hongkong (1968–1970).
Smittkoppor. Mycket smittsam virussmitta som gav upphov till hudinfektioner, med hög dödlighet. Gav upphov till det första framgångsrika vaccinet. I det sista utbrottet i Stockholm dog fyra personer. 1980 deklarerade

världshälsoorganisationen WHO att smittan utrotats.
Hiv. Ett virus som angriper immunsystemet. Utan behandling leder det till den dödliga sjukdomen aids. Under 1980-talet väckte smittan allt större uppmärksamhet, och det stod klart att den var särskilt utbrett bland homosexuella män och narkomaner. Än i dag finns inget botemedel, men väl-fungerande bromsmediciner.
Covid-19. Viruset ger en luftvägsinfektion som i särskilt allvarliga fall leder till döden. Upptäcktes i slutet av 2019 i Wuhan i Kina. Den 11 mars 2020 klassades spridningen som en pandemi av WHO.

26 april 2020

Peter Wolodarski: Det handlar om människoliv, inte platåer.

SÖNDAG 26 APRIL 2020

Under coronakrisen hör vi ständigt om toppar, platåer och kurvor. Vi riskerar att bli avtrubbade av detta språkbruk.

Det svåraste i den kris vi går igenom är inte att tvingas arbeta hemifrån, eller att avstå från grillkvällar med kompisar, eller att förlora värdet av en redan bokad semesterresa. Allt sådant är lyxproblem i sammanhanget. Det som drabbat mest de senaste veckorna är beskeden om att en vän, kollega eller person man känt till, hastigt gått bort på grund av coronaviruset.

Dödsbeskeden är smärtsamma, särskilt när vi inte har möjlighet att upprätthålla de ritualer som

normalt omgärdar livets slutskede.
Lili Sedghi fick inte träffa sin far på en dryg månad. För en vecka sedan dog han i covid-19 i sitt rum på ett äldreboende i Järvaområdet i Stockholm.
”Pappa fick dö ensam, så ska ingen behöva få dö”, sade hon i DN. ”Jag vet att pappa var gammal, att han skulle gå bort, men inte på det här sättet.”
Lili Sedghi är inte ensam. På begäran av Dagens Nyheter har Region Stockholm tagit fram siffror på hur många äldreboenden i Stockholms stad som haft minst ett fall av smittan. Statistiken visar att det handlar om 75 procent av alla boenden.
DN:s genomgång vittnar om verksamheternas kamp, personalens larm och hur smittan kunde slå så hårt mot dem vi skulle skydda allra mest: samhällets äldre.
Just att inte få ta avsked, att inte ges chans till fysisk närhet, att inte ha möjlighet att ordna en begravning där vänner samlas till en minnesstund, det bidrar till smärtan. Inga digitala hjälpmedel eller Facebook-gillanden kan ersätta en varm hand. Döden har

sitt protokoll som hjälper oss att dämpa sorgen. Den fysiska gemenskapen tröstar och lindrar. Vid det här laget känner många av oss någon som gått bort i covid-19. Förra söndagen rymde DN nio sidor dödsannonser mot normalt fyra. I dag är sidantalet tio.

Dödsannonserna och minnesorden är en viktig påminnelse om att det bakom varje rapporterad siffra finns en människa och ett livsöde; en hel värld.

Jag påminner mig själv hela tiden om det när jag tar del av de dagliga bulletinerna om ”platåer”, ”toppar” och fortsatta maningar om att platta till ”kurvan” för att ”skydda sjukvården”.

Jag inser att epidemiologer ägnar sig åt att räkna på stora tal, även dödstal, och att terminologin inte är tänkt att rymma några värderingar. När någon oförsiktigt säger att dödstalen vi nu ser är en ”biprodukt” av smittspridningen menar han inget illa.

Det är bara ett krasst konstaterande av att smittan leder till sjukdom, som i sin tur kan leda till död.

Men fackmännens språkbruk bör inte nödvändigtvis prägla hur offentligheten förhåller sig till liv. 2192 döda svenskar är aldrig en ”biprodukt”. Antalet döda rör sig inte ”hit eller dit” medan experterna räknar. Sjukvårdens kapacitet är endast ett medel för att hjälpa människor, inte ett mål i sig. Om vi skyddar verksamheten där gör vi det bara för att rädda liv. Teknokratins system har inget egenvärde, det har bara människor.

Detta kan tyckas som självklarheter, men mitt bland alla kurvor och staplar ligger en klar risk för deformering, ett slags glidande tillvänjning vid det onormala. Man kan redan skönja tecken på hur denna avtrubbning påverkat vår syn på utvecklingen. Bara i onsdags rapporterades ovanligt många döda – totalt 185 svenskar. Det var fler omkomna än vad Finland vid samma tidpunkt upplevt totalt under coronakrisens *samtliga* dagar. Hur lång tid tog den innan vi i Sverige vände blad och loggade in på nästa presskonferens? Eftersom vi kontinuerligt får höra dessa stora tal reagerar våra känslospröt inte på samma sätt

som för bara en månad sedan, då en enda människas död i covid-19 var en stor nyhet.
Till slut blir det som med börskurserna: siffrorna går upp några procent och de går ned några procent. Så länge utvecklingen är förutsägbar är vi trygga. Vi ska ligga på den kurva som experterna pekat ut.
Epidemiologernas logik har sin giltighet. Men det är avgörande att komplettera och förmänskliga det strikt statistiska perspektivet. I SVT:s Aktuellt i torsdags gav läkaren Karin Hildebrand sin bild från intensivvården: ”Ordet platå kan indikera någon form av - stabilitet, att läget är lite under kontroll”, sa hon. ”Men för oss i vården betyder platå att belastningen är fortsatt extremt hög. Känslan är inte att det är stabilt. Vi gör precis maximalt allt vi kan för att hjälpa de här patienterna.”
Hur allvarligt är läget? Sett till andel av befolkningen sticker de svenska dödstalen mer och mer ut jämfört med alla våra grannländer. Det borde få oss att reflektera och vara mer ödmjuka och försiktiga.

Coronakrisen rymmer en fundamental informationsparadox: å ena sidan önskar vi oss ledare som kan förmedla lugn och trygghet, att läget är under kontroll. Å andra sidan kan den typen av signaler vara förrädiska – och dessutom framkalla riskabla beteenden som förvärrar smittspridningen.
Per Follin, chef för smittskyddet i Stockholm, varnade i veckan för utvecklingen i huvudstaden. ”Om vi inte får det här att vända så kommer det ske en försämring och en ökad smittspridning”, sade han till SVT.

Logiken är lika klar som dyster: ökade kontakter mellan människor leder till fler smittade, vilket i sin tur leder till fler döda så länge det saknas bra botemedel. Sjukvården kan inte rädda alla, inte ens om den har kapacitet att ta emot samtliga som behöver vård.
Ett demokratiskt samhälles grundläggande åtagande är att skydda våra liv. Detta är också en fundamental rättslig förpliktelse för staten. Inga platåer i världen bör få oss att känna normalitet när ett par tusen svenskar hastigt rycks bort från oss.

Dan Lucas: Birgitte Bonnesen är inget oskyldigt offer

SÖNDAG 26 APRIL 2020

Birgitte Bonnesen hade varit Swedbanks koncernchef i tre år när penningtvättskandalen briserade i fjol. Innan dess satt hon på centrala poster i ledningen för banken i Sverige och i Baltikum. Hon kan inte undkomma ett ansvar för att skandalen, hittills, kostat banken nästan sju miljarder kronor i utredningar och böter – även om brottsutredningen mot henne läggs ner.

Den ansedda internationella advokatbyrån Clifford Chance fick Swedbanks uppdrag att granska bankens arbete mot penningtvätt

från januari 2007 till februari 2019.
Birgitte Bonnesen hade topposter i koncernen under dessa år. År 2009–2011 var hon chef för bankens internrevision som tillsammans med avdelningen för regelefterlevnad är central när det gäller att förhindra att banken används för penningtvätt och annan ekonomisk brottslighet.
Mellan 2011 och 2014 var hon chef för Swedbanks baltiska verksamhet, alltså under tre av de år då det finns tydliga misstankar om att framför allt bankens estniska verksamhet nyttjades för penningtvätt.
Våren 2016 blev hon koncernchef då företrädaren Michael Wolf fick gå efter en skandal där flera i ledningsgruppen gjort oetiska, men inte brottsliga, privata affärer.
Och i mars i fjol fick Bonnesen sparken i spåren av avslöjandet om den misstänkta penningtvätten.
Advokat Per E Samuelsson tycker att Birgitte Bonnesen har blivit en bricka i ett fult spel där den nya ledningen skyller allt dåligt som

hänt i banken på henne i syfte att rädda bankens varumärke.
Jaha? Och?
Självklart arbetar Bonnesens efterträdare Jens Henriksson allt vad han kan för att tvätta det solkiga varumärket och återställa förtroendet. Det är hans plikt.
Att skylla på företrädaren är en klassiker. Det finns nog inget tillfälle en vd och koncernchef är mer öppen och transparant än när denne är nytillträdd och ska städa upp efter företrädaren.
Det är precis det som Jens Henriksson nu gör. Han och styrelsen protesterar inte, utan betalar snällt de fyra miljarder i sanktionsavgift, böter, som Finansinspektionen har utdelat.
De lägger också ut utredningen från Clifford Chance till allmän beskådan.
Henriksson skriver i vd-kommentaren till delårsrapporten som presenterades på torsdagen att ”Swedbank har inte haft tillräckligt bra styrning och intern kontroll och därmed har vi inte gjort vad som krävs för att stoppa möjlig penningtvätt i vår bank.”
Glöm ordet ”vi”. Det är den förra ledningen som avses, med Birgitte Bonnesen i spetsen.

Det ingår i spelreglerna att skylla på företrädaren, det vet inte minst Bonnesen som i en av sina första intervjuer sade så här till Sveriges Radio:
”Vi har redan gått igenom vårt interna regelverk och stärkt upp vissa delar. Det är viktigt för mig. Ordning och reda är jätteviktigt för mig”.
Underförstått säger Bonnesen att den tidigare ledningen inte hade ett tillräckligt starkt internt regelverk, att de brast just i ”ordning och reda”.
Det är endast en domstol som ska avgöra om Bonnesen har begått brott. Men finns det saklig grund för påståendet att hon endast har gjorts till en bricka i ett spel? Att hon inte har gjort något fel?
Svaren på båda frågor måste bli nej.
Finansinspektionerna i Sverige och Estland har slagit fast att banken slarvade med arbetet för att förhindra penningtvätt.
Clifford Chance kom till samma obevekliga slutsats.
Som koncernchef för en stor bank är man alltid ytterst ansvarig för att banken inte bara har rutiner vad gäller kampen mot penningtvätt. Man har även

ansvar för det som kallas för kulturen inom banken. Och den har, objektivt sett, brustit.
Riktigt förödande för Bonnesens trovärdighet är att hon hösten 2018, i spåren av avslöjandet kring penningtvättskandalen i Danske Bank, förklarade att Swedbank inte hade den typen av kunder i Baltikum. Det kunde hon konstatera efter att banken utrett frågan.
Rent objektivt var det inte ett sant påstående – banken hade den typen av kunder.
Eftersom påståendet inte var korrekt finns det bara tre förklaringar till att hon sade så: antingen var hon inte tillräckligt informerad och borde i så fall inte ha sagt det, eller så brast hon i kontrollen av hur korrekt informationen var.
Eller så försökte hon mörka genom en osanning.
Det finns med andra ord saklig grund för kritiken mot henne och saklig grund för att ge henne sparken – vad än en domstol senare kommer fram till.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se

Tidigare vd:n kallas till polisförhör

SÖNDAG 26 APRIL 2020

Swedbanks tidigare vd Birgitte Bonnesen är kallad till polisförhör under den kommande veckan. I samband med det ska hon också delges misstanke om brott, bekräftar hennes advokat Per E Samuelson för DN. Samtidigt riktar han skarp kritik mot bankens nya ledning.

Hösten 2018 avslöjas omfattande penningtvätt i Danske banks estniska filial. Avslöjandet riktar också strålkastarljuset mot Swedbank som har en omfattande verksamhet i Baltikum, men ledningen tonar ner misstankarna om penningtvätt.

I början av 2019 briserar ändå samma typ av skandal i Swedbank, och kort därefter startar Ekobrottsmyndigheten en förundersökning.

Myndighetens åklagare Thomas Langrots huvudmisstankar mot

banken har varit grovt svindleri och röjande av insiderinformation, snarare än den faktiska frågan om penningtvätt. Och han har aldrig nämnt vilka personer som är misstänkta.
Men nu ska Birgitte Bonnesen, bankens avskedade vd, delges misstanke om brott i förundersökningen. Delgivningen kommer att ske vid ett polisförhör som äger rum någon gång den kommande veckan, enligt hennes advokat Per E Samuelson.
– Ja, det kan jag bekräfta, säger han till DN.

Bara Ekobrottsmyndigheten vet exakt vad hon kommer att delges misstanke för och åklagaren vill inte ge några kommentarer i ärendet. Trots det så känner sig både advokaten och Brigitte Bonnesen säkra på sin sak inför vad som väntar.
– Även om vi har förståelse för att åklagaren med den här turbulensen vill granska det som har skett så är vi rätt övertygade om att åklagaren och Ekobrottsmyndigheten kommer att förstå efter förhöret, så småningom, att hon inte har gjort något fel, säger Per E Samuelson.

Förundersökningen inleddes bara en knapp vecka efter ”Uppdrag Granskning” och SVT:s reportage om penningtvätt i Swedbanks baltiska verksamhet, som fick bankens aktiekurs att störtdyka. Det var efter DN:s avslöjande om att bankens största aktieägare fått förhandsinformation om reportaget som Ekobrottsmyndigheten startade förundersökningen. Då med rubriceringen ”misstänkt röjande av insiderinformation”.
I samband med en efterföljande razzia mot Swedbanks huvudkontor i Sundbyberg utökades misstankarna till att också gälla grovt svindleri.
Birgitte Bonnesen hade tidigare under hösten i flera uttalanden tonat ned eventuella risker i Baltikum, vilket åklagaren hävdar varit lögner.
Per E Samuelson ser inte några problem med det Bonnesen har sagt offentligt.
– Jag känner mig trygg med att hon inte har gjort sig skyldig till det minsta fel. Tvärtom har hon i en rätt svår situation när media frågar ”har ni samma problem som Danske Bank – ni har ju också verksamhet i Baltikum?”, så

har hon svarat väldigt mångsidigt, detaljerat och allsidigt och på det hela taget givit en helt korrekt bild av bankens situation, säger han.
Både Finansinspektionens och bankens egen utredning visar ju att det funnits allvarliga brister. Är man inte som vd ytterst ansvarig att stå för det då?
– Ett ansvar har man. Men hon har absolut inte gjort något fel eller sagt något fel, säger Per E Samuelson.
Advokaten riktar också hård kritik mot bankens nya ledning, som han menar smutskastar den tidigare vd:n och den gamla ledningen för sin egen vinnings skull.
– Det är klart att det på ett sätt är fel att man skyller på den gamla ledningen för att åstadkomma en nystart och det är något som Birgitte, min klient, naturligtvis har oerhört svårt att acceptera för hon vet att hon inte har gjort något fel.
Hur har hon haft det under det senaste året?
– Hon tycker det är jättejobbigt. Hon har ju blivit en bricka i ett spel som handlar om att man ska rädda varumärket Swedbank, och då ska man skylla på den gamla

ledningen för att kunna göra en nystart framåt, säger Per E Samuelsson och tillägger:
– Det är oerhört beräknande och säkert uttänkt av medieprofessionella konsulter, men det har inte mycket med verkligheten att göra.
DN har sökt Swedbanks ledning. I ett mejl svarar presschef Unni Jerndal:
”Det är den internationella advokatfirman Clifford Chance, som i sin oberoende utredning har dragit slutsatser om Swedbanks tidigare ledning. Bankens nuvarande ledande företrädare har kommenterat utredningen.”
DN har även sökt Birgitte Bonnesen och åklagaren Thomas Langrot.

Andreas Lindberg
andreas.lindberg@dn.se

Bakgrund.

Hösten 2018:
Tonar ner riskerna
Danske Bank presenterar sin interna utredning som tillsatts efter anklagelser om misstänkt penningtvätt i bankens estniska

filial. Utredningen visar på enorma mängder av misstänkta transaktioner som inte borde ha släppts igenom av banken. Eftersom Swedbank också är en stor aktör i Baltikum får dåvarande vd Birgitte Bonnesen frågor av svenska medier, men hon tonar ner riskerna och säger att de inte har haft samma typ av kunder som Danske Bank hade.

20 februari 2019:
Börsvärdet rasar
SVT:s ”Uppdrag Granskning” avslöjar att en stor mängd misstänkta transaktioner gjorts och kan vara penningtvätt. Avslöjandet fick bankens börsvärde att rasa med 40 miljarder kronor på bara några dagar.

26 februari 2019:
Bara större ägare informeras
DN kan avslöja hur banken på ett möte informerat ett antal av de största aktieägarna om ”Uppdrag Gransknings” kommande avslöjande flera dagar i förväg medan småspararna och resten av marknaden inte fick veta någonting.

27 februari 2019:
Misstanke om insiderbrott
Dagen efter avslöjandet inleder Ekobrottsmyndigheten en förundersökning om misstänkt röjande av insiderinformation. Ungefär en månad senare genomför myndigheten en razzia mot bankens huvudkontor för att säkra bevis. I samband med det utökas förundersökningen till att också gälla misstankar om grovt svindleri. Åklagaren ser det som att banken spridit vilseledande information i samband med de uttalanden som gjorts under hösten 2018.

Våren 2019:
Bonnesen får sparken
I slutet av mars sparkas Birgitte Bonnesen. Kort därefter avgår även styrelseordförande Lars Idermark självmant. Bonnesen ersätts tillfälligt av finanschefen Anders Karlsson innan den tidigare Folksam-vd:n Jens Henriksson tar över. Han och den nya styrelseordföranden, och tidigare statsministern, Göran Persson inleder vad man kallar en ”storstädning” i banken.

19 mars 2020:

Rekordhöga böter
Finansinspektionen och dess estniska motsvarighet har i över ett år utrett banken och nu kommer slutsatserna: Swedbank har brustit och ska betala rekordhöga 4 miljarder kronor i sanktionsavgift till den svenska finansinspektionen. Den estniska lämnar en lång lista med åtgärder som banken måste vidta. Amerikanska myndighetsutredningar pågår fortfarande. DN

Premiär för kosläpp i ny tappning

SÖNDAG 26 APRIL 2020

Varje vår samlas många för att se kor släppas ut på grönbete efter en vinter i ladugården. Men i år får korna upplevas digitalt när Arla direktsänder kosläppet från tre gårdar.
– Årets kosläpp blir en helt ny tappning. När allt annat är lite upp och ner i världen så vill vi

fortfarande kunna bjuda på det största och bästa vårtecknet som vi har, säger Henrietta Anefalk, projektledare på Arla.

TT

Björnen blev Roberts död – ”Djävulskt mista ett barn”

SÖNDAG 26 APRIL 2020

Robert Lindvall, 18, fick bara 48 dagar i arbetslivet.
Drömmen om att jobba som djurskötare tog slut när en av björnarna grävde sig under stängslet och gick till attack.

Familjen vill att Orsa rovdjurspark tar på sig ansvaret för dödsfallet.
– Att mista ett barn är djävulskt, säger Roberts mamma Malin.

Förmiddagen den 4 augusti 2017. Robert Lindvall går in i ett tomt hägn i Orsa rovdjurspark för att göra rent och lägga ut mat åt björnarna. Med sig har han en nederländsk familj som deltar i parkens aktivitet Camp care, vilket innebär att de får vara med och testa hur det är att vara djurskötare.
Plötsligt ser familjen hur en björn tar sig in i hägnet och attackerar

Robert. De flyr över ett flera meter högt elstängsel. En beväpnad djurskötare skyndar till platsen och avlivar djuret, men för Robert är det för sent – han dör av sina skador.
Utredningen visar att två björnar grävt sig in under stängslet, som saknade grävskydd.
För Robert tog drömmen om att jobba som djurskötare slut efter knappt en sommar.
Han växte upp i skånska Broby tillsammans med sin mamma, pappa, en syster och en bror. Hela familjen var intresserad av djur och när det blev dags att söka in på gymnasiet uppmuntrade föräldrarna honom att välja något han tyckte var kul – det där med pengar skulle ordna sig ändå.
– Det var vilda djur som lockade, inte vanliga lantbruksdjur som kor, grisar och får. Dem kunde någon annan ta hand om. Hans svåger tipsade om att det fanns ett naturbruksprogram i Ystad som samarbetade med Ystad djurpark. Robert åkte ned till djurparken och hälsade på i två dagar, han trivdes jättebra. Sedan sökte han och kom in, säger Roberts mamma Malin.

Tiden på naturbruksgymnasiet skulle visa sig bli den bästa i Roberts liv.
– En av hans kompisar sade att han såg honom växa från en försiktig pojke till en man.
Under gymnasietiden gjorde Robert praktik på andra djurparker – Skånes djurpark, Nordens Ark och Orsa rovdjurspark. När utbildningen började gå mot sitt slut sökte han sommarjobb uppe i Dalarna och fick napp.
– Jag sade ”självklart ska du ta det”.

Robert åkte upp till Orsa och började jobba. Det visade sig att djurskötarna cirkulerade mellan olika arbetsstationer, de arbetade både bland djuren och i receptionen.
– Vi sade att han skulle visa framfötterna så att han skulle ha större chans till fortsatt jobb.
Robert stortrivdes i rovdjursparken och ville fortsätta efter sommaren. Några veckor innan jobbet skulle ta slut reste familjen upp och hälsade på honom.
– Det är jag fruktansvärt tacksam för i dag. Vi tillbringade en hel dag

i parken. Han guidade runt oss som om vi var turister och var så stolt. Han berättade om vad djuren brukade hitta på och sade att kodiakbjörnen hade lite stor underläpp, det tyckte han var roligt. Ekorrarna som skräpade ned tyckte han inte om.
De noterade att det fanns spår efter att björnarna hade grävt vid stängslen och vid betongfundamenten.
– Vi frågade Robert som sade att ”det gör de ju”. Vi tänkte inte så mycket på det då, men det har vi gjort efteråt, säger pappa Tony.

Familjen åkte hem en måndag – fyra dagar senare inträffade björnattacken.
Malin var ute med hundarna när hon fick ett telefonsamtal från rovdjursparkens chef.
– Det första han säger är att det har skett en incident mellan Robert och en björn. Jag tänkte att björnen hade nafsat honom. Sedan sade han att de alltid skjuter björnen efter en sådan incident, då tänkte jag att ”det var väl lite hårt mot björnen”.
Chefen uppmanade henne att ringa akuten i Mora om hon ville ha mer information.

– Det sista han sade var att Robert var allvarligt skadad.
Hon släppte in hundarna i huset, kastade sig in i bilen och körde till Tony som höll på och renovera ett hus. De samlade ihop hela familjen och förberedde sig på att resa upp till Orsa, men innan de hann ge sig iväg ringde en polis från Dalarna.
– Han sade att han var tvungen att meddela att Robert hade avlidit. Han sade också att de inte brukade meddela sådana här saker över telefon, men att de måste eftersom journalisterna var på väg att lägga ut det, säger Tony.
Familjen reste upp till Orsa och inkvarterades i en stuga på parkområdet. Därefter började kampen för att försöka få klarhet i vad som hade hänt – och att över huvud taget förstå att Robert var död.
– Jag ville ha något slags bekräftelse på att det verkligen hade hänt, det är svårt att inse att ens barn har försvunnit. Det fanns inte i min vildaste fantasi att det kunde vara så farligt att jobba i en djurpark, säger Malin.
Familjen fick inte se Roberts kropp eftersom den hade förts till Uppsala för obduktion. Det tog tio

dagar innan obduktionen var färdig – hemtransporten av kroppen fick de själva bekosta. Robert begravdes i Ystad.
– Det var där han hade sina bästa tre år, säger Malin.
Tiden efter Roberts bortgång har varit svår. Föräldrarna flyttade ned till Ystad eftersom de ville ha en nystart och komma närmare Roberts grav. Men det slutade med att de blev sjukskrivna.
Malin hade bestämt sig för att jobba sig igenom sorgen. Det gick i åtta månader, sedan kraschade hon rejält. Nu har hon börjat jobba igen och är uppe i halvtid.
– Jag jobbar som förskollärare och barnen hjälper, även om det är tungt. Men vissa dagar stiger jag inte upp ur sängen. Att mista ett barn är djävulskt, på ren svenska. Robert fick 48 dagar i arbetslivet, han hann inte ens använda sin egen lön, säger Malin.
Tony mådde också för dåligt för att jobba och blev tvungen att sluta, men i dag har han ett nytt arbete.
– Det kommer fortfarande ångestattacker när jag är på jobbet. Mindre problem kan bli en jättesak så att jag måste gå ifrån mina arbetsuppgifter, säger Tony.

Hela familjen upplever att dagarna blir tyngre ju längre tiden går. De har konstaterat att Robert inte kommer tillbaka.
– Varje gång vi träffas blir sorgen så uppenbar. En stol är alltid tom, säger Tony.
Familjen är besviken på hur Orsa rovdjurspark hanterat händelsen. Förutom första samtalet med parkchefen och ett möte med dåvarande vd:n strax efter Roberts död har ingen i ledningen hört av sig, menar de.
– Det enda vi fick var en krans till hans begravning. Jag tycker det är lite dåligt, det handlar om vanlig medmänsklighet. Vi hade inte behövt diskutera vem som var skyldig, men de kunde åtminstone ha hört av sig, säger Malin.
Men framför allt hade de önskat att parken tagit på sig ansvaret för det som hände. Nu ska den frågan avgöras i domstol.
I mitten av mars startade rättegången mot två av djurparkens dåvarande chefer, som står åtalade för arbetsmiljöbrott omfattande grovt vållande till annans död och framkallande av fara för annan.
Föräldrarna närvarade vid rättegångens första vecka i Mora

tingsrätt. Det var svårt att ta del av den nederländska familjens berättelse och se bilderna från förundersökningen.

– Det var himla tufft att sitta och höra vad de hade varit med om, att de hörde Robert skrika. Jag fixade inte att titta när åklagaren lade fram sina bilder, säger Malin.

Tony tycker att rättegången är som att börja om på noll igen i sorgearbetet.

– Den river upp alla sår, förutom den första chocken. Man går tillbaka två år i sorgearbetet.

Familjen kräver 16 miljoner kronor i skadestånd, vilket är betydligt högre än vad som är praxis i dag. Men de framhåller att pengarna i sig inte är det viktiga, de vill se till att alla företag i Sverige skärper säkerheten så att ingen annan ska behöva dö på sin arbetsplats. Samtidigt anser de att pengarna skulle vara ett kvitto på att rovdjursparken har gjort fel och bidra till att göra vardagen lite lättare.

– Det finns inget pris man kan sätta på en människa. Men om någon i familjen har en dålig dag ska den kunna vara hemma från jobbet utan att behöva vrida på varenda krona, säger Tony.

Båda åtalade, före detta chefen för Orsa rovdjurspark och tidigare vd:n för moderbolaget Grönklittsgruppen, nekar till brott. Vd:n hävdar att han hade delegerat säkerhetsarbetet till djurparkschefen medan den sistnämnde hävdar att han utgick ifrån att hägnet hade grävskydd eftersom det var parkens modernaste.
Rättegången väntas hålla på nästan hela våren.
Den första årsdagen för Roberts död åkte Tony och Malin upp till Orsa för att plantera solrosor vid en minnessten som de andra djurskötarna satt upp vid en grön plätt i närheten av björnhägnet. Solrosorna representerar Roberts glada och milda sätt – alltid med ett leende på läpparna sedan barnsben.
– Det var jättejobbigt, allting kom tillbaka. Men jag kände att jag måste upp. På något sätt känns det som att han är kvar där uppe bland sina djur, säger Malin.
Marit Sundberg
marit.sundberg@dn.se

De åtalade cheferna nekar till brott

SÖNDAG 26 APRIL 2020

Cheferna som står åtalade för grovt vållande till annans död efter björnattacken i Orsa rovdjurspark nekar till brott. Nu ska saken avgöras i Mora tingsrätt.

Åklagarna hävdar att de tidigare cheferna gjort sig skyldiga till oaktsamhet. Enligt stämningsansökan ska det ha varit allmänt känt bland personalen och parkledningen att björnarna var grävningsbenägna och hade tagit sig ut från hägn tidigare.

Kammaråklagare Aino Pietilä på Riksenheten för miljö och arbetsmiljömål säger att djurparkschefen inte har gjort en korrekt riskbedömning av aktiviteter och arbete i hägn. Han har heller inte sett till att det aktuella hägnet erbjudit tillräcklig säkerhet.

– Björnhägnet hade inte återställts till sin rätta säkerhetsnivå efter att björnarna

hade grävt vid stängslet, säger hon.
När det gäller vd:n hävdar hon att han – även om han hade delegerat arbetet – var skyldig att kontrollera att arbete och aktiviteter i hägnet var rätt riskbedömda samt att hägnet återställts till rätt säkerhetsnivå.
Åklagarna kräver att Grönklittsgruppen, där rovdjursparken ingår, ska betala en företagsbot på åtta miljoner kronor. Det är betydligt högre än de 3,5 miljoner som utdömdes för vargattacken i Kolmården 2012, då en djurvårdare miste livet.

– Yrkandet om åtta miljoner i företagsbot motiveras av brottets karaktär och att det finns flera målsägande. En person har dött och fyra utsatts för allvarlig fara. Efter vargattacken i Kolmården dömdes parken och dess tidigare zoologiske chef – som fälldes för arbetsmiljöbrott innefattande vållande till annans död – att betala skadestånd på 40 000 kronor till djurvårdarens lillasyster. Det är snäppet högre än skadeståndsrättslig praxis för vållande till annans död, där schablonbeloppet ligger på 30

000 kronor, enligt Brottsoffermyndigheten.
Nu kräver Robert Lindvalls föräldrar och hans två syskon 16 miljoner i skadestånd av Grönklittsgruppen.
– Här har vi en kille med sitt första jobb. Får det inga följder finns det farhågor om att arbetsgivare fortsätter som i dag, säger deras advokat Erik Elgán Maschmann.
Att familjen begär just 16 miljoner har att göra med att det är dubbla företagsboten.
– Sedan kan det vara så att skadeståndsfrågan måste prövas högre upp. För att få rättslig tyngd kanske Högsta domstolen måste ta upp frågan.
Djurparkschefen ser händelsen som en tragisk olycka, menar hans advokat Johan Eriksson.
– Det här hägnet är parkens absolut modernaste. Han utgick från att det fanns grävskydd i form av ganska djupa betongfundament som går ned i marken, men efter olyckan visade det sig att det inte var byggt enligt det tillstånd som länsstyrelsen beviljat 2011, säger han.
Anders Lorentzon som företräder förre vd:n menar att hans klient

slutade sitt jobb fyra dagar före olyckan och inte var inblandad i det som hände efteråt. Han säger också att vd:n hade ett tiotal olika anläggningar under sig – och hade tvingats delegera arbetsmiljöarbetet till anläggningschefen.
– I sin roll som koncern-vd var han tvungen att delegera arbetet till de som arbetade närmast verksamheten. Den bild han haft är att det har pågått ett aktivt säkerhetsarbete, bland annat när det gäller kontroll av hägn, säger han.

För att det ska bli aktuellt med företagsbot måste minst en av de båda cheferna dömas för brott.
– Trots det här hemska som inträffat är det Grönklittsgruppens uppfattning att ledningen skött sitt jobb på ett tillfredsställande sätt, säger Peter Danowsky, som företräder Grönklittsgruppen.
När det gäller skadeståndskravet säger han att det är lätt att sympatisera med familjens känslor, men att praxis är helt andra belopp.
Peter Danowsky menar att parkens ledning var i chock efter

händelsen och att den – så vitt han känner till – gjorde så gott den kunde.
– När det gäller de efterföljande kontakterna är det uppenbart att Roberts föräldrar hade önskat mer, men den förundersökning som inleddes snart efter olyckan ledde till försiktighet i kontakterna. Det var kanske en onödig försiktighet, säger han.
DN har sökt den nederländska familjens advokat Joakim Jäderström som i dagsläget inte vill uttala sig om målet.

Marit Sundberg
marit.sundberg@dn.se

2 192 döda i covid-19

SÖNDAG 26 APRIL 2020

Ytterligare 40 dödsfall har rapporterats i Sverige, vilket innebär totalt 2192 laboratoriebekräftade dödsfall i den pågående coronaepidemin. Det framgår av Folkhälsomyndighetens senaste uppgifter.

Det totala antalet sjukdomsfall är nu 18 177, enligt Folkhälsomyndighetens som

publicerades på lördagen. Men fallen är bara de som bekräftats genom provtagning.
En modellering som Folkhälsomyndigheten presenterade i helgen uppskattades att för varje bekräftat fall finns ytterligare 75 smittade. Uppskattningen gällde i Stockholmsområdet, där smittspridningen är mest utbredd.
Av de 40 dödsfall som rapporterats det senaste dygnet är 16 av dem i Stockholm.
Under den gångna veckan har myndigheterna skärpt tonen och understrukit vikten av att allmänheten håller sig till de regler och rekommendationer som tagits i bruk för att sakta ned smittspridningen.
Uppmaningarna kom samtidigt som antalet nya smittade per dygn steg något igen, efter två veckors stabil utveckling.
Statsepidemiolog Anders Tegnell sade på fredagen att det fortfarande finns en risk att smittspridningen drar iväg.
– Den finns ju uppenbarligen, för nu ser vi ju att kurvan börjar gå åt fel håll igen, sade han då.

Folkhälsomyndighetens statistik är inte exakt utan har en viss eftersläpning och under helgerna rapporteras i regel färre fall. Det blir alltså först under nästa vecka som det går att se någon indikation på om myndigheternas hårdare linje har haft någon effekt.

Anders Wallensten, biträdande statsepidemiolog, säger att man måste ha förståelse för att det handlar om ett nytt virus.

– Vi lär oss hela tiden och det är inte underligt att det kommer ny kunskap. Det finns förstås ett helt spann av symtom för alla sjukdomar. Vårt råd är: stanna hemma om du känner dig det minsta sjuk och det är just för att vi inte riktigt vet vilka symtom man kan få, säger han.

Ossi Carp
ossi.carp@dn.se
Amanda Dahl

Fakta. Läget just nu

Läget i Sverige: 2192 personer har avlidit efter att ha insjuknat i covid-19, 956 kvinnor och 1236 män, enligt Folkhälsomyndighetens

sammanställning (senast uppdaterad: 25 april 14.00).
18 177 personer har testats positivt för det nya coronaviruset.
1 280 patienter har behövt intensivvård.
Läget i världen: 2 824 728 personer har bekräftats vara smittade av det nya coronaviruset.
Av dessa har 197667 personer dött.
Johns Hopkins CSSE (senast uppdaterad: 25 april kl 13.53)

Karin Bojs: Barn dör av mässling, inte coronavirus

SÖNDAG 26 APRIL 2020

Barnen dör sällan av det nya coronaviruset. Men de kommer att dö i tusental av mässling och

andra sjukdomar, när vaccinkampanjer ställs in på grund av pandemin.
Omkring 110 000 fler människor än vanligt har dött i Europa i år, enligt statistik från Euromomo – EU:s nätverk för att mäta dödlighet. Det stora flertalet – 96 000 – var äldre än 65 år. Omkring 11 000 var mellan 15 och 64 år.
Men barnen, de som är under 15, uppvisar ingen ökad dödlighet alls. Tvärtom – det har dött något hundratal *färre* barn i Europa i år.
När den här pandemin är över, blir det läge att granska och utvärdera. Svenska myndigheter och politiker kommer säkerligen att få både ris och ros. Men på en punkt är jag rätt säker på att Sverige får godkänt – nämligen beslutet att hålla förskolor och grundskolor öppna.
Barnen brukar inte drabbas så hårt av sjukdomen, och de driver inte smittan i särskilt hög grad. Data pekade tidigt i den riktningen, först från Kina och sedan från Island. Och nu, när det finns mycket mer statistik, börjar det ena landet efter det andra att öppna sina skolor igen.
Det är sorgligt nog med alla gymnasier som är stängda, och

tredjeårseleverna som missar sin student.
De unga betalar ett högt pris för att skydda samhället från en sjukdom som nästan uteslutande drabbar generationer äldre än dem själva.
Ännu sorgligare blir det om man blickar ut i världen. Där kommer många tusen barn att dö. Eller bli blinda, hörselskadade, hjärnskadade och förlamade. Inte i första hand av covid-19, utan av andra sjukdomar.
Minst 25 länder i Asien, Afrika och Latinamerika har hittills ställt in sina vaccinationskampanjer mot bland annat mässling och polio. Vaccinationskampanjerna är svåra nog att genomföra i vanliga fall och med den ”fysiska distansering” som kampen mot det nya coronaviruset kräver blir de omöjliga att genomföra. Följaktligen kommer omkring hundra miljoner barn att gå miste om vaccin.
I fallet polio stupar vi på mållinjen. Världen var ytterst nära att vinna kampen mot den sjukdom som långt in på 1950-talet gjorde även svenska barn förlamade. Men det har varit motgångar i Afghanistan, Pakistan

och Nigeria, när talibaner och andra stridande parter har bekämpat vaccinet som en del av sin retorik. Och nu innebär coronasituationen ett än värre bakslag.

Mässling är en av världens mest smittsamma och farliga sjukdomar. Det så kallade reproduktionstalet, R0, för det nya coronaviruset, verkar ligga någonstans nära 3. Alltså: en sjuk person smittar i genomsnitt tre andra, så länge inte åtgärder som karantän och fysisk distansering införs.

Mässling har ett R0-tal på omkring 18. En sjuk person smittar i genomsnitt 18 andra. Som i sin tur smittar 18, och så vidare. Det innebär att nästan alla i ett drabbat område blir sjuka, såvida de inte är vaccinerade eller har haft sjukdomen tidigare.

I riktigt fattiga länder kan mellan 3 och 6 procent av alla barn dö av mässling. Nära oss ligger Ukraina. Där har över 115 000 personer drabbats av mässling de senaste tre åren. Minst 40 av dem har dött.

I Ukraina föregicks mässlingsepidemin av kraftigt

minskad vaccinationsgrad (från 95 procent av barnen som fick MPR-vaccin år 2008 till 31 procent år 2016). Som i sin tur föregicks av en häftig kampanj mot vaccin.

I vår del av världen kan vi nog klara infrastrukturen för att vaccinera barnen, trots coronasituationen. Då är osakliga angrepp från vaccinationsmotståndare på sociala medier ett större problem. En studie, ledd av David Broniatowski på George Washington-universitetet, visar till exempel att hälften av alla inlägg om vaccin på Twitter är negativa. Och att debatterna där eldas på av robotar och så kallade ryska troll.

Påverkansoperationer från främmande makt går ut på att splittra ett land. Eftersom vaccin, liksom coronavirus, väcker så starka känslor hos människor är det ypperliga ämnen för sådana operationer.

Och barnen får betala högsta priset.

Karin Bojs
vetenskap@dn.se

Dela

Lagen säger att man inte får störa sina grannar, men samtidigt måste man som granne tåla vissa saker.

SÖNDAG 26 APRIL 2020

Stefan Lindberg, bolagsjurist på Sveriges bostadsrättscentrum om vad man får göra eller inte får göra på sin lägenhetsbalkong. Det finns inga tydliga förbud kring balkongerna. I stället är det upp till bostadsrättsföreningarna att själva sätta upp riktlinjer. Något som stundtals leder till förvirring.
TT

Köpa eller sälja bostad? Här är experternas bästa tips i coronakrisen

SÖNDAG 26 APRIL 2020

Kriser påverkar bostadsmarknaden mer eller mindre. Vilket avtryck coronapandemin kommer att göra på lång sikt är det ingen som vet.

Så hur ska man tänka om man är på väg att sälja eller köpa en bostad – eller funderar på att göra det snart? DN talar med experter som ger sina bästa råd utifrån fem olika scenarier.

1 Jag behöver flytta inom tre månader

Ett visst avvaktande syns på bostadsmarknaden just nu, framför allt eftersom försäljningarna tar lite längre tid. Det säger Cecilia Hermansson,

forskare i fastighetsekonomi och finans vid KTH.
– Ska man in på bostadsmarknaden för första gången nu kan det vara så att det blir mer prisfall senare, om krisen förvärras och blir långdragen, säger hon.
Om krisen blir mild och inte förvärras kan påverkan på bostadsmarknaden å andra sidan bli mindre.
Om man väntar på ett eventuellt större prisfall förutsätter det att den som köper har samma ekonomi då som nu.
– Det kan hända att man drabbas av arbetslöshet och att det då kan blir svårare att köpa. Kom ihåg att bankerna gör noggranna undersökningar om man har återbetalningsförmåga, och den kommer vara lika viktig framöver som den varit hittills, säger Cecilia Hermansson.
Emma Persson är privatekonom på Länsförsäkringar. Hon ser att utbudet just nu är ganska stort, vilket gör att man som köpare, speciellt utan något att sälja, kan ta lite mer tid på sig än vanligt.
– Titta på många bostäder, titta på ekonomin i föreningen om det gäller en lägenhet och gör grundlig research, säger hon.

Om man inte är helt ny på bostadsmarknaden så blir det ofta ett nollsummespel i slutändan, menar Claudia Wörmann, boendeekonom på SBAB.

– Får du inte lika mycket för din bostad i dag som för ett år sedan så kommer förmodligen den bostad du ska köpa vara billigare också.

För dem som ska in på marknaden för första gången kan det potentiellt bli lite billigare än man har räknat med, säger Claudia Wörmann. Hon framhåller också att man som en försiktighetsåtgärd inte bör maxa det lånelöfte man får från banken.

2 Jag behöver flytta inom två år

Cecilia Hermansson framhåller att det är mycket svårt att svara på hur man kan tänka i den här situationen.

– All utveckling för bostadsmarknaden kommer att ha med arbetsmarknaden att göra. Räntorna spelar också en roll, men de är redan låga – risken att de skulle gå upp kraftigt finns, men den är ganska liten. Om krisen på något sätt sprider sig till finanssektorn så finns den där, säger hon.

Med lång planering har man god tid på sig att försöka spara mer pengar till kontantinsatsen om man har möjlighet. Dessutom kan man lägga tid på att göra en ännu mer långsiktig kalkyl, råder Emma Persson.

– Titta också på vad som hänt med bostadspriserna i andra kriser, och hur sådana scenarion skulle påverka din ekonomi. Dra lärdom av tidigare kriser, för kriser kommer med jämna mellanrum. Då påverkas bostadsmarknaden på ett eller annat sätt. Men även här är det långsiktighet i tankarna som bör gälla, säger hon.

Claudia Wörmann är inne på samma linje – följ marknaden noga, passa på att göra en genomlysning av ekonomin.

3 Jag har sålt min bostad men inte köpt någon ny

Emma Persson pekar på det positiva i just den här situationen: när du har sålt först så vet du hur mycket pengar du har att gå in med i nästa affär.

– Det är en stor fördel. Men jag skulle råda till att hålla försäljning och köp så nära varandra i tid som möjligt. Då köper och säljer man

på samma marknad, det vill säga med samma prisförutsättningar. Ge dig ut så snart som möjligt och titta på bostäder, säger hon.
– I dag finns ett stort utbud och budgivningen kommer inte i gång riktigt lika kraftigt, säger Claudia Wörmann.
Men även här utgår allt ifrån den situation som man befinner sig, framhåller Cecilia Hermansson. Arbetar man inom besöksnäringen, är frilansare eller liknande som drabbas hårt och akut av coronakrisen har man inte samma möjlighet att planera som personer med säkrare arbeten, till exempel inom offentlig sektor.
– Det är viktigt att tänka sig in i hur ens arbetssituation ser ut. Har jag så långt möjligt en säker inkomst eller är jag väldigt utsatt för att bli av med mitt jobb? Det kommer att vara nyckeln för alla bostadsköp.
4 Jag har köpt min nya bostad men ännu inte sålt min nuvarande
Enligt Emma Persson kan denna situation ge upphov till viss oro. Hon rekommenderar även här att försöka hålla köp och försäljning så nära i tid som möjligt.

– Ta hjälp av en etablerad mäklare som har erfarenhet av tidigare bostadskriser och som kanske har ett bra register av spekulanter, säger hon.

Är man hemma mycket nu så har man också tid att piffa sin bostad för att göra förutsättningarna för en försäljning så bra som möjligt.

– Men det är också viktigt att räkna på affären, vad som kan hända i olika scenarier och om man inte får så bra betalt som man hade räknat med. Vi har också en tillfällig amorteringslättnad att utnyttja, säger Emma Persson.

– Jag tycker att man ska fundera på att ha ett absolut lägsta pris som man kan tänka sig att sälja för. För tid har också ett värde, säger Claudia Wörmann.

Räkna på hur stor skillnad det gör om du går ner till ett lägre pris än vad du förväntat dig, mot att stå med dubbla kostnader.

– Var medveten om att i dagens marknad kan det ta lite tid, säger Claudia Wörmann.

Om man har köpt sin nya bostad långt tidigare, till exempel nyproduktion, är det viktigt att få i gång försäljningen, säger Hermansson.

– Det är också viktigt i ett sådant här läge att ha en relation med din bank och en kontakt där, för att diskutera situationen, säger hon.

5 Vad ska jag tänka på när det gäller en bostads-rättsförenings ekonomi?

Som privatperson kan det vara svårt att ställa föreningarna som man tittar på emot varandra. Därför kan man med fördel ta hjälp av någon som är bra på att läsa årsredovisningar. Det viktigaste att titta på när det gäller ekonomin i en bostadsrättsförening är dess skuldsättning, menar Claudia Wörmann. Hur stora lån finns, och finns det förklaring till varför om lånen är höga? Har man gjort alla renoveringar?

– Man ska granska föreningen med hjälp av ögonen med. Hur ser fasaden ut? Trapphuset? Finns det något som behöver åtgärdas och finns det pengar till det? säger Claudia Wörmann.

Den som ska köpa en bostadsrätt kan titta extra på om föreningen har inkomster från butiker och andra lokaler.

– Butiker är otroligt utsatta just nu, säger Cecilia Hermansson.

Om det inte framgår i senaste årsredovisningen behöver du fråga föreningen om man redan gjort hyresnedsättningar.
Även Emma Persson anser att det är till nytta för bostadsköparen att ta hjälp av någon med erfarenhet och kunskap om årsredovisningar.
– Titta också på hur bostadsrättsföreningen klarar eventuella räntehöjningar, om det är renoveringar på gång och hur de i så fall ska finansieras. Räkna inte bara på olika scenarier för din egen ekonomi, utan även för föreningens, säger hon.

Sofie Österström
sofie.osterstrom@dn.se

Fakta. Lättnader för amorteringar

Efter Finansinspektionens uppmaning har flera banker har under coronakrisen infört tillfällig amorteringsfrihet för sina bolånekunder.
Kunden måste ansöka om detta, och den tillfälliga amorteringsfriheten gäller under en viss period. Under den perioden behöver kunden alltså inte amortera på sitt lån.

Affärer går i stöpet på grund av virusoron

SÖNDAG 26 APRIL 2020

Coronaoron fortsätter att slå mot bostadsmarknaden. Antalet affärer minskar och pristapp syns i storstäderna, enligt siffror från Hemnet.

– Köparna på bostadsmarknaden är fortfarande oroliga, säger analytikern Erik Holmberg.

Det görs allt färre bostadsaffärer, enligt siffror från Hemnet som TT har tagit del av. Under de tre sista veckorna i mars såldes det 6 procent färre bostadsrätter jämfört med samma period förra året. Nu är motsvarande säljvolym för de senaste tre veckorna 17 procent lägre än motsvarande veckor i fjol.

– Köparna på bostadsmarknaden är fortfarande oroliga och tror i stor utsträckning på nedgång i priserna framöver. Det är en väldigt kraftig förändring jämfört

med hur det såg ut i februari då vi i princip noterade prisrekord och en väldigt het marknad, säger Erik Holmberg, analytiker på Hemnet.
När prisförväntningarna faller hos köparna är det färre som är benägna att gå in i budgivningar. Till följd uppstår det ett tydligt avstånd mellan köpare och säljare, eftersom säljare vill få ett liknande pris som bostäder såldes för tidigare i år.
– Får man inte ett liknande bud får man antingen acceptera de priser man får i dag, och då får vi generellt prisminskningar. Eller så avvaktar man och då går säljvolymerna ned, för att bostäderna inte säljs.
Det leder i sin tur till ett större utbud av bostäder. Tredje veckan i april var utbudet i riket 10 procent större än samma period i fjol, 11 procent i Stockholm och 13 procent innanför tullarna i Stockholm.
I mitten av april noterades en viss prisnedgång – framför allt i storstäderna. I hela landet syns mycket små nedgångar, men nedgången i Stockholm bidrar till prisminskningen.
– Det är egentligen ett storstadsfenomen samt där

priserna är högst, säger Erik Holmberg och fortsätter:
– Sedan handlar det här om vad det får för effekter på längre sikt. Än så länge skulle jag säga att det är ganska odramatiskt – det är inga prisras utan det är lite nedgångar i Stockholm.
Signaleras det positiva indikationer på ekonomin framöver och om människor återgår till sina arbeten kan pristappet återhämtas snabbt, enligt Erik Holmberg. Blir det däremot en mer långgående recession och en lägre konjunktur med ökad arbetslöshet kan bostadspriserna gå ned desto mer.
TT

Systemets försäljning får

skjuts av krisen

SÖNDAG 26 APRIL 2020

Vi går tidigare på dagen, tidigare i veckan och handlar mer. Försäljningen på Systembolaget har skjutit i höjden i coronakrisen. Men enligt vd Magdalena Gerger tyder inget på att svenskarna dricker mer.

Sju procent upp, räknat i volym. Så mycket mer alkohol sålde Systembolaget första kvartalet, enligt delårsrapporten. I mars, när Sverige började stänga ner, var uppgången hela tio procent. Coronaeffekten är tydlig och Systembolagets försäljning har tagit från andra, enligt Magdalena Gerger.

– Gränserna har stängts mot Danmark och Tyskland. Och restaurangförsäljningen har rimligtvis fallit i från, säger hon. Kundbeteendet har också ändrats.

– De kommer mer sällan, och köper lite mer. Man kommer tidigare på dagen, och tidigare i veckan, säger Gerger.

Det handlas också mer på köpcentren utanför stadskärnorna, visar försäljningsstatistiken.
– Och tydligt mer via hemleveranser.
Bland olika varugrupper går framför allt öl och sprit åt fortare. Det är typiskt sett sådant som köps på resor, en kanal som alltså har stoppats för närvarande.
Men, trots den rejält ökade försäljningen via det statliga spritmonopolet, så är Magdalena Gergers absoluta uppfattning att drickandet inte har ökat – vi har bara bytt plats för skålandet, till hemmet i större utsträckning.
En egenbeställd Sifoundersökning visar att 83 procent inte upplever att de har ändrat sina dryckesvanor, sex procent har ökat intaget medan nio säger sig dricka mindre – något Magdalena Gerger tar som intäkt för att supandet inte har ökat.
– Det finns inga siffror som pekar på att det dricks mer i Sverige, säger hon.
Systembolaget har inte märkt av några problem med varuförsörjningen, trots att sådana farhågor fanns när gränser

började stängas med visst kaos på sina håll i transportkedjorna.
De cirka 20 000 artiklarna i utbudet har varit intakt och hyllorna fulla.
– Vi har inte haft några problem med varuflödet, säger Magdalena Gerger.
TT

Fakta. Så har försäljningen gått

Dryck Kvartal 1 2020 Kvartal 1 2019
Sprit 4 737 4 327
Vin 46 278 43 224
Starköl 55 225 51 872
Cider och blanddryck 3 856 3 574
Alkoholfritt 550 600
Totalt 110 646 103 597
Siffrorna gäller volym i 1 000–tals liter. Källa: Systembolaget

Permitterade ska avlasta lärare

SÖNDAG 26 APRIL 2020

På tre dagar gjordes personal från olika branscher redo för att stötta lärare. Beredskapslyftets tredje fas slussar permitterad personal ut till en tillfällig tillvaro som stödpersonal i skolan.

Förra onsdagen var det dags för ett 20-tal noviser att sätta sig i skolbänken på Internationella Engelska skolan.

Under tre dagar snabbutbildades de för att sedan kunna kliva ut som stödpersonal i grundskolor.

Det är en utmaning att komprimera det allra viktigaste till en tredagarsutbildning men med rätt strategi är det möjligt, menar Internationella Engelska skolans vd Anna Sörelius Nordenborg.

– Man ska känna sig trygg med att kliva ut i arbetslivet. Vi försöker blanda teori och praktik, med fokus på hur man lär sig att ta hand om en klass. Det handlar om

att skapa verktyg för att personalen ska få självförtroende, säger hon.
Utbildningen är det tredje steget i satsningen Beredskapslyftet, som syftar till att mobilisera arbetslösa eller permitterade till hårt pressade branscher. Under det första steget, där SAS-anställda utbildades till vårdpersonal, var det bara timanställda på SAS som deltog.
När dörren nu öppnas för samtliga SAS-anställda är medelåldern betydligt högre. De har dessutom fått sällskap av personal från andra sektorer, exempelvis hotellbranschen och klädbranschen. Ungefär hälften av den utbildade personalen ska arbeta på Internationella Engelska skolan, medan den andra hälften fördelas på Kista International School och Fryshusets grundskolor i Stockholm.
Paula Khalil och Catharina Friberg är båda erfarna SAS-anställda, med 7 respektive 22 år i bolagets tjänst. Paula Khalil menar att utbildningen innebär många nya kunskaper och lärdomar. Att ställa om är också en påtaglig utmaning.

– Samtidigt är det något vi valt att göra själva. Ingen har bett oss att göra det, och det finns ändå en hel del paralleller att dra till det arbetsliv man är van vid, säger Paula Khalil.
Hon får medhåll av Catharina Friberg.
– Man möter många olika kunder och resenärer ombord. Så är det i klassrum också. Eleverna har alltid en massa olika behov, och en del behöver mer stöd än andra. Det känns ganska okej ändå.
Catharina Friberg är redo för det som väntar, men också medveten om potentiella svårigheter.
– Det kan bli lite utmanande i början, innan man lärt sig hur man ska lägga upp allt. Kommer eleverna visa respekt? Vilken nivå ska man lägga ribban på? Men mycket kommer nog också efterhand när man jobbar.
Den första kursen var tänkt som ett pilotprojekt, men eftersom antalet sökande är stort har nästa kurs redan dragit i gång. Karin Nyman, kommunikationsdirektör på SAS, ser projektet som både en samhällsvinst och en positiv injektion för de som deltar.
– Det här är ett sätt att se till att våra kompetenta medarbetare

kommer till nytta under den här perioden, säger hon.
Har ni kunnat ge den permitterade personalen några besked om när de kan komma tillbaka?
– Det är en väldigt svår situation. I början hoppades vi på att det skulle vara över ganska snart, men så ser det inte ut att bli. Även när det här börjar gå över tror vi att det kommer att dröja innan vi är tillbaka i arbete.

Niklas Weimer
niklas.weimer@dn.se

Fakta. Beredskapslyftet

Beredskapslyftet mobiliserar tillfälligt tillgängliga personalresurser för att stödja svenska arbetsplatser som är starkt pressade under coronakrisen eller som är i behov av akut hjälp.
De två tidigare stegen i projektet har omfattat vård och omsorg.
Bakom initiativet står utbildningsföretaget Novare och Wallenbergstiftelserna.
Källa: Beredskapslyftet.se

”Hur man spontant behandlar ett djur säger väldigt mycket om människan”

SÖNDAG 26 APRIL 2020

Gorillan Sally Jones mustiga äventyr har tagit tusentals barn med storm. Men också många vuxna. Andrev Walden läser den nya boken och ringer sin idol, författaren och illustratören Jakob Wegelius, för att prata om gränser – mellan djur och människa, fantasi och verklighet.

I slutet av en liten småländsk grusväg – en sån där som börjar med en avfart från en större småländsk grusväg och löper mellan knöliga beteshagar med flyttblock och osorterade lövträd – står ett ensamt gult trähus. En

lärarbostad från 1949 där ingen lärare någonsin bott eftersom byn Mörtfors andra storhetstid tog slut någonstans i skarven mellan beslutet att bygga en skola och byggandet av en skola.
På gårdsplanen går fem hönor och en tupp som inte ser ut att höra ihop. Den största är visst en Brahma och den svarta med långa ben är alldeles säkert en engelsk stridshöna men det vet hon nog inte själv för hon slåss aldrig.
Bortom huset faller tomten ner i en sluttning och på botten av den skjuter en pålad båtbrygga ut över sjön Maren. En knapp kilometer uppströms stryper dalgången sjön till den å som drev kopparverkens skovelhjul under byns första storhetstid.
Det är en vacker plats. Som ett slags intellektuellt utomhusgym för författare som behöver promenera bort intrigernas lösa trådar med anteckningsboken i fickan. Och det var väl därför Jakob Wegelius och Lena Sjöberg, båda författare och illustratörer, flyttade just hit med sina två söner för drygt 15 år sedan. För friheten att förlora sig i andra världar.
– Men inte bara därför, platsen har funnits i mitt liv länge, jag

brukade bada och meta i den här sjön redan som barn för min mor hade ett sommarhus här, berättar Jakob Wegelius som växte upp i Göteborg och träffade sin fru på Konstfack i Stockholm innan intrigen knöts ihop här.
– Min mor flyttade också hit. Hon bor nere i byn. Hon är nästan 90 år gammal nu.
Han säger det med en ängslan som inte behöver förklaras i skuggan av coronakrisen. Det var med hänsyn till henne och andra sköra immunförsvar i trakten som jag och min redaktör enades om att ställa in min resa från Stockholm och enbart skicka en fotograf.
Men ungefär så här hade väl texten börjat om jag åkt till Mörtfors. Nu får Jakob Wegelius lotsa mig genom omgivningarna över telefon i stället men han krånglar inte för han vet att en text behöver sina kulisser.
– Vad ska jag berätta mer? Räven tar en höna ibland. I hagen söder om vår tomt går det hästar om sommaren och i norr går det kor. Och vi har en ateljé nere i byn! En gammal tandläkarmottagning från tiden när det fortfarande fanns gott om tänder i Mörtfors och en

butik att köpa kolor i så att de gick sönder ibland. Jag sitter i det gamla väntrummet och gör mina illustrationer. Det är väldigt litet, bara 2,5 x 2,5 meter ungefär, men jag älskar att sitta där. Att skriva är svårt, att illustrera böckerna är bara lustfyllt så jag sparar alltid den biten till sist. Som en belöning åt mig själv.
Om jag tagit mig till Mörtfors hade jag tjatat om att få se de där sex kvadratmetrarna (och han hade låtit mig göra det, säger han) för jag är svårt nyfiken på hantverket bakom Jakob Wegelius säregna berättelser.

Som högläsande förälder kan jag vittna om en särskilt stark gravitation i det universum han byggt upp kring gorillan Sally Jones och hennes vänner: sjömannen Henry Koskela, fadosångerskan Ana Molina och instrumentbyggaren Luigi Fidardo.
Inte för att mitt vittnesmål behövs – Jakob Wegelius har vunnit ett Augustpris varje gång han skrivit om Sally Jones och riskerar säkert att göra det en tredje gång med nyutkomna ”Den falska rosen” – men det har gått sex år sedan ”Mördarens apa” så en

påminnelse är väl inte alldeles överflödig. Det räcker liksom inte med att kalla det en egen tonart. Det är mer som att Wegelius skapat en egen genre, ett slags mysteriedrivna skepparhistorier vävda kring sjöfartens knytpunkter på 1920-talet – återberättade av en skrivkunnig apa.
När jag föreslår att genren skulle kunna kallas ”Taube noir” skiner Jakob Wegelius upp. (Eller jag tror att han skiner upp, vi talar som sagt i telefon men det låter som att han gör det.)

– Första boken, ”Legenden om Sally Jones”, var faktiskt starkt inspirerad av Evert Taubes ”Balladen om Gustav Blom”, berättar en eventuellt skinande Jakob Wegelius och sedan hinner han mumla sig igenom åtminstone tre verser innan han förklarar hur det hänger ihop.
– Jag tyckte mycket om sången men det var framför allt något med formen, hur Gustav Bloms hela livshistoria berättas i de här korta och otroligt kärnfulla nedslagen, vart och ett skildrat på fyra rader, som grep mig. Och jag tänkte att i stället för att göra en

sån berättelse i text och musik så kan jag väl göra den i text och bild. Så ”Taube noir”, inte mig emot!
I balladformen, illustrationer med korta bildtexter på varje sida, fick Wegelius också en möjlighet att närma sig de tecknade seriernas berättarspråk, något han hade fingrat på alltsedan han började rita och skriva sina egna historier i tioårsåldern. Han växte upp i seriegenerationen och kan fortfarande alla Tintinalbum utantill.
– Serieformatet ligger mig varmt om hjärtat och jag har provat att rita serier men det går inte. Jag kan inte skriva roliga pratbubblor, jag kan bara skriva löpande text. Närmare serieformatet än så kunde jag inte gå men det blev bra, tycker jag. Jag hade så himla kul och ”Legenden om Sally Jones” är fortfarande den bok jag är mest nöjd med.
Ändå valde Jakob Wegelius att byta form i uppföljaren. Medan ”Legenden om Sally Jones” (2008) var en sorts serieroman på 107 sidor, utläst på två läggningar, blev ”Mördarens apa” – bortsett från den ”ryska öppningen” med tio sidor

tecknade karaktärsporträtt – en mer traditionell roman på 617 sidor.
– Jag hade hunnit bli väldigt förtjust i Sally Jones men hur mycket jag än tyckte om formen kunde jag inte behålla den för då hade det ju blivit samma bok en gång till. Jag ville ta det vidare och eftersom min apa hade lärt sig skriva – i ”Legenden om Sally Jones” ägs hon ju av en trollkarl med ett otal kvinnoaffärer som han försöker hantera samtidigt och så lär han apan att skriva maskin för att hon ska hjälpa honom att svara på alla kärleksbreven – och där hittade jag min utgångspunkt: att låta Sally Jones själv bli berättaren.
Det var väl också där, i höjd med ”Mördarens apa”, som högläsande föräldrar började förhandla sig till mer än varannan läggning av barnen. Det statistiska underlaget för det påståendet är förvisso skört men jag var i alla fall inte den enda föräldern som sögs ner i detta universum byggt för barn.
Om det nu var byggt för barn? Jakob Wegelius omsorgsfulla rekonstruktion av 1920-talets Lissabon, hamnstaden från vilken äventyren lägger ut, och

facktermspoesin från ångbåtarnas maskinrum eller signor Fidardos instrumentverkstad kan emellanåt förbrylla den modernt kalibrerade läsaren – vad bryr sig ett barn om ett dragspels anatomi? Men efterhand gick det upp för mig vad han gjorde: att han var noga med att förtöja sin saga i verkligheten. Att det märkvärdiga med detta universum nog inte var den skrivkunniga apan i mitten utan autenticiteten runt henne. Känslan av att det verkligen hänt. Är det så man trollbinder någon med en saga?

Det här är kanske baskunskap för någon som gått en skrivarkurs men för mig var det lite av en uppenbarelse.

– Jag blir glad när du säger det, säger Jakob Wegelius när jag säger det och den här gången hör jag skenet alldeles tydligt.

– Jag tycker att det är väldigt roligt att, i den mån det går, låtsas som att det man skriver har hänt. När man tar berättelsens ramverk – den tiden och den miljön – på stort allvar kan man väl också skapa en känsla av att vi rör oss i utkanten av den verkliga historien. Och har man nu en

huvudperson som är en tänkande och skrivande apa så skadar det inte att kontrastera det med en stark känsla av autenticitet i miljöbeskrivningarna. Om man ska berätta påhittade historier så är ju det viktigaste att få lyssnaren, läsaren eller betraktaren att liksom acceptera att det här är på riktigt. Annars kan man ju inte engagera sig. Sagan blir så fast förankrad i verkligheten och historien att man emellanåt glömmer att det är en apa som berättar!

– Ja precis, eller det är väl i alla fall det jag försöker göra. Men verklighetsförankringen finns också där för min egen skull. Den skapar en sorts bojsten som inte låter mig driva hur som helst. Och det är viktigt för kreativiteten att ha ett ramverk att ta spjärn emot, gränser för vad jag kan kosta på mig i min fantasi. Idéer växer inte så bra ur tomma intet.

En gräns du valt är att Sally Jones inte kan prata. Varför drog du gränsen där?

– Det är ju ännu en gräns som skapar spänningar men från början funderade jag egentligen inte så mycket alls kring om hon skulle kunna prata. Det räckte

utmärkt med att hon kunde skriva, tyckte jag. Sedan har jag ju efterhand upptäckt det behändiga i att hon får vara ett djur i människornas ögon. Att hon liksom inte låter sig kategoriseras i mänskliga termer. Hon är inte man eller kvinna eller barn eller gammal, rik eller fattig. Hon passar lika bra och lika dåligt i alla mänskliga sociala miljöer, vilket gör att jag kan placera henne var som helst.
Hon blir också en behändig betraktare av människornas värld.
– Ja precis, hon blir lite som hunden under middagsbordet. Någon som kan lyssna på alla samtal och får veta alla hemligheter. Människor kan visa upp sig ganska naket inför henne för ingen generas inför en apa. Hon blir också någon sorts lackmuspapper för karaktären hos de människor hon möter. Hur man spontant behandlar ett djur säger ju väldigt mycket om människan.
Det saknas nästan helt karaktärer utan bagage. Det är ofta något sorgnupet över människorna hon betraktar. Även hos antagonisterna. Gränserna mellan

godhet och ondska är över huvud taget väldigt lösa i kanterna?
– Mm.
Mm?
– Jag har inga tydliga svar på varför det blir så, annat än att jag känner för alla karaktärer jag skriver om. Det speglas nog i hur Sally Jones ser på dem.
Händer det att verklighetens gränser får styra vart berättelsen tar vägen?
– Ja, båten de köpte i första boken har till exempel gjort det. Då ville jag bara hitta ett litet ångfartyg som skulle vara roligt att rita och föll för en bild på en Clyde Puffer. När jag senare läste på om den här fartygsmodellens historia fick jag veta att den är intimt kopplad till Glasgow där den utvecklades för postgång till Hebriderna och annan kustnära trafik. Och eftersom grundintrigen i ”Den falska rosen” utgår från en hemlighet i deras eget fartygs förflutna bidrog den verkliga historien till att berättelsen nu bar av till Glasgow.
Och ner i Glasgows undre värld. Jag antar att inte heller den är alldeles påhittad?
– Nej, Glasgow kallades Europas Chicago på 1920-talet. Det var ett

tillhåll för gangsters och där har vi väl den andra orsaken till att berättelsen vek av dit. Det har alltid varit en dröm för mig att få skriva en gangsterhistoria. Jag älskar gangsterepos. Allt från Corleones till bröderna Coens ”Miller’s crossing”. Spontant tänkte jag New York förstås, jag var till och med där med familjen och rekade på ett gangstermuseum och jag läste på om förbudstiden men det var som ett minfält av schabloner. Det kändes så genomtröskat.
Mycket kritstrecksränder?
– Väldigt mycket kritstrecksränder. Jag är glad att historien kunde bära berättelsen till Glasgow i stället.
Bar den även dig själv dit?
– Det gjorde den och i Skottland fick jag faktiskt gå ombord på en av de sista seglande Clyde Puffers som finns!
Nu hörs det så där tydligt att han skiner igen. Jakob Wegelius passion för sjöfart och hamnstäder kan spåras till en nautisk barndom i Göteborg där han som tonåring började segla med skolfartyg. Det var också då han för första gången såg det som

långt senare skulle bli ett slags nav i Sally Jones universum: Portugals huvudstad Lissabon.
– Som 16-åring seglade jag till Lissabon på en av marinens skonerter, Gladan, och under inseglingen på Tejo, när jag såg den här vita staden som låg och glimrade i sommarhettan, då kände jag direkt att den här staden måste vara alla äventyrs hemstad. Och det skulle den väl på sätt och vis bli.
När man rotar i Jakob Wegelius historia begriper man snart att författarens smittsamma förälskelse i Sally Jones universum har rötter som är äldre än Sally Jones. Det är ett pågående passionsprojekt som inte liknar någonting annat i barnbokshyllorna. ”I ett ängsligt målgruppsanpassat kulturklimat är den en anomali”, skrev författaren Kalle Lind om ”Mördarens apa” (Expressen 16/7 2018) och kanske finns förklaringen till Wegelius dragningskraft där: i den akuta avsaknaden av marknadsanalys. Det känns inte som att det finns någon omedelbar affärsplan bakom böckerna om Sally Jones. De tar år att skriva och är feta som

biblar. Du läser gamla reseskildringar på antikvariat och gör fältresearch på indiska Malabarkusten. Du skriver inte barnböcker för att bli rik?
– Haha! Alltså, böckerna har ju sålt bra i de stora språkområdena och de här priserna har ju också betytt en del ekonomiskt. Jag upplever det som ett oskattbart privilegium att kunna försörja mig på att försvinna in i de här världarna, men slår man ut timpenningen blir det kanske inte så lysande förstås. Eller så här: om jag för tolv år sedan hade lagt upp en plan med målet att bli förmögen – haha! – så hade nog inte Sally Jones hamnat på topp-tio-listan.
Skriver du barnböcker?
– Ooooo…
Eller är du ointresserad av den definitionen?
– Ja, ja, det är jag faktiskt. Man kanske inte ska vara polemisk på det sättet men nu är ju barnböcker uppdelade i treårsintervall och även om jag begriper att det ska hjälpa den som köper födelsedagspresent upplever jag det som väldigt besynnerligt. Jag tycker inte att

litteratur låter sig indelas på det sättet.
Som tröjor och byxor?
– Från Polarn o Pyret.
Så det finns gränser du inte har någon nytta av?
– Fast finns de, egentligen? Jag ser dem i alla fall inte. Jag skriver det som faller mig in och som jag tycker är roligt att skriva.
Ointresset för att definiera sig själv delar Jakob Wegelius med apan det en gång föll honom in att börja skriva om. I ”Den falska rosen” undrar Sally Jones förvisso vad hon är, människa eller djur, men osäkerheten kring gränserna plågar henne inte. Hon nöjer sig med att beskära sitt väsen till fem ord som kan få avsluta den här texten, inte för att de har så mycket med det som sagts att göra utan för att de är vackra:
”Jag är mina vänners vän.”

Andrev Walden

Jakob Björn Wegelius.

Författare och illustratör. Född 1966 i Göteborg, bosatt i byn Mörtfors mellan Västervik och Oskarshamn.

Gift med tvåfaldigt Augustprisnominerade författaren och illustratören Lena Sjöberg, 49, som nu är aktuell med ”Brevet från mig” (Natur & Kultur). De har två söner.
Skulle bli idéhistoriker men hoppade av och utbildade sig vid Konstfack i Stockholm. Arbetade ett år som sjukvårdsbiträde på Södersjukhuset, Södermalm.
Debuterade med ”Spionerna i Oreborg” 1994 och har gett ut totalt åtta böcker.
Har tilldelats Augustpriset för Årets barn- och ungdomsbok två gånger: 2008 för ”Legenden om Sally Jones” och 2014 för uppföljaren ”Mördarens apa”. Har vunnit en rad andra priser, däribland Nordiska rådets pris för barn- och ungdomslitteratur 2015.
Har klass 8-behörighet som skeppare.
Aktuell med tredje boken om Sally Jones, ”Den falska rosen” (Bonnier Carlsen).

27 april 2020

Sjuk-sköterskan hyllar allmänhetens stöttning

MÅNDAG 27 APRIL 2020

Trycket på sjukvården är skyhögt. Men gåvor från allmänheten hjälper personalen på Södersjukhuset att hålla humöret uppe, menar sjuksköterskan Malin Nyman.

Hon har arbetat som anestesisjuksköterska på Södersjukhuset i Stockholm sedan 2013, och har därmed en rejäl portion yrkeserfarenhet i bagaget. Men Malin Nyman säger sig aldrig ha varit med om någon liknande arbetssituation. Egentligen hör hon hemma på operationsavdelningen men har fått byta till intensivvården med anledning av det pressade läget.

– Det går inte att jämföra med hur det brukar vara. Det känns verkligen som en kris, säger hon.

Just nu är det nattpass om tolv timmar som gäller. Samtidigt löper schemat bara två dagar - framåt eftersom läget är så osäkert.
Men det finns ljusglimtar i tillvaron. Sjukvården har hyllats från diverse håll under coronakrisen, både allmänheten och företag har öst allmosor över personalen på Södersjukhuset. Det är en viktig faktor för att ha kämpaglöden kvar, tycker Malin Nyman.
– Det är klart att man vill ha bättre villkor och löner, men just nu är det ingenting som kommer att ske. Allmänheten gör vad den kan nu och förbättrar ju faktiskt mina arbetsvillkor genom att skänka saker, säger hon.
Malin Nyman har mötts av nya gåvor i princip varje pass de senaste veckorna. Både sjukhusledningen och allmänheten har satt upp lappar med peppande budskap och på de hemmagjorda förkläden som sjukhuset gjort.
– Det gör att man inte känner sig så ensam. Vi sliter extremt mycket, och såna initiativ gör att man verkligen känner att man sliter för något gott.

Nu hoppas hon att allmänheten fortsätter göra sitt yttersta för att hålla vårdpersonalens moral uppe.
– Vi räknar med att ha den här - situationen under en ganska lång tid framöver, så jag hoppas att människor fortsätter att stötta oss även framöver.

Niklas Weimer
niklas.weimer@dn.se

Dela

Fem krogar tvingas stänga efter brott mot restriktionerna

MÅNDAG 27 APRIL 2020

Fem krogar har stängts av - Smittskydd Stockholm efter helgens inspektioner.
Det är de första krogarna i landet som stängs för att de inte uppfyllt kraven om social distansering.

Det är region Stockholms smittskydd som fått ärendena skickade till sig av kommunen, vars inspektörer bedömt att krogarna inte följer reglerna om social distansering som tagits i bruk för att begränsa spridningen av det nya coronaviruset.
– Problemet, om man ska sammanfatta det enkelt, har varit trängsel. Grunden för vårt beslut är de inspektioner som har gjorts av polisen eller miljöinspektörerna på kommunens miljöförvaltning, säger Per Follin, smittskyddsläkare på region Stockholm.
Minst två inspektioner har gjorts av kommunen och verksamheterna har fått möjlighet att rätta till felen.
Krogarna kan nu antingen överklaga beslutet till förvaltningsrätten, eller åtgärda problemen. Om problemen åtgärdas kan de få öppna igen, men först efter att en ny inspektion har gjorts och bedömningen visar att de följer reglerna.

Per Follin tror att dagens beslut kan ha en effekt på resten av Stockholms krogliv.
– Ja den möjligheten finns, att man skärper sig. Kommunernas inspektioner kommer att fortsätta. Både hälso- och sjukvårds-regionsrådet Anna Starbrink (L) och Katarina Luhr (MP), miljö- och klimatborgarråd, skriver i pressmeddelanden att de välkomnar beslutet
Kommunen har genomfört 57 inspektioner under helgen, 32 på fredagen och 25 på lördagen i Hornsbergs strand, Gamla stan, City och på Södermalm.

Amanda Dahl

Krogarna som får stänga
Raw Sushi & Bowl
The International bar
Restaurang Carmen
Central bar
Charles Dickens
Kontrollerna i Stockholm
Inspektioner i Stockholms stad sedan de nya reglerna infördes:
Antal inspekterade krogar: 276.
Antal inspekterade krogar med avvikelser: 57.
Antal ärenden skickade till - Smittskydd Stockholm: 7.

Det är smittskyddsenheten som tar beslut om eventuell stängning.
Källa: Stockholms stad

Smitta på äldreboende på Gotland

MÅNDAG 27 APRIL 2020

Region Gotland meddelar att coronasmitta har konstaterats på ett äldreboende. Det är det första äldreboendet på ön där fall upptäckts.
– Det är en allvarlig situation eftersom det här är en skör grupp som vi vill skydda särskilt, säger socialdirektör Marica Gardell.

Sammanlagt har 26 personer på Gotland testats positivt.
DN

”Finns jobb att söka”

MÅNDAG 27 APRIL 2020

Antalet uppsagda som söker sig Trygghetsfonden har ökat kraftigt. Men omställningsorganisationens vd Caroline Söder inger hopp till anställda som oroar sig för framtiden.

– Det finns jobb att söka, säger hon.

Sedan slutet på mars har antalet uppsagda strömmat in till

Trygghetsfonden, som arbetar med att hjälpa personer som blivit uppsagda att hitta nya jobb, starta eget eller börja studera.
– På väldigt kort tid har vi haft en dramatisk ökning, säger Caroline Söder.
Under april har drygt 5 200 personer inkommit till Trygghetsfonden, som väntar sig att antalet under den senaste månaden blir lika många som under hela det första kvartalet i fjol. Det kan jämföras med att Trygghetsfonden hjälpte drygt 13 700 uppsagda under hela förra året. Organisationen ägs av LO och Svenskt Näringsliv och omfattar omkring 70 000 företag.
– De senaste 30 dagarna hade vi åtta gånger fler uppsagda än vad vi haft någonsin tidigare, säger hon.
Caroline Söder säger att den nuvarande krisen skiljer sig från tidigare kriser eftersom flera branscher troligtvis kommer att återhämta sig.
– För många handlar det om att under en period hitta något annat, eller att karriäryrkesväxla för att gå vidare till en annan bransch, säger Caroline Söder.

Inom industrin har antalet uppsagda ökat med 76 procent under det första kvartalet i år, jämfört med samma kvartal i fjol. Inflödet från hotell- och restaurang niofaldigades och även anställda från fackförbundet Handels ökade. Stor skillnad märks bland unga mellan 20–29 år.

– I handeln finns skillnader, inom bygg och livsmedel går verksamheterna bra medan sällanköp har en dyster utveckling, tillägger hon.

Samtidigt understryker Caroline Söder att det fortfarande finns arbetstillfällen.

– Det finns jobb att söka och det finns en efterfrågan på arbetskraft på arbetsmarknaden. Och regeringen gör stora insatser för att man under en period ska kunna gå in i andra studier och andra möjligheter som har öppnat.

Över hälften av inflödet kommer från Skåne, Västra Götaland och Stockholms län. Organisationens roll är att matcha behoven på arbetsmarknaden med de

personer som blivit uppsagda som kommer till Trygghetsfonden.
– Vi ser att välfärdssektorn och den gröna näringen har ett stort behov. Det gäller även en viss typ av lagerverksamhet och nätapotek där det finns kompetens- och arbetskraftsbrist, säger Caroline Söder.

Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se

Polisen sparar tid när böter delas ut digitalt med ny app

MÅNDAG 27 APRIL 2020

Bort med papper och penna och fram med mobilen. Nu delar polisen ut digitala anmärkningar och böter på plats genom en app i mobilen.

– Det går mycket snabbare att använda appen. Jag är rätt snabb att skriva på papper också men det tar ändå sin tid, säger polisassistent Alexander.

Det är en ständig ström av bilar på Tyresövägen utanför förskolan Hästhagen där polisen den här eftermiddagen gör kontroller. Alexander, en polisassistent som inte vill uppge sitt efternamn, stoppar en tonåring på moped, ber om legitimation och synar sedan mopeden från framhjul till baklyse.

– På den här saknas det två backspeglar, det var det som fångade mitt intresse, säger han. Alexander noterar en så kallad ”skarp tvåa” i appen vilket innebär att föraren måste åka till en bilprovning eller en auktoriserad verkstad som kan släcka ”tvåan”. I dag använder han appen Flygande inspektion i stället för papper och penna. Polisen har också en app kallad Ordningsbot. Då handlar det om kontroll av bilförare: till exempel användningen av bilbälte, om de pratar i mobiltelefon eller inte stannat vid ett stoppmärke.

Genom att slå in person- eller registreringsnummer i appen får - polisen den information om personen som de behöver. När föraren skriver sitt namn på skärmen och erkänner sig skyldig skickas ordningsföreläggandet till polisens datasystem där det registreras. Föraren får sedan ett inbetalningskort hemskickat och kan betala böterna.
Förnekar föraren brott skrivs en anmälan som sedan går vidare till åklagarmyndigheten.
– Förut var det pappersarbete som man skickade in till diverse - ställen där det skulle registreras. Det är som dag och natt, speciellt med ordningsbotsappen, i den finns en kontrollfunktion som gör det hela mer rättssäkert, säger Alexander.
Poliskommissarie Erling Andersson vid Polisregion Mitt är processägare för trafikfrågor inom Polismyndigheten. Han säger att appen hjälper till att begränsa felkällor.
– Dels att poliserna skriver fel på plats, dels att det råkar bli fel i samband med inmatningen. Tidigare hade man inte samma kontroll och man kunde av misstag exempelvis skriva en

siffra fel i personnumret, vilket försenade hanteringen. Nu kollas det upp och det ökar såväl effektiviteten som rättssäkerheten, säger han.
När apparna är fullt utvecklade kommer det att finnas 1 600 koder för olika förseelser.
– Appen uppdateras hela tiden. Man slipper ha en katalog, som ligger i bagaget någonstans, för att leta efter koderna för förseelsen. Tack vare appen hinner polisen kontrollera fler förare än tidigare.
– Det går fortare på plats, det är inte så mycket fritext utan mer olika val. När jag är klar så registreras det automatiskt i våra system till skillnad från det handskrivna som som skulle skickas till en registrator som skulle skriva in det i datasystemet, har man då lite dålig handsstil så kan det bli fel, säger Alexander.
Erling Andersson tror att den yngre generationen poliser kommer gilla appen.
– De är vana att använda mobilen och den finns tillgänglig hela tiden. Det blir smidigare att jobba.
Till sommaren är det nya verktyget tillgängligt för samtliga poliser i landet. Ytterligare funktioner planeras, exempelvis

möjlighet att betala böter på plats eller genom polisens webbplats.

Lars Grimlund
lars.grimlund@dn.se

Hundratal evakuerade efter brand

MÅNDAG 27 APRIL 2020

Järfälla.

Efter en brand i ett niovåningshus i Jakobsberg under natten till söndagen har samtliga boende i de 136 lägenheterna evakuerats. Många har fått inhysas på ett närliggande sjukhus och i en skola.

– Vi har suttit i sjukhusets entré hela natten, så vi är såklart väldigt trötta. Men också ledsna över att det här har hänt, säger Dunsem Er, som bor i huset.
Larmet om branden kom vid halv ett och under natten stod omkring en tredjedel av taket i lågor, enligt räddningstjänsten. Runt 50 brandmän deltog i insatsen och branden var på morgonen under kontroll. Ingen person kom till skada.
TT

Grossist straffas för grädde i brunn

MÅNDAG 27 APRIL 2020

I juli förra året hälldes 500 liter grädde ut i en dagvattenbrunn i ett industriområde i Nacka. Händelsen rubriceras av kammaråklagare Gunnar Jonasson som miljöbrott.
– Risken för mikroorganismer i våtmarken gör att det här klassas som miljöbrott. I annat fall hade

det handlat om nedskräpning, säger Gunnar Jonasson till nyhetsbyrån Siren.
Efter en utredning av Riksenheten för miljö- och arbetsmiljömål har den ansvariga matgrossisten nu straffats med en företagsbot på 10 000 kronor.

Björn Wiman: Kanske var Per Olov Enquist 1900-talets största svenska diktare

MÅNDAG 27 APRIL 2020

En idrottsman, en entertainer, en melankoliker och en

framstående författare har lämnat oss. Och världen har blivit tommare.

Per Olov Enquist var en av det svenska 1900-talets största diktare, kanske den allra största. Så var det sagt.

Men inte bara det. P O Enquist var idrottsman också. In i det sista. Den sista gången jag såg honom var under författarkollegan Sven Lindqvists begravning för ganska precis ett år sedan. P O var redan svårt märkt av sjukdomen och egentligen för svag för att resa sig ur sin rullstol för defileringen runt kistan. Men han *skulle* klara det. Det var lika andlöst att följa som ett världsrekordförsök i höjdhopp. Om han klarade det? Givetvis klarade han det.

Jag hade förmånen att något få känna P O Enquist. Världen är tommare utan den milda, varma ironi som var hans väsen – och mina tankar går till hans fru Gunilla och barnen Jenny och Mats. Från 1960-talet och framåt blev han urtypen för en modern svensk *public intellectual*, både som skribent i Expressen och som politiskt engagerad. Olof Palme ska ha fått upp ögonen för Enquist

när han läst en essä om idrott av honom: ”Jag förstod att du inte var fullt ut lika jävla inskränkt som alla andra svenska författare.” Inskränkt var han inte. Heller ingen högburen diktarfurste. Nästan alla som mötte P O slogs av hans påfallande vänlighet.
Per Olov Enquist var en entertainer. Men också en melankoliker. Livet var dikt, dikten liv. Aldrig var han så lycklig som när han skrev, aldrig så olycklig som när han inte gjorde det. När hans självbiografi ”Ett annat liv” kom ut på franska 2010 noterade tidningen Le nouvel observateur att han lyckas med allt, i synnerhet med sina misslyckanden. Skrivandet var från barndomen i Västerbotten förknippat med att ”bli stor på sig” och måste därför rättfärdigas. Att skriva – *dikta* – var lika syndigt som att komma ut i spriten.
Kanske just därför kommer bilder och scener från det han diktat att leva med oss, många av oss, länge: romanerna, pjäserna, essäerna. Gång på gång frambesvor han sitt litterära universum på nytt, ständigt samma men i olika

skepnader. Hans verk gjorde världen större, så stor som den bara blir i det klart lysande mörkret från det gröna trähuset i Hjoggböle, där allting började och där de sjungande telefontrådarna, ”himlaharpan”, sträcker sig ut i en universell rymd. Som i den magnifika essän om mordet på Olof Palme i ”Kartritarna”, den vidunderliga romanen ”Musikanternas uttåg”, den svindlande skildringen av döden i pjäsen ”I lodjurets timma”: ”Jag vill helt enkelt tänka mig att han, på något sätt, borrat in sitt huvud i Guds armveck, legat och spunnit en stund och, känt handen som strök, och så helt enkelt dött. Vad ska man med en Gud till, om man inte kan dö i hans armveck?” Närvaron av den fysiska erfarenheten var grundläggande i Per Olov Enquists författarskap. Världen måste få kropp. I sin självbiografi skildrar han hur han sitter och hamrar på sin skrivmaskin med den nyfödde sonen Mats sovande i en korg under skrivbordet. Pojken håller P O:s stortå i ett fast grepp i sin lilla hand och fadern känner ”en obruten varm och stillsam kärlekslinje” strömma genom sig.

Det är en av de vackraste scenerna jag vet. Och mycket typisk för diktaren P O Enquist. När det sinnliga hittade sin väg in i litteraturen, då var han lycklig.

Björn Wiman
bjorn.wiman@dn.se

Dela

En av landets främsta författare är borta – P O Enquist blev 85 år

MÅNDAG 27 APRIL 2020

P O Enquist är död efter en lång tids sjukdom. Han var en av landets främsta författare och

dramatiker och ett stort samhällsengagemang genomsyrade hans livsgärning. Han blev 85 år gammal.

P O Enquist hade varit sjuk i cancer en längre tid när han på lördagskvällen stilla somnade in. Hustrun och de två barnen fanns vid hans sida. Efter att dödsfallet blev känt fylldes sociala och traditionella medier med minnen och kommentarer.

”Han är av de riktigt stora berättarna som, genom sitt författarskap, många av oss har en egen relation till”, skrev statsminister Stefan Löfven (S) i till DN. Han fortsatte: ”P O Enquist är en av de som alltid finns där, en självklar person i vårt samhälle, en trygghet. Det blir definitivt ett tomrum efter honom.”

P O Enquist var en av Sveriges främsta författare och dramatiker, och djupt engagerad i samhällsfrågor och politik genom hela sitt liv. Han föddes 1934 i byn Hjoggböle i Västerbotten. Hans far var skogsarbetare och dog när sonen bara var sex månader gammal, och den blivande författaren växte upp med sin mor och senare en fostersyster. Så här

skrev han, 2007, om sin barndom: ”Är man född djupt inne i en skog är träd och mark trygghet. Jag hade inga lekkamrater, men en stor skog helt för mig själv, det skapade min starka och obrottsliga karaktär. Jag var inte ensam. Jag hade tallarna.”
Mamman var lärare och, som stora delar av byn, djupt religiös och engagerad inom Evangeliska Fosterlandsstiftelsen. I en intervju med DN 1999 sade P O Enquist:
– Min mamma var kanske den mest drivande och fanatiska av alla. Samtidigt var hon en underbar morsa, stark och kärleksfull. Hennes religion var förtryckande, men det var hon som gav mig mod att stå på egna ben.
Som ung var P O Enquist friidrottare och ett höjdhoppslöfte med 1,97 som personbästa – men valde i stället att studera i Uppsala. Efter att han tagit sin magisterexamen började han som kritiker på Svenska Dagbladet och Expressen.
Debuten kom 1961 med romanen ”Kristallögat”, och tre år senare kom ”Magnetisörens femte vinter” som blev hans svenska genombrott.

Dokumentärromanen ”Legionärerna” från 1968 gav honom ett internationellt genomslag, och boken filmatiserades också under namnet ”Baltutlämningen” 1970. Under många år bodde han utomlands. 1970 flyttade han till Västberlin under ett år, han tillbringade tid i Los Angeles som gästprofessor på UCLA, bodde i Paris under några år, och under 15 år i Köpenhamn. Under åren utomlands eskalerade hans alkoholproblem, något han själv skrivit om i memoarboken ”Ett annat liv” (2008).

– Det var på många sätt ett fantastiskt spännande liv jag hade i dessa städer. Men drack gjorde jag, och det var okänt, sade P O Enquist i sin sista intervju med DN, gjord av Malin Ullgren 2017. Alkoholen slutade han så småningom med tvärt, i något han beskrivit som ”ett kirurgiskt snitt” och hade vid sin död varit nykter i närmare 30 år.
Totalt gav han ut ett tjugotal romaner, däribland ”Nedstörtad ängel” (1985), ”Kapten Nemos bibliotek” (1991), den Augustprisbelönade ”Livläkarens besök” (1999), och ”Boken om

Blanche och Marie” (2004).
Förutom memoaren ”Ett annat liv” skrev han också den självbiografiska ”Liknelseboken” som kom ut 2013.
Han rörde ofta sig i gränsen mellan dokumentär och fiktion och hittade inspiration till sina berättelser i verkligheten; inte minst i uppväxtens Västerbotten.
Enquist var också en framgångsrik dramatiker. Hans första verk blev ”Tribadernas natt” 1975 – själv sade han senare att han var ”en jävla amatör” när han började skriva dramatik.

– Alla dessa instruktioner i texterna, exakta beskrivningar av vad gestalterna gör. Det var lilla Lena Nyman som lärde mig att sluta upp med det där, sade P O Enquist till DN 2017.
Men fler pjäser blev det; totalt nio.
Han samarbetade flera gånger med Anders Ehnmark, och 1999 med Ingmar Bergman som regisserade hans tv-pjäs ”Bildmakarna”. Han skrev filmmanus till bland annat ”August Strindberg: Ett liv” och Jan Troells ”Il capitano” och ”Hamsun”.

Samhällsengagemanget tog sig inte bara uttryck i hans litteratur – han var också kulturbyråkrat och socialdemokrat. Han satt i Radionämnden, var med om att utforma kulturpropositionen 1974, och var särskild utredare för Filmutredningen 1999.
DN:s kritiker och tidigare kulturchef, Maria Schottenius, lärde känna P O Enquist på Expressen, och blev en av hans nära vänner. Hon beskriver honom som trofast, klok, varm och kärleksfull.
– Det fanns alltid något lite skevt i hans attityd. En humor som porlade genom allt. Trots att han var politiskt engagerad lät han aldrig tvärsäker eller agitatorisk. Han lyckades alltid skoja med stort allvar, hur han nu bar sig åt.
P O Enquist hade en son och en dotter i sitt första äktenskap med Margareta Ersson. Han var senare gift med den danska författaren Lone Bastholm, sedan 1995 levde han tillsammans med hustrun Gunilla Thorgren.
De sista åren hade han till följd av cancersjukdomen och medicineringen problem med bland annat trötthet och sin balans. I intervjun med DN för

snart tre år sedan fick han frågan om han var rädd för döden:
– Nej. Inte ett spår. Men jag är otroligt irriterad över att jag inte får något gjort.

Mohamed Yussuf
mohamed.yussuf@dn.se
Georg Cederskog
georg.cederskog@dn.se
Hanna Fahl

Så minns Kultursverige P O Enquist. ”Det var en fröjd att vara hans förläggare, en ära att vara hans vän och en oavbruten glädje att vara hans läsare”

MÅNDAG 27 APRIL 2020

Kerstin Ekman
Författare
”Jag ser P O gå med sin gamla hund Pelle i Vaxholm. Pelle utforskar med nosen det som nyss hänt. Han husse går djupare ner i minne och historia. Sen går de hem och den ene rullar ihop sig i korgen, den andra skriver. Nu är båda döda. Men det som skrevs är kvar. Det är, med ett Ibsenord, vidunderligt att alla dessa världar egentligen kom från Hjoggböle. Vi har dem kvar. Därför är vi inte bara ledsna.”

Karolina Ramqvist
Författare, fick P O Enquist-priset 2015
”För mig som läsare har flera av hans böcker varit viktiga och jag har fascinerats av hur mycket de tycks ha betytt för läsare utanför Sverige. Den vänliga uppmuntran jag redan ganska tidigt fick av honom har nog betytt mer för mig än jag riktigt förstått själv.”

Olle Svenning
Journalist och författare
”P O hade ett absolut gehör för språket, men också ett absolut - gehör för vänner och det sociala. Han var min bästa vän, vi träffades redan på 1970-talet och

talades vid i telefon varje dag, utom i slutet för då gick det inte. Han var fenomenal på omsorg om människor, de som hade det riktigt svårt. Det var en mänsklig egenskap som jag inte mött i någon annan person.”

Anna Croneman
Filmproducent och chef för SVT Drama

”Jag tänker på samtal vi haft kring eventuella filmatiseringar av hans fantastiska romaner, hur roligt det var att prata med honom, och hur generös han var med uppmuntran. Ett drömprojekt vore att filma ’Livläkarens besök’ som en miniserie. Som en homage till min enda idol. Den finaste presenten till den skandinaviska publiken!”

Svante Weyler
Förläggare

”Ända sedan jag var femton och min far kom hem med ’Legionärerna’ har P O Enquist varit en av de viktigaste författarna i mitt liv. Det var en intellektuell fröjd att vara hans förläggare, en ära att få vara hans vän, och en oavbruten glädje att få vara hans läsare. Ingen författare i Sverige har som han förenat det

djupast personliga med de stora historiska rörelserna.”

Margot Wallström

Tidigare utrikesminister (S)

”P O Enquist var en stor, klok författare med enorm bredd. ’Musikanternas uttåg’ förändrade mig. Den gav mig min egen historia med min egen dialekt. Han brydde sig om världen, politiken och människorna. Nu sörjer vi.”

Ingrid Dahlberg

Tidigare SVT- och Dramatenchef

”Jag minns P O som en väldigt god vän och en storartad författare. Jag har precis läst om ’Livläkarens besök’ och blivit påmind om hans fantastiska språk. Det är lätt att läsa honom, och lätt att läsa om. Som person var han väldigt rar och sympatisk – och skojig! Det kanske man inte tror när han läser honom, men han var en väldigt positiv och gladlynt privat.”

Daniel Suhonen

Debattör och skribent

”Han var den reformistiska demokratiska socialismens författare och för mig är han Sveriges största. Vi träffades då och då, och efter Tranströmers Nobelpris hade en tysk tidning

vinkeln ’vi beklagar herr Enquist, din kompis tog ditt pris’. Jag tror han blev tagen av det, men som han pillemariskt brukade säga: ’Även min ödmjukhet är den största i Norden.’ ”

Amanda Lind
Kulturminister

”P O Enquist är en gigant inom svensk litteratur. Han hade ett självklart sätt att uttrycka sig på som kunde göra små detaljer storslagna och stora skeenden begripliga. Samtidigt var hans outtröttliga engagemang för rättvisa ständigt närvarande. En av de riktigt stora författarna har nu lämnat oss, men verken kommer att leva vidare för många fler att upptäcka.”

Agneta Pleijel
Författare

”Jag minns honom med stor värme. Det är djupt vemodigt när människor av hans kaliber går bort. Vi har varit vänner sedan 60-talet och han var en väldigt generös vän, han bidrog till att jag blev författare. Han var en stor, unik och udda författare – det finns ingen som riktigt liknar honom, hans tonfall kände man omedelbart igen.”

Kjell Espmark

Författare, litteraturvetare och akademiledamot

”P O Enquist är ett av de stora svenska författarskapen. Det finns en djupstruktur tvärs igenom som imponerar väldigt mycket på mig. Det är också ett väldigt engagerat författarskap. Man får inte heller glömma att han är en mycket betydande dramatiker. Detta är en stor förlust. För mig personligen har han betytt mycket.”

Eva Gedin

Förläggare

”Han var trogen förlaget (Norstedts) i 60 år och blev en naturlig del av det. Han ringde varje vecka och kom ofta förbi med sin hund Pelle. Han var nyfiken och ville prata om allt – från det högst vardagliga, till litteratur och det senaste branschskvallret. Han var äldre än vi andra och berättade alltid historier, laddade med sin speciella, lätt sarkastiska humor.”

Dela

Författaren från Hjoggböle slutade aldrig att tolka tecknen

MÅNDAG 27 APRIL 2020

Det gröna huset i Hjoggböle där P O Enquist bodde med sin mor är den Enquistska urscenen. Här började han fantisera om världen. Han blev en av våra allra största författare, men andligen lämnade han aldrig sin västerbottniska by, skriver Leif Zern.

Han var P O.

Mer behövdes inte. Enquist var onödigt. Per Olov likaså. Ingen annan svensk skönlitterär författare i modern tid har varit lika närvarande i offentligheten. Även den som inte läste honom visste vad hans namn stod för. Men hans popularitet var inte folklig. Han blev ingen Vilhelm Moberg och ingen Astrid Lindgren. Han kunde vara svår och ändå älskad.

Per Olov Enquist föddes 1934 i Hjoggböle, Västerbotten, och lämnade aldrig Hjoggböle, det vill sig säga han utvandrade till de södra landsdelarna, först till Uppsala för studier och därefter till Stockholm, senare i livet även till Köpenhamn och – olyckligtvis – Paris.
Det är inga hemligheter, han har själv i bok efter bok lagt ut spår som han efter fem decennier kunde sammanfoga till en livsroman, den som kom 2008 och heter ”Ett annat liv”. En gåtfull titel, på det sätt som nästan allt han skrev kretsade kring gåtor. Här står ”ett annat liv” för en återfödelse efter ett besök i helvetet.
Jag vet inte om han trodde på Gud – kristen var han i alla händelser. Andligen lämnade han aldrig Hjoggböle. Det ensamma barnet var sex månader då fadern Elof dog på sjukstugan i Bureå. Före Per Olov hade föräldrarna fått en son som dog vid födseln, Per-Ola. Modern var lärarinna, folkpartist och strängt religiös. Ett mycket litet samhälle, socialt och teologiskt uppdelat mellan bönhuset med sin nyevangeliska förkunnelse och en fotbollsplan

som säckar betänkligt vid mittlinjen. Sjukstugan återkommer när två nyfödda pojkar förväxlas och det ena barnets mor råkar vara Enquists egen faster Vilma. - Historien avgjordes i Högsta domstolen, ett drama som placerade ”Bureåfallet” i det allmänna medvetandet.
Biografiska fakta som i författarens vuxna liv kommer att omvandlas till en tät och säreget rik mytologi. Det finns knappast ett verk av Per Olov Enquist där bortbytingarna och ”döpojken” inte gör sig påminda, indirekt i ”Hess” eller som centrala motiv och symboler i romanerna ”Kapten Nemos bibliotek” och ”Nedstörtad ängel”, två storverk i författarskapet.
Det gröna huset där han bodde med modern innan de flyttade till en lägenhet är den Enquistska urscenen. Här börjar Per Olov tidigt fantisera om världen bortom byn och Hjoggböleträsk. Det gör han liggande på golvet med hjälp av kartboken och ett smörpapper, till en början exakt avbildande topografin och landskapets utbredning, närmast dokumentärt; efter hand allt friare, med Hjoggböle i centrum

och Skåne som ett löjligt bihang, det senare som straff för att de västerbottniska betesplockarna behandlades illa av de skånska godsägarna.
Per Olov Enquists författarskap är en kontinent. Andra har uppnått lika många titlar – ett femtiotal med pjäserna och filmmanuskripten – men sällan på så många fält, i så skiftande genrer och publiksammanhang. Journalistiken måste räknas dit. Den ledde från Svenska Dagbladet till Expressen, där han blev en av Bo Strömstedts vapendragare, låt vara till vänster om denne. Det fanns inga vattentäta skott mellan journalisten, debattören och författaren. Hans romaner och pjäser fungerade ofta som scoop. Att Per Olov Enquist var socialdemokrat kunde någon gång kasta en skugga av tvivel över hans integritet som intellektuell. Den skingrades dock snabbt. Andra vinglade, framför allt åt höger efter 68-vågen – han spelade med öppna kort. I utformningen av 1974 års kulturpolitik var han något av minister utan portfölj. Varje gång partiet behövde avläsa de intellektuella stämningarna i

landet kallade man på P O. Att han lyckades bevara sin trovärdighet kan förklaras med hans trofasthet. När andra bytte tidning och förlag stannade han på Expressen och Norstedts.
Det började i Hjoggböle. Det började med kartbladet och ett smörpapper. Å ena sidan en omättlig sanningsiver. Å andra sidan en upplevelse av att aldrig nå fram till sanningen. Modern – döpt till Maria, kallad Maja – förblev hela livet hans skyddsängel. Det var Maja Enquist och Evangeliska Fosterlandsstiftelsen som lärde pojken betydelsen av att alltid tala sanning och bekänna sina synder. Lördagsbekännelsen var veckans höjdpunkt, en existentiell utmaning för lille Per Olov som var så snäll att han tvingades ljuga och hitta på dumheter och ofog som kunde leva upp till det västerbottniska syndamedvetandet. Han syndade ivrigt för att få nåd.
Där föddes författaren. Att på samma gång avbilda kartan och att dikta vidare på den – tilldikta som de frälsta kallade detta lättsinne – kunde stå som en rubrik över Per Olov Enquists

bidrag till den svenska litteraturhistorien. De första romanerna – ”Kristallögat” (1961) och ”Färdvägen” (1963) var typiska exempel på det tidiga sextiotalets intellektuella hållning, fransk distans och metalitterär skepsis. Snart följde slag i slag två genombrott, ”Magnetisörens femte vinter” (1964) och ”Legionärerna” (1968). Däremellan ”Hess” (1966), en ambitiös idéroman.
”Legionärerna” blev en omedelbar sensation i kraft av sitt kontroversiella ämne: den så kallade baltutlämningen i januari 1946, då 146 baltiska soldater i tysk uniform som strax före krigsslutet tagit sig till Sverige utlämnades till Sovjetunionen. Dramatiska scener utspelade sig på kajen i Trelleborg. Ett så kallat nationellt trauma, det första exemplet på Per Olov Enquists förmåga att veta var det gör ont. Boken imponerade genom sin virtuosa hantering av faktamaterialet. Närläsning av historiska källor, intervjuer med ögonvittnen, efterlevande och politiska arvtagare. Samtidigt kunde den svenska socialdemokratin andas ut.

Alla uppskattade inte till fullo Enquists dokumentarism. Olof Lagercrantz skrev en lång recension av ”Legionärerna” i Dagens Nyheter, där han prisade romanens stora allvar men förhöll sig kritisk till den oklara gränsdragningen mellan fiktion och verklighetsåtergivning. När en romanförfattare låter oss se ansikten och lyssna till repliker, suckar och skrik, resonerade Lagercrantz, ”är det självklart för oss läsare att han bjuder oss endast en liten del av den verklighet som romanen handlar om”. Medan läsaren av en dokumentärroman ”ingalunda äger rättighet att dra slutsatser om den uppträdande personen på grundval av enstaka handlingar eller ord”.

Ett resonemang vars skärpa onekligen har bevarat sin aktualitet.

Vad Lagercrantz möjligen blundade för var att Enquists konstnärliga drivkraft var just denna paradox. Hans kartor är alltid gåtor. Det präglar både hans språk och hans ämnen. Han går aldrig rakt på sak. Han lägger ut ett spår som läsaren sällan kan tolka. Den som börjar läsa

”Kapten Nemos bibliotek” hamnar i mörker och spanar efter en intrig som förlorar sig i charader och villospår. Tvillingtemat är hämtat ur Per Olov Enquists barndomstrauma, där den döde brodern och förväxlingen på sjukstugan tidigt väcker tvivel på den egna identiteten.
Tänk om jag är döpojken? Tänk om vi blev förväxlade? Om det är han som har skrivit romanerna och jag som ligger där i kistan? Allt är tecken – själv är han teckentydaren.
Sju år efter ”Legionärerna” debuterar han som dramatiker med ”Tribadernas natt” på Dramaten, en smula överraskande med tanke på att teater hörde till de mest förbjudna tilldiktningarna i Hjoggböle. Pjäsen om Strindberg gjorde honom snart till vår dramatiker i världen – från Paris till Broadway – och leder till expeditioner på långa och farliga vägar från barndomshemmet. Han börjar dricka och är nära att gå under.
Per Olov Enquist lockades in på pjäsområdet av den vitala debatten i slutet av sextiotalet (han skrev till och med teaterkritik i Expressen). Detta

triangeldrama om vår störste dramatiker nedtagen på jorden av Siri von Essen och Marie David blev mycket riktigt en skandalsuccé som August Strindberg själv knappast skulle ha applåderat. För publiken, framför allt den kvinnliga, blev pjäsen en desto större triumf, som om Ibsen äntligen hade vunnit på poäng mot Strindberg.
Olof Lagercrantz gick även den här gången till hårt angrepp mot dokumentarismen på litteraturens och teaterns område. Enquist hade tagit sig friheten att porträttera en av de heliga och att tilldikta efter eget huvud. Min entusiastiska DN-recension hamnade på samma kättarbål. Det blev en rolig batalj.
Efter ”Tribadernas natt” och Strindberg kom en serie pjäser om historiska personer, från H C Andersen till Selma Lagerlöf och den danske kommunistledaren Axel Larsen. Fast ingen så personlig och drabbande som huvudpersonen i pjäsen om pojken som tagit livet av två människor och dödat den katt han älskar och som, försäkrar han, har återuppstått. En terapeut och en

präst försöker förstå och finner ett mysterium.
Pojken vill dö i Guds armveck, på samma sätt som katten borrat in nosen i hans eget armveck.
Pjäsen heter ”I lodjurets timma” (1988) och handlar om ett ”monster” av samma slag som huvudpersonen i romanen ”Nedstörtad ängel”, en människa med två huvuden, den märkligaste av Per Olov Enquist många tvillingberättelser. Det är bara här, i förlorarnas och de förtappades nedersta krets, kärleken kan födas på nytt, bortom terapeuternas och prästernas trosvissa förklaringar. Här börjar ett annat liv.

Leif Zern
kultur@dn.se

Han var en av landets bästa höjdhoppare men nådde ännu högre som författare

MÅNDAG 27 APRIL 2020

P O Enquist från byn Hjoggböle kom att bli en av landets allra största och mest lästa författare, med stora framgångar också utanför gränserna. Här är några - milstolpar i hans långa, imponerande liv.

P O Enquist – år för år

1934

Per Olov Enquist föds den 23 september i byn Hjoggböle i Västerbotten. Fadern är socialdemokratisk skogsarbetare, modern folkpartistisk lärare. När Per Olov är bara sex månader gammal dör pappan och han växer upp som ende son till mamma Maria, som också är strängt religiös och engagerad i

väckelserörelsen Evangeliska fosterlandsstiftelsen. Hon förmanar honom att inte göra sig märkvärdig, inte vara ”stor på sig”. ”Jag är uppvuxen i ett matriarkat. Jag är van vid starka kvinnor, eftergivna kvinnor är ointressanta”, har han sagt i en intervju i Aftonbladet 2004.

1955

Flyttar till Uppsala för att studera. Han börjar läsa kemi men övergår så småningom till litteraturhistoria och skriver sin avhandling om Thorsten Jonsson, även han författare från Norrland. I Uppsala bor han granne med - författaren Lars Gustafsson och hör dennes skrivmaskinsknatter genom väggen.

1958

Blir fyra i SM i höjdhopp med höjden 1,90 meter. Under 50-talet är P O Enquist en lovande friidrottare och hoppar som högst 1,97. Han spelar även handboll och fotboll. Senare skulle han väva in idrotten i sitt skrivande, bland annat i romanen ”Sekonden” (1971) som handlade om idrott och politik och fick ett entusiastiskt mottagande.

1964

”Magnetisörens femte vinter” blir genombrottet. Varken debuten med ”Kristallögat” tre år tidigare eller hans andra publicerade roman hade väckt någon större uppmärksamhet. Men hans tredje roman, som följer 1700-tals-magnetisören Friedrich Meisner, blir rosad av kritikerna. DN:s recensent Ingemar Wizelius lovordar romanens princip-diskussion, konkretion och lättillgänglighet och jämför den med Eyvind Johnsons efterkrigsromaner: ”När idébrytningen kommer i förgrunden får alltsammans diktens liv.”

1966

Expressens dåvarande kulturchef Bo Strömstedt rekryterar Enquist som kulturkritiker över en lunch på Operakällan. Dessförinnan har han skrivit i UNT och SvD, men på Expressen ska han stanna livet ut och skriva mer än 2 500 artiklar. Som tidningsskribent profilerar han sig som en allt starkare socialdemokratisk röst och senare, på 1990-talet, ska han ha fällt repliken: ”Jag är socialdemokratin, ibland lämnar

partiet mig och ibland återvänder det.”

1968

”Legionärerna” kommer ut och blir mycket uppmärksammad och omdebatterad. Dokumentär-romanen handlar om baltutlämningen, då Sverige ett år efter andra världskrigets slut trots starka protester utlämnade 146 baltiska militärinternerade till Sovjet. Utlämningen ses än i dag som en stor politisk skandal. Boken får Nordiska rådets litteraturpris och filmatiseras i ”Baltutlämningen” två år senare.

1971

P O Enquist blir känd i tv-rutan som programledare i SVT:s ”Kvällsöppet”. Bland annat leder han en klassisk debatt (tillgänglig på SVT Öppet arkiv) om Alexander Solzjenitsyns Nobelpris där Olof Palme råkar i häftig - polemik med Vilhelm Moberg. I början av 1970-talet bor P O i Berlin, där han bland annat lär - känna Ulrike Meinhof innan hon går med i terrorgruppen Röda armé-fraktionen. Ett år är han också gästprofessor på UCLA i Los Angeles.

1978

Flyttar till Köpenhamn där han två år senare gifter om sig med den danska författaren Lone Bastholm. Från sitt första äktenskap har han sedan tidigare en son och en dotter. Det nya äktenskapet har han i efterhand beskrivit som lyckligt, men tilltagande skrivkramp leder till en svår alkoholism under 1980-talet: ”Det fanns ett sätt att komma undan denna mara, och det var att ta en elefantöl, och sedan två till, och sedan ett glas vin och sedan ett glas whisky och sedan var det borta”, har han sagt i en poddintervju med Eric Schüldt.

1991

Kommer ut med romanen ”Kapten Nemos bibliotek” som blir en hyllad comeback efter ett mörkt decennium. Berättelsen har en verklig bakgrund och handlar om det så kallade Bureåfallet där två pojkar förväxlades på sjukstugan efter födelsen i 1940-talets Västerbotten.

1999

Får Augustpriset för sin roman ”Livläkarens besök”. Boken handlar om den sinnessjuke danske kungen Christian VII som

överlät all makt åt sin livläkare Johann Friedrich Struensee. Den unge tyske läkaren var en upplysningsman som lyckades genomföra en skrivbordsrevolution innan han fick betala med sitt liv.
”Livläkarens besök” blir en stor internationell succé och sätts senare upp som teater.

2001

”Lewis resa” kommer ut. Romanen handlar om Pingströrelsen i Sverige under tidiga 1900-talet och titeln syftar på dess ledare Lewi Petrus. Men inspirationen kommer också från P O Enquists egen religiöst präglade uppväxt i Västerbotten, som han har beskrivit i en intervju i SvB:
”Allt var synd i småbyarna där. Film, kortspel, idrott, dans, pilsner – vad du vill. De stora nöjespalatsen var bönehusen.”

2008

Självbiografin ”Ett annat liv” kommer ut och blir mycket uppmärksammad.
P O Enquist får sitt andra Augustpris. Han är nu omgift med Gunilla Thorgren, tidigare Grupp 8-medlem och statssekreterare på kulturdepartementet. De bor i

Vaxholm, där P O på morgnarna tar en promenad med schnauzern Pelle.

2013

”Liknelseboken”, en självbiografisk roman som delvis tar vid där ”Ett annat liv” slutade, får fin kritik. Få undgår att höra talas om scenen som skildrar författarens tonårsromans. Den 15-årige ynglingen blir bjuden på sockerdricka av en 36 år äldre kvinna och får sig en herdestund på ett kvistfritt furugolv.

2017

13 av P O Enquists mest hyllade pjäser ges ut samlade i bokform. ”Jag var en jävla amatör när jag började skriva dramatik”, säger han till DN:s Malin Ullgren.

2020

P O Enquist går bort. Han lämnar efter sig sin fru och sina två barn från första äktenskapet. I en intervju i Aftonbladet när han fyllde 80 frågade Daniel Suhonen vad han ska göra med alla sina dagböcker och sitt kvarlämnade arbetsmaterial. Han svarade: ”Det gäller att vara tillräckligt stark och klar för att kunna tända den sista brasan.”

Sverker Lenas
sverker.lenas@dn.se

28 april 2020

Riksdagsleda moten om covid-19: Jag har aldrig varit så nära döden

TISDAG 28 APRIL 2020

I tre veckors tid vårdades - riksdagsledamoten Roland - Utbult (KD) på sjukhus för covid-19. Han låg isolerad och läkarna förvarnade om att han kunde behöva läggas i respirator.

– Jag ville inte dö. Jag var inte färdig, berättar han för DN.

Fredagen den 27 mars hämtades Roland Utbult akut av ambulans. Hustrun Marie, som ringt sjukvården, vinkade av honom i hallen när han fördes ut på bår.

– Jag tänkte inte att det var sista gången vi sågs, men jag minns att hon såg ängslig ut, berättar Roland Utbult.

Han togs till Danderyds sjukhus, för att dagen efter transporteras vidare till Karolinska

universitetssjukhuset. En läkare där skulle senare skriva i ett utlåtande:
”Här blev du kort efter ankomst försämrad och flyttades till Infektion AVA (akutvårdsavdelning) för högflödessyrgasbehandling och ventilatorhjälp för andningen.”
– Jag har aldrig varit så nära döden. En läkare kom in, berättade att han ansvarade för respiratorerna och sa: ”Du kanske hamnar hos mig.” Jag ville inte bli nedsövd, och riskera att aldrig komma tillbaka.

På sjukhuset hade Roland Utbult testats positivt för det nya corona-viruset. Han är det hittills enda bekräftade fallet bland landets 349 riksdagsledamöter.
Utbult, som är Kristdemokraternas kultur- och idrottspolitiska talesperson, hade några veckor tidigare börjat känna sig hängig och haft trötthetskänslor. Symtomen var först inte värre än så. Roland Utbult tänkte inte att han kunde vara smittad av coronaviruset.
Utbult var inte på plats i riks-dagen men jobbade fortfarande när riksdagspartierna den 16 mars

minskade antalet ledamöter i kammaren till 55 för att förhindra stor sjukfrånvaro.
Men när sjukdomen slog till blev Roland Utbult snabbt sämre. Han blev illamående, fick huvudvärk och upplevde en i det närmaste total kraftlöshet. Han fick svårare att andas, orkade inte stiga upp ur sängen och kunde knappt dricka ett glas vatten.
När vi träffar Roland Utbult har det gått knappt en månad sedan han hämtades av ambulansen. Han blev utskriven förra fredagen men återhämtar sig fortfarande från sjukdomen.

Under samtalet knäpper han med högerhandens fingrar för att beskriva hur snabbt förloppet gick och hur oförberedd han var. Han framkallar minnesbilder inifrån sjukhuset: apparaturen hans kropp var uppkopplad mot, siffrorna över hur många liter syrgas per minut han fick, och vårdpersonalen som kom in till honom i skyddskläder.
– Jag kunde ringa Marie och mina barn, men det var tufft att ligga där isolerad. Jag känner väldigt starkt med alla dem som nu förlorar nära och kära som de inte

får träffa och hålla i handen under den sista tiden.
Han var i stunder rädd, men menar att den känslan inte dominerade. Den kristna tron har stor betydelse för Roland Utbult och på sjukhuset återvände han till Bibelord som ingav lugn och hopp: ”Herre, min Gud, jag bad till dig och du gjorde mig frisk. Jag var mer död än levande. Ändå räddade du mig från en säker död och gav mig livet tillbaka.” (Psaltaren 30:3–5).
Bland familj, vänner, kollegor och även personer på avstånd spreds en förbön för honom.

– Det var otroligt viktigt för mig. Trots att jag var kraftlös fanns - hoppet. Jag ville inte dö. Jag var inte färdig.
Läkare beskrev under några dagar hans tillstånd som ”stabilt dåligt”. Men syrgasbehandlingen gav - resultat och han slapp läggas i respirator. När han vaknade den 1 april kände Roland Utbult att något hade vänt.
– Jag ringde hem till Marie och berättade att jag trodde jag skulle klara det. Hon ropade ut sin glädje, säger han och fortsätter:
– Det är många jag vill tacka. Alla som bad för mig. Vårdpersonalen,

som varit fantastisk. Och alla som hörde av sig. Jag fick bland annat väldigt fina sms och blommor från min kyrka, från kulturminister Amanda Lind (MP), talmannen Andreas Norlén (M), KD:s riksdagsgrupp och kulturutskottet.

Roland Utbult har inga underliggande sjukdomar och vet inte var han blev smittad av coronaviruset. Ingen i hans närmaste krets har insjuknat. Partiet har tidigare meddelat att de kartlagt hans kontakter och inte hittat någon smittspridning.

Har säkerheten för er i riksdagen varit tillräcklig?

– Pandemin kom som en överraskning för alla. Att antalet ledamöter drogs ned var ett bra initiativ. Jag har inte varit där sedan jag blev inlagd, men jag är ganska säker på att man är noggrann. Vi vill vara goda förebilder.

Kunde säkerheten ha stärkts - tidigare?

– Jag har svårt att bedöma det. Världen över pågår debatter om man har gjort saker i tid eller inte. Det går alltid att vara efterklok. Pandemin kommer nog att göra

oss mer förberedda framöver kring vad som kan hända. Inte minst myndigheterna.
Hur var det att följa tv-sändningar och medierapportering kring covid-19 samtidigt som du själv var mitt i det?
– Jag kunde inte titta. Det blev för jobbigt i och med att jag själv var drabbad.
Efter sammanlagt tre veckor på sjukhus fick Roland Utbult återvända hem. Han bor tillsammans med Marie, men han sover i dagsläget i gästrummet och de håller avstånd på två meter från varandra. Hon har, trots att de lever ihop, inte blivit sjuk.
Den 4 maj hoppas han kunna återgå till riksdagsarbetet.
– Det blir en otrolig upplevelse den dagen när alla 349 ledamöter kan samlas igen. Då ska jag tacka alla som stöttat mig. Sedan ska jag ge mig hän i arbetet för de mest utsatta och försöka se vad som är viktigast i livet för människor.
När vågar du krama din fru igen?
– Jag skulle tro att jag kramar - henne den 1 maj. Det blir härligt.

Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se

Fakta. Roland Utbult (KD)

Ålder: 68 år.
Bor: På Öckerö och i Stockholm.
Familj: Hustrun Marie Nylén Utbult, två barn.
Yrke: Riksdagsledamot för Kristdemokraterna sedan 2010. Kultur- och idrottspolitisk talesperson.
Musik: Har släppt flera soloalbum. Den 24 april släpptes hans nya singel ”I Jesu armar”, tillsammans med Evelina Gard på Spotify.
Dela

Långa fängelsestraff för bostadsrätts-fiffel

TISDAG 28 APRIL 2020

En bostadsrättsförening i Malmö förlorade drygt 50 miljoner kronor genom de brott som begicks av föreningens ordförande

och vicevärd. Det slår Malmö tingsrätt fast i en dom som ger den före detta ordföranden knappt fyra och ett halv års fängelse och den före detta vicevärden drygt tre års fängelse. Båda döms för fyra fall av grov trolöshet mot huvudman, skriver Malmö tingsrätt i ett pressmeddelande. Samtidigt döms en person som företrädde en entreprenör för samma brott till drygt ett års fängelse.

TT

Förtydligande

TISDAG 28 APRIL 2020

I vetenskapskrönikan i söndagens tidning presenterades statistik från EU:s nätverk Euromomo över antalet döda i år. Euromomo sammanställer data för 24 väst-europeiska länder, inte för hela Europa.

Carl Bennet: En rysare att vara med om att länder vänder sig inåt

TISDAG 28 APRIL 2020

Suget efter respiratorer har gynnat medicinteknikbolaget Getinge under pandemin, men också blottlagt sårbarheten:

– Vi har också drabbats av ren protektionism där både företag i Europa och USA vägrat leverera komponenter, säger huvudägaren Carl Bennet.

I början av april gick Göteborgsföretaget Getinge ut med en ”omvänd vinstvarning” för att man redan visste att företaget med råge skulle överträffa tidigare prognoser. Förra veckans kvartalsrapport bekräftade de goda tiderna: Orderingången har stigit med 47 procent jämfört med samma tid, nettovinsten har flerfaldigats.

– Det är förstås glädjande att efterfrågan ökar, särskilt som det handlar om att få vara en del av lösningen, att få rädda liv. Det känns extremt bra. Vi har i dag en årskapacitet på 26 000 respiratorer mot tidigare 10 000, och har fått hjälp av Scania-anställda att höja effektiviteten, säger Carl Bennet, dominerande ägare och vice ordförande i Getinge.

Men produktionen sjunker väl efter pandemin?

– Här finns ju en stor osäkerhet, men även långsiktigt tror jag att vi kommer att vara på en annan nivå än tidigare. Vi får lära oss av det här, vi har agerat och förberett oss på en nivå som inte varit ok. Vi måste bygga beredskapslager, men jag tror också att efterfrågan och kvalitetskraven kommer att öka.

Carl Bennet säger att pandemin blottlagt både företagets egen sårbarhet och ren protektionism:

– En del företag har stängt produktionen på grund av pandemin, men det finns också bolag i både Europa och USA som vägrat leverera komponenter och produkter. Vi har fått hjälp av både svenska regeringen och EU-

kommissionen att lösa detta, och haft både New Yorks borgmästare och Vita huset inblandade. Nu är vi inte blockerade, men det är en rysare att vara med om att länderna vänder sig inåt.
Lärdomen blir tydlig:
– Vi kommer att titta över våra egna värdekedjor, det är tydligt att vi har haft för få leverantörer. Vi måste positionera oss så att vi minskar sårbarheten.
Carl Bennet menar att det svenska näringslivet av finanskrisen lärde sig att stå bättre rustade genom att i dag ha starkare balansräkningar, och vara mindre skuldsatta. Men:
– Vi är väl alla tagna på sängen av den efterfrågechock som drabbat vissa branscher, till exempel besöksnäringen. Då hjälper ingen finansiering i världen, då handlar det om att ta bort kostnader. Men även industrin kan ta lärdom. Vi har jobbat med effektivitet för ögonen, men inte byggt tillräckligt krisberedskap. Vi måste söka bättre balans mellan kostnad, ledtider och risk. Det handlar till exempel om att få komponenter från mer än en källa och från fler än en världsdel.

– Det kan innebära högre kostnader, men det har väl pandemin lärt oss att det är värt? Carl Bennet menar att globaliseringen ökat tillgången på kunskap, gynnat teknisk utveckling och ökat välståndet.
– Och den ska vi vara en del av och dra nytta av – men samtidigt ska vi inte leva i en drömvärld. Vi kommer att få hantera en ökad protektionism samtidigt som vi måste stärka vår konkurrenskraft.

Kommer vi att se mer av att svenska företag flyttar hem produktion?

– Ja, om vi ser till att vara effektiva, vi har mycket kunskap och ska utveckla den. Vi kan inte göra allt, vissa saker ska tillverkas där det fungerar bäst. En nyckel är att satsa ännu mer på utbildning och jag menar att forskningen skulle kunna gå från 1 till 2 procent av vår bnp. Det har vi råd med, och dessutom drar bra forskningsmiljöer till sig investeringar, från Sverige och andra länder.
Detta skulle vara frågor för den framtidsgrupp Carl Bennet vill att regeringen tillsätter. Den ska ge förslag på hur Sverige ska möta

tiden efter coronan och bestå av personer från näringslivet, forskningen, facket och offentlig sektor.

– Jag hörde finansminister Magdalena Andersson säga att framtiden är ett Vasalopp. Jag håller med, men då är det viktigt att vi investerar så att vi orkar fram till Mora – inte minst i digital infrastruktur.

Vem ska leda en sådan grupp?

Carl Bennet har redan gett ett förslag till näringsminister Ibrahim Baylan. Det är en person som ”tänker gränsöverskridande och har en bred förankring i det svenska samhället”.

Det är inte du säger du – men vem då?

– Det förblir en hemlighet, det får regeringen avslöja om det blir något av det.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se

Fakta. Verkar i 38 länder

Medicinteknikbolaget Getinge tillverkar bland annat respiratorer, produkter för sterilisering och operationslampor.

Man har cirka 10 000 anställda i 38 länder.

I fjol omsatte bolaget 26,6 miljarder kronor, med en nettovinst på 1,2 miljarder. Störste enskilde ägare är Carl Bennet, med 20 procent av aktiekapitalet och drygt 50 procent av rösterna. Näst största ägare är 4:e AP-fonden.

Dela

Fler än Birgitte Bonnesen kan finnas på åklagarens radar

TISDAG 28 APRIL 2020

Att Birgitte Bonnesen delges misstanke om brott i Ekobrottsmyndighetens förundersökning var väntat, menar juridikprofessor Daniel

Stattin. Men det är inte säkert att hon är det enda namnet åklagaren intresserar sig för.
– Man vet inte om åklagaren är nöjd här eller om det finns andra personer man tittar på, säger han.
Som DN rapporterade på söndagen väntas Swedbanks tidigare vd Birgitte Bonnesen delges misstanke om brott i Ekobrottsmyndighetens förundersökning den här veckan.
Förundersökningen inleddes för över ett år sedan efter misstankar om att insiderinformation röjts, och sedermera även misstankar om grovt svindleri.
Att det blev just Birgitte Bonnesen som ska pekas ut som misstänkt förvånar inte Daniel Stattin, juridikprofessor vid Uppsala universitet som följt ärendet det senaste året:
– Det är naturligt att börja där, sedan har jag inte insyn nog för att säga om man slutar där eller om det kan finnas ytterligare någon person.
Frågan om svindleri har att göra med misstankar om att banken haft information om problem kopplade till penningtvätt,

samtidigt som man gett allmänheten bilden av att sådana problem inte funnits. I det fallet menar Daniel Stattin att det är självklart att det är Birgitte Bonnesen som i första hand blir den misstänka.
– Det är hon som skött kommunikationen utåt och det är den som misstanken om grovt svindleri handlar om, säger han.
I frågan om röjande av insiderinformation handlar det om att banken vid ett möte gett sina största aktieägare förhandsinformation om ”Uppdrag gransknings” kommande avslöjande om penningtvätt i Swedbank, flera dagar innan resten av marknaden fick tillgång till informationen.
I det fallet är det inte lika klart att det är Birgitte Bonnesen som ska hållas ansvarig, menar Stattin.
Det har att göra med vem som faktiskt röjt informationen för storägarna och kan öppna för fler namn i utredningen.
– Man vet inte om åklagaren är nöjd här eller om det finns andra personer man tittar på vad gäller just insiderbrottet.
Daniel Stattin är specialiserad på kapitalmarknadsrätt och har följt

många stora ekobrottsmål genom åren. Enligt honom är det här ärendet så pass stort och uppmärksammat att risken för att åklagaren skulle lägga ner förundersökningen utan åtal är mycket liten.

– Det är ju det största eventuella svindlerimålet som vi haft i Sverige någon gång, och det största fallet av eventuellt röjande av insiderinformation också. Man är nog rätt så angelägen om att inte behöva backa från det här, säger Daniel Stattin och tillägger:

– Min gissning är att man, i och med att man nu har ett delgivningsförhör, också är väldigt säker på att man kommer att väcka åtal. Det är ett så stort ärende att jag har svårt att tänka mig att man inte har funderat väldigt noga på den saken.

Andreas Lindberg
andreas.lindberg@dn.se

Detta har hänt.

I början av 2019 avslöjade ”Uppdrag granskning” allvarliga misstankar om penningtvätt i Swedbanks baltiska verksamhet. Bara månader tidigare hade dåvarande vd Birgitte Bonnesen sagt att man inte hade samma typ

av problemkunder som Danske Bank, som 2018 misstänkts för penningtvätt.
I februari 2019 inledde Ekobrottsmyndigheten en förundersökning, efter uppgifter i DN om att Swedbanks största aktieägare fått förhandsinformation om ”Uppdrag granskning” kommande avslöjande. Kort därefter, i samband med en husrannsakan mot bankens huvudkontor, utökades förundersökningen till att även innefatta misstankar om grovt svindleri.

Utredningen har sedan dess pågått utan någon uttalad misstänkt fram till nu, då Birgitte Bonnesen ska delges misstanke. Bonnesens advokat Per E Samuelson har till DN sagt att hon absolut inte gjort eller sagt något fel.

SSAB lämnar prognos trots osäkra tider

TISDAG 28 APRIL 2020

Precis som många andra bolag väntar sig ståltillverkaren SSAB med kraftigt minskade leveranser under andra kvartalet. Flera sparåtgärder har redan gjorts och beredskap finns för ytterligare åtgärder vid behov, enligt vd Martin Lindqvist.

SSAB:s vd Martin Lindqvist konstaterar, precis som många andra, att osäkerheten i verksamheten är ovanligt stor nu. Men SSAB vågar sig ändå på att ge en prognos för innevarande kvartal.

– När vi tittar framåt räknar vi med kraftigt minskade leveranser i vår amerikanska verksamhet och i Europa, även för specialstål, även om specialstål klarar sig bättre än standardstål, säger han.

TT

Tre toppchefer till Svenskt Näringsliv

TISDAG 28 APRIL 2020

Investors vd Johan Forsell, Volvos vd Martin Lundstedt och Helena Stjernholm, Industrivärdens vd, föreslås ta plats i branschorganisationen Svenskt Näringsliv.
Det framgår av ett pressmeddelande.
TT

Hemtjänsten i Stockholms stad Ivo-anmäls efter smittspridning

TISDAG 28 APRIL 2020

Minst 39 av stadens 91 enheter inom hemtjänsten har drabbats av bekräftad coronasmitta. Nu larmar det förra äldreborgarrådet Clara

Lindblom (V) om faran för de äldre och anmäler Stockholms stad till Inspektionen för vård och omsorg.

– Hemtjänsten är det område som har oroat mig allra mest, säger hon.

På 39 enheter inom hemtjänsten i Stockholms stad finns det bekräftad coronasmitta – det visar de senaste siffrorna från Stockholms stadsledningskontor. Detta innebär att drygt 42 procent av stadens totalt 91 hemtjänstenheter har personer smittade av covid-19. Siffrorna som DN har fått ta del av presenterades i krisledningsnämnden den 22 april.

Nu har det före detta äldreborgarrådet Clara Lindblom (V) gjort en anmälan till Inspektionen för vård och omsorg (Ivo) för att myndigheten ska inleda en granskning av hemtjänsten i Stockholms stad. Syftet är att stoppa smittspridningen.

– Jag tycker att man har gjort alldeles för lite och alldeles för sent. Definitivt inom äldreboenden, men också inom hemtjänsten. Inte ens när man

har sett att spridningen har man agerat, säger hon.
Kritiken riktar sig mot den grönblå politiska ledningen i stadshuset. Enligt Clara Lindblom har de inte tagit den hotande situationen inom hemtjänsten, där många av brukarna är gamla och multisjuka och därför löper större risk att dö av smittan, på tillräckligt stort allvar.
– De hade redan tidigare ganska dåliga förutsättningar för att klara det här. Det gör mig ledsen och det gör mig rädd.
Hon lyfter fram hemtjänstens stressiga arbetssituation med krav på besök hos uppemot 25 äldre varje dag som ett riskmoment i sig.
– Jag har kontakt med personer inom hemtjänsten varje dag som berättar om att det är problem med skyddsutrustning, om att de inte får tydlig information från sin chef, om att rutinerna för hantering om misstanke om smitta haltar, och att man inte hinner tvätta händerna ordentligt, säger Clara Lindblom.
Äldreboendena har nyligen fått uppmärksamhet på grund av utbredd smitta, vilket kan innebära en livshotande situation

för de äldre. Men enligt Clara Lindblom har hemtjänsten ett speciellt utsatt läge eftersom man inte har tillgång till sjuksköterskor och läkare på samma sätt som på ett äldreboende.
Därmed riskerar äldre som har blivit smittade att inte få någon diagnos. Detta innebär att de riskerar att smitta hemtjänstpersonalen – som i sin tur kan smitta andra äldre.
– Hemtjänsten är det område som har oroat mig allra mest, säger hon.
Enligt stadsledningskontoret är det knappt 13 900 i ordinärt boende som har hemtjänst i Stockholms stad. Av de hemtjänstberättigade var det 97 personer som på fredagen fick vård, 135 var misstänkt smittade och 139 vårdades på sjukhus.
– Men mörkertalet är troligtvis högt, säger Clara Lindblom.
Enligt Clara Lindblom bör det grönblå styret genomföra tre olika åtgärder för att motverka vidare smitta inom hemtjänsten: Man måste ha tillgång till rätt skyddsutrustning, man måste minska antalet personer som går hem till äldre, och ”man måste utöka tiden i schemat så att det

faktiskt finns tid att byta arbetskläder och tvätta händerna”.
– Klart att det är en jätteutmaning, speciellt när man har så stor personalsjukskrivning. Men det måste göras, säger Clara Lindblom.
Vid fredagens krisledningsmöte tog det grönblå styret beslut om att bland annat tillsätta förstärkningsteam i hemtjänsten. Uppgiften är att kunna stötta upp befintlig hemtjänst och ta hand om just konstaterat eller misstänkt smittade äldre.

Det nuvarande äldreborgarrådet i Stockholms stad Erik Slottner (KD) kommenterar via mejl:
”Det är beklagligt att Clara Lindblom och Vänsterpartiet ägnar sig åt politisk teater när staden jobbar dygnet runt för att lindra coronapandemins effekter. Jag kommer inte att ge mig in i någon politisk polemik i denna fråga i nuläget.”

Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se
Adam Svensson
adam.svensson@dn.se

Smittskydds-läkare: Fira valborg med bara ditt hushåll

TISDAG 28 APRIL 2020

Inför valborg uppmanar regionens smittskyddsläkare alla stockholmare att fira med personer i det egna hushållet.

– Undvik att samla släkt och vänner även om det nu börjar bli länge sedan ni sågs, säger Per Follin.

På torsdag är det valborgsmässo-afton men något traditionsenligt firande är det inte tal om för stockholmare, enligt regions smittskyddsläkare Per Follin.

– Fira kan man göra – men det bör ske på ett annat sätt än normalt. Det viktiga är att håll sig till en minimal ”umgängeskrets” vilket kan innebära att man endast umgås med de som normalt bor i hushållet och att man håller två meters avstånd till

andra personer. Även utomhus, säger han.
Kan man köra det traditionella besöket vid brasan och hur ska man i så fall agera på plats?
– Om man ska fira så ska det ske med två meters avstånd till andra personer. Sedan ska man ha som vana att alltid tvätta händerna med tvål och vatten så snart man kommer hem. Oavsett var man har varit.
Största risken är enligt Per Follin att valborgsfiranden får smittspridningen att ta fart igen.
– Att många som saknar att träffa släkt och vänner nu samlas för att fira när det är som störst press på sjukvården och det är omkring den här tiden som flest är sjuka. Då är risken att vi får fler som insjuknar, fler som behöver sjukhusvård och fler som avlider till följd av covid-19.
Inrikesminister Mikael Damberg (S) betonade vid en pressträff på måndagen att förbudet mot allmänna sammankomster även gäller utomhus. Det innebär att inga större valborgsfiranden kommer att få äga rum. Han uppmanade i stället till firande över internet och vädjade även till tonårsföräldrar att hålla extra

uppsikt på sina barn så att de inte besöker fester där stora grupper unga samlas.
– Jag tror att det finns risk att det samlas människor ute om det blir bra väder. Men då litar jag på att kommunerna är på tå men också på att polisen har folk ute. Vi vill inte hindra människor från att gå ut, men minska smittspridningen genom att undvika stora sammankomster, sade Mikael Damberg.

Marijana Dragic
marijana.dragic@dn.se
Hugo Ewald
hugo.ewald@dn.se

De städar för att göra vår vardag tryggare

TISDAG 28 APRIL 2020

Det väser, brummar och pyser när Lassi-Pekka, Janne och Alaa sveper fram över smutsiga ytor med ångmunstycke, pistol och trasor. Mitt i coronaepidemin är städarna de osjungna hjältarna – de som

gör sitt vanliga jobb i en ovanlig tid.

Lassi-Pekka Leskinen, 50, driftledare, Soap Sweden

Det ser lite märkligt ut, vad gör du?

– Jag desinficerar Hornstulls galleria med en elektrostatisk pistol. Det är ett väldigt effektivt sätt att döda bakterier och virus. 99,8 procent av det vi sprutar ut är vatten, resten är klordioxid. När man kör vätskan genom pistolen blir den statisk och letar sig in överallt, till och med under papper. I dag koncentrerar vi oss på rulltrappor, hissar, toaletter, skötrum.

Vad har förändrats sedan coronakrisen kom?

– En toalett vi städade en gång om dagen före corona städar vi nu tre till fyra gånger per dag. Kortterminaler desinficerar vi oftare nu, det är många fingrar som trycker på de knapparna. Nu när många kontor stängt ser vi minskat behov av städning.

Du jobbar i lokaler där det är mycket människor, påverkar det hur du agerar privat?

– Eftersom jag inte kan undvika att träffa mycket människor i mitt

jobb är jag extra försiktig privat. Jag kan ju vara smittad men symtomfri. Min familj är extra försiktig. Tidigare storhandlade vi aldrig, men nu försöker vi handla mer när vi väl är ute och exponerar oss.
Vad tror du folk inte vet om ditt jobb?
– Just nu är det viktigt att göra allt man kan för att det här viruset inte ska spridas mer än det gjort hitintills. Städning har en viktig funktion i det här skedet. Inte minst för att det kan ha en lugnande effekt. Jag hoppas jag kan sprida trygghet ... och att min familj inte blir smittad!

Alaa Menkhi, 48, Lokalvårdare på röda linjen, MTR

Vad är det du jobbar med?
– Jag jobbar med finstädning av tunnelbanevagnar. Först jobbade jag med i klottersanering i tio år, nu är jag gruppledare för finstäd. Vi städar hela vagnen, från golv till tak. Man får två veckors utbildning. Finstäd är jätteviktigt. Det är viktigt för resenärerna. Förklara varför är det viktigt.
– Det är viktigt för att resenärerna ska få en trygg resa. En trygg resa

med fina vagnar. Det är därför man måste ha bra erfarenhet för att få jobba med finstäd.
Vad är extra viktigt att hålla koll på?
– Just nu är det extra viktigt att ha koll på allt folk nuddar vid. Handtagen och fönsterkanterna är speciellt viktiga att torka av nu när det finns coronavirus.
Du jobbar mitt i alla ytor som alla har tagit på. Hur är det för dig?
– Jag trivs här på jobbet med mina kollegor, vi jobbar på i den här situationen. Men det är inte bara att städa och gå hem, jag tänker på min familj också, mina barn ska kanske åka med vagnen som jag har städat. Om jag slarvar … Jag måste städa ordentligt! Speciellt nu med coronaviruset. Vi måste torka av väldigt ordentligt. Folk måste åka tryggt.
– Jag är noggrann med att tvätta händerna och att använda handskar när jag städar. När jag går hem från jobbet är jag orolig för att smitta familjen. Min fru säger ”Var försiktig, du har barn!”
Blir din familj orolig för att du är i den här miljön?
– De är oroliga. Jag känner att jag tar en risk, men jag tänker på de som åker med oss, de ska kunna

vara 100 procent säkra när de sitter i en vagn.

Janne Sanderhem, 57, korgtvättssanerare, Korgpoolen

Vad tror du folk inte vet om ditt jobb?

– Jag tror folk är omedvetna om hur vi kämpar med vårt jobb för deras skull. Vagnen ska vara ren och säker när den lämnar oss. Det är tufft med den här situationen med corona, det är tufft för jag känner press på mig. Jag måste göra mitt bästa.

Hur började du med ångsanering?

– Jag började med ångtvätt av bilar, men jag har tvättat elskåp, golfklubbor, båtar, lastbilar. Det konstigaste jag ångtvättat är nog gosedjur på ett dagis, men det absolut skitigaste är kundkorgar.

Hur går det till?

– När coronaepidemin kom ställde jag om till att nästan bara ångtvätta kundkorgar och kundvagnar. Jag ångar korgar med vattentryck, med överhettad ånga. Det är bara vatten, inga andra medel. När det är över 72 grader dör bakterierna. När jag ångar handtagen försvinner sockerlagen och då dröjer det

längre tid innan bakterierna får fäste igen. Om du bara spritar - eller diskar korgarna är bakterierna tillbaka dagen efter. Normalt är toalettringarna på en offentlig toalett renare än en kundkorg.

Varför är ditt jobb viktigt?

– Om jag kan rädda en person från att bli sjuk är det värt det. Korgen är en riktig smittohärd. Jag vill göra något för att hjälpa till. Det är ett jävla skitvirus.

Hur är det att jobba mitt i detta, du tar i alla kundkorgar…

– Jag har oftast handskar och munskydd. Jag utsätter mig för mindre risk än kunderna i butiken, de har sällan handskar på sig. Sedan corona kom har jag skyddsglasögon på mig, det stänker när jag rengör korgarna.

Vad tror du folk inte känner till om ditt jobb?

– De vet inte hur mycket bakterier det är på korgarna. Det är ett skämt hur skitiga de är. Jag tycker det borde vara standard att ångsanera kundvagnar och kundkorgar.

– Ibland tvättar butikerna själva sina kundkorgar med diskborste och desinficeringsmedel, då blir det synligt rent, men sockerlagen

går inte bort och därför återhämtar sig bakterierna snabbt.

Lotta Härdelin
lotta.hardelin@dn.se
Dela

Polisen övar med helikopter i Stockholm

TISDAG 28 APRIL 2020

Många stockholmare kommer de närmaste dagarna att höra och se helikoptrar i luften över staden. Det är polisen som övar. Polismyndigheten, närmare bestämt Nationella operativa avdelningen, Noa, genomför en helikopterövning i huvudstaden under måndagen, tisdagen och

onsdagen, skriver polisen på sin hemsida.
Tidvis kommer en eller flera polishelikoptrar att befinna sig på låg höjd på olika platser i Stockholmsområdet.
Övningen äger rum under dagtid.
DN

Viruset är inte farligast. I väntan på vaccinet gräver näringslivet sin egen grav, skriver Niklas Ekdal

TISDAG 28 APRIL 2020

Vi lever i en suicidal civilisation. Klimatkris och kapprustning har länge antytt denna dystra diagnos. Världspolitiken 2020 skingrar tvivlen. Och det är inte viruset som är farligast.

Inför hotet om depression reagerade Saudiarabien och Ryssland med ett priskrig på olja. Syfte: att ta marknadsandelar och sänka amerikansk industri. Resultat: ryssar och saudier sköt sig själva i skallen när värdet på deras enda exportvara kraschade. Om oljeländerna lyckats i uppsåtet hade det blivit ännu värre, eftersom USA:s högt belånade energibolag kan dra med sig världsekonomin i fallet. En liten reträtt från Opec har skrämt upp priset något, men så länge det hovrar runt hälften av break-even i Texas står liemannen redo.

Pandemin har också exponerat USA:s sjuka vårdsystem, klyftor och ledarskap. Donald Trump ljuger och skäller sig genom sina dagliga presskonferenser, en skoningslös avklädning. Presidentens popularitet har dalat en aning, men nästan hälften av amerikanerna stöder ändå den slirigaste managern i Vita huset sedan James Buchanan 1861. Av

ledare i Belarus, Turkmenistan och Nicaragua kunde man förvänta sig hokuspokus i en sådan här situation, men USA? Världens bästa universitet skyddar uppenbarligen inte mot idioti. Tyskland visade det på 1900-talet. Förenta staterna gör det på 2000- talet.
I en annan briljant vetenskapsnation, Storbritannien, har regeringen till sist fått en verklig fiende att bekämpa. ”Get Brexit done” är ersatt av ”Protect the NHS”, men självskadeprojektet att lämna EU är ju långtifrån avslutat. Handelsavtal återstår, och brexitörernas förhandlingstaktik förblir densamma: ”Gör som vi vill annars håller vi andan tills vi blir blå i ansiktet.”
Även i Italien och Frankrike växer aversionen mot Europeiska unionen, trots att utträde skulle innebära ekonomiskt självmord. Vreden beror främst på att protestantiska länder inte vill betala katolska länders räkningar. Det internationella system som mödosamt byggts upp sedan andra världskriget knakar i fogarna när det behövs som bäst –

FN, EU, WHO, IMF, EMU, Nato …
Värsta ironin är att amerikaner och britter går i täten för nedmonteringen, som när Trump drar in finansieringen av Världshälsoorganisationen. På andra plats kommer det faktum att Kinadiktaturen framstår som kompetent. George Orwells ”Djurfarmen” kan döpas om till ”Fladdermusfarmen”.
Krisen för demokratin överträffas bara av krisen för kapitalismen. De optimerade men sårbara globala värdekedjorna kommer knappast att återuppstå i samma form. Finansmarknadens beroende av skattepengar och sedelpressar exponerar ett riggat system. Krona så vinner banken, klave så förlorar barnbarnen.
Det finns goda pragmatiska skäl att rädda företag för att rädda jobb. Men det vi ser nu är något mer, gränsande till utpressning. Var inte argumentet för lägre skatter och friare marknader att risk måste löna sig?
Risken för en pandemi var knappast okänd. Enligt analytikern Nassim Taleb, som myntat själva begreppet ”svart svan”, har denna högst

förutsägbara men högst tillfälliga katastrof inget med hans ornitologiska metafor att göra (DN 19/4).
Man kunde förvänta sig en viss ödmjukhet från det näringsliv som då kräver statens hjälp. I stället är tonläget uppskruvat mot minsta synpunkt på aktieutdelningar, återköp som drivit kurserna, extrema bonusar, maximal belåning, minimala buffertar för det oväntade.
Resultatet blir ett politiskt triangeldrama mellan populism, socialism och särintressen.
Järntriangeln lämnar inte mycket utrymme för *fair play*. Den starkes rätt i internationella relationer, den gapiges företräde i nationell politik.
Om den mirakulösa, civiliserande marknadsekonomin ska kunna räddas måste den leverera för alla i enlighet med sina egna ideal.
Detta kräver två tankar i huvudet samtidigt. Frihet under ansvar, typ.
Finns det plats för bägge när krisen klingar av, eller kommer polariseringen att löpa amok? Ett hoppfullt tecken är att det fria företagandets djupsinnigaste försvarare – The Economist,

Financial Times, World Economic Forum – är stenhårda mot avarterna som undergräver kapitalismen. Problemet är att de blivit så ensamma, när Twitterlogikens med-oss-eller-mot-oss dikterar debatten.
Ett vaccin mot corona är livsviktigt. Vaccin mot politisk dumhet är dödsviktigt.
Niklas Ekdal

Per Svensson: Hos P O Enquist kommer kärleken och nåden i form av en röd katt

TISDAG 28 APRIL 2020

I P O Enquists viktigaste verk behöver ingen göra sig förtjänt av nåden. Den bara finns där, som katten som smyger sig upp i ens knä, skriver Per - Svensson.

Tidigt varje morgon väcks jag av vår röda katt Sigge. Han vill ha frukost och sedan bli utsläppt för att jaga möss och sorkar i byns trädgårdar.

Väckningen är stillsam. Han jamar inte, trampar inte omkring i sängen, tassar bara fram till nattduksbordet och skrapar försiktigt med högertassen.

Det är så jag denna vår gärna skulle vilja våga tänka mig döden; man väcks av en hänsynsfull tass, öppnar dörren mot det gryende ljuset, det doftar nattfukt och gräs.

Per Olov Enquist hade en gång en röd katt. Han hette August. Det var på 80-talet och tillsammans hatade de, författaren och hans katt, den stora våning i Paris där de bodde. Det var inferno. Det var den tid då P O Enquist drack och inte kunde skriva. En dag, vid pass kvart i elva på förmiddagen, sa August: ”Vilket var ditt första telefonnummer?”

P O Enquist började skriva: ”Mitt första telefonnummer var Sjön 3, Hjoggböle.” Sedan kom rad efter rad, en detaljerad beskrivning av barndomshemmet , det gröna huset hans far byggt, huset med himlaharpan. Och så kom pjäsen. Det var ”I lodjurets timma”. Om detta berättar Enquist själv i “Kartritarna” och i “Ett annat liv”. Urpremiären ägde rum på Dramatens dåvarande annex Sibyllan den 9 april 1988 med Pontus Gustafsson som ”Pojken” och Lil Terselius och Anita Björk som den ”yngre” respektive ”äldre” kvinnan. För fyra år sedan sattes ”I lodjurets timma” på nytt upp på Dramaten, nu med Michael Jonsson, Nina Fex och Ingela Olsson.

Det är en märkvärdig pjäs. Med romanerna ”Nedstörtad ängel” från 1985 och ”Kapten Nemos bibliotek” från 1991 bildar den en treenighet som jag skulle vilja påstå utgör ett mirakulöst rikt, men samtidigt envist sammanhållet, författarskaps kärna.

För några år sedan skrev jag förord till två samlingsvolymer med P O Enquists dramatik och grubblade förstås över vad alla

dessa pjäser om förrädare och nationalförfattare och mördare egentligen, egentligen, handlar om. En natt hörde jag en röst säga: Det är nåden.
Jag tror inte rösten hade helt fel. Nåden; det är kärleken, upprättelsen, uppståndelsen, man inte behöver göra sig förtjänt av. Den bara finns där, som katten som smyger sig upp i ens knä.
Pojken i pjäsen om lodjuret har gjort sig skyldig till ett obegripligt våldsbrott. På den anstalt där han spärrats in får han i experimentsyfte en röd katt, Valle. Katten försvinner, bli dödad och lemlästad av en räv, men återuppstår, kommer tillbaka, lägger sig i pojkens armveck, borrar in nosen och spinner.
”För Valle behövde jag inte ens skämmas för att jag varit så otroligt korkad. Man skulle liksom inte behöva göra sig förtjänt. Han bara tittade på mig och smålog. Och så sa han: jag har kommit tillbaka för att hämta dig.”
Också för de fallna och de förfrusna, de förtappade, förrädarna, för ”judasuschlingarna”, finns nåden. Eller rättare sagt: utan dem skulle

nåden ingenting betyda, inte finnas.
Vi har en fortsättning på historien om August och lodjuret. P O Enquist redogör för den i essäsamlingen ”Kartritarna”. Tillsammans med sin dåvarande hustru, Lone Bastholm, flyttade han till Köpenhamn. Den röda katten följde med. En dag 1991, tre år efter premiären på ”I lodjurets timma”, var August försvunnen. I en trädgård vid ett vårdhem för psykiskt sjuka ungdomar hade han sargats svårt av en räv som bitit av hans svans. Men på den tredje dagen hittades katten och räddades till ett andra liv.
”Den levde men utan svans, i likhet med ett lodjur. Den hade dött men återuppstått som ett lodjur.”
En sunt skeptisk läsare kan fråga sig: Var det verkligen så det hände? Det är en fråga som lite grann missar poängen med dikt, och med katter.

Per Svensson
per.svensson@dn.se

”Vi ska inte uppfostra barnbarnen – utan finnas där som stöd”

TISDAG 28 APRIL 2020

Dag Sebastian Ahlander har fyra barnbarn. Han tror att det är sista gången i livet som han får uppleva en så stark närhet till andra människor. Men nu i

coronatider har umgänget med barnbarnen förändrats.

Barnbarn sägs vara ”livets efterrätt”. Inte någon gång tidigare i historien har så många svenska barn haft en mormor, morfar, farfar eller farmor som fortfarande är pigga och har livslusten i behåll.

Många föräldrar med små barn får hjälp från sina egna föräldrar med att hämta i förskolan, och med avlastning under helger och semestrar. Barnbarnen har ibland bättre kontakt med sina morföräldrar och farföräldrar än med sina mammor och pappor, helt enkelt för att de äldre har mer tid än föräldrarna.

Hur blir man egentligen en bra morfar eller farfar?

Ja, det är något som författaren och diplomaten Dag Sebastian Ahlander funderat mycket över sedan han fick barnbarn. Det första av dem föddes när han var 70 och nu har det blivit fyra stycken som han vill hålla kontakten med och följa på deras livsfärd så länge han har möjlighet, säger han.

I den nyligen utkomna boken ”Lilla morfar- och farfarboken” (Bokförlaget

Langenskiöld) vill Dag Sebastian lära ut barnbarnsglädje till de många äldre män som så ofta drar sig undan uppgiften. Det är så mycket roligare än man tror, menar han:

– Detta är som sista gången som livet bjuder upp oss till dans. Jag hade läst böcker om hur det är att bli morförälder eller farförälder, men tyckte att de gav en väl enkel bild. Det stämde inte alls med mina erfarenheter.

– Vår ettåring som just lärt sig gå håller sig osäkert i dörrposten. Det gör morfar också, för att han just fått en ny höft. Vi befinner oss således i var sitt gränsland. På ömse sidor härskar evigheten. Kanske kan det förklara intensiteten i våra relationer? Dag Sebastian beskriver det som en berg-och-dal-bana att vara morfar, med den där ofantliga glädjen parad med en oro att trampa barnbarnets föräldrar på tårna och kanske lägga sig i för mycket.

– Jag har märkt att det är lätt för mormor att ”ta över”. Hon är ju mamma till barnbarnets mor som hon har en närmare känslomässig anknytning till. Mormor är ofta den som tar taktpinnen, och som

morfar halkar jag med som på ett bananskal.
– Jag har märkt att farföräldrarna har en lite tuffare resa, särskilt farfar. Han är ofta den som hamnar längst bort från barnbarnet.
Dag Sebastian Ahlander är en av Sveriges mer erfarna diplomater. Han har bland annat arbetat i Moskva, Nairobi, Genève, S:t Petersburg och New York. Det var ett liv ganska långt från rollen som morfar.
Vad gör du då som morfar?
– Jag är i mångt och mycket en språkmänniska så jag läser mycket sagor. Det kan bli mina favoritböcker om Mumintrollet och om Putte i Blåbärskogen. Jag bor i Djursholm, inte långt från där Elsa Beskow bodde, hon som skrev om Putte. Hans blåbärsskog finns kvar och jag och barnbarnen brukar ofta gå där.
Som äldre vill Dag Sebastian vara en länk till den gamla svenska barnkulturen. De mest radikala och pedagogiska böckerna får barn ta del av på förskolan eller också får de dem i present på födelsedagar och till jul, säger han.

– Det är vi äldre som får stå för barnklassikerna. Jag skapar band till ”förr”. Det finns några magiska ord: ”Det var en gång”, ”det hände förr i världen”, ”för länge sedan var det …”.
Dag Sebastian tycker att han har så mycket roligt med barnbarnen, men han blir också utmattad. Barn har många idéer, det är så mycket de vill göra och prova på.
– Jag skojar ibland om att de bästa stunderna är när jag sover middag med tvååringen. Och det är en så fin närhet där vi ligger intill varandra.

Ofta vill Dag Sebastian försöka sätta barnbarnens fantasi i brand och samtidigt själv bli mer levande. Barn är så öppna för fantastiska berättelser och för livets mysterier.
– Jag har ett femårigt barnbarn, Otto, som delar mitt intresse för språket och orden. Vi funderar över konstiga meningar som att ”lägga benen på ryggen” eller ”lägga näsan i blöt”. Men jag fick torka upp rätt mycket vatten efter den senare övningen.
Dag Sebastian hade själv turen att ha både morfar, mormor, farfar och farmor i livet när han var

barn. Farföräldrarna bodde i en villa med hund och en stor källare full av verktyg, redskap och maskiner.
– Farfar var pensionerad sjökapten och hade mycket tid för mig.
Senare fick han bra kontakt med sina morföräldrar som bodde i en gammal våning utan spännande redskap och verktyg. När han blev äldre förstod han mer även om deras värld och intressen.
– Jag har inte som min farfar verktyg och maskiner, jag är som sagt intresserad av språket, av böcker och sagor. Andra morföräldrar och farföräldrar sjunger, är lockade av sport ... och en massa annat. Det gäller att satsa på det som man själv tycker är roligt.
Tycker dina barn att du lägger dig i för mycket?
– De har inte sagt något, jag försöker vara lyhörd och inte lägga mig i, men visst märker jag en skärpa i tonen ibland. Då är det viktigt att komma ihåg att det är skillnad på föräldrakonsekvens och morföräldrakonsekvens.
Det är lättare att vara med barnbarnen när föräldrarna inte är med, tycker Dag Sebastian

vidare. De blir gladare på något sätt och känner att han och mormor inte hela tiden försöker uppfostra dem.
– Vi äldre ska inte fostra utan finnas till hands och stötta. Det är min uppfattning.
Dag Sebastian har alltså fyra egna barnbarn, mellan två och sex år. Och så har han sex bonusbarnbarn som är tonåringar.
– Jag har märkt att när barnbarnen blir tonåringar vill de prata och diskutera, sitta och dricka te. Kanske har de lättare att prata med oss än med föräldrarna. Vi är nära, fast ändå inte en integrerad del av familjen med dess emotionella spänningar och mönster.
– Jag kan säga till tonåringen att ”det var nog inte så klokt sagt, det där du sade till din mamma”. Men inte mer. Där går gränsen för mig.
Två av de egna barnbarnen bor i New York. Dag Sebastian känner av att han inte har samma löpande kontakt med dem som med de två barnbarn som bor i närheten.
– Vi pratar med hjälp av Facetime, men det blir inte samma sak. Jag kan känna en sorg över det, men

ens barn bestämmer över sina liv och sina barn och jag kan inte ha några synpunkter på detta.
– Jag tänker också på dem som inte får ha någon kontakt över huvud taget med sina barnbarn, oftast efter en skilsmässa. Det måste vara nästintill outhärdligt. Det kan vara svärsonen eller svärdottern som trilskas och då sätts en morfars diplomatiska talanger på stora prov. Men en dag vänder det oftast, tror jag.
I dag är det många morföräldrar och farföräldrar som fortfarande jobbar och kanske har egna föräldrar i livet, föräldrar som kanske är sjuka och skröpliga. Det blir ett dubbelarbete att ta hand om dem och samtidigt vara närvarande i barnbarnens liv, säger Dag Sebastian. Det är fördelen med att vara 70+.
Hur mycket tar du hand om de barnbarn som bor nära dig?
– Jag och mormor möter ofta på förskolan och har dem ibland här hos oss under veckosluten. Jag gillar inte att sitta barnvakt hos mina barn. Därför vill vi ha hit dem över natten så att vi kan äta middag tillsammans med dem, pratas vid, bada dem, läsa sagor. Hemma hos oss vet jag vad som

finns i kylen, vet hur man sätter på tv:n, vi kan läsa de gamla barnböcker vi har, ja, det blir på våra villkor. Då är vi tillsammans på vår hemmaplan.
Dag Sebastian upphör inte att förvånas över intensiteten, styrkan och närheten i relationen till barnbarnen inte minst när de är små.
– Jag och tvååringen skrattade oss nyligen sönder och samman på Facetime. Det finns en så stark livskraft hos barnbarnen, de gör mig rörd, lycklig – och utmattad. Men jag medger gärna att jag lätt blir trött.

– Barnbarnen skapar liv och rörelse i vårt hem. Gamla möbler lever upp på nytt och det blir ett nytt ljus i huset. Det händer så mycket som inte kostar något alls. Den mänskliga närheten och de gemensamma upplevelserna, som i Puttes blåbärsskog, skapar större närhet än dyra leksaker, säger Dag Sebastian.
Just nu tvingas han umgås även med barnbarnen som bor här i Sverige på andra sätt, rädslan för att drabbas av covid-19 finns ju där.
– Jag är ju van vid att umgås på Facetime med barnbarnen som

bor i New York. Men det kändes hjärtskärande att göra det med barnbarnen som egentligen finns så nära.
– Vi har löst det genom att ha testunder på vår altan. Barnbarnen har med sig egna bullar och så sitter vi fyra meter ifrån varandra och pratar. De kan leka i trädgården och i lekstugan. Men det är klart att den minsta undrar varför vi inte får kramas.

Thomas Lerner
thomas.lerner@dn.se

5 tips för att bli en bättre morfar

1. Samtala med barnen som med vuxna. Det gör inte deras föräldrar.
2. Vi tar helst hand om barnbarnen hemma hos oss själva. Där kan vi skapa en egen värld.
3. Sätt dig ned på golvet när du leker med barnbarnen. Bara då kommer du med i leken.
4. Sluta aldrig att läsa högt för barnbarnen, läsandet sätter deras fantasi i brand.
5. Ha alltid ett lager av lagom läskiga historier till hands. Jag har levt högt på mina möten med olika vilda djur i Kenya.

Källa: Dag Sebastian Ahlander

Fakta. Dag Sebastian Ahlander

Ålder: 75.
Bor: Djursholm.
Familj: Hustru, barn och barnbarn.
Bakgrund: Diplomat och författare till bland annat ”Handbok för Glada Gubbar” och ”Gustaf Mannerheim och Sverige vid avgrunden 1808–1814”.
Gör: Pensionär, författare och närvarande morfar.
Aktuell: Med ”Lilla morfar- och farfarboken” (Langenskiöld).

29 april 2020

Religionen är på väg att bli ett funktions-plagg

ONSDAG 29 APRIL 2020

Man måste blunda för allt möjligt innan man beskyller liberalismen för Guds död.

Guds död blir sällan så påtaglig som när troende opinionsbildare

kampanjar för en relansering av religionens roll i samhället för att vi är så vilsna utan den. Alltså inte för att Gud så att säga *finns* utan för att Gud är praktisk. Lite som en fritidsgård. Fast osynlig. Det en gång rungande effektiva löftet om ett liv efter detta har liksom ersatts av ett folkhälsoperspektiv. Den moderna missionären talar om den behändiga guden; kyrkan som funktionsplagg när det blåser på jorden.

I täten går (eller sitter) Joel Halldorf, teolog och kolumnist med egen predikstol på Expressens kulturredaktion, och drar raka linjer mellan den oroliga samtiden och ett gudsformat hål i folksjälen. All vår senkapitalistiska ängslan, ensamhet och tomhet kan spåras till en ”individualistisk kultur präglad av självförverkligandets etik”. Dagens liberalism gör oss olyckliga, tänker Halldorf. Det ser man tydligt på kolumnrubriker av typen ”Dagens liberalism gör oss olyckliga”.

Det är en metodisk anklagelseakt men Halldorf är alltid len och sympatisk och noga med att vända andra kinden till i replikerna. Annars hade en konflikträdd

människa som jag aldrig vågat teckna honom på det här nyanslösa sättet. Och jag är väl inte helt klar än för nyligen matades även coronakrisen in i den halldorfska ekvationen och ut kom en kolumn om ”rädslans liberalism” och att vi verkligen hade behövt Gud nu.
Mest för att döden blir särskilt meningslös och kuslig i ett samhälle som berövats de större berättelsernas bindmedel. När den heliga individen bara följer sitt hjärta och försöker förverkliga sig själv tvingas hon förr eller senare också möta slutet ensam. ”Och om min berättelse skulle ta slut, då är allt över.”
Det Halldorf saknar i den nya världen är den kristna traditionens förtröstan; en tillit till att historiens Gud leder allt mot ett gott slut. ”Med en sådan hållning har otaliga generationer mött oräkneliga pandemier före oss. Naturligtvis har de varit rädda, men förtröstan har varit deras käpp och stav i dödsskuggans dal.”
Nu vill jag minnas att många kristna samhällen i 1300-talets digerdöende Europa använde käpparna och stavarna för att

klubba ihjäl de halvt döda som kröp ur elden när tusentals judar brändes på bål för att de antogs ha förgiftat brunnarna och sått fördärv i kristenheten. Men det var säkert trösterikt – kanske oundvikligt – att tro på Gud när pesten (eller mordbrännarna) strök runt ditt hus. Jag är bara inte övertygad om att förtröstan var den dominerande känslan då heller.

Nu är det väl inte 1300-talets andliga zeitgeist Halldorf sörjer i sina kolumner utan en yngre värld, innan liberalismen kapade förtöjningarna till sin kristna värdegrund och började driva utan dygder. Innan världen blev sjuk. På ett ungefär.

Det som bekymrar mig mest med Halldorfs smittspårning är väl att han har rätt. Åtminstone om det där med de stora berättelserna och döden. Om du inte märkte det så var det nog bara mitt tonläge som skymde sikten.

En människa som inte tror på någon större berättelse eller mening kommer att bli kort i andetagen när världen skälver. Jag är så rädd för min egen död att jag emellanåt blir som förlamad och jag begriper inte hur

människor som är 30-40 år äldre än jag kan se så lugna ut, varför de som är så nära döden inte bara går omkring och skriker av rädsla för det stora ingentinget.
De är knappast troende allihop så jag kan bara anta att det händer någonting på vägen dit och att det ska hända mig också. Att jaget liksom vittrar i kanterna och späs ut i någonting större med åren. (Eller att man bara tröttnar.)
Men är det liberalismens fel att jag inte tror på något? Jag brukade tro, som barn i konfirmationsåldern lätt gör när de matas med bibelord, bröd och vin, och sedan slutade jag tro. Mitt liv är en skalenlig modell av trenden som bekymrar Halldorf och jag utesluter inte att ”självförverkligandets etik” hade med mitt avkristnande att göra. Fast mest var det väl det okända som krympte, så där som det gjort i stor skala de senaste 300 åren. Och det var inte liberalismen som hittade de små partiklarna som gör oss sjuka eller avslöjade varifrån människan egentligen kom. Men även om vetenskapen envisas med att blottlägga världens akuta brist på mening tycks religionens farligaste fiender

vara välståndet och tryggheten (och här kan liberalismen rimligen behängas med en del av skulden). Det är som att ljuset leder oss bort från ”ljuset”. Katastrofer kan fortfarande utlösa utbrott av religiositet – som i staden Christchurch, Nya Zeeland, där gudstron skenade efter jordbävningen 2011 medan den fortsatte att backa i resten av landet – men jag tror inte att Guds ambassadörer sitter och hoppas på en mörkare värld. Kanske riktas eldkraften mot liberalismen för att den till skillnad från alla andra samverkande faktorer är sårbar. Kunskapen kan inte rullas tillbaka; tryggheten och välståndet skulle bara en särskilt omdömeslös strateg angripa. Själv tror jag att en driftsäker berättelse för vår tid måste börja i erkännandet om att den är påhittad. Ett funktionsplagg. Vilket vid närmare eftertanke kanske är precis vad den moderna missionären insett.

Andrev Walden

Andrev Walden är journalist och fristående kolumnist på Dagens Nyheters ledarsida.

Berättelsen från dödens gräns har ett budskap: Håll avståndet

ONSDAG 29 APRIL 2020

En känsla stannar kvar när jag läst Sverker Lenas och Roger Turessons reportage i dagens DN om covidsjuke Owe Svensson: ödmjukhet.
Framför allt inför den kamp som Owe själv fick genomgå under de vårveckor då viruset var så nära att ta hans liv. Sjukdomens katt- och råttalek. Feber, sjukhusbesök, tillfrisknande. Nya plötsliga febertoppar, ambulans, syrgas. Och så intensivvården, skräck-dygnen i respirator, mardrömstiden, ”jag drömde så konstigt och verkligt”. Dansen på avgrundens brant fram till påskaftonens vändpunkt. Att han klarade det!

Men också ödmjukhet inför själva sjukdomen, som vi fortfarande vet så lite om att symtomens styrka förefaller sadistiskt slumpmässiga.
En tycks inte märka något alls, den andre får lätt feber som den kan ruska av sig, den tredje får syrgas i mask, den fjärde tvingas in i den sjukvårdens grottekvarn som är vård i respirator. Den femte dör.
Ja, det finns riskgrupper, det finns tydlig överrepresentation. Men det finns också undantag. Ibland tycks sjukdomen stanna upp och peka på någon liksom förströtт, bara för att den kan.
Ödmjukheten gäller förstås också människorna i vården. Några av dem syns i reportaget om Owe Svensson, andra berättar i DN:s serie ”Samhällsbärarna” eller andra medier, traditionella och sociala. Vittnesmålen handlar om sjukdomens grymhet, men också om nästan omänskliga arbetsvillkor. Om den förtvivlan som följer på att se även unga människor kämpa för att få luft, om kroppar som kanske aldrig blir desamma igen efter den brutala respiratorvården.

Det finns också anledning att känna ödmjukhet inför andra som gör sitt för att förstå sjukdomen och begränsa dess skadeverkningar. Experter som är oense om den bästa metoden men som vågar erkänna att detta är svårt, det är något nytt, och som ändå försöker hitta det bästa sättet att stå i vägen för virusets spridning.
(Ödmjukheten kanske i något mindre grad gäller de tvärsäkra, de som målar upp dem med annan syn på virusbekämpningen som antingen dumma i huvudet eller onda.)

”Jag hoppas verkligen att alla stockholmare nu fortsätter att hålla social distans, för att ge människor som Owe en chans att överleva”, säger Simon Mårdstam, en av läkarna som lyckades dra Owe Svensson tillbaka till livet.
Det kan väl ändå inte vara att hoppas för mycket, ens om det är vår, valborg och fint väder? En så enkel uppoffring ska vi väl ändå klara av för att bekämpa en så svår sjukdom?

Erik Helmerson
erik.helmerson@dn.se

Hedda Care försöker sko sig på folks längtan efter normalitet

ONSDAG 29 APRIL 2020

Om pandemin har fört något litet gott med sig så är det att den lett till en känsla av gemenskap.

Demoskops senaste mätning fångade häromdagen upp fenomenet: Andelen svarande som uppfattar att sammanhållningen utvecklats positivt i Sverige har på sistone ökat från 4 till drygt 30 procent. Nu hjälps vi alla åt.
Fast det finns ju undantag, förstås. Såsom Hedda Care, det privata vårdföretag som startades i vintras av deckarförfattaren Camilla Läckberg, hennes agent Christina Saliba och läkaren Sara Löfgren. Affärsidén är att på exklusiv adress erbjuda vård, - svindyrt: ett läkarbesök kostar

upp till sju gånger så mycket som i den offentliga vården. Sedan tillkommer behandlingskostnader. En lyxklinik för de välbeställda, således.
Men trion själv lanserade den inte på det sättet, utan fokuserade i stället på problemet med långa vårdköer och vikten av att stå upp för kvinnor och barn. Hedda Care skulle alltså förstås som en sorts rikemansfortsättning på det pionjärarbete med fattigvård som Sveriges första kvinnliga läkare, Hedda Andersson, bedrev. Genom att ta hennes namn hoppades väl Hedda Care förlänas en aura av hjältemod och kvinnokamp. Och bolaget har fortsatt imitera en välgörare, nu med coronatester för 950 kronor styck.
Testerna togs ursprungligen fram för att kunna avläsa generella trender vad gäller smittspridning inom äldreomsorgen. De är inte tillförlitliga på individnivå, och såväl WHO som svenska myndigheter avråder därför från dem: Läkemedelsverket beskriver hela förfarandet med den här sortens tester som rent farligt eftersom det kan förleda folk att

tro att de är immuna fastän de inte är det.
Camilla Läckberg tvår sina händer. Men Sara Löfgren framhåller även detta tilltag som en, tjaa... samhällsinsats. Hedda Care ”är en del av statistikinhämtandet”, menar hon (DN 29/4), och en riktig föregångare. Myndigheterna borde ta efter!
Och Christina Saliba skriver på Instagram att människor ”har rätt att få veta” om de har haft corona: ”Vi måste få tillbaka människor i arbete och få i gång den svenska ekonomin igen. Det är vår drivkraft.”
Ingen av dem nämner att de alltså debiterar bortåt en tusenlapp per person för detta. Vilket väl också får antas vara den egentliga drivkraften. För varför skulle man annars försöka sälja osäkra tester, dyrt?
Vi är många som längtar efter att allt ska återgå till om inte samma gamla normalitet, så åtminstone något som påminner om den: vi vill kunna röra oss fritt, vara nära varandra, sätta livet på play.
Några få kommer att försöka sko

sig på den längtan. Vi får inte låta oss luras.

Lisa Magnusson
lisa.magnusson@dn.se

Begärd dna-analys utfördes inte

ONSDAG 29 APRIL 2020

Palmeutredningen har skickat en begäran om en dna-analys när det gäller utredningen om mordet på Sveriges statsminister Olof Palme 1986. Men någon analys har inte genomförts.

I mitten av februari gick Palme-åklagaren Krister Petersson ut

med den överraskande nyheten att han räknade med att kunna peka ut den person som 1986 mördade statsminister Olof Palme. Sveriges största mordutredning genom tiderna skulle få ett avslut till sommaren.
Under tisdagen uppgav Aftonbladet att Palmeutredarna kontaktat Rättsmedicinalverket för att få ett dna-spår analyserat.
För DN bekräftar Rättsmedicinalverket att man den 13 mars till sin rättsgenetiska avdelning fått en begäran från Polisens nationella operativa avdelning, Noa, om en dna-analys när det gäller Palmeutredningen.
– Men vi har avslutat ärendet utan att genomföra någon analys, säger Johan Rahm, kommunikationschef på Rättsmedicinalverket.
Han vill inte säga om det rör sig om något inskickat material som visat sig omöjligt att analysera eller om det gällt en förfrågan om Rättsmedicinalverket rent hypotetiskt skulle kunna analysera något.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Dela

Firandet för studenter inställt

ONSDAG 29 APRIL 2020

Glöm baler, stora fester och studentflak i år. Det är inte aktuellt att lätta på restriktionerna. Det enda som kan bli aktuellt är betygsutdelning på skolan och små utspring – utan trängsel.

Beskedet lämnades av utbildningsminister Anna Ekström (S) och Folkhälsomyndighetens - generaldirektör Johan Carlson vid en pressträff.

– Det är inte läge att slappna av eller sänka garden. Det är inte en vanlig vårtermin, och kommer inte att vara en vanlig vårtermin, sade Anna Ekström.

Därför blir det också ett ”väldigt annorlunda” studentfirande detta år.

– Ni som är elever i gymnasiet, inte minst i årskurs tre, ni kommer att få göra stora upp-offringar. Det kommer inte att bli stora utspring till jublande

folkhav med släkt och vänner, det kommer inte att bli stora baler, studentflak och stora fester, sade Ekström.

Men avgångseleverna blir inte helt lottlösa. Johan Carlson säger att avgångsklasserna kan ta emot sina avgångsbetyg på skolan.

– Vi har utrett möjligheten att ändå kunna genomföra någon slags ceremonier vid avslutningen, och bedömer att vissa mindre ceremoniella inslag i samband med gymnasieexamen kan vara möjliga om de anordnas på ett sådant sätt att risken för smittspridningen minimeras, säger Carlson.

TT

Företaget bakom bajamajan hårt drabbat av inställda folkfester

ONSDAG 29 APRIL 2020

Konserter, festivaler och motionslopp ställs in. Kvar står arrangörer utan intäkter, men också underleverantörer i långa rader. Erik Dahlström började hyra ut bajamajor för snart 30 år sedan. Han vet att coronautbrottet blir en tuff motståndare.

– Vi skulle ha omsatt 8,5 miljoner kronor mellan april och juni på evenemang. Nu blir det noll, säger han.

Fortsätter det hela sommaren försvinner hälften av omsättningen för företaget Sanifix, som ägs av honom och hans bror Håkan Dahlström.

Vi står på asfaltplanen – uppställningsplatsen hos bolaget i

Kungsängen utanför Stockholm – där det brukar vara helt tomt under musikfestivalen Lolapalooza och under nationaldagen den 6 juni.
Ödsligheten på planen har alltid varit ett mått på att affärerna går bra.
På motsvarande vis talar nu förekomsten av 2 700 av företagets sammanlagt 3 000 enheter av bajamajor, urinoarer och vattenspolande toaletter om en bransch i kris.
En stor del av bajamajorna kommer att bli stående här hela sommaren, utan att hyras ut.

Musikfestivalen Lolapalooza skulle ha hållits 2–4 juli, men är inställd.
Stockholm Marathon har flyttats och ska avgöras samtidigt som halvmaraton i september.
Järvaveckan är inställd. Smaka på Stockholm, tidigare kallad Restaurangernas dag, blir inte av och flyttas också till september.
Ytterligare ett tiotal festivaler är avbokade.
Lolapalooza, beskriver Erik Dahlström – det är då 50 000 personer brukar komma till Gärdet i Stockholm varje dag. Det är som ett litet Borlänge och

företaget brukar hyra ut närmare 700 portabla toaletter och nästan lika många vattenspolande.
– Vi har folk där som jobbar med ett pumpsystem och som drar vatten och avlopp i en vecka. Sedan har vi ett gäng som kör bajamajor och holkar, sätter dem på plats och sedan åker dit varje natt med fem slambilar och tömmer och tvättar, säger han.
Holkar?
– Ja, Bajamaja är en dekal på dörren, ett klistermärke. Som varumärke är det enormt känt hos gemene man. Men redan för 20 år sedan omsatte Holken mer än Bajamaja i Sverige, säger Erik Dahlström, som halkade in i branschen under Vatten-festivalen i Stockholm i början av 1990-talet.
Bajamaja hade en rätt dålig klang eftersom det hela inte hade skötts på rätt sätt under Vattenfestivalen, men namnet lever kvar och när kunder hör av sig till Erik Dahlströms företag så är det för att beställa en bajamaja.
– Då är det inte så att vi tjafsar och säger: nej, det heter holken. Särskilt inte som jag äger båda varumärkena, säger han.

Så här års brukar det normalt stå 18 namn på lönelistan hos företaget. Nu är det nio, varav sju är korttidspermitterade och bara arbetar på 60 procent. Två anställda jobbar 100 procent i slambilar, med toaletter i parker och på golfbanor, bolagets andra område.

– Det här är ett hårt slag för oss, men det finns många som har det värre. Jag ligger inte vaken på nätterna och är orolig för Sanifix framtid. Vi har varit i branschen i snart 30 år och har pengar i ladorna för att klara en sådan här sak, men det är klart att det blir en förlust.

De som i dag klarar krisen är folk som byggt sina verksamheter från grunden med hårt arbete och väldigt låg lön under många år, säger Erik Dahlström.

Korttidspermittering hjälper företag att hålla näsan ovanför ytan, men alla är inte lika lyckligt lottade. Frisören som just klippt honom hade haft tre kunder på hela veckan, mot 13 om dagen innan virusutbrottet, konstaterar han.

Det är då han säger något som gör att jag i efterhand förstår varför

han så oförskräckt räckte fram handen utan att tänka sig för när vi klev in på kontoret. Men som slutade med ett: javisst ja, och rekommenderad hälsning på avstånd.
– Jag har haft corona. Jag har varit frisk i tre veckor nu, låg hemma i tre veckor, men klarade mig extremt lindrigt undan. Han hade feber i fyra dagar, hosta och tryck över bröstet, men stannade kvar länge hemma för att inte smitta någon på kontoret.
– Vi var många som fick samma symtom samtidigt så jag är säker på att det var coronaviruset, säger Erik Dahlström.

Torbjörn Petersson
torbjorn.petersson@dn.se
Fakta. Sanifix

Gör: Hyr ut portabla toaletter, urinoarer och vattenspolande toaletter till festivaler, motionslopp, parker och golfbanor. Äger bland annat rättigheterna till varumärket Bajamaja och Holken.
Anställda: Nio fast anställda, varav sju nu är permitterade och jobbar på 60 procent. Vanligen även 9 säsongsanställda (men inte i år)
Omsättning: 27,2 miljoner kronor.

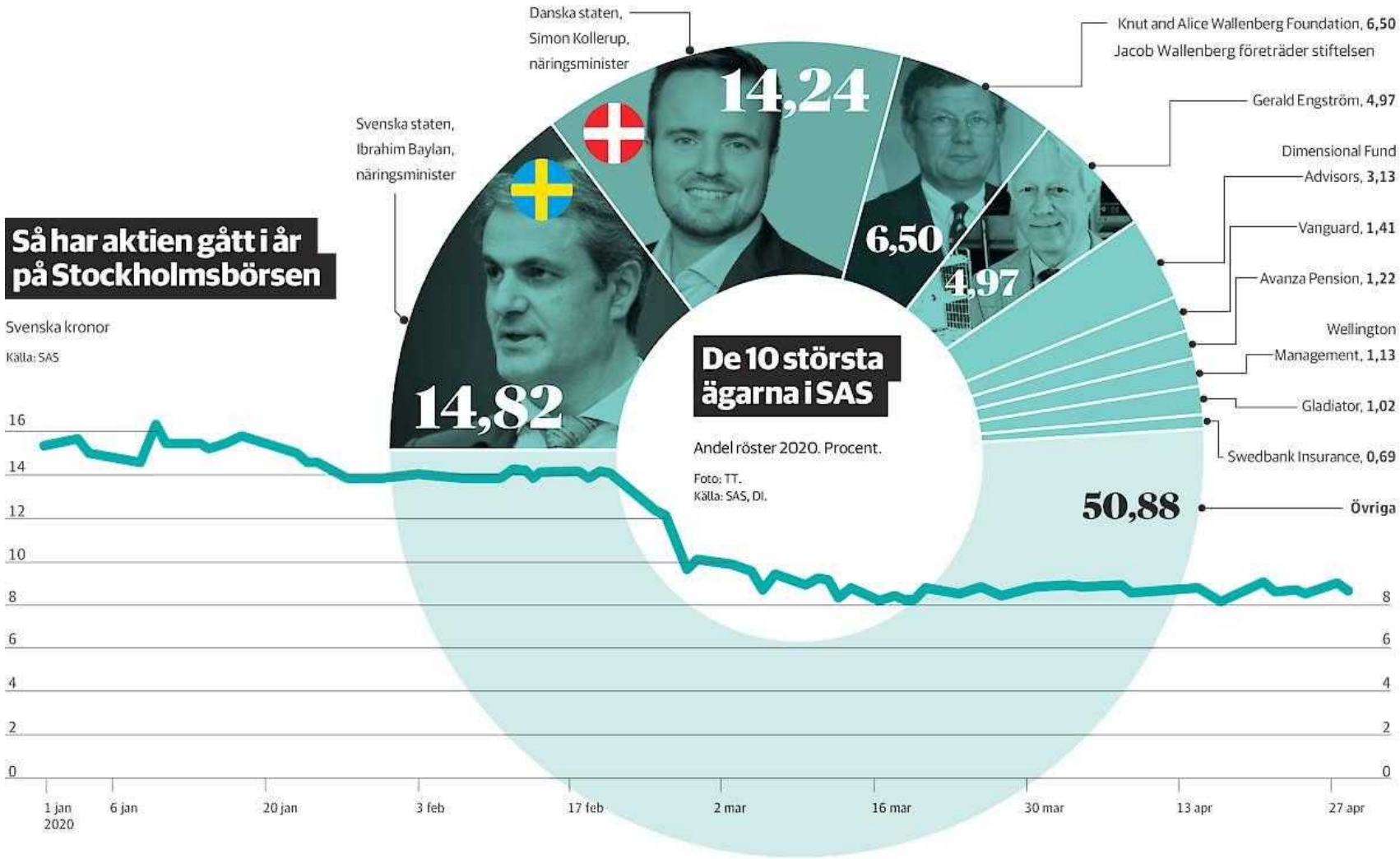
Så har aktien gått i år på Stockholmsbörsen
Svenska kronor
Källa: SAS
16
14
12
10
8
6
4
2
0
1 jan 2020
6 jan
20 jan
3 feb
17 feb
2 mar
16 mar
30 mar
13 apr
27 apr
Danska staten, Simon Kollerup, näringsminister
14,24
Svenska staten, Ibrahim Baylan, näringsminister
14,82
6,50
4,97
De 10 största ägarna i SAS
Andel röster 2020. Procent.
Foto: TT.
Källa: SAS, DI.
50,88
Knut and Alice Wallenberg Foundation, 6,50
Jacob Wallenberg företräder stiftelsen
Gerald Engström, 4,97
Dimensional Fund Advisors, 3,13
Vanguard, 1,41
Avanza Pension, 1,22
Wellington Management, 1,13
Gladiator, 1,02
Swedbank Insurance, 0,69
Övriga

Wallenberg: Vi kan inte återstarta ett helt flygbolag

ONSDAG 29 APRIL 2020

Flygbolaget SAS varslar nära hälften av medarbetarna i coronakrisen. Permitteringsstöd och statliga lånegarantier uppskattas av vd:n, men snart behövs rena pengar, tycker han.

– Det är kritiskt. Det är existentiella frågor vi jobbar med här, det är bolagets överlevnad, säger SAS vd Rickard Gustafson till DN.

Flygjätten SAS står, likt resten av flygindustrin, mer eller mindre still när världen slutat resa. Under mars månad sjönk passagerartalet med 60 procent jämfört med samma månad i fjol.

Bara en mycket begränsad del av inrikesflygen i Skandinavien är för tillfället i gång, och framtidsutsikterna är dystra.

– Vi tror att det kommer att ta ganska lång tid innan efterfrågan

är tillbaka där vi önskar att den skulle vara, säger Rickard Gustafson.
På tisdagsmorgonen lade SAS ett varsel som berör totalt 5 000 personer i Skandinavien, eller omkring 40 procent av personalstyrkan.
Fördelningen som det ser ut nu är 1 900 heltidsanställda i Sverige, 1 300 i Norge och 1 700 i Danmark.
– Det här är kanske det mest smärtsamma jag har gjort under min karriär i det här flygbolaget, säger Rickard Gustafson.
Gustafson poängterar att krisen de befinner sig i den här gången inte är deras eget fel, och att SAS som många andra flygbolag kommer att behöva hjälp för att ta sig ur den.
– Det är inte flygindustrin som har misskött sig. Det är ett virus, som har tvingat länder att stänga gränser och förbjuda resande, som har dragit undan mattan för vår existens. Därför behöver alla flygbolag hjälp för att komma igenom det här, säger Rickard Gustafson och pekar på bland annat USA där kraftiga stödpaket satts in.

SAS har tidigare permitterat 10 000 anställda och försökt skära ner på flera håll.
Man har också erbjudits statliga kreditgarantier om 1,5 miljarder kronor i Sverige och liknande upplägg i Norge och Danmark.
Än så länge har man inte fått ut en krona, men det är på gång. EU-kommissionen har nyligen godkänt de svenska och danska upplägen för stödet och flygbolaget jobbar intensivt med bankerna för att få ut pengarna så snart som möjligt.
– Det kommer att vara nödvändigt för att vi ska ha likviditet till att ta oss igenom sommaren, säger Rickard Gustafson.
Men det räcker inte att bara ta sig igenom sommaren. Det kan dröja en bra bit in på 2022 innan efterfrågan på flyg börjar likna det normala igen, tror SAS.
Därför kommer det att behövas kontantstöd och inte bara lån, menar Gustafson.
Behöver flygindustrin bli mer försiktig framöver och ta höjd för att sådant här kan inträffa?
– Vi gick in i den här krisen med god finansiell beredskap. Vi hade lärt oss läxan av vulkanutbrottet, 11 september, Lehman Brothers.

Vi har insett att det är extremt viktigt att ha god likviditet för att klara chocker i systemet. Men att bygga buffert för att klara sig med begränsade intäkter under många år, det tror jag inte är realistiskt för någon verksamhet.
Med 6,5 procent av rösterna är - familjen Wallenbergs stiftelse, Knut och Alice Wallenbergs stiftelse, SAS största ägare efter svenska och danska staten.
I stiftelsens styrelse sitter Jacob Wallenberg, som också tidigare - suttit många år i SAS-styrelsen. Han kan inte nog understryka hur viktigt han tycker SAS är för svenskt näringsliv och den svenska industrin.
– Det var därför SAS skapades på 40-talet och det gäller fortfarande. Det har varit en förutsättning för att industrin har kunnat utvecklas här uppe och ligga kvar här uppe, och det har varit en förutsättning för att skapa intäkter till vårt land, till att skapa arbetstillfällen och skatteunderlag för det sociala skyddsnät som vi alla är så stolta över, säger Jacob Wallenberg.
– Här behövs betydande kapitaltillskott och det är bråttom. I går (måndag) fick Air France 100 miljarder kronor i direkt stöd

av den franska regeringen. Det är ett mycket större bolag än SAS, men det är väldigt stora kapitalbelopp vi talar om, säger Wallenberg.
Hur mycket pengar pratar vi om?
– Jag kan inte säga det här och nu, men jag tror det viktiga är att det är mycket pengar och att det är bråttom, att arbetet som pågår måste drivas framåt fortsatt skyndsamt. Det här bolaget står på gränsen av att kunna överleva.
Varför går inte ni in med pengar då?
– Det är ingen som har gått in med kapital ännu. Det har inte skett någonting. Vi kommer att göra vad vi kan för att hjälpa till. Men vi kan inte återstarta ett helt flygbolag, det kan bara staterna göra i det här läget, säger Wallenberg.
Han understryker att samarbetet med staten hittills varit gott.
Näringsminister Ibrahim Baylan (S):
– Allt eftersom tiden går och inga plan lyfter blir det uppenbart att åtgärder måste vidtas. Vi för en tät dialog med bolaget och med våra nordiska grannar för att se hur vi i längden försäkrar oss om att - åtminstone flyginfrastrukturen finns kvar.

Måste bolaget till varje pris räddas?
– Jag har ingen anledning att spekulera i sådant. I osäkra tider vill jag inte addera till mer osäkerhet.
Kan det bli fråga om direktstöd?
– När de kommer med förfrågningar kommer vi att ta ställning till det. De kom med en förfrågan om kreditgarantier. Jag vill inte spekulera om ytterligare åtgärder.

Andreas Lindberg
andreas.lindberg@dn.se
Anders Bolling
anders.bolling@dn.se

Psykisk ohälsa väntas öka kraftigt

ONSDAG 29 APRIL 2020

Depressioner, självmord och missbruk väntas öka i coronapandemins spår. Psykiatrin rustar nu för en kraftigt ökad psykisk ohälsa i Region Stockholm.

– Många kommer att behöva hjälp framöver för att behålla sin psykiska hälsa, säger

Susanne Nordling (MP), ansvarig för psykisk hälsa.
Psykiatrin arbetar just nu för högtryck med akut krisstöd för både patienter, personal och anhöriga på samtliga sjukhus i Stockholm.
– Vi jobbar med den akuta fasen men måste även rusta psykiatrin för coronaeffekter på lång sikt. Många ur vårdpersonalen som är i stormens öga och patienter i intensivvård kommer inte att vara desamma när de kommer ur detta. De behöver både akut stöd nu och under en lång tid framöver, säger Susanna Nordling (MP), ansvarig för psykiatri och psykisk hälsa i Region Stockholm.
Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin har analyserat både kort- och långsiktiga effekter av coronapandemin. De som vårdas för covid-19, och vårdpersonal i intensivvården bedöms ha hög risk att traumatiseras. Människor med psykiatriska problem riskerar också att må sämre och isoleringen väntas ökar risken för psykisk ohälsa.
Hur stor del av länets befolkning som kommer att drabbas av psykisk ohälsa är oklart.

Forskarna menar dock att det kommer att påverka både invånare, covidpatienter och vårdpersonal på olika sätt.
– Vi ser att både depressioner, ångest och posttraumatisk stress är kopplat till isolering, arbetslöshet och ekonomisk utsatthet, säger Cecilia Magnusson, verksamhetschef på Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin.
Forskarna förväntar sig även en kraftig ökning av självmord, både bland covidpatienter men också bland de som drabbas av den ekonomiska krisen.

– Vi ser att risken för självmord ökar, särskilt bland män. Det såg vi även under finanskrisen, och det är otroligt allvarligt. Det helt avgörande då är att vi lyckas buffra den ekonomiska krisen på samhällsnivå så att den inte drabbar de här grupperna så hårt, säger Cecilia Magnusson.
Forskarna tror att sämre ekonomi kan minska den totala alkoholkonsumtionen något, men man varnar även för att social isolering, oro, stress och arbetslöshet ökar risken för missbruk. Riskdrickande kan enligt forskarna även förstärka en

pågående covidinfektion, och dessutom öka risken för oaktsam smittspridning. Därför stärks nu beroendevården, bland annat med digitalt stöd via alkoholhjalpen.se.
– Män och arbetslösa är särskilt utsatta. Det är inte konstigt, alkohol är ett snabbt sätt att döva ångest, men det går snabbt att lägga sig till med en riskkonsumtion, säger Susanne Nordling.
Barn pekas ut som riskgrupp i rapporten för både ångest och depression särskilt i socioekonomiskt svaga områden. Man varnar också för ökad risk för våld i hemmet och risk för framtida psykiska besvär även i vuxen ålder.
– Det handlar också om framtidstro för de unga. Vi ser att de behöver hjälp med det, säger Susanne Nordling.
Just nu vårdas tolv personer med covid-19 inom psykiatrin. Man ser ett minskat söktryck på psykiatriakuten och ätstörningsvården men de totala psykatribesöken är konstanta. Fysiska besök har minskat från 5 000 till 3 000 i mars och april jämfört med förra året, medan

digitala besök tvärtom har ökat från 500 till 3 000 besök per dag.
– På tre veckor har vi gjort samma resa med digitala distansbesök som vi har gjort på tre år, säger Susanne Nordling.
Den allmänna uppmaningen till stockholmarna är att den psykiatriska vården står redo, redan nu.
– Alla våra verksamheter är i gång, det är viktigt att människor vet att det går jättebra att söka vård, för både nya och gamla patienter.

Jessica Ritzén
jessica.ritzen@dn.se

Nekas sjukpenning trots att hon riskerar dö av covid-19

ONSDAG 29 APRIL 2020

”Risken för dödsfall är mycket hög om patienten skulle smittas med covid-19”.
Det var så det stod i intyget som läkaren på vårdcentralen

räckte över till Blenda Wennborg, 65, som har både kol och astma.
Sedan en dryg månad vågar hon inte gå till jobbet. Men hon har varken rätt till sjuk- eller smittbärarpenning.
Kanske var det först den där dagen, den 18 mars, som det på riktigt sjönk in i Blenda Wennborgs medvetande att hon tillhör en riskgrupp.
– Det är klart att jag visste att jag, med mina diagnoser, tillhör en grupp av personer med högre risk att blir svårt sjuk om jag skulle bli smittad. Men det var nog först när jag fick läkarintyget i min hand som jag insåg vilka konsekvenser det skulle kunna få för mig, säger Blenda Wennborg, som är fritidspedagog på en grundskola i Solna.
Hon är 65 år, men har planerat att arbeta i några år till. Hon trivs mycket bra med sitt arbete – och känner sig frisk och stark trots kol och astma, två sjukdomar som hon dagligen medicinerar mot.
Nu är det sex veckor sedan hon var på sitt jobb. Hon vågar inte utsätta sig för risken att bli sjuk.
Hennes arbetsgivare hade stor förståelse för hennes rädsla, men

att erbjuda Blenda ett arbete hon skulle kunna utföra hemifrån visade sig vara svårt. Lösningen blev att Blenda stannade hemma, som om hon vore sjuk.
Det gick bra de första tre veckorna då hon fick sjuklön. Men sedan var det stopp.
– Jag förstår att jag inte kan få sjukpenning, för jag är inte sjuk. Jag förstår att jag inte kan få smittbärarpenning heller, för jag är ju inte smittad.
– Men vad är jag inte förstår är hur det kan ta så lång tid för regering och riksdag att ge besked om hur vi som hamnar i den här situationen ska kunna försörja oss.
– Det gick ju snabbt att få till avdrag för karensdagen och slopat krav på läkarintyg efter en sjukvecka hemma, säger Blenda Wennborg.
Nu befinner hon sig i ett limbo hon delar med uppskattningsvis 200 000 andra svenska medborgare. Siffran har tagits fram av Socialstyrelsen som den 14 april fick i uppdrag av regeringen att identifiera de grupper av individer som löper störst risk att drabbas av ett

särskilt allvarligt sjukdomsförlopp vid insjuknande i covid-19.
Tre dagar senare kom Socialstyrelsens svar i en ny rapport. Siffran, som ska ses som en grov uppskattning, bygger på det antal personer som under det senaste året haft kontakt med specialiserad öppenvård eller slutenvården vid sjukhus och som diagnostiserats med någon av de sjukdomar som anses medföra en högre risk.
– Jag hade ett planerat besök hos vårdcentralen den 18 mars som inte hade med mina diagnoser att göra. Jag bad dock om ett läkarintyg – om det skulle komma att krävas. Det blev ett slags uppvaknande, som att nu är det på riktigt, även för mig, säger Blenda Wennborg.
Hon trodde inte att hon skulle stöta på några bekymmer. Hon hade ju följt utvecklingen av så väl spridningen av smittan som de politiska utspelen om åtgärder för att minska smittspridningen och skydda riskgrupperna.
Men när de tre första veckorna av den självvalda isoleringen var slut och hon skickade in ansökan om sjukpenning till Försäkringskassan blev det stopp.

– Handläggaren var oerhört vänlig och förklarade för mig att de i dagsläget inte kan ge mig vare sig sjukpenning eller smittbärarpenning.
Där och då fick Blendas rädsla över att bli smittad med covid-19 en ny, ovälkommen följeslagare: Oron över att inte kunna försörja sig.
– Jag försöker sysselsätta mig på dagarna. Men på nätterna ligger jag och snurrar i sängen med alla funderingar och med ångesten. Självklart är jag mest rädd för att bli smittad, men även tanken på att stå utan inkomst är skrämmande. Jag har arbetat och klarat mig själv i hela mitt vuxna liv, säger Blenda.
Hon är ensamstående, har fasta månadskostnader på närmare 13 000 kronor. Hon har ingen bil hon kan göra sig av med och de semesterresor som var inplanerade är avbokade. Några extravaganta vanor hon kan ändra på för att få ner sina omkostnader har hon inte.
– Jag förstår ju att det här kommer att lösa sig på sikt, regering och riksdag måste ju fatta beslut som gör det möjligt för oss att få någon form av

ersättning – men varför dröjer det? Jag förstår att det är svårt att dra gränser och sätta upp kriterier, men hoppas att makthavarna förstår hur mycket oro det här skapar hos väldigt många människor, säger Blenda. Hon kan inte värja sig från tankarna på vilka konsekvenser väntan kan få för många. Hon tror att den socioekonomiska segregation som finns i samhället kommer att öka. Många i riskgrupperna lever redan på marginalen, många har lågbetalda yrken där man saknar möjlighet att arbeta hemifrån.

I Socialstyrelsens rapport framgår det att frågan är svår. Det handlar om många individer och många svåra gränsdragningar. Och hur ska Försäkringskassan kunna kontrollera att den som söker ersättning verkligen har rätt till det?

Att kräva nya medicinska underlag skulle ytterligare belasta hälso- och sjukvården, vilket inte är önskvärt i nuläget.

Försäkringskassan har samtidigt meddelat Socialstyrelsen att den inte ser det som ett alternativ att individen själv rapporterar tillhörighet till en riskgrupp –

utan att ha någon form av verifiering.
”Det skulle kunna leda till en mängd ansökningar om ersättning från personer som inte är berättigade till det. Det finns i detta en risk för att felaktiga utbetalningar sker och som senare måste utredas och hanteras i efterhand. Detta kan även medföra ekonomiska konsekvenser för de enskilda individerna”, står det i rapporten.
Socialstyrelsen har tre huvudsakliga förslag på hur kontrollen skulle kunna gå till:

1 Att ge Försäkringskassan tillgång till uppgifter om diagnoser via Nationella patientöversikten (NPÖ). Försäkringskassan undersöker om det är juridiskt möjligt.
2 Att individen själv får ta fram uppgifter som visar tillhörighet till riskgruppen via Mina sidor på 1177.se. Uppgifterna kan bifogas ansökan om ersättning till Försäkringskassan. Problemet är att inte alla har tillgång till 1177.se eller möjligheter att själv skriva ut uppgifterna.
3 Personer som tillhör en riskgrupp har ofta en redan

etablerad vårdkontakt. I dessa fall kan ett alternativ vara att patienten begär ett utdrag om sin diagnos ur patientjournalen. Utdraget kan bifogas ansökan om ersättning till Försäkringskassan.
I samtliga fall är målet att handläggningen ska kunna påskyndas för att personer i riskgrupper inte ska utsättas för onödig smittorisk, samtidigt som det finns möjlighet till någon form av kontrollfunktion.
Men först och främst krävs ett regelverk som gör det möjligt för Försäkringskassan att ens börja handlägga dessa ärenden.

Blenda Wennborgs liv har tagit en helt ny vändning. Hon träffar mycket få människor, hon håller sig undan när hon handlar. Hon har kroniska luftrörsbesvär som gör att hon själv hostar ofta, vilket skrämmer andra som hör henne på samma sätt som hon är rädd att andra ska smitta henne. Det är en ständig anspänning.
– Jag vill se positivt på det här och tror på en lösning. Men jag är orolig för långt fler än mig själv, människor som kanske måste skuldsätta sig eller som blir deprimerade av oron, säger hon.

– Själv försöker jag hålla humöret uppe. Men jag gråter när jag läser om enskilda fall i medierna och ibland klarar jag helt enkelt inte att ta in mer, då stänger jag av. Och det jag helst av allt skulle vilja är att våga gå till jobbet. Att vara hemma under de här omständigheterna är väldigt påfrestande.

Ulrika By
ulrika.by@dn.se

Fakta. Risk för allvarlig sjukdomsutveckling

Ålder 70 år och däröver.
Aktiv cancersjukdom.
Pågående eller nyligen avslutad behandling för cancersjukdom (utom hormonell adjuvant behandling).
Samtidig förekomst av mer än en av diagnoserna hjärt-kärlsjukdom (kärlkramp, hjärtsvikt, stroke), hypertoni, diabetes med komplikationer, kronisk njursjukdom och njursvikt, kronisk lungsjukdom (annan än astma) eller kronisk leversjukdom
Fetma (BMI 40 och däröver).
Neuromuskulär sjukdom (ex. Parkinson, MS, ALS)

Intellektuell funktionsnedsättning och rörelsenedsättning (flerfunktionsnedsättning).
Annat allvarligt hälsotillstånd som innebär ökad mottaglighet för Sars-CoV-2 och risk för allvarligt sjukdomsförlopp vid covid-19.
Person som bor tillsammans med någon som har förhöjd risk enligt listan ovan bör i syfte att skydda den som löper störst risk att drabbas av ett särskilt allvarligt sjukdomsförlopp vid insjuknande i covid-19 ur ett smittskyddsperspektiv tillfälligt avstå arbete utanför hemmet om arbetssituationen är sådan att Folkhälsomyndighetens råd för smittskydd inte kan följas.
Källa: Socialstyrelsen

Här kommer biblioteket hem till riskgrupperna

ONSDAG 29 APRIL 2020

Om inte låntagarna kan ta sig till biblioteket får väl biblioteket ta sig till låntagarna.
Så resonerade personalen på huvudbiblioteket som nu sköter en del av utlåningen genom hembesök.

Nu ska det med en gång sägas att det inte är vilka låntagare som helst som får böcker hemburna av bibliotekarierna. Det gäller enbart personer som är 70+ eller tillhör någon av riskgrupperna. Dessutom gäller det att ha rätt postnummer. Servicen riktar sig till låntagare som har ett postnummer som börjar på 111 eller 113.
– Det gäller Vasastan och Norrmalm eller ända ut till Kastellholmen, säger bibliotekarien Annika Hälldin Lahger när vi träffar henne i hörnet Odengatan/Hagagatan.

Hon hade tänkt ta en av bibliotekets två cyklar, men båda var ute på stan så då blir det till att promenera Hagagatan fram. I handen har hon en kasse med dvd-filmer som ska levereras till Christer Olsson, som tillhör kategorin 70+.
Måndag till fredag klockan 13–15 kan man ringa 08-508 310 15 och beställa hämtning och lämning. Biblioteket har just startat den här verksamheten så det är inte så många som har upptäckt den. Antingen kan låntagaren få böckerna levererade vid dörren eller hämta kassen utanför biblioteket förutsatt man har kommit överens om en tid med bibliotekarien.
Vilken typ av låntagare har hört av sig hittills?
– Mest kvinnor, men det är ju mest kvinnor som lånar på biblioteket så det är inte så konstigt, säger Annika.
Hon berättar att utlåningen har minskat markant den senaste tiden vilket kanske inte är så konstigt. Sedan den 1 april är endast 12 av Stockholms 45 kommunala bibliotek öppna.
Vad vill låntagarna beställa?

– Mest romaner och biografier, inte så mycket studentlitteratur. Och filmer förstås.
Kassen som Annika har med sig innehåller tio dvd-filmer, som Christer Olsson har beställt. Det är egentligen dubbelt så många som man får låna åt gången, men just nu är det flexibilitet som gäller så därför får han låna filmerna i sex veckor i stället för två.
Christer Olsson kommer ner till grinden för att ta emot kassen och kollar att leveransen stämmer med beställningen. Jodå, där ligger både ”Glenn Miller Story” (en gammal goding enligt Christer), en nyinspelning av Alfred Hitchcocks klassiker ”Mordet på Orientexpressen”, men även en dokumentär om Alfred Hitchcock.
– Det här var ju en som du rekommenderade, säger Christer Olsson vänd till bibliotekarien och läser på fodralet till ”A Bigger Splash”.
Han lägger ner filmen i kassen, tackar för servicen och frågar hur återlämningen går till.
– Det blir jag eller någon annan som kommer hit och hämtar, säger Annika och betonar att det

här är en prioriterad verksamhet från bibliotekets sida.
Åtta bibliotekarier, som har så kallad inre tjänst på huvudbiblioteket, är involverade i detta (om än inte på heltid).
Än så länge är det endast låntagarna i Vasastan och på Norrmalm som erbjuds denna service, men några andra stadsdelar ligger i startgroparna. Som Östermalm och Kungsholmen – och fler lär det bli.

Eva-Karin Gyllenberg
eva-karin.gyllenberg@dn.se

Victor Johanssons testosteron störtdök: ”Samma kapacitet som en 85-åring”

ONSDAG 29 APRIL 2020

Victor Johansson, 21 år, är svensk simnings stora framtidshopp på herrsidan. Men just nu går han en kamp mot sin egen kropp. Utan att han vet varför har hans testosteronvärden rasat i botten.

– För en kille i min ålder förstör det allt, säger han på telefon från Los Angeles där både coronakrisen och hälsoproblemen vänt upp och ner på hans idrottsliv.

Los Angeles har tystnat. Det enda som hörs är ljudet av sirener.

– Så gott som varje halvtimme hör jag när ambulanser och poliser kör förbi och ser deras blåljus, berättar långdistanssimmaren Victor Johansson som tränar och studerar i staden.

Parallellt med oron för viruset kämpar EM-femman med frågan om varför hans egen kropp inte fungerar som den tidigare har gjort.

– Det var i oktober som jag började känna att något var fel. Vissa dagar var jag helt matt och hade ingen ork. Motivationen försvann, jag kände mig svag och träningarna gick åt skogen utan

att jag visste varför, berättar Victor Johansson.
– Från mitten av december till mitten av januari gick jag ner fyra kilo utan att det fanns någon anledning. När det sedan tillkom en rad andra symtom – jag fick svårt att sova och jag slutade i princip svettas när jag tränade på gymmet – insåg jag att det var något som var riktigt fel.
21-åringen sökte läkarhjälp. Beskedet han fick var en chock.
– När resultatet från blodprovet kom tillbaka visade det sig att mitt testosteronvärde i princip var i botten. För en kille i min ålder förstör det allt. Till exempel innebär det att jag har ungefär samma kapacitet att lägga på mig muskelmassa som en 85-åring, berättar Victor Johansson.
Därmed fick han förklaringen till varför han har mått dåligt, men det är bara början. Nu måste man hitta orsaken till varför, och en lösning på problemet.
Det är tidig förmiddag i Los Angeles när DN pratar med Victor Johansson.
Redan i unga år visade Victor att han är ett stort framtidshopp när han i junior-EM simmade hem

guldet på 800 meter frisim, och tog silver på 400 meter frisim.
I sitt första senior-VM i långbana – i Budapest 2017 – satte han personliga rekord så fort han hoppade i bassängen.
Sommaren 2018 slutade Victor femma i EM-finalen på 400 meter frisim i Glasgow. Efter det flyttade han från Nässjö till Los Angeles för att på University of Southern California kombinera studierna med elitsatsningen.
I takt med att det nya coronaviruset började spridas allt snabbare, och den ena delstaten - efter den andra i USA införde stränga restriktioner, åkte flera av skolans utländska studenter hem. Victor Johansson valde däremot att stanna kvar.
– En del av mig kände att det hade varit skönt att åkt hem. Samtidigt har jag fortfarande skolan att tänka på även om vi nu gör allt online. Hade jag åkt hem hade jag fått gå upp mitt i natten för att sitta med på föreläsningar. Det hade inte blivit bra. Därför kände jag att det var lika bra att stanna kvar, berättar Victor Johansson.
En del i beslutet att stanna kvar var också att jakten på att finna

förklaringen till hans mående då redan pågick som bäst.
Efter det första blodprovet togs ytterligare ett för att dubbelkolla värdena. När det gav ungefär samma resultat togs beslutet att Victor skulle träffa en specialist för att hitta förklaringen till de låga testosteronvärdena.
I och med coronakrisen dröjde det nästan två månader innan mötet med specialisten blev av, men nu har en utredning startat. Några definitiva svar har Victor dock ännu inte fått.
Kan orsaken vara din hårda träning?

– Nej, läkarna tror inte att det har med överträning eller dålig kost att göra. Mitt totala testosteron i kroppen var inom referensvärdena, men det finns ett annat värde som man kallar för ”fritt testosteron”. Det är det kroppen tar upp när du till exempel ska bygga muskler – eller bara kort och gott fungera som en normal 21-åring – och det var mitt fria testosteron som var så lågt.
– Överträning kan visserligen sänka ditt totala testosteron, men vad som är viktigt att förstå är att i mitt fall var det inte en sänkning utan värdena var helt i botten.

Därför tror läkarna att det måste vara andra orsaker.
Innan man helt har klarlagt de bakomliggande orsakerna till Victors låga testosteronvärden kommer ingen behandling att inledas.
– Den behandling som finns förkortas TRT, och innebär att man får testosteroninjektioner för att få i gång produktionen. Det är hormoner, ja i princip anabola steroider, som sprutas in.
– Självklart är det inte bra att medicinera testosteron direkt in i kroppen, men att under en längre tid gå runt med ett lågt testosteronvärde är inte heller bra. Det kan till exempel leda till att skelettet försvagas, och att du lättare skadar dig.
Kan sådana injektioner ställa till problem i dopningskontroller?
– Medicinering är verkligen en sista utväg, och jag har en jättebra läkare som har ett ”svenskt synsätt”. Han vill inte att vi börjar med något förrän vi vet orsaken.
– Men blir beslutet att jag måste få injektioner är det på läkarens inrådan, och enda syftet med dem är som sagt att jag ska komma upp i normal nivå. Därför ska det inte bli några problem.

– Tanken är inte att jag ska bli en ny Arnold Schwarzenegger, utan bara en vanlig 21-åring.
I väntan på svar från läkarna – och på att livet ska återgå till ett mer normalt läge – sköter Victor Johansson mycket av sin träning hemma i lägenheten.
Där har han en motionscykel, och universitet har sett till att han har fått hem vikter och medicinbollar.
– De vill helst att vi håller oss hemma, men vi får vara ute och springa så det gör jag regelbundet. Dessutom har jag turen att där jag bor har vi har en stor innegård där man kan vara ute och få frisk luft.
– Så fort man är utomhus måste man dock ha på sig ansiktsmask.
– Med tanke på mina värden är det ingen idé att stressa kroppen för mycket, men jag försöker att träna minst en timme varje dag.
När tränade du senast i bassäng?
– Det är tre veckor sedan, men det är detsamma för i stort sett alla andra simmare i världen. Det är väl nästan bara i Sverige som simhallarna är öppna.
Victor Johansson har en flygbiljett bokad hem till Sverige den 6 juni.
– Jag tror att jag kommer att kunna åka hem i juni som planerat, men blir jag fast här

ytterligare en tid är det ingen katastrof. Jag har allt jag behöver här, och jag har vänner som jag kan bo hos om jag känner mig ensam och vill ha sällskap.

Malin Fransson
malin.fransson@dn.se

Fakta. Victor Johansson

Född: 13 september 1998
Bostadsort: Los Angeles
Klubb: Jönköpings simsällskap
Bästa distanser: 400, 800 och 1 500 meter frisim. Har svenska rekord i långbana på 800 och 1 500 meter frisim samt i kortbana på 400, 800 och 1 500 meter frisim.
Meriter: JEM-guld på 800 meter frisim 2016, JEM-silver på 400 meter frisim 2016, femma i långbane-EM på 400 meter frisim 2018, fyra i kortbane-EM på 400 meter frisim och femma på 1 500 meter frisim 2017.

Coronavar-dagen gör det onormala normalt

ONSDAG 29 APRIL 2020

Delade läskflaskor, svettig konsertpublik, mormorskram och fotbollsjubel – en gång i tiden höll vi på med det. Men det var väldigt länge sen... eller? Den mänskliga hjärnan är en mästare på att snabbt göra en ny verklighet helt normal.

Häromdagen satt jag och pöste i karantänsoffan framför tv:n när en trailer för ett kommande program fick mig att rycka till. I rutan umgicks Jessica Almenäs med olika idrottsstjärnor, och i ett snabbt ögonblick visades en scen där programledaren omfamnade en av deltagarna.

Instinktivt satte jag mig upp i soffan och skrek åt tv:n: ”Så där GÖR MAN INTE!”

Det som fick mig att reagera så upprört var att Almenäs blint - ignorerade alla regler för social

distansering som nu dikterar våra liv. Hon umgicks, hon skrattade och kramades.
Sedan visade det sig att programmet hade spelats in på förhand, innan Anders Tegnell och Folkhälsomyndigheten lärde oss hur coronavirusets spridning ska bromsas.
Det nya normala hade gjort det - tidigare normala så onormalt att jag skrek rakt ut av att se det. Och att det var en utveckling där motsatser vänts tvärsom, på bara några veckor. Så snabbt anpassar sig uppenbarligen människan till en ny ordning.

Människor i ansiktsmasker på snabbköpet? Min blick har nu slutat registrera dem, men för två månader sedan hade jag haft fingret på 112-knappen.
Björn Hedensjö är psykolog och driver tillsammans med Lina Thomsgård podden ”Dumma människor” där man förklarar - mekanismerna bakom mänskligt beteende. Han säger att normalisering är en del av hjärnans ”energisparfunktion”.
– När vi människor utvecklades som art hade det ett värde att vara uppmärksam på det nya och på förändringar. Vi utvärderar då

risker, om det handlar om hot eller möjligheter. Från det perspektivet är det slöseri att fokusera på något som vi redan är vana vid och har grundläggande koll på. Det glider i stället in i bakgrunden och det omedvetna, blir normalt.

DN:s litteraturkritiker Philip Teir beskrev i en tweet härommånaden något liknande, när han satt i en taxi med en man från Syrien. Mannen sa, apropå coronaviruset: ”Många kommer bli sjuka, men snart är det normaliserat. I Syrien gömde man sig i källaren i början, men snart satt man på en restaurang, hörde en bomb sprängas i närheten, och fortsatte äta. Man vänjer sig vid allt.”

Det är ett påstående som bekräftas av Björn Hedensjö: Människor är enormt anpassningsbara. Faktum är att det mesta, oavsett hur extrem en livssituation är, kan bli konventionellt.

– Forskning visar visserligen att det kan ta ganska lång tid att bryta vanor i vår vardag när vi aktivt försöker oss på det, exempelvis om vi bestämmer oss för att komma i gång med träning. Men om vi slängs in i helt nya

omständigheter kan det gå förvånansvärt fort att anpassa sig till det. Den anpassningsförmågan är dock väldigt olika hos olika individer.
Det normala är någonting som hela tiden kan omformas, inte minst av kulturen vi konsumerar. Studier visar att personer som sett romantiska komedier där män beter sig på ett stalkerliknande sätt (i studien ingick bland annat ”Den där Mary”) kan göra att kvinnor reagerar mindre på ett besatt och kontrollerande beteende från män i verkliga livet.

Men det förmodligen bäst gestaltade exemplet på normaliseringens förskjutningar hittas i George Orwells roman ”1984”. Där skriver Sanningsministeriet ständigt om historien och sätter upp regler för det nya normala så att det ska tjäna regimens syften. Ofta blir gamla lögner till nya sanningar. Länder som tidigare varit allierade förklaras nu som fiender, och att man alltid har befunnit sig i krig med dem. ”Den som kontrollerar det förflutna kontrollerar framtiden”, lyder

partiets minst sagt transparenta slogan.
På den politiska arenan har vi med vår tids totalitära våg sett hur normalisering av ett extremt beteende gör att gränserna för vad som uppfattas som extremt hela tiden förflyttas.
Vilket för tankarna till Trump. På en nu legendarisk presskonferens den 14 april tvingades journalister titta på en film där presidenten utmålade sig som mycket mer proaktiv i kampen mot coronaviruset, trots att filmen motsade verkliga händelser: New York Times har avslöjat att presidenten struntade i varningar från medicinsk expertis när viruset först började spridas i USA.
Samtidigt har även det – den amerikanska presidentens nyckfulla och irrationella uppförande – i sig blivit normaliserat, något man nu förväntar sig snarare än förvånas över. Så blir effekten av en långvarig medial exponering: hans extrema beteende ses inte bara som typiskt, det är normalt. Vi har trubbats av. Alltså samma mekanismer som inom psykologin

kallas för habituering, att vänja sig vid något man utsätts för.
– Det är själva grunden för exponeringsterapi där man stegvis får vänja sig vid sådant man är rädd för, till exempel vid fobier, säger Björn Hedensjö.
– I praktiken funderar det så att ju mer man exponeras för något, desto mer normaliseras det och desto mindre rädd eller påverkad blir man.
Precis som det bildas normer kring hur myndigheterna säger att vi ska bete oss, kan det kvickt bildas nya normer att göra det motsatta – om det upprepas och normaliseras.
I en DN-artikel om influerares situation i coronakrisen varnade Camilla Grebe bakom sajten Bloggbevakning att när influerare bryter mot rekommendationerna riskerar det att så ett frö av ignorans hos följarna: ”Många av dessa influencers har runt 500 000 följare på Instagram. Om en ynka procent av dem påverkas av ett inlägg och gör saker som kanske inte är i enlighet med FHM:s rekommendationer så innebär det 5 000 personer.”

TV4 har två program som anmälts till kanalens Tittarservice och till Folkhälsomyndigheten eftersom programmen visar upp ett beteende som bryter mot föreskrifterna om social distansering: i ”Stjärnornas stjärna” och ”Let’s dance” umgås deltagare tätt, kramas och kindpussas. ”Varför ska vi följa regler och vissa inte? Tv har stor påverkan och då blir det som det blir”, skriver en kvinna som anmält programmen.
Båda programmen spelas in live. I fallet ”Let’s dance” blev det häromdagen stora rubriker när deltagarna gick på krogen mellan inspelningar.
Emma Frans, doktor i medicinsk epidemiologi vid Karolinska institutet, säger att hon på ett sätt förstår anmälarens känslor.
– Vi människor är väldigt präglade av sociala normer, och det finns ett signalvärde i att markera i offentliga sammanhang: Har du en miljonpublik är det viktigt att du visar att du förstår allvaret i situationen. Att du signalerar att ”vi också är med på det här, vi gör det man behöver göra”. Annars är det tondövt, att

signalera att man inte bryr sig, säger hon.
Fredrik Arefalk, kanalchef på TV4 och C More, säger till DN att man gör allt man kan för att säkra produktionen även under sådana här omständigheter.
– ”Let’s dance” är en arbetsplats där vi har vidtagit en rad åtgärder redan innan premiären och sedan även under produktionens gång, säger han.
Och efteråt? Efter allt detta? Man undrar ju hur livet efter corona-krisen kommer att te sig. Vänjer vi oss återigen vid att se människor stå och trängas på en festival, eller vid en bardisk, eller på ett dansgolv för den delen, utan att ha smittspridning och riskgrupper i bakhuvudet?
Eller kommer det trigga samma reaktion i min hjärna som varje gång en person på film eller tv-serie tänder en cigarett inomhus: den inre kverulanten tjuter som en brandvarnare i mitt huvud. (Trots att jag har levt längre med inomhusrökandet som norm, än sedan förbudet mot det infördes för 15 år sedan.)
Björn Hedensjö tror att åternormaliseringen ändå kommer gå rätt fort, på grund av

människans flexibla förhållningssätt till sin omgivning. Man borde kanske prata om det ”nu normala”, snarare än det nya normala, eftersom det hela tiden ändras.

– Det kan gå rätt fort, och så tror jag att det kommer att vara den här gången också. Sådant vi tidigare lärt oss om vad som är normalt ligger kvar latent och den normaliteten kan snabbt aktiveras igen. En pandemi är trots allt ett undantagstillstånd.

Kristofer Ahlström
kristofer.ahlstrom@dn.se

Dela

Norstedts drar sig ur Bokmässan

ONSDAG 29 APRIL 2020

Norstedts förlagsgrupp kommer inte att medverka vid årets bokmässa i Göteborg. Bonnierförlagen lutar mot ett liknande beslut.

– Vi ser det inte som möjligt att våra författare och medarbetare ska medverka i ett fysiskt arrangemang, säger Sara

Börsvik, vd för Bonnierförlagen.

DN har tidigare rapporterat om förlagsbranschens kritik mot Bok- och biblioteksmässan, som man menar tar alltför lättvindigt på - situationen rörande coronaviruset. I förra veckan kom besked från arrangörerna att man trots allt planerar att genomföra en mässa i någon form. Senast i slutet av maj kommer man ge besked huruvida man tänker ställa om till en digital variant eller inte. Nu meddelar Norstedts förlagsgrupp, där även förlag som Rabén & Sjögren och B. Wahlströms ingår, att man inte tänker närvara vid mässan i Göteborg. I ett brev till sina författare beklagar man situationen och uppger som skäl att man inte kan säkra en trygg upplevelse för alla inblandade: ”Vi kan inte med trovärdighet säga till er författare, besökare och våra anställda att allt är som vanligt och be er planera resor, seminarier, bokbeställningar, hotellbokningar och göra andra förberedelser”, står det i brevet.

– Vi kan inte se att Bokmässan, så som vi känner den som fysisk mötesplats, är möjlig att

genomföra i den här osäkra situationen. Vi har försökt planera, men för var dag som gått har vi fått mer och mer ont i magen. Kan vi med gott samvete bjuda dit alla författare och låta de träffas och kramas? Till slut var vi tvungna att fatta ett beslut, säger Patrik Hadenius, förlagschef på Norstedts.

Han poängterar att beslutet gäller den fysiska närvaron på plats i Göteborg. Däremot kan det fortfarande bli aktuellt att medverka i digital form.

– Jag lider med Bokmässan. Det här är ingen kritik av arrangörernas agerande, vi famlar alla i det här, säger Patrik Hadenius.

Även Bonniers förlagsgrupp, med förlag som Albert Bonniers förlag, Wahlström & Widstrand och Bonnier fakta, uppger att man inte ser det som möjligt att medverka i ett fysiskt arrangemang.

– I morgon har vi ett möte med Bokmässan där de ska presentera ett konkret digitalt alternativ. Därefter kommer vi att fatta vårt - beslut, säger Sara Börsvik, vd för Bonnierförlagen:

– Vi är positiva till att diskutera alternativa förslag på hur litteraturen kan uppmärksammas i slutet av september, men det måste ske utan att någon ska behöva bli orolig för sin egen eller andras hälsa. Vi ser det inte som möjligt att våra författare och medarbetare ska medverka i ett fysiskt arrangemang.
DN har sökt Bokmässan som avböjer intervju. I en skriftlig kommentar låter man hälsa:
”Bokmässan arbetar nu intensivt med att konkretisera Plan B. Vi har tyvärr inte tid att kommentera enskilda kommentarer i media. Vårt fokus är nu att genom dialog med respektive förlag och andra samarbetspartners landa en fin satsning på läsning och litteratur i slutet av september 2020. Hur en sådan satsning kommer att se ut får vi be om att få återkomma till senast i slutet av maj.”

Kajsa Haidl
kajsa.haidl@dn.se

Efter mer än tre veckor i respirator fick Owe tillbaka livet

ONSDAG 29 APRIL 2020

Läkare och anhöriga trodde att han skulle dö. I mer än tre veckor intensivvårdades Owe Svensson i respirator för covid-19. Själv beskriver han tiden i narkos som ”ett töcken av mardrömmar”:

– Jag drömde att jag inte kunde andas för att lungorna var fyllda med cornflakes, berättar han.

Först kom febern, sedan hostan. Owe Svensson är i vanliga fall en pigg 76-åring som fortfarande arbetar. Som en av Sveriges mest erfarna ljudtekniker och mixare har han jobbat med regissörer som Bo Widerberg, Ingmar Bergman, Roy Andersson och Ruben Östlund.

På torsdagen den 12 mars deltog han i en tv-serieinspelning där flera i produktionsteamet tidigare

hade blivit sjuka. Nästa dag stannade han hemma från jobbet. Från fredag till söndag visade febertermometern först 39 grader, sedan 38,5 och sedan upp igen till 39.

Några dagar senare fick Owe hjälp att låna en rullstol och ta sig till ett provisoriskt testtält utanför Nacka sjukhus, en halvmils promenad.

– Vi ville inte åka kommunalt ifall jag hade corona. Jag skämdes inför grannarna när jag skulle passera med rullstolen, så jag drog den själv första biten, berättar Owe Svensson.

I vanliga fall cyklar Owe överallt, året runt, på vintern med dubbdäck. När han fyllde 76 år den 29 februari gjorde han all storhandling själv.

– Jag ville ha lite fest, och jag ordnade det genom att cykla fram och tillbaka till Sickla köpkvarter. Då var jag precis som vanligt. Jag går aldrig i några uppförsbackar utan jag trampar på.

Barnen har tjatat på pappa att han borde köpa en bil, men Owe har envisats med sitt cyklande. Han har inte heller legat på latsidan under sina lediga dagar. Tillsammans med sin särbo

Christina på Gotland har han på egen hand byggt ett litet hus, ett projekt som fortfarande väntar på att slutföras. Drömmen är att de ska kunna skapa sig ett enkelt och fint liv i det lilla egenbyggda huset på Gotland.
Under hela sjukdomsförloppet har han haft nära kontakt med sin stora familj: fem barn, särbon Christina på Gotland och två exfruar. Alla verkar komma bra överens och har pratat mycket med varandra under sjukdomstiden.
När Owe kom fram till provtagningstältet utanför Nacka sjukhus i sin lånade rullstol konstaterades att han syresatte sig okej. Han testades aldrig för covid-19, utan fick återvända hem i sin rullstol.
Det dröjde till onsdagsmorgonen den 18 mars innan Owe Svensson blev hämtad till sjukhus i ambulans.
– Jag började bli rädd då. Jag ville bara sova, och jag hade en väldig hosta. Jag var torr i munnen, men jag hade redan då tappat orken så jag kunde inte själv gå upp och dricka vatten, berättar Owe.
När ambulansen kommer fram har Owe över 40 graders feber och

är blå om läpparna. Han körs till Södersjukhuset och tas in på infektionsavdelningen. Så inleds en fem veckor lång kamp mot covid-19, där han tillbringar över tre veckor i respirator.
I början är det Owe som har övertaget. Personalen imponeras av hur han hanterar den 40-gradiga febern. Han kan äta själv, gå på toaletten utan hjälp och syresätter sig på egen hand.
Men på måndagen försämras läget. Det sista familjen hör ifrån honom är ett sms han får i väg för att gratulera sin dotter Astrid på hennes födelsedag.

Samma dag flyttas Owe till intensivvården. Det verkar vara bråttom och Owe blir sövd på vägen till iva.
– De ringde och sa att de hade fått fram en intensivvårdsplats till honom. Min äldsta syster Karin kunde vara med på telefon precis innan han sövdes och det var hon som fick berätta för honom vad som skulle hända, medan han somnade in. Man märkte att han inte riktigt hunnit förstå vad som skulle hända. Allt gick så fort, berättar dottern Stina Rechlin.
Alla kroppens organ var på väg att kollapsa. Owe gick in i en tio

dagar lång dvala, då han skulle förlora ett kilo muskelmassa per dag.
– Den här sjukdomen är djävulsk. Bara på några dagar blev jag förvandlad från en fungerande människa med normal fysik till helt däckad. Alla mina normala kroppsfunktioner var borta. Både njurarna och lungorna var utslagna, jag hade dialys och respirator av den värsta sorten, berättar Owe.
Nu var det viruset som hade övertaget. Till covid-19:s fördel talade Owes ålder och andra riskfaktorer. Simon Mårdstam, som var en av hans läkare under den första tiden på Södersjukhuset, har fått Owes tillstånd att uttala sig om hans journal.
– Owe har högt blodtryck. Sedan har han en viss hjärtpåverkan och ett klaffel. I kombination med åldern är det faktorer som vi prognostiskt har uppfattat som ogynnsamt för andra patienter, säger Simon Mårdstam.
Men Owe hade också en fördel gentemot viruset – sin långa idrottsbakgrund.
– Det är tur att jag höll på med idrott när jag var yngre. Det har

varit alltifrån cykling när jag var riktigt ung till att jag åkt mycket längdskidor – Vasalopp och turskidor i fjällen på vårarna. För att få kondition tränade jag löpning på sommaren. Jag har sprungit 14 eller 16 maratonlopp, säger Owe.

Owe hade även nära kontakt med sin familj. Så fort det varit möjligt har de anhöriga ringt honom på telefon eller Facetime, även när han inte själv har kunnat prata.

– Vi har kört kraftsamlingar varje kväll klockan åtta när han har legat sövd. Alla syskonen och hans särbo på olika platser i Sverige har varit med. Ingen av oss är religiös, men vi improviserade. Min syster Astrid gjorde en eld nere vid havet varje kväll, och jag och min dotter skickade hästkrafter från våra ponnyer på Öland. Alla bidrog på sitt sätt, och vi berättade för honom vad vi gjorde, säger Stina Rechlin.

Från den 23 mars till den 30 mars låg Owe nedsövd dygnet runt i respirator. Mellan måndag den 30 mars och torsdag den 2 april gjorde de fyra misslyckade försök att väcka honom.

Owe Svensson beskriver denna tid som ”ett töcken av mardrömmar”.
– Jag hade sådana fruktansvärda mardrömmar. Jag drömde att jag inte kunde andas för att lungorna var fyllda med cornflakes. Jag drömde så konstigt och verkligt. Någon gång var jag på landet och skulle bli botad av ett ungt par som hade fåruppfödning. Sedan drömde jag om mina barn och kände att ”jaha, är det nu det slutar?” Det här kommer aldrig att gå, tänkte jag.
Torsdagen den 2 april byts slangen ut mot en så kallad track, ett andningsrör som sätts in i halsen nedanför struphuvudet. Detta för att kunna dra ner på narkosen och öka chanserna att väcka honom.
Två dagar senare öppnar Owe ögonen då en sköterska säger hans namn. Nästa dag viftar han på tårna. Klämmer en sköterskas hand.
Men kampen mot viruset är inte slut. Under hela denna tid ligger Owe fortfarande i respirator och har dialys, med höga infektionsvärden, njursvikt och ett hjärta som nätt och jämnt lyckas slå:

– Tisdagen den 7 april hade han en riktigt dålig dag. De fick inte upp honom i medvetande och trodde att han kanske hade fått en hjärtinfarkt. En läkare sa att han hade mycket små chanser att klara sig, berättar Stina Rechlin.
Läkaren Simon Mårdstam, som har sett flera patienter på intensivvården duka under i covid-19, instämmer i att Owes utsikter var dystra:
– Han hade det mesta emot sig: riskfaktorer som ålder, högt blodtryck och manligt kön, samt behövde både respirator och dialys. Om man jämförde med andra patienter i en liknande situation såg det oerhört mörkt ut. Jag kan bara spekulera om varför Owes öde blev annorlunda. Men han verkar ha en otroligt stark livsvilja. Och en person som har sprungit 15 maraton har kanske också en viss grundfysik, eller i alla fall seghet, som kan vara gynnsam, säger Simon Mårdstam.
Vändpunkten inträffade, symboliskt nog, på påskafton – uppståndelsens tid. Familjen sitter i ett videogruppsamtal då yngsta dottern Greta plötsligt utbrister: ”Pappa ringer!”

Hon stirrar på sin mobil, nästan som om hon har svårt att tro att skärmen talar sanning: ”Det är pappa som ringer!”
– Jag bara skriker. När jag tittar ner på skärmen fattar jag först ingenting. I telefon är det först en sjuksköterska som säger: ”Vänta, jag ska bara slå på kameran här.” Så ser jag pappa på Facetime, med slangar överallt på kroppen, men med en sådan livskraft i ögonen, berättar Greta Rechlin.
På grund av tracken i halsen kan Owe fortfarande inte prata. Men han gör slängpussar och vinkar. Han instruerar den manliga sköterskan att filma alla maskiner och vill visa att han kan vifta på fötterna.
Sköterskan skriver senare på Facebook:
”Härligt kämpat Owe! Och vilket fantastiskt stöd du har från din fina familj … Jag glömmer inte hur även mina ögon fylldes med glädjetårar då jag höll din telefon och du kunde sitta på sängkanten på iva för första gången och vinka till din dotter via Facetime.”
I grannsängen på intensivvården ligger en annan patient som blir så rörd och inspirerad av Owes samtal att han ber om hjälp med

ett eget videosamtal till sin oroliga hustru. Senare skulle det bli hans tur hamna i respirator.
Nästa dag har Owe fått en talventil installerad i tracken och ringer upp flera av sina barn. Owe minns ångesten över att vakna upp på iva och upptäcka att han inte kunde göra sig hörd.
– När de väckte mig långsamt hade jag respirator, och hela talorganet var bortkopplat. Det var enormt frustrerande. Jag försökte säga något men det hördes inget. Jag visade med tecken att jag ville skriva på papper, men skrev så illa att de inte kunde läsa. Jag tänkte: varför kan de inte läsa vad jag skriver?
– Men när jag väl förstått var jag befann mig låg jag bara och iakttog personalen och imponerades av hur de slet och kämpade, med de här otympliga skyddsdräkterna och obekväma gasmaskerna. Jag kände en enorm tacksamhet, säger han.
Av en slump råkade läkaren Simon Mårdstam, som då egentligen hade andra patienter att ta hand om, vara närvarande då Owe skulle få tracken borttagen. Ögonblicket förevigades och lades ut på

Facebook, med en hälsning från Owe till alla vänner och släktingar som hört av sig.
Nästa dag får Owe lämna iva och förs tillbaka till Södersjukhusets infektionsklinik. Det är en högtidsstund. Hela personalen på iva – 35 läkare, sköterskor och undersköterskor – applåderar när han rullas ut, några av dem i glädjetårar.
– När prognosen för många patienter är så dålig känns det positivt att det kommer någon som Owe och lyckas vinna över de här dåliga oddsen. Det är det här vi jobbar för, alla vi i vården som pausar vårt privatliv under den här krisen, säger Simon Mårdstam.
Den första låt som Owe hörde på radion när han började vakna upp ur respiratorn var ”Vårens första dag” av Laleh. Lalehs ord, en bön om att få leva lite längre, nu när våren är här, kom att betyda mycket för hela familjen:
”Låt mig finnas, låt mig finnas, lite mer. Jag är, jag är inte beredd att dö än”
– Jag har verkligen känt på vad det innebär att vara på andra sidan. Det var inte alls fridfullt. Jag hade jätteångest när det var

på väg åt fel håll, när jag inte orkade kämpa emot. Jag var ledsen för jag tycker att jag har så mycket kvar. Skulle jag inte få träffa mina barn igen? Skulle jag inte få bygga färdigt huset på Gotland? säger Owe Svensson.
Dagen efter telefonintervjun på Södersjukhuset, den 21 april, blir Owe Svensson testad och officiellt friskförklarad från covid-19. Han flyttas till ett rehabcenter på Nacka sjukhus och meddelar barnen att han tagit två nya beslut om sitt liv.

För det första ska han sluta arbeta. För det andra ska han köpa den där bilen.
När DN:s fotograf ytterligare en dag senare kommer till parken utanför Nacka sjukhus har Owe sällskap av sin son Hjalmar, och innan sjukhuspersonalen får tillfälle att hämta honom igen gör de en avstickare.
– Vi smet från sjukhuset. Jag sa att vi skulle ta en promenad, men vi åkte ut till Västerhaninge, till en bekant som har en bilfirma. Jag har lagt undan lite pengar och när jag låg och vaknade upp på intensiven tänkte jag att bilen

skulle bli som en belöning, berättar Owe senare på telefon. Det blev en bättre begagnad kärra. Owe tog ett varv runt bilen med sin rullstol för att kontrollera att den hade dragkrok, så att han själv ska kunna dra plåttaket till huset han bygger på Gotland. Därefter åt han en glass i vårsolen.

Sverker Lenas
sverker.lenas@dn.se

30 april2020

Ledare: Sämsta tänkbara tillfälle att låta SAS gå under

TORSDAG 30 APRIL 2020

I mitten på mars meddelade SAS att 90 procent av de anställda permitteras. I samma veva erbjöd regeringen bolaget kreditgarantier till ett värde av 1,5 miljarder kronor.
Efter en månad då i princip alla flygplan varit kvar på marken är det tydligt att det inte är tillräckligt. I tisdags varslade SAS 5 000 personer. Vd:n Rickard Gustafson konstaterar att bolaget inte klarar sig längre än över sommaren.
Moderaterna kräver direktstöd, för att täcka det intäktsbortfall som drabbat SAS på grund av pandemin. Men argumenten för den typen av omsättningsstöd är starkast när intäkterna försvinner tillfälligt och företagen snart kan stå på egna ben. SAS – liksom flygbranschen som helhet – står sannolikt inför utdragna svårigheter.
Det är lätt att tänka sig att människor återvänder till köpcentrum och kaféer när spridningsrisken minskar, men väntar med utlandsresorna. Konkurrenten Norwegian förväntar sig, till exempel, vara tillbaka på 2019 års trafik först 2022.

Det är dessutom en prognos som är behäftad med osäkerhet. Jacob Wallenberg, ledamot i Knut och Alice Wallenbergs stiftelse som äger 6,5 procent av SAS-aktierna, noterar att det kanske kommer att ställas krav på större avstånd mellan flygstolarna när krisen är över. För en bransch som förbättrat sina marginaler genom att minska dem mellan passagerarna skulle det innebära permanent försämrade förutsättningar. Till det kan läggas, just för SAS, att en återgång till normaliteten inte nödvändigtvis innebär en hållbar situation. Ordet kris har förknippats med bolaget i 20 år.
Det betyder dock inte att det är en bra idé att låta SAS gå under. Det finns skäl till att den svenska och danska staten äger ungefär 15 procent var av aktierna. Ofta anförs att små, exportberoende länder i Europas periferi behöver goda förbindelser till omvärlden – och att endast ett flygbolag i regionen kan säkra det.
Det är ett argument vars giltighet faktiskt aldrig testats. Ett flygbolag behöver ju inte vara svenskägt för att flyga från Stockholm till Frankfurt eller

London. Lufthansa och British Airways – liksom en rad lågprisalternativ – har klarat det galant. Är sträckorna lönsamma behöver inte staten kliva in.
Men just nu är en osedvanligt dålig tid att testa om det klassiska argumentet för varför vi behöver SAS håller måttet.
Förra året landade knappt 86 000 flyg på Arlanda från andra länder. Ungefär 235 per dag. Den 30 april 2020 är siffran 10. Två av dem anländer från Mariehamn, Åland. Linjerna till London, Paris och Bryssel ligger nere.

Stängda gränser innebär att människor inte får flyga, rädsla för viruset att de inte vill. Därför har bolag efter bolag pausat trafiken. Frågan är hur snabbt de slår på den igen.
Restriktionerna lär försvinna de närmaste månaderna, världsekonomin successivt komma i gång igen. Men hur lönsamma kommer linjer som har Stockholm som ena ändpunkt vara under en period då resandet sannolikt förblir begränsat? Vilken prioritet kommer flyg till Stockholm ha för bolag som

Lufthansa och British Airways – som just nu också går på knäna? Vi kan inte ta risken att Sverige och svenskt näringsliv isoleras när globala leverantörskedjor och affärsrelationer ska lappas ihop efter krisen.
Nej, det går inte att låta SAS gå under till hösten. Skattebetalarna kommer att behöva skjuta till ytterligare medel. Vill inte de andra aktieägarna också göra det bör statens ägarandel bli större. Då markeras tillskottets strategiska natur – och så finns i alla fall möjligheten att få tillbaka en del av pengarna när krisen till slut är över.
DN 30/4 2020

Låt oss vara delaktiga i avvägningen mellan ekonomi och hälsa

ONSDAG 29 APRIL 2020

Brexit framstår allt mer som ett avlägset minne när coronapandemin drar fram över Storbritannien. Den engelska författaren Ian McEwan skriver dagbok från ett land där tiden i sig håller på att förändras.

Brexitglosorna har förpassats till glömskan. Nu har vi nya läxor att plugga in. Alla känner vi till att ”kurvan ska plattas till”, men har ni hunnit bekanta er med ”fomiter”, ett ord min äldsta son, som är virolog, tidigt lärde - familjen?

Det är ett objekt eller en yta där ett smittämne som ett coronavirus kan ligga och vänta – just på dig. En utbetalning i posten, grannens katt, tennisbollarna som du ska

göra dubbelfel med – alla är de starka kandidater. Det visste du redan. Men hur är det med ”lipidhöljet”, det yttre skalet kring vissa virus? Till vår lättnad informeras vi om att coronaviruset ifråga har ett hölje som är av en särskilt fet sort och därför lätt kan förgöras med tvål och vatten.
Fler goda nyheter; det här viruset har en arvsmassa av enkelsträngat RNA som är mycket större eller längre än de flesta andra – 30 000 baser. Virus muterar slumpmässigt och oerhört fort. Men det här måste bevara sin otympliga arvsmassas stabilitet och kan inte bara lättvindigt satsa på en ännu värre version av sig själv. Mindre goda nyheter: när det sprids runt jorden, och antalet av dess tärningskast växer exponentiellt, kan det råka ha tur.
Slutligen har vi ”flockimmunitet”. Kristna som gärna talar om sig sig själva som får i en flock kommer inte att ha några problem här, men resten av oss blir milt förolämpade när en epidemiolog eller politiker refererar till oss som en flock. Varför inte ”folkmotstånd”? Lite för

smittande? Här krävs en poets sensibilitet.

* * *

Mikrofoner installerades i det brittiska underhuset 1950. Det dröjde bara 38 år innan en parlamentsdebatt sändes i radio. Om vi i dag fick höra argumenten mot att låta oss följa parlamentsdebatternas intrikata turer i realtid skulle vi antagligen rodna. Men den institutionella vanan att behandla väljarna som barn sitter djupt.

Det chockade de flesta av oss att få veta att premiärministern plötsligt lagts in på sjukhus, för att sedan flyttas till intensiven, i ett enligt ”nummer 10”, allvarligt tillstånd av ”gott humör”. Vi är ju numera väl medvetna om att ”gott humör” effektivt kan kureras i hemmet.

Fruktan för att sprida ”oro och uppgivenhet” är en av de tröttsammaste sidorna av vårt arv från andra världskriget. Nu är det dags för alla, inklusive kommunikatörerna på nummer 10, att uppträda som vuxna. Den nästa stora regeringsdiskussionen om hur vi ska upprätthålla, eller avveckla, stanna-hemma-policyn, och huruvida skolorna kan öppna

i september eller inte, bör tv-sändas. Vi ber inte om att få säga vårt – vi vill vara delaktiga. Vi är delaktiga – tungt och i hög grad. Om det finns meningsskiljaktigheter när det gäller avvägningen mellan ekonomi och hälsa så låt oss ta del av dem. Det är en viktig diskussion. Om experterna ger skiljaktiga råd så kan vi hantera det. Om Boris Johnson, som nu lyckligt återvänt till bordet, kör över några av sina kollegor så får han göra det. Vi gav honom det mandatet i december.

Vi förstår att politiker kan vara oense, och vi begriper också att en regering har ett kollektivt ansvar. Vilken väg regeringen än väljer i den här krisen finns det risker. Och poängen här är att det är våra risker.

* * *

Hur förändras vi av dessa dagar? Tiden i sig själv förändras. Den sprider sig över ett stort flackland omkring oss, tunnas ut, är kanske på väg att försvinna.

Förra veckan satt jag och arbetade runt midnatt. Jag ville att en person en morgon skulle bli störd av ett ljud utanför

sovrumsfönstret. Jag skrev om ”fåglar som grälade under takfoten”. Omedelbart kände jag att det där inte var mitt. Källan var välbekant, men jag kunde inte lokalisera den.
Från våra poesihyllor plockade jag ner en Penguinutgåva , ”verk i urval”, vars ”syrafria” papper hade samma gula färg som en åldrande banan. Jag var ganska säker på att raden fanns i en dikt av D H Lawrence, ”End of another home holiday”. Det gjorde den inte.
Men jag satte mig ändå ner för att återuppliva bekantskapen med ett halvdussin favoriter, bland dem den underbara dikten från en dödsbädd, ”Bavarian gentians”, och det märkliga Lawrenceska ögonblicket av hat i ”Meeting among the mountains”. Jag läste om en fin essä om poeten av James Fenton. Jag tog en titt på försättsbladet i volymen. Mitt namn, därefter Woolverstone Hall (min internatskola, ett läroverk i offentlig regi) – sedan 1965. Vem mer var jag besatt av det året? Bara Yeats. Och där fanns den, i min ”samlade verk”, också den från 1965. ”The sorrow of love”, och den första raden, ”Sparvarnas gräl under takfoten”.

Mitt 16-åriga jag (vad jag plötsligt saknade honom) hade skrivit av en tidigare version, från 1892, som jag tyckte bättre om då. Som jag fortfarande tycker bättre om. Klockan hade nu passerat tre på natten. Vem brydde sig? Vi lever nu utanför tiden. Nästan varm luft strömmade in genom ett öppet fönster bakom min rygg. Månen var på väg att gå ner. Jag hade kunnat googla fram raden från Yeats på några sekunder. I stället timmar av poesi och bitterljuva återseenden i ett tidlöst inre landskap.

***

Ett sista uttryck i tiden. Serologi: letandet efter antikroppar i blodserum.

Regeringen har utlovat ett test som ska visa vem som har haft sjukdomen och därför är immun. Det är vårt slippa-ut-och-återvända-till-jobbet-kort. I den tidigare nämnda andan av vuxen-politik, och för att bespara sig själv fler bakslag, borde regeringen vidarebefordra den växande vetenskapliga konsensusen om att det blir extremt svårt att få fram ett pålitligt test. För många falska positiva resultat och, vilket är

ännu farligare, för många falska negativa. Många som inte har haft några symtom saknar detekterbara antikroppar. Många tester ger utslag för andra coronavirus som orsakar vanliga förkylningar. Det är ännu inte klarlagt hur länge immuniteten består.
Larry Brilliant, den framstående epidemiologen, berömd för utrotandet av smittkoppor, skickar kalla kårar längs ens rygg när han säger: ”Det här knippet av RNA i sin säck av fett ... väntar tålmodigt tills det inte längre finns några som är mottagliga.”

Ian McEwan
Ian McEwan.

Är född 1948 och en av Storbritanniens ledande författare. Inledde karriären med att skriva skräcknoveller och ingick i kretsen kring den litterära tidskriften New Review.
Tilldelades Bookerpriset 1998 för romanen ”Amsterdam”, om en dödspakt mellan två gamla vänner.
Flera av hans romaner har filmatiserats, bland annat ”Försoning”, ”Kärlekens raseri” och ”På Chesil Beach”.

Hans senaste roman är ”Maskiner som jag” som kom ut på svenska hösten 2019 på Brombergs förlag.

Hedda Care försöker sko sig på folks längtan efter normalitet

TORSDAG 30 APRIL 2020

Om pandemin har fört något litet gott med sig så är det att den lett till en känsla av gemenskap. Demoskops senaste mätning

fångade häromdagen upp fenomenet: Andelen svarande som uppfattar att sammanhållningen utvecklats positivt i Sverige har på sistone ökat från 4 till drygt 30 procent. Nu hjälps vi alla åt.
Fast det finns ju undantag, förstås. Såsom Hedda Care, det privata vårdföretag som startades i vintras av deckarförfattaren Camilla Läckberg, hennes agent Christina Saliba och läkaren Sara Löfgren. Affärsidén är att på exklusiv adress erbjuda vård, - svindyrt: ett läkarbesök kostar upp till sju gånger så mycket som i den offentliga vården. Sedan tillkommer behandlingskostnader. En lyxklinik för de välbeställda, således.
Men trion själv lanserade den inte på det sättet, utan fokuserade i stället på problemet med långa vårdköer och vikten av att stå upp för kvinnor och barn. Hedda Care skulle alltså förstås som en sorts rikemansfortsättning på det pionjärarbete med fattigvård som Sveriges första kvinnliga läkare, Hedda Andersson, bedrev. Genom att ta hennes namn hoppades väl Hedda Care förlänas en aura av

hjältemod och kvinnokamp. Och bolaget har fortsatt imitera en välgörare, nu med coronatester för 950 kronor styck.
Testerna togs ursprungligen fram för att kunna avläsa generella trender vad gäller smittspridning inom äldreomsorgen. De är inte tillförlitliga på individnivå, och såväl WHO som svenska myndigheter avråder därför från dem: Läkemedelsverket beskriver hela förfarandet med den här sortens tester som rent farligt eftersom det kan förleda folk att tro att de är immuna fastän de inte är det.

Camilla Läckberg tvår sina händer. Men Sara Löfgren framhåller även detta tilltag som en, tjaa... samhällsinsats. Hedda Care ”är en del av statistik-inhämtandet”, menar hon (DN 30/4), och en riktig föregångare. Myndigheterna borde ta efter!
Och Christina Saliba skriver på Instagram att människor ”har rätt att få veta” om de har haft corona: ”Vi måste få tillbaka människor i arbete och få i gång den svenska ekonomin igen. Det är vår drivkraft.”
Ingen av dem nämner att de alltså debiterar bortåt en tusenlapp per

person för detta. Vilket väl också får antas vara den egentliga drivkraften. För varför skulle man annars försöka sälja osäkra tester, dyrt?

Vi är många som längtar efter att allt ska återgå till om inte samma gamla normalitet, så åtminstone något som påminner om den: vi vill kunna röra oss fritt, vara nära varandra, sätta livet på play. Några få kommer att försöka sko sig på den längtan. Vi får inte låta oss luras.

Lisa Magnusson
lisa.magnusson@dn.se

Dela

Tullen på jakt efter falska coronatester

TORSDAG 30 APRIL 2020

Myndigheterna varnar för falska coronatester och dålig skyddsutrustning. Vid Sveriges gräns jagar tullen produkterna för att förhindra dem från att nå den svenska marknaden.

– Det finns säkert leverantörer som är medvetna om att de här sakerna inte kan vara okej, med

tanke på att de har ett mycket lägre pris, säger Tullverkets nationella specialist Per Holgersson.

Under coronapandemin kämpar både myndigheter, sjukhus och privatpersoner för att få tag på skyddsutrustning och virustester. Flera kommuner har vittnat om hur de tvingats tillverka egen skyddsutrustning eller köpa in den från nya leverantörer eftersom den nationella samordningen fördröjts och fastnat i byråkrati.

Efterfrågan på olika tester är stor även den. Folkhälsomyndigheten har regeringens uppdrag att utöka antalet virustester av främst patienter och vård- och omsorgspersonal. Samtidigt erbjuder flera privata bolag tester för privatpersoner som vill veta om de är eller har varit smittad, trots att testernas kvalitet ifrågasätts. Det privata vårdbolaget Hedda Care är ett av dem som kritiserats för detta.

Flera svenska myndigheter – däribland Socialstyrelsen, Läkemedelsverket och Arbetsmiljöverket – har varnat för riskerna med undermåliga test

och skyddsutrustning som inte uppfyller kraven.
Vid den svenska gränsen och på post- och fraktterminaler runt om i landet arbetar Tullverkets tjänstemän med att förhindra att sådana produkter når den svenska marknaden.
– Vi har stärkt upp vissa av våra funktioner för att fokusera på all coronarelaterad verksamhet, säger Per Holgersson, Tullverkets nationella specialist på produktsäkerhet.
Jakten på falska eller farliga produkter sker med hjälp av information från det egna underrättelsearbetet, andra myndigheter, EU och dess medlemsländer. Hittills i april har tullen stoppat ett fåtal försändelser med coronatester, de ligger nu kvar på lagret där de stoppades i väntan på att Läkemedelsverket bedömer dem.
Exakt hur många testkit det rör sig om kan Tullverket inte svara på – det rör sig om ”relativt små volymer” – och vilka som är mottagare och avsändare skyddas av sekretess.
Utöver testutrustningen har tullen stoppat ett tiotal försändelser med skyddsutrustning, sammanlagt

drygt 35 000 artiklar – ansiktsvisir, munskydd, handskar och skyddsdräkter. Tullverket uppger att skäl till att stoppa produkterna kan vara att de saknar så kallad CE-märkning, dokumentation eller bruksanvisning som krävs. För att bedöma vilka av produkterna som är okej och vilka som inte är det tar Tullverket sedan hjälp av expertmyndigheterna, främst Läkemedelsverket och Arbetsmiljöverket som man stärkt samarbetet med under pandemin. Mycket av det som stoppats släpps senare efter att myndigheterna kontrollerat dem.

Jakten på dåliga test och utrustning är inte en del av något särskilt uppdrag, utan faller under Tullverkets vanliga verksamhet. Ändå är det mycket som skiljer sig åt. Dels förändras lagstiftningen snabbt, exempelvis när tidigare förbjudna skyddsmasker blev tillåtna. Dels dyker nya aktörer upp hela tiden.

– När det finns en efterfrågan som är extremt stor så dyker det tyvärr upp en del som inte har koll på alla regler som gäller, säger Per Holgersson.

– Säg att en produkt ska vara CE-märkt, det är lätt för en exportör att sätta på ett CE-märke utan att ha grund för att de uppfyller kraven. Det kan man inte se bara på produkten utan då måste man göra tester och kontrollera dokumentation.
Enligt Per Holgersson löper även stora upphandlare som sjukhus och regioner risk att bli lurade.
– I och med att det är lite halvpanik med brist på vissa typer av produkter så kan det mycket väl vara så att de handlar av någon som de inte känner till sedan tidigare, och då finns det en risk att det är dåliga produkter även där.
I dag avråder både Folkhälsomyndigheten och Läkemedelsverket från att privatpersoner ska testas utanför hälso- och sjukvården. Läkemedelsverket godkänner inga medicintekniska produkter på förhand utan det är tillverkaren som själv ansvarar för att de uppfyller kraven. Väl på marknaden har Läkemedelsverket tillsyn över produkter som testerna, säger myndighetens gruppchef för medicinteknik Ewa-Lena Hartman.

– Då kan vi kontrollera och upptäcka brister. I dagsläget har vi i fem fall utfärdat förbud mot självtester, som via webbsajter inriktar sig på försäljning till privatpersoner.
Ewa-Lena Hartman understryker att hon har full respekt för viljan att få reda på om man haft viruset eller inte.
– Det finns en enorm massa tester men kvaliteten varierar väldigt och inga självtester är i dag utvärderade av Folkhälsomyndigheten. Det viktiga är att kunna lita på resultatet – felaktiga resultat kan ju faktiskt vara en fara för folkhälsan. Testerna kommer i snabb takt, och dem vi har kännedom om har inte tillräckligt bra prestanda för att användas på individnivå.

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se
Mikael Delin
mikael.delin@dn.se
Linus Larsson
linus.larsson@dn.se

Bokstäverna CE är en förkortning av ”Conformité Européenne”, vilket betyder ”i överens-stämmelse med EG-direktiven”.

Att en produkt har en CE--märkning innebär att tillverkaren intygar att den uppfyller EU:s krav när det kommer till hälsa, miljö och säkerhet. Det innebär också att produkten får säljas fritt inom EU.
I början av april ändrade regeringen kraven på viss skyddsutrustning till följd av pandemin, så att även utrustning utan CE-märkning kan godkännas.
EU-kommissionen beslutade den 3 april att import av skyddsutrustning och annan medicinsk utrustning skulle befrias från tull och moms om den var nödvändig för att bekämpa det nya coronaviruset och hjälpa de som drabbats.
Offentliga och statliga organ samt olika typer av välgörenhetsorganisationer har rätt till tullfriheten. Beslutet gäller importer från den 30 januari till 31 juli 2020 och omfattar sådant som ansiktsskydd, respiratorer och testutrustning.
Dela

Läckberg känner sig överkörd om testerna

TORSDAG 30 APRIL 2020

Trots stark kritik säljer det - privata vårdföretaget Hedda Care antikroppstester för - covid-19 till privatpersoner. En av företagets delägare är författaren Camilla Läckberg som uppger för DN att beslutet att sälja tester fattades mot - hennes vilja.

– Det har känts otroligt frustrerande för mig att ensam få bära hundhuvudet för något jag inte ens står bakom, säger hon.

Ett stick i fingret, 950 kronor och ett första svar kommer inom 15 minuter. Det privata vårdföretaget Hedda Care har med hjälp av privat donerade medel kunnat genomföra runt 2 500 tester för covid-19 inom äldreomsorgen i Stockholm.

Sedan en knapp vecka säljer företaget också tester till

privatpersoner, något som har väckt stark kritik från bland andra socialminister Lena Hallengren (S). ”Att kapitalisera på människors oro under en pandemi och dessutom ge dem en falsk trygghetskänsla eftersom testerna inte är säkra enligt experterna – det är en ny bottennivå. Girigheten har fått ett nytt ansikte”, skrev ministern i en kommentar till TT i fredags.
Hedda Care ägs av Sara Löfgren, läkare, entreprenören Christina Saliba och författaren Camilla Läckberg. Den sistnämnda tog i helgen avstånd från försäljningen av tester i en uppdatering på sitt Instagramkonto. Hon uppger att beslutet att sälja tester till privatpersoner fattades av de andra delägarna, utan hennes samtycke.
– Jag ser inte att det är rätt läge nu med tanke på hur läget är i vården och med tanke på att det råder väldigt mycket tveksamheter kring tillförlitligheten. Så jag tyckte helt enkelt inte att tidpunkten alls var rätt och det har jag varit väldigt tydlig med, säger Camilla Läckberg till DN

Christina Saliba har inte svarat på DN:s intervjuförfrågan. På frågan om huruvida det stämmer att Camilla Läckberg varit emot testning av privata patienter svarar företagets vd Sara Löfgren: ”Det är förstås lockande att skicka över våra konversationer kring detta. Men jag jobbar inte så.”

– Nej det gör man ju inte i ett aktiebolag. Jag är ändå vd och - ytterst ansvarig och svarar mot en styrelse. Då finns det regler för vad man gör och inte gör och det hålls inom styrelsen, säger Sara Löfgren till DN.

– Åh herre Gud, säger Camilla Läckberg.

– Jag har också sms som jag kan skicka över i så fall, där jag tydligt, tydligt motsätter mig.

Camilla Läckberg säger till DN att hon själv har testat sig för anti-kroppar mot covid-19 på Hedda Care.

– Hon (Sara Löfgren, reds. anm.) erbjöd mig och Simon (Sköld, Läckbergs partner, reds. anm.) om vi skulle kunna tänka oss att ställa upp för att de behövde pröva proceduren. Jag sa då till Sara att jag gör bara det under förutsättning att det inte tar

resurser som krävs i vården. Sara sa då att ”nej, vi behöver göra det för att testa”. Jag blir väldigt upprörd, du kanske hör det. Förlåt, jag blir väldigt upprörd, - säger Camilla Läckberg.
Kritiken mot Hedda Care handlar inte främst om priset för ett antikroppstest, utan det faktum att såväl Folkhälsomyndigheten som Världshälsoorganisationen, WHO, avråder från att använda tester av den här typen på individnivå. Riktlinjerna bygger på att det ännu inte är säkert vad förekomsten av antikroppar betyder för immuniteten och hur länge skyddet varar.
Utifrån de tester som Hedda Care säljer är det inte möjligt att med 100 procents säkerhet slå fast huruvida någon har genomgått en infektion av covid-19. Om ett test visar positivt för antikroppar mot covid-19 är det dock väldigt pålitligt, den så kallade specificiteten är i princip 100 procent.
Varför säljer ni tester till privat-personer trots att WHO avråder från det?
– Jag tänker två saker. Nummer ett är att det är ett väldigt bra

verktyg för att se hur smittspridningen ser ut i stora populationer. Alla är överens om att vi måste testa mer. Min uppfattning är att vi har alldeles för lite statistik i Sverige. Vi är en del av statistikinhämtandet. Vi kartlägger Stockholm nu, säger Sara Löfgren.

– Det andra är att jag förstår vad WHO menar och jag vill inte sätta mig över dem. Jag förstår vad de menar med att man inte kan använda det på individnivå för att man inte kan ge rekommendationer utifrån det – men det gör vi inte, vi ger inte rekommendationer. Vi ger ett provsvar som vi med stor säkerhet kan stå bakom.

Vilken information ger ni till dem som tar testet?

– Vi berättar att de uppvisar antikroppar vilket påvisar en genomgången infektion och i normala fall så leder antikroppsbildning till en immunitet. Men i det här fallet, för att det är så nytt, så kan man inte säga hur lång den är eller hur stark den är. Men det är inte ett problem för de här patienterna. Det är inte därför de är här. De vill veta om de har haft det.

Vilket ansvar tar företaget gentemot personer som har tagit testet, tror att de fått en viss - immunitet och sedan kanske blir smittade?
– För det första så informerar vi alltid om att du inte kan klassa dig själv som immun, för då skulle vi verkligen vara illa ute i den aspekten. Man måste ändå följa de starka rekommendationer som finns. Det finns inga rekommendationer som säger att alla som har haft covid kan bete sig som normalt. Jag förstår din fråga, men i praktiken – och när vi ger den information som vi gör – så känner jag mig inte oroad för det, säger Sara Löfgren.
Om en person som har utvecklat antikroppar mot covid-19 är immun mot sjukdomen är en fråga som ännu inte har fått ett säkert svar. Men på sin sajt skrev Hedda Care i förra veckan att testet kunde ge svar om såväl immunitet som smittsamhet.
Ett möjligt testsvar skulle enligt Hedda Cares tidigare marknadsföring kunna ligga till grund för en rekommendation om att gå tillbaka till arbetet. Texten är nu nedtagen från företagets sajt.

Tillförlitligheten i det test som Hedda Care använder har verifierats av Åke Lundkvist, professor i virologi vid Uppsala universitet. Han och Björn Olsen, professor i infektionssjukdomar vid samma lärosäte, nämndes tidigare på den webbsida där Hedda Care saluför testet. Forskarnas namn togs sedan bort.
I ett mejl till DN skrev Åke Lundkvist i fredags att han inte kände till att Hedda Care sålde tester till privatpersoner.
– Vi har ingen relation till Hedda Care, men vi står bakom testet, det är ett bra test, säger Björn Olsen till DN.
Hedda Care uppger dock på sin hemsida att Olsen och Lundkvist sammanställer en studie som delvis bygger på data från deras testning. Björn Olsen bekräftar att data från företaget ligger till grund för en studie som leds av Åke Lundkvist, men hävdar att han själv inte deltar i det arbetet.
Vad gäller testets tillförlitlighet så uppger Björn Olsen att det med lite drygt 90 procents säkerhet ger svar på om någon har utvecklat så kallade långsamma antikroppar mot covid-19. För snabba

antikroppar är träffsäkerheten ungefär 70 procent. Han säger vidare att det är troligt att antikroppar ger en viss immunitet mot sjukdomen, men att den forskningen än så länge bara är i sin linda.

– Om någon vill betala 950 kronor för ett sådant här test så är det upp till dem. Det står dem fritt att göra det, jag har ingen åsikt om det. Men man ska inte hålla på att tolka det själv, det anser jag är viktigt, säger Björn Olsen.

Hedda Care har inga planer på att sluta med covid-19-testning. Tvärtom säger Sara Löfgren att hon vill pröva nya metoder och hoppas på att inom kort kunna använda ett test som kan påvisa akut pågående infektion och som inte kräver hjälp från ett laboratorium.

– Vi vill hela tiden ligga i framkant. Vi gör saker lite fortare än vad andra gör. Jag tittar just nu på ett snabbtest som kan påvisa pågående infektion med covid-19 och som vi kan använda i kombination med antikroppstester. Så fort det är validerat och godkänt kommer vi börja använda det, säger hon.

Carl Cato carl.cato@dn.se

Så ska du kunna välja klimatsmarta resor

TORSDAG 30 APRIL 2020

De som säljer långväga resor kommer att bli skyldiga att redovisa resans klimatpåverkan. Detta enligt ett nytt förslag som berör buss, tåg, flyg och färjor.

Knäckfrågan är hur utsläpp ska mätas.

– Vi måste ha beräkningar på vetenskaplig grund, säger infrastrukturminister Tomas Eneroth.

På torsdagen överlämnar myndigheten Trafikanalys förslag om en ny klimatdeklaration för resor till regeringen. Enligt infrastrukturminister Tomas Eneroth (S) föreslås att det införs en ny skyldighet för transportörer att redovisa utsläpp för alla resor över 15 mil med buss, flyg och tåg samt 15 nautiska mil på sjön.

– Just nu ska vi avstå från onödiga resor på grund av coronasmittan men när det här är över så ska vi se till att få en grön omstart för transporterna. Då blir det här ett bra underlag. Det ska vara enkelt att välja rätt och resa klimatsmart, säger Tomas Eneroth.
Han medger dock att en hel del arbete återstår, inte minst för att fastslå vilken metod som ska användas för att beräkna klimatpåverkan från olika transportslag. Här redovisar Trafikanalys bara några olika alternativ.

– Vi kommer att behöva precisera vad det är som transportörerna ska redovisa. Jag är angelägen om att vi ska få mätresultat som är konkurrensneutrala och bygger på vetenskaplig grund. Det behövs tydliga kriterier så att det blir transparent.
Tomas Eneroth pekar på klimatkompensation som ett varnande exempel, där DN har avslöjat stora brister i de tjänster som erbjuds på marknaden.
Han är också angelägen om att systemet för klimatdeklarationer inte ska lägga en orimlig

administrativ börda på transportföretagen.
Utöver transportbolagens egen redovisning av klimatpåverkan så tror ministern att det kan växa fram kommersiella digitala tjänster där konsumenten enkelt kan jämföra tåg och flyg på en och samma sträcka, eller ett bussbolag som kör elbussar med ett som kör på diesel.
Förändringar av resandet är avgörande för att Sverige ska nå sina klimatmål. Utsläppen ska ner med 70 procent till år 2030 jämfört med 2010. Dit är det långt och mycket mer måste hända snart om målen ska nås.
När kan klimatdeklarationerna för resor vara på plats?
– Vi kommer att hålla ett högt tempo men hellre göra det ordentligt så att vi inte hamnar i en modell som inte är användbar, säger Tomas Eneroth.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se

Corona-stängda krogarna i Stockholm får öppna

TORSDAG 30 APRIL 2020

Fem krogar i Stockholm tvingades stänga i söndags eftersom de inte lyckades hålla nere trängseln mellan gästerna.

Nu har krogarna fått öppna igen. Men ytterligare en krog – i Södertälje – har stängts av Region Stockholms smittskyddsenhet.

– Jag är väldigt glad över att få öppna igen, så man överlever den här krisen, säger The International Bars ägare Ricky, som inte vill ha sitt efternamn i tidningen.

Krogen var en av fem som fick stänga i söndags, eftersom den liksom de andra inte följt rekommendationerna för att hålla nere trängseln och minska smittorisken.

Men på onsdagen kom beskedet att The International Bar, Charles Dickens och The Central Bar på Folkungagatan på Södermalm får öppna igen. De två andra krogarna, Carmen och Raw Sushi & Bowl, fick samma besked i går.
– De har vidtagit de åtgärder som vi noterat i våra inspektionsrapporter, säger Peter Brådenmark, på miljöförvaltningen i Stockholm.
Ricky säger att The International Bar fått tillstånd att öppna igen sedan han satt upp plexiglasskivor mellan borden. Han har även tagit bort ytterligare 15–20 sittplatser utöver de 50 som redan tagits bort.
– Vi släpper bara in samma antal som vi har sittplatser till. Så jobbade vi innan också. Enligt myndigheterna blir det då ingen trängsel. Sedan jobbar vi enbart med bordservering, hovmästare, med handskar, skyltar och så vidare, säger Ricky.
Han beskriver att det ibland kan vara svårt att få gäster som druckit alkohol att följa de nya reglerna.
– Det är inte så lätt. Man får upprepa sig själv ett antal gånger per kväll, ofta till samma

människor. I värsta fall får man be gäster att lämna om de inte lyssnar, säger Ricky.
Även krogen Crocs inn i Södertälje har fått stänga efter beslut från Region Stockholm. Per Follin, chef för Smittskydd Stockholm, säger att beslutet grundar sig i rapporter om trängsel och stående servering.
TT har sökt ägarna för Charles Dickens och The Central Bar.
TT
Dela

Bli forskare – hjälp till att samla in vårtecken under valborgs helgen

TORSDAG 30 APRIL 2020

Har du alltid drömt om att vara forskare på riktigt?
Nu finns chansen. Över hela världen finns en rad forskningsprojekt som intresserade kan medverka i och som kan liva upp en karantän. I Sverige kan den som vill hjälpa forskare att samla in vårtecken nu under valborgshelgen.

Projektet Vårkollen är ett så kallat medborgarforskningsprojekt där frivilliga personer och professionella forskare samarbetar. Människor i hela landet rapporterar under två

dagar in vilka vårtecken som de hittar där de bor. Nu under valborgshelgen, den 30 april och den 1 maj, är det dags för årets forskningsinsats och alla som vill kan dokumentera sina iakttagelser på ett formulär på hemsidan vår-kollen.se.

– De observationer som görs i Vårkollen i år kan vi jämföra med de observationer som gjordes över hela landet för över hundra år sedan och kan på så sätt få ett mått på hur extrem årets tidiga vår egentligen är, säger Ola Langvall, Sveriges lantbruksuniversitet och samordnare för Svenska fenologinätverket, i ett pressmeddelande.

Vårkollen är ett samarbete mellan Svenska fenologinätverket på SLU, och Svenska botaniska föreningen. De uppgifter som samlas in handlar om vitsippor, blåsippor, tussilago, sälg, hägg samt björkars lövsprickning. I formuläret får medborgarforskaren kryssa i rutor om det finns knoppar, om de är överblommade eller om de inte hittar några exemplar.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se

Djurkadaver dumpades i naturen

TORSDAG 30 APRIL 2020

Döda djur har dumpats i naturen på flera platser i Sollefteå kommun. Ett dödfött lamm hittades i en plastpåse på en rastplats och på en annan plats hittades ett 20-tal kadaver efter nötkreatur, tillsammans med rester av får- och älgkroppar.

Den senare händelsen har polisanmälts och en person är misstänkt, rapporterar SVT.

– Vi har gjort en polisanmälan i ett fall men annars är det svårt att hitta djurägaren, säger kommunens miljöchef Maria Söderlund till SVT.

Kadavren och djurdelarna har i samtliga fall saknat märkning. Det är inte tillåtet att dumpa döda djur på det här sättet. Reglerna är bland annat till för att minska risken för spridning av sjukdomar som mjältbrand, mul- och klövsjuka och galna ko-sjukan.

TT

Kvinna i Eskilstuna åtalas för mord på sin sambo

TORSDAG 30 APRIL 2020

Kvinnan ska ha mördat och därefter flyttat och bränt sin sambos kropp i en bil utanför Eskilstuna. Dessutom har hon enligt åklagaren fört över hundratusentals kronor från mannen till sina egna konton. Nu åtalas hon för mord och bedrägeri.

I mitten av december 2018 hittades en död man i en utbränd bil i Hedlandet utanför Eskilstuna. Det visade sig vara en man i 50-årsåldern, som varit anmäld försvunnen. Tidigt i utredningen greps en kvinna i 40-årsåldern, som haft en relation med mannen. Nu åtalas hon vid Eskilstuna tingsrätt misstänkt för mord och brott mot griftefriden. Kvinnan nekar till anklagelserna.

TT

Hönsgödsel och drönare mot studenternas fest

TORSDAG 30 APRIL 2020

Stadsparken i Lund spärras av och övervakas med polisdrönare för att tiotusentals studenter inte ska kunna ha sin traditionella valborgsfest. Dessutom sprids ett ton hönsgödsel ut.

– Mot bakgrund av att vi har ett läge där Lund mycket väl kan bli något slags epicentrum för smittspridning under sista april så tycker jag som miljönämndens ordförande att det var ett gott initiativ. Vi får både möjlighet att göda gräsmattorna i parken och samtidigt så kommer det att stinka och då är det kanske inte så trevligt att sitta och dricka öl i parken, säger Gustav Lundblad (KD), ordförande i miljönämnden, till Sydsvenskan.

TT

Jonas Fröberg: Smärtsam process väntar tjänstemän på Volvo Cars

TORSDAG 30 APRIL 2020

Volvo Cars varsel innebär att en av tio ingenjörer måste gå hem. Det reser större frågor. Volvo Cars kunde offensivt ha skapat ersättningsjobb med en batterifabrik på västkusten om man investerat i batteribolaget Northvolt.

Nu hamnar i stället nästa Northvoltfabrik i Tyskland.

Analys.

Volvo Cars, som är Sveriges största privata arbetsgivare med runt 24 500 anställda i Sverige, ska göra sig av med 1 300 tjänstemän i det största varslet sedan finanskrisen 2008.

Vadan detta?

Bilindustrin ändras snabbt i grunden. Kärnkompetensen har

legat inom förbränningsmotorer och växellådor. Nu behövs de som kan utveckla mjukvara, elektrifiering och batterier – och klura på Volvos nya affärsmodeller. Vd Håkan Samuelsson har försökt med frivilliga avgångar och förtidspensioneringar, men så kom plötsligt krisen med 9 300 fler arbetslösa i Göteborgsregionen än samma tid förra året, enligt en ny rapport från Business region Göteborg. Hur många äldre ingenjörer utan elkunnande vill då frivilligt hoppa?

Bilmarknaderna i USA och Europa står nu i princip stilla, leverantörskedjorna är stabila som sockervadd.

Håkan Samuelsson vill inte säga hur mycket pengar han tappar, men en fingervisning är att bilbolaget Ford beräknas göra nära 50 miljarder kronor i rörelseförlust under andra kvartalet.

Att Volvos framtidsrörelser, det hälftenägda elbilsbolaget Polestar och det som kallas ”M”, som står ny mobilitet, går med stora förluster är ingen fördel – speciellt inte när Samuelsson

enligt flera källor står under press från ägaren Li Shufu att spara inför samgåendet med systermärket Geely Auto – och en kommande notering.
Men lugn nu – Volvos och Geelys förbränningsmotorsverksamheter skulle väl slås samman först?
Ja, den processen fortgår men är inte klar. Den allmänna tron var att stora nedskärningar skulle komma först efter det – alltså på en armlängds avstånd från Samuelsson – men coronakrisen kom emellan.
Vad händer nu då?

För 12 000 tjänstemän inleds en smärtsam process kantad av mardrömsfrågor: Vilka duger? Ska facket gå emot alla principer och offra dem med många arbetsår? I september ska vi, enligt Volvo, veta svaret.
Reser det någon större fråga?
Ja, hur många jobb ryker hos Volvo på sikt? Hela Europas bilindustri står inför jobb-bortfall i samband med övergång till elbilar: Elbilar saknar växellådor och elmotorer är jämförelsevis mycket enklare, vilket tarvar färre anställda. Bara i Tyskland hotas

410 000 jobb, enligt en tysk regeringsrapport i januari.
En lösning vore att satsa på batterier, där bilbolagen i dag är i händerna på asiatiska och framför allt kinesiska batteriaktörer. Det nya svenska batteribolaget Northvolt är här ett europeiskt unikum – men Volvo Cars valde att inte bli kund eller delägare. BMW och Volkswagen gick däremot in med mångmiljardbelopp och delägarskap.
Det betyder att efter att Northvolts första batterifabrik står klar i Skellefteå ska nya fabriker startas – men inte i Göteborg eller Skövde – utan i Tyskland.
Vad ska då Håkan Samuelsson göra på sikt i sin motorfabrik i Skövde?
Han blir säkert glad över mejl med kreativa förslag.

Jonas Fröberg
jonas.froberg@dn.se

Företag vill inte söka statligt stöd – anställda uppmanas sänka löner på företag som

TORSDAG 30 APRIL 2020

Trots stora satsningar för att minska coronapandemins - effekter på ekonomin vittnar anställda om att de uppmanas ta tjänstledigt eller sänka sin lön för att arbetsgivaren inte vill ansöka om det statliga permitteringsstödet.

En av regeringens åtgärder för att stötta företag och anställda i samband med coronakrisen är att införa korttidspermitteringar. Det innebär att anställda går ner i arbetstid samtidigt som staten betalar delar av deras ordinarie lön. Hittills har nästan 260 000 anställda beviljats stöd. Men det

är inte alla arbetsgivare som ansöker om stödet.
– Det är svårt att spekulera i varför, men det beror troligtvis på att företaget inte tydligt kan visa att de drabbats av pandemin, säger Niklas Kjellberg, pressansvarig på Tillväxtverket, som menar att det till exempel inte är lämpligt för företag som vill göra stora aktieutdelningar att ansöka om stödet.
– Om man vill eller behöver göra stora aktieutdelningar så försöker man kanske kapa personalkostnader på andra sätt utan att ta del av stödet, som är förknippat med en del restriktioner, säger han.
DN har talat med medarbetare inom olika branscher som vittnar om att de uppmanas sänka sina löner, slopa förmåner eller ta ut tjänstledighet. Bland de bolag som vidtagit sådana åtgärder finns en stor global konsultfirma där majoriteten av företaget går bra. Men för anställda kan det vara svårt att ifrågasätta agerandet eller att säga nej.
– Som arbetstagare kan man tycka att det låter som en bra deal i stället för att bli av med jobbet och ofta spelar arbetsgivaren på

det. Men risken är att man ändå blir av med jobbet och då får sämre villkor än vad man hade haft rätt till innan, säger Johanna Green, pressekreterare på Unionen.

Att sänka sin lön och arbetstid påverkar även pensionen, intjänad semester, eventuell sjukpenning och ersättning från A-kassan vid arbetslöshet.

Unionen uppmanar de som frågar att noga sätta sig in i förutsättningarna och konsekvenserna innan de går med på förslagen.

– Om det går bra för företaget finns det ingen anledning att acceptera sämre villkor, men även om det går knackigt bör man vara medveten om vad det kan innebära, säger Johanna Green.

Även om det är svårt att kartlägga hur utbrett problemet är bekräftar ett flertal fackförbund att de fått medlemsfrågor som tyder på att liknande förslag förekommer inom många olika branscher.

– Vi avråder bestämt att man som anställd går med på något sådant. I detta allvarliga krisläge är det avgörande med ansvarstagande från alla aktörer, säger Alexander

Orlinge, pressekreterare på Sveriges Ingenjörer.

Lovisa Ternby

Hur vanligt är det? Så svarar tre fackförbund

Unionen: Vår medlemsrådgivning har fått den typen av frågor. Men det kommer in annars också, möjligen att det är något fler än vanligt just nu.

Sveriges Ingenjörer: Vi har fått in ett flertal medlemsfrågor kring denna typ av förändringar som företagen vill göra, även om det inte är den mest frekventa frågan vi får just nu.

Akavia: Det förekommer, men vi kan inte uttala oss om omfattningen. Det kan handla om förslag på krisavtal från företag som har utländskt ägande, där alla ska gå ner 20 procent i lön men utan reduktion i arbetstid. Företagen vill att det ska vara lika för alla medarbetare globalt, och i andra länder kan lönesänkningar förekomma.

Finansförbundet: Vi har fått in enstaka samtal från personer som har liknande frågeställningar. Men vi har inte några konkreta fall där vi drivit igång något förhandlingsärende.

Icas vd övertygad om att intresset för lokalt och svenskt ökar

TORSDAG 30 APRIL 2020

Mat, apoteksvaror och heminredning är sådant som svenskarna köpt mer av än vanligt under smittspridningen. Alla dessa ingår i Ica-gruppens koncern, som presenterar en stark rapport på onsdagsmorgonen.

Icas vd Per Strömberg ringar in tre tydliga trender i spåren av pandemin.

Bunkringen av mat och apoteksvaror i mars lyfte försäljningen i Ica-gruppens första rapport i år. När förråden skulle fyllas med toalettpapper, mjöl, gryn och pasta blev det rusning till de större Ica Maxi-butikerna. Därefter har tendenserna varit de motsatta.

– Dels handlar det om att vi vill stötta den lokala handlaren, men

också om att människor inte vill röra sig mer än nödvändigt, säger Per Strömberg.
Under årets tre första månader ökade Ica-gruppens omsättning med drygt 8 procent jämfört med samma period i fjol. Dagligvaror växte med 34 procent och apoteksvaror med 23 procent. Detta kan ställas i relation till att flera banker uppskattar att den totala konsumtionen i Sverige minskat med över 25 procent. Handeln av mat och apoteksvaror på nätet har ökat kraftigt, med 34 respektive 53 procent. Per Strömberg medger att kapaciteten inte räcker till.
– Framför allt i Stockholm har vi inte riktigt hunnit med. Det handlar bland annat om utbildning och lagerytor, där det inte går att skala upp över en natt, säger han.
Liksom konkurrenten Mathem har Ica hämtat personal från den krisande restaurangbranschen. Per Strömberg tror att den lokala trenden håller i sig efter corona-utbrottet. Framför allt väntas färskvaror, kött, frukt och grönt men även färdigmatslösningar

från restauranger i närområdet efterfrågas.
– Många kunder känner att det är viktigt att stötta lokalsamhället, säger Per Strömberg.
I dagsläget kommer ungefär hälften av produkterna i en vanlig Ica-butik från Sverige.
– Självförsörjningsgraden är ganska låg. Vi är övertygade om att intresset för det svenska och lokala kommer att öka som en konsekvens av corona.
Under smittspridningens framfart har Ica börjat arbeta med 250 nya lokala leverantörer.
– För Ica-handlarna är det alltid viktigt att jobba med lokala leverantörer på orten, säger Per Strömberg.
En tredje långsiktig trend vid sidan av närproducerat och ökad - e-handel är att konsumenter söker sig till produkter med lägre priser när ekonomin går mot sämre tider.
– Att kunder växlar från lyxiga produkter till enklare produkter är ett typiskt mönster vi brukar se i lågkonjunktur, säger Per Strömberg.
Den kraftigt ökade efterfrågan i mars ledde till att det tillfälligt

blev brist på varor. Men utöver att det fortfarande på sina håll kan vara svårt att få tag i handsprit är det inga större störningar i leverantörsledet, enligt Per Strömberg. Men det finns orosmoln kring Medelhavsländerna.
– Det handlar framför allt om frukt och grönt från Spanien och Italien som kommer tidigt på säsongen. Där råder fortfarande en viss osäkerhet, framför allt när det gäller den arbetskraft som ska skörda produkterna i och med att stora delar av samhällena är nedstängda.

För att säkra leveranserna har produkter i stället tagits in från Östeuropa.
– Men huvudspåret är att vi ska kunna få produkter i bra takt, framför alltifrån Spanien. Samma osäkerhet råder inom den svenska skörden, där bärplockning framför allt har gjorts av utländsk arbetskraft, säger Per Strömberg.

Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se

Fakta. Icas första kvartal 2020 (januari–mars)

Försäljningen uppgick till 30 336 miljoner kronor, en ökning med 8,1 procent jämfört med samma period i fjol. Resultatet uppgick till 976 miljoner kronor, jämfört med fjolårets 813 miljoner kronor.
I Ica-gruppen ingår även bland annat Apotek Hjärtat och Hemtex.
Källa: Ica

Så blir semestern i din bransch

TORSDAG 30 APRIL 2020

Polisen
Den 31 mars skulle landets poliser ha fått besked om sin semester. Coronakrisen satte käppar i hjulet för det. Facket och arbetsgivaren har kommit överrens om att semesterbeskeden ska komma den 30 april. Dessutom har

parterna beslutat om ett tillfälligt kollektivavtal.
– Det kändes viktigt att få det på plats, eftersom vi står inför en möjlig påfrestning i arbetet, säger förhandlingschefen Niklas Simson på Polisförbundet.
Avtalet innebär att semestern kan både flyttas och avbrytas. Dock är utgångspunkten att alla ska få fyra veckors sammanhängande semester i juni, juli eller augusti. För varje flyttad semestertimme ersätts medarbetaren med 150 kronor. Den som får semestern avbruten kompenseras med 225 kronor per timme.

Nu blir det även möjligt att ut ytterligare 40 timmar i övertid varje månad. Dessutom kan man tillämpa ett så kallat krislägesavtal. Med det menas att polisen frångår dagens regler för veckovila och dygnsvila.

Butiksanställda

Under coronakrisen märker flera butiker av en ökad försäljning, men så är inte fallet för alla. Beroende på hur läget ser ut kan semesterplaneringen skilja sig åt, berättar Jens Lindström. Han är ombudsman på Handelsanställdas förbund.

– Det här diskuteras lokalt på varje arbetsplats. Jag vet att att vissa butiker har ställt frågan till personalen att bara ta ut sin semester tre veckor i rad. Men vi har inte hört något om att butikerna avviker från kollektivavtalet.

I Sverige finns det cirka 650 Coop-butiker. De flesta har drabbats av hög sjukfrånvaro, men hittills beräknas personalen få sin semester under sommarmånaderna.

– Vi ser inte att vi behöver anpassa oss i dagsläget, säger Tarik Belqaid, pressekreterare på Coop.

Socialskreterare

Förra veckan slöts en ny överrenskommelse mellan Akademikerförbundet SSR, Sobona och Sveriges kommuner och regioner (SKR). Beslutet berör bland annat socialsekreterare och chefer inom äldreomsorgen.

Nu kan vissa medarbetare behöva ta ut hela eller delar av sin semester i december. Den som är ledig i vintermörkret kompenseras med 7 500 kronor per vecka. Den som får sin semester indragen kompenseras med 3 000 kronor.

– Om avtalet inte hade slutits hade det funnits en risk för att de lokala arbetsgivarna skulle ha fattat egna beslut. I värsta fall kanske arbetsgivaren skulle förlägga semestern emot våra medlemmars vilja, säger Markus Furuberg, förhandlingschef på SSR.

Bankanställda

Banksektorn är en av de branscher som räknas som samhällsbärande. Här arbetar en del av personalstyrkan hemifrån, medan andra är på plats och hanterar kundärenden.

Bankernas planering inför sommaren skiljer sig åt. Det berättar Ulrika Boëthius som är förbundsordförande på Finansförbundet. Hon tillägger:

– Det kan bli så att man inte får sin semester exakt när man önskar, men utgångspunkten är att försöka tillgodose varje individs önskemål.

Den 15 april skulle bankpersonalen ha fått besked om sommarledigheten. På grund av covid- 19 har datumet skjutits upp. På Handelsbanken och Nordea ska semestrarna vara fastställda den 15 maj. Likaså ska

de som vill få sin semester i juni, juli eller augusti.

T-baneförare

Företaget MTR kör tunnelbanan i Stockholm. Här fick personalen sitt semesterbesked redan i mars. Utgångspunkten är att det fortfarande gäller.

– Det här året är semestern kanske mer välbehövlig, med tanke på att vi haft en onormalt hög frånvaro. Det har inneburit att många har fått jobba ganska hårt, säger Claes Liljedahl, hr-chef och kommunikationschef för MTR tunnelbanan.

200 deltidsanställda ska gå upp i arbetstid under sommarmånaderna. Dessutom rekryteras cirka 80 nya stationsvärdar. Syftet är att klara av trycket om belastningen ökar.

Raffaella Lindström
raffaella.lindstrom@dn.se

Svenska kyrkan

När semesterbeskeden ska lämnas bestämts lokalt. I dagsläget finns det inget centralt kollektivavtal om semester, men det är möjligt att sådana diskussioner kan komma att bli aktuella om behov uppkommer.

Vården
Sveriges kommuner och regioner (SKR), Sobona och de berörda - fackförbunden strandade sina planer om en överrenskommelse. Nu blir det upp till de lokala parterna att bestämma hur semestern ska se ut.
Postnord
Personalen ska ta ut sin semester i juni, juli eller augusti.
Migrationsverket
Semester ska vara utlagd den 30 april. De flesta har redan fått beviljad semester så detta rör några få enheter.
MSB
På Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) ska semestern ska vara utlagd före den 30 april. Om semesterplaneringen tvingas ändras under sommaren ska arbetsgivaren initiera partsamtal, där man tittar på hur det går att lösa på individnivå.
Kriminalvården
Den centrala förhandlingen mellan arbetsgivaren och fackförbundet slutade oenigt. Arbetsgivaren beslutade att förlägga semestern fram tills september.
Källa: Fackförbundet ST, Svenska kyrkan, Seko kriminalvård

Frivilliga tillverkar tusentals skyddsrockar till äldrevården

TORSDAG 30 APRIL 2020

Cirka 1 200 skyddsrockar till äldrevården produceras varje dag av volontärer på Förklädesfabriken i Farsta. Ada Fredelius är här på sin lediga dag för att svetsa ärmar till plastförkläden.

– Jag vill gärna vara med och bidra, det är ju en väldig brist på skyddskläder i vården, säger hon.

En handsprejad plywoodskylt ”Förklädesfabriken” lotsar strömmen av volontärer till en danslokal i Telestaden i Farsta. På knappt två veckor har en hel tillverkningsindustri byggts upp för att göra skyddskläder till äldrevården.

I dörren möter Jenny Bergström de frivilliga med ett brett rödmålat leende. Hon jobbar

vanligtvis som projektledare på Svenska institutet men har tagit semester och jobbar heltid med Förklädesfabriken nu.
– Välkomna, är det första gången ni är här? Häng av er kläderna och tvätta händerna så ses vi nere i lokalen. Det blir ganska varmt i skyddskläderna, säger Jenny Bergström.
Klockan är tio och ett trettiotal frivilliga strömmar in, spritar händer och sätter tossor på skorna. Volontärerna jobbar i fyratimmarsskift och producerar cirka 1 200 plastrockar per dag.

– Det är första gången jag är här. Man vill ju kunna göra någonting för att hjälpa till, jag har tid och det här är ganska praktiskt och enkelt, säger Charlotta Johansson från Skarpnäck som hittat hit via sociala medier.
Den enorma danslokalen har lånats ut av Anna Grip vars verksamhet ligger nere under pandemin. Ur högtalarna strömmar salsatoner och på golvet står ett tjugotal tillverkningsbord utspridda på behörigt avstånd. Deltagarna får en snabb instruktion i hur man tar på skyddsutrustningen. Mobiler

lämnas i fikarummet och måste spritas efter rasten, precis som skyddsvisiren.
– Vi är noga med säkerheten, det är viktigt att personalen känner sig trygga med skyddskläderna. Vi behöver inte söka upp någon längre i äldreomsorgen, de hör av sig själva. Oftast är det folk på golvet som vill ha skyddskläderna, det är inte cheferna som ringer, säger Jenny Bergström.
Vid den första stationen skärs förkläden ut i plasten efter en plywoodmall. Vid nästa station svetsas ärmarna ihop med en värmepistol. Därefter kontrolleras och viks förklädena ihop och paketeras i en påse. Av säkerhetsskäl läggs förklädena sedan i en bastu i 65 graders värme, innan de körs ut till äldreboenden.
Vid en av stationerna står Ada Fredelius som egentligen skulle ha klimatdemonstrerat och hade tagit ledig från sitt arbete som kommunikatör på en myndighet. Men demonstrationerna är inställda.
– Jag hade en dag ledigt och ville använda den till något vettigt. Man vill ju vara med och bidra, det är en väldig brist på

skyddsmaterial i vården. Man kan fundera på skälet till det, men nu är det som det är. Då tycker jag att man ska hjälpa till om man kan, säger Ada Fredelius.
Hon svetsar ihop ärmar till rockarna, och kontrollerar noggrant genom skyddsvisiret att sömmarna är intakta innan rocken går vidare på det löpande bandet.
– Det känns bra att göra något konkret, så länge det behövs. Vi hoppas ju alla att det kommer igång produktion av riktiga CE-certifierade skyddskläder till vården. I väntan på det är detta kanske det bästa man kan åstadkomma på kort tid, säger Ada Fredelius.
Organisationen kring Förklädesfabriken har vuxit rekordsnabbt från idé till produktion på ett par veckor. Nu ingår ett femtontal personer i ledningsgruppen som sköter allt från produktion, kommunikation och transport till utveckling och innovation. Många jobbar i kultursektorn som abrupt pausats under coronapandemin.
Jens Peterson Berger, drivande frontfigur och musikproducent, säger att han nog gått igenom

ungefär samma process som många andra i det ofattbara.
– Det har varit som en sorgeprocess i olika faser. Först läser man och förstår inte riktigt, sedan blir man arg och rädd och drar sig undan. När man har gått igenom det hamnar man i att man vill göra något, säger Jens Peterson Berger.
Vad han gjorde var att ta kontakt med personer på de ideella föreningarna Blivande och Stockholm Makerspace som startat produktion i Frihamnen och erbjöd sig att skala upp den i söderort. Snabbt ordnade han och några till en lokal, fick plast och utrustning donerad från byggföretag, fångade upp volontärer via sociala medier och kontaktade äldreboenden. Nu produceras både skyddsrockar och munskydd.
– Vi försöker även stötta andra. I går var kommundirektören i Östersund här som vill göra samma sak där. Så nu skickar vi upp en lastbil med plast, mallar och instruktioner, säger Jens Peterson Berger.
Förklädesfabrikens ansvariga är tagna av gensvaret från tusentals frivilliga som vill hjälpa till. Verksamheten drivs ideellt genom

donationer från både företag, privatpersoner och civilsamhälle. Man har till och med fått hjälp av internationell arbetskraft.
Häromdagen var en peruan här som fastnat i Sverige på grund av pandemin.
– Han jobbade själv i textilindustrin i Peru med att tillverka skyddsutrustning och ville hjälpa till. Han kunde ingen svenska men jobbade väldigt effektivt och proffsigt utan att ta rast i fyra timmar. Han lovade att komma tillbaka på lördag, säger Jenny Bergström.

Jessica Ritzén
jessica.ritzen@dn.se

Skräp förenar Sverige på ett dystert sätt

TORSDAG 30 APRIL 2020

Jag erkänner: jag är en cykelploggare. På svenska: en cyklande skräpplockare.
Det har ingenting med coronaviruset att göra, utan började långt tidigare. Cykelvägen mellan Ekängen i Nacka och DN-huset i Marieberg är nedlusad med skräp, året runt. Lite grand, ska väl också erkännas, började det som ett sätt att få en liten vilopaus i de värsta uppförsbackarna.
En betydligt större insats gjorde idrottsläraren Pelle Eriksson på Eklidens skola. Tidningen Nacka Värmdö Posten berättar att han under coronakrisen introducerade springande skräpplockning, så kallad ploggning, för högstadieelever. Tänk om alla Sveriges elever skulle ha åtminstone en sådan lektion per termin. Vilken skräpplockningsarmé!
När jag gick på kvällspromenad med skräpplockning – som vissa rätt fyndigt kallar ”plockenad” – under en varma vårkväll tänkte jag på hur nedskräpningen på ett dystert sätt förenar Sverige över klassklyftorna. Det ser ungefär lika illa ut när i höginkomstområdet Saltsjö-

Duvnäs i Nacka som i höghusområdet Flemingsberg i Huddinge.
Med coronakrisen kommer de offentliga utgifterna, precis som efter 90-talskrisen, med all säkerhet att stramas åt.
Resurserna för att hålla skräpet borta lär knappast öka, snarare tvärtom. Att det plockas upp kommer med all sannolikhet att bygga än mer på frivilliga insatser.
Lätt svettig kom jag hem med först en och sedan två matkassar med skräp denna aprilkväll. Det kostar på ett böja sig ner några hundra gånger på en timme.
Viss nytta i alla fall, kombinerat med ett ytterst tveksamt nöje.

Mats J Larsson
matsj.larsson@dn.se

Mats J Larsson är DN:s insändarredaktör och tycker att veckan före 1 maj är den viktigaste skräpplockningstiden på året, innan allt grönt slår ut.

Åklagare inleder förundersök-ning efter sjuk-sköterskas död

TORSDAG 30 APRIL 2020

Åklagare har inlett en förundersökning om misstänkt arbetsmiljöbrott genom vållande till annans död, rapporterar Aftonbladet. Detta efter att en 39-årig sjuksköterska på Karolinska universitetssjukhuset i Huddinge som vårdat patienter sjuka i covid-19 avlidit.

Kvinnan avled under förra veckan några dagar efter att hon testats positivt för covid-19.

Några dagar efter dödsfallet inkom skyddsombud på Karolinska universitetssjukhuset med en anmälan om att personal

inte haft tillgång till ordentlig skyddsutrustning och att sjukhuset inte följt Folkhälsomyndighetens rekommendationer.
– Jag har gett polisen direktiv att bland annat hålla inledande förhör och begära in skriftlig dokumentation. Det finns ingen misstänkt person, vi ska nu ta reda på vad som hänt, säger kammaråklagare Jennie Nordin på Riksenheten för miljö- och arbetsmiljömål, i ett pressmeddelande.
Den 39-åriga sjuksköterskan arbetade med att vårda covid-19-patienter på Karolinska universitetssjukhuset i Huddinge och avled bara fyra dagar efter att hon testat positivt för virussjukdomen.
Det finns i dag ingen misstänkt.
– När vi utreder ärendet kommer vi att titta brett på vilka som i sådana fall kan hållas ansvariga för att man gjort avsteg från skyddsutrustningen. Men vem det är och var det ansvaret ligger kan jag inte svara på i dag, säger Jennie Nordin till TT.
Karolinska universitetssjukhuset vill i nuläget inte kommentera ärendet.

”Sjukhuset följer rekommendationer för skyddsutrustning från Folkhälsomyndigheten och WHO. I övrigt hänvisar vi till polisen för att inte förekomma den pågående förundersökningen. Vi har inga fler kommentarer i ärendet”, skriver man i en kommentar till TT.

Hugo Ewald
hugo.ewald@dn.se

De sjunger in våren för de äldre

TORSDAG 30 APRIL 2020

När de äldre på Stockholms sjukhem är mer isolerade än någonsin väljer en grupp unga att sjunga in våren med körsång på deras innergård.

– Det är så kul att få se de äldre igen efter flera månader, säger Benjamin Malinowsky, medarbetare på Ung Omsorg.

Ett femtontal ungdomar samlades på innergården vid Stockholms sjukhem. De värmde upp stämbanden med Studentsången och de som bor på vårdhemmet satt redo på sina balkonger med varsitt häfte med vårklassiker.

– Vår vanliga verksamhet går ut på att vi besöker äldreboenden och syftet är att skapa meningsfulla möten mellan unga och äldre, säger Fanny Nell, verksamhetsledare för Ung omsorg.

– Vi pausade ganska tidigt i och med coronautbrottet och började fundera på vad vi kunde göra för de äldre utan att fysiskt träffa dem.

Idén om en digital verksamhet väcktes, där Ung Omsorg till en början införde virtuella vårpromenader.

– Under förra helgen var vårt team ute och gick på vårpromenad som de samtidigt filmade. De plockade även buketter till boendet för att visa att nu är våren här även om de äldre kanske inte ser den just där de är, säger hon. Och den här helgen var det alltså premiär för en vårkonsert.

– Ungdomarna som är här i dag jobbar vanligtvis på Stockholms

sjukhem, men nu är de bara här för att sprida glädje, säger Fanny Nell.
Ung Omsorgs arbete sträcker sig runt om i hela landet med omkring 2 000 anställda ungdomar i åldern 13–16 år som besöker äldreboenden.
– Vi tror på mötet mellan människor och vi behövs mer än någonsin just nu när det är så många som känner sig isolerade. Ett av våra syften är även att låta ungdomar få en inblick i vården och omsorgen, även om vi inte arbetar med vårduppgifterna, förklarar hon.

Benjamin Malinowsky var en av lördagens kördeltagare. Han går sista året på Södra Latins gymnasium och berättar att året inte riktigt blir som han hade tänkt sig nu när studenten ställs in.
Men med vår i luften och besök på Stockholms sjukhem kände han sig hoppfull.
– Vanligtvis brukar jag komma ut hit varenda helg, det är jättetråkigt när jag inte kan krama om de äldre nu som behöver det. Men just i dag ska vi sjunga en massa vårsånger för att väcka lite glädje, säger Benjamin Malinowsky.

Han har arbetat för Ung Omsorg sedan högstadiet. Han beskriver han sitt extrajobb och besöken på äldreboendet som givande.
– I fyra år har jag jobbat här. Det är väldigt kul att höra andra människors historier om vad som har format deras liv, hur de har blivit dem de är i dag. Man utvecklas själv av sådant, säger han.
När alla ungdomar äntligen är samlade i mitten av innergården tar Benjamin Malinowsky ton i ”Vintern rasat”.
”Himlen ler i vårens ljusa kvällar, solen kysser liv i skog och sjö”, sjunger de tillsammans med de äldre som vinkar från balkongen.
– Det är så fint, även om inte jag kan texterna så blir jag så rörd av att de sjunger för oss, säger Tomoe Olivier, som bor på Stockholms sjukhem.

Johanna Sundbeck
johanna.sundbeck@dn.se
Dela

Prideparaden inställd – blir digital

TORSDAG 30 APRIL 2020

Stockholm Pride ställer om och ersätter Prideparaden med en digital parad i sociala medier. – Väldigt mycket av det som brukar ske för vår målgrupp under året har tyvärr blivit inställt. Vi har möjligheten att skapa ett alternativ och vill gärna ta den chansen, säger Vix Herjeryd, ordförande i Stockholm Pride.

I fjol tågade drygt 50 000 personer i Prideparaden i Stockholm.

Den manifestationen går inte att genomföra i coronatider.

För att hålla upp hbtq-frågorna arrangeras i stället en digital parad som kommer att streamas i Stockholm Prides sociala kanaler under namnet Summer Stream.

– Vi tror att det kan bli väldigt mäktigt och hoppas att så många som möjligt vill tagga och flagga och motivera varför de vill vara en del av den digitala Prideparaden.

Det viktiga är att visa att vi är många som står upp för hbtq-rättigheter, säger Vix Herjeryd.
I den digitala festivalen, som pågår den 31 juli–2 augusti, blir det livesändningar med seminarier och artister samt nedslag från olika aktiviteter runt om i stan.
– Melanie C kommer att medverka med ett häftigt dj-set, avslöjar Herjeryd. Men vi kommer fokusera på svenska hbtq-artister som också de blivit drabbade av corona och tvingats ställa in turnéer, säger Vix Herjeryd.

Vem som ska få äran att hålla det digitala invigningstalet är inte helt klart.
Tidigare år har bland andra före detta moderatledaren Fredrik Reinfeldt, före detta landslagsspelaren i fotboll Glenn Hysén, artisten Jason ”Timbuktu” Diakité och komikern Magnus Betnér invigt festivalen.
Årets artist och året låt avslöjas också senare, i fjol var det Daniel Mauricio med When We Are Free som fick festivalen att gunga.
Merparten av det digitala programmet kommer att släppas i juni.

– Vi vill skapa en positiv arena där vi kan mötas och sprida energi, lyfta nationella och internationella aktuella frågor.
Vix Herjeryd tycker att festivalen fyller en extra viktig funktion i tider av corona.
– Nationellt har vi en ny könstillhörighetslag som ligger redo på regeringens bord och likaså en könsneutral familjelagstiftning som verkligen är en aktuell fråga i coronatider. Internationellt har vi sett religiösa ledare som ser corona som ett straff från ovan för homosexualitet, och från Uganda rapporteras det att hbtq-personer grips med corona som förevändning.
För den som har köpt biljett till Stockholm Pride 2020 är biljetten giltig för festivalen 2021, men arrangören erbjuder också återköpsalternativ.
– Som organisation är vi väldigt beroende av våra festivalintäkter och de som vill kan skänka en del av pengarna för att stötta vår organisation, säger Vix Herjeryd.
I slutet av november arrangeras en för Stockholm helt ny festival som ska bli ett bli ett återkommande evenemang.

Stockholm Winter Pride blir en fyra dagar lång fysisk festival med event både inomhus och ute på stan.
– Det är en festival vi funderat på under flera år, det är många som tycker att det är väldigt långt till sommarens pridefestival. Vi kommer i huvudsak hålla oss inomhus men jag hoppas på massa spännande idéer från stadens hbtq-community som vi skapar festivalen tillsammans med.
Men först ut i år är annars Global Pride den 27 juni där festivaler över hela världen går samman i en gigantisk manifestation.
– Juni är ju den globala pridemånaden och Global Pride kom till eftersom det är så många festivaler som tvingats ställa in, bara i Europa handlar det om fler än 300.
Nästa sommar hoppas Herjeryd att Pridefestivalen ska vara tillbaka på Stockholms gator och torg.
– Kool and the Gang kommer att köra 2021 då vi hoppas kunna bjuda på lite extra.

Lars Grimlund
lars.grimlund@dn.se

Lotta Olsson: Utan henne hade det inte blivit någon nordisk deckarvåg

TORSDAG 30 APRIL 2020

Det är nästan ofattbart att Maj Sjöwall stod ut, med tanke på allt förakt hon fick utstå. Hon var ena halvan av författarduon Sjöwall-Wahlööö, som förändrade deckargenren för all framtid och över hela världen. Men hon fick alltid vara nummer två.
Vem skrev deckarserien ”Roman om ett brott” om Martin Beck och hans kollegor? Var det Per Wahlööö som redan var etablerad författare, med lite inspiration och hjälp från Maj Sjöwall? Eller skrev de tillsammans, i ett gränslöst samarbete där ingen av dem hade kunnat skriva böckerna ensam? Maj Sjöwall har alltid beskrivits som sekundär, och fann sig i den

historieskrivningen utan några större invändningar. Jag har delvis trott på den själv. Hon skrev ju bara *en* bok utan Per Wahlöö, och den blev inte alls bra. Men i My Lindbergs tv-dokumentär, som sändes i SVT i början av januari 2016, så skymtade en annan bild fram av Sjöwall-Wahlööss samarbete: de handskrivna manuskripten visar hur handstilen byts, mitt i en mening, från Majs rakryggade, runda bokstäver till Pelles tunna, lutande. Och Maj Sjöwall har i intervjuer beskrivit hur Pelle stöttade henne, gav henne tillräckligt självförtroende för att våga skriva.

– Kanske kände jag mig lite i underläge alldeles i början, men jag vet vad jag tillförde. Vi var ett perfekt skrivarpar. Vårt förhållande var unikt, enastående, sa Maj Sjöwall i en intervju med Karen Söderberg i DN 1993, när ”Mannen på balkongen” gick som sommarföljetong.

Ja, de var ett perfekt skrivarpar, och det de åstadkom tillsammans var långt mer än de kunde åstadkomma var för sig, och blev långt mer än vanliga deckare.

De hade mötts 1961, när Maj Sjöwall jobbade på förlag och Per Wahlöö var en av författarna som kom drällande upp då och då. Maj Sjöwall började arbeta med Per Wahlöö när han skrev ”Uppdraget”, som hon skrev vissa delar av, och efter det bestämde de sig för att skriva tillsammans. ”Vi letade efter en genre som skulle ge oss en stor läsekrets”, har Maj Sjöwall sagt, och deckargenren visade sig passa alldeles särskilt bra för två aktiva vänsterpartister som ville berätta om samhället.

Fast läsekretsen blev oändligt mycket större än de någonsin hade kunnat tänka sig. De tio böckerna, från debuten ”Roseanna” 1965 till avslutningen ”Terroristerna” 1975 , nådde långt utanför Sveriges gränser. De for till USA och mottog en Edgar, ett av de finaste prisen i deckarvärlden och det enda som tilldelats Sverige, för ”Den skrattande polisen” (1968). Böckerna blev film, med Keve Hjelm, Derek Jacobi, Carl-Gustaf Lindstedt, Gösta Ekman och Peter Haber som Martin Beck. Och Walter Matthau, fast i ”The

laughing policeman” 1973 fick Martin Beck heta Jake Martin. (Filmen blev också rätt annorlunda mot boken, men den har sina poänger.)
Maj Sjöwalls livshistoria är en bergochdalbane-berättelse om den största lyckan och den största sorgen, om framgångar över hela världen och tider när hon fick låna ihop till hyran. Det finns svarta hål här och där, perioder som hon inte berättade om.
Hon kom tillbaka efter Per Wahlöös död, hon skrev ”Kvinnan som liknade Greta Garbo” tillsammans med Tomas Ross, en pseudonym för den holländska journalisten och författaren Willem Hogendoorn. Den blev inte bra.
Hon kämpade länge med en bok om sitt älskade Stockholm på 1950-talet. ”Fast jag hittar inte formen, jag går hit och sätter mig och glor och flyttar om i mina anteckningar och så har jag hur mycket material som helst, men det vill sig inte riktigt”, sa hon när jag intervjuade henne inför 60-årsdagen 1995.
Ja, material hade hon oändligt gott om. Maj Sjöwall växte upp i hjärtat av Stockholm, vid

Brunkebergstorg där hennes pappa var hotelldirektör på Hotell Gillet. Familjen bodde i en lägenhet högst upp i huset och Maj Sjöwall har berättat om hur tydliga klasskillnaderna var mellan de olika personalkategorierna och gästerna. Det präglade hennes politiska inställning. Men livet i gamla Klara var för ett barn också ett vimmel av personer och små affärer, kälkåkning längs Hamngatan (som var brantare då) och intensiva lekar på alla bakgårdar och gator.

Tillsammans med Per Wahlöö började Maj Sjöwall inte bara skriva utan också översätta, de översatte en hel drös av Ed McBains deckare. Det var också det som blev kvar efter Per Wahlöös död, Maj Sjöwall fortsatte och hade länge översättandet som huvudsyssla. Då och då kom folk som jag själv farande och intervjuade Maj Sjöwall inför något jubileum, hon försökte under ganska många år förgäves kränga sig ur rollen som ena halvan av Sjöwall-Wahlöö. Men sen hände det något. Kanske var det när Piratförlaget gav ut

alla Sjöwall-Wahlööss deckare igen, kanske hängde det ihop med den stora nordiska deckarboomen. Det senare var Majs egen teori, hon sa glatt och karaktäristiskt självutplånande att våra böcker skulle ju inte ges ut igen nu, trettiofem år senare, om det inte var för Stieg Larsson och alla andra som har slagit i deras kölvatten.
Nåja. Det var ju på grund av Sjöwall-Wahlöö som det alls blev en nordisk deckarvåg; Stieg Larsson är lika djupt rotad i dem som alla våra andra deckarförfattare.

Maj Sjöwall blev alltmer av en ikon under de sista åren av sitt liv, hon åkte runt på deckarfestivaler med förtjusning och deltog i diverse evenemang. Som Jacob - Fabricius konstprojekt i Malmö 2010, som utgick från ”Polis, polis, potatismos” och bland annat innehöll en polis i uniform som dansade, en kopia av Benny Skackes cykel, och tre kvinnor med megafon som stod och gastade meningar ur böckerna: MARTIN BECK VAR TRÖTT. Det tyckte Maj Sjöwall var omåttligt roligt, och hon försonades med att det var just som ena hälften av

Sjöwall-Wahlöö som hon var känd.
Och kanske är det så sorgligt att hon aldrig riktigt stod ut med att hon hade förlorat sin andra hälft. Saknaden verkade aldrig gå över, hon har gång på gång återkommit till hur hon fortsatte prata med sin Pelle om allt möjligt, varje dag, livet ut.
Kanske var det en saknad efter något mer som präglade de där tretton intensiva åren: det var en tid i livet som är central för de flesta. Sönerna föddes och föräldrarna skrev, skrev, skrev, dygnet om. Det var så hon förklarade handstilsskiftena i manuskripten: kanske hade ett barn ropat, eller också hade hon gått för att laga mat.
Efter Pelles död kunde hon inte sluta be barnen om förlåtelse för att hon inte hade ägnat dem mer uppmärksamhet när de var små. Men det verkade ändå komma en försoning med åren: hon tillbringade mycket tid med barnbarnen och flyttade till slut ner till Ven, där dottern bor.
Maj Sjöwall levde ett skiftande, stökigt liv, ständigt lite i skymundan. Det är egentligen

först nu som det blir tydligt vilket tomrum hon lämnar efter sig.

Lotta Olsson
lotta.olsson@dn.se

Niklas Wahllöf: SVT-serien om myntstölderna är det mest skakande jag har sett av ensamheten

TORSDAG 30 APRIL 2020

Dokumentärserien ”Guldfeber” på SVT Play handlar om

stölderna ur Kungliga Myntkabinettets världsunika samlingar. Men det som dröjer sig kvar är de hjärtskärande bilderna.

Jag var besluten att ordna tillvaron. Bygga mitt universum, och där leva efter egna regler. Gud ska veta att jag har försökt att samla. På flaskor, askkoppar, tändsticksaskar, gamla trägalgar med tryck: *City Hotell Borås*. *STERNHOLZ SKO & HERR-EKIPERING TROLLHÄTTAN*. Givetvis också, som den 60-talist jag är, på vinylskivor. Och böcker, överallt böcker.

Men jag var för rörig. Otålig och ofokuserad. Tröttnat på det påbörjade och gått vidare till det just upptäckta. Jag har inte ens, alldeles nyligen, orkat registrera boktitlarna i den utmärkta appen Goodreads. Började helt fel, hoppade runt mitt i: *”Ängslans boningar”, Per Gunnar Evander*. *”Egen eld”, A B Yehoshua”*. *Janet Frame* … och slutade.

Och jag har sörjt. Jag har tyckt mig se en linje mellan samlande och lugn, en viss intelligens, mognad. En livets symmetri. Men mina inte ens presumtiva samlingar var alldeles för

vitrinskåpsfjösiga till sin karaktär för att någonsin räknas – och samlarna har kommit att utgöra sinnebilden för kufen, den illa klädda mjällfarbrorn som inget annat har än det i hans samling. Och någon enstaka själsfrände. Denna bild stärks i ”Guldfeber”, en dokumentärserie i tre avsnitt på SVT Play. Om den otroliga kuppen mot Kungliga Myntkabinettet i Stockholm. Eller, ”kupp” är för dramatiskt, snarare var det en under åratal då och då-stöld av objekt ur museets världsunika samlingar. Och inte så få, ett värde om 25 miljoner kronor ska ha norpats och sålts vidare. Det största kulturarvsbrottet i Sveriges historia. Huvudkleptoman i fråga var chef på Myntkabinettet, sedan unga år själv samlare av både mynt och frimärken. Något som han också stulit och sålt. Han har erkänt allt, nästan allt.

Varför redan upphöjda, respekterade och belönade människor bestämmer sig för att sätta hela tillvaron på spel är en gåta. Men som dokumentär är ”Guldfeber” si och så. Den kommer inte fram till något alls, det finns massor kvar att berätta

men som inte får berättas, utom utredande poliser som fnissande får kommentera sitt eget fall.
Och den innehåller en rad klichéer; suddiga, dubbelknäppta kostymer på diverse bjudningar eller invigningar, vitt vin i hand.
Och gissa vilken låt av Pink Floyd som får illustrera pengar. På så vis är ”Guldfeber” varken intressant eller spännande, som Anders Tegnell skulle ha uttryckt det. Ska samlandets psykologi i någon mån förstås bör i stället en bok av Fredrik Sjöberg läsas.
Men så får jag syn på det. Huvudpersonens ansikte, ja hela hans gestalt (dokumentären namnger honom ideligen, men inte jag) är i fantastiskt kvardröjande bilder det mest skakande jag har sett av ensamheten.
Det är som om det dånar innanför ögonen på den stela, tysta mannen. När han helt solo äter på en restaurang. När han står i t-banans rulltrappa på väg till rättegången. Tystnaderna när han (inte) berättar varför han gjorde det han gjorde. Han behövde pengar till att köpa fler gamla böcker, fler frimärken att samla på. Men köpte i stället enorma

mängder aldrig uppsprättade skjortor. Och så står han hemma på parketten, vanhedrad, utskiten från sin gamla gemenskap, och kommenterar en liten målning på väggen av mamman. ”Varje gång jag lämnar lägenheten säger jag ’hej då’ till henne. Och varje gång jag kommer tillbaka säger jag ’hej’”, berättar han. ”Saknar du henne?” frågar filmaren Åsa Blanck. ”Något så oerhört”, svarar han och stryker henne över kinden så den gamla oljefärgen raspar i mikrofonen.

Och jag förstår: Det var ensamheten i samlandet som jag inte kunde stå ut med.

Niklas Wahllöf
niklas.wahllof@dn.se

Mediefriheten hotas. Fria - medier är livsviktiga i coronavirusets tid, skriver Sveriges Radios vd Cilla Benkö

TORSDAG 30 APRIL 2020

I takt med den pågående spridningen av coronaviruset hotas och utmanas samtidigt mediefriheten världen över. Behovet av en internationell kraft som kan värna journalistiken, ett särskilt FN-sändebud, har sällan varit tydligare.
Den 3 maj uppmärksammas den internationella pressfrihetsdagen världen över och i år känns dagen om möjligt mer angelägen än tidigare. Det går knappast att underskatta betydelsen av fria medier i en situation som den vi nu befinner oss i.

En färsk undersökning från Reuters Institute vid universitetet i Oxford visar att de allra flesta söker sig till traditionella nyhetsmedier för att få information om coronaviruset. De som använder nyhetsmedier som informationskälla vet dessutom mer om viruset och sjukdomen covid-19 i stort, jämfört med de som söker information på annat håll.

Samtidigt finns det flera oroande exempel på hur press- och yttrandefriheten i världen hotas i coronavirusets spår. I länder som Ungern, Japan, Thailand och Kambodja införs stränga undantagslagar som kraftigt begränsar mediefriheten. Lagarna försvaras mot bakgrund av det krisläge som världen befinner sig i, men riskerar att finnas kvar även efter att den omedelbara krisen är över. Som i Ungern – där den tillfälliga krislag som infördes i samband med flyktingkrisen 2015, där bland annat regeringens kontroll över medierna stärktes och informationsfriheten begränsades, sedan dess förlängts gång på gång.

Andra exempel handlar om ren innehållskontroll. I Turkmenistan har de statskontrollerade medierna förbjudits att använda själva ordet coronavirus. Journalister i Indien har censurerats. Och i Ryssland har tidningar tvingats att avpublicera artiklar, samtidigt som EU rapporterar att man ser påverkanskampanjer och försök till ryktesspridning komma från landet.

Att makthavare och experter, beslut och riktlinjer, granskas även i ett pressat läge är väsentligt och i välfungerande demokratier finns en ömsesidig respekt och förståelse för det. Men det finns också makthavare som nu passar på att flytta fram sina positioner gentemot medierna.

Parallellt ökar den ekonomiska pressen på de kommersiella medierna i takt med en kraftigt vikande annonsförsäljning, något som riskerar att radikalt minska mediemångfalden i ett läge när människor verkligen behöver många olika röster och perspektiv för att kunna orientera sig.

Coronaviruset slår på så vis hårt mot tryck- och yttrandefriheten när medieaktörer helt slås ut eller

hamnar under ökad statlig styrning, och det gäller både kommersiella medier och blandfinansierade public service-bolag.
2016 lanserade Reportrar utan gränser en kampanj för att inrätta ett särskilt FN-sändebud för journalisters säkerhet. Ett lovvärt initiativ som jag flera gånger uttalat stöd för, tillsammans med hundratals medieföretag, mediefrihetsorganisationer och andra aktörer som exempelvis Frankrikes president Emmanuel Macron och EU-kommissionens tidigare ordförande Jean-Claude Juncker.
FN:s generalsekreterare António Guterres svarade med att 2017 öppna en särskild kommunikationskanal för nödsituationer som rör journalisters säkerhet, genom den spanska diplomaten Ana Maria Menéndez. Guterres lyfter också återkommande frågan, inte minst vid den av FN instiftade internationella dagen mot straffrihet för brott mot journalister den 2 november.
Det är alltså tydligt att FN tar frågan på stort allvar, men den tid

vi befinner oss i nu visar också att fler åtgärder behövs. Ett särskilt sändebud skulle innebära ledarskap och samordning från en aktör med politisk tyngd, som på ett kraftfullt sätt skulle kunna bevaka mediefriheten globalt. Coronaviruset och dess tidiga spridning i länder som Kina och Iran, där det finns restriktioner som begränsar mediers möjlighet att sprida livsviktig information, visar att frågan är avgörande för oss alla.

Cilla Benkö

Pressfrihetens dag är söndag den 3 maj. På måndagen den 4 maj anordnar Kommittén demokratin 100 år och Kulturhuset Stadsteatern kl 9.15 ett livesänt panelsamtal på båda arrangörernas Facebooksidor. Samtalet fokuserar på pressfrihet under kristid och Cilla Benkö är en av dem som medverkar.

Författaren Maj Sjöwall är död

TORSDAG 30 APRIL 2020

Författaren Maj Sjöwall har avlidit, efter en lång tids sjukdom. Det finns knappast någon mer inflytelserik svensk deckarförfattare. Hon blev 84 år gammal.

Maj Sjöwall skrev tillsammans med Per Wahlöö tio böcker om kriminalkommissarie Martin Beck. Den första kom 1965 och den sista precis ett decennium senare. Samtliga har filmatiserats, och nått stora framgångar både i Sverige och utomlands. För många läsare präglade de bilden av Sverige.

– Jag skulle säga att Maj Sjöwall, tillsammans med Per Wahlöö, har inspirerat världens nästan samtliga levande författare i genren. De var pionjärer, säger Ann-Marie Skarp, som är förlagschef på Piratförlaget som i dag ger ut parets böcker. Hon fortsätter:

– Själv lärde jag känna Maj 1976 när jag arbetade på Norstedts och vi har varit vänner sedan dess. Hon var en person som älskade två saker här i världen: sin familj och Stockholm.
Författaren och journalisten Jan Guillou lyfter också fram serien ”Roman om ett brott” som avgörande för sin gärning:
– Ingenting som jag har läst har påverkat mig så plötsligt, så starkt och förändrat mitt liv som Majs och Pers ”Roman om ett brott”. De knäckte en kod, nämligen den om hur man kunde göra politisk litteratur i en modern tid. Jag hade varit en annan författare om inte detta banbrytande verk funnits, säger Guillou till DN.
Maj Sjöwall föddes den 25 september 1935 i Stockholm. Innan de stora framgångarna som författare kom arbetade hon först hos Åhlén & Åkerlunds förlag, sedan på Wahlström & Widstrands och på Esselte.
Författaren Jens Lapidus beskriver Sjöwall som en ”förtjusande person, rolig att dela en middag med”:
– Jag har träffat Maj många gånger, hon var kvick och kul. Böckerna som hon skrev med Per

Wahlöö har varit en inspirationskälla för många, inklusive mig. De visade att ett svenskt kriminalförfattarskap är - något att komma med ute i världen. Det har jag haft i ryggen som en trygghet.
– De har dessutom inspirerat som Stockholmsskildrare och med sin koncisa stil. Jag skrev ett förord till en amerikansk utgåva av ”Den vedervärdige mannen från Säffle”. Hur de i den boken använde kriminalromanen för samhällskritik har också påverkat mig mycket, säger Jens Lapidus.

I samarbete med Wahlöö, som Maj Sjöwall – efter två kortare äktenskap – också levde ihop med från 1963 och fram till dennes bortgång 1975 skapades alltså - karaktären Martin Beck. Den eftertänksamme polis som skickligt löser mordfall, men samtidigt utstrålar viss desillusion över sitt arbete är känd också de som inte läst böckerna.
De senaste decenniernas Beck-filmer, där kommissarien spelas av Peter Haber, har många föregångare. Tidigare har Beck bland annat porträtterats av Keve Hjelm, Carl-Gustaf Lindstedt,

Gösta Ekman, amerikanen Walter Matthau, letten Romualds Ancans, britten Derek Jacobi och belgaren Jan Decleir.
Efter Wahlöös död fortsatte Maj Sjöwall som författare, men arbetade även som översättare och lektör.

Evelyn Jones
evelyn.jones@dn.se
Georg Cederskog
georg.cederskog@dn.se
Kalle Holmberg
kalle.holmberg@dn.se

Maj Sjöwall.
Författare och översättare.

Är mest känd för sina och maken Per Wahlöös tio deckare i serien ”Roman om ett brott”, böckerna om Martin Beck, Lennart Kollberg, Gunvald Larsson, Einar Rönn och de andra i poliskollektivet: ”Roseanna” (1965), ”Mannen som gick upp i rök” (1966), ”Mannen på balkongen” (1967), ”Den skrattande polisen” (1968), ”Brandbilen som försvann” (1969), ”Polis, polis, potatismos” (1970), ”Den vedervärdige mannen från Säffle” (1971), ”Det slutna rummet” (1972), ”Polismördaren” (1974), ”Terroristerna” (1975).

Efter Per Wahlöös död 1975 arbetade Maj Sjöwall mestadels som lektör och översättare. Tillsammans med Bjarne Nielsen skrev hon 1989 novellsamlingen ”Danskt intermezzo” och tillsammans med Tomas Ross skrev hon romanen ”Kvinnan som liknade Greta Garbo” 1990.
Maj Sjöwall bodde länge i Stockholm men tillbringade sina sista år på Ven, där hennes dotter bodde.

1 maj 2020

Ledare: S backar för kritiken – ett steg i rätt riktning

FREDAG 1 MAJ 2020

Regeringen gör om och gör rätt. Så går det att sammanfatta torsdagens besked om att det trots allt blir ett omsättningsstöd till företagen.

Finansminister Magdalena Andersson (S) har – med god hjälp av såväl Centerpartiet och Liberalerna som oppositionen i riksdagen – på det stora hela agerat kraftfullt för att möta coronapandemins ekonomiska utmaningar.

Staten har tagit över sjuklöneansvaret, möjliggjort korttidspermitteringar, tillfälligt sänkt arbetsgivaravgifterna och gett företagen anstånd med skatteinbetalningar.

Ändå har finansministern inte helt velat erkänna hur betydande påfrestningarna varit i vissa sektorer. I synnerhet små och medelstora företag i besöks- och servicebranschen har i många fall plötsligt förlorat stora delar av sina inkomster, men fortfarande varit tvungna att betala hyror och andra fasta kostnader som vanligt. Den tillfälliga hyresrabatten som presenterades i slutet på mars var för krånglig. Det behövs något enklare och generösare, konstaterade samarbetspartierna och oppositionen, helst ett omsättningsstöd för att de hårdast drabbade företagen ska överleva. Men Magdalena Andersson sa nej. Som tur är backar alltså finansministern.

Företag som förlorat minst 30 procent av omsättningen i mars och april jämfört med förra året får ett direktstöd. Ju större andel som gått förlorad, desto högre ersättning – upp till 75 procent av de fasta kostnaderna. Sammanlagt beräknas det kosta 39 miljarder kronor.

Modellen är av samma typ som redan införts i Norge och Danmark. Det är vad C och L har krävt, liksom Moderaterna.

För sent och för snålt kommer säkert en del ändå att säga. Stödet är retroaktivt för de senaste två månaderna, och betalas inte ut till företag som befinner sig under rekonstruktion.
För dem som gick omkull efter mars och aprils intäktsbortfall utgör det alltså ingen räddning. Dessutom handlar det bara om just dessa två månader, samtidigt som maj inte ser ljusare ut. För besöksnäringen kan juli och augusti bli ännu tuffare.
I just dessa begränsningar finns dock en poäng. Likaså i finansministerns val att kalla det för ett ”omställningsstöd” i stället för ”omsättningsstöd”.
Den dominerande krismetaforen var från början ett svart hål som plötsligt uppenbarade sig. Statens uppgift var att bygga en bro över det. Företag skulle inte straffas för en plötslig och tillfällig chock, om de var affärsmässiga under normala omständigheter.
Men det har blivit allt tydligare att det här kommer att bli en utdragen kris. USA:s och Europas ekonomier öppnas troligen de närmaste månaderna, men risken finns att det kommer att krävas ytterligare stängningar om det blir

nya virusutbrott till hösten. Såväl i Sverige som i andra länder kommer sannolikt ett mått av social distansering att definiera vardagen en stor del av året. Snarare än inför ett djupt svart hål står vi i början på en lång vandring genom svår terräng. Staten måste fortsätta att hjälpa företagen. Fasta kostnader skakar ingen av sig på ett par månader. Hög arbetslöshet och många konkurser gynnar ingen, och underlättar inte återhämtningen när pandemin väl är över. Sannolikt kommer omställnings-stödet att behöva förlängas i någon form. Men företagen kommer också att behöva anpassa sig till det nya landskapet – sommarens och höstens nya normala.

DN 1/5 2020

Torkel, 26, vårdades för covid-19 – nu vill han varna andra unga

FREDAG 1 MAJ 2020

På väg hem från Åre kände Torkel Blohmé, 26, de första symtomen och därefter blev det bara värre. Han lades in akut och fick syrgasbehandling i en vecka innan han sakta började återvända till livet igen.
Nu vill han varna andra som tror att de är unga och starka.
– Det här är det värsta jag någonsin varit med om, säger han en vecka efter att han skrivits ut från sjukhuset.

I mitten av mars reste Torkel Blohmé, 26 år, till Åre tillsammans med sin flickvän och ett tiotal kurskamrater från KTH i Stockholm.
De var där när regeringen plötsligt meddelade att alla högskolor skulle övergå till distansundervisning och för ett

ögonblick pratade de om att eventuellt stanna kvar i Åre för att sköta studierna därifrån.
Men så kom debatten om de vilda after ski-festerna och de satte sig i bilen för att åka hem. Då fanns det åtta bekräftade fall av coronasmitta i Åre.
Torkel, som är ung och tränar regelbundet, hade inte en tanke på att han kunde bli allvarligt sjuk för egen del. Men han såg till att hålla avstånd och vara noga med att tvätta händerna för att skydda de äldre och riskgrupperna.
Under bilturen från Åre fick han ont i kroppen. Han fick också halsont, och hinner tänka att han känner sig konstigt trött innan han somnar i bilen.
– Jag sov några timmar på ett sätt som jag aldrig brukar kunna göra. Så jag insåg att det var något.
Väl hemma börjar han hosta och efter fem, sex dagar kommer febern. I början är den inte jättehög. Men efter en vecka har han 40 grader.
– Jag hostade så att det gjorde ont i mage och rygg, ja i hela kroppen. Det var det värsta insjuknandet jag någonsin varit med om, säger han.

Efter att ha ringt först 1177 och sedan 112, så kör hans bror honom till akuten på Karolinska universitetssjukhuset i Solna. Rutorna i bilen är nedvevade och hans bror bär ansiktsmask.

– Då var jag rädd. Jag var yr, och hade så dålig syresättning att jag knappt orkade ta mig ut i bilen, säger Torkel.

Det var den 2 april och Torkel hade då varit sjuk i elva dagar. När han kom in på akuten fick han syrgas och dropp, och kördes sedan till infektionskliniken där han isolerades.

– Då kunde jag inte längre ta hand om mig själv. Jag hade så dålig syresättning att jag bara orkade ligga ned, jag kunde inte ens sätta mig upp i sängen utan hjälp.

Vad tänkte du när du låg där?

– Först var det svårt att tänka något alls eftersom jag var så borta. Men under perioder var jag rädd. För att mitt tillstånd skulle försämras och att jag skulle behöva respirator.

Var du rädd för att dö?

– Jag var så omtöcknad att det var svårt att ha den överläggningen i huvudet. Jag var nog inställd på

överlevnad, jag ville bara ta mig igenom det.
Efter en vecka på infektionsavdelningen börjar det släppa. Personalen kopplar bort syrgasen och ber honom att prova vanlig mat.
– Då funkade det plötsligt, jag kunde äta en macka med pålägg. Den känslan var så skön, att det gick åt rätt håll.
Torkel flyttas över till en vanlig avdelning och två dagar senare skrivs han ut och får komma hem. Då kommer också tankarna om varför just han drabbats så hårt.

– Jag tillhör ju ingen riskgrupp. Jag har aldrig rökt, jag är fysiskt aktiv och spelar amerikansk fotboll. Så det blev många jobbiga frågor, det ska jag inte sticka under stol med.

Vad sa läkarna?

– Egentligen ingenting. De diskuterade mina värden när jag låg inne. Men de har ingen förklaring till varför just jag åkte dit. Jag tror inte att det finns några svar på det.
Torkel vill berätta sin historia för att varna andra som tror att de är unga och starka och viftar bort riskerna.

– Jag hade själv inte den respekt för den här sjukdomen som jag nu förstår att alla borde ha.
Vi gör den här intervjun på telefon. Men vi åker också ut för att träffa honom och ta bilder utanför lägenheten på Lidingö där han bor tillsammans med sin flickvän Tova och hunden Gimli.
– Jag har egentligen en egen lägenhet, men nu känns det bättre att vara tillsammans, säger Torkel.
Torkels flickvän Tova insjuknade med lindriga symtom några dagar efter att de kommit hem från Åre. Hon fick ingen feber eller hosta, men blev trött och höll sig hemma en vecka efter att hon blivit symtomfri.
– Hon drabbades mer som man hör att andra unga människor drabbas, säger Torkel.
Han ser pigg och stark ut men hostar fortfarande. Det kommer ett väsande ljud från lungorna om han gäspar eller andas djupt, berättar han.
– Lungorna är medtagna och jag är trött på ett sätt som jag aldrig har upplevt tidigare. Bara av ansträngningen att ta en dusch så behöver jag vila en halvtimme efteråt.

Torkel sover tio timmar varje natt och behöver även sova mitt på dagen. En fysioterapeut visade honom på sjukhuset hur man ska ligga för att kunna andas som bäst.
– Bäst är att ligga i framstupa sidoläge. När man ligger platt på rygg använder man bara en liten del av lungorna, säger han och berättar hur befriande det kunde kännas när fysioterapeuten kom och visade honom hur han skulle lägga kudden för att få bättre med luft.
För att rehabilitera sig försöker han göra andningsövningar som går ut på att andas med motstånd så att lungorna utvidgas.
– Jag gör det i den mån jag kan, men det är ganska utmattande, och det kan utlösa hostattacker som inte är så kul att få.
Träningen kan bestå av vardagliga sysslor som att tömma diskmaskinen. Då måste han böja sig ned och plocka upp glas för att sedan sträcka på sig och ställa in dem i skåpen.
Två gånger har han gått hundra meter framför huset. Men eftersom han känner sig allt piggare hoppas han kunna trappa upp promenerandet.

Han sitter gärna med öppet fönster vid den franska balkongen.
– Jag uppskattar frisk luft på ett sätt som jag aldrig har gjort tidigare. Och när solen kommer hit vid ett så brukar jag lägga mig på golvet och sola, säger han och pekar med handen snett upp mot den klarblå himlen.

Peter Letmark
peter.letmark@dn.se

Antalet svenskar som testas för covid-19 ökar stadigt

FREDAG 1 MAJ 2020

Antalet svenskar som testats för covid-19 har ökat vecka för vecka. Man har nu testat 119 000 personer, knappt 25 000 under den senaste veckan.

Det meddelade socialminister Lena Hallengren (S) under en pressträff.

– Men vi vill att den siffran ska öka ytterligare, och det arbetar vi hårt för, säger hon.

Syftet med presskonferensen var att presentera hur det går med den nationella strategin för mass-testning, ett uppdrag som Folkhälsomyndigheten fick av regeringen för en tid sedan.

Det handlar om att testa både för pågående infektion och för immunitet efter genomgången sjukdom, med så kallade antikroppstest.

Lena Hallengren poängterar att det fortfarande finns mycket kvar att studera innan provtagningen kan bli kvalitetssäkrad, i synnerhet gäller det antikroppar, men även testerna för pågående infektion är vanskliga.

Om det inte finns tillräckligt mycket virus i kroppen kan proven vara negativa, trots att man är smittad. Samtidigt kan testet i efterhand visa att man är smittad trots att man är frisk, eftersom det kan finnas lite virus kvar i kroppen.

– Det tar tid för kroppen att utveckla antikroppar. Därför är

antikroppstest generellt sett ett dåligt test för att påvisa en pågående infektion, säger Lena Hallengren.
Målet för regeringen är alltså masstestning för pågående infektioner i första hand för att sedan utöka kapaciteten för antikroppstester. Provtagningen ska göras dels för att skydda omsorgstagare, men också för att se till att folk kan gå tillbaka till jobbet. Det är också för att kartlägga hur epidemin utvecklats i landet, i olika åldersgrupper och stadsdelar.

– Det här är målbilden. Det behövs mer kunskap för att dra i gång en storskalig antikroppstestning.
Kvalitet, logistik och infrastruktur måste enligt Lena Hallengren fungera för att detta ska bli verklighet. Riskerna med okontrollerad testning är att enskilda personer och hela samhället kommer i kläm, säger Lena Hallengren och kritiserar de hemmatester som säljs över internet och som Läkemedelsverket i flera fall förbjudit.

I mitten av maj hoppas man kunna testa upp till 100 000 personer i veckan. Tester ska kunna tas på drive-in-stationer men även hemma. Det ska ske efter remiss skrivits, så man kan inte bara åka till en drive-in.
Tre saker måste säkerställas för att det ska bli effektivt med antikroppstester: testkvalitet, immunitetens omfattning och immunitetens varaktighet. De två sista har man inte koll på i något land.
– Vi måste få koll på immunitetens omfattning. Det är inte så att man antingen är immun eller inte immun. Det är viktigt att vi känner till immunitetens omfattning. Förmodligen blir man inte alls sjuk igen, men det räcker inte med att tro, vi måste veta. Vi måste veta hur lång tid immuniteten varar i så fall. Hur länge finns antikropparna kvar? säger socialminister Lena Hallengren.
Johan Carlson, generaldirektör för Folkhälsomyndigheten, beskriver det som att Sverige just nu står inför slutet på början av krisen.
– Det är inte över, förhoppningsvis en liten ljusare

bild i Stockholm och inte en lika brant kurva. Ovanpå det är det en spridning i övriga landet. Därför skalar vi upp testningen.
Enligt Johan Carlson har det nu börjat komma antikroppstester som fungerar både på stora grupper och på individnivå.
– Det är ett problematiskt område. Vi börjar se i vårt land och i omvärlden att det finns tester som verkar ganska tillförlitliga. Det finns sådana som inte håller måttet. Det finns en del som inte är dåliga, men där känsligheten är ganska låg. Man kan använda dem för att titta på en grupp människor på en större arbetsplats, en region, men vi vet att testerna inte fångar in alla och de är inte lämpliga att använda på individnivå, säger Johan Carlson.
Myndigheterna räknar med att all vårdpersonal ska kunna testas under maj månad.
Prioritetsordningen är: patienter med symtom och omsorgstagare, vårdpersonal, personer i samhällsviktig verksamhet och därefter ”vanligt folk”.
Labbkapaciteten för att analysera proven finns på plats, nu håller man på att bygga upp logistiken

för att ta prover och transportera dem.
Test för pågående infektion görs med tops i näsan.
När det gäller antikroppstest, som tas med blodprov, så verkar det finnas sådana som går att använda nu, enligt Johan Carlson.
Folkhälsomyndighetens dagliga uppdatering av antalet dödsfall, som publicerades vid klockan 14.00 på torsdagen, visar att ytterligare 124 personer avlidit.
Totalt 2 586 personer har avlidit i covid-19 i Sverige. 21 092 fall av sjukdomen har bekräftats i Sverige. 1 476 personer i Sverige har hittills behövt intensivvård.

Juan Flores
juan.flores@dn.se
Hugo Ewald
hugo.ewald@dn.se

Fakta. Det ska du göra för att bromsa spridningen

Stanna hemma om du har några som helst sjukdomssymtom, även mildare som hosta eller lätt halsont. Du kan inte veta vad du bär på för virus.
Du ska vara hemma i minst två - dagar efter att symtomen försvunnit helt – gärna längre.

Jobba hemifrån om du kan. Ju färre människor man träffar, desto mindre risk att viruset sprider sig.
Personer över 70 år uppmanas att träffa så få människor som möjligt.
Försök att få hjälp med att handla och träffa absolut inte krassliga barn.
Tvätta händerna ofta, minst 20 sekunder.
Håll avstånd till andra människor där folk samlas, inomhus och utomhus, i kollektivtrafiken och andra allmänna färdmedel. Undvik att byta om i allmänna omklädningsrum.

Avstå från större träffar som fester, begravningar, dop, kalas och bröllop.
Undvik att resa i rusningstid.
Avstå från onödiga resor.
Stockholmare uppmanas av regionen att inte resa med kollektivtrafiken och att hålla två meters avstånd till andra.
Källa: Folkhälsomyndigheten

Föräldrar hålls borta vid årets skolavslutning ar

FREDAG 1 MAJ 2020

Det är inte bara studenter som blir snuvade på skol-avslutningen.
Även grundskolorna drar ner på firandet och på flera håll får föräldrarna stanna hemma från avslutningen.

Inga föräldrar på plats och skolavslutning i små grupper eller klassvis. Så kommer det att se ut på skolavslutningarna på många håll i landet när skolorna vill undvika folksamlingar på mer än 50 personer. Att ändra på skolavslutningar kan vara känsligt. Så gott som varje år stormar det någonstans i landet när en skola bestämt sig för att till exempel inte ha avslutning i kyrkan. Men inte den här gången.
– Vi har inte fått några ifråga-sättanden eller klagomål, säger Maria Nyman som är rektor på Varnhemsskolan i Skara.

På Varnhemsskolan, där man har elever från förskoleklass till årskurs 6, har man beslutat att inga vårdnadshavare kan delta i skolavslutningen och man kan inte samla hela skolan.
Exakt hur firandet kommer att se ut är inte beslutat än.
– Jag tror att folk blivit så pass vana vid att saker ställs in att de flesta varit inställda på det, säger Helena Svensson, rektor på Södra skolan i Kalmar, där det också går elever upp till sjätte klass.
Hon har inte heller fått några klagomål. Och även om det inte blir någon stor gemensam avslutning på skolan så får barnen sin avslutning, om än i mindre grupper.
– Vi följer de rekommendationer som gått ut. Skolavslutningen handlar mest om att samla föräldrar, eleverna ser vi ju varje dag, säger Helena Svensson.
Ove Schörling, som är rektor för Marieby skola och Orrvikens skola i Östersund, har inte hunnit få några reaktioner från elever eller föräldrar sedan kommunens förvaltning meddelade att skolavslutningen ska hållas klassvis. Men han räknar inte med något ramaskri.

– Vårdnadshavarna har generellt sett varit oerhört förstående.
Och eleverna?
– De kommer naturligtvis att bli besvikna, men jag räknar med att de kommer att vara lika kreativa som de brukar vara och se till så att det blir en bra skolavslutning.
TT

Ny utredning ska leda till att fler utvisas för brott

FREDAG 1 MAJ 2020

Regeringen och samarbetspartierna vill skärpa reglerna för när brottslingar kan utvisas. Bland annat vill de att hedersrelaterade brott ska vara grund för utvisning.

– Regelverket är för svagt i dag, säger justitieminister Morgan Johansson.

För ganska precis ett år sedan beslutade Högsta domstolen – med minsta möjliga marginal – att en utländsk medborgare som dömts för våldtäkt till ett år och tio månaders fängelse inte skulle utvisas. Mannen hade ingen familj och inget jobb i Sverige, men han hade bott här i åtta år, vilket HD ansåg innebära stark anknytning till Sverige.

– Regelverket kring utvisning är alldeles för svagt, och dessutom har praxis utvecklats så att man kan ifrågasätta reglerna, säger justitieminister Morgan Johansson (S).

Hur domstolarna ska bedöma ”stark anknytning” till Sverige är en av flera frågor som en ny utredning ska titta närmare på.

Utgångspunkten är att reglerna för utvisning ska skärpas.

I dag är praxis att utvisning kommer i fråga när brottet som begåtts har ett straffvärde på minst ett års fängelse.

– Min utgångspunkt är att om man begår allvarliga brott i Sverige och inte är svensk medborgare ska huvudregeln vara

utvisning, säger Morgan Johansson.
I dag riskerar exempelvis inte alla utländska medborgare som döms för misshandel utvisning, eftersom minimistraffet är 14 dagars fängelse (men vanligen 1–3 månader). Detsamma gäller grov kvinnofridskränkning (nio månader) och grov stöld (sex månader).
Utredningen ska undersöka hur tröskeln för utvisning i straffskalan kan sänkas och alltså hur svensk anknytning kan definieras strängare. Ytterligare en fråga är hur länge en utvisning ska gälla.
Ett annat dilemma är följande: När rätten dömt till utvisning sänks själva fängelsestraffet. Men ibland kan inte utvisningen genomföras. Antingen vägrar mottagarlandet att ta emot personen – trots att folkrätten kräver att så ska ske – eller så riskerar personen dödsstraff eller tortyr, vilket gör att Sverige inte får verkställa utvisningen.
– Det måste finnas en möjlighet för åklagaren att återkomma med ny påföljd om utvisningen inte

kan verkställas, säger justitieministern.
Utredningen ska titta särskilt på hedersrelaterat våld och förtryck. Hedersbrott ska alltid prövas mot utvisning, är tanken.
– Det är en signal om att det får superallvarliga konsekvenser om man inskränker någon annans rätt till frihet, säger Juno Blom, partisekreterare för ett av regeringens samarbetspartier, Liberalerna.
– Vi vill komma åt det här och skapa förutsättningar för barn och unga att få leva det liv vi andra kanske tar för givet.
– När vi lagstiftade mot brottet äktenskapstvång var många tjejer otroligt tacksamma. Deras familjer kunde stå emot tryck från släkten och säga: ”Nej det går inte, det finns risk för fängelse”, säger Blom.
En ny lag är på gång som innebär att hedersmotiv blir grund för straffskärpning, på samma sätt som hatbrottsmotiv är det.
Har fler utvisningar mest ett signalvärde eller är det belagt att utvisning är brottsdämpande?
– Min bild är att hotet om utvisning i många fall upplevs som mycket värre än att behöva ta

böter eller några månader i fängelse här. Och det är precis det vi vill uppnå, säger Morgan Johansson.

– Är man i Sverige och inte har svenskt medborgarskap måste man följa de regler som gäller här.

Den nya utredningen är en del av januariöverenskommelsen, men den utgör också en av de 34 punkterna i regeringens program mot gängkriminalitet.

Utredaren Niklas Wågnert, chefsrådman i Stockholms tingsrätt, ska vara klar i juni 2021, vilket gör att regeringen och samarbetspartierna hoppas hinna få skärpt lagstiftning på plats före nästa val.

Anders Bolling
anders.bolling@dn.se

Här träffar äldre sina anhöriga utan att besöksför-budet bryts

FREDAG 1 MAJ 2020

När de boende på Attendo Enhagsslingans äldreboende - uttryckte saknad efter sina anhöriga tog personalen saken i egna händer. Genom

Träffpunkten kan de äldre nu återse sina nära och kära – samtidigt som besöksförbudet upprätthålls.

Sedan den 1 april råder besöksförbud på samtliga äldreboenden i Sverige för att förhindra spridningen av covid-19. Men det utesluter inte att de äldre kan få umgås med sina anhöriga. Åtminstone på Attendo Enhagsslingan i Täby. Här har personalen satt upp ett plank av plexiglas som står två meter från fönstren.

– Vi förstod att det var en väldigt stor längtan efter att få träffa

anhöriga. På det här viset kan de se varandra på ett säkert sätt, säger verksamhetschefen Eldrin Khan.
Byggnadskostnaderna på cirka 2 500 kronor bekostades av Attendo. Drygt en vecka efter att idén kläcktes hade planket färdigställts, och förra torsdagen invigdes det med de första samtalen. Eftersom anhöriga förbjuds från att äntra själva byggnaden bryter inte initiativet, som fått namnet Träffpunkten, mot besöksförbudet.
Kan ni garantera att Träffpunkten är en säker mötesplats?
– Ja, eftersom besökarna inte går in i själva verksamheten.
Den vita bänken, prydligt uppställd utanför fönstret för att de anhöriga ska kunna vila benen, förblir oanvänd när Anna-Lena Iredahl Barkenäs kommer på besök.
Eftersom mamma Ann-Marie tycker att hon hör tillräckligt bra utan den walkie talkie som boendet erbjuder, får Anna-Lena snällt ställa sig vid det öppna fönstret.
Men det är ingenting som förtar känslan av att kunna se sin mamma igen.

– Det är ändå fascinerande hur stor skillnad det är på att prata genom onlinesamtal och ses så här i verkliga livet. Det kommer såklart dröja innan man kan krama henne, men det här känns ändå som ett stort steg i rätt riktning, säger Anna-Lena Iredahl Barkenäs.

De pratar annars varje dag på telefon eller i videosamtal. Därför handlar dagens möte mer om känslan av att kunna ses än vad som faktiskt sägs. Några vanliga ämnen avhandlas, exempelvis hur Ann-Marie mår och vad som står på schemat för dagen.

– Man kan knappt föreställa sig hur det är att vara isolerad som mamma är, och att då ändå kunna prata med henne gör så mycket. Det är oändligt viktigt. Hela den här idén är genial.

För mamma Ann-Marie Iredahl, som är van vid att prata med dotter Anna-Lena under betydligt friare omständigheter, kräver den ovanliga miljön några acklimatiseringsminuter. Men i slutändan fungerar kommunikationen ändå fint.

– Det var väldigt ovanligt och mycket konstigt i början. Men sen

vande man sig fort, så det gick bra.
Nu hoppas Anna-Lena att fler släktingar kan följa med och hälsa på Ann-Marie framöver. Det är något som Ann-Marie skulle uppskatta mycket.
– Det hoppas jag verkligen. Jag har en stor släkt i Stockholm och det passar ju bra, säger hon.
Men exakt när hon, och eventuella släktingar, kommer tillbaka nästa gång återstår att se. Den som vill träffa sina anhöriga får ringa in och bestämma en tid. Det här är andra gången som Anna-Lena tar tillfället i akt att kunna träffa sin mamma – faktum är att det var hon som först invigde Träffpunkten.
– Man vill inte boka upp alla tider. Det finns ju andra som också vill träffa sina anhöriga, säger hon.

Niklas Weimer
niklas.weimer@dn.se

Nya åtgärder för att hjälpa våldsutsatta i nära relationer

FREDAG 1 MAJ 2020

Jämställdhetsministern Åsa Lindhagen (MP) presenterade på torsdagsmorgonen två nya satsningar för att hjälpa barn, kvinnor och hbtq-personer som utsätts för hot och våld i nära relationer, ett problem som riskerar att förvärras genom isolering i hemmen.

Åsa Lindhagen gav varsitt uppdrag åt Socialstyrelsen och Jämställdhetsmyndigheten, som var på plats med sina respektive generaldirektörer, Olivia Wigzell och Lena Ag.

Jämställdhetsmyndigheten ska skyndsamt ta fram ett arbetssätt för att sprida information om våldsutsatta och hur man ska arbeta för att ta kontakt med de drabbade. Myndigheten ska sprida arbetssättet till kommunerna. Socialstyrelsen ska fördela de 100 miljoner till

civilsamhället som redan budgeterats. Pengarna ska gå till föreningar som arbetar med att hjälpa våldsutsatta kvinnor, barn och hbtq-personer.

– Kriser drabbar på olika sätt. De som har minst resurser utsätts för hårdast påfrestningar. Corona-krisen kan förvärra för barn och unga och kvinnor som lever i en svår relation, förklarade Åsa Lindhagen på presskonferensen.

Enligt Lindhagen får hon larmrapporter om att barn far illa. Det handlar bland annat om barn som lever i familjer där det förekommer våld, och även i familjer med psykisk ohälsa.

Lena Ag, chef för Jämställdhetsmyndigheten, berättar att det finns uppgifter om att de våldsutsatta har fått det värre.

– Våld i nära relationer ökar när folk lever isolerade på grund av pandemin. Det vore naivt att tro att Sverige är ett undantag i den här frågan.

Enligt Ag har trycket ökat på kvinno- och tjejjourer. Stödsamtalen har ökat med mellan 30-40 procent och 70 fler

fall har anmälts i Region Syd om våld i nära relationer.
Det extra bidraget på 100 miljoner till organisationer ska gå att söka inom kort. Det kommer att betalas ut tidigast i juni. Enligt socialstyrelsens Olivia Wigzell kommer det troligen att utformas som ett organisationsbidrag, vilket ger större frihet i att använda medlen.
I situationen med pandemin är ideella organisationer en oumbärlig resurs, menar Olivia Wigzell.

Juan Flores
juan.flores@dn.se

Scouterna ordnade digitalt firande

FREDAG 1 MAJ 2020

Brasan tändes och våren sjöngs in – samtidigt som polisen såg till att inte fler än 50 personer befann sig på Snorreängen i Bromma. Hundratals åskådare följde i stället Mälarscouternas valborgsfirande digitalt.

Normalt brukar det vara tjockt med folk på Snorreängen, men i år samlades en grupp scouter, Västerortskören och funktionärer som motade bort åskådare som tagit sikte på brasan.
– Vi ställer inte in, vi ställer om och anpassar oss till hur det är just nu med coronasmittan, säger Teo Elmfeldt, som är kårordförande för Mälarscouterna.
Han hälsade våren välkommen i ett tal som direktsändes i scouternas Youtubekanal. Brasan i Bromma hade bara någon enstaka konkurrent i Stockholm i år.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se

Pengarna åter för högskole-provet

FREDAG 1 MAJ 2020

De som anmälde sig till högskoleprovet i vår och har betalat avgiften ska få pengarna tillbaka, meddelar regeringen. Högskoleprovet ställdes in under våren på grund av coronaepidemin. Universitets- och högskolerådet ska få 20 miljoner kronor av Kammarkollegiet och pengarna ska gå till att ersätta kostnader för det inställda provet och återbetala avgiften till de som anmält sig.

TT

Militärer på Gotland corona-smittade

FREDAG 1 MAJ 2020

Fem militärer på Gotland har insjuknat i covid-19 och ytterligare nio andra uppvisar symtom, rapporterar Helagotland.se.

Det var efter en stor övning för några veckor sedan som militärerna började märka av sjukdomen.
På regementet där smittan uppstått finns 200 personer och nu arbetar runt hälften av dem hemifrån. Alla på enheten där smittan spridit sig har skickats hem och smittspårning har skett i samarbete med Region Gotlands smittskyddsläkare.
TT

Gränskon-trollerna förlängs igen

FREDAG 1 MAJ 2020

De inre gränskontrollerna som har varit i bruk sedan flyktingkrisen i november 2015 förlängs ytterligare en gång. Regeringen har fattat beslut om att gränskontrollerna ska fortsätta till den 11 november, eftersom det finns ”ett allvarligt hot mot den allmänna ordningen och inre säkerheten i Sverige”, skriver Regeringskansliet i ett pressmeddelande.

Tillfällig inre gränskontroll – som är ett undantag från Schengenreglerna – innebär att polisen rutinmässigt får kontrollera identiteten på personer som passerar landets gränser, utan att behöva en brottsmisstanke.

TT

Studio DN: Så blir du av med mössen

FREDAG 1 MAJ 2020

Den 1 maj sänds ett extraavsnitt av DN:s podd Studio DN.
Den här hösten och vintern har varit en rekordsäsong för mössen. Ovanligt många har tagit sig in i villor som sommarstugor. Det kommer många stugägare att upptäcka när de kommer för att öppna sina fritidshus efter vintern.
DN:s reporter Hans Arbman har tagit reda på de bästa tipsen om hur du blir av med mössen. Han är gäst i Studio DN, som programleds av Lasse Bengtsson.
Podden är gratis för alla och finns på dn.se, i DN-appen och på poddplattformar som Radioplay, Podcaster och Spotify.
DN

Handels ordförande hetaste tipset som ny LO-bas efter Thorwaldsson

FREDAG 1 MAJ 2020

I dag, fredag, gör Karl-Petter Thorwaldsson sin sista första maj som LO:s ordförande, i juni avgår han. Mest favorittippad som efterträdare är Handels ordförande Susanna Gideonsson.

Hon blir i så fall den andra kvinnan som leder LO.

Uppdraget: Att ena en splittrad organisation.

Susanna Gideonsson står mitt i coronakrisen, hennes medlemmar i detaljhandeln är bland de mest drabbade. Det skulle ha färgat hennes röst som ombud på LO:s kongress den 15 juni, som blir digital. Nu säger förhandssnacket att hon i stället kommer att väljas till ny ordförande.

För en månad sedan sade hon själv att hon vill bli ny LO-bas, enligt det inofficiella fackliga protokollet gör man inte det om man inte vet att man har starkt stöd.
Det innebar också att hon avgick som ordförande i LO:s valberedning. Efterträdaren blev Malin Ackholt, ordförande i Hotell- och restaurangfacket.
– Nej, vi har inte bestämt oss än. Vi är inne i den andra samtalsomgången, vi lägger ett pussel och ska ju nominera personer till hela LO:s ledning. Vi pratade med 14 personer först, nu är vi nere på åtta. Det är osannolikt att vi kommer med ett besked före den 11 maj, när vi träffar alla LO-förbundens ledningar igen, säger Ackholt till DN.
Men alla åtta är väl inte aktuella som ordförande, har ni bestämt er där?
– Det har jag inga kommentarer till, säger Malin Ackholt.
Susanna Gideonsson är 56 år och bor i Umeå. Hon har varit Handels ordförande sedan 2014. Hon ingår i Socialdemokraternas verkställande utskott och är

ordförande i det europeiska handelsfacket UNI Europa.
Om hon väljs i juni blir hon den andra kvinnliga LO-ordföranden, den första var Wanja Lundby-Wedin. Hon blir också den första från den privata servicesektorn, historien är annars full av ledare från industrin.
Men det finns andra kandidater som har förts fram av olika förbund och i fackförbundspressen:
Tobias Baudin, Kommunals ordförande, som förlorade ordförandestriden mot Karl-Petter Thorwaldsson 2012.
Johan Lindblom, Byggnads stridbare bas.
Therese Guovelin, i dag LO:s förste vice ordförande.
Markus Pettersson, facklig-politisk sekreterare hos Socialdemokraterna och tidigare tillförordnad ordförande för Transport.
Marie Nilsson, ordförande i IF Metall.
Karl-Petter Thorwaldssons efterträdare får fullt upp att göra i minst fyra år framåt. Pandemin har gett en rusning av nya medlemmar, men trenden är sedan länge nedåtgående. Man

ska fortsätta ta striden mot Sverigedemokraterna, som vunnit insteg i LO, och hålla tummen i ögat på regeringen.
Det handlar om att leda en organisation som består av 14 olika förbund med 1,2 miljoner aktiva medlemmar. De har var för sig olika prioriteringar och väldigt skiftande facklig slagkraft. Störst är Kommunal med en halv miljon medlemmar, minst är Musikerförbundet med några tusen.
Organisationen har dessutom det senaste året varit splittrad i ett antal tunga fackliga frågor, där Susanna Gideonsson och Handels har tagit LO-majoritetens sida: Kommunal och Pappers ställde sig utanför LO:s traditionella låglönesatsning och kommer att driva egna högre lönekrav när förhandlingarna återupptas i höst. Kommunal har då vunnit kraft av att medlemmarna stått i fronten i en av Sveriges allvarligaste kriser. Sex förbund – bland annat Kommunal, Byggnads och Seko – har hoppat av förhandlingarna mellan LO och Svenskt Näringsliv om förändringarna av arbetsrätten, bland annat på grund av att man ansett att LO

har velat sälja ut viktiga frågor i lagen om anställningsskydd.
De fem förbunden i samverkansorganisationen 6F – Byggnads, Elektrikerna, Fastighetsanställdas Förbund, Målarna och Seko – utmanar industrifackens rätt att sätta det så kallade märket. Det är det avtalet som styr lönesättningen på den svenska arbetsmarknaden.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se

Fakta. LO organiserar allt från svetsare till gitarrister

LO är en paraplyorganisation för 14 fackförbund, som tillsammans har 1,2 miljoner yrkesverksamma medlemmar. Störst är Kommunal och IF Metall, de två minsta är Musikerförbundet och Målarna.
LO:s kongress hålls i år digitalt den 15 juni på grund av pandemin. Då kommer ett begränsat antal frågor att behandlas, bland annat val av ny ledning. Sedan ajourneras kongressen till våren 2021.

Besöksnäring en sätter sitt hopp till ”svemester”

FREDAG 1 MAJ 2020

Semestern står för dörren men hur ska man tänka: Boka en resa eller vänta? Osäkerheten är stor inför sommaren på grund av coronapandemin med reserestriktioner och stängda gränser. Branschen hoppas att ”svemester” ska locka svenskarna om de utländska turisterna uteblir.

Den svenska besöksnäringen och resebranschen har i stort sett kollapsat de senaste månaderna. Charterbolagens plan står på marken och hotellen i Sverige är i princip tomma.

Nu står hoppet till sommar. Men trenden kan beskrivas som – av-vaktande, visar en rundringning som DN har gjort. Nivån på nya bokningar är låg och det är såväl mycket av- som ombokningar.

Orsaken är det rådande läget för coronapandemin och Folkhälsomyndighetens restriktioner om att bland annat hålla social distans, inte samlas i stora sällskap och helst vistas i sitt närområde.
– Generellt ser det rätt mörkt ut. Det är mycket stor oro i hela branschen för folk bokar inte på utan avvaktar. Och den utländska turismen är ett väldigt stort frågetecken. Den står för nio miljoner gästnätter som någonstans måste ersättas, säger Jonas Siljhammar, vd för bransch- och arbetsgivarorganisationen för den svenska besöksnäringen Visita.
Bokningsläget är dock inte helt nattsvart. Vissa delar av landet påverkas mindre av vikande underlag medan andra inte ser så stor förändring jämfört med samma period förra året.
– Det hänger på läge. En ort som det normalt kommer mycket svenskar till har bättre förutsättningar än orter som har mer utländska turister. Skulle våra grannländer öppna sina gränser får det en enorm påverkan, om man till exempel kan åka över från Norge eller från

Tyskland, säger Jonas Siljhammar.
Branschen utgångspunkt är att planera efter rådande restriktioner och räkna med avsevärt färre antal internationella besökare. I stället har man siktet inställt på att försöka locka fler svenskar och intresset för en ”svemester” har redan märkts av hos vissa.
På Svenska turistföreningen (STF) har grupper och konferenser försvunnit sedan virusutbrottet, medan närturismen har börjat boka på.

– Det är olika i landet men de jag har pratat med i veckan säger att de har ett bra bokningsläge inför sommaren. Det är ganska snarlikt som vid samma tid förra året, vilket är positivt, säger Jenny Engström, pressansvarig på STF.
Coronapandemin tvingade STF att avsluta vintersäsongen tidigare och den 135-åriga medlemsorganisationen hotades av konkurs. Under mars-april förlorade STF 40–50 miljoner kronor i bokningsvärde.
Räddningen kom utifrån.
– Vi fick in fyra miljoner kronor i en insamling, 1,1 miljoner i sålda

presentkort och 14 000 nya medlemmar. Det är helt fantastiskt. Många företag har också gett en del av försäljningen till STF. Men pengarna kommer inte räcka utan vi måste ta banklån, säger Jenny Engström.
STF planerar att öppna sommarsäsongen vid midsommar som vanligt. Men med restriktioner som att exempelvis ha färre gäster i fjällstugorna, inte placera sällskap som inte känner varandra ihop och att hålla avstånd på vandringsturer.
– Det viktiga för branschen nu är att resenärer vågar boka och att boendena visar hur de har anpassat för corona, till exempel att man har bytt frukostbuffén mot frukostpåse och infört ökade hygienkrav.
Visita uppmanar också semestersugna att våga boka, då kan anläggningarna lättare planera och även anställa. Tiotusentals jobb är redan hotade inom resenäringen. Och det är lätt att ångra sig. Nästan alla slags boenden kan avbokas fram till ankomstdagen.
– Om vi vågar boka kan ägarna sova bättre. Ofta är det

småföretagare som drabbas hårt, säger Jenny Engström.
För charterbolagen är sommaren också oviss men en stor del av bokningarna som gjordes innan virusutbrottet ligger kvar. I nuläget är alla resor inställda men bolagen planerar att återuppta verksamheten efter den 15 juni då Utrikesdepartementets avrådan löper ut.
På Ving står man i tät kontakt med sina hotellpartners för sommarprogrammet på destinationer som Mallorca, Rhodos och Spanien.

– Det en större avvaktan men ändå glädjande att det sker många bokningar. I många av länderna vi reser till står turismen för en stor del av försörjningen, säger Fredrik Henriksson, kommunikationschef på Ving.
En osäkerhetsfaktor är hur och när länderna öppnar igen.
– Vi hoppas att det finns en samstämmighet inom EU, så att det inte spretar för mycket hur olika länder resonerar. Det kan bli en gradvis återgång i länderna men vi hoppas att vi komma igen i sommar, säger Fredrik Henriksson.

Ving har ändrat sina bokningsregler och erbjuder fri av- och ombokning fram till den 15 juni. Därefter gäller de vanliga bokningsreglerna om det inte kommer en ny avrådan från UD.
Tui upplever också en avvaktande marknad i och med läget i omvärlden. Där går det att boka resor med avresa 18 juni eller senare och alla kunder erbjuds en fri ombokning till och med avresa den 31 mars 2021.
– Det kommer in en del nybokningar för den senare delen av sommarsäsongen, om än i klart mindre grad än normalt, säger pressansvariga Eric Carlsson i ett mejlsvar.
Även charterbolagen kommer att följa Folkhälsomyndighetens rekommendationer när de börjar flyga igen, som extra rengöring i planen och information på hotellen så att kunder ska känna sig trygga.
Hur ska man som kund tänka inför att boka en charterresa i sommar?
– I och med att man har möjlighet att boka om en gång 14 dagar innan avresa har man som kund en bra flexibilitet, som inte har funnits på samma sätt förut. Då

kan man hinna skjuta på resan om något skulle dyka upp, säger Eric Carlsson.

Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se

Fakta.

Omkring 200 000 personer är sysselsatta inom besöksnäringen i Sverige som omsätter runt 200 miljarder kronor per år. De internationella gästerna står för 25 procent av beläggningen.
Sedan coronautbrottet har omsättningen (intäkterna) för besöksnäringen minskat dramatisk: restaurangerna har tappat cirka 70 procent, hotellen i genomsnitt 85 procent bara i april.
Cirka 25 000 sommarjobb är hotade inom besöksnäringen på grund av coronakrisen och runt 9 000 företag inom hotell och restaurang riskerar att försvinna.
Mellan den 1 mars och 15 april hade antalet företag inom hotell och restaurang som ansökt om konkurs, rekonstruktion eller beviljats konkurs ökat med 138 procent jämfört med mot samma period förra året.
Källa: Visita

Försäljnings-ras för Lindex på grund av coronakrisen

FREDAG 1 MAJ 2020

Lindex drabbas precis som andra klädkedjor hårt av coronakrisen. I mars rasade försäljningen med 41 procent.
Totalt under kvartalet blev det ett tapp på 12 procent efter att ha inlett året positivt. Försäljningen online steg däremot kraftigt, under andra halvan av mars med 156 procent.
Resultatmässigt blev det dock ett sorgligt kvartal, rörelseförlusten landade på 179 miljoner kronor, jämfört med förlusten på 131 miljoner kronor samma period i fjol.
Lindex är ett dotterbolag till finländska Stockmann som till följd av krisläget försattes i rekonstruktion tidigare i april.
TT

300 000 permitterade sedan stödet infördes

FREDAG 1 MAJ 2020

Ytterligare cirka 100 000 anställda har på en vecka permitterats, enligt Tillväxtverkets statistik.
Efter tre veckor som systemet med statligt stöd för permittering, så kallat korttidsarbete, har varit i bruk har över 30 000 företag beviljats stöd, motsvarande nästan 300 000 anställda.
Totalt har 50 000 anmälningar om korttidsstöd kommit in till myndigheten hittills, enligt ett pressmeddelande. Samtidigt har de första avslagen kommit. Cirka 800 företag har hittills fått besked om att deras ansökan inte har beviljats, varav majoriteten av avslagen handlar om någon typ av fel i själva ansökan.

TT

4,8

FREDAG 1 MAJ 2020

procent föll USA:s bnp med under första kvartalet, enligt officiella siffror. Ännu sämre än de 4,0 procent som ekonomerna hade räknat med.
Den privata konsumtionen rasade med 7,6 procent i coronakrisens spår.
Exporten rasade med 8,7 procent och importen med 15 procent.
TT

22-årige Amin Salayev dog i sviterna av covid-19

FREDAG 1 MAJ 2020

Amin Salayev var 22 år när han dog i sviterna av covid-19 på måndagen. Han vårdades på intensivvårdsavdelning i tre veckor innan han avled. På onsdagen samlades vänner och

familj för att minnas honom utanför hans hem i Bredäng.
– Jag känner mig bara tom och arg, säger Amins syster Ramina Salayev till DN.
På staketet utanför lägenhetshuset i Bredäng hänger en vit t-shirt med en bild på en ung man: Amin Salayev 1997–2020 står det på tröjan.
Buketter läggs ut framför staketet med bilder på Amin Salayev: gerberor, rosor, en orkidé. En fotboll. Flaskor med Pepsi.
Gångvägen från tunnelbane-stationen i Bredäng är kantad av marschaller. De som samlats hjälps åt att tända de många ljusen som står uppställda – i formen av ett hjärta, och till orden RIP. Fler och fler människor kommer gående på vägen med buketter, blommor och ljus. Några kommer ut från lägenhetsbyggnaden för att sörja. De är tysta, några gråter och kramar om varandra. En efter en går de fram och lägger blommor och ljus vid minnesplatsen. En del har ansiktsmask på sig när de står samlade i små grupper på gräsmattan och i slänten utanför huset där Amin Salayev bodde.

Amin Salayev var 22 år när han dog i sviterna av covid-19 på måndagen. Två dagar senare samlas hans vänner och släktingar utanför hemmet för att minnas honom tillsammans, tända ljus för honom och ta farväl.
Amin Salayev hade bara ett halvår kvar av sina universitetsstudier när han blev sjuk för drygt en månad sedan. Hans pappa Ekhtibar Salayev beskriver sin son som en ambitiös student som var intresserad av att bli diplomat, men som också intresserade sig för ämnen som ekonomi, juridik, politik och migrationsfrågor.

– I december skulle han få sitt diplom, säger Ekhtibar Salayev.
När Amin Salayev först började få sjukdomssymtom stannade han hemma. Men han blev sämre – och lades in på sjukhus.
– Han var sjuk först hemma för en månad sedan ungefär. Och sen var han sjuk i nästan en månad på sjukhuset, säger Ekhtibar Salayev.
Problemen förvärrades, och han blev inlagd på intensivvårdsavdelningen. Pappan minns hur slangar var kopplade till sonens kropp.

– De kunde inte stoppa det. De kopplade honom till maskinerna, säger han.
Men efter tre veckor på intensivvårdsavdelningen slutade hans lungor att fungera.
– Ja, det var därför de stoppade maskinen. Och så fick vi säga hej då. Vi fick träffas en sista gång. Jag fick stänga hans ögon, säger hans pappa.
– Det är jättesvårt. Innan han dog när de sa att vi måste stoppa maskinen. Det var jättesvårt. Jag sa ”jag vill inte stoppa maskinen”. Jag sa ”ta mina lungor, ta vad du vill från mig”, säger han.
Läkarna sa ”det kan vi inte”.
– De sa att det inte bara satt i lungorna utan i andra delar också.
Amin Salayevs 16-åriga syster Ramina Salayev är bedrövad över att hennes bror har ryckts ifrån familjen.
– Jag vet inte hur jag känner. Jag känner mig bara tom och arg. Det känns bara som att stockholmarna har svikit mig. De har varit så ansvarslösa. Att de går ut på uteserveringar, festar. Ja, bara att de går ut när det är en pandemi, säger Ramina Salayev.

Hon berättar om hur tungt det var när hennes bror vårdades på intensivvårdsavdelning i nästan en månad.

Fick ni träffa honom under den tiden?

– Vi fick ju se honom via videosamtal och så. Och sen fick vi ju träffa honom när han precis skulle avlida, säger Ramina Salayev.

När läkarna bedömde att Amin Salayev inte hade så långt kvar fick den närmaste familjen möjlighet att ta ett sista farväl.

– Vi fick sätta på oss skyddskläder och ta farväl, säger hon.

Hur kändes det?

– Konstigt. Men jag hade fortfarande lite hopp kvar. Jag tänkte ändå att det kunde vända, kanske ett mirakel, säger Ramina Salayev.

Evelyn Jones
evelyn.jones@dn.se
Adam Svensson
adam.svensson@dn.se

Staden startar telefonlinje för socialtjänst-frågor

FREDAG 1 MAJ 2020

Stockholms stad inrättar en särskild telefonlinje för social-tjänstfrågor under corona-krisen.

– Det har inte funnits ett telefonnummer att ringa till på det här sättet tidigare, säger Sofia Månsson, biträdande enhetschef på Stockholm stads socialjour.

I tisdags öppnade Stockholms stad en ny telefontjänst dit alla stockholmare kan vända sig med socialtjänstfrågor under coronakrisen. Trots att linjen precis har öppnat tycker Sofia Månsson att man fått ett bra gensvar från allmänheten.

– Absolut, det kommer in en del frågor. Det känns jättebra att vi har möjlighet att öppna en telefonlinje på det här sättet. Det här är ett nummer och en väg in.

Den nya telefonlinjen blir ingången vid socialtjänstfrågor som handlar om barn, unga och ekonomiskt bistånd.
– Ungefär som vårdguiden 1177, säger socialborgarrådet Jan Jönsson (L) till DN.
För den som redan har en kontakt med handläggare på socialtjänsten är det fortsatt med den personen som man ska hålla kontakten.
Socialjouren har sedan tidigare rådgivning på nätet, där man kan ställa anonyma frågor via chatt eller webbformulär.

– Vi har sett att frågorna ökar utifrån den pågående krisen och ser också att stadsdelarnas socialtjänster får många frågor av upplysningskaraktär. Vi inser att det behövs en central telefonfunktion som bemannas av socialsekreterare som kan ge stöd och råd vart man ska vända sig, säger Jan Jönsson.
Många som vänder sig till socialtjänsten söker ekonomiskt bistånd.
– Det finns grupper som inte är vana att höra av sig till socialtjänsten. Det är många egenföretagare som nog aldrig har

tänkt att de skulle behöva fundera på hur de ska klara sin försörjning, för många handlar det om att hela kundunderlaget har försvunnit, säger Jan Jönsson.
Om linjen blir permanent efter coronakrisen är oklart.
– Vi kommer att ha öppet en tid framöver och sedan får man väl utvärdera och se hur det blir, säger Sofia Månsson.

Lars Grimlund
lars.grimlund@dn.se

Fakta. Nya telefonlinjen

Telefonnummer: 08-508 25 600

Öppettiderna under maj till och med augusti:
Måndag–torsdag: 08–16
Fredag: 08–15

Tennista-langen blev sjukpensionär: ”Har blivit en sorg”

FREDAG 1 MAJ 2020

Elva operationer i vänstra handleden, nio i den högra. Niclas Lindstedt var talangen som skulle ta sista steget mot världseliten. Men kroppen kollapsade.

I dag är han sjukpensionerad.

– Tennisen är ett jättemisslyckande för mig, det har blivit en sorg, säger han.

Det är idrottarna som nått hela vägen som vi ser i medierna. Men de allra flesta sliter utanför rampljuset. Niclas Lindstedt var en sådan.

Hans berättelse innefattar inga titlar eller fans.

I stället har han fått betala ett högt pris för sin tennissatsning.

– Det är mycket minnen när jag kommer hit, säger han när vi

sätter oss i restaurangen på Båstad sportcenter.
– Jag har slitit många pass här och haft väldigt kul. Men jag känner också lite ångest.
I fyraårsåldern började han spela tennis. Tre år senare flyttade familjen från Stockholm, där han är född, till Bjärehalvön.
– Det var satsning redan då, men jag har aldrig blivit pressad. Indirekt har det väl funnits något, men mamma och pappa har aldrig tvingat mig.
– De har däremot kört och kört och kört.

Niclas Lindstedt var duktig direkt, men inte bäst i sin åldersgrupp. Först som 15-åring kvalificerade han sig till Kalle Anka Cup och fick representera Skåne.
– Det är en av mina bittraste motgångar. Jag kommer ihåg känslan när tävlingen började. Jag kunde slå bollen vart jag ville. Men i semifinalen fick jag kramp i tredje set och det funkade inte riktigt. Då var jag less.
Fem år yngre lillasystern Annica var Sverigeetta i sin ålder redan som 11-åring.
Lillebror Robert hade det tuffare, men kom längst och har varit

proffs på ATP-touren i 22 år. Totalt har det blivit 23 titlar i dubbel, däribland en i Grand Slam.
– Brorsan gick den krokiga vägen. Jag har gjort många analyser av det och jag tror han har haft nytta av att växa i sin egen takt. Han har verkligen slitit, jag är så glad för hans skull.
När Niclas Lindstedt kom in på tennisgymnasiet i Båstad steg träningsmängden rejält. Från fem timmar i veckan med klubben, och lite spel på helgen, skulle han nu köra två till tre pass om dagen måndag till fredag.
Det gav resultat och som 16–17-åring rankades han etta i Sverige i sin ålder.
– Man var i sin bubbla och tittade aldrig på vad det var man gjorde utan tänkte bara ”jag ska bli bäst i världen”.
– Jag var 1,93 lång och smal. På den tiden fanns ingen tanke på hur man skulle bygga upp en person som ser ut så i jämförelse med en som ser ut så. Vi skulle alla springa och springa. Sen var det såklart armhävningar och situps med, många.
”Gusten” (Magnus Gustafsson) och Henrik Holm hade gått på

gymnasiet, och de lyckades ju. Vi körde stenhårt.
Men Niclas Lindstedt avskydde att springa och hittade ursäkter för att slippa.
– Jag skyller inte på någon för det är till sist ens eget ansvar. Men jag hade önskat att någon tagit mig i nacken och förklarat att det inte funkar att hålla på så.
Vad presterade du för resultat under gymnasietiden?
– Ja, du. Jag kommer inte ihåg. Det är 30 år sen. Det är helt sjukt. Jag har raderat den delen av mitt liv. När du hörde av dig om intervju tänkte jag ”nej, det här gör jag inte”. Det har varit tufft efteråt.
– Det fanns en seniortävling här i Båstad som jag vann vet jag, som 17-åring, då fick man wild card till Swedish Open.
Stefan Edberg kom och tränade med gymnasieeleverna och en sommar fick Niclas Lindstedt möjlighet att köra med Anders Järryd en hel vecka.
– Han hade brutit revbenet eller något sådant och skulle göra comeback. Vi körde två pass om dagen med Calle Hageskog som tränare. Jag kommer ihåg att jag tänkte ”Järryd är tia i världen i

singel, etta i dubbel. Jag hänger ju med”.
– Jag var aldrig rädd för den som stod på andra sidan nätet.
Niclas Lindstedt hade en hög högstanivå och byggde spelet kring en bra serve och forehand.
– Viljan, motivationen och resultaten har alltid varit där.
Men det började göra ont tidigt.
Jag gjorde min första knäoperation när jag var 16. Och jag fick diskbråck när jag var 15.
Jag hade som mest fyra diskbråck i ryggen på olika ställen samtidigt.
Som 18-åring fick han möjligheten att åka till Australien med Team Beckers, där Nicklas Kulti, Magnus Larsson och Thomas Enqvist, som är ett år yngre än Niclas Lindstedt, ingick.
– Jag fick världens chans, men det gick åt helvete. De skulle ha in en fjärde gubbe i teamet och det var jag. Vi åkte till Australien med Martin Bohm som tränare.
– Där förstod jag att det är en nivå till med träning. Vi landade och det första vi gjorde var att springa sex kilometer, det värsta jag visste. Vi körde tre pass om dagen i 40 graders värme. Jag drog ljumsken sjätte dagen, gick där

nere i två veckor till och fick åka hem sen.
Thomas Enqvist vann Australian Opens juniorklass.
För Niclas Lindstedt blev det inget mer Team Beckers.
Ett år senare började det göra ont i vänster handled, men han kollade inte upp det utan åkte till Tyskland och spelade seriespel.
– Jag skulle bli 19 och då börjar den ekonomiska pressen. Jag kände att jag behövde åka till Tyskland, det finansierade ju satsningen ett halvår. Men när jag kom hem var handen mos.

Elva operationer senare är handleden i dag stelopererad.
– Och det har blivit nio i högra, säger han och håller upp armen med ett skydd över.
– Under fyra år åt jag fyra voltaren om dagen. Inför varje träning var jag tvungen att ta det. När jag var 23 beslutade jag mig för att lägga av. Åren från 21 var menlösa, jag spelade för att jag inte kunde något annat.
Han hade inte gått klart gymnasiet och kroppen var kollapsad.
I dag är Niclas Lindstedt sjukpensionerad.

– Jag är söndersliten av tennisen. Det kommer låta gnälligt och det vill jag inte, men jag har artros i fötter och knän, ryggen är dålig och handlederna stelopererade. Hur är din relation med tennisen i dag?
– Den är noll. Jag följer brorsan så klart men det är det. Jag försöker nog hålla distans för att skydda mig. En bra tennismatch är fortfarande bland det roligaste som finns att titta på. Men tennisen är ett jättemisslyckande för mig, en jättebesvikelse. Jag känner det när jag sitter och pratar nu att det är en sorg. Har du försökt bearbeta det?
– Det dröjde lång tid innan jag tog hjälp. Jag har jobbat inom socialtjänsten och gick en utbildning där man fick göra en ganska rejäl resa i sig själv. Det var första gången som jag riktigt pratade om det och ventilerade. Då blev det ganska tydligt att jag kunde ha nytta av tennisen ändå.
– Jag hade inte haft min fru och mina tre barn om jag hade fortsatt spela tennis. Det kan jag känna en tacksamhet för, säger Niclas Lindstedt.

Lisa Skeppstedt

lisa.skeppstedt@hdsydsvenskan.se

Fakta. Niclas Lindstedt

Född: 3 mars 1973.
Bor: Svenstorp i Båstads kommun.
Familj: Fru Malin och tre barn.
Idrott: Före detta tennisspelare.
Intressen: ”För att inte bli knäpp har jag engagerat mig mycket i innebandy i Munka Ljungby. Det är en bra klubb där jag får vara mig själv och kan komma och gå som jag vill i olika skepnader. Det har varit räddningen för mig och samtidigt väldigt kul, jag får fortfarande behålla lite tävlingsnivå.”
Förebild under uppväxten: ”Jag har aldrig riktigt haft någon idol, men tidigt stort Djurgårdshjärta och där fanns en hockeyback som heter Thomas Eriksson som jag gillade skarpt.”
Styrka i tävlingsmomentet: ”Jag går all in och har ganska lätt att läsa motståndaren.”
Inspireras av: ”Min fru och mina barn.”

Kommun-anställda förbjöds att tala med medier om corona

FREDAG 1 MAJ 2020

Örebro kommun informerade sina anställda om att de inte fick prata med medier om arbetet med coronaviruset, skriver Nerikes Allehanda. Kommunen har sedan dess ändrat meddelandet som gick ut på intranätet, men får ändå skarp kritik för att ha brutit mot grundlagen.

Det var den 23 april som Örebro kommun i en text på sitt intranät informerade sina 13 000 anställda om att de inte fick prata med medier eller andra utomstående om arbetet kring den pågående coronapandemin. Detta har tidningen Nerikes Allehanda uppmärksammat i en rad artiklar.

Enligt tidningen ska texten bland annat ha innehållit formuleringen: ”Offentlighets- och sekretesslagen innebär även att meddelandefriheten inte gäller i arbetet med det nya coronaviruset. Det betyder att du inte får lämna uppgifter till media, journalister och författare om arbetet.”

Meddelarfriheten regleras i grundlagen, och kan upphöra i vissa specifika situationer som är extra känsliga – men det är inte möjligt för en kommun att i en generell skrivelse sekretessbelägga ett helt område.

Nils Funcke, journalist och expert på tryckfrihetsfrågor, säger till Nerikes Allehanda att kommunens direktiv var ”slarvigt, oansvarigt och för långtgående” – och dessutom felaktigt.

– Personalen måste ha möjlighet att prata om saker som skyddsutrustning och jobbsituation, säger Funcke till tidningen.

När kommunstyrelsens ordförande Kenneth Handberg (S) konfronterades av Nerikes Allehanda ändrades texten på kommunens intranät, till att bland annat inkludera att ”information

som inte är känslig är fortfarande offentlig”.
– Vi har gjort förtydligande eftersom det fanns oklarheter, sade Handberg till NA då.
Anders Nilsson, chefredaktör på Nerikes Allehanda, kallar i en ledartext kommunens hantering av skandalen för ett ”kommunikationshaveri”.
– Det är häpnadsväckande att ansvariga politiker i en så pass stor kommun inte förstår att man inte kan sätta munkavle på sina anställda. Mest tragiskt är att de fortfarande inte verkar ha förstått allvaret – så sent som i går sade man att anställda som vill prata med medier ska tala med sin chef först. Det är ju precis så det *inte* ska vara, säger Anders Nilsson till DN.
Kommunstyrelsens ordförande Kenneth Handberg säger till DN att den först utlagda intranäts-texten var felaktig, och att han tog initiativ till att hans medarbetare efter helgen ”skulle få detta klart för sig”. Han säger sig inte ha varit informerad om det ursprungliga meddelandet, och vill inte beteckna det som att kommunen har backat. Handberg anser att det är orimligt att allt som sker i

en kommun ska ”kvalitetssäkras av kommunstyrelsens ordförande”.
Hur ser du på den större problemställningen – att frågor kring något så grundläggande som meddelarfriheten och offentlighets- och sekretesslagen kräver noggranna överväganden?
– Här är det företrädare för verksamheten som har gjort felaktiga tolkningar av lagen, i ett läge där en krissituation måste tydliggöras. Om jag förväntas ta personligt ansvar för sådant blir jag fundersam över under vilka förutsättningar jag kan ägna mig åt politik, säger Kenneth Handberg.
– Det jag kan ta ansvar för är att rätt ska vara rätt och vara tydlig med det, mot medarbetarna. Jag ska inte ägna mig åt övertydlig förföljelse av de medarbetare som i en pressad situation gjort fel.

Hanna Fahl
hanna.fahl@dn.se
Kalle Holmberg
kalle.holmberg@dn.se

Är det en fågel? Ett - flygplan? Nej, det är Pippi Långstrump

FREDAG 1 MAJ 2020

Pippi Långstrump är jämnårig med Stålmannen. De delade lusten att bolla med skurkar och översittare. - Populärkulturen gjorde starka intryck på Astrid Lindgren. DN:s Per Svensson skriver om en sagofigurs födelse i en tid som ropade efter hjältar.

Biosugna stockholmare kunde måndagen den 26 oktober 1942 välja mellan att se Laurence Olivier i ”Eld över England” på Sture, Bette Davis i ”Kvinnan utan nåd” på Nya Skandia, Gary Cooper i ”Vi behöver varann” på Röda Kvarn, Marlene Dietrich i ”Guldfågeln” på Spegeln eller Sickan Karlsson i ”Löjtnantshjärtan” på China. På Draken Puck visades Alfred Hitchcocks thriller ”Suspicion”

med Cary Grant i huvudrollen. - Disneys animerade musikextravaganza ”Fantasia” gick för fjärde veckan på Saga. Tillsammans med nyhetsjournaler från SF (med inslag som ”Mussolini på inspektion i Afrika” och ”Höstens svenska pälsmoder”) och tyska UFA (”Riksmarskalk Göring talar på skördetacksägelsedagen”) premiärvisades denna höstmåndag Fleischer Studios ”Stålmannen. Vår tids hjälte.”
Tiden var mörk och skrämmande. Adolf Hitler härskade i Berlin, Josef Stalin i Moskva. Världskriget hade gått in på sitt fjärde år. Samtidigt kunde grå leda lägga sig som en höstfuktig filt över vardagen i det neutrala Sverige. Några rader i Astrid Lindgrens krigsdagbok vittnar om tilltagande modstulenhet i en stad som nås av röken från världsbranden men skonas från lågorna: ”... nu börjar den verkliga krigströttheten göra sig gällande, man är så led på kriget så man vet sig ingen levande råd.”
Det var en tid som ropade efter hjältar, i verkligheten och på biodukarna. I den dagboksanteckning, den 3

november 1942, där Astrid Lindgren våndas över ännu en annalkande krigsvinter noterar hon en ljusglimt i mörkret: ”… i öknen har engelsmännen pucklat på Rommel rätt duktigt.” Det är inledningen till slaget vid El-Alamein hon syftar på. Den tyska Afrikakåren kommer att besegras av den brittiska 8:e armén under befäl av generalen Bernard Montgomery. Det är en första vändpunkt i kriget.
”Detta är faktiskt första gången, som man hör talas om ett verkligt militärt nederlag för tyskarna, så många människor ser i detta tecken till det slutgiltiga debaclet för tyskarna”, konstaterar Astrid Lindgren den 8 november.
I mörkret och ledan finns också hoppet, liksom gläntor att fly till eller pusta ut i; biosalongerna, det egna hemmet med dess små och stora glädjeämnen. ”Familjen Lindgren har i dag firat Stures 44-årsdag med en god pytt i panna samt rökad ål och tårta, så här svälter vi inte. Än åtminstone.” Så avslutas anteckningarna i krigsdagboken den 3 november. Det är i denna tid av fruktan, leda, hopp, förtvivlan, ett stort mörker och flämtande ljus som Pippi

Långstrump föds och formas. Astrid Lindgren börjar berätta för sin dotter Karin om den märkliga, ostyriga flickan vintern 1941. När Pippi flyttar in i det gamla huset i den förfallna trädgården i utkanten av den lilla, lilla staden har hon inte bara gullpengar i sin kappsäck. Där finns också souvenirer från Astrid Lindgrens barndomsland. Där finns en blytung samtid. Och där finns skatter från det stora sagorike som rymmer allt från bibliska berättelser till Hollywoodhjältar. Pippi Långstrump är så gott som jämnårig med Superman, eller Stålmannen som han kom att kallas i Sverige. Som tecknad seriefigur hade han sin amerikanska urpremiär 1938 i tidningen Action Comics. Sin svenska debut ska han ha gjort två år senare i Jules Verne-Magasinet. De tecknade kortfilmerna, inalles 17 stycken, premiärvisades kontinuerligt i USA från hösten 1941 till sommaren 1943. På Stockholms biografer var Stålmannenfilmerna att döma av bioannonseringen återkommande inslag i förspels- och matinéprogrammen från hösten 1942 och ett par år framåt.

Gör man en sökning i Dagens Nyheters historiska sidarkiv framgår det också att Stålmannen ganska snabbt blev ett begrepp, någon eller något man kunde referera till i kåserier, på sportsidorna eller på kultursidan. Man kan utgå från att Astrid Lindgren, som var både filmfantast och ivrig tidningsläsare, kände till Stålmannen redan under de år Pippi Långstrump-världen växte fram. Det finns också konkreta indicier på att hon vid denna tid hade den amerikanske superhjälten i tankarna.

Dottern Karin fyllde tio år i maj 1944. I present fick hon det manuskript som halvtannat år senare skulle bli succéboken ”Pippi Långstrump”. Innan texten renskrevs hade Astrid Lindgren stenograferat den i ett spiralblock. Av den danske litteraturforskaren Jens Andersens biografi ”Denna dagen, ett liv” framgår att det i just detta block finns en blyertsteckning, av allt att döma gjord av Astrid Lindgren själv, som föreställer en synnerligen muskulös man med ett karakteristiskt ”S” på bröstet.

Andersen påpekar också att Astrid Lindgren själv lyft fram likheterna mellan Pippi och Stålmannen, världens starkaste flicka och världens starkaste man. Det gjorde hon i en intervju i Svenska Dagbladets julaftonstidning 1967. Signaturen Corinna, Greta Bolin, en av de barnbokskritiker som drygt 20 år tidigare hade bidragit till att lansera Pippi, intervjuade Astrid Lindgren om bakgrunden till de mest kända figurerna. Genomgången började med Pippi Långstrump. ”Pippi är ett infall, ingen genomtänkt typ från början”, förklarade Lindgren, men tillade sedan: ”Visserligen var hon en liten Stålman redan från begynnelsen, stark, rik, fri och oberoende.”

Alluderade Astrid Lindgren medvetet på Stålmannen redan när den första boken skrevs? Det vet vi inte. Associationerna kan ha kommit efteråt, andra kan ha fått henne att tänka i de banorna. I Andersens biografi citeras ett brev som Astrid Lindgren i september 1945 skrev till sina föräldrar. Hon ingjuter mod i sig själv inför utgivningen av den första Pippiboken genom att berätta att författaren och

litteraturhistorikern Olle Strandberg har sagt till henne att Pippi är ”en blandning av Huckleberry Finn och Stålmannen”.
Det var ingen oäven karakteristik. Men Pippi Långstrump är förstås en avsevärt mer komplex ”blandning” än så, och därmed helt egen. Det är därför hon blev inte bara sin tids hjältinna utan också är vår. När Dagens Nyheter firade 150-årsjubileum 2014 höll tidningen en läsaromröstning om ”kulturhändelser” som bidragit till att skapa det moderna Sverige.

Utgivningen av Pippi Långstrump vann.
I ”blandningen” Pippi fanns 1945 den tid hon fötts i, men också den tid som skulle komma; kriget och konformismen, fredsdrömmarna och den antiauktoritära kulturrevolutionen, 1930-talet och 1960-talet, polisen och hippien. Här fanns Astrid Lindgrens egen biografi, uppväxten i den lilla, lilla staden Vimmerby. Här fanns nya teorier om barnet och dess psykologi. Här fanns Friedrich Nietzsche. Här fanns modernismen med dess uppror mot konventioner och regelsystem

och dess bejakande av en ”ny” fri människa. Här fanns oräkneliga litterära och populärkulturella föregångare och tänkbara inspirationskällor: Jens Andersen nämner ”Alice i Underlandet” och ”Anne på Grönkulla”.
Litteraturforskaren Eva Wahlström har i avhandlingen ”Fria flickor före Pippi” pekat på danskan Karin Michaelïs böcker om Bibi och journalisten Ester Blenda Nordströms ”rackarunge” Ann-Mari.
En annan tänkbar förlaga är nannyn Mary Poppins i Pamela L Travers barnböcker. Hon är visserligen till det yttre Pippi Långstrumps raka motsats, alltid pedantiskt perfekt, men de delar viljan och förmågan att göra barnens vardag till ett magiskt äventyr. Den ljugande och svältande jag-personen i Knut Hamsuns roman ”Svält” från 1890 är en möjligen något oväntad släkting till den friskt skarvande Pippi. Släktskapet har framhållits av Astrid Lindgrens vän och levnadstecknare Margareta Strömstedt. En annan höglitterär inspirationskälla lyfts fram av Jens Andersen, poeten Edith

Södergran och hennes ”vierge moderne”, den moderna jungfrun. Populärkulturens status var låg i det tidiga 1900-talets Sverige. Underhållningslitteraturen bekämpades av arbetarrörelsen och folkbildarna. I november 1952 recenserade litteraturprofessorn och Lindgrensupportern Olle Holmberg i Dagens Nyheter en samlingsutgåva av Pippiböckerna. Han var entusiastisk, beskrev Pippi som ”sagans godmodiga jätte förvandlad till liten flicka” och slog fast att böckerna om henne ”hör till det kvickaste i modern svensk litteratur”. I denna hyllning tyckte sig dock den progressiva professorn vara tvungen att distansera sig själv, och Astrid Lindgren, från den - tidens kulturella farsot: serietidningarna.
”Att producenterna av Fantomen, Stålmannen och Kalle Anka borde sitta i fängelse och ha till straff att inte studera annat än dessa mästerverk, är väl en allmän åsikt; likaledes att alla tidningsredaktörer med ’serier’ borde om inte avrättas så avsättas. Men vad ska barnen sen ha att läsa? Därpå skulle man vilja svara; dels de gamla sagorna i

lämplig servering, dels Astrid Lindgren. Inte bara det ena, men väl heller inte bara det andra.” Kanske kände han behov av att infoga denna lundensiskt ironiska brasklapp därför att han skrev i det som ännu var prussiluskornas tid, och både han själv och den läsande publiken förstod att kvickheterna och crazyhumorn i Pippiböckerna inte bara hade inspirerats av Falstaff, fakir (utpekad i Holmbergs artikel). Själv skydde inte Astrid Lindgren den kultur vars ambition var att roa och förströ. Det märks i hennes eget författarskap. Vi läsare är tacksamma för det. Hon sägs ha haft ett särskilt gott öga till filmen, inte minst komedierna. Också det märks. Det är välkänt att stumfilmsstjärnan Mary Pickford lät en häst ta plats i köket i en film och skurade golvet genom att åka skridsko på borstar i en annan och därmed bidrog till den svenska litteraturhistorien. Uppenbart är att Astrid Lindgren också lät sig inspireras av figurer som Helan och Halvan, Charlie Chaplin och Buster Keaton. Poliserna som får leka kull med Pippi skulle kunna vittna om det, liksom om Astrid Lindgrens

förtjusning i det slags verbala fintande och fäktande som man känner igen från bröderna Marx-filmerna, som hade sin storhetstid på 1930-talet och under 1940-talets första år.
Exakt samtidigt etablerades de tecknade superhjältarna som populärkulturell institution. Det vore underligt om inte den receptiva Astrid Lindgren hade lagt märke till också denna nya gren på sagoberättandets stora och ständigt växande träd.
Stålmannen skapades av två unga amerikaner från industristaden Cleveland i Ohio, Jerry Siegel och Joe Shuster. Bådas föräldrar var - judiska immigranter. Siegel och Schuster hade experimenterat med sin figur i flera år innan han 1938 gjorde sin succéartade debut i Action Comics. Han hade då flyttats från fel till rätt sida om lagen och utvecklades snart till en helyllehjälte, alltid redo att utan tanke på egennyttan rädda världen och bortsprungna husdjur.
Stålmannen och Pippi har en del gemensamt. Först, och mest uppenbart, den övermänskliga styrkan och lusten att bolla med skurkar och översittare. De delar

också rättrådigheten, rättvisepatoset och osjälviskheten. I Svenska Dagbladet-intervjun julen 1967 motiverade Astrid Lindgren Pippis moraliska hållning med ett maktkritiskt resonemang: ”När jag började skriva ner Pippi, beslöt jag, att hon aldrig skulle utnyttja sina resurser till egen vinning, då skulle hon ju missbruka sin makt. Människor brukar alltid missbruka sin makt till att pina och plåga andra.”
Det är en hållning som ligger nära den moral som Clark Kent alias Stålmannen har insupit som adoptivbarn hos det genomhederliga lantbrukarparet, senare affärsinnehavarna, Martha och Jonathan Kent i Smallville. Han är medveten om risken att bli sin egen makts fånge, förvandlas från beskyddare till tyrann. Därför undviker Stålmannen alltid övervåld och kan framstå som en Bror Duktig i relation till mer moraliskt flexibla superhjältar. Ibland blir han avfärdad som ”The Big Blue Boy Scout”.
Pippi och Stålmannen har också en psykologisk eller existentiell gemensam nämnare: båda är outsiders. Stålmannen föddes på

planeten Krypton. Hans namn var Kal-El (El som i hebreiskans ord för Gud). Ögonblicket innan Krypton förintades sände hans föräldrar i väg honom i en raket till jorden. I analyser av Stålmannen brukar man peka på parallellerna med Moses som räddades undan döden genom att hans mor placerade honom i en korg vid Nilens strandkant. En verklighetens fond för berättelsen om Kryptons undergång och Kal-Els ankomst till jorden och Smallville var rimligen den av pogromer och diskriminering framtvingade judiska utvandringen från Europa till Amerika. De accelererande förföljelserna av judar i det nazistiska Tyskland bör ha givit bilden av en förintad värld med en enda överlevare en plågsamt skarp relief.

Pippi Långstrump är, liksom Stålmannen den enda av sitt slag i den lilla staden, ”ett märkvärdigt barn”, som en av matroserna säger när hon lämnar sin pappas skepp Hoppetossa sedan han blåst i sjön under en storm. Pippis mamma var då sedan länge ”en ängel” i himlen. Kapten Långstrump ska visserligen så

småningom dyka upp igen, som söderhavskung, men när Pippi gör Villa Villekulla till sitt hem är hon de facto liksom Stålmannen, en föräldralös främling.
Spelar det någon roll om Astrid Lindgren, medvetet eller halvmedvetet eller omedvetet, lånat det ena eller det andra karaktärsdraget, eller den ena eller andra situationen, från den ena eller andra boken, filmen eller fiktiva figuren? Kanske inte. Berättar man att en bagare har använt mjöl, socker och smör har man inte sagt särskilt mycket om kakan. Alla författare skriver i ett sammanhang, i ett flöde av erfarenheter, influenser, intryck. Det betyder inte att de är oförmögna att skapa något eget. Men om två fiktiva gestalter skapade under samma period visar sig ha vissa likheter så kan det ändå säga något både om de fiktiva figurerna och den tid och de kulturella kontexter de är sprungna ur. Det är i sig intressant. Man kan också tänka sig att likheterna inte bara har med den gemensamma tidsramen att göra. Det är inte otänkbart, det är tvärtom troligt, att Astrid Lindgren fullt medvetet har låtit

sitt märkvärdiga barn få drag av en amerikansk superhjälte. Också det är intressant.
Kriget är förstås en faktor. Stålmannen enrollerar sig konkret i kampen mot USA:s och demokratins fiender. Han bollar med Hitler och Goebbels i serietidningar. Han reser i en av de tecknade kortfilmerna (som Clark Kent) till Yokohama där han sedan (som Stålmannen) utför sabotage riktade mot den japanska armén och räddar den internerade reportern Lois Lane som just ska avrättas av de grymma fienderna. I Pippiböckerna är allusionerna på kriget mer subtila, men de finns.
Den skotske serieförfattaren och dramatikern Grant Morrison ställer i sin bok om superhjältarnas mytiska och mytologiska universum, ”Supergods”, en välmotiverad fråga: ”Varför bär de sina kalsonger utanpå kläderna?”
Svaret är enkelt: Superhjälten är en ättling till varietéernas och cirkusarnas starka män, atleterna i tjänst hos den folkliga underhållningen. De uppträdde ofta just i trikåer och småbyxor.
Cirkuskapitlet i den första av

Pippiböckerna med dess kraftmätning mellan Starke Adolf och världens starkaste flicka bygger av allt att döma på Astrid Lindgrens egna minnen av besök på cirkusar och nöjesfält. Men som Jens Andersen påpekar i sin biografi är det lätt att i såväl Adolf själv som den skrikige och domderande cirkusdirektören tycka sig se drag av Adolf Hitler, i synnerhet om man vet att Hitler före maktövertagandet höll massmöten på Cirkus Krone i München.
Pippi är oftast milt tillrättavisande mot de mobbare och förbrytare hon sätter på plats. Tjuvarna Dunder-Karlsson och Blom straffas med maratondans, schottis till klockan tre på natten. Översittarna som mobbar Ville lyfts upp i träd eller placeras i en blomsterrabatt där de får sitta och skämmas lite lagom.
Men en episod i ”Pippi Långstrump går ombord” förebådar den djupa avskyn inför ondskan som Astrid Lindgren senare skulle gestalta i ”Mio, min Mio” och ”Bröderna Lejonhjärta”. Pippi är på skolutflykt och får syn på en man som brutalt piskar sin häst. Hon blir ”alldeles vit om

näsan”. Tommy och Annika vet att det är ett säkert tecken på att Pippi är verkligt arg. Mannen, Blomsterlund, kastas upp i luften av Pippi, inte en gång utan ”fyra gånger, fem gånger, sex gånger”. Han får till sist landa ”med en duns på vägen”.
Sedan spänner Pippi ifrån hästen och bär den till dess stall innan hon lyfter av en av de tunga säckarna från vagnen, hänger den på Blomsterlunds rygg och säger: ”… låt oss nu se om du är lika katig att bära som du var att piska.” Så tar hon piskan: ”Egentligen borde jag rappa dig lite med den här, eftersom du tycks vara så förtjust i piskeri. Men piskan är visst lite trasig.” Hon bryter sönder den, bit för bit: ”Alldeles totalt trasig, sorgligt nog.”
Jag är övertygad om att den vrede och det förakt som Astrid Lindgren under krigsåren känt för diktatorerna och deras bödlar bidrar till att ge den här passagen dess laddning. Liksom superhjältarna försvarar Pippi Långstrump de värnlösa och förföljda. Hon är därmed en svuren fiende till 1930-talets stöveltrampare. Det är också

Stålmannen. Men i hans fall finns det en paradox: han kan ju själv i viss mån sägas förkroppsliga den längtan efter en stark och allsmäktig man som fick så många människor att låta sig förföras av 1930-talets totalitära strömningar.
Astrid Lindgren såg det. Hon såg det tydligt. I en annan episod i ”Pippi går ombord” tar Pippi hand om busen Fabian som trakasserat och plundrat en stackars korvgubbe. Invånarna i den lilla staden hyllar sin hjältinna. Någon säger att det inte behövs någon polis, så länge de har Pippi Långstrump. ”Det är klart här måste finnas en polis”, svarar Pippi. ”Någon ska väl se till att alla cyklar är ordentligt felparkerade.”
Polisen, rättssamhället och demokratin kan inte göra allt som superhjältarna påstås kunna göra, men just det ska vi nog vara glada över. Makt är en farlig sak, som Astrid Lindgren framhöll i intervjun i Svenska Dagbladet julen 1967.
Stålmannen utför sina hjältedåd i röd och blå dräkt, tillverkad av den filt han fick med sig från Krypton. Pippis klänning är ”rätt

egendomlig”. Hon har själv sytt den. ”Det var meningen, att den skulle bli blå, men det blå tyget räckte inte, så Pippi fick lov att sy dit lite röda tygbitar här och där.” Man kan, om man vill, uppfatta Pippigestalten som en lekfull parodi på populärkulturens superhjältar. Hon tycks göra det själv. Alla vet att Stålmannen kan flyga. Pippi försöker också. Hon ställer sig vid ett stup, kliver rakt ut i luften och slår i marken med en duns. ”Jag glömde flaxa.” Miljöaktivisten Greta Thunberg brukar ibland tala om sin diagnos, Aspergers syndrom, som en superkraft. Det är nog så man ska förstå Pippis roll som superhjälte: hon har lärt den ena generationen efter den andra att det finns andra sätt att göra saker och ting än de förväntade, och att man då gärna kan välja att hjälpa sina medmänniskor och försöka göra världen lite bättre, lite mer rättvis. Låter det präktigt i överkant? Då hänvisar jag till ett av Pippis klassiska hjältedåd. Precis som vilken annan superhjälte som helst räddar hon två små pojkar ur en eldsvåda i ett trevåningshus. Och när hon har gjort det dansar hon på den planka hon har lagt ut

mellan ett högt träd och huset.
Hon höjer och sänker armarna
och sjunger med ”hes röst” medan
hon dansar allt vildare:
”Det brinner en eld,
den brinner så klar,
den brinner i tusen kransar,
den brinner för dig,
och den brinner för mig,
och den brinner för alla som
dansar.”
Flammorna slår ut ur vindskupan.
Gnistor regnar över Pippi. Hon
skriker rakt ut: ”En sån rolig,
rolig, rolig eldsvåda!”
Präktigt? Är det inte Nietzsches
Zarathustra som dansar här, i
hemsydd klänning och med röda
flätor? Man vet inte, som Tommy
säger, man vet egentligen
ingenting när det gäller Pippi.

Per Svensson
per.svensson@dn.se

Texten är ett bidrag i jubileums-
boken ”Pippiperspektiv – starka
röster om världens starkaste
flicka”. Den ges ut av Astrid
Lindgren Text med anledning av
att Pippi fyller 75 år denna vår.

”Antikrundan” ställer in turnén

FREDAG 1 MAJ 2020

Tv. Årets inspelningsturné av ”Antikrundan” ställs in, meddelar SVT i ett pressutskick. Den skulle ha ägt rum i augusti och september men läget bedöms som alltför osäkert. Det innebär att det traditionella upplägget med besökare i tusental, som visar upp sina föremål för programmets experter slopas. Redaktionen jobbar nu för ett alternativt upplägg av ”Antikrundan”, som ska sändas i vinter.

TT

”Min man vill bara ha roligt – jag är den som får röja upp”

FREDAG 1 MAJ 2020

Hennes man vill förgylla livet som småbarnsförälder med ständiga bjudningar och fester. Men hon har tröttnat på att vara den som alltid får städa, handla, röja upp och passa barnen morgonen efter.

?Fråga: Hej, min man och jag har ett kärleksfullt och långvarigt förhållande och två gemensamma barn på 2 och 5 år. Vi jobbar båda heltid och trivs med det. Vår vardag är, liksom många andras, fylld med sysslor, hålla barn nöjda och däremellan lite träning. Det var en tuff omställning när vi fick vårt första barn, framför allt för min man som var van att kunna träna och hänga på krogen i tid och otid.

Nu har även han anpassat sig till den ”nya given”. Nu kommer jag

till själva problemet. Min man tycker att vardagen är tråkig och att vi inte gör tillräckligt ”kul” saker på helger och kvällar. Jag har hörsammat detta och vi är bra på att gemensamt planera bjudningar, fester och friluftsäventyr. Men när det kommer till själva utförandet blir jag lämnad ensam, ofta ihop med barnen.
Han kan helt sonika sticka iväg och träna en halvdag när vi bjudit hem kompisar med barn. Jag blir ensam med att städa, handla, förbereda – samtidigt som barnen ska ha sitt. Han kan visserligen svänga ihop en maträtt eller två när det närmar sig, men verkar helt oförstående inför att uppdelningen inte är rättvis.
För det mesta blir jag kvar sent på kvällen med att diska, röja och är den som får gå upp tidigt med barnen dagen efter. Om vi är överens med att han ska gå upp tidigt med barnen så väntar han ändå med att ge dem frukost så att de skriker efter sin mamma i stället. Då kan han ändå bli sur över att jag är trött dagen därpå och inte jättesugen på att åka till skogs för en korvgrillning (för den får jag ju också rodda i så fall).

Jag vet inte hur vi tar oss ur detta. Jag vill ju också upprätthålla umgänge med vänner och göra kul saker ihop, men jag orkar inte om det ska vara på min bekostnad och att jag inte verkar ha rätt till egentid ibland. För att vara tydlig så är jag inte särskilt noga med att det ska vara pedantiskt och fräscha blommor på borden när vi bjuder hem kompisar. Nivån är städad toalett och något ätbart. Dock går det inte att trolla fram en bjudning med två barn i släptåg. När jag försöker förklara min bild utifrån ”jag upplever att” eller ”jag känner att”, blir hans svar att jag bara pratar om ”jag, jag, jag”. Men det gör jag ju för att vara tydlig med att det är min upplevda sanning.
Hur ska jag göra för att få min man att ta sin del av ansvaret oavsett om målet är middag med vänner eller ett friluftsäventyr? Jag tröttnar på hans initiativ till aktiviteter när det stannar just där, vid ett första initiativ. Jag börjar känna mig som en förvaltningsorganisation med tre barn i stället för två.
Vad gäller annat i vardagen så delar vi uppgifter jämställt och efter behov – tvätta, laga mat,

hjälpa barn, lämna och hämta på förskola.
Tacksam för tips – för så här vill jag inte ha det.
K
!Svar: Hej K! Ibland har jag tänkt att småbarnsårens föräldraskap är en fälla. För när man upplåter hela sin person, alla sina känselspröt, åt sina små barns behov så kan den anpassligheten leda till att man hamnar i en sådan snurr som du beskriver. Plötsligt springer man åt alla håll samtidigt, mån om att allt ska funka och att alla ska vara glada. Vips alltså, i en situation där man knappt minns hur det var att känna efter vad man själv ville och hade lust med.
Men innan jag ger något tips vill jag ägna en stund åt att betrakta ert familjeliv ur din mans perspektiv. Det känns så lätt att förstå hur han vill skapa lite god stämning, föreslå trevliga saker. Och hur härligt det måste vara att ha en bussig och positiv fru som direkt säger ja, va kul! Men hur ens lust att sticka iväg och träna sedan rinner på tills man framåt seneftermiddagen dyker upp för att få brassa kvällens käk. Hur nöjd och glad man kan vakna på

söndagen och komma på att lite korvgrillning vore mysigt. Den rollen känns rätt lockande och det känns onödigt att inte knipa den om man bara *kunde*.
Lika lätt är det att föreställa sig förvåningen när den där bussiga och positiva frun plötsligt är asgrinig där hon står med diskhandskarna och slabbar. Jag kan också leva mig in i hur mycket motstånd jag skulle ha mot att medvetandegöra den ekvation som kunde förklara detta skifte i hennes stämningsläge (jag smiter + hon åker på jobbet = hon blir grinig). Eftersom det skulle leda till att jag inte bara tappade privilegier utan också kräva att jag såg mig själv och mina handlingar som delar av ett familjesystem som jag skulle åka på att ta ansvar för.
Och då började jag tänka på dig igen, K. På hur väldigt ledsen, ensam, arg och besviken man kan bli när man står där med diskhandskarna och ingen tackar en eller ens märker att man har skurit bort den där ändå rätt väsentliga delen av sig själv som handlar om ens egen lust och vilja. Och där kom jag i stället att tänka på Stig Dagerman, på hur han

skrev att ”jorden kan du inte göra om”. Du skriver att du inte verkar ha rätt till egentid, K. Och jag vet att vi människor inte är fria fåglar utan beroende av vår omgivning och våra förutsättningar. Men jag vet också att vi själva faktiskt påverkar hur vi låter omgivningen inskränka våra rättigheter. Och oss själva kan vi förstås förändra även om jorden är som den är. Jag tror att det i dagsläget finns väldigt få incitament för din man att ändra på någonting. Hur väl du än formulerar dig med jagbudskap kan han ändå vilja värna sin guldsits med näbbar och klor. Därför tror jag att du behöver återerövra din egen vilja och lust och börja följa den. Den där lilla rösten som säger att du varken har lust att diska efter festen eller gå upp med ungarna igen. Givetvis gör du i dag allt det för barnens skull. Men så länge du biter ihop så möjliggör du för någon annan att slippa. Och i andra ändan där lurar bitterhet och dit vill vi absolut inte gå. Jag föreslår därför att du *gör* i stället för pratar. Du behöver inte hans tillåtelse för att utöka din planhalva. Det är en rättighet du kan erövra åt dig själv. Ett knep är

att börja med sådant som är regelbundet och innebär social press. Det är svårare att avboka något man gör varje tisdag och torsdag med en kompis än att spontant komma iväg på grejer.
Och visst, jag hör ju att det du ju egentligen längtar efter är att ni ska ha det mysigt tillsammans alla i familjen. Men så blir det ju inte med din nuvarande strategi.
Däremot tror jag att mer jämvikt i balansen kommer att göra er trevligare och gladare.
Men hur goda råd jag än kommer med måste jag resa varningsflagg om att du måste beväpna dig med tålamod. Sådana här förändringar tar tid .
Och eftersom du har skrivit ett så välformulerat men ändå vasst och lite sorgligt brev så föreslår jag att du printar det, går runt med det i plånboken och vecklar ut det ibland när din beteendeförändring känns som familjefientlig egoism.
Tänk också på Stig Dagerman, som fortsatte sin dikt med ”endast en sak kan du göra – en annan människa väl”. För paradoxalt nog kan det bästa för våra älskade faktiskt vara att vi hittar tillbaka till våra egna gränser och vår egen lust. **Malin Bergström**

2 maj 2020

Så har DN hanterat coronakrisen

LÖRDAG 2 MAJ 2020

I ett extraavsnitt av podden Studio DN intervjuas DN:s chefredaktör Peter Wolodarski om hur tidningen hanterat coronakrisen.

Just nu domineras Dagens Nyheters rapportering av corona-krisen, på alla avdelningar i tidningen och på sajten. I ett extralångt avsnitt av Studio DN pratar Peter Wolodarski om hur krisen påverkat DN och hur han ser på tidningens bevakning.

Medierna ska i allvarliga situationer förmedla myndigheternas information men får heller inte släppa ett kritiskt förhållningssätt, säger DN:s chefredaktör.

– Som chefredaktör tycker jag att det är viktigt att DN rymmer en mångfald av åsikter. Det har varit extra viktigt under den här krisen: DN ska vara det breda torget där i princip alla stora åsiktsriktningar finns representerade.

Podden är gratis och finns på dn.se, i DN-appen och på podd-plattformar som Radioplay, Podcaster och Spotify.
DN

V vill ge vårdpersonal extra semester-vecka

LÖRDAG 2 MAJ 2020

Vänsterledaren Jonas Sjöstedt höll ett annorlunda förstamajtal, ensam i en studio. Ett tal som var mer lågmält och mindre

konfrontativt än en vanlig första maj, men innehållet kändes igen.
– Vårdpersonalen behöver bättre villkor och fler arbetskamrater. Inte bara nu, i den akuta krisen, utan också när krisen är över, säger Sjöstedt.
Vänsterpartiet vill ge all vårdpersonal som jobbar i coronavården en extra betald semestervecka när krisen är över. Men på längre sikt är målet fler anställda och tryggare anställningar.
TT

Sjukdom ger rätt att skjuta upp deklarationen

LÖRDAG 2 MAJ 2020

Senast på måndag ska deklarationen in. Men för den som exempelvis har varit sjuk och har svårt att hinna går det att köpa sig tid.
Och på grund av coronapandemin har

Skatteverket ändrat reglerna som gäller för anstånd.

Coronapandemin har gjort att Skatteverket i år har gjort vissa ändringar kring årets deklaration. Under normala omständigheter kan privatpersoner med giltiga skäl ansöka om och få anstånd med att lämna in deklarationen i två veckor. I år går det att få respit till och med den 1 juni.

– Sjukdom är en giltig grund, eller att man har en väldigt komplicerad deklaration och inte har fått ihop alla underlag, eller att man behöver hjälp från någon eller några och de är sjuka, säger Johan Schauman, deklarationsexpert på Skatteverket.

Det rådande läget kanske innebär att man har fastnat någonstans utomlands och inte kommer åt nödvändiga uppgifter för deklarationen.

– Men det kan också finnas andra anledningar att befrias från förseningsavgift och få anstånd med deklarationen, poängterar Johan Schauman.

En person som inte har ett giltigt skäl att få anstånd och av någon anledning inte lämnar in

deklarationen i tid får betala en förseningsavgift på 1 250 kronor. En grupp behöver inte ansöka om anstånd, men slipper ändå förseningsavgift om deklarationen skulle bli sen. Det handlar om personer som är födda 1954 eller tidigare. Det är dock inte något nytt för i år.

– Regeln om befrielse från förseningsavgift gäller personer som har fyllt 65 år och det gäller alla år, med undantag för de som kan räknas som ekonomiskt aktiva, säger Johan Schauman.

– Just i år, för att det exempelvis kan vara så att någon sitter fast på ett äldreboende och inte kan ta emot besök och hjälp med deklarationen har vi velat förtydliga det.

Totalt ska 8,1 miljoner svenskar deklarera i år. Majoriteten av de som ska deklarera har redan gjort det. Hittills har 5,5 miljoner svenskar deklarerat, vilket är ungefär 200 000 fler än vid samma tidpunkt i fjol, enligt Johan Schauman.

– Vi kan inte se på siffrorna hittills att den nuvarande situationen har påverkat, säger Johan Schauman.

TT

Heléns pappa dog på anmält boende

LÖRDAG 2 MAJ 2020

Jan är en av minst 27 personer som har avlidit på äldreboendet Berga i vad som misstänks vara covid-19. Dottern Helén Glückman berättar nu om sorgen – och besvikelsen över bristande politiska åtgärder.

– Det känns som att man beslutat i förväg att man offrar människor på äldreboenden när man skickar tillbaka patienter som inte är testade för covid-19, säger hon.

Äldreboendet Berga i Solna har fått hård kritik i en anmälan till Arbetsmiljöverket. Där uppger det regionala skyddsombudet att upp till hälften av personalstyrkan på vård- och omsorgsboendet har varit eller är sjukskrivna.

I anmälan konstateras det att personalen arbetar under ”mycket svåra förhållanden” utan ordentlig utrustning och bristfälliga hygienförutsättningar och att 27

av 96 boende nu avlidit på boendet.
Helén Glückmans pappa Jan är en av minst 27 personer på boendet som har rapporterats avlidna.
Enligt Helén Glückman har ytterligare boende avlidit sedan anmälan skrevs till Arbetsmiljöverket.
– Över 30 avlidna måste det vara nu, alltså en tredjedel av de äldre på boendet, säger hon.
Nu kritiserar hon framför allt Region Stockholm som hon tycker borde ta ett större ansvar för att motverka smittspridningen.
– Politikerna måste se till att ta sitt ansvar och ge alla skyddsutrustning. De skyller bara ifrån sig och vill hitta en syndabock.
Allt började under påskveckan när 83-åriga Jan klagade på halsont. Dottern ville att hennes pappa skulle testas för covid-19 men personalen bedömde att han var frisk.
På påskafton ringde en sjuksköterska och sa att de skulle testa honom. Men testet togs inte förrän fem dagar senare, när symtomen förvärrats kraftigt.

– Jag klandrar inte personalen för det. De sa att de skulle köra in honom till sjukhuset om syremättnaden var för låg. Äldreboendets syremättnadsmaskin gick sönder och Helén Glückman fick höra att man inte skickar in de äldre till sjukhuset längre.
– De frågade istället om vi ville godkänna palliativ vård när han snabbt blev allt sämre. En av oss fick då besöka honom och min mamma fyller snart 80. Det hade utsatt henne för en stor risk. ”Det hade aldrig pappa velat” sa hon.

Iklädd skyddsutrustning tog hon farväl av sin 83-åriga pappa som svagt kramade hennes hand.
– Han var en kämpe med ett otroligt starkt hjärta och klarade sig under två veckor.
Helén Glückman lever i tron att personalen gjort vad de kunnat.
– Sen har förutsättningarna brustit, det framgår tydligt av anmälan. Det är fruktansvärt, men jag tror inte att det kan ligga i de anställdas intresse att slarva. För de var otroligt måna om min pappa och jag klandrar inte dem utan politikerna, säger hon.

Sofia Karin är undersköterska och var föräldraledig när epidemin startade. Hon ville hjälpa till och fick snabbt napp från bland andra äldreboenden. Hon jobbade tre dagar på Berga äldreboende innan hon själv blev sjuk.

– Vi hade ingen skyddsutrustning alls, säger hon.

Enligt Sofia Karins bedömning verkade åtminstone fyra av de åtta boende på avdelningen vara sjuka.

– De orkade knappt ta sig upp till middagen. De var dementa så det var svårt att få svar på hur de mådde. Fyra lyckades till slut ta sig upp, men den femte satt bara och hostade.

Två pass senare arbetade hon natt och skulle ensam ha ansvar för två avdelningar – båda med bekräftade fall av covid-19. Hon säger att hon meddelade sin chef att hon inte tänkte fortsätta jobba om hon inte fick ordentlig skyddsutrustning.

– Jag fick svaret att det inte fanns så mycket.

Nattpasset blev en mardröm.

– Alla hostade. Jag bytte lakan, vände på personer, men hade inget munskydd och inget

långärmat förkläde. Två som var bekräftat smittade sprang runt. Sofia Karin låste in sig på personalrummet en kort stund för att hämta andan.

– Jag kände mig helt ensam och livrädd.

Två dagar senare fick hon feber. Sedan dess har hennes mående växlat. Vissa dagar har hon haft feber, andra har hon mått bra. I veckan fick hon dock besöka akutmottagningen, där hon fick bekräftat att hon har covid-19.

Än i dag kan inte Helén Glückman förstå det beslut som kommunen tagit. När hon kontaktade verksamhetschefen i slutet av mars fick hon höra att de placerar covidpatienter från sjukhusen i de rum som är tomma efter avlidna.

– För mig spelar det roll även om dessa placeras på smittoavdelningar. Exponeringen blir mycket större oavsett. Ju fler som rör sig mellan avdelningarna desto större risk för spridning, säger hon.

Vd:n för koncernen som ansvarar för äldreboendet har tidigare sagt till DN att han inte delar den beskrivning som framkommer i anmälan. Han menar att

tillgången till skyddsutrustning varit bra – även om det varit brist. Han kan inte bekräfta några siffror på antalet fall på äldreboendet men säger:
– Vi kan bekräfta att det har funnits dödsfall, och att varje dödsfall är tragiskt. Men vi har jobbat med de riktlinjer vi har, och analyserar våra verksamheter och hur smittspridning gått till.

Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se
Johanna Sundbeck
johanna.sundbeck@dn.se

Qasim Amini får stanna i Sverige efter FN-kritiken

LÖRDAG 2 MAJ 2020

Efter FN-kritiken står det nu klart att 22-åriga ateisten Qasim Amini får stanna i Sverige. Men Migrationsverket ser inget behov av att ändra sina riktlinjer.

– Sverige gjorde fel, men vi tycker att vi har regelverket på plats, säger myndighetens rättschef Fredrik Beijer.

Första gången DN träffar Qasim Amini är två år efter hans ankomst till Sverige, på Migrationsverkets låsta förvar i Märsta, augusti 2017. På en av bilderna gråter han med hela kroppen samtidigt som han blir omkramad av en vän. Men utvisningen stoppas tillfälligt. I december samma år är det dags igen. Först på flygplatsen får Qasim Amini veta att utvisningen stoppas även denna gång. En av hans vänner har skrivit en inlaga till FN:s kommitté för mänskliga rättigheter. Han blir släppt ur förvaret, men fortsätter leva i väntan på besked.

Tredje gången DN träffar Qasim Amini är i början av 2020. Då har FN:s kommitté för mänskliga rättigheter kritiserat hans utvisningsbeslut. Att kommittén alls behandlar enskilda utvisningsbeslut är ovanligt – Qasim Aminis fall är den första granskningen sedan 2013 som resulterat i kritik. Innan dess har tre utvisningsärenden i Sverige konstaterats innebära

konventionsbrott. I artikeln från i januari är Qasim Amini inte namngiven eftersom han talar öppet om sin ateism, något som vid ett återvändande till Afghanistan skulle kunna försätta honom i livsfara.
Detta är också vad kommittén slår fast. En utvisning till Afghanistan skulle innebära ett brott mot hans rättigheter under artiklarna som gäller rätten till liv och skydd mot tortyr, står det i deras utlåtande.
Kommittén anser att Sverige misslyckades med att på ett adekvat sätt bedöma riskerna det skulle innebära för Qasim Amini att utvisas.
Det var i en ansökan om verkställighetshinder, det vill säga hinder att verkställa en utvisning, som Qasim Amini första gången tog upp sin ateism. Enligt honom har han mottagit hot eftersom han öppet gått ut med att han lämnat islam.
För Qasim Aminis del var inte FN-kritiken en garant för uppehållstillstånd. Hans asylasökan skulle åter prövas och det var först i slutet av februari han fick beskedet – fem och ett

halvt år efter hans ankomst till Sverige.
– Jag var mycket orolig i väntan på beslutet, berättar Qasim Amini.
Migrationsverket har analyserat kritiken från FN-kommittén och myndighetens rättschef Fredrik Beijer säger att han delar slutsatserna, även om han också noterar att tre kommittémedlemmar hade en avvikande mening. Han anser att kommitténs kritik framför allt riktar sig mot den del av processen som låg hos förvaltningsrätten.

– Man kan möjligtvis säga att vi redan vid ansökan om verkställighetshinder borde ha beviljat ny prövning och det är nog min och vår bild att vi i normalfallet gör detta – att man gör en ny asylutredning och går igenom frågan mer ordentligt, säger Fredrik Beijer.
Det innebär att Migrationsverket inte anser sig behöva ändra sina riktlinjer efter kritiken.
Fredrik Beijer delar inte bilden, som framförts av bland andra Daniel Carnestedt – Qasim Aminis juridiska biträde – att

praxis i fall som rör ateister spretar.
– Det handlar om många olika individer som ska bedömas. Den svåra frågan är dels om man är trovärdig och dels om man tänker agera på sin ateism och det är där vi tvistar. Vi är överens om att det är livsfarligt att vara aktiv ateist i Afghanistan, säger Fredrik Beijer.
Enligt Daniel Carnestedt är det just frågan om personen avser ”agera på sin ateism” som gör rättstillämpningen spretig. Han jämför med kristna konvertiter, som enligt dagens praxis förväntas agera som kristna vid ett återvändande.
– En motsvarande generell riskbedömning gällande ateister har dock saknats innan kommitténs avgörande i Qasims fall. Olika beslutsfattare och domare har gjort olika bedömningar av frågan. Nu när kommittén klargjort sin ståndpunkt så bör svenska myndigheter antingen revidera sin rättstillämpning eller ställa in sig på att få ytterligare kritik, säger han.
Det var Qasim Aminis vänner som lämnade beskedet till honom. De

kom till Migrationsverkets boende där han lever, hade med sig bakelser och berättade att det fanns något de ville fira – Qasim Amini hade fått permanent uppehållstillstånd.

– Jag kände mig chockerad, jag kunde inte tro att jag fått positivt beslut, att jag får stanna här och slipper utvisning. Alla grät, vi grät av glädje. De sa till mig att jag inte behöver vara orolig i fortsättningen, att vi kämpat bra och fått bra resultat och jag kan planera för ett nytt liv här i Sverige.

Coronapandemin försvårar de planerna, men Qasim Amini har anmält sig till en utbildning för att få fullständiga grundskolebetyg och söker arbete under tiden. Inget av detta har han haft möjlighet att göra under sina tidigare år i Sverige.

– Det har varit väldigt svårt. Första året gick ganska bra eftersom jag var på ungdomsboende, men året därefter började alla problem med förvar och allt vad det innebar. Ensamheten var väldigt jobbig eftersom jag aldrig varit ensam tidigare i mitt liv.

Qasim Amini bor just nu i en ort utanför Lidköping och säger att det för tillfället är svårt att tänka långsiktigt. Men vissa drömmar har han.

– Huvudmålet är att bli en affärsman och jag vill kunna utbilda mig. Sedan arbeta, spara pengar så jag har eget kapital och kan börja med affärer. Vi får se hur det blir, man måste tänka innan vad som är bra och hur det kommer att bli, säger Qasim Amini.

Glädjen över uppehållstillståndet är inte odelad. 22-åriga Qasim Amini berättar att hans vänner säger att han fortfarande är ung, men att han själv upplever att viktiga år har gått förlorade.

– Jag har gått miste om fem år av mitt liv och förlorat fem år av min ungdom.

Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se

Dela

Såhär mitt i coronakrisen vill jag bara sluta drömma

LÖRDAG 2 MAJ 2020

Jag vaknar med ett ryck. Pulsen skenar medan min blick spanar ut över det dunkla sovrummet. Det hörs lugna susningar från de tre andra i hushållet – det är bara jag som har andan i halsen.
Jag vänder på kudden och försöker komma till ro igen. Men det går inte.
Varje gång jag blundar spelas scenerna upp på ögonlockens bioduk. Gång på gång slår jag upp ögonen, för att liksom rensa hårddisken. Men mardrömmen går på repeat.
De senaste sex veckorna har mina nära och kära dött en ond bråd

död, om och om igen. Det är scener som hämtade ur den gamla tonårsskräckisen ”Final Destination”. Varje natt.
Fast min skruvade hjärna bjuder på mer än bara splatter. Ibland duger det med ren och skär vardagsångest: Jag går ut till bilen och upptäcker att det är punka på alla fyra däck. Bränner pannkaka efter pannkaka till middagen. Eller kommer till jobbet bara för att få veta att jag ska bli producent för DN:s poddsatsning med omedelbar verkan och tredubblade trafikmål. Mina protester om att jag inte kan radio, inte lyssnar på poddar, INTE VILL – det är som att jag skriker ut i intet.
Och det är väl ungefär det min hjärna gör just nu: Vrålar ut i natten. Jag är nog inte heller ensam om det. Såhär mitt i coronakrisen radar dagarna upp sig som ett långt pärlband av meningslöshet – grådassiga och jämnstora kulor på ett band som sträcker sig bortom synhåll. Hjärnan försöker väl bara spexa till det.

Amanda Johansson Murie
amanda.johanssonmurie@dn.se

Amanda Johansson-Murie är nyhetsredaktör på DN.se och längtar väldigt mycket till Norrland.

Ännu fler krogar måste stänga efter kontroller

LÖRDAG 2 MAJ 2020

Stockholmskrogar fortsätter att straffas för bristande arbete med att förhindra smittspridning.

Två krogar i centrala Stockholm stängs också efter beslut av

regionens smittskyddsenhet. Det gäller Babylon vid Björns trädgård på Götgatan och Ho’s Kina på Hornsgatan, båda på Södermalm.
– I båda fallen handlar det om trängsel och i ett fall handlar det också om stående servering, säger Per Follin, chef för Smittskydd Stockholm.
Förra helgen stängdes totalt sex krogar i Stockholm och Södertälje, efter beslut från smittskyddsenheten. Samtliga har nu öppnats igen.
Under helgen fortsätter kontrollerna i huvudstaden, och då inte enbart i centrala stadsdelar som tidigare.
– Vi kommer att vara i ytterstadsområdena under helgen, säger Kristine Fornander, tillförordnad avdelningschef på miljöförvaltningen i Stockholm.
TT
Dela

Bilköerna tillbaka igen i Stockholm

LÖRDAG 2 MAJ 2020

Biltrafiken i Stockholm ökar igen och köerna har kommit tillbaka.

– Coronadippen är i princip helt uppäten, det märks tydligt, säger Alexander Nilsson, operativ trafikanalytiker på Trafik Stockholm.

Trafiken i Stockholm minskade när coronakrisen startade. På Essingeleden passerar normalt 147 000 bilar per dygn men när Folkhälsomyndigheten uppmanade folk att jobba hemma minskade trafiken rejält. Tisdagen den 24 mars exempelvis noterades 124 218 bilar på Essingeleden. Men i onsdags var siffran uppe i 146 889 bilar.

– Det brukar det vara en kö mellan klockan tre och fem på eftermiddagen södergående från Norra länken till Lilla Essinge. Den kön var borta sista halvan av mars fram till påsk. Nu ser vi att

den kön kommer tillbaka, säger Alexander Nilsson.
På E4 vid Tureberg håller den minskade trafiken i sig. Från runt 110 000 bilar varje vardag innan coronakrisen är siffran nu runt 88 000.
– Det tror jag exempelvis beror på att en stor del av trafiken till Arlanda har försvunnit.
Som mest gick trafiken i hela Stockholmsområdet ned med cirka 20 procent den 16–20 mars. Nedgången höll i sig till påsklovet i början av april.

Lars Grimlund
lars.grimlund@dn.se

Ulrika Knutson. ”Jag gillade inte Elin Wägner som person”

LÖRDAG 2 MAJ 2020

Ulrika Knutson gör en temperamentsfull - levnadsteckning över journalisten, radikalpacifisten och miljökämpen Elin Wägner i

en ny biografi. DN:s Maria Schottenius fick ett samtal om en kvinna som aldrig strök medhårs.

Författaren Elin Wägner är beundrad för sin framsynthet i miljöfrågor, aktad för sitt mod och sin civilisationskritik. Hon var ledande i striden för kvinnlig rösträtt och valdes in i Sällskapet De Nio och i Svenska Akademien. Hon var en pionjär. Det finns många anledningar att fördjupa sig i hennes liv och tankar.

– På idéplanet är hon en av 1900-talets mest intressanta röster. Hon var så långt före sin tid, säger Ulrika Knutson. Hennes biografi om Elin Wägner har precis getts ut när DN når henne på telefon.

”Den besvärliga Elin Wägner”, - kallar du boken. På vilket sätt är hon besvärlig för dig?

– Jag gillade henne inte som person. Det kändes som en utgångspunkt för att ta reda på varför. Det skulle vara för trist att måla upp bilden av ett dygdemönster, eller dyrka en person i en hel bok, säger Ulrika Knutson.

Och vad är det du inte gillar?

– Två saker. Den första är att hon är kategorisk. Hon dömer männi-

skor väldigt hårt och har ett förakt för svaghet. Där finns ingen fördragsamhet, hon står till exempel inte ut med lättja och fetma. Det märker man inte minst i hennes romaner, där människoteckningen ofta blir skev. Hon är inte en hundraprocentigt bra författare, och där har du något som är besvärligt för mig.

– Det andra är hennes radikal-pacifism, hon är kategorisk även där. Den moraliska principen går före verkligheten. ”Det har alltid funnits en ytterlighetstrånad hos mig”, har hon själv skrivit, och det är ju ett tecken på självinsikt. Ulrika Knutson har verkligen svårt för den sidan av Wägner som förnekar komplikation. Vi pratar länge om Elin Wägners spända dragning till de högre sfärerna, till det absoluta. Det som gjorde henne blind och döv för tanken att radikalpacifismen kunde vara fel väg gentemot Hitler och nazismen. Inte förrän 1946, när kriget var slut, kunde hon försiktigt öppna för den hållningen i ett brev till sin väninna Emilia Fogelklou.

Men vad är det stora med Elin Wägner? Vad ska vi minnas henne för?
– Att hon, trots predikotonen, är intellektuell. Att hon sätter fyr på flera stubintrådar samtidigt och tvingar oss att tänka själva. Var är våra blinda fläckar? Vad kommer vi att ångra om 20 år? Vad är vi själva indragna i?
Tanken på att vi alla är indragna är något Elin Wägner själv skrev i en framsynt artikel i den frisinnade veckotidningen Tidevarvet på tjugotalet. Där talar hon om hur den moderna industrialismen producerar så mycket som möjligt – inte för att det ska hålla inför framtiden, utan för att man ska köpa nytt och hålla hjulen i gång. Elin Wägner nöjer sig inte med att ironisera över kapitalismen utan förstår att det är svårt att ställa sig utanför, att det har ett pris.
– ”Vi är alla indragna”, jag tycker den meningen ska broderas i korsstygn, säger Ulrika Knutson.
Det går livligt till i denna biografi, som är sprängfull av kända människor med starka åsikter, känslosamma relationer, vänskap, kärlek, otrohet och skilsmässor. Och Ulrika Knutson rör sig ledigt i

miljön. Hon har varit där förr, i sin bok om Fogelstadskvinnorna och i en rad andra texter.
– Elin Wägner var en fantastisk journalistisk begåvning med slagruta för vad som rör sig i samhällskroppen. Och hon har någonting för alla, det tycker jag är en stor sak.
En nyhet i boken är att Elin Wägner, som hade perioder av depression, under en konvalescens i Ramlösa fick en sexuell behandling av en då mycket känd läkare från Lund, Sven Ingvar. Sex som botemedel, alltså.

– Ja, jag funderade på om det var försvarbart att berätta det, men det är Barbro Alving som har försökt ställa kritiska frågor och kommer fram till att det måste ha ägt rum. Det fanns teorier om att fysisk stimulans av könsorganen kunde hjälpa, så jag var tvungen att ägna lite tid åt att studera detta, säger Ulrika Knutson.
– Elin hade tydligen själv inget emot behandlingen utan sa att det var ”snällt av Sven”. Det är inte i den rollen man tänker sig en feministisk pionjär. Men det finns tillräckligt många indicier som talar för att det stämmer. Jag kan

inte utpeka professor Ingvar för våldtäkt, men jag kan skärskåda de här vittnesmålen, för de säger något om den sexualiserade tid som var Elin Wägners. Och jag var mycket mån om att inte utpeka professor Ingvar som en djävul, för det tror jag inte att han var. Han var en duktig folkbildare, demokratisk, humanistisk. Det är viktigt hålla sig till källorna och sanningen.
Ulrika Knutson skriver också i biografin att Elin Wägner är värd respekt för sin disciplin, sin produktivitet, sin skärpa och sitt allvar. Beträffande miljöfrågorna var Elin Wägner sin tids Greta Thunberg – skarp i sina varningar för resursslöseriet, fossila bränslen, jorderosion. Hon talade om grundvattnet som var hotat, skogsindustrins framfart och industrialiseringens skadeverkningar.
I skriften ”Väckarklocka” som kom sent i hennes liv, 1941, talar hon för kvinnornas och barnens sak, och var tidigt uppmärksam på rättvisefrågor. Hon menar att det ”droppar blod” från aprikoserna så länge vi importerar billig frukt från Kalifornien, från företag med usla arbetsvillkor. Hon vädjar till

samvetet och håller ett lovtal till livet i samklang med naturen, om rent vatten och ren luft. Men hon gör samtidigt många i den progressiva offentligheten rasande. De kallar henne bakåtsträvare och reaktionär.
– Hon skrev nästan alltid mot sin samtid, strök aldrig medhårs, säger Ulrika Knutson.
Om Elin Wägner hade skrivit något i dag, i coronans och klimatkrisens tid, vad tror du att det hade varit?
– Jag tror inte att hon bara hade skrivit om klimatet, det hade hon ju redan gjort. Jag tror hon hade skrivit mer om demokrati och egenmakt, om individens ansvar för det gemensamma.

Maria Schottenius
maria.schottenius@dn.se
Ulrika Knutson.

Född 1957 i Göteborg, i dag bosatt i Uppsala.
Är journalist och författare, tidigare gästprofessor vid journalistutbildningen i Göteborg, tidigare ordförande i Publicistklubben.
Har vunnit en rad priser – Guldpennan, Stora Journalist-

priset, Expressens Björn Nilsson-pris, Stora Retorikpriset m fl.
Har tidigare skrivit böcker som ”Kvinnor på gränsen till genombrott. Om Fogelstadskvinnorna” (2004).
Är aktuell med ”Den besvärliga Elin Wägner” (Historiska Media).

Ulrika Knutson väljer tre böcker av Elin Wägner.
”Norrtullsligan” (1908): Elins debut. En rolig roman om de kvinnliga kontoristernas kamp för människovärde. Ungt och fräckt språk. Hur många böcker från 1908 tål att läsas i dag?

”Den namnlösa” (1922): Ett modernistiskt försök att leka med berättarperspektivet. Man vet inte riktigt om man kan lita på någon av dem som talat i romanen.
”Väckarklocka”(1941): Wägners rasande debattbok föregriper vår tids frågor: miljön, resursslöseriet, fred- och flyktingkriser. En hård civilisationskritik.

Björn Ulvaeus: Vi är fyra personer som kan lita på - varandra hundra procent. Det är väldigt fint.

LÖRDAG 2 MAJ 2020

Likt de andra Abba-medlemmarna har Björn Ulvaeus alltid varit mån om sitt privatliv. Men bara en vecka före sin 75-årsdag har han bestämt sig för att berätta allt. Om hur han blev kär i Agnetha Fältskog. Om sin alkoholism. Om turnerandet med Abba. Och om att alla fyra fortfarande ses.

Det är inte bara för att han blir äldre och livet en dag tar slut. Coronapandemin för med sig en ökad medvetenhet och kanske gör den ständiga påminnelsen om döden det mer angeläget att ge sin egen version. Nu tänker Björn Ulvaeus tala öppet om det han aldrig tidigare har sagt. Men vi tar det från början.

Ett stenkast från Djursholms torg ligger Björn Ulvaeus privata ö Vågaskär. En pittoresk bro med norra fästet mot Strandvägen leder över till den vattenomgärdade tomten, där det precis får plats en gul Villa Villekulla de luxe med en exemplariskt skött trädgårdsremsa runt.
Här bor den världskände Abbasvensken med hustrun Lena, storpudeln Ares, dvärgschnauzern Laban och katten Issa, som har kommit till familjen på inrådan av Anticimex.

– Vi led, det var otroligt alltså, råttorna och mössen hoppade upp under bilarna och bet sönder kablarna. Anticimex satte ut fällor men det gick inte. De gav upp, sade: ”Det finns inget nu – annat än en katt.”
Björn Ulvaeus röda Tesla och hustruns Lexus står parkerade på var sin sida av entrén, numera med kablaget intakt. Men Issa hade fått vara kvar även om hon helt saknat jaktinstinkt.
– Den har en funktion, den ska fånga råttor åt oss, och så kommer den in i vårt liv. Och så blir vi förälskade, så fullständigt

obegripligt förälskade i den lilla katten, konstaterar Björn Ulvaeus.
Vår värd leder vant småpratande vägen genom sin arkitektritade grosshandlarvilla från 1890-talet, förbi köket där sjön lyser klarblått genom de stora burspråken och in i salongen.
Dörren på bortre långväggen leder ut till en altan med trappa ned mot gräsmattan. Som en försiktighetsåtgärd i coronatider får den stå öppen under besöket fast vårdagen är kylslagen.
Paret Ulvaeus lever i karantän. Båda är 40-talister och ingår därmed i den riskgrupp som Folkhälsomyndigheten rekommenderar att begränsa sina nära kontakter och stanna hemma i möjligaste mån.
– Min fru tar på sig gummihandskar och ansiktsmask och går upp till Konsum, som ligger alldeles här intill, och handlar på stort avstånd från andra. Det är det enda som vi gör. Ibland kommer barn och barnbarn och hälsar på, men då är vi ute på altanen.
Lena Ulvaeus har en vilande leukemi, vars förlopp enligt maken har visat sig vara så långsamt att de förmodligen får

bli gamla ihop och hon dö av något annat.
– När vi fick reda på det var det som att det skulle hända i morgon. Då visste vi inte att det skulle gå så här sakta. Hon har inga symptom än. Det är underbart.
Horisonten, som ett tag kom hotande nära, flyttades fram. Åter fanns tid och möjligheter, världen låg öppen för Björn Ulvaeus fötter. Tills det nya viruset från Kina började spridas över gränser och kontinenter, skörda dödsoffer och bomma igen land efter land.

– Det har inte sjunkit in vad som har hänt, tror jag. Hos oss alla. Livet blir aldrig detsamma. Postcorona. Ett skifte. Men det kommer ju komma bra saker ur detta också. Vilka är de? Det är spännande.
Björn Ulvaeus vill gärna vara optimist men kontrasten är stor. Före pandemin for och flängde han mellan hemmet och sina många, internationella projekt.
– Jag var i London och så åkte jag till Tyskland och så åkte jag till USA. Jag hade en färdigpackad väska som jag visste att allting fanns i. Det var alltid korta turer;

stanna i New York en dag och sen tillbaka. Helt galet.

Står ditt jetplan kvar på Bromma?

– Nehej du, det är tio år sedan jag gjorde mig av med det. Jag fick dåligt samvete, det var lite väl mycket som shejkerna i Saudiarabien.

Du har sagt att privatplanet var en lyx du unnade dig efter 9/11. Vad för andra typer av lyx är det som du kan njuta av?

– Det där är ganska intressant, för jag försöker hålla mig i trim och inte gå upp i vikt. Det innebär att för mig är inte att fira att köpa någonting gott som man blir lite tjock av. Bakelser och sådant som jag älskar går liksom bort. Och jag dricker inte alkohol så jag kan inte fira med det. Och jag röker inte. Pudeln Ares, som har varit ute och hälsat på hushållets två trädgårdsmästare och passat på att ta ett havsbad, dansar glad och lerig in genom altandörren och sätter smutsiga tassavtryck på den äkta mattan i ljusa färger. Björn Ulvaeus föser undan hunden från det handknutna konsthantverket på golvet och resonerar vidare:

– Jag vet inte. Det finns ingenting som jag behöver. Det finns

ingenting som jag åstundar, sådant där: ”tänk om jag hade det”, som jag skulle kunna fira genom att skaffa mig.
Ares tittar på sin husse och lägger huvudet på sned.
– Det låter för galet det här, men så är det. När Benny och jag en gång i tiden kunde fira våra triumfer med whisky och annat, då kunde man ju fira, då var det: ”Yeah, nummer ett! Där!” Men nu för tiden, vad fan ska jag fira med?
En stunds eftertanke följer, varpå Björn Ulvaeus slår fast:
– Jag kommer fasen inte på något sätt. Det är konsekvensen av när man är så privilegierad och har allt. Det är verkligen ingenting att klaga över.
Dricker du aldrig alkohol?
– Nej. Det är nog tolv, tretton år sedan jag slutade. Jag hade druckit färdigt. Det påverkade mitt liv för mycket. Ja, jag var alkoholist, eller: det är man, man är nykter alkoholist.
Mannen som var med och gav oss ett av jordklotets mest ikoniska popband lutar sig fram på tårna där han sitter i bara strumplästen;

ett par sockor med längsgående, flaggblå ränder.
– Det gick inte. Det var ett val. Jag trodde, det har jag aldrig sagt till någon förut, men när jag valde det tänkte jag att nu ska jag leva i en grå tillvaro, som tristess varje dag, men det är i alla fall bättre än att fortsätta på det där sättet.
Utanför fönstret plockar trädgårdsmästarna bort påskriset som är nedstucket i krukorna med trumpetnarcisser. De färgglada fjädrarna blåser i vinden.
– Så då bestämde jag mig, gjorde mig av med det, och det var det bästa beslutet jag gjort i mitt liv. Det tog tre kvarts år eller någonting, sedan började sinnen öppna sig och kreativiteten höjdes och allt blev otroligt mycket bättre.
Björn Ulvaeus lutar sig tillbaka i soffan.
– Jag önskar jag hade gjort det tidigare men det är en bransch som är så tillåtande; det är därför så många artister och musiker får problem med det. Men det går ju sluta och det finns många som har gjort det, massor. Vart du än vänder dig så har de slutat.
Fick du hjälp eller klarade du det själv?

– Jag gick i något slags terapi, hos en vän. Men det var nog framför allt att jag hade kommit till insikten själv, att det är ingenting att snacka om.
När det här samtalet äger rum är det en vecka kvar till Björns 75-årsdag, den 25 april 2020. Han ser inte hur det skulle kunna bli något stort kalas när smittskyddsläget kräver social distans.
Förmodligen avstår han även från tårta, för att slippa träna dubbelt så mycket nästa dag. Det låter lite deppigt. På den hurtfriska kommentaren att det gäller att hitta det som är roligt, svarar han:
– Men det gör jag, jag hittar det ideligen, men nu måste man ju stänga ner allt. Det är jättetråkigt.
När Veckans Affärer listade Sveriges rikaste 2019 kom Björn Ulvaeus med sin förmögenhet på 1,5 miljarder kronor på 163:e plats. Trots att Abba är Sveriges största musikexport genom tiderna med 400 miljoner sålda skivor har han tjänat mest på musiken efter bandets upplösning.
”Popgruppen med samma namn som en silllfabrik” – för att citera

Björn Ulvaeus själv – lade av hösten 1982. Då var bandet, trots lysande framgångar, inte lika stort som det blev tio år senare.
Bandets revival på 1990-talet förstärktes ytterligare av ”Mamma Mia!”-spinoffen i form av en musikal, två filmer och ett krogpartykoncept, vilka i sin tur har genererat hundratals nya miljoner.
Björn Ulvaeus, som har visat sig vara den borne entreprenören i Abbakvartetten, har investerat i hotell, nöjesetablissemang, föreställningar, fastigheter och bolag. Nu lägger coronaviruset sordin på allt.
– ”Pippi på Cirkus” skulle ha öppnat den 26 juni men jag vågar inte. Vi bestämde: nu lägger vi det här i malpåse och plockar fram det nästa år. Hur det blir med ”Mamma Mia! The party” i Göteborg i höst vet vi inte, det som går i London är nedsläckt och står där.
Innan världen drabbades av lockdown hade Björn Ulvaeus en USA-resa inbokad för att se på ”två fantastiska spelplatser för partyt, den ena på Broadway”.

Den var förstås omöjlig att genomföra.
– New York är *on hold*. Köln skulle vi ha åkt till, det är *on hold*, och Las Vegas är *on hold*. Avatarprojektet (en turné med digitala Abbakopior) fortsätter men inte exakt som det var planerat. Det är ett halvår förskjutet eller något sådant, tror vi.
Eländet slutar inte där:
– Sedan har vi Abbamuseet, Cirkus och Hasselbacken. De är nere på låg nivå också. Ingenting på teatrarna. I Västervik har jag byggt Slottsholmen som min yngsta dotter driver, ett flytande hotell som vi skulle ha invigt – det gick inte heller.

Hur mycket påverkas din ekonomi av pandemin?

– Det rinner ut pengar överallt där man har fasta kostnader, löner och alltihop, åt olika håll. Det rinner ut varje månad men så är det ju för alla. Det är bara att acceptera.
Orden kommer från en man som har jobbat med sig själv. Varje vecka sedan fem år tillbaka infinner sig en psykoterapeut på Vågaskär för ett två timmar långt samtal med öns ägare. Ofta

återkommer de till detta med självkänsla.
– Vi pratar om det, att man ska älska sig själv – helst. Det har jag aldrig lärt mig. Att bli mer förlåtande, mera empatisk mot mig själv har jag lärt mig med åren, men att kunna säga att man älskar sig själv som man är, det har jag aldrig lyckats med.

Hamnar du i självförakt?

– Ja visst, absolut. Självförakt och bristande förtroende för den egna kapaciteten, det har jag ofta upplevt i vargtimman.
I sitt sommarprat 2008 nuddade Björn Ulvaeus vid barndomen. Han sade att han förmodligen inte hade blivit sedd på det sätt som han hade behövt, inte fått den kärleksfulla bekräftelse som han såg sina egna barn ge barnbarnen.

Vill du berätta om din pappa?

– Vi stod varandra aldrig riktigt nära.
Under Björn Ulvaeus första år drev fadern Gunnar ett träbåtsvarv i Bovallstrand på västkusten.
– Så gick det där varvet åt helsike, varför vet jag inte, men jag kan tänka mig att han inte var den bästa företagaren. Jag tror att det var en stor knäck för honom.

Sedan blev han liksom svävande och fick aldrig någon styrsel på tillvaron.

Hur då?

– Ett tag var han kock på någon båt på Göta kanal. Då bodde min syster, jag och mamma hemma hos hans mamma i en jätteliten lägenhet och hans mamma gillade inte min mamma. Det var ingen bra situation, jag riktigt känner hur olycklig den där tiden var.

En framgångsrik farbror till Björn Ulvaeus ingrep. Han ägde Västerviks pappersbruk och gav sin lillebror jobb på bruket som förman, vilket gjorde att familjen fick råd att flytta in i en egen hyresbostad.

– Men det var inget lyckligt äktenskap. Min pappa, liksom hans bröder och alla i den släkten, drack för mycket. Det var mycket gräl och elände mellan mamma och pappa, som jag hörde.

Hur var din mamma?

– Hon var väldigt snäll och god på alla sätt och vis. Jag älskade verkligen henne, men hon var intellektuellt ganska hjälplös mot pappa.

Barnet Björns otillfredsställda behov av att bli sedd gjorde honom till det perfekta

pojkbandsämnet. Musikaliteten hade han ärvt av fadern, en gitarr hade han fått i julklapp och i tonåren slog han igenom med gruppen Hootenanny Singers. Sommaren 1964 åkte de runt i folkparkerna.

– Då var första riktiga gången man sprang ifrån flickor och så där. Det var jättehäftigt. Då var jag i musiken lika mycket för musiken som för glamouren och att vara stjärna. Kringgrejen var som störst då, den första sommaren man var på långturné. Benny Andersson spelade i konkurrerande Hep Stars. Björn Ulvaeus och han stötte ihop med varandra utanför en festplats i Falköping 1966. När de träffades nästa gång var det för att komponera.

– Vi hade ingenstans att vara, så vi släpade ner Bennys förstärkare och hans lilla orgel i källaren till hyreshuset där jag bodde med mina föräldrar. Där satt vi och lirade.

Grannarna visste inte om att det skrevs musikhistoria.

– Pappa kom ner och sade: ”Det här går inte för de ringer och klagar och det är ett jävla oväsen.”

Sedan överraskade Gunnar Ulvaeus. Han upplät sitt kontorsrum på pappersbruket till sonen och hans kompis.
– Det var en lång trappa upp till det där kontoret, som liksom såg ut över hela pappersbruket, och där satt vi och skrev vår första låt. ”Isn’t it easy to say”, hette den.

Fanns personkemin där från början?

– Vi kände att vi klickade men vi hade ju ingen aning om att det skulle bli ett sådant samarbete som det blev. Det är egentligen rätt enormt. Att det har blivit som det har blivit. Att det fortfarande är så, över 50 år sedan.

Hur ofta hörs ni ?

– Åh, nu har vi ju kontakt minst två gånger i veckan.

Sitter Benny Andersson också i karantän?

– Ja.

B:na i Abba hade hittat varandra. Sedan kom A:na inte långt efter.
– Vi satt i bilen på väg till eller från något gig, och så spelades Agnethas första låt. ”Jag var så kär”, heter den. På något sätt kände jag: ”Wow, vad är det för något med den här rösten?” Man kan inte säga förälskad, men

romantiskt berörd, av hennes röst blev jag.

Hur träffades Agnetha Fältskog och du i verkligheten?

– Jag skulle vara med i ett tv-program, som hon var med i också. Det var nog i Smögen och Benny körde mig dit, ända från Stockholm. Jag hade inget körkort.

”Björn och Benny”, som de snart skulle komma att kallas av hela svenska folket, letade upp hotellet där programmet skulle filmas och klev in i restaurangen.

– Och då sitter hon där. Då hade hon inte... hon hade en liten glugg mellan framtänderna. Hon var ju så himla ung. Flickaktig. Hon blev mycket mer sofistikerad efter ett tag.

Blev du kär direkt?

– Jag vet inte om hon blev det, men jag blev ju det. Tveklöst.

Så småningom fick Björn Ulvaeus följa med till Jönköping och träffa Agnetha Fältskogs mamma och pappa.

– Köket kommer jag ihåg, och det lilla rummet där hon hade sitt piano. Hon var väldigt duktig på att skriva låtar. Vi hade mycket sådant gemensamt.

Förlovningen ägde rum i luften.

– Vi åkte till Cypern på semester. På planet bytte vi ringar och min var lite för stor. Så kommer vi ner dit och det första jag gör är att kasta mig ut i böljorna. När jag kommer upp efter doppet är ringen borta. Det var fruktansvärt.
Abba fanns inte ännu men Benny Andersson och hans fästmö Anni-Frid Lyngstad var med. De två paren hade fått biljetterna billigt av resebolaget mot att de uppträdde för de andra gästerna.
– Vi hade gitarrer och sjöng utan att för den sakens skull komma på tanken att vi skulle kunna starta en grupp tillsammans. Det var aldrig på tal ens. Vi bara sjöng i stämmor och så där. Vi träffades och umgicks på det sättet åtminstone två, tre år innan vi kom på att vi skulle spela in en popskiva tillsammans.
Albumet hette ”Ring ring” och släpptes 1973. Året därpå fick Abba sitt stora, internationella genombrott när de vann Eurovision song contest med ”Waterloo” efter en gastkramande poängräkning.
Det märkliga är att även om Björn Ulvaeus kommer ihåg alla fakta om när, var och hur så har han

inget minne alls av själva upplevelsen. Det är som att han aldrig har stått på den där scenen i Brighton i sina höga platåskor med stjärngitarren i händerna.
– Mer än från själva Abba har jag minnen från husen vi bodde i och saker som hände i dem. Efter att vi hade vunnit Eurovision song contest kom vi hem; då bodde Agnetha och jag på Lidingö – det har varit en jävla massa hus under åren – och jag kommer så väl ihåg en morgon.
Han ser det fortfarande framför sig:

– Agnetha sov. Jag gick upp och ställde mig i kalsongerna och tittade på mig själv i en stor spegel vi hade och tänkte: ”Så här kan du ju fan inte se ut om du är popidol.” Jag hade lagt på mig som fasen då. Agnetha lagade kålpudding och jag åt för mycket. Jag var lite sådär lönnfet, kan man väl säga. Det ser man på bilderna från Eurovision Song Contest, jag är som en stoppad korv i byxorna.
För det unga paret Ulvaeus-Fältskog inföll Abbadecenniet och familjebildningen samtidigt. Deras första barn, dottern Linda,

föddes 1973, samma år som debutalbumet kom.
När gruppen splittrades 1982 var Linda nio och hennes lillebror, Christian, skulle fylla fem. Abba hade under hennes levnadsår producerat åtta studioalbum och turnerat i Europa, Australien, Nordamerika och Japan.

Hur sjutton gick det till?

– Nej alltså, det var ju svårt. Nu så här efteråt kan jag förstå Agnetha mycket bättre. Hon ville verkligen inte åka i väg och göra promotion och sådant där. Hon ville inte åka ifrån barnen. Jag var mycket mera på: ”Men vi är ju bara borta en eller två dagar.”
Världsturnén ”ABBA – The Tour”, med spelningarna i Nordamerika och Japan, genomförde gruppen först hösten 1979 och våren 1980, och den blev också deras sista.
– Vi blev övertalade. Jag tror nog att Frida tyckte det var ganska kul och Benny också kanske. Men jag var så där *luke warm* och Agnetha ville ju egentligen inte. Det blev något slags kompromiss då.
Före den stora världsturnén gjorde Abba nästan bara tv i Europa, enligt Björn Ulvaeus.

– USA fick vara. De sade: ”Ni måste turnera. Ni måste komma till varje stad och gå till radiostationen där.” Vi sade: ”Då skiter vi i USA.” Det var ett medvetet val. Vi hade en massa topp tjugo där ändå. Det hade ju varit mycket större i USA om vi hade åkt dit men det gjorde vi inte, för att vi hade barn.
Inställningen var inte populär hos skivbolagsdirektören Stikkan Andersson med flera.
– De fick ju spader på oss för att vi inte turnerade mera, men jag ska säga att det är orsaken till att vi sitter här i dag: just det att vi koncentrerade oss på låtskrivande och inspelningar i stället. Det är så oerhört mycket viktigare. Vem kommer ihåg vem som var ute och turnerade på 1970-talet? Vad spelar det för roll i dag? Ingenting.
Trots försöken att prioritera familjelivet höll inte kärleken. Innan 1970-talet var över var även Björn Ulvaeus och Agnetha Fältskogs äktenskap det. Beslutet var gemensamt, enligt Ulvaeus.
– Det var inte så att någon av oss blev väldigt ledsen. Det var ett misslyckande, visst, och det blir man ju ledsen över, men vi insåg

båda två att det var lika bra att vi gick skilda vägar. Vi hade växt ifrån varandra, som man gärna gör när man gifter sig ung.
Planen för Linda och Chistian var egna rum i båda hemmen och ett fritt, växelvis boende.
– Vi hade tänkt på delad vårdnad, att de skulle kunna få vara hos vem de ville. Så ska man inte göra. Men det föreföll så bra, som om barn kunde bestämma: ”I kväll kan jag väl vara hos pappa då.” Det är ju inte så.
Familjen firade julafton ihop alla fyra och på juldagen 1978 gick flyttlasset till Agnetha Fältskogs nya hus, som låg alldeles intill.
– Sedan på nyårsafton skulle Benny och Frida, som också bodde på Lidingö, ha en stor fest. Dit kommer jag som ungkarl. Och där sitter Lena. Jag kom dit med en annan tjej, tror jag, men hon fick se sig besegrad.
Bara två dagar senare åkte Abba till USA för att medverka på en stjärnspäckad FN-gala med bland andra Bee Gees, Donna Summer och Rod Stewart. Som vanligt minns Björn Ulvaeus bäst det som hände off stage.

– Thomas Johansson, vår turnépromotor, betalade räkningarna för våra rum; våra sviter. Han trodde inte det var sant när han såg telefonräkningen. Den var astronomisk, för jag hade hela tiden legat och pratat med Lena i mitt rum. Det var oerhört romantiskt.

Matoset sprider sig från köket i villan på Vågaskär, där Lena Ulvaeus förbereder lunchen. Hon och Björn Ulvaeus har de vuxna döttrarna Emma och Anna ihop, och barnbarn på det.

– Vi blev verkligen blixtkära. Så konstigt att man är ungkarl i en vecka och sedan bara trillar dit direkt. Men det måste ju ha varit rätt eftersom vi fortfarande är lyckligt gifta efter så många år.

Det måste också ha varit knepigt, för sedan fortsatte ju Abba parallellt i 3,5 år till?

– Ja, och det var ju inte långt efter som Benny och Frida också skilde sig. Men detta var innan ”The winner takes it all” och innan ”Super trouper”, innan en massa grejer, och vi kände att vi har någonting som ur konstnärlig, professionell synpunkt är kanon.

Björn Ulvaeus beskriver det som ett rationellt rådslut:
– Vi frågade oss: ”Kan vi inte samarbeta i studion?” Och det kom vi överens om att: ”Det är klart vi kan, som civiliserade människor.” Så vi fortsatte, och några av våra bästa grejer gjorde vi efter det.

Höll ni er civiliserade då?

– Lika civiliserade som vi hade varit innan. Eller lika lite. I studion kan det ibland gå hett till. Abbas inspelningsstudio, som de hade byggt själva, låg i det gamla Sportpalatset på S:t Eriksgatan i Stockholm. En av de många stunderna där har etsat sig fast i Björn Ulvaeus hjärnbark.
– Det var just efter vi hade skilt oss. Vi stod tillsammans vid mixerbordet. Kvällen innan hade jag skrivit texten till ”The winner takes it all” och Agnetha sjöng igenom den för första gången. Det var så starkt. Det var blanka ögon och vi kände: ”Jävlar, det här är något.” Och det var det ju också. Det minnet kan jag gå tillbaka till, känna just den där gåshuden. Alla bejublade arenakonserter, däremot, flyter ihop.
– Det var en jäkla massa folk och ungefär likadant överallt i de olika

städerna som vi kom till. Det är väldigt svårt att skilja dem från varandra.
Första giget i Sydney undantaget. Det hade regnat i tre dagar. Rod Stewart, som uppträdde på Nya Zeeland, ringde upp Björn Ulvaeus och sjöng ”muddy, muddy, muddy”, på melodin till ”Money, money, money”.
Ulvaeus kommer inte ihåg om de båda kände varandra då, men att någon ur den globala artisteliten, som rockstjärnan Rod Stewart, slog honom en signal var inte så märkvärdigt.

– Vi visste ju om att vi var en av dem. Vi var inte längre lantisar från Sverige, som vi kände oss som från början, utan vi visste: ”Vi är där uppe på samma nivå, vi ligger på listorna runt världen.”
Tusentals fans hade väntat på flygplatsen när Abba landade i Australien. De kantade hela vägen in till Sydney, höll upp skyltar och ropade: ”We want Abba!”
Självaste borgmästaren tog emot bandet och hälsade dem välkomna.
– Det var ingen som hade haft så sedan Beatles. Det var en sådan otrolig grej där nere. Vi bodde i ett

slags enklav som det var absolut omöjligt att gå ut utanför, då blev det upplopp.
Men så var det detta med regnet som bara öste ner. Sydney var en utomhuskonsert, publiken stod under bar himmel, och Björn Ulvaeus oroade sig för att det inte skulle komma tillräckligt med folk.
– Jag gick från min trailer, de hade lagt ut plankor för att man inte skulle gå i leran, fram till scenen. Jag var nervös men springer in och ser alla de här människorna.

På bilderna från konsertplatsen The showground står de 30 000 personerna i publiken i ett hav av paraplyer. Det föll inte bara vatten från himlen. I det fuktiga vädret hade en stor mängd förpuppade skalbaggslarver kläckts och de drogs som magnetiserade mot den upplysta, vita scenen.
– Det regnade skalbaggar, det bara drösade ner skalbaggar på oss och folk fick sopa bort dem från scenen under pågående konsert.
Sorgen var stor i Australien när Abba fem år senare splittrades. År 2000 erbjöds gruppen en miljard

dollar för att göra ytterligare en turné. De tackade nej. Det handlade inte enbart om att projektet skulle ta mer tid än de ville avvara.
– Så jobbigt att komma tillbaka och visa folk: ”Det är inte lika bra som ni tror att det är.” Men har man ett jättelångt uppehåll och så kommer man igen som en äldre kopia av någonting som var mycket livfullare och mer energiskt – det var jag rädd för också.
Någon osämja mellan de forna gruppmedlemmarna, som det frekvent spekuleras kring, handlade det över huvud taget inte om, enligt honom. De har Avatarprojektet tillsammans och träffas mycket.
– Vi har väldigt speciella band till varandra. Det känns väldigt tydligt att de finns där. Som vi sade när vi skildes nu häromsistens, det var någon månad sedan, att: ”Vi har ju något väldigt speciellt i det att vi är fyra personer som kan lita på varandra hundra procent.” Det är väldigt fint att man kan ha det.

Någon som minns hur det faktiskt var?

– Ja, precis. Och vad det gör med en: att ha gått igenom det och att man fortfarande finns kvar och är relevant.

Vad är hemligheten?

– Låtarna är kända runt precis hela världen. Du kan åka vart som helst, det finns ingenstans där man inte vet vad det är för låtar, och det är rätt konstigt. För jag begriper inte riktigt hur det gick till. Faktiskt inte. Låtarna har bara blivit så, av sig själva har de blivit så. Det är ganska underbart. Det var nog det jag menade när jag skrev: ”Thank you for the music.”

Anna Bodin

anna.bodin@dn.se

Björn Ulvaeus
Ålder: Fyllde 75 år den 25 april 2020.
Bor: Ön Vågaskär i Djursholm, Danderyd.
Barn: Linda och Christian från första äktenskapet med Agnetha Fältskog. Emma och Anna med hustrun Lena Ulvaeus. Åtta barnbarn.
Karriär: var under 1960-talet medlem i Hootenanny Singers. Träffade Benny Andersson 1966. Bildade tillsammans med honom, Agnetha Fältskog och Anni-Frid

Lyngstad gruppen Abba, som verkade 1972–1982. Har efter det tillsammans med Benny Andersson gjort musikalerna ”Chess”, ”Kristina från Duvemåla” och ”Mamma Mia!”, som bygger på gamla Abba-låtar och även har filmatiserats. Har skrivit många av texterna till Benny Anderssons orkester, bland annat ”Du är min man”, som innehar Svensktopplistans maratonrekord.

3 maj 2020

Örebro utnyttjade krisen

SÖNDAG 3 MAJ 2020

I takt med den pågående spridningen av coronaviruset hotas och utmanas samtidigt mediefriheten världen över. Så skrev Sveriges Radios vd Cilla

Benkö tidigare i veckan inför pressfrihetens dag den 3 maj. Hon exemplifierar med att det i länder som Ungern, Japan, Thailand och Kambodja införts stränga undantagslagar som innebär kraftiga begränsningar. Förändringarna motiveras med att världen befinner sig i ett krisläge, vilket är en rejäl tankevurpa eftersom det är minst lika viktigt – kanske till och med viktigare – att beslut, system och makthavare granskas nu som annars.

Man behöver dock inte blicka utomlands för att hitta förbättringspotential. När Reportrar utan gränser presenterade årets pressfrihetsindex hade flera europeiska länder som traditionellt ligger högt halkat ned i rankningen och Sverige gått från trea till fyra, bland annat på grund av nättrakasserier.

Men det finns även annat smolk i bägaren. Örebro kommun gick förra veckan ut med att meddelarfriheten inte längre gäller för medarbetare som hanterar coronaviruset, rapporterar Nerikes Allehanda. Budskapet publicerades på

intranätet och Sveriges sjätte största kommun backade först efter att tidningen fått nys om saken och förklarat att beslutet strider mot grundlagen, inskränker yttrandefriheten och att människor har rätt att tala med medierna.

Det visar varför pressfrihetens dag behövs. För syftet är inte bara att hedra de uppoffringar som gjorts för friheten runt om i världen, utan även att påminna makthavare om att de är skyldiga att upprätthålla yttrandefriheten, som finns inskriven i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna.

Där står det bland annat att var och en har rätt att söka, ta emot och sprida information. Det gäller oaktat det krisläge som världen, Sverige och Örebro befinner sig i.

Susanne Nyström
susanne.nystrom@dn.se

Amanda Sokolnicki: Det får inte vara så svårt att ställa politikerna till svars

SÖNDAG 3 MAJ 2020

Krisen visar hur stor makt Sveriges lokalpolitiker har. Men också hur underbevakade de är, och hur svårt väljarna har att ställa dem till svars.

Till vem ska missnöjda väljare vända sig till efter coronakrisen? Det är en fråga som politiker har gjort svår att besvara.

Då tänker jag inte främst på hur Stefan Löfven har outsourcat ledarskapet till statsepidemiolog Anders Tegnell. Väljare som är missnöjda – eller för den delen nöjda – med det får vända sig till regeringen i nästa val.

Det största demokratiska underskottet finns i stället i regioner och kommuner, vars ansvar för sjuk- och äldrevård gjort dem till huvudrollsinnehavare i pandemin. Och politiker på alla nivåer bidrar till förvirringen.
Ebba Busch påtalar till exempel hur illa det är att så många dött av covid-19 inom Stockholms äldrevård: ”Det här är medborgare som jag menar att socialdemokratin har svikit”, förklarar hon i egenskap av partiledare för Kristdemokraterna. Som har ansvar för äldrevården i Stockholms stad.
(Erik Slottner, som är just den kristdemokrat som är ytterst ansvarig, tycker däremot att ”det är för tidigt att leta syndabockar”.)
När Irene Svenonius, moderaten som är högst ansvarig för sjukvården i Region Stockholm, får frågor om varför det aldrig upprättades några krislager med skyddsutrustning – trots myndigheternas uttryckliga önskemål – förklarar hon det på väldigt många sätt. Men inget inkluderar henne.

Och när regeringen i sin tur frågas ut om vem som bär ansvaret för hur den svenska strategin har påverkat äldreboendena får vi på presskonferenser höra att Stefan Löfven inte tycker att det är rätt tid att peka finger åt varandra. Nej, det ”kanske inte är rätt tid att peka finger åt varandra”, är av en händelse också socialminister Lena Hallengrens budskap. Nej, ”det är inte läge att peka finger” fyller hennes statssekreterare Tobias Lundin Gerdås i och avslutar meningen: ”men ansvaret för handspriten på äldreboenden är i grunden inte nationellt” – och förmedlar att problemet egentligen inte är att fingrar riktas, utan att de pekar mot just regeringen.

Men om det är någon gång som det är viktigt att väljarna förstår vem som står för besluten så är det nu.

Det som i utländsk press kommit att kallas för det svenska experimentet har som bekant byggt på en idé där Sverige haft betydligt mildare restriktioner än många andra – och därför hela tiden betonat att det är extra viktigt att vi lyckas skydda riskgrupperna. Men regeringen

visste i ett tidigt skede att det inte var möjligt: kommunerna larmade om att de inte skulle klara att freda äldreboendena på det sätt som var nödvändigt. Det visar uppgifter som DN-reportrarna Mikael Delin och Mattias Carlsson har grävt fram. Och Socialstyrelsen, som i mitten av mars fick uppdraget att stötta kommunerna med skyddsutrustning, meddelade omedelbart att det inte var görbart.

Först en månad senare kunde kommuner börja rapportera in vad de behövde.

Martin Tivéus, vd på Attendo som driver äldreboenden i Norden, påpekar att det är på företagets svenska boenden som människor insjuknat som mest (DN 1/5). Trots hälsokontroller för personalen och ett tidigt besöksförbud tog sig smittan in. Han drar slutsatsen att bristen på tester gjort att symtomfri personal kunnat sprida smittan. Personalen på äldreboendena åker också tunnelbana och buss till jobbet. Ju större samhällssmitta, desto större har förstås risken varit att de tagit med sig den när de gått till jobbet.

Varför insikten om att äldrevården varit allt annat än skyddad inte fått regeringen att ändra strategi – åtminstone tillfälligt – kommer att bli en av de svåraste frågorna för Löfven att besvara när det här är över. Varför kom förbudet mot besök på äldreboenden så sent? Varför infördes inte hårdare restriktioner för gemene man tills tillgången på tester och skyddsutrustning inte var ett lika stort problem? Tills det fanns en genuin chans att backa upp orden om att skydda de äldre med handling?

Men även om den nationella hanteringen har många problem, så är de inte främst av demokratisk karaktär. Väljarna kommer att få goda chanser att dra egna slutsatser och tycka till med valsedeln.

Värre är det med kommun- och regionpolitikerna, vars budgetbeslut i hög grad påverkar hur Sverige klarar krisen. Kommer det att framkomma vilka som gjort verklig skillnad och tagit täten i detta svåra läge? Och framgår det vilka som fattat de beslut som gjort att äldrevården

är så skör, eller att beredskapslager inte existerar?
I den exceptionella kris där vi nu befinner oss kommer väljare att behöva stå ut med att misstag begås när avgörande beslut ska fattas rekordsnabbt och på lösa grunder. Men de ska inte behöva undra vem som fattade besluten. De måste få en chans till inflytande – och ansvarsutkrävande.
Och det kommer inte att bli lätt. Regeringens peka-inte-finger-mantra handlar förstås om rädsla för att ensam få ta ansvar också för kommun- och regionpolitikers misstag. Och den är befogad.
När valforskningsprogrammet på Göteborgs universitet frågar väljarna vilka partier som styr i kommunen svarar bara var femte person helt rätt. I Skåne är det ovanligt att var femte person kan namnge en viss regionpolitiker. I Göteborg finns en enda person som mer än varannan väljare kan namnet på. Motsvarande forskning för Stockholm saknas, men statsvetarprofessorn Henrik Ekengren Oscarsson ser ingen anledning till att

Stockholmspolitikerna skulle vara mer kända bland väljarna.
Det väcker onekligen frågor. Hur ser egentligen väljarnas chanser till ansvarsutkrävande ut? Kan det vara så att Ebba Busch tar sig friheten att skylla problemen i Stockholms äldrevård på Socialdemokraterna av den enkla anledningen att hon vet att hon kommer undan med det? Och framför allt: Om väljare inte vet vilka regionpolitiker vi har, vad fyller de för demokratisk funktion? Är det verkligen rimligt att ansvaret för så centrala verksamheter som skola och äldrevård sköts i kommuner där bara en bråkdel av väljarna vet vem som fattar besluten?
För några månader sedan kom Irene Svenonius ut med boken ”Jag vill avskaffa mig själv”. Låt oss återkomma till den diskussionen när krisen är över.

Amanda Sokolnicki
amanda.sokolnicki@dn.se
Dela

Karin Bojs: Jag missade världens minsta dinosaurie

SÖNDAG 3 MAJ 2020

Det finns så mycket att sakna under coronapandemin. Själv tänker jag en del på världens minsta dinosaurie. Den skulle ha förtjänat mer uppmärksamhet.

I början av mars befann jag mig i Paris för att lansera franska upplagan av min bok ”Min europeiska familj”. Den lanseringen gick inget vidare. Inga franska journalister hade tid med mig. Det nya coronaviruset hade hunnit ta all uppmärksamhet. Och två dagar efter att jag lämnade Paris stängde de hela staden, inklusive parker och bokaffärer.

Samma vecka skulle jag som vanligt skriva min söndagskrönika till DN. Tidskriften Nature hade en fascinerande studie som jag gärna skulle ha valt som ämne. Den handlade om den minsta dinosaurie som världen hittills har skådat – bevarad i 99 miljoner år inuti en bärnsten.
Men det var inte läge att skriva om dinosaurier då, inte ens om de var pyttesmå. Människor ville bara läsa om det nya corona-viruset. Det framgick tydligt av mediers mätningar på internet. Och vi som är specialiserade vetenskapsjournalister, med vana att läsa och kritiskt granska forskningsstudier och forskares utspel, har förstås ett särskilt ansvar i dessa tider.
Följaktligen har jag i ett par månader bara skrivit om det nya coronaviruset. I likhet med de flesta andra specialiserade vetenskapsjournalister.
Därmed har många nyheter om andra intressanta vetenskapliga ämnen passerat i tystnad.
Men livet måste gå vidare, även om vi framledes måste samexistera med ett nytt, obehagligt virus. Vi måste hitta en balans mellan isolering och

sällskap, mellan smittskydd och försörjning, mellan information om det nya coronaviruset och andra ämnen.
Jag vill därför ta mitt ansvar och berätta lite om den pyttelilla dinosaurien, även om det är en nästan två månader gammal nyhet.
Den dog alltså för 99 miljoner år sedan i nuvarande Myanmar/Burma, och dess huvud blev inneslutet i en droppe av kåda som stelnande till bärnsten. Därför har huvudet blivit så exceptionellt välbevarat.

Bärnstensbiten hamnade så småningom på ett bärnstensmuseum i Tengchong i sydvästra Kina och hittades där av några paleontologer som gav sitt fynd namnet *Oculudentavis khaungraae*.
Den lilla dinosaurien vägde bara ett par gram och var uppskattningsvis fem centimeter lång. Det är samma storlek som en bikolibri, som i dag är världens minsta fågel.
Icke desto mindre fick *Oculudentavis khaungraae* plats med 32 små vassa tänder i sin långsmala näbb. Den verkar alltså

ha varit ett litet rovdjur. Antagligen åt den insekter och andra ryggradslösa djur, till skillnad från vår tids minsta fåglar som bara suger nektar från blommor. Den hade små ögon och verkar ha varit aktiv på dagarna. Som alla dinosauriekunniga barn vet nu för tiden, är fåglar den gren av dinosaurierna som överlevde det stora massutdöendet för 65 miljoner år sedan. Nu försöker forskare använda *Oculudentavis khaungraae* för att närmare utröna när och hur de första fåglarna utvecklades.

Massutdöendet för 65 miljoner år sedan utgör gränsen mellan perioden krita och perioden tertiär. Orsaken var ett stort nedslag av en komet eller asteroid på Yukatanhalvön i nuvarande Mexiko, och uppskattningsvis hälften av alla djurarter dog ut då. Fåglarna överlevde alltså den smällen, och även däggdjur som så småningom ledde till oss människor. Vi har också klarat oss som art i hundratusentals år, trots återkommande naturkatastrofer och smittsamma sjukdomar. Just nu är det svåra tider, med mycket bekymmer av både

medicinsk, psykologisk och ekonomisk natur. Då finns det extra goda skäl att glädjas åt en liten dinosaurie som hjälpa oss att se långa tidsperspektiv.

Karin Bojs
vetenskap@dn.se

Reserestriktioner i sommar kan bli verklighet

SÖNDAG 3 MAJ 2020

Statsepidemiolog Anders Tegnell flaggar för att reserestriktionerna inom Sverige kan bli kvar under sommaren.

Den som har drömt om en utlandsresa i sommar har kanske

hunnit vänja sig vid tanken på att det sannolikt blir svårt i år. Nu pekar mycket på att även rekommendationerna att undvika resor inom Sverige kommer att finnas kvar.
– Att vi nu vill hålla ner resandet beror ju på att det är stora skillnader mellan olika delar av landet. Och vi ska inte hälla bensin på brasan i de delar av landet där smittspridningen går långsamt. Det är bra att det går långsamt, säger Anders Tegnell, statsepidemiolog vid Folkhälsomyndigheten.
TT

Krogar granskades på första maj

SÖNDAG 3 MAJ 2020

Trängselkollen av Stockholms krogar och kaféer fortsätter. Under fredagen, första maj, tittade miljöförvaltningens inspektörer närmare på 16 ställen, den här gången i stadsdelarna Bromma och Östermalm.
Fem restauranger fick anmärkningar men ingen

rapporterades vidare till Smittskydd Stockholm, som är den instans som kan besluta om stängning.
”Nu är det över en månad sedan de nya riktlinjerna från Folkhälsomyndigheten infördes, och ungefär en fjärdedel av de inspekterade krogarna har fått anmärkningar som de sedan åtgärdat”, säger Katarina Luhr (MP), miljö- och klimatborgarråd.
TT

48 000

SÖNDAG 3 MAJ 2020

användare hade i går laddat ned appen Covid Symptom Tracker, som ska kartlägga coronaviruset framfart över Sverige , enligt Lunds universitet. Användarna ska rapportera in symtom varje dag och syftet är att få veta var i landet risken för smitta är hög, hur fort viruset sprids i olika landsdelar samt vilka faktorer som ökar risken för att bli allvarligt sjuk.
TT

Jägare sköt utter under bäverjakt

SÖNDAG 3 MAJ 2020

En jägare i Smedjebackens kommun ska utredas för misstänkt jaktbrott. Under jakt på bäver sköt jägaren i stället en utter, en art som inte får jagas i Sverige eftersom den är rödlistad och fridlyst, skriver polisen på sin sajt. Utredningen ska bland annat klargöra om brottet varit avsiktligt eller inte.

TT

Kronprinsessfamiljen presenterar en ny familjemedlem: Rio.

SÖNDAG 3 MAJ 2020

Kungahusets officiella Instagramkonto visar upp kronprinsessfamiljens nya tillskott – en lurvig liten fyrbening med långa öron som syns springa över slottets gräsmatta. Valpen är av rasen cavapoo – en korsning mellan toypudel eller dvärgpudel och cavalier king charles spaniel. Rio flyttade in på Haga slott för en vecka sedan.

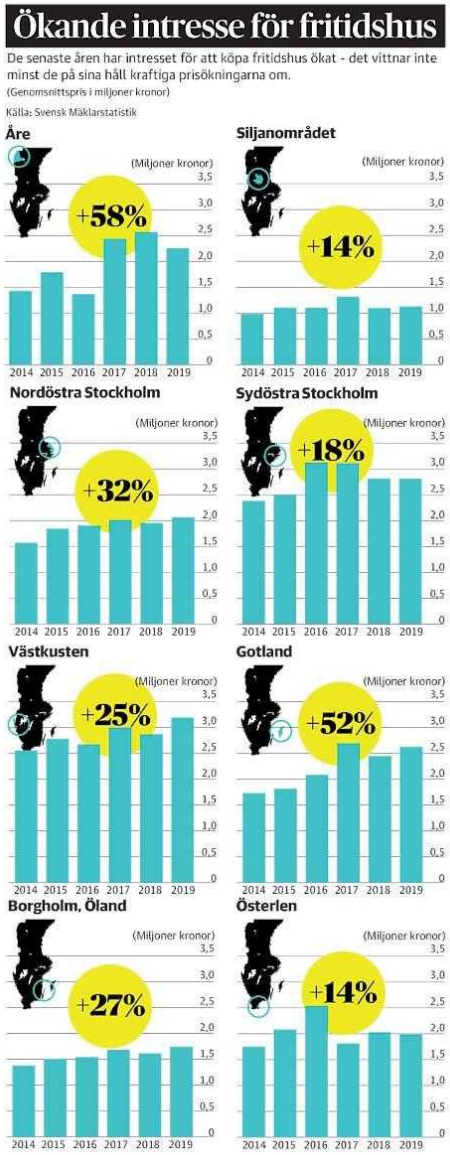

Coronakrisen ökar intresset för stugor i Sverige – men se upp för fallgropar

SÖNDAG 3 MAJ 2020

Coronakrisen har ökat efterfrågan på fritidshus i Sverige – på bekostnad av

semesterboende utomlands. Det säger Amanda Dahlgren på Skandiamäklarna.

– Jag tror inte att det kommer att gå lika många plan som tidigare och då förändras våra vanor, säger hon.

Här ger hon sina bästa tips till den som söker ett fritidsboende.

Efterfrågan på fritidshus i Sverige har stigit under senare år, och även om det är för tidigt att med statistik slå fast att coronakrisen spär på den är Amanda Dahlgren på Skandiamäklarna övertygad om att det förhåller sig så.

Hon märker hur spekulanter på hus i till exempel Spanien inte räknar med att det kommer att vara lika lätt som tidigare att ta sig dit de närmaste åren. Då börjar de titta på hus i Sverige i stället.

Amanda Dahlgren har några handfasta råd.

Det första är att bestämma sig för vilken typ av fritidshus som du som köpare är intresserad av. En enkel stuga för några sommarveckor behöver kanske inte de vanliga bekvämligheterna.

– Men vill man utnyttja boendet året runt så behöver det kanske vara bättre isolerat och ha

kommunalt vatten och avlopp (VA) indraget, säger Dahlgren.
En annan viktig sak att tänka på i förväg är restiden till stugan.
– Om huset ligger längre bort kommer du sannolikt att vara där färre gånger, säger Dahlgren.
– Många tittar inte på en specifik ort, utan de tittar på en radie av 10–15 mil från hemmet – och då - tittar man på många städer inom den radien.
Precis som vid köp av permanent bostad är det viktigt att ha en - budget och att hålla sig till den.
Och precis som med den permanenta bostaden påverkas priset av läget, storleken och standarden. Men det tillkommer också annat när det gäller fritidshus.
– Som närheten till sjö och hav. Och så om det finns kommunalt - vatten och avlopp. De fritidshus som har det går oftast för ett lite - högre pris, än om det bara finns torrdass eller förbränningstoalett.
Att gå på många visningar är ytterligare ett råd. Det gör att du lär känna den lokala marknaden och dina preferenser kan ändras under resans gång.
– Det märker vi ofta. När spekulanter kommer till sin första

visning kan de säga, till exempel, att det är viktigt att huset ligger nära en sjö. Men när de har gått på tio visningar kanske det inte är det primära längre, utan möjligen att det finns kommunalt VA.
Hon rekommenderar också spekulanter att de ser till att få ett lånelöfte från banken och att de gör det innan de börjar springa på visningar.
– Det kan gå väldigt fort när man väl hittat vad man söker. Då kommer budgivningen i gång väldigt snabbt.
Ett fritidshus innebär också driftskostnader att budgetera för. Här finns ingen tumregel, då variationen mellan stugorna är så stor. Men det brukar stå i annonsen, annars får man fråga mäklaren.
– Kolla om huset står på ofri grund, om det är ett arrende som ska betalas. Och är det en köpt fastighet ska fastighetsskatt betalas på det, påpekar Dahlgren.
Den som är händig och gillar att renovera kan sparar stora belopp på att rusta själv. Men är det inte så att folk misstar sig på hur mycket arbete det är att modernisera ett 1700-talstorp? Är

de medvetna om hur mycket jobb det är?
– Ja det skulle jag säga. Det finns två typer som söker den hör sortens torp. Antingen de som vill ha det spartanskt på semestern, utan rinnande vatten och el. Och så finns det de som verkligen vill ha något att bita i och renovera och göra till sitt eget. Det är sällan vi får höra att ”vi tog oss vatten över huvudet”, säger Amanda Dahlgren.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se
SÖNDAG 3 MAJ 2020

Det kan gå väldigt fort när man väl hittat vad man söker.

Amanda Dahlgren, Skandia-mäklarna.

Lönsamt att hyra ut fritidshus – men kraven är stora

SÖNDAG 3 MAJ 2020

Ungefär hälften av alla privatägda fritidsboenden i Åre hyrs ut när ägaren inte använder dem.

Men kraven är stora om ägaren ska få in en bra hyra.

– Det ska vara minst sex-bäddar, säger mäklaren Erik Olofsson.

På populära skidorter, liksom på orter där det finns annan aktiv fritidssysselsättning som vandringsleder eller cykling, är det vanligt att privatpersoner hyr ut sina fritidsboenden.

– Ungefär 50 procent av lägenheter och fritidshus i Åre hyrs ut, säger Erik Olofsson, mäklare på Svensk Fastighetsförmedling i Åre.

Uthyrning kan finansiera köp av en fritidsbostad på attraktiva men dyra orter. I centrala Åre ligger - lägenhetspriserna på mellan 65 000 och 80 000 kronor kvadratmetern.
Och coronakrisen tycks än så länge inte ha slagit mot prisnivån och Erik Olofsson tror inte att det kommer att ske. Han jämför med finanskrisen 2008–09. Då var det nervöst i Åre där mycket hade byggts för VM året innan.
– Men priserna höll sig på en jämn nivå i ungefär ett år och - sedan steg de. Det har gått från i snitt 15 000 kronor kvadraten för fritidshus i Åre kommun till 30 000 kronor, säger Olofsson.
Eftersom efterfrågan är större än tillgången, framför allt under de mest intensiva veckorna, går det att hyra ut.
Men hur mycket en ägare kan ta beror på en rad faktorer.
– Det som avgör hur lätt det är att hyra ut är förstår läget och när- heten till liftar och skidåkning, - säger Olofsson.
– Ju dyrare du köper, desto större intäktsmöjligheter finns det, - tillägger han.
De flesta anlitar professionella - uthyrare som besiktigar bostaden

och poängsätter den efter praktiska detaljer, som hur många garderober det finns och om det finns bastu.
– Sedan skulle jag säga att det ska finnas minst sex bäddar, helst åtta för att det ska bli lätt att hyra ut, - säger Olofsson.
Möblemang och köksutrustning ska matcha antalet bäddar. Finns det sex bäddar ska det finnas tallrikar, bestick och glas för sex kuvert också.
Erik Olofsson och hans kollegor får statistik årligen så de vet ungefär vad hyran är i olika lägen och för olika typer av bostäder.
Han ger därför tipset att prata med mäklaren för att få veta vad man kan ta i hyra.
En spekulant bör också förstå att uthyrarna tar betalt – runt 30 procent av hyran är vanligt i Åre.
– Men då sköter de bokning, utlämning av nyckel, städning. Du som ägare behöver inte göra någonting, säger Erik Olofsson.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se

Så kan introverta personer gynnas av videosamtalen med kollegorna

SÖNDAG 3 MAJ 2020

Allt fler arbetar hemifrån och deltar i virtuella möten. Att prata med kollegorna genom en skärm påverkar olika människor på olika sätt – här är förklaringen till varför extroverta riskerar att bli tysta.

Att arbeta digitalt har gått långsamt. Men det är först nu under coronakrisen som processen snabbas på, menar Katarina Gidlund. Hon är professor i informatik vid Mittuniversitetet.

– Konsulter och lobbyister har försökt få oss att digitalisera arbetet, men det har gått trögt.

Folk har tyckt att det är onödigt, men nu fyller tekniken plötsligt en reell funktion, säger Katarina Gidlund, som syftar på coronautbrottet.
Hon är en av flera digitaliseringsforskare som tillsammans med SKR har lanserat en kampanj. Syftet är att personer ska dela med sig av sina erfarenheter av att arbeta digitalt. Samtidigt kan forskarna studera svaren.
Att arbeta hemifrån innebär att videosamtalen ökar. Den som vill få till ett lyckat möte kan använda sig av flera knep. Bland annat är det klokt att undvika direktljus, men likaså bör du undvika att placera datorkameran för lågt eller för högt.
Trots att du följer alla råden kan mötet bli fel ändå. Dels riskerar tekniken att strula. Dessutom utmanas våra kognitiva sinnen, berättar Katarina Gidlund.
– Vi är tränade att sitta i fysiska möten. Till exempel tittar vi på varandras kroppsspråk och blir tysta när någon tänker säga något. Samtidigt är vi otränade att mötas i det digitala rummet och tekniken stöttar inte alltid det, säger hon.

Det här kan vara utmanande för den extroverta kollegan, som är van vid att använda kroppsspråket för att ta plats. Plötsligt försvinner den möjligheten. Samtidigt kan det bli enklare för den introverta att hävda sig, menar Katarina Gidlund.

Hon får medhåll av Lena Lid Falkman, forskare vid Handelshögskolan i Stockholm. Hon har bland annat skrivit en bok om virtuella möten. Dessutom kan det bli tydligare vem du faktiskt arbetar bra ihop med.

– När det kommer en ny kollega till jobbet tar man oftast en kaffe och pratar om sina gemensamma intressen. Det säger dock inget om hur pass bra ni arbetar ihop. Det som avgör om man får tillit är att den andra personen återkommer när den lovat och mejlar när den har sagt att den ska göra det, säger Lena Lid Falkman och tillägger:

– Forskning visar att i samarbete på distans uppstår uppgiftsbaserad tillit i stället för relationsbaserad.

Dock innebär det inte att alla som inte hör av sig är sämre kollegor. Den virtuella verkligheten kan vara svår att delta i för vissa

personer. Katarina Gidlund har studerat varför människor känner sig överordnade eller underordnade tekniken.
Mycket hänger ihop med vilken roll de digitala verktygen har spelat i uppväxten och hur vi mött dem senare i livet. Den som känner sig överordnad stöter på teknikproblem – och försöker att hitta lösningar. Den som känner sig underordnad blir i stället nervös och låser sig.
– Då kanske du inte vågar trycka på någon knapp alls, för du är rädd att stänga av alla andra från mötet. Man kan sammanfatta det som att vissa tycker att det är teknikens fel om den strular, medan andra känner att det är deras eget fel, säger Katarina Gidlund.

Hur kommer den här tiden förändra vårt sätt att ha möten?

– De som varit underordnade tekniken kommer nog att kliva upp en bit och kanske känna sig mer överordnade. Det blir så konkret just nu att du måste lära dig tekniken. De som var coola teknikmänniskor förut kommer nog att inte vara så ensamma om det längre, säger Gidlund.

– Jag tror vi kommer lära oss en hel del av det här. Det kommer inte finnas några mellanchefer som kan säga att digitala möten inte funkar. Jag tror faktiskt att vi kommer hålla kvar vid det här med virtuella möten, säger Lena Lid Falkman.

Raffaella Lindström
raffaella.lindstrom@dn.se

Fakta. Vem är överordnad eller underordnad tekniken?

Överordnad (aktiv)
Tycker att tekniken finns till för dig. Om ett fel uppstår beror det på tekniken, inte dig själv. Försöker direkt att lösa strulet. Personen är oftast säker, nyfiken och handlingskraftig.

Underordnad (passiv)
Om tekniken inte fungerar beror det på dig. Personen är oftast osäker, rädd och avvaktande. Kan bland annat bero på om personen saknat en relation till teknik i uppväxten.

Utöver dessa finns två varianter till:

Överordnad (passiv)
Tekniken finns till för mig, men trots det är jag passiv. Om problem uppstår finns det inget jag kan göra.
Underordnad (aktiv)
Känner fortfarande att teknikstrulet beror på en själv. Trots det är jag aktiv och försöker göra något åt det.
Källa: Katarina Gidlund

Fakta. Så här får du till ett bra videomöte.

1. Välj ett bra ljus

Den som nån gång försökt att placera datorkameran på olika platser vet hur mycket ljuset skiljer sig åt.
Undvik att ha motljus. Med det menas att ljuset kommer bakom ditt ansikte, till exempel från ett fönster. Bättre är om du får medljus, alltså att ljuset lyser mot ditt ansikte.

2. Kontrollera bakgrunden

Se till att miljön är så pass ren som möjligt.
Dels kan det vara klokt att flytta på känsliga föremål som du helst inte vill dela med dig av, men likaså stänga dörren bakom dig. I

värsta fall riskerar sambon att dyka upp i morgonrock.

3. Placera datorn i ögonhöjd

Många gör misstaget att de ställer datorn på ett lågt bord.

Försök i stället att bygga upp en yta som är i ögonhöjd med dig själv, till exempel kan du stapla böcker. Om datorn är i ögonhöjd slipper du en osmickrande vinkel upp i näsan.

4. Hur vill du klä dig?

Valet av klädesplagg är helt upp till dig.

Dock kan det vara bra att undvika plagg som riskerar att göra kollegorna obekväma. Ett exempel är morgonrocken eller att ha en handduk virad runt det nytvättade håret.

5. Få alla att känna sig inkluderande

Det här är något som både chefen och kollegorna kan göra. Dock är det mötesledaren som bär det största ansvaret. Under fysiska möten går ordet oftast runt bordet med deltagare.

Som ledare kan du dirigera ordet digitalt till varje deltagare - i stället för att vissa pratar mer än andra. Var även tålmodig om det tar någon längre tid att svara på grund av teknikstrul.

Källa: New York Times, Lena Lid Falkman och DN

”Han var en institution i sig själv”

SÖNDAG 3 MAJ 2020

Skådespelaren, regissören och den tidigare Dramatenchefen Jan-Olof Strandberg har avlidit. Det bekräftar hans hustru Rigmor Strandberg för DN.

Jan-Olof Strandberg avled i sitt hem i Stockholm på lördagsmorgonen efter en längre tids sjukdom. Nära vännen Olle Näsman, som tillsammans med Jan-Olof Strandberg arbetat på en bok om hans långa skådespelarkarriär, sörjer hans bortgång.

– Det är en vän sedan femtio år tillbaka som jag förlorar i dag. Jag är väldigt ledsen och det är mycket sorgligt. Svensk teater har förlorat en stor man, säger Olle Näsman.

Jan-Olof Strandberg var under många år en av Sveriges mest framstående skådespelare, med en lång rad uppmärksammade roller på Dramaten på sin meritlista efter att han kom in på elevskolan

i slutet av 40-talet. Mellan 1975 och 1981 var han också teaterchef på nationalscenen och dessförinnan även ordförande i Teaterförbundet.
Han var vän och nära kollega med skådespelare som Ernst-Hugo Järegård, Max von Sydow och Margaretha Krook, och gjorde bland annat uppmärksammade roller i uppsättningar som ”Vintergatan” och inte minst i Samuel Becketts ”I väntan på Godot” i mitten av 60-talet. Bland hans många rolltolkningar märks också insatsen i tv-serien ”Goda grannar” under 80-talet.

Olle Näsman beskriver vännen som en av de största skådespelarna av sin tid. Han nämner samtidigt att Jan-Olof Strandberg under sin karriär tackade nej till flera större i-nternationella erbjudanden, bland annat medverkan i Hollywood-produktioner.
– Det som slår mig nu, förutom hans stora egenskaper som skådespelare och teaterman, är att han var lika stor som människa. Under hela sin karriär värnande han om sin och andras rätt till personlig integritet. Det privata var tydligt åtskilt från det

professionella i hans liv och gärning, säger Olle Näsman och fortsätter:
– I den här tiden som är så genomkommersialiserad så har han konsekvent avböjt lockelser till ekonomiska fördelar. Det är något mycket ovanligt för en teaterman med den begåvningen och den typen av framgångar. Han var väldigt opretentiös och inte alls egotrippad. Han satte andra före sig själv och var anspråkslös.
Skådespelaren Lena Endre beskriver Jan-Olof Strandberg som en varm och omhändertagande person.

– När jag kom till Dramaten som ung var han till stor hjälp. Jag kommer ihåg att jag och Thorsten Flinck skulle spela ”Romeo och Julia” och han erbjöd sig genast att öva blankvers med oss, säger Lena Endre och fortsätter:
– Jag minns bland annat att vi spelade tillsammans i ”Den goda människan från Sezuan”. Han var en varm och go kollega som följt mig genom hela min tid på Dramaten. Jan-Olof var också en makalös skådespelare. Man kunde inte ta blicken från honom. Han kunde spela med så små medel men som ändå dånade över

scenen. Mina tankar går nu till hans fru Rigmor.
Ingrid Dahlberg, som var Dramatenchef mellan åren 1996 och 2002, berättar att Jan-Olof Strandberg var en person som förknippades starkt med teatern.
– Han var på alla sätt närvarande på teatern. En institution i sig själv. Det är en person som jag aldrig har hört något illa om över huvud taget. Han var mycket, mycket omtyckt, och en utomordentlig skådespelare, säger Ingrid Dahlberg till DN.
Jan-Olof Strandberg gjorde sina sista roller på svenska teaterscener under 2000-talet. När han intervjuades i DN med anledning av sin 75-årsdag beskrev hans sig själv som skådespelare med orden: mångsidig, effektiv och pregnant. Han talade även om de förutsättningar som krävs för att skapa stor teater.
– Tillfälliga insatser räcker inte för att göra något riktigt bra. Det måste växa fram i den dagliga samvaron mellan skådespelarna under lång tid. Inom ramen för den fasta ensemblens homogenitet kan så småningom den inneboende styrkan hos var

och en komma till uttryck. Det är detta intima samspel som ger en teater dess identitet, sa Jan-Olof Strandberg då.
Jan-Olof Strandberg blev 93 år.
Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se
Dela

Livet är inställt – länge leve monotonin

SÖNDAG 3 MAJ 2020

Coronapandemin proklamerar - enformighetens diktatur. Men är den nedvärderade monotonin egentligen så tråkig som alla - säger? Per Svensson slår följe med Immanuel Kant och finner en befriande kraft i upprepningarnas återkommande mönster.

arje eftermiddag prick 15.30 tog filosofen Immanuel Kant sin eftermiddagspromenad. Grå livrock. Spanskrör. Åtta vändor i lindallén, varken färre eller fler. Poeten Heinrich Heine är urkällan till det ofta upprepade påståendet att invånarna i Kants hemstad Königsberg ställde sina klockor efter den plikttrogne professorn. Kanske var det så. Möjligen ska man snarare uppfatta ironikern Heines formulering som en metafor för monotonin som livsprincip.

Kants dagliga rutiner gjorde honom, enligt Heine, till ett urverk som inte ens den stora klockan i Köningsbergs katedral kunde mäta sig med vad gällde precision och förutsägbarhet. Kort sagt: en människa väl lämpad för en virusanpassad vardag. Arbetade hemifrån. Gjorde inga onödiga resor, faktiskt inga resor alls. Skapade fasta dagliga rutiner: Väckning klockan 5 varje morgon. Arbete vid skrivbordet i morgonrock och nattmössa till klockan 7. Föreläsning. Fortsatt arbete vid skrivbordet till klockan 13. Middag. Promenad.

När Kant hade gäster vid middagsbordet ska också

konversationen ha varit schemalagd: informationsutbyte till soppan, åsikter till huvudrätten, skämt när desserten serverades.
I dag vittnar många om att de kommit på kant med livet. Tillvarons stora ”departures”-tavla har fyllts med det nedslående beskedet ”cancelled”. Allt spännande, roligt, omväxlande har raderats ut. Inga teatrar, inga fotbollsmatcher, inga myllrande bröllop, inga whiskyprovningar i Skottland, ingen sommarsemester vid Medelhavet, inget OS, inga shoppingrundor, inga stora studentfiranden, förmodligen inga små grodor på midsommarafton, inget Almedalen, ingenting, inte ens den trivsamt trista kön till kaffeautomaten på jobbet. Vi lider av leda, suckar de i lägenheterna inlåsta.
Ändå är pandemin i sig en extremt dramatisk händelse. Jämförelsen med krig är på många sätt missvisande, rent av moraliskt provocerande. Men i ett avseende är den träffande: Den innebar en peripeti, allting kastades plötsligt om, vändes uppochner, världen blev en helt annan.

När något sådant inträffar kan det för en kort stund skapa inte bara fruktan utan också en förhöjd livskänsla. Futtiga små vardagsbekymmer sopas bort av det stora som sker. Varje nyhet, varje spekulation fyller en med upphetsning. Men snart kan också det skrämmande bli rutin och grå välling; ännu en dag av detonationer och halvsvält, ännu en presskonferens om vikten av att tvätta händer och hålla avstånd.

I oktober 1993 gjorde jag och fotografen Torbjörn Andersson ett reportage för Expressen i det belägrade, inringade Sarajevo. Vi intervjuade en 17-åring, Inela Nogic, som bodde med sin mamma, pappa och lillasyster Jasmina i en förortslägenhet. Vi frågade systrarna vad de saknade mest. ”Fred”, sa Jasmina. ”Ja, fred”, sa Inela, ”och kläder och att kunna gå på diskotek och min bästa väninna.”

Var hon rädd? Granatattacker. Krypskyttar. Vänner och bekanta som dödats eller sårat. Självklart var hon rädd. Men hon var också dödstrött på att inte ha ett tonårsliv, på att i stället tvingas sitta hemma varje kväll och äta

mjölmat. Också ledan var en fiende. Sarajevo gjorde motstånd. I en stad av ruiner samlades de unga på barer för att dricka svindyr coca-cola som levererats längs dunkla vägar och sippa fusk-espresso på kaffepulver, socker och hett vatten som snabbt vispats med gaffel (påminner en del om det ”karantänkaffe” från Sydkorea, ”dalgonakaffe”, som min DN-kollega Greta Thurfjell nyligen skrev en krönika om). I en belägrad stad arrangerades en skönhetstävling. Inela Nogic vann den. Hon var ”Miss belägrade Sarajevo 93”.

”Jag hatar den här ockupationen”, skrev Ulf Lundell i en text om viruset och vardagen, publicerad i Dagens Nyheter i påskveckan. Och visst kan det tyckas vara ett slags mental ockupation vi nu genomlever. Sars-covid-2 proklamerar enformighetens diktatur. Ett av Sveriges genom tiderna bästa popband, Reeperbahn, gav på sin tid den livskänslan ett poetiskt uttryck: ”Omringad av gröna tapeter/ bland dessa gröna tapeter/med dessa gröna tapeter/i dessa gröna tapeter/har jag levt i tusen år.” Våren, de mirakulösa

förvandlingarnas månader, har för många blivit monotonis månader.
Jag har funderat en del på själva begreppet: Monotoni. I Svenska Akademiens ordbok läser jag: ”som icke företer ngn omväxling, som förlöper på samma sätt; ofta liktydigt med enformig, tråkig.” Monotonin ges här två betydelser som samtidigt görs till synonymer: 1) Det repetitiva. 2) Tristessen. Dessa två innebörder kopplas gärna samman till en orsakskedja: Alla hus ser likadana ut och därför är förorten trist och tråkig.

Men är det alldeles givet att upprepningar och återkommande mönster är ”tråkiga”? Och är det helt självklart att det är monotonin som gör att många känner sig illa till mods i den mer eller mindre självpåtagna ”karantänen”, börjar ”klättra på väggarna”?
Jag ringer upp en expert: Peter Währborg – docent i kardiologi, psykolog, psykoterapeut, professor emeritus i beteendemedicin vid Sveriges lantbruksuniversitet och tidigare chef för Institutet för stressmedicin i Göteborg.

– Monotoni? Vad avser man med den termen? Att vi gör samma sak varje dag. Det tror jag gagnar människor. Det skapar social stabilitet och trygghet. Monotoni är av godo så länge den skapar mening i tillvaron. Det är det viktiga, säger han.
Det gillar jag att höra. Själv har jag ju egentligen inte så mycket emot det monotona. Faktum är att jag skulle kunna säga att jag dras till det. Min hustru brukar ofta säga att de enda praktiska sysslor jag är bra på är de monotona: köra grus i skottkärra, bära lådor, gräva trädgårdsland och sedan vända tova efter tova för att skala av jorden och rensa bort maskros-rötterna.
Också på andra fält är det monotona min melodi. Jag gillar Lou Reed. Som sångare. Jag är svag för Philip Glass. Jag föredrar barockmusikens stadiga rytm framför romantikens dynamiska känslosvall.
Och ”karantänen”? Jag är, det ska sägas, privilegierad. Min fru och jag bor sedan i höstas i en liten by vid skånska sydkusten med trädgård och fina promenadvägar. Här är nu den ena dagen en kantiansk kopia av den andra:

väckning 7.15, hämta tidningen, äta frukost, arbeta vid skärmen, lunch, lång promenad, arbeta lite till, pyssla med ditten eller datten, middag, Aktuellt, pågående serie på Netflix eller HBO. Da capo al fine.
Det kan te sig som en medelklassens och övre medelålderns polerade version av Ebba Gröns rasande klagosång över livets monotoni: ”Gå upp–gå till jobbet–jobba-jobba–äta lunch/Samma sak händer i morgon.”
Men medan Ebba Grön ropade ”det är inget liv/det är slaveri!” kan jag känna en växande tillfredsställelse över att slippa den omväxling det innebär att få boka mötesrum och passa pendeltåg. Monotoni har också fört med sig en frihet, luckor i tiden. Aldrig tidigare har jag följt vårens ankomst så nära som i år, knopp för knopp, humla för humla.
Det Ebba Grön rös inför, och det som gjorde tempoarbetet vid det löpande bandet till en sinnebild för det moderna helvetet, var kanske inte upprepningstvånget i sig utan bristen på upplevd mening.

– Långtråkighet kan beskrivas som ett slags meningsabstinens, säger Lars Svendsen. Han är professor i filosofi i Bergen, och skrev sin doktorsavhandling just om Immanuel Kant. När han var klar skrev han en bok om långtråkighet. Det fanns ett samband.
– Jag höll på att bli galen det sista året jag arbetade med avhandlingen och det var nog för att jag inte såg poängen i det jag höll på med, jag såg ingen mening i det.
Precis som Peter Währborg poängterar han att ”mening” är ”kärnbegreppet”. Kant sa att människan är det enda djur som har ett existentiellt behov av arbete, berättar Lars Svendsen.
Och varför sa Kant det?
– Jo, för att arbete kan fylla livet med mening.
Och, kan man då tillägga, det avgörande är kanske inte om det man gör är meningsfullt i någon djupare eller högre eller objektiv mening (för hur avgör man det), utan att man själv upplever det man gör som meningsfullt. Det klassiska exemplet är Sisyfos som dömts att i evighet rulla ett och samma stenblock uppför ett berg. Albert Camus har i en berömd

essä slagit fast att vi måste tänka oss Sisyfos lycklig. Bara då, eller snarare bara när också Sisyfos själv tänker sig lycklig, kan det till synes meningslösa arbetet bli meningsfullt.
Peter Währborg, som i monotonin ser något i grunden nödvändigt och positivt, varnar samtidigt för att en monotoni som upplevs som meningslös, blir destruktiv och kan mynna ut i depression.
Det avgörande blir med andra ord vad vi gör av ”självisoleringen”. Lyckas vi övertyga oss själva om att vi är delaktiga i ett stort kollektivt projekt, mänsklighetens gemensamma motståndskamp mot en dödlig farsot, kan kanske också ”ledan” göras meningsfull. Men hur övertyga sig själv om det när man inte får gå i demonstrationståg, inte samlas till entusiasmerande massmöten, inte ens får trängas i gemenskapsskapande barer? I stället ska man sitta ensam hemma och låta sig uppfyllas av stolthet över att inte ha varit utanför dörren, inte ha besökt mormor, inte ha gått till jobbet. Det ger ordet antihjälte en inte alldeles lätthanterlig dimension.

På samma sätt har ordet ”monotoni” som framgått en inte helt lätthanterlig laddning, dock nästan alltid negativ. Men är det verkligen monotoni som nu får så många att pendla mellan tristess och panisk rädsla? Tror inte det. Tror faktiskt att man kan hävda att det är tvärtom. Och jag vågar också hoppas att min egen dragning till det monotona mindre har att göra med en personlighetsstörning än att jag ägnat en stor del av mitt liv åt kulturjournalistik (det ena behöver i och för sig inte utesluta det andra).

I någon mening är monotonin kulturens förutsättning. Kanske också naturens, eller i alla fall den natur människan söker vila och trygghet hos. Peter Währborg berättar om de fascinerande teorier som tagits fram av den amerikanske fysikern Richard Taylor och den svenska professorn och landskapsarkitekten Caroline Hägerhäll: naturfenomen som de flesta människor tycker om att titta på – cumulusmoln, vågor, lågor i en brasa, trädens grenverk, karaktäriseras av de ”fraktaler”, det vill säga mönster som upprepas i olika skalor, som också

finns i Jackson Pollocks målningar.
Med risk för att stretcha semantiken en smula, men med stöd i begreppets av SAOB sanktionerade betydelseglidning, vågar jag hävda att monotoni, det vill säga upprepningar, det repetitiva, är själva grunden för människans ständigt pågående skapelsearbete: Musiken med sina rytmer och intervaller, litteraturen med sina återkommande grundberättelser, religionen med sina ritualer…
Och nu måste jag bli lite kantiansk igen. Kant hävdade att människan filtrerar sina intryck av världen genom ett antal ”kategorier”, ett slags strukturerande raster som ”orsak” och ”verkan” och ”tid”. Det är dessa kategorier som gör världen synlig och fattbar.
Är inte också ”monotonin” ett raster, ett meningsskapande raster som när det läggs över världen och tiden får skillnaderna att träda fram och på så sätt också möjliggör den omväxling vi nu säger oss sakna.
Pandemin har därför inte tvingat på oss monotoni. Den har tvärtom berövat oss monotonin; tryggheten i den igenkännliga

livsvärlden med sina intervaller och sin rytm, det repetitiva mönstret, växlingen mellan vardag och semester, arbete och after work, vanliga dagar och dagar för derbymatcher, helg och söcken (som man sa förr). ”Nu känns varje dag som långfredag”, för att låna en formulering från en annan av mina DN-kollegor, Kristofer Ahlström.

Vi har utan karta och kompass kastats ut i väglöst land utan riktmärken och orienteringspunkter där ångesten och rädslan stryker runt i dimman som raggiga nattvargar.

I tidningen Economist ser jag att en av de vanligaste sökningarna på Google dessa dagar gäller gamla hederliga pussel. Och den stora tyska pusseltillverkaren Ravensburger, har rapporterat att försäljningen i USA ökade med 370 procent kring månadsskiftet mars/april. Kanske speglar det vår längtan efter att få lägga kantbitarna på rätt plats igen, återskapa ramen som håller samman livet och världen.

Per Svensson
per.svensson@dn.se

Dela

4 maj 2020

”Viktigt att lyssna på ungas oro”

MÅNDAG 4 MAJ 2020

Coronakrisen riskerar att spä på oron hos en redan utsatt grupp. Psykologen Martin Forster ger här sina bästa tips om hur du kan stötta gymnasieungdomar som ser mörkt på framtiden.

Sveriges val att hålla grundskolor fortsatt öppna gör att de yngre barnen är förhållandevis skonade från stora omställningar i vardagen. Det menar Martin Forster, legitimerad psykolog och forskare. Men för gymnasieeleverna är situationen en annan. Därför måste man som förälder vara beredd att stötta sina ungdomar i samband med de förändrade vardagsrutinerna.

– Det är viktigt att man som förälder är mer närvarande och kan hjälpa till med strukturen i vardagen. Det kan till exempel handla om att följa ett schema som man sedan hänger med i. Men det kan också bli en fallgrop

om dagarna fylls av tjat. Det gäller att planera insatser tillsammans med ungdomarna, säger Martin Forster.

Många unga har sitt första jobb inom restaurang- eller hotell, två av de branscher som drabbats allra hårdast av coronakrisen. I december 2019 var antalet som varslades om uppsägning inom hotell- och restaurangbranschen 37 personer. I mars hade den siffran stigit till 13 229 individer. Samtidigt har finansminister Magdalena Andersson (S) varnat för att den totala arbetslösheten kan stiga till 13,5 procent.

– Gymnasieungdomar är hårt drabbade av psykisk ohälsa. Det har man kunnat koppla till oro inför framtiden och för hur man ska lyckas i livet. Nu går vi en osäker framtid till mötes med prognoser om hög arbetslöshet, vilket jag tror kan göra att den här gruppen drabbas ännu värre, säger Martin Forster.

Han konstaterar att den nuvarande situationen är en realitet snarare än ett pessimistiskt scenario, vilket kan göra den extra knepig att hantera från ett föräldraperspektiv. Forskning visar att

prestationskrav och stress är riskfaktorer för ökad psykisk ohälsa, precis som oro inför framtiden. Det gör behovet av stöttning från vuxna extra stort, enligt honom.

– Men man bör försöka hjälpa ungdomarna i det här fallet genom att inte ha blicken så långt in i framtiden. Det gäller att inte vara överdrivet peppig utan lyssna på barnets oro samtidigt som man hjälper med ett lite kortare perspektiv. Man kan diskutera andra möjligheter om ens barn inte får något sommarjobb, och tillsammans göra konkreta planer utifrån det.

Det är också viktigt att se till att ungdomar, om möjligt, inte avskärmar sig helt från sociala sammanhang under krisen, menar Martin Forster. De rådande restriktionerna innebär inte heller att man bör sluta umgås med sina vänner. Så länge man ser till att hålla avstånd och är noggrann med säkerheten anser han att sådana aktiviteter ska uppmuntras. Som förälder kan man hjälpa till med skjuts eller bistå med kreativa idéer kring hur ungdomarna kan fortsätta träffas.

– Många har redan ett stort umgänge online som de kan fortsätta interagera med. Men efter ett tag upplever de ofta att det är trist att inte göra saker med kompisar ute. Man kanske inte bara vill fika och ha picknick med familjen hela tiden. Då kan man som förälder till exempel synka utomhusaktiviteter med andra föräldrar och därigenom se till att ungdomarna fortsätter ses.

Vad är det största misstaget man som vuxen tenderar att göra i sådana här situationer?

– Det är nog instinkten att enbart peppa när ett barn uttrycker oro, vilket leder till att man inte lyssnar på vad barnet säger. Då blir peppandet ofta kontraproduktivt.

Niklas Weimer
niklas.weimer@dn.se

Utebliven beröring ska studeras

MÅNDAG 4 MAJ 2020

Håll avstånd, och rör inte andra. Nu när coronaviruset härjar så får vi betydligt mindre beröring än vanligt.
Forskare på flera stora europeiska universitet, bland annat i München, Sorbonne i Paris och i nederländska Utrecht, vill nu ta reda på hur vi påverkas av detta.

Genom tre webbaserade undersökningar, där deltagare anmäler sig själva, hoppas forskare kunna samla in data om vad den sociala och fysiska distanseringen gör med oss. Undersökningarna handlar om beröring och välbefinnande, om huruvida den fysiska distanseringen är svårast när det gäller den sociala distanseringen och om social distansering och livskvaliteten.
TT

Operationer av djur ställs in

MÅNDAG 4 MAJ 2020

Många djuroperationer ställs in då det narkosmedel, propofol, som brukar användas behövs för att vårda coronapatienter, rapporterar Sveriges Radio Ekot.
– Det har gjort att man måste prioritera och behandla akut sjuka djur och så får man skjuta upp en hel del andra ingrepp, säger Tove Särkinen, kommunikationsansvarig på Sveriges veterinärförbund, till radion.
Det handlar om ingrepp som kastrering och operation av ofarliga tumörer, men även ingrepp på tänder och i munhåla.
TT

Dela

Tjurrusning på börsen förbryllar

MÅNDAG 4 MAJ 2020

Kraftigt ökad arbetslöshet, sänkt BNP och ett stängt Europa och USA. Ändå går världens viktigaste börser spikrakt upp, cirka 8–10 procent bara i april. Vad är det frågan om?

– Jag fattar ingenting, säger Peter Malmqvist, oberoende finansanalytiker.

– Börsen är framåtblickande, säger Frida Bratt, sparekonom på Nordnet.

Inköpschefsindexet, som mäter hur svensk industri mår, sjönk till drygt 42 i mars. Det är det lägsta värdet på 25 år, så länge som indexet uppmätts. Marknaden utomlands är minst lika infekterad. Hisnande 26 miljoner amerikaner anmälde sig under senaste månaden som nya arbetslösa. Världens BNP, bruttonationalprodukten för alla

länder, faller. Vaccin mot covid-19 kan ta åratal.
Ändå har Stockholmsbörsen gått upp med 22–23 procent sedan bottennivån i mars. I USA talas det om ”Bull market”, närmast översatt till tjurrusning på börsen.
Den snabba vändningen förvånar experttrion Johanna Kull, Frida Bratt och Peter Malmqvist.
– Jag fattar ingenting, säger Peter Malmqvist, oberoende finansanalytiker och drar ut på ordet ”fattar”.
– Visst, styrräntan har sänkts i USA och stödpaketen från olika regeringar är omfattande, men stigningen handlar mer om irrationella förhoppningar inför sista kvartalet 2020 och att marknaden återhämtar sig senast 2021, men så snabbt går det inte. Den här nedgången är inte färdig, spår Peter Malmqvist.
Johanna Kull, sparekonom på Avanza, menar att börserna ser bortom coronan.
– Investerarna har redan räknat med att nästa kvartalsrapport från världens företag kommer att vara rekordusla. Frågan är vad som händer sen? Att länder börjar öppna upp tolkar marknaden positivt. Samtidigt är bankräntan

rekordlåg. Kapitalet måste investeras någonstans och ingen vill stå utanför börsen, säger Johanna Kull.

Att börsen stiger samtidigt med att BNP faller är inte ovanligt. Frida Bratt, sparekonom på Nordnet, pekar på två amerikanska fenomen som kallas ”Tina” och ”Fomo” som kan förklara varför aktiemarknaden trotsar ekonomisk logik. ”Tina” står för ”there is no alternative” och ”Fomo” står för ”fear of missing out”.

– Börsen är mer framåtblickande, men aktier har också visat sig som en bra investering på lång sikt och ingen vill missa en eventuell rekyl uppåt, säger Frida Bratt.

Hur ska jag som vanlig fond-aktiesparare tänka nu?

– Jag vet att det är en klyscha men sitt still i båten och fortsätta med sitt månadssparande. Aktieplaceringar ska aldrig göras på kort sikt, säger Frida Bratt.

– Turbulensen de senaste två månaderna är ett skolboksexempel på hur svårt det är att göra förutsägelser. För den enskilde spararen är det närmast omöjligt att hoppa från tuva till tuva utan att hamna snett.

Däremot kan sparare som ligger tungt i aktier behöva förändra sin risknivå, säger Johanna Kull.
– Grundrekommendationen är att inte göra något. Möjligtvis kan spararen passa på att realisera eventuella aktievinster. Jag har varit med vid flera kriser och det som brukar ske är att det kommer en dipp till och först då gör marknaden en mer realistisk bedömning, säger Peter Malmqvist.

Vilka branscher blir vinnare och vilka blir förlorarna efter coronan?

– Resebranschen tillhör förlorarna. Dagligvaruhandeln, digitala tjänster, tech och e-handeln står starka även efter krisen. Det handlar om företag som Ica, Axfood, Netflix, Facebook och Microsoft, säger Frida Bratt.
– Fastighetsbranschen kommer att förändras. Det handlar både om att antalet företagskonkurser kommer att öka men också på ett ändrat beteende. Coronan har snabbat på den digitala utvecklingen. Affärsresandet kommer att minska och arbeta på distans kommer att bli vanligare.

Förutom digitala e-handelsföretag som Amazon så tror jag läkemedel och medicinteknikbolag kommer att klara sig bra genom krisen, men man ska vara försiktig att kasta sig mellan branscher i sina investeringar, säger Johanna Kull.
Peter Malmqvist menar att det bästa är att hålla sig inom Sverige.
– Sverige har inte stängt ner lika mycket som andra länder och borde därför klara sig bättre. Företag, som har större delen av sin marknad inom Sverige, är bra att satsa på. Att flera stater nu verkar skynda på investeringar i 5g-nät gör att Ericsson är ett företag som också kan klara sig bättre än andra.
– Fastighetsbranschen, som gått bäst de senaste 25 åren kommer nu att falla. Likaså transportsektorn med företag som Scania och Volvo lastvagnar samt Europaberoende exportföretag är mer osäkra, säger Peter Malmqvist.

Anders Forsström
anders.forsstrom@dn.se
Dela

Unga gör bågar för visir med 3D-skrivare

MÅNDAG 4 MAJ 2020

Med 3D-skrivare på plats i lokalen såg skaparverkstaden Tech Tensta en chans att kunna bidra till samhället under coronakrisen. Nu får ungdomarna möjlighet att tillverka plastbågar till ansiktsvisir.

Spel, film och pyssel. Det är några aktiviteter som står högt i kurs hos Tech Tensta. Men under coronakrisen har ytterligare en syssla fogats till listan. Med god hjälp av de två 3D-skrivarna i lokalen ägnar sig ungdomarna numer också åt att tillverka plastbågar till ansiktsvisir.

– Det här är ett bra sätt att dels lära barnen om skapandeprocessen, och dels att kunna prata om coronaviruset, säger tech coach Franco Marin Rodriguez.

En leverans på cirka 100 färska bågar skeppades iväg förra veckan och nu pågår arbetet med att fylla nästa låda. Bågarna transporteras till stadsbyggnadskontoret, där de kompletteras med visir och distribueras till sjukhus.
– Det kan vara ganska svårt att göra figurerna. Men vi har hållit på med de här maskinerna i två år så det hjälper lite, säger Daniel Dosti, som brukar vara med och göra bågarna.
När den glödheta nålen gjort grovjobbet är det dags för ungdomarna att färdigställa arbetet. Med sandpapper gnuggar de bort små flisor som annars kan vara irriterande för bärarna.
– Men det går också att använda en kniv istället för sandpapper. Det fungerar ungefär lika bra, säger Melissa Mofidy Rouhi.
Hon har själv tränat upp sina färdigheter genom att finputsa ett antal bågar.
– I bland är det mycket piggar här, säger hon och pekar på bågens undre del.
Melissa Mofidy Rouhi tycker att arbetet är roligt. Framförallt trivs hon med tempot. Bågarna produceras nämligen i lugn och ro, helt utan inslag av stress.

– Det som är bra är att man inte behöver oroa sig för att lämna dem någon särskild tid. Man får lämna dem när man vill, säger hon.
Kompisen Olivia Webber är just i färd med att tillverka sin allra första båge. Men efter ihärdigt gnetande är hon snart kvitt flisorna.
– Det känns jättebra att kunna hjälpa till mot smittan. Jag hoppas att det lugnar ner sig snart, säger Olivia Webber.
När bågen är tillräckligt len lämnar hon över den till Franco Marin Rodriguez för rengöring.

Spånga-Tensta är, tillsammans med Rinkeby-Kista, den hårdast drabbade stadsdelen i Region Stockholm och många ungdomars sociala liv har begränsats. Därför är det extra viktigt att Tech Tensta tar sitt ansvar som mötesplats under krisen, menar Franco Marin Rodriguez. Verksamheten fortgår som vanligt men med restriktionen att maximalt tolv ungdomar får vistas i lokalen samtidigt. På dörren hänger också en lapp med information om coronaviruset på olika språk.
– Vår verksamhet blir en etisk fråga. Är det rätt att samla flera på

samma plats? Men det är ganska många av ungdomarna här som är direkt påverkade av viruset på något sätt. Då är det väldigt viktigt att vi ser till att man kan prata om sånt.

Niklas Weimer
niklas.weimer@dn.se

Ytterligare en krog stängs

MÅNDAG 4 MAJ 2020

Efter helgens inspektioner har ytterligare en krog i Stockholm tvingats stänga på grund av smittskyddsskäl. Trots att miljöförvaltningen gör inspektioner flera dagar i veckan syns ingen positiv trend, menar enhetschef Peter Brådenmark.

Stockholms stads miljöförvaltning genomförde under lördagen 19

inspektioner, för att se så att krogar runt om i staden följer Folkhälsomyndighetens regler för att stoppa spridningen av covid-19.
Inspektionerna gjordes i Hägersten, i city och på Södermalm – fyra barer och restauranger avvek från Folkhälsomyndighetens regler. Två av dessa rapporterades sedan vidare till Smittskydd Stockholm som valde att stänga ett av dem – Monky bar på Sveavägen.
I smittskyddets beslut står det att tre besök har gjorts på Monky bar av miljöförvaltingen och polisen. Bedömningen är det att det har förekommit trängsel och att verksamheten inte gjort tillräkligt för att åtgärda detta.
– Det har varit för mycket bord och stolar och det i sig har skapat trängsel, säger Peter Brådenmark, enhetschef på miljöförvaltningen i Stockholm.
Minst fyra dagar i veckan går miljöförvaltningen ut och inspekterar barer och restauranger i Stockholm. Trots att nu nio krogar tvingats stänga tycker sig inte Peter Brådenmark se en ökad medvetenhet bland krögarna.

– Vi har ändå fortsatt en tredjedel till en fjärdedel som får avvikelser så jag tycker faktiskt inte att det är någon förbättring, säger han.
Att problemen fortsätter har både med krögarna och med besökarna att göra, menar Peter Brådenmark.
– Den stora massan av de här krogägarna försöker följa reglerna. Men så har vi gästerna som ju senare på kvällen dricker allt mer och då blir det rörigt och stökigt och då bryr man sig inte även fast personalen säger till, säger han.

Efter att en krog stängs kan verksamheten åtgärda de problem som myndigheterna hittat och då få öppna igen, men endast efter att ytterligare en kontroll gjorts och kommunen har bedömt att krogen uppfyller kraven. Beslutet kan även överklagas till förvaltningsrätten.
Sedan den 25 mars har Stockholms stads miljöförvaltning totalt inspekterat 357 krogar varav 84 har haft avvikelser. Nio av de krogar som har stängt har öppnat igen.

Amanda Dahl

”Mitt livs största sorg att inte få vara mina barnbarns mormor”

MÅNDAG 4 MAJ 2020

Runt om i landet finns mor- och farföräldrar där kontakten med barnbarnen brutits helt. Nu upphör föreningen ”Saknade barnbarn”, där de kunnat få tröst och hjälp.

”Många har nog med sin sorg och orkar inte engagera sig”, säger ordföranden Dagmar Hubert.

Kerstin har två barnbarn, de är fem och knappt två år gamla. Men dottern har förbjudit henne att träffa dem och sänder tillbaka alla presenter som Kerstin skickar till födelsedagar och jul.

– Det är mitt livs största sorg. Mina barnbarn får inte ha någon mormor. Jag förstår inte hur en mamma kan göra så. Jag upplever

att jag ställt upp för min dotter och försökt vara en bra förälder, berättar Kerstin, en av dem som varit med i föreningen.
I dag är Kerstin drygt 70 år. Hon befarar att hon aldrig kommer att få möta sina barnbarn mer. En gång gick Kerstin till förskolan där de går. Hennes dotter fick syn på henne och blev rasande.
–Men jag hann i alla fall hålla mitt barnbarn i handen några sekunder och säga att jag älskar henne, säger Kerstin.

Varför tror du att det blivit så här?

– Jag vet inte, men befarar att min dotter har någon form av diagnos som gör att hon tar avstånd från mig.
I Sverige finns ingen forskning som säger hur många mor- och farföräldrar som inte får träffa sina barnbarn. Några av dem har blivit medlemmar i föreningen Saknande Barnbarn, där Dagmar Hobert varit ordförande i två år.
– Men nu går det inte längre, säger Dagmar. Många har nog med den stora sorg det innebär att inte få träffa sina barnbarn och orkar inte engagera sig i en

förening och att ta på sig ansvaret att sitta i dess styrelse.
Nu upphör verksamheten. Föreningens hemsida kommer dock att vara öppen en begränsad tid med tips och råd om vad man kan göra när dörren stängs för fortsatt kontakt med sitt barnbarn.
– Det kan vara svårt att förstå den smärta och sorg det innebär att inte få umgås med sina barnbarn, inte ens få tala med dem på telefon. Jag har mött många medlemmar i den situationen, säger Dagmar Hubert.

Hon förklarar att det kan finns en rad orsaker till att relationen med ett barn blivit så infekterad att en mormor eller farfar förbjuds att ha kontakt med sina barnbarn.
– Det kan handla om alltifrån psykisk ohälsa hos någon av barnbarnets föräldrar till att en enskild händelse leder till att relationen havererar. Jag har också stött på flera fall där det inte går att hitta en konkret anledning till att allt gått snett, säger Dagmar Hubert.
Även skilsmässor eller att någon av barnbarnets föräldrar avlider kan leda till att kontakten med

morföräldrar eller farföräldrar bryts. Hennes erfarenhet är att det som ligger till grund alltid är en konflikt, och att det gäller att försöka lösa den i ett tidigt skede genom kommunikation.
– Det viktigaste är att alltid tänka på att barnbarnen drabbas mest. De vet ofta att de har till exempel morföräldrar, men att de inte får träffa dem. Oftast är det föräldrar som stängt dörren.
– Många barnbarn kan ha en etablerad kontakt med sina morföräldrar och farföräldrar – och så bryts den plötsligt. Det är tragiskt när det blir så.

Dagmar Huberts dotter dog i cancer något år efter att hon fött en son. Barnets pappa ville inte att Dagmar skulle träffa sitt barnbarn, som nu är åtta år.
– Det var en fruktansvärd tid som gjorde väldigt ont. Jag hittade föreningen Saknade Barnbarn där mitt engagemang gav mig nya värdefulla kontakter och insikter.
– I dag har vi byggt upp en fin relation och jag träffar mitt barnbarn som är så härlig. På ett sätt kan jag förstå min svärsons reaktion. Han var ju så hårt drabbad av sorg.

Vilka råd har du att ge de som inte får träffa sina barnbarn?

– Ge inte upp! Fortsätt att visa att ni vill vara närvarande i era barnbarns liv. En dag kanske det vänder. Våga berätta för andra om er situation. Det är ofta fyllt av skuld och skam att förvägras träffa sina barnbarn, men att fler känner till hur det är kan ge viss lättnad.

– Jag brukar också råda att bara i undantagsfall vända sig till skolan, sociala myndigheter eller liknande. Sådana åtgärder förvärrar oftast bara situationen och leder inte framåt.

Ibland upplever en mor- eller farförälder att barnbarnet inte blir väl omskött rent fysiskt. Det kan handla om att det får lite eller för dålig mat, sällan har rena kläder och är ofta är smutsigt. Någon av föräldrarna kan hota och skälla på barnet, eller till och med slå det.

– Känner man en allvarlig oro för sitt barnbarn ska man givetvis göra en orosanmälan till socialtjänsten eller vända sig till socialtjänstens familjerätt. Det senare kan man även göra i ett tidigare skede för att få till stånd ett samtal med föräldrarna eller

ett umgänge, säger Dagmar Hubert.
Att uppleva att relationen till ens barnbarn bryts kan utlösa en livskris och vara förenat med djup sorg. Agneta Grimby, psykolog och äldreforskare vid Sahlgrenska universitetssjukhuset, visade i en studie om äldres livskvalitet att ”inte få träffa sina barnbarn” rankades som den värsta livshändelsen – värre än att en närstående går bort.
Barnens rätt i samhället (Bris) är en av Sveriges ledande barnrättsorganisationer och menar att mor- och farföräldrar är viktiga personer för barn. Har barnbarnet en god kontakt med den äldre generationen stärks upplevelsen av att vara älskad och omtyckt.
Men att engagera sig utan att lägga sig i för mycket är ibland en svår konst, enligt Bris. Vad får man till exempel säga och ha synpunkter på när det gäller barnbarnen? Kan regler och värderingar vara annorlunda än dem man själv har, och ändå vara acceptabla?
Dagmar Hubert på föreningen Saknade Barnbarn beklagar att ingen orkar driva verksamheten

vidare. Men hon hoppas att organisationer som Rädda Barnen, Bris och liknande kommer att ägna mer uppmärksamhet åt hur viktiga mor- och farföräldrar kan vara i ett barnbarns liv.

– Även ”Föreningen Barnets bästa” och ”Föreningen vård, boende, umgänge i Sverige” kan ge visst stöd till de som inte får träffa sina barnbarn, säger Dagmar Hubert.

Thomas Lerner
thomas.lerner@dn.se

Fakta. Här finns hjälp och stöd att få

Om du oroar dig för ett barnbarn och vill tala med någon om oron, kan du vända dig hit:

Bris vuxentelefon: tel 0771-50 50 50

Föräldratelefonen: tel 020-85 20 00

Rädda Barnens föräldratelefon: tel 020-786 786

Hemkommunens familje-rådgivning.

Privata familjerådgivare och psykologer.

Elin Wägners olyckliga kärlek till Europa

MÅNDAG 4 MAJ 2020

Det våras för Elin Wägner. Nyligen kom Ulrika Knutsons stora biografi, nu Per Wirténs brottning med Wägners syn på Europa. Det hade kunnat bli en perfekt essäbok, men Wirtén reser med lite för tungt bagage.

Per Wirtén
”Europa, ständigt detta Europa. Elin Wägners förlorade kärlek”
Albert Bonniers förlag, 350 sidor

Elin Wägner var en feministisk superstar. Kanske var hon också vår första moderna tänkare som på allvar tog ställning för den politiska idéen om ett förenat Europa.

I förbifarten skapade hon en fri litterär sakprosa – där internationella tankar stöttes och blöttes – som skulle bli en föregångare till 60-talets

rapportböcker, främst Sven Lindqvists ”Myten om Wu Tao-tzu” (1967).
Det är två av Per Wirténs viktiga poänger i ”Europa, ständigt detta Europa”. Han skriver inte direkt om det glada 20-talet, snarare om en tid där de politiska passionerna penetrerade varje liten vrå av samhället. Och pacifisten Elin Wägner var ett politiskt djur, ständigt på språng mellan redaktionsmöten, snabbt uppflammande aktivistiska fronter och långa fredskonferenser, här hemma och på kontinenten.

Men entusiasmen skulle falna. Hon ville ha allt och satsade högt, kanske för högt. Inte för inte bär boken undertiteln ”Elin Wägners förlorade kärlek”.
Det hade kunnat bli en perfekt liten essäbok om en i dag rätt bortglömt insats. I stället har Wirtén broderat ut texten på långt över trehundra sidor. Extra olyckligt när Ulrika Knutsons grundliga och livliga biografi ”Den besvärliga Elin Wägner” precis har kommit ut. Men man kan inte säga annat än att det våras för Wägner.

Jag fattar inte varför allt ska med i Wirténs bok: privatlivet, kärlekarna, arbetet, dåtidens svenska idédebatt, den globala helhetsbilden – plus hela förhistorien och eftermälet till de där intensiva åren 1921–1924, då Elin Wägner kuskade runt i Europa gamla hjärtland vid Rhen. Tyskland var förnedrat och ockuperat, landet hade dragit på sig en obetalbar skuld efter förlusten i första världskriget och fredsfördraget i Versailles. Wägner såg en ny och värre konflikt komma.

Wirtén har grävt upp en oväntad kärlekshistoria med en tysk nationalist som stod för allt Elin Wägner avskydde (han anslöt sig på 30-talet till nazismen). Det är intressant och rätt spännande, men tar väl stor plats, och känns till slut inte så avgörande. Något måste man ju trösta sig med på kvällarna i främmande land. Wägner spelade en viktig biroll i Wirténs offensiva och viktiga Europabok ”Är vi framme snart?” (2017). I den nya fördjupar han tankarna kring hennes rapportbok ”Från Seine, Rhen och Ruhr” (1923) och

skriver fascinerande om de första fredsåren i Tyskland som präglades av större nöd och dramatik än man kan tro. Samt vilka nya idéer det födde som lade grunden till en ny moralisk rättsordning, som bröt igenom på allvar först efter andra världskriget.

Det kretsade kring antinationalismen, antikolonialismen och antimilitarismen. En internationell rätt, krigslagar som förbjöd aggressiv ockupation och giriga anfallskrig. Oerhörda mänskliga framsteg, knappast möjliga att driva igenom utan övernationell auktoritet. Men ironiskt nog inte heller möjliga att forma på den hala pacifistiska grund som Elin Wägner förespråkade. Nazismens brott blev ett brutalt uppvaknande som krävde helt nya juridiska och politiska spelregler.

Wägner skrev i DN, men bara två texter från Tyskland, därefter blev hon tydligen refuserad. Stilen var lite för debatterande, kritiken mot Frankrikes hätska utrikespolitik för hård, spekulerar Wirtén. Vilket inte hindrade Bonniers att få ut rapportboken i rekordfart. Den

sålde oväntat dåligt, fast Wägners hade stjärnstatus. Lilla Sverige hade sin egen nya demokrati att tänka på. Europa låg ju därnere i dimman.
Jag blir inte klok på Elin Wägner. Trots reslusten och internationalismen har hon något präktigt och småskuret kring sig. Ojar sig över hur folk festar och beter sig i Berlin. Talar teoretiskt om frihet i stora svep, moraliserar praktiskt i det lilla. Hon känns för ansluten till det lantligt fromma i den svenska tradition som påverkat så betydande delar av de svenska folkrörelserna.

Wirtén tycks gilla det fromt stränga, skriver att han har det frikyrkliga arvet i sin egen släkthistoria, och det är han långt ifrån ensam om. Men varför kan man inte resa utan att ha ett socialt program? Skriva utan att be om ursäkt? Leva utan den gudomliga nåden? Denna hopplöst gravallvarliga svenska 1900-talsexport till världen.
Läs gärna Per Wirténs bok ändå. Det är trist med alla rätt, och jag delar helt hans uppfattning om Wägners pionjärinsats för Europa.

Fast jag har en annan bortglömd favorit som for kors och tvärs genom kontinenten under förra seklets första decennier och beskrev tidens ödesfrågor utan att tappa stilen – eller bli refuserad i DN: Gustaf Hellström. Han hade London i blodet och var inte lika tungsint tysk i tonen som Wägner. Dessutom reste han ut tidigare och höll ut längre.
De kände varann i ungdomen och återförenades i Svenska Akademien. Men det är en friare och klart roligare historia – förmodligen inte tillräckligt uppbygglig för att gå hem i de röda stugornas land.

Jan Eklund
jan.eklund@dn.se

Leif Zern: Jan-Olof Strandberg gjorde luften omkring sig elektrisk

MÅNDAG 4 MAJ 2020

Jan-Olof Strandberg är död. Han gick bort på lördagsmorgonen efter en längre tids sjukdom. ”Få skådespelare har skänkt mig samma glädje och upplevelse av att teater kan vara både gråt och skratt”, skriver DN:s Leif Zern.

Alla stora skådespelare har någonting som i brist på bättre kallas utstrålning. I Jan-Olof Strandbergs fall tror jag att det handlade om energi. Han behövde bara komma in på scenen för att luften skulle bli elektrisk. Jag tänker på honom som en klassisk skådespelare, mer hemma på scenen än på filmduken – det som

på franska heter comédien och säger något om konsten att blixtsnabbt fånga in publiken.
På 50-talet tillhörde han den unga Uppsala stadsteater och drog blickarna till sig i den första svenska uppsättningen av Becketts ”I väntan på Godot”, där han var Estragon mot Ingvar Kjellsons Vladimir och Ernst-Hugo Järegårds Pozzo. Redan där skrevs teaterhistoria. Trion hamnade på Dramaten och delade på rollerna i flera minnesvärda sammanhang. Jan-Olof Strandberg spelade Mackie Kniven och Ingvar Kjellson tiggarkungen Peachum i Alf Sjöbergs uppsättning av ”Tolvskillingsoperan” 1969, med Lena Nymans Polly som ett extra knallpulver.
Både på Dramaten och i tv-teatern skulle Strandberg och Järegård bilda par och på allmän begäran återkomma som luffarna i Becketts pjäs, ett levande bevis på att vänskap kan frigöra krafter hos två skådespelare bara de är tillräckligt lika och olika.
Jag har otaliga favoriter i Jan-Olof Strandberg mycket långa rollförteckning. En är Malvolio i Shakespeares ”Trettondagsafton”,

regi Ingmar Bergman. Malvolio är pjäsens syndabock, en spelförstörare som alla skrattar åt. Strandberg hade en fysisk förmåga att spela med hela kroppen, som om han befann sig i konflikt med sig själv, på en gång löjlig och tragisk.
En annan favorit är den danske fysikern Niels Bohr i ett möte med den tyske kärnfysikern Werner Heisenberg i Köpenhamn hösten 1941. Michael Frayns pjäs heter ”Köpenhamn” och blev ett nytt exempel på Jan-Olof Strandbergs dubbla växlar, mörker och ljus, oro och spontanitet. Här hette motspelarna Hans Klinga och Anita Björk, med vilken han sent i sin karriär vann publikens kärlek i A R Gurneys ”Kärleksbrev”.
Man brukar säga att den psykologiserande naturalismen är huvudfåran i svensk teater och skådespelarkonst. Men det finns en annan och där var Jan-Olof Strandberg kung. Det framgår av titlarna: Lars Forssells ”Narren som tillhörde sina bjällror”, Ionescos ”Stolarna”, Feydeaus ”Leva loppan”, Molières ”Tartuffe” och Holbergs ”Den jäktade” plus kabaréer (Pär Rådströms och Lars Forssells ”Två åsnor) och

visprogram (Birger Sjöberg och kampsånger mot Franco).
Till Narren återvände han i Ingmar Bergmans ”Kung Lear” på Dramaten 1984. Lear själv spelade han först i Uppsala och därefter i Helsingborg. Hans mångsidighet sträckte sig från den danska succémusikalen ”Teenagerlove” på Göteborgs stadsteater 1964 till Gustav Vasa på Dramaten 1972.
Han hade temperament och var stridbar utan att ställa sig själv i främsta rummet. Under en period var han Teaterförbundets ordförande och 1976–81 Dramatenchef.

Få skådespelare har skänkt mig samma glädje och upplevelse av att teater kan vara både gråt och skratt. Ibland klev han av scenen och regisserade. En av hemligheterna var hans textbehandling. Den gav hans roller en alldeles speciell lyskraft.
Jag hör och ser hans narr-replik i ”Kung Lear”: ”Ursäkta, jag trodde ni var en stol”.

Leif Zern
kultur@dn.se